HILARY MANTEL

WOLF HALL

Premiul Man Booker 2009

WOLF HALL

Hilary Mantel este o romancieră britanică, născută în 1952, în Glossop, Derbyshire. A studiat dreptul la London School of Economics și Sheffield University. După absolvire, a lucrat ca asistent social, apoi a trăit cinci ani în Botswana și alți patru în Arabia Saudită, înainte de a reveni în Anglia, la mijlocul anilor '80. În 1987 a primit Premiul Shiva Naipaul Memorial pentru un articol despre orașul Jeddah, iar între 1987 și 1991 a fost critic de film pentru *The Spectator*. Cele douăsprezece romane scrise până în prezent i-au adus recunoașterea literară și numeroase premii. Printre cele premiate se numără *Eight Months on Ghazzah Street* (1988), *Fludd* (1989), *A Place of Greater Safety* (1992), *A Change of Climate* (1994), *An Experiment in Love* (1995). Alte lucrări includ: *The Giant, O'Brien* (1998), *Giving Up the Ghost: A Memoir* (2003), *Learning to Talk: Short Stories* (2003) și *Beyond Black* (2005), nominalizat la Premiul Orange pentru ficțiune în 2006. Cel mai recent roman al său, *Wolf Hall* (2009) a primit la finele anului 2009 unul dintre cele mai prestigioase premii literare din lume – Man Booker, și este nominalizat la Premiul Orange 2010.

Thomas Cromwell rămâne o figură controversată și misterioasă, atât în istorie, cât și în literatură. În *Wolf Hall*, Hilary Mantel îi conturează captivant personalitatea, îi rotunjește povestea minunat, dar și verosimil. Cu structură epică, dar cu o textură lirică indiscutabilă, cele 700 de pagini ale romanului se citesc dintr-o suflare, iar Hilary Mantel este considerată „cel mai bun portretist al dinastiei Tudorilor".

HILARY MANTEL
WOLF HALL

Wolf Hall,
Hilary Mantel
Copyright © Hilary Mantel, 2009
Prima ediţie publicată în Marea Britanie, în 2009, de Fourth Estate

Editura Litera
O. P. 53; C. P. 212, sector 4, Bucureşti, România
tel.: 031 4251619; e-mail: comenzi@litera.ro

www.litera.ro

Wolf Hall,
Hilary Mantel
Copyright © 2010, Litera
pentru versiunea în limba română
Toate drepturile rezervate

Editor: Vidraşcu şi fiii
Redactor: Irina Ilie
Copertă: Ionuţ Broştianu
Ilustraţie copertă: Andy Bridge
Tehnoredactare şi prepress: Ofelia Coşman

Seria de ficţiune a Editurii Litera este coordonată
de Cristina Vidraşcu Sturza

ISBN 978-606-600-381-0

Prietenei mele unice, Mary Robertson,
această carte îi este dedicată

Personaje

În Putney, 1500
Walter Cromwell, fierar și berar
Thomas, fiul lui
Bet, fiica lui
Kat, fiica lui
Morgan Williams, soțul lui Kat

La Austin Friars, din 1527
Thomas Cromwell, avocat
Liz Wykys, soția lui
Gregory, fiul lor
Anne, fiica lor
Grace, fiica lor
Henry Wykys, tatăl lui Liz, negustor de lână
Mercy, soția lui
Johane Williamson, sora lui Liz
John Williamson, soțul ei
Johane (Jo), fiica lor
Alice Wellyfed, nepoata lui Cromwell, fiica lui Bet Cromwell
Richard Williams, numit mai târziu Cromwell, fiul lui Kat
și al lui Morgan

Rafe Sadler, administratorul principal al lui Cromwell, crescut la Austin Friars
Thomas Avery, contabilul casei
Helen Barre, o femeie sărmană, luată în gospodărie
Thurston, bucătarul
Christophe, un servitor
Dick Purser, îngrijitorul câinilor de pază

La Westminster
Thomas Wolsey, arhiepiscop de York, cardinal, legat papal, lord cancelar: protectorul lui Thomas Cromwell
George Cavendish, gentilomul valet și mai târziu biograf al lui Wolsey
Stephen Gardiner, decan la Trinity Hall, secretarul cardinalului, mai târziu secretar principal al lui Henric al VIII-lea, cel mai înverșunat dușman al lui Cromwell
Thomas Wriothesley, secretar al sigiliului, diplomat, protejat atât al lui Cromwell, cât și al lui Gardiner
Richard Riche, avocat, mai târziu consilier juridic al coroanei
Thomas Audley, avocat, speaker al Camerei Comunelor, lord cancelar după demisia lui Thomas Morus

La Chelsea
Thomas Morus, avocat și cărturar, lord cancelar după căderea lui Wolsey
Alice, soția lui
Sir John Morus, tatăl lui vârstnic
Margaret Roper, fiica lui cea mai mare, măritată cu Will Roper
Anne Cresacre, nora lui
Henry Pattison, un servitor

În oraș
Humphrey Monmouth, negustor, întemnițat pentru adăpostirea lui William Tyndale, traducător al Bibliei în engleză

John Petyt, negustor, întemnițat sub bănuiala de erezie
Lucy, soția lui
John Parnell, negustor, implicat într-o dispută legală îndelungată cu Thomas Morus
Micuțul Bilney, cărturar ars pe rug pentru erezie
John Frith, cărturar ars pe rug pentru erezie
Antonio Bonvisi, negustor din Lucca
Stephen Vaughan, negustor din Anvers, prieten al lui Cromwell

La curte
Henric al VIII-lea
Caterina de Aragon, prima lui soție, cunoscută mai târziu drept prințesă văduvă de Wales
Maria, fiica lor
Anne Boleyn, cea de-a doua soție
Mary, sora ei, văduva lui William Carey și fosta ibovnică a lui Henric
Thomas Boleyn, tatăl ei, mai târziu conte de Wiltshire și lord păstrător al sigiliului regal: îi place să fie cunoscut drept „monsenior"
George, fratele ei, mai târziu lord Rochford
Jane Rochford, soția lui George
Thomas Howard, duce de Norfolk, unchiul lui Anne
Mary Howard, fiica lui
Mary Shelton, Jane Seymour – doamne de onoare
Charles Brandon, duce de Suffolk, vechi prieten de-al lui Henric, însurat cu sora lui, Mary
Henry Norris, Francis Bryan, Francis Weston, William Brereton, Nicholas Carew – gentilomi în serviciul regelui
Mark Smeaton, muzicant
Henry Wyatt, curtean
Thomas Wyatt, fiul său
Henry Fitzroy, duce de Richmond, fiul ilegitim al regelui
Henry Percy, conte de Northumberland

Clerici
William Warham, bătrânul arhiepiscop de Canterbury
Cardinalul Campeggio, trimis papal
John Fisher, episcop de Rochester, consilierul legal al Caterinei de Aragon
Thomas Cranmer, cărturar la Cambridge, arhiepiscop reformator de Canterbury, succesorul lui Warham
Hugh Latimer, preot reformat, ulterior episcop de Worcester
Rowland Lee, prieten cu Cromwell, ulterior episcop de Coventry și Lichfield

La Calais
Lordul Berners, guvernator, cărturar și traducător
Lordul Lisle, următorul guvernator
Honor, soția lui
William Stafford, atașat la garnizoană

La Hatfield
Lady Bryan, mama lui Francis, în grija căreia se află prințesa infantă, Elisabeta
Lady Anne Shelton, mătușa lui Anne Boleyn, în grija căreia se află fosta prințesă, Maria

Ambasadorii
Eustache Chapuys, diplomat de carieră din Savoia, ambasadorul la Londra al împăratului Carol Quintul
Jean de Dinteville, un ambasador al lui Francisc I

Pretendenții la tron din familia York
Henry Courtenay, marchiz de Exeter, descendent dintr-o fiică a lui Eduard al IV-lea
Gertrude, soția lui
Margaret Pole, contesă de Salisbury, nepoata lui Eduard al IV-lea

Lordul Montague, fiul ei
Geoffrey Pole, fiul ei
Reginald Pole, fiul ei

Familia Seymour, la Wolf Hall
Bătrânul Sir John, care are o aventură cu soția fiului său mai mare, Edward
Edward Seymour, fiul lui
Thomas Seymour, fiul lui
Jane, fiica lui – la curte
Lizzie, fiica lui, măritată cu guvernatorul de Jersey

William Butts, medic
Nikolaus Kratzer, astronom
Hans Holbein, artist
Sexton, măscăriciul lui Wolsey
Elizabeth Barton, prezicătoare

Dinastia Tudor

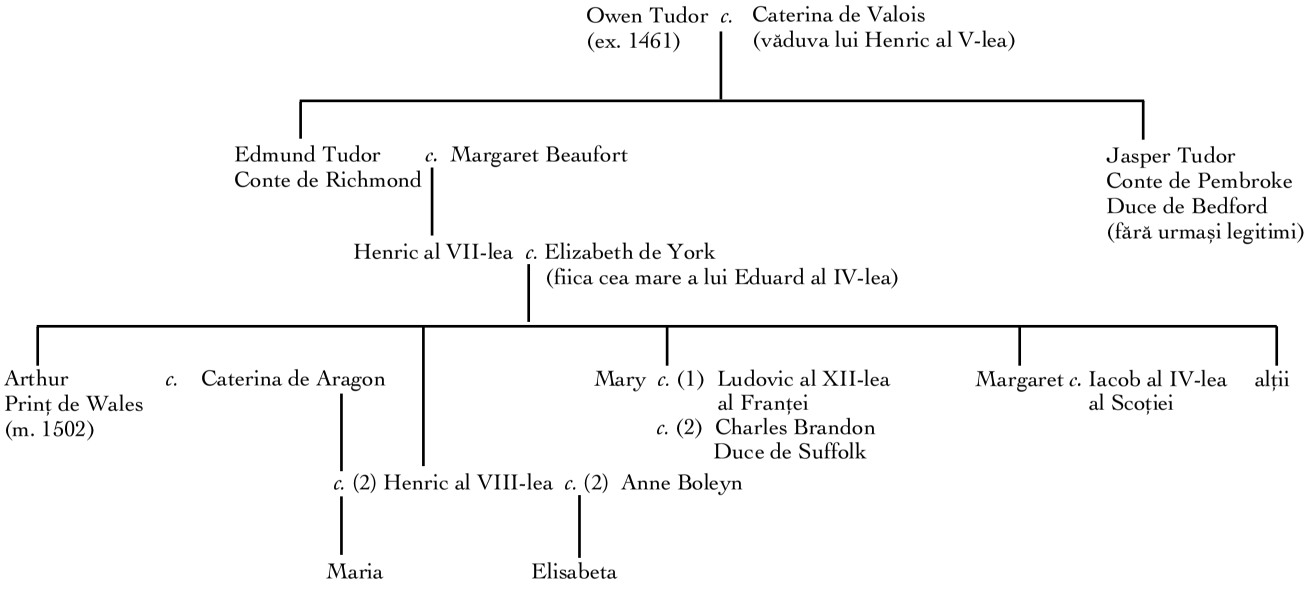

Pretendenții din familia York

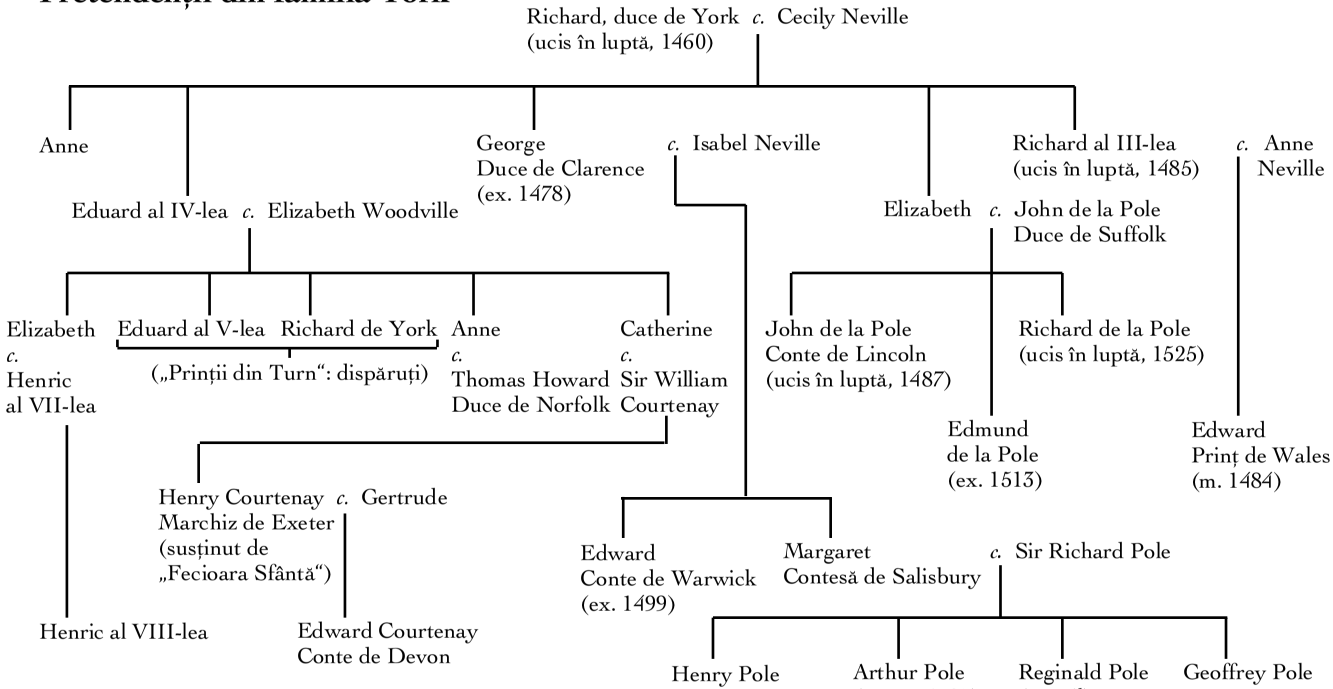
Richard, duce de York (ucis în luptă, 1460) c. Cecily Neville
Anne
Eduard al IV-lea c. Elizabeth Woodville
George Duce de Clarence (ex. 1478)
c. Isabel Neville
Richard al III-lea (ucis în luptă, 1485)
c. Anne Neville
Elizabeth c. John de la Pole Duce de Suffolk
Elizabeth c. Henric al VII-lea
Eduard al V-lea
Richard de York
(„Prinții din Turn": dispăruți)
Anne c. Thomas Howard Duce de Norfolk
Catherine c. Sir William Courtenay
John de la Pole Conte de Lincoln (ucis în luptă, 1487)
Richard de la Pole (ucis în luptă, 1525)
Edmund de la Pole (ex. 1513)
Edward Prinț de Wales (m. 1484)
Henry Courtenay Marchiz de Exeter (susținut de „Fecioara Sfântă") c. Gertrude
Edward Conte de Warwick (ex. 1499)
Margaret Contesă de Salisbury c. Sir Richard Pole
Henric al VIII-lea
Edward Courtenay Conte de Devon
Henry Pole Lord Montague
Arthur Pole (m. cca 1527)
Reginald Pole (în exil)
Geoffrey Pole

Dacă Eduard al IV-lea a fost nelegitim, familia Pole, descendenți din George, duce de Clarence, avea cele mai multe drepturi să pretindă succesiunea la tron.

Notă: ex. = executat; c. = căsătorit; m. = mort

„Există trei tipuri de scene: una numită tragică, a doua, comică, a treia, satirică. Decorurile lor sunt diferite și intriga este deosebită. Scenele tragice sunt zugrăvite prin coloane, frontoane, statui și alte obiecte potrivite pentru regi; scenele comice prezintă case particulare, cu balcoane și decoruri înfățișând șiruri de ferestre, după tipicul locuințelor particulare; scenele satirice sunt decorate cu copaci, peșteri, munți și alte elemente rustice zugrăvite în stilul peisagistic."

VITRUVIU, *De Architectura*, despre teatru, cca 27 î.Hr.

Acestea sunt numele interpreților:

Fericirea
Libertatea
Măsura
Măreția
Fantezia
Înfățișarea Prefăcută
Exprimarea Înșelătoare
Complotul Ascuns
Silnicia Rafinată
Nebunia
Potrivnicia
Sărăcia
Disperarea
Nedreptatea
Speranța
Alinarea
Prudența
Perseverența

Măreția: un interludiu,
JOHN SKELTON, cca 1520

PARTEA ÎNTÂI

I
Dincolo de Marea Îngustă
Putney, 1500

– Acum, ridică-te!

Doborât, ameţit, redus la tăcere, căzuse la pământ – aruncat cât era de lung pe pietrele ce îi pavau curtea. Îşi întoarce capul într-o parte; privirea îi este îndreptată spre poartă, de parcă aşteaptă să-i sară cineva în ajutor. O lovitură bine ţintită ar putea să-l ucidă.

Din rana adâncă de la cap – prima lovitură reuşită dată de tatăl lui –, un fir de sânge i se prelinge pe faţă. În plus, ochiul stâng îi este aproape închis. Însă dacă priveşte chinuit într-o parte, cu ochiul drept poate să vadă cum cusătura de la gheata tatălui său se desface. Sfoara ieşită din piele are un nod tare, care îi deschisese încă o rană după lovitura primită în sprânceană.

– Acum, ridică-te!

Walter urlă de sus la el, gândindu-se unde să-l mai lovească. El îşi înalţă puţin capul şi se târăşte înainte, pe burtă, străduindu-se să nu-şi lase la vedere mâinile, căci lui Walter îi face mare plăcere să le strivească.

– Ce eşti tu, ţipar? îl întreabă părintele lui.

Se dă înapoi, îşi ia avânt şi pregăteşte alt şut.

Lovitura îi taie răsuflarea. Se gândește că poate i-a sosit sfârșitul. Fruntea i se prăbușește la pământ. Zace întins, așteptând ca Walter să-i sară în spinare. Bella, cățeaua, latră, închisă undeva într-un șopron. „O să-mi fie dor de ea", se gândește. Curtea miroase a bere și a sânge. Cineva strigă pe malul râului. Nu-l doare nimic, sau poate că totul îl doare, căci nu poate izola o durere anume. Însă simte brusc răceala, doar într-un singur loc – prin pometele sprijinit de caldarâm.

– Ia te uită, ia te uită, urlă Walter. Sare într-un picior, de parcă dansează. Uite ce-am făcut. Mi-am stricat gheata tot dându-ți șuturi în cap.

Centimetru cu centimetru. Centimetru cu centimetru, tot înainte. Nu contează dacă-ți zice țipar sau vierme, ori șarpe. Ține-ți capul plecat, nu-l provoca. Cheagurile de sânge din nas îl împiedică să respire, așa că trebuie să-și țină gura deschisă. Cum tatăl lui este preocupat pentru moment de stricăciunile aduse perechii lui bune de ghete, are răgazul să vomite.

– Foarte bine, zbiară Walter. Varsă-ți mațele peste tot.

Varsă-ți mațele peste tot pe frumosul meu caldarâm.

– Haide, băiete, ridică-te! Hai, să te vedem cum te ridici! Pe sângele nenorocitului de Hristos, ridică-te în picioare!

Nenorocitului de Hristos? se gândește. Ce vrea să spună? Își întoarce capul într-o parte, mânjindu-se cu propria vomă, câinele latră, Walter zbiară și clopotele bat dincolo de râu. Simte o mișcare, ca și cum pământul mizerabil s-a transformat în Tamisa. Se leagănă dedesubtul lui; el lasă să-i scape o răsuflare, un oftat prelung, final. Ai făcut-o de data asta, îi spune o voce lui Walter. Însă el își închide auzul sau poate că Dumnezeu o face în locul lui. Este tras la vale, pe un talaz adânc și negru.

Când se trezește, e aproape amiază și el se sprijină de tocul ușii de la *Pegas Calul Zburător*. Sora lui, Kat, vine din bucătărie cu o tipsie cu plăcinte fierbinți. Când îl vede, aproape că le scapă din mâini și rămâne cu gura căscată de uimire.

– Uită-te la tine!

– Kat, nu mai țipa, mă doare capul.

– Morgan Williams! strigă ea după bărbatul ei. Se răsucește pe călcâie, cu ochii mari și îmbujorată de la căldura cuptorului. Ia tava asta, pentru numele lui Dumnezeu, unde ați dispărut cu toții?

El tremură din tot corpul, exact cum făcuse Bella atunci când căzuse din barcă.

O fată intră în fugă.

– Stăpânul e plecat în târg.

– Știu asta, proasto. Vederea fratelui ei o făcuse să-și piardă cumpătul. Îi întinde fetei tava cu brutalitate. Dacă le lași undeva să le mănânce pisicile, te plesnesc de-ai să vezi stele verzi. Mâinile ei, acum goale, se încleștează o clipă ca într-un soi de rugăciune violentă. Iar te-ai bătut sau a fost taică-tu?

Da, confirmă el dând cu vigoare din cap, iar mișcarea îi împrăștie stropi de sânge din nas. Da, arată spre sine, de parcă vrea să zică „Walter a fost aici". Kat cere un lighean, apă, apă în lighean, o cârpă de spălat și pe diavol să vină să-l ia pe Walter, supusul lui.

– Stai jos până nu cazi.

El încearcă să-i explice că de-abia s-a ridicat. Din curte. Se poate să fi fost în urmă cu o oră sau chiar cu o zi și, la cât este de amețit, azi ar putea fi mâine. Doar că, dacă ar fi zăcut acolo o zi întreagă, cu siguranță că Walter ar fi venit să-l omoare, căci i-ar fi stat în drum, sau sângele din răni i s-ar fi închegat un pic și până acum l-ar fi durut tot corpul și ar fi fost aproape prea înțepenit ca să se mai poată mișca. Din experiența lui îndelungată cu pumnii și cu ghetele lui Walter, știe că a doua zi poate fi mai rea decât prima.

– Stai jos. Nu vorbi, îi cere Kat.

Când e adus ligheanul, ea se apropie și începe să-l curețe, tamponându-i cu blândețe ochiul închis, făcând mici cercuri de-a lungul liniei părului. Respiră cu greutate și mâna ei liberă se sprijină pe umărul lui. Șoptește încet blesteme, uneori plânge și

îi freacă ușor ceafa, șoptind „Șșt, șșt, gata", ca și cum el ar fi cel care plânge – deși nu o face. El simte că plutește și parcă ea este cea care îl ține ancorat pe pământ; i-ar plăcea să o înconjoare cu brațele și să-și îngroape fața în șorțul ei, să rămână acolo ascultându-i ritmul inimii. Dar nu vrea s-o încurce, să o murdărească de sângele lui.

Când Morgan Williams intră, poartă haina lui bună, de oraș. Are o înfățișare de velș pus pe ceartă – e limpede că a aflat veștile. Rămâne lângă Kat, la început fără cuvinte. Apoi ridică pumnul și lovește de trei ori în aer.

– Vezi? Asta! spune el. Asta o să capete! Walter. Asta o să capete! De la mine.

– Dă-te înapoi, îl sfătuiește Kat. Nu vrei să-ți murdărești bunătate de haină cu bucățele din Thomas.

Nu, nu vrea asta. Se dă înapoi.

– Nu mi-ar păsa, dar uită-te la tine, băiete! Ai putea să-l faci praf pe nenorocit într-o luptă dreaptă.

– Nu e niciodată o luptă dreaptă, spune Kat. Vine pe la spatele tău, nu-i așa, Thomas? Cu ceva în mână.

– De data asta pare o sticlă, zice Morgan Williams. A fost o sticlă?

El clatină din cap, făcându-și iar nasul să sângereze.

– Nu mai face asta, frățioare, îl sfătuiește Kat.

Pe mână are numai sânge. Se șterge cu cârpa. Ce mizerie, și pe șorț. Până la urmă, ar fi putut să-și îngroape fața în el.

– Bănuiesc că nu ai văzut, continuă Morgan. Cu ce anume te-a lovit?

– Tocmai ăsta-i avantajul unui atac venit din spate, biet magistrat de două parale ce ești, intervine Kat. Ascultă, Morgan, chiar trebuie să-ți spun cum stau lucrurile cu tata? Apucă orice-i cade-n mână. Uneori se întâmplă să fie o sticlă, așa e. L-am văzut făcând așa cu mama. L-am văzut lovind-o peste cap chiar și pe micuța noastră Bet. De altminteri, mi s-a întâmplat să nici nu-l

văd lovind, și atunci a fost și mai rău, căci însemna că lovitura se abătea asupra mea.

– Stau și mă întreb în ce familie m-am băgat, zice Morgan Williams.

Dar asta nu-i decât o vorbă de-a lui Morgan; unii bărbați au obiceiul să fornăie pe nas, unele femei suferă de dureri de cap, iar Morgan își pune mereu această întrebare. Băiatul nu-i dă atenție, ci se gândește: dacă tata i-a făcut așa ceva mamei, care a murit de atâta vreme, atunci poate că el a omorât-o? Nu, atunci cu siguranță că ar fi fost închis. Putney e un ținut al fărădelegii, dar tot nu scapi nepedepsit când omori pe cineva. Kat este ca o mamă pentru el – plânge pentru el, îl mângâie pe ceafă.

Își închide ochii, astfel încât ochiul stâng să fie la fel ca dreptul. Apoi încearcă să-i deschidă pe amândoi.

– Kat, spune el, ochiul meu mai e acolo, nu? Fiindcă nu pot să văd nimic cu el.

Da, da, da, îl asigură ea, în vreme ce Morgan Williams își continuă investigația asupra faptei. Hotărăște că a fost vorba de un obiect dur, potrivit de greu, ascuțit, dar probabil că nu o sticlă spartă, altminteri Thomas i-ar fi zărit marginea crestată înainte ca Walter să-i spargă arcada, încercând să-l orbească. Îl aude pe Morgan construindu-și teoria și ar vrea să-i povestească despre gheață și despre nodul din sfoara cusăturii, dar efortul de a-și mișca buzele pare să fie mult prea mare pentru a merita să-l facă. În general, este de acord cu concluzia lui Morgan. Încearcă să ridice din umeri, însă îl doare atât de rău și se simte atât de zdrobit și de dezarticulat, încât se întreabă dacă nu cumva îi este frânt gâtul.

– Oricum, Tom, ce-ai făcut ca să-l stârnești? întreabă Kat. De obicei, nu-l apucă decât după căderea nopții, dacă nu are vreun motiv anume.

– Da, spune și Morgan Williams, care a fost motivul?

– Ieri. M-am bătut.

– Te-ai bătut ieri? Cu cine Dumnezeu te-ai bătut?

– Nu știu.

Numele, la fel și motivul, i-au zburat din minte, dar simte că, odată cu ele, i-au luat și o bucățică de os din craniu. Își atinge scalpul, cu grijă. O sticlă? E posibil.

– Of, se plânge Kat, mereu se bat. Băieții ăștia. Lângă râu.

– Deci, ca să fiu sigur că am priceput bine, zice Morgan. Ieri, el vine acasă cu hainele rupte și cu încheieturile zdrelite și bătrânul îl întreabă: ce-i asta, te-ai bătut? Apoi așteaptă o zi, după care îl lovește cu o sticlă. Îl pune la pământ în curte, îl calcă în picioare, îl zdrobește bine cu o scândură care îi cade în mână…

– Așa a făcut?

– Tot ținutul vorbește! Stăteau cu toții aliniați pe chei ca să mă anunțe, strigau la mine chiar înainte să-mi leg barca la mal. Hei, Morgan Williams, tata lu' nevastă-ta l-a bătut pe Thomas, care s-a târât pe jumătate mort la casa lu' soră-sa, au chemat și preotul… Ai chemat preotul?

– Of, voi ăștia din familia Williams! exclamă Kat. Credeți că sunteți atât de importanți pe-aici. Oamenii stau la coadă ca să vă zică tot felul de lucruri. Dar oare de ce se întâmplă asta? Fiindcă tu crezi absolut orice.

– Dar ăsta-i adevărul! strigă Morgan. E adevărul adevărat! Nu? Dacă lăsăm la o parte chestia cu preotul. Și că încă n-a murit.

– Sigur o să ajungi un mare magistrat, spune Kat, cum știi tu să faci diferența dintre un cadavru și frate-meu.

– Când o să ajung magistrat, o să-l pun pe taică-tu în butuci. Ce să-i mai dau amendă? Nu există amendă destul de mare. Ce rost are să-i dai amendă unui om care o să se ducă să jefuiască sau să păcălească de suma aia de bani pe vreun nevinovat care-i iese în cale?

El geme; încearcă s-o facă fără să fie băgat de seamă.

– Gata, gata, șoptește Kat.

– Aș zice că magistrații s-au săturat până peste cap de Walter, continuă Morgan. Dacă nu botează berea, duce ilegal animale pe islaz, dacă nu face prădăciune pe islaz, atacă un om al legii, dacă

nu e beat, e beat mort, și dacă n-o să dea ortu' popii înainte de vreme înseamnă că nu-i dreptate pe lumea asta.

– Ai terminat? întreabă Kat. Se întoarce iarăși spre băiat. Tom, ai face bine să rămâi la noi. Morgan Williams, ce părere ai? O să ne fie de folos la treburile grele, după ce se înzdrăvenește. Poate să te ajute la calcule, știe să adune și… ce mai știe? Bine, bine, nu râde de mine, câtă vreme crezi că am avut să învăț cifrele, cu un asemenea tată? Dacă știu să-mi scriu numele, asta i-o datorez lui Tom, aici de față.

– N-o să-i placă asta, zice el.

Doar atât poate să rostească – propoziții scurte, simple, declarative.

– Să-i placă? Ar trebui să-i crape obrazul de rușine, spune Morgan.

– Când Dumnezeu l-a făcut pe tata, a uitat să pună și rușinea, afirmă Kat.

– Fiindcă. Doar la o milă. Poate ușor, rostește el.

– Să vină după tine? Să îndrăznească numai!

Morgan își arată din nou pumnul – lovitura lui velșă, scurtă și energică.

După ce Kat termină să-l curețe de sânge și Morgan Williams încetează să se laude și să refacă scena atacului, el zace întins o oră sau două, ca să-și revină. Între timp, Walter a venit la ușă, însoțit de vreo cunoștință de-a lui, și s-au auzit țipete și zgomot de uși izbite cu piciorul, deși toate au ajuns la el înăbușit, așa că s-a gândit că poate nu a fost decât un vis. O întrebare îl frământă: ce să fac, nu pot să rămân în Putney. În parte și fiindcă îi revin amintirile, despre ziua de alaltăieri și despre bătaia anterioară, și are impresia că a fost vorba și despre un cuțit. Și indiferent în cine a fost implântat, nu a fost în el, așa că poate el a fost cel care a lovit? Totul îi este neclar în minte. Ce îi este clar este gândul la Walter: m-am săturat. Dacă mă mai atacă o dată, o să-l ucid și,

dacă fac asta, o să fiu spânzurat, și dacă tot e să se întâmple asta, atunci vreau să fie dintr-un motiv mai bun.

Jos, vocile se ridică și coboară. Nu poate să înțeleagă toate cuvintele. Morgan spune că nu mai există drum de întoarcere. Kat repetă propunerea făcută, ca el să le fie slujitor, băiat bun la toate și paznic la cârciumă; fiindcă, zice Morgan, „Walter o să vină mereu pe-aici, nu-i așa?" Apoi: „Unde-i Tom? Trimite-l acasă, cine l-a plătit pe nenorocitul de preot ca să-l învețe să scrie și să citească, eu, și acuma mă furi când să culeg roadele, tu, pizdă mâncătoare de praz."

El coboară scările. Morgan rostește vesel:

– Arăți bine, având în vedere ce s-a întâmplat.

Adevărul este că Morgan Williams – și asta nu-l face pe el să-l placă mai puțin – adevărul este că ideea asta de a-i trage socrului său o mamă de bătaie e doar un vis din mintea lui. De fapt, este înspăimântat de Walter, ca atât de mulți oameni din Putney – și, la fel, din Mortlake și Wimbledon.

– Eu am plecat, anunță el.

– Trebuie să rămâi peste noapte, îi zice Kat. Știi că a doua zi este cel mai rău.

– Pe cine o să mai lovească dacă plec eu?

– Nu e treaba noastră, răspunde Kat. Bet e măritată și a scăpat de el, slavă Domnului.

Morgan Williams se bagă în vorbă:

– Dacă Walter ar fi tatăl meu, ascultă-mă pe mine, eu mi-aș lua picioarele la spinare. Așteaptă. Din întâmplare, avem niște bani puși deoparte.

O pauză.

– O să vi-i dau înapoi.

Morgan râde, ușurat.

– Și cum o să faci asta, Tom?

Nu știe. Îi este greu să respire, dar asta nu înseamnă nimic, e numai din cauza cheagurilor de sânge din nas. Nu pare să fie rupt; și-l pipăie, cu atenție, și Kat îi zice: ai grijă, ăsta e un șorț curat.

Îi aruncă un zâmbet chinuit, nu vrea ca el să plece, și totuși nu are de gând să-l contrazică pe Morgan Williams, nu-i așa? Familia Williams este importantă în Putney, în Wimbledon. Morgan își adoră nevasta; îi tot amintește că are servitoare care să se ocupe de bucătărie și de fabricarea berii și de ce nu stă ea sus, să coasă ca o lady și să se roage pentru succesul lui când el se duce la Londra să facă afaceri îmbrăcat în haina lui cea bună? De două ori pe zi ar putea să treacă prin cârciumă, învești mântată într-o rochie frumoasă, doar ca să pună la punct ceea ce nu-i în ordine – asta e ideea. Dar, după cum vede el, ea muncește pe brânci, așa cum a făcut de când era o copilă, și își dă seama că poate îi face plăcere, dar Morgan o povățuiește să stea liniștită și să fie o lady.

– O să vi-i dau înapoi, rostește el. Poate mă duc să mă fac soldat. Aș putea să vă trimit o parte din soldă sau aș putea căpăta pradă de război.

– Dar nu e nici un război, spune Morgan.

– O să fie unul pe undeva, zice Kat.

– Sau m-aș putea face mus. Dar, știi, Bella – crezi că ar trebui să mă duc după ea? Începuse să urle și el a pus să fie închisă undeva.

– Ca să nu-l muște de degete? replică Morgan, ironic în legătură cu câinele.

– Aș vrea să vină cu mine.

– Am auzit de mâțe la bordul corăbiilor. Nu de câini.

– E foarte mică.

– N-o să fie confundată cu o pisică, râde Morgan. Oricum, ești prea mare pentru a fi mus. Acolo băieții mânuiesc parâmele ca niște maimuțici. Ai văzut vreodată o maimuță, Tom? Mai degrabă ești bun de soldat. Să fim cinstiți – așa tată, așa fiu. Dumnezeu nu te-a lăsat la coadă când ți-a făcut pumnii.

– Bravo, zice Kat. Hai să vedem dacă am înțeles bine. Într-o zi, frate-meu Tom se bagă într-o bătaie. Ca pedeapsă, taică-său se strecoară pe la spate și-l lovește cu ce-o fi fost, ceva greu și

probabil ascuțit, apoi, după ce cade la pământ, aproape că-i scoate un ochi, îi dă șuturi în coaste până osenește, îl bate cu o scândură care-i cade în mână, îl lovește în față de nici eu nu l-aș fi recunoscut dacă nu eram soră-sa, iar bărbatu-meu zice: soluția este, Thomas, să te faci soldat, să te duci și să găsești pe cineva pe care nu-l cunoști, să-i scoți *lui* ochiul și să-i dai șuturi în coaste, chiar să-l *omori*, probabil, și să capeți și bani pentru asta.

– Păi, e mai bine decât să se ducă la râu să se bată fără să aibă nimeni vreun câștig din asta. Uită-te la el – dacă ar fi după mine, aș porni un război numai ca să-l bag în solda mea.

Morgan își scoate punga. Pune jos monedele – cling, cling, cling –, cu o încetineală ispititoare.

El își atinge umărul obrazului. Este lovit, întreg – dar atât de rece.

– Ascultă, zice Kat, noi am crescut aici și probabil că sunt oameni care să-l ajute pe Tom…

Morgan îi aruncă o privire care spune, fără putință de tăgadă: adică vrei să zici că sunt mulți oameni care ar vrea să se pună rău cu Walter Cromwell? Ca să le spargă el ușile? Iar ea continuă, de parcă l-ar fi auzit rostind cuvintele cu glas tare:

– Nu. Poate… Poate că așa ar fi cel mai bine, Tom, ce crezi?

El se ridică în picioare.

– Morgan, uită-te la el, șoptește Kat, n-ar trebui să pornească la drum în seara asta.

– Ba da. În vreo oră, Walter o să fie beat mort și o să se întoarcă. O să dea foc la tot dacă o să creadă că mai sunt aici.

– Ai tot ce-ți trebuie pentru drum? întreabă Morgan.

El ar vrea să se întoarcă spre Kat și să spună nu. Dar ea nu se uită la el, plânge. Nu plânge însă pentru el, fiindcă nimeni – îi trece lui prin minte – nimeni nu va plânge vreodată pentru el, căci Dumnezeu nu l-a croit astfel. Ea plânge pentru felul cum își închipuia ea viața: duminica, după slujbă, surori, cumnate și neveste îmbrățișându-se și sărutându-se, fiecare mușcruluindu-i pe copiii celorlalte, dar în același timp iubindu-i și mângâindu-le

căpșoarele rotunde, femei comparându-și bebelușii și luându-i în brațe, în vreme ce bărbații se reunesc și vorbesc despre negoț, lână, țesături, cantități, transport, nenorociții de flamanzi, drepturile de pescuit, fabricarea berii, venitul anual, informații utile, favor pentru favor, mici șperțuri, mici arvune, avocatul meu zice că… Așa ar trebui să fie căsnicia cu Morgan Williams, căci neamul Williams este o familie importantă în Putney… Totuși, nu este așa. Walter a stricat totul.

Încet, înțepenit, el se îndreaptă de spate. Fiecare părticică din trup îl doare. Nu atât de tare cum o să-l doară mâine. A treia zi, vânătăile ies la iveală și trebuie să te-apuci să răspunzi oamenilor care te întreabă cum le-ai căpătat. Până atunci însă, o să fie departe de aici și probabil că nimeni n-o să-l cerceteze, fiindcă nimeni n-o să-l cunoască și nimănui n-o să-i pese. O să-și închipuie că este ceva normal pentru el să aibă chipul plin de răni.

Ia banii și spune:

– *Hwyl*, Morgan Williams. *Diolch am yr arian*. Mulțumesc pentru bani. *Gofalwch am Katheryn. Gofalwch am eich busness. Wela I chi eto rhywbryd. Pobl lwc.* Ai grijă de sora mea. Ai grijă de afacerea ta. Cândva ne vom revedea. Noroc!

Morgan Williams rămâne cu ochii țintă la el.

Lui îi vine să rânjească. Ar face-o, dacă asta nu i-ar deschide rănile. Toate zilele acelea când și-a pierdut vremea prin gospodăria familiei Williams – chiar credeau că venise numai pentru masa de prânz?

– *Pobl lwc*, rostește Morgan încet. Noroc!

– Dacă urmez cursul râului e bine? întreabă el.

– Unde vrei să ajungi?

– La mare.

Pentru o clipă, Morgan Williams pare abătut că s-a ajuns aici.

– O să fii bine, Tom? întreabă el. Să știi că dacă Bella vine să te caute, n-o s-o las să plece flămândă. Kat o să-i dea o plăcintă.

Trebuie să-și drămuiască banii. Ar putea să muncească în vreme ce-și croiește drum în aval, însă îi este teamă că, dacă va fi zărit, Walter o să pună mâna pe el, cu ajutorul cunoștințelor și al amicilor lui, genul ăla de oameni care ar face orice pentru o băutură. La început se gândește să se strecoare pe una dintre bărcile contrabandiștilor care pleacă din Barking, Tilbury. Dar apoi își zice că Franța este locul unde se petrec războaiele. Cei câțiva oameni cu care intră în vorbă – are ușurința asta de a vorbi cu străinii – cred același lucru. Așadar, spre Dover. Pornește la drum.

Dacă ajuți la încărcarea unei căruțe, de cele mai multe ori ești lăsat să călătorești cu ea. Asta îl face să se gândească la cât de nepricepuți sunt oamenii la încărcarea căruțelor. Bărbați care încearcă să scoată pe o poartă îngustă un cufăr mare de lemn. O simplă rotire pe laterală a obiectului rezolvă multe probleme. Mai sunt și caii – el se aflase mereu în preajma cailor, a cailor înspăimântați chiar, căci, în diminețile în care Walter nu dormea ca să scape de aburii din berea tare pe care o păstra pentru sine și pentru prietenii lui, se ocupa de cea de-a doua îndeletnicire a lui, aceea de potcovar și de fierar. Și fie din cauza respirației lui urât mirositoare, fie a glasului ridicat ori a felului său de a se purta, chiar și caii care stăteau de obicei liniștiți la potcovit începeau să scuture din cap și să se tragă înapoi de la căldură. Cu copitele prinse în strânsoarea lui Walter, începeau să tremure. Era menirea lui să le țină capul și să le vorbească, mângâindu-le pielea catifelată dintre urechi, spunându-le că mama lor îi iubește și că Walter o să termine în curând.

O zi sau două nu poate să mănânce – îl doare mult prea tare. Dar până să ajungă la Dover, tăietura adâncă de la cap i s-a închis, iar părțile sensibile dinăuntrul lui – crede – s-au vindecat singure: rinichii, plămânii și inima.

Știe, după felul cum îl privesc oamenii, că vânătăile nu i-au trecut încă de pe față. Morgan Williams îi făcuse un inventar

înainte de plecare: dinții (ca prin minune) îi rămăseseră în gură, iar cei doi ochi, ca prin minune, încă vedeau. Două brațe, două picioare – ce vrei mai mult?

Se plimbă pe docuri întrebându-i pe oameni: știți unde are loc acum un război?

Toți cei pe care îi întreabă îi privesc chipul, fac un pas înapoi și zic:

– Tu să-mi spui!

Par atât de încântați de replica asta, râd atât de tare de propria glumă, încât el continuă să pună întrebarea doar ca să le facă plăcere.

Surprinzător, descoperă că va pleca din Dover mai bogat decât la sosire. Privise un om care juca „găsește dama"[*], învățase șmecheria și se apucase să o facă și el. Fiindcă e doar un băiat, oamenii se opresc și își încearcă norocul. Ghinionul lor.

Adună ce a căpătat și ce a cheltuit. Scade o sumă mică pentru o tăvăleală scurtă cu o femeie ușoară. Așa ceva nu ai putea face în Putney, Wimbledon sau Mortlake. Nu fără să prindă de veste familia Williams și să te bârfească în velșă.

Vede trei scoțieni vârstnici din Lowland[**] care se chinuiesc cu boccelele lor și le sare în ajutor. Legăturile sunt moi și voluminoase, mostre de țesătură de lână. Un vameș le face necazuri, legându-se de documentele lor, strigând la ei. El se repede în spatele funcționarului, prefăcându-se că e numai un nătâng din Lowland, și, ridicându-și degetele, le arată negustorilor cât consideră el că ar fi o mită îndestulătoare.

– Vă rog, îi zice unul dintre ei funcționarului într-o engleză chinuită, puteți avea grijă de monedele astea englezești? Îmi sunt de prisos.

---

[*] Joc cu trei cărți, pe principiul jocului de alba-neagra (n.tr.)

[**] Scottish Lowlands, deși nu este în mod oficial o regiune geografică a țării, include acele regiuni din Scoția care nu sunt cuprinse în Highlands, adică zonele aflate la sud și la est față de o linie imaginară între Stonehaven și Helensburgh (n.tr.)

Dintr-odată, funcționarul e numai zâmbete. Negustorii din Lowland sunt numai zâmbete – ei ar fi plătit mult mai mult. Urcând la bordul corabiei, spun:

– Băiatul e cu noi.

În vreme ce așteaptă să plece, îl întreabă câți ani are. El zice că optsprezece, dar ei râd și spun: da' de unde, copile. El le spune atunci că cincisprezece, iar ei se sfătuiesc și cad de acord că cincisprezece mai merge; îl cred și mai tânăr, dar nu vor să-l facă de râs. Îl întreabă ce a pățit la față. Sunt mai multe explicații pe care le-ar putea da, dar preferă să mărturisească adevărul. Nu vrea ca ei să creadă că e vreun tâlhar nenorocit. Discută între ei, apoi cel care știe engleză se întoarce spre el:

– Vrei să zici că englezii sunt cruzi cu copiii lor. Și reci la suflet. Copilul trebuie să se ridice în picioare când tatăl intră înăuntru. Întotdeauna copilul trebuie să spună corect „tatăl meu, domnul" și „doamna mama mea".

El este surprins. Există oameni pe lume care nu se poartă crud cu copiii lor? Pentru întâia dată, greutatea din piept pare să i se ridice puțin; își spune că poate există și alte locuri, mai bune. Vorbește; le povestește despre Bella, iar ei par întristați și nu spun vreo prostie cum că poți să-ți iei alt câine. Le spune despre Pegas, despre berăria părintelui său și cum Walter primește amenzi de cel puțin două ori pe an pentru berea lui proastă. Le spune cum primește amenzi fiindcă fură lemn, taie copacii altora și despre numărul prea mare de oi pe care le paște pe islazul comunal. Ei sunt interesați de asta; îi arată mostrele de lână și discută între ei despre greutate și țesătură, întorcându-se din când în când spre el, ca să-l includă în discuție și să-l instruiască. Nu au o părere prea bună despre țesăturile englezești în general, deși aceste mostre pot să-i facă să-și schimbe părerea… El pierde firul discuției când ei încearcă să îi explice motivele pentru care merg la Calais și despre diferiții oameni pe care îi cunosc acolo.

El le spune despre potcovăria tatălui său și vorbitorul de engleză îl întreabă, interesat: poți să faci o potcoavă? El mimează cum se întâmplă – metal încins și un tată irascibil, într-o încăpere strâmtă. Ei râd; le place când el spune povești. E un bun povestitor, afirmă unul dintre ei. Înainte să ajungă în port, cel mai tăcut dintre ei se ridică și rostește o cuvântare ciudată, formală, la care unul aprobă dând din cap, iar celălalt traduce.

– Suntem trei frați. Aceasta este strada noastră. Dacă treci vreodată prin oraș, aici te așteaptă un pat, o vatră caldă și mâncare.

Rămas-bun, le zice el. Rămas-bun și mult noroc în viață. *Hwyl*, țesătorilor. *Golfalwch eich busness.* Nu se va opri până când nu găsește un război.

Vremea este rece, dar marea, calmă. Kat i-a dat o iconiță, pe care el și-a prins-o la gât cu o sfoară. O simte rece pe pielea gâtului. O desface și o atinge cu buzele, ca să-i poarte noroc. Îi dă drumul în mare – se scufundă în apă cu un sunet stins. Își va aminti mereu de prima dată când a văzut marea – o nemărginire cenușie, cu suprafața încrețită, ca rămășițele unui vis.

II
Paternitate
1527

Așadar: Stephen Gardiner. Pregătindu-se să iasă, în timp ce el intră. Este umezeală și, pentru o noapte de aprilie, neobișnuit de cald, dar Gardiner poartă blănuri, care seamănă cu niște pene negre, dese și uleioase. În picioare, le scutură, strângându-și haina pe lângă trupul înalt și drept, ca un înger aripile negre.

– Cam târziu, rostește Master Stephen pe un ton neplăcut.

El este binevoitor.

– Eu sau domnia ta?

– Tu.

Așteaptă.

– Sunt mulți bețivi pe râu. Luntrașii zic că e ajunul sărbătorii unuia dintre sfinții lor patroni.

– Ai înălțat și tu o rugăciune?

– Mă rog oricui, Stephen, până ajung să am pământul sub picioare.

– Mă mir că nu ai pus și tu mâna pe o vâslă. Trebuie să fi muncit pe râu când erai copil.

Stephen are mereu același discurs. Tatăl tău demn de dispreț. Originea ta umilă. Este de presupus că Stephen este un soi de bastard semiregal: crescut pentru o sumă de bani, discret, ca unul

de-al lor, de oameni discreți dintr-un mic târg. Sunt negustori de lână, pe care Master Stephen îi disprețuiește și de care vrea să uite; și cum Cromwell îi cunoaște pe toți cei care se ocupă de negoțul cu lână, știe mai multe despre trecutul lui Stephen decât ar vrea acesta. Bietul băiat orfan!

Master Stephen urăște totul în ceea ce privește propria condiție. Urăște faptul că este vărul nerecunoscut al regelui. Urăște faptul că a fost trimis în sânul bisericii, deși biserica i-a făcut numai bine. Urăște faptul că altcineva are întruniri de taină cu cardinalul al cărui secretar confidențial este el. Urăște faptul că este unul dintre acei oameni înalți, cu piept scobit și trup sfrijit. Urăște faptul că știe că, dacă s-ar întâlni într-o noapte întunecată cu Master Thomas Cromwell, acesta din urmă ar fi cel care ar ieși din înfruntare scuturându-și mâinile și zâmbind.

– Domnul să te binecuvânteze, zice Gardiner, ieșind în noaptea neobișnuit de caldă.

– Mulțumesc, îi răspunde Cromwell.

Fără să ridice privirea, scriind în continuare, cardinalul spune:

– Thomas. Încă mai plouă? Te așteptam mai devreme.

Luntrași. Râu. Sfinți. Călătorise de cu dimineață și petrecuse călare bună parte din ultimele două săptămâni pentru afacerile cardinalului, iar acum venise în mai multe etape – și nu a fost ușor – de la Yorkshire. Trecuse pe la oamenii lui de la Gray's Inn* și împrumutase niște schimburi. Fusese în partea de est a orașului, ca să afle ce corăbii sosiseră în port și să cerceteze ce se întâmplase cu un transport clandestin pe care îl aștepta. Însă nu mâncase și nici nu ajunsese încă pe acasă.

Cardinalul se ridică în picioare. Deschide o ușă și se adresează servitorilor care îi așteaptă ordinele.

---

* The Honourable Society of Gray's Inn este unul dintre cele patru colegii ale avocaților și judecătorilor din Londra (n.tr.)

– Cireșe! Cum, nu sunt cireșe? Aprilie, zici? Numai aprilie? Atunci o să ne fie cam greu să ne mulțumim oaspetele. Oftează. Atunci aduceți ce aveți. Dar n-o să fie suficient, să știți. De ce oare nu se poate să fiu servit cum se cuvine?

Brusc, toată camera este plină de mișcare: mâncare, vin, se face focul. Un servitor îi ia hainele ude cu un murmur îndatoritor. Toți servitorii cardinalului sunt astfel: liniștiți, discreți, cicăliți în permanență și obligați să creadă că nimic din ceea ce fac nu este bine. Și toți vizitatorii cardinalului sunt tratați la fel. Chiar dacă l-ai deranja în fiecare seară timp de zece ani, stând apoi îmbufnat și încruntat de fiecare dată, tot ai fi tratat ca oaspetele lui de onoare.

Servitorii se retrag, îndreptându-se spre ușă.

– Ce ai mai dori? întreabă cardinalul.

– Să răsară soarele?

– Atât de târziu? Ceri prea mult de la puterile mele.

– E bine și în zori.

Cardinalul își înclină capul spre servitori.

– O să îi îndeplinesc chiar eu această cerere, zice el cu glas grav.

Ei murmură cu aceeași gravitate și se retrag.

Cardinalul își împreunează mâinile și scoate un oftat profund, adânc, mulțumit, ca un leopard care se cuibărește într-un loc cald. Se uită la omul său de afaceri; omul său de afaceri se uită la el. La cincizeci și cinci de ani, cardinalul este încă un bărbat frumos, cum era în tinerețe. În această seară este îmbrăcat nu în hainele sale purpurii de fiecare zi, ci în purpuriu-închis, cu dantelă albă, fină, ca un episcop umil. Înălțimea lui este impresionantă; pântecul, care ar fi fost mai potrivit unui om mai sedentar, este doar un alt atribut princiar al ființei sale și, deseori, de el își sprijină, plin de încredere în sine, mâinile mari, albe, împodobite cu inele. Un cap mare – în mod sigur, menit de Dumnezeu să susțină tiara papală – este purtat cu mândrie pe umerii largi: umeri pe care se odihnește (deși nu în clipa de față), impresionantul colan de lord

cancelar al Angliei. Capul se înclină; cardinalul rostește, pe acel ton onctuos, bine-cunoscut de aici până la Viena:

– Acum spune-mi cum a fost în Yorkshire.

– Mizerabil. Se așază. Vremea. Oamenii. Manierele. Morala.

– Ei bine, probabil că aici e locul potrivit unde să te plângi. Deși am vorbit deja cu Dumnezeu despre vreme.

– Oh, și mâncarea. La cinci mile de țărm, și nici urmă de pește proaspăt.

– Și bănuiesc că slabe speranțe să găsești o lămâie. Atunci ce mănâncă?

– Londonezi, când pun mâna pe ei. N-ai văzut niciodată asemenea păgâni. Au frunțile atât de înguste. Trăiesc în peșteri, și totuși în locurile alea sunt considerați oameni.

Cardinalul ar trebui să se ducă să vadă cu propriii ochi; este arhiepiscop de York, dar nu și-a vizitat niciodată eparhia.

– Cât despre afacerea Înălțimii Voastre…

– Ascult, spune cardinalul. Continuă, te rog. Sunt numai urechi.

Pe măsură ce ascultă, chipul cardinalului se încrețește afabil, mereu atent. Din când în când, notează cifrele pe care le aude. Soarbe dintr-un pahar vinul său atât de bun și în cele din urmă rostește:

– Thomas, ce ai făcut, monstru de servitor ce ești? Ai lăsat grea o stareță? Două, trei? Stai, lasă-mă să ghicesc… Ai pus foc la Whitby, doar așa, dintr-o toană?

În ceea ce-l privește pe Cromwell, omul său, cardinalul are două glume, care uneori se combină într-una singură. Prima este că vine și pretinde să i se aducă cireșe în aprilie și lăptuci în decembrie. Cealaltă este că bate țara și comite tot felul de mârșăvii, pe care le pune în seama cardinalului. Dar cardinalul are și alte glume, din când în când, în funcție de situație.

Este aproape zece seara. Flăcările lumânărilor de ceară se înclină respectuoase spre cardinal, apoi se îndreaptă la loc. Ploaia – plouă din septembrie – lovește sticla ferestrelor.

– În Yorkshire, planul domniei voastre nu este pe plac.

Planul cardinalului: după ce a obținut permisiunea papei, acum vrea să unească vreo treizeci de așezăminte monastice mici, prost administrate, cu unele mai mari, și să îndrepte veniturile acestor așezăminte – decăzute, dar de multe ori foarte vechi – către două colegii pe care le fondează: Cardinal College, la Oxford, și un colegiu în orașul său natal, Ipswich, unde lumea și-l amintește drept fiul învățat al unui măcelar, un om de breaslă, care deținea, de asemenea, un han mare și bine condus, la care trăgeau cei mai de seamă călători. Problema este… Nu, de fapt, sunt mai multe probleme. Cardinalul, licențiat în litere la cincisprezece ani, licențiat în teologie la douăzeci și cinci de ani, cunoaște legile, dar nu îi plac întârzierile pe care le provoacă. Nu poate accepta că o proprietate nu poate fi transformată în bani cu aceeași rapiditate și ușurință cu care el transformă azima în trupul lui Hristos. Când, odată, încercase să îi explice cardinalului o chestiune neînsemnată din legea funciară – ei bine, nu contează, era o chestiune neînsemnată – îl văzuse cum începe să transpire și îi spune: Thomas, ce aș putea să-ți dau ca să te conving să nu-mi mai pomenești niciodată despre asta? Găsește o modalitate, numai fă-o, obișnuia să spună când se iveau diverse obstacole. Iar când afla de vreo persoană lipsită de importanță care se punea în calea mărețului său plan, zicea: Thomas, dă-i niște bani, numai fă-l să dispară.

Acum are răgazul să se gândească la asta, căci cardinalul își ține ochii ațintiți în jos, spre birou, la scrisoarea pe jumătate scrisă. Își ridică privirea.

– Tom… Apoi: Nu, nu contează. Spune-mi de ce te încrunți în felul ăsta.

– Oamenii de acolo spun că o să mă omoare.

– Serios? zice cardinalul. Chipul lui spune: sunt uluit și dezamăgit. Și chiar o să te omoare? Sau ce părere ai?

În spatele cardinalului se află o tapiserie, atârnând pe tot peretele. Regele Solomon, cu mâinile întinse în întuneric, o întâmpină pe Regina din Saba.

– Cred că, dacă trebuie să omori un om, atunci fă-o pur și simplu. Nu îi scrie o scrisoare despre asta. Nu-l intimida, nu-l amenința, nu-l pune în gardă.

– Dacă vreodată ai de gând să-ți lași garda jos, anunță-mă și pe mine. E ceva ce-aș vrea să văd. Știi cine… Dar bănuiesc că nu-și semnează scrisorile. Nu o să renunț la proiectul meu. Am ales personal și cu mare grijă aceste instituții, și Sfinția Sa le-a aprobat cu propriul sigiliu. Cei care se opun nu înțeleg cum trebuie intenția mea. Nimeni nu are de gând să-i arunce pe drumuri pe bătrânii călugări.

Asta este adevărat. Pot fi trimiși la alte mănăstiri; pot fi pensionați, li se pot da compensații. Se poate negocia, cu bună-credință de ambele părți. Cedați în fața inevitabilului, îi îndeamnă el. Supuneți-vă lordului cardinal. Lăsați-vă în grija lui atentă și paternă; fiți încredințați că ochiul lui atent este ațintit asupra bunăstării bisericii. Acestea sunt ideile cu care trebuie să se negocieze. Sărăcie, modestie și supunere: acestea sunt aspectele pe care le subliniezi când îi spui vreunui stareț senil ce să facă.

– Nu-i vorba că înțeleg greșit, afirmă el. Pur și simplu, vor câștigurile pentru ei înșiși.

– Va trebui să iei cu tine o gardă înarmată data viitoare când te duci în nord.

Cardinalul, care se gândește la sfârșitul inevitabil al oricărui creștin, și-a comandat deja piatra de mormânt unui sculptor din Florența. Cadavrul lui se va odihni sub aripile întinse ale îngerilor, într-un sarcofag de porfir. Piatra cu vinișoare va fi monumentul lui, atunci când propriile vene vor fi golite de îmbălsămător; când mădularele lui vor fi asemenea marmurei, o inscripție preamărindu-i virtuțile va fi turnată în aur. Însă colegiile vor fi monumentul său însuflețit, care vor funcționa și vor dăinui multă vreme după ce el va fi dispărut: băieți sărmani, cărturari sărmani, ducând în lume spiritul cardinalului, înclinația sa către frumos, instinctul său pentru măreție și plăcere, finețea lui. Nu-i de mirare că acum clatină din cap. De obicei, nu trebuie să dai

o gardă înarmată unui avocat. Cardinalul urăște orice manifestare de forță. Crede că este ceva nepotrivit. Uneori, unul dintre oamenii lui – Stephen Gardiner, să zicem – vine la el și denunță vreun cuib de eretici din oraș. El rostește atunci cu sinceritate: biete suflete ignorante. Roagă-te pentru ei, Stephen, și eu mă voi ruga pentru ei, și o să vedem dacă nu putem să-i aducem pe calea cea bună. Și o să îi sfătuim să-și reconsidere atitudinea, altminteri Thomas, Morus va pune mâna pe ei și-i va azvârli în temniță. Și tot ce o să auzim o să fie țipetele lor.

– Deci, Thomas. Ridică privirea. Știi ceva spaniolă?

– Puțin. Vorbe de soldat. Necioplite.

– Am crezut că ai servit în armata spaniolă.

– Franceză.

– Ah. Da. Și nu ați fraternizat?

– Până la un punct. Pot să insult oamenii în castiliană.

– O să țin minte asta, spune cardinalul. S-ar putea să-ți vină vremea. Deocamdată… Mă gândeam că ar fi bine să avem mai mulți prieteni la curtea reginei.

Spioni, vrea să zică. Ca să vadă cum va primi ea veștile. Să vadă ce va spune regina Catalina, în particular și fără să se stăpânească, atunci când va pătrunde înțelesul de dincolo de vorbele pline de diplomație cu care va fi informată că regele – după vreo douăzeci de ani petrecuți împreună – vrea să se însoare cu altă doamnă. Orice doamnă. Orice prințesă cu legături la nivel înalt, care, crede el, este în stare să-i dăruiască un fiu.

Cardinalul își odihnește bărbia în palmă. Cu două degete își freacă ochii.

– Regele m-a chemat azi-dimineață, spune el, foarte devreme.

– Ce voia?

– Milă. Și încă la ora aceea! Am participat amândoi la liturghia de dimineață și a vorbit tot timpul. Îl iubesc pe rege. Dumnezeu știe cât îl iubesc. Dar uneori capacitatea mea de compătimire este pusă la grea încercare. Își ridică paharul și privește peste buza lui. Închipuie-ți, Tom. Imaginează-ți asta. Ești un bărbat de treizeci

și cinci de ani. Ești sănătos și ai un apetit zdravăn, nu ai probleme cu măruntaiele, încheieturile nu îți sunt țepene, oasele te susțin și, în plus, ești și regele Angliei. Dar… Clatină din cap. Dar! Ce bine ar fi fost să vrea ceva simplu. Piatra filosofală. Elixirul tinereții. Un cufăr din acelea din povești, plin cu aur.

– Din care iei și se umple singur la loc?

– Exact. În ce privește cufărul și elixirul, și restul, mai sunt speranțe. Dar de unde să încep să-i caut un fiu care să conducă țara după el?

În spatele cardinalului, mișcându-se ușor din cauza curentului, regele Solomon se înclină, cu fața ascunsă. Regina din Saba – zâmbitoare, cu pas ușor – îi amintește de o tânără văduvă la care fusese găzduit în Anvers. Și dacă împărțiseră același pat, asta însemna că ar fi trebuit să se însoare cu ea? Onorabil așa ar fi fost. Dar dacă s-ar fi însurat cu Anselma, nu s-ar fi putut căsători cu Liz; iar copiii lui ar fi fost alții decât cei pe care îi are acum.

– Dacă nu puteți găsi un fiu, spune el, trebuie să-i găsiți niște versete din Scriptură. Ca să-i ușurați conștiința.

Cardinalul pare să caute cartea sfântă pe birou.

– Da, Deuteronomul. Care povățuiește neîndoielnic ca bărbatul să se însoare cu nevasta fratelui mort. Așa cum a făcut și regele, de altfel. Cardinalul oftează. Dar lui nu îi place Deuteronomul.

Inutil de spus de ce nu. Inutil să sugerezi că, dacă Deuteronomul îți poruncește să te însori cu văduva fratelui tău și Leviticul îți spune să n-o faci, altminteri nu o să ai urmași, trebuie să încerci să trăiești cu această contradicție și să accepți că întrebarea care dintre aceste cerințe are întâietate a fost tranșată la Roma, pentru un beneficiu gras, de înalți prelați, cu douăzeci de ani în urmă, când fuseseră emise dispensele și date sub sigiliu papal.

– Nu înțeleg de ce îl îngrijorează Leviticul. Are o fată.

– Dar cred că, în Scripturi, prin „copii“ se înțelege „fii“.

Cardinalul justifică textul, făcând referire la varianta ebraică. Vocea lui este moale, liniștită. Îi place să instruiască, atunci când

există dorința de a fi instruit. Ei se cunosc de câțiva ani și, deși cardinalul este un om foarte important, între ei nu mai există formalisme.

– Am un fiu, spune el. Desigur, știi asta. Dumnezeu să mă ierte. O slăbiciune a cărnii.

Fiul cardinalului – Thomas Winter este numele lui – pare înclinat spre o viață liniștită, de cărturar, deși tatăl lui s-ar putea să aibă alte gânduri. Cardinalul are și o fiică, o fetiță pe care nimeni nu a văzut-o. A botezat-o, destul de explicit, Dorothea, darul lui Dumnezeu, și deja a fost trimisă la mănăstire, unde urmează să se roage pentru părinții ei.

– Și tu ai un fiu, continuă cardinalul. Sau, ar trebui să spun, ai un fiu căruia i-ai dat numele tău. Dar bănuiesc că mai sunt unii pe care nu îi știi, care zburdă pe malurile Tamisei?

– Sper că nu. Nu aveam nici cincisprezece ani când am fugit de-acasă.

Pe Wolsey îl amuză faptul că nu îi cunoaște vârsta. Cardinalul privește de sus prin straturile societății, spre un nivel aflat sub al lui – el, fiul măcelarului, hrănit cu carne de vită –, spre locul unde se născuse slujitorul lui, într-o zi necunoscută, pierdută în obscuritate. Fără îndoială, tatăl lui era beat când se născuse el. Mama lui, e de înțeles, era ocupată. Kat îi dăduse o dată pentru ziua de naștere; Thomas îi era recunoscător pentru asta.

– Cincisprezece…, rostește cardinalul. Dar bănuiesc că la cincisprezece ani puteai s-o faci? Nu știu. Eu am un fiu, luntrașul de pe râu are un fiu, cerșetorul de pe stradă are un fiu, posibilii tăi ucigași din Yorkshire au neîndoielnic fii care vor fi juruiți să te urmărească în generația următoare, și tu însuți, după cum am stabilit, ai plodit un întreg trib de scandalagii pe malul fluviului – numai regele, doar el, nu are nici un fiu. A cui e vina?

– A lui Dumnezeu?

– Mai aproape decât Dumnezeu?

– A reginei?

– Mai răspunzător pentru toate decât regina?

Nu își poate stăpâni un zâmbet larg.

– A dumneavoastră, Sfinția Voastră.

– A mea, Sfinția Mea. Și eu ce să fac? Îți spun eu ce-aș putea să fac. Aș putea să-l trimit pe Master Stephen la Roma, ca să cerceteze Curia. Însă am nevoie de el aici…

Wolsey îi privește expresia și izbucnește în râs. Invidie de slujitori! Știe prea bine că, nemulțumiți de paternitatea originală, se luptă între ei să-i fie fiul favorit.

– Orice ai crede despre Master Stephen, are cunoștințe aprofundate asupra legii canonice și este un flăcău foarte convingător, cu excepția cazurilor când încearcă să te convingă pe tine. Să-ți zic ceva…

Se întrerupe; se apleacă înainte, își pune capul leonin între palme, capul care ar fi purtat într-adevăr tiara papală dacă la ultimele alegeri banii potriviți ar fi ajuns în mâinile oamenilor potriviți.

– L-am implorat, spune cardinalul. Thomas, am căzut în genunchi și din poziția aceea umilă am încercat să-l fac să se răzgândească. Maiestate, am zis, lăsați-mă să vă sfătuiesc. Dacă intenționați să scăpați de soția voastră, nu veți obține altceva decât nenumărate necazuri și cheltuieli.

– Iar răspunsul a fost…?

– A ridicat un deget. În semn de avertizare. „Niciodată, a zis, să nu-i spui acelei doamne soția mea, până când nu-mi poți demonstra de ce-mi este nevastă și cum poate să fie astfel. Până atunci, spune-i sora mea, draga mea soră. Întrucât a fost, cu siguranță, soția fratelui meu, înainte de a trece printr-un soi de căsnicie cu mine."

Niciodată nu ai putea scoate vreun cuvânt lipsit de loialitate față de rege din gura lui Wolsey.

– Ceea ce este, spune el, este… Ezită să aleagă cuvântul. … este, după părerea mea… absurd. Deși părerea mea, de bună seamă, va rămâne între pereții acestei încăperi. Da, fără îndoială, la vremea respectivă au existat destui care au ridicat din

sprâncene în legătură cu dispensa. Și, an de an, au fost oameni care i-au șoptit regelui la ureche; nu a vrut să asculte, deși acum sunt convins că a auzit. Dar știi că regele a fost bărbatul cel mai supus nevestei dintre toți. Orice îndoieli au fost înăbușite. Pune o palmă, ușor și ferm, pe birou. Au fost înăbușite cu totul.

Însă nu există îndoială ce vrea Henric acum. O anulare. O declarație că mariajul lui nu a existat niciodată.

– Vreme de optsprezece ani, spune cardinalul, a trăit în greșeală. I-a spus duhovnicului său că are de ispășit optsprezece ani de păcat.

Așteaptă o reacție cât de mică de uluire. Dar servitorul lui îl privește calm: este de la sine înțeles că secretul confesionalului este încălcat când îi convine cardinalului.

– Dacă îl trimiteți pe Master Stephen la Roma, rostește el, va face ca toana regelui – dacă pot să…

Cardinalul dă din cap: poți să o denumești astfel.

– … să fie aflată de toată lumea?

– Master Stephen poate să se deplaseze cu discreție. După caz, pentru o binecuvântare papală particulară.

– Nu înțelegeți Roma.

Wolsey nu-l poate contrazice. Nu a simțit niciodată în ceafă fiorul care te face să te uiți peste umăr când, ieșind din lumina aurie a Tibrului, intri într-un mare con de umbră. Lângă vreo coloană căzută, lângă vreo ruină sfântă, tâlharii integrității așteaptă, târfa vreunui episcop, nepotul unui nepot, vreun seducător plin de bani; simte uneori că este norocos că a scăpat din acel oraș cu sufletul întreg.

– Ca s-o spunem pe șleau, continuă el, spionii papei vor ghici ce urmărește Stephen încă de când își face bagajele, iar cardinalii și secretarii vor avea timp să-și fixeze prețul. Dacă trebuie să-l trimiteți, puneți-i la îndemână o căruță de bani. Cardinalii aceia nu se mulțumesc cu promisiuni; ceea ce vor cu adevărat este un sac cu aur, ca să-și liniștească bancherii, căci majoritatea nu mai au credit. Ridică din umeri. Știu asta.

– Ar trebui să te trimit pe tine, zice cardinalul, vesel. Ai putea să-i oferi papei Clement un împrumut.

De ce nu? Cunoaște bine piața banilor; probabil că s-ar putea face niște aranjamente. Dacă ar fi în locul lui Clement, anul acesta ar face împrumuturi masive, ca să tocmească trupe cu care să-și păzească teritoriile. Este probabil prea târziu; pentru luptele din vară, trebuie să găsești oameni până de Întâmpinarea Domnului.

– De ce nu începeți procesul regelui în propria dumneavoastră jurisdicție? Obligați-l să facă primii pași, apoi va vedea dacă chiar își dorește ceea ce spune că vrea.

– Asta am de gând. Intenționez să adun aici, la Londra, o curte mică. O să-l abordăm într-o manieră fără menajamente: rege Henric, se pare că toți acești ani ai trăit într-un mod necuvenit, cu o femeie care nu îți este soție. El urăște să nu aibă dreptate: și exact într-o astfel de situație trebuie să-l punem, fără să ezităm. Este posibil să uite că, la început, el a fost cel care a avut aceste scrupule. Este posibil să zbiere la noi și, într-un acces de indignare, să se grăbească înapoi la regină. Dacă nu, atunci va trebui să obțin revocarea dispensei, aici sau la Roma, și, dacă reușesc să-l despart de Caterina, o să fiu deștept și o să-l căsătoresc cu o prințesă din Franța.

Nu este nevoie să-l întrebe pe cardinal dacă se gândește la o anumită prințesă. Nu are în minte numai una, ci două sau trei. Nu trăiește niciodată într-o realitate unică, ci într-o rețea alunecoasă de posibilități diplomatice. În timp ce face tot posibilul să mențină mariajul dintre rege, regina Caterina și familia ei imperială spaniolă, implorându-l pe Henric să-și dea uitării scrupulele, va face de asemenea planuri și pentru o situație alternativă, în care trebuie să fie acordată atenția cuvenită scrupulelor regelui și căsătoria cu Caterina este lipsită de valoare. Odată recunoscută nulitatea mariajului – și ultimii optsprezece ani de păcat și suferință sunt șterși cu buretele – regele va reechilibra balanța puterilor din Europa, aliind Anglia cu Franța, alcătuind un bloc de putere care să se opună împăratului Carol, nepotul Caterinei.

Și orice rezultat este posibil, orice rezultat poate fi manevrat, dirijat cu blândețe către situația dezirabilă: rugăciune și presiune, presiune și rugăciune, tot ce se întâmplă se va întâmpla prin voia Domnului, o voie reconsiderată și redefinită, cu îmbunătățiri utile, de către cardinal. Obișnuia să spună: „Regele va face așa și așa." Apoi începuse să zică: „O să facem așa și așa." Acum spune: „Asta este ceea ce o să fac."

– Dar ce se va întâmpla cu regina? întreabă el. Dacă o alungă, unde o să se ducă?

– La mănăstire poate fi foarte plăcut.

– Poate se va duce acasă, în Spania.

– Nu, nu cred. Acum, acolo este o altă țară. Sunt – câți? – douăzeci și șapte de ani de când a venit în Anglia. Cardinalul oftează. Îmi aduc aminte de sosirea ei. După cum știi, corăbiile ei au întârziat din cauza vremii rele și timp de mai multe zile a fost azvârlită de colo-colo prin Canalul Mânecii. Bătrânul rege a venit călare, hotărât să-i iasă în întâmpinare. Ea a ajuns la Dogmersfield, la palatul episcopului de Bath, în drumul anevoios spre Londra. Era noiembrie și, da, ploua. La sosirea regelui, curtea ei a insistat să fie respectată eticheta spaniolă: prințesa nu trebuie să-și descopere chipul până când soțul ei nu o vede în ziua căsătoriei. Dar îl știi pe bătrânul rege!

Desigur, nu îl știa; se născuse în preajma datei când bătrânul rege, un renegat și un fugar întreaga lui viață, își croia drum spre un tron greu de obținut. Wolsey vorbește de parcă el însuși fusese martor, chiar martor ocular, și într-un fel chiar a fost, fiindcă trecutul recent se aranjează numai în tipare recunoscute de mintea lui superioară și plăcute ochiului său. Zâmbește.

– În ultimii ani de viață, pentru bătrânul rege chiar și cel mai mărunt lucru dădea naștere la suspiciuni. A făcut un mic spectacol, ținând sfat cu escorta sa, după care a sărit din șa – era încă un bărbat zvelt – și le-a spus spaniolilor drept în față că vrea s-o vadă, altminteri… E pământul meu și legile mele, le-a zis. Noi nu

avem văluri pe aici. De ce nu pot s-o văd, am fost păcălit, e diformă, aveți de gând să-mi însor fiul, pe Arthur, cu vreun monstru?

Thomas își zice că regele s-a purtat inutil de velș.

– Între timp, doamnele ei de companie o duseseră pe micuța creatură la culcare, crezând că astfel va fi la adăpost de el. Nici vorbă. Regele Henric a străbătut valvârtej încăperile, de parcă avea de gând să smulgă așternuturile din pat. Femeile au reușit să o îmbrace cât de cât decent. El a intrat vijelios în cameră, dar, la vederea ei, și-a înghițit cuvintele. A început să se bâlbâie și s-a retras, ca un băiețel rușinat. Cardinalul chicoti. Apoi, când a dansat prima oară la curte – bietul nostru prinț Arthur stătea zâmbind pe estradă, dar fetița de-abia putea să se țină liniștită pe scaun. Nimeni nu știa dansurile spaniole, așa că a dansat cu una dintre doamnele ei. Nu o să uit nicicând cum și-a întors capul, acea clipă în care frumosul ei păr roșcat i-a alunecat pe-un umăr… Nici un bărbat care a văzut-o nu a putut să nu-și închipuie… deși dansul era cu adevărat unul liniștit… Oh, Doamne! Avea șaisprezece ani.

Cardinalul rămâne cu privirea pierdută și Thomas spune:

– Dumnezeu să vă ierte?

– Dumnezeu să ne ierte pe toți. Bătrânul rege își mărturisea mereu poftele trupești la confesiune. Prințul Arthur a murit, apoi, la scurt timp a murit și regina și, când bătrânul rege s-a trezit văduv, s-a gândit să se însoare chiar el cu Caterina. Dar apoi… Ridică din umerii princiari. Nu au putut să se înțeleagă asupra dotei. Bătrânul vulpoi, Ferdinand, tatăl ei, putea să te învârtă pe degete în privința banilor. Maiestatea noastră actuală era un băiețel de zece ani când a dansat la nunta fratelui său și, după părerea mea, atunci și acolo mireasa i-a furat inima.

Stau și se gândesc la asta. Este trist, amândoi știu că este trist. Bătrânul rege o izolase, o ținuse în regat, săracă, nedorind să se lipsească de partea din dota ei pe care susținea că încă o deține și, în același timp, nedorind nici să-i plătească dreptul ei ca văduvă și să o lase să plece. Dar este interesant și numărul de contacte

diplomatice pe care tânăra le stabilise în toți acei ani, experiența pe care o căpătase în manevrarea intereselor, unul împotriva celuilalt. Când Henric se însurase cu ea, avea optsprezece ani, era ingenuu. Tatăl lui de-abia murise când el o luase pe Caterina de nevastă. Ea era mai în vârstă decât el și anii de griji o făcuseră mai stăpânită, iar frumusețea i se mai ofilise oarecum. Dar în mintea proaspătului rege, femeia din realitate era mai puțin vie decât viziunea din mintea lui. Se lăsa mânat de lăcomia de a poseda ceea ce avusese odată fratele lui mai mare. A simțit din nou viu tremurul ușor al mâinii ei, când ea și-o sprijinise odinioară pe brațul lui, un băiat de zece ani. Fusese ca și cum ea îșI mărturisise atunci încrederea în el, ca și cum – le povestise el apoi apropiaților – ea recunoscuse că nu fusese nicicând sortită să-i fie soție lui Arthur cu adevărat, ci doar cu numele. Trupul ei îi era menit lui, cel de-al doilea fiu, asupra căruia îșI întorsese frumoșii ochi albaștri-verzui și zâmbetul supus. Ea m-a iubit mereu pe mine, spunea regele. Șapte ani de diplomație – dacă se poate spune așa – m-au ținut departe de ea. Dar acum nu mai trebuie să mă tem de nimeni. Roma a dat dispensa. Hârtiile sunt în ordine. Aliațele sunt stabilite. M-am însurat cu o virgină, căci bietul meu frate nu a atins-o. M-am însurat cu o alianță, prin rudele ei spaniole. Dar, mai presus de toate, m-am însurat din dragoste.

Și acum? Totul a dispărut. Sau aproape a dispărut: jumătate de viață așteaptă să fie îndepărtată, ștearsă din hrisoave.

– Bine, spune cardinalul. Care va fi rezultatul? Regele se așteaptă să-i fie îndeplinită voia, dar ea, ea va fi greu de îndepărtat.

Mai este o poveste despre Caterina, o altfel de poveste. Henric era plecat în Franța la un război oarecare și o lăsase pe Caterina regentă. Au năvălit scoțienii – și au suferit o înfrângere rușinoasă, iar la Flodden, regelui lor i s-a tăiat capul. Caterina, acel înger în alb și roz, a fost cea care a propus să fie trimis capul cu prima corabie, în tabăra soțului ei, ca să-l binedispună. A fost convinsă să renunțe – i s-a spus că un asemenea gest este total neenglezesc. În schimb, i-a trimis o scrisoare și, împreună cu ea,

haina purtată peste armură în care murise regele scoțian – țeapănă și înnegrită de sângele vărsat.

Focul se stinge, lăsând în loc un buștean acoperit de cenușă. Cardinalul, învăluit în propriile vise, se ridică de pe scaun și îl lovește cu piciorul. Rămâne cu privirea în jos, răsucindu-și inelele de pe degete, pierdut în gânduri. Apoi se scutură și spune:

– A fost o zi lungă. Du-te acasă și nu-i visa pe oamenii din Yorkshire.

Thomas Cromwell are acum puțin peste patruzeci de ani. Este un bărbat bine clădit, dar nu înalt. Poartă pe chip numeroase expresii, dar numai una se poate citi acum: un amuzament reținut. Are părul negru, bogat și ondulat, și ochii mici, cu privire pătrunzătoare, care se aprind în timpul discuțiilor: așa vom afla, destul de curând, de la ambasadorul spaniol. Se spune că știe pe dinafară Noul Testament în latină, deci este potrivit ca slujitor al cardinalului – are pregătit oricând un text dacă stareții se încurcă în vorbe. Rostește cuvintele repede, pe un ton jos, iar felul lui de-a fi vădește siguranță. Se simte ca acasă într-o sală de judecată sau pe docuri, în palatul episcopal sau în curtea unui han. Poate întocmi un contract, antrena un șoim, desena o hartă, opri o bătaie de stradă, mobila o casă sau mitui un juriu. Îți poate da un citat potrivit din vechii autori, de la Platon la Plaut și invers. Cunoaște noua poezie și o poate recita în italiană. Lucrează din zori și până în noapte, e primul care se scoală și ultimul care se culcă. Face bani și îi cheltuiește. Poate pune rămășag pe absolut orice.

Se ridică să plece și spune:

– Dacă ați vorbit cu Dumnezeu și mâine iese soarele, atunci regele poate pleca la plimbare călare cu gentilomii lui și, dacă nu o să mai fie atât de frământat, închis între zidurile palatului, atunci o să fie mai binedispus și s-ar putea să se gândească la Levitic, iar viața domniei voastre va fi mai ușoară.

– Nu îl înțelegi decât în parte. Teologia îi aduce plăcere aproape la fel de mult precum călăria.

Se află la ușă. Wolsey spune:

– Apropo, se vorbește la curte… Înălțimea Sa ducele de Norfolk se plânge că am crescut un spirit malefic și că l-am pus să-l urmărească. Dacă cineva îți pomenește de așa ceva… să negi.

El stă în pragul ușii, zâmbind ușor. Și cardinalul zâmbește, de parcă vrea să spună: am păstrat la sfârșit ce-i mai bun. Nu-i așa că știu cum să te fac fericit? Apoi cardinalul își apleacă din nou capul asupra hârtiilor. Este un om care, în slujba Angliei fiind, nu are nevoie de mult somn; patru ore îi sunt de ajuns și va fi treaz când clopotele de la Westminster vor bate anunțând încă o zi de aprilie umedă, întunecată și plină de fum.

– Noapte bună, spune el. Dumnezeu să te aibă în pază.

Afară, oamenii lui îl așteaptă cu torțe, ca să-l conducă acasă. Are o casă în Stepney, dar în noaptea asta va merge la casa din oraș. O mână îi atinge brațul: Rafe Sadler, un bărbat subțire, cu ochi palizi.

– Cum a fost în Yorkshire?

Zâmbetul lui Rafe pâlpâie; vântul trage flacăra torței în negura ploioasă.

– Nu am vorbit de asta. Cardinalului îi e teamă că o să avem coșmaruri.

Rafe se încruntă. În cei douăzeci și unu de ani ai lui, nu a avut niciodată vreun coșmar. Crescut în siguranță sub acoperișul lui Cromwell de când avea șapte ani, mai întâi pe Fenchurch Street și acum la Austin Friars, și-a dezvoltat o minte ordonată și grijile lui nocturne sunt tot raționale: hoți, câini de pripas, gropi apărute dintr-odată în drum.

– Ducele de Norfolk… începe el, apoi: Nu, nu contează. Cine m-a căutat cât timp am fost plecat?

Străzile umede sunt pustii; ceața se târăște dinspre râu. Stelele sunt înăbușite de umezeală și de nori. Peste oraș plutește miasma dulce, putredă a păcatelor neamintite ale zilei de ieri. Norfolk îngenunchează, clănțănind din dinți, lângă pat; penelul cardinalului scârțâie în noapte, ca un șobolan sub saltea. În timp ce Rafe, alături, îi face un scurt raport al veștilor de la birou, el

formulează pentru toți cei interesați negația: „Sfinția Sa, cardinalul, respinge categoric orice acuză că a trimis un spirit malefic să-l servească pe ducele de Norfolk. El condamnă această insinuare în cel mai hotărât mod. Nici un viței fără cap, nici un înger căzut sub forma unui câine cu limba scoasă, nici un giulgiu folosit, nici un Lazăr sau cadavru viu nu a fost trimis de Sfinția Sa să-l urmărească pe Sfinția Sa: și nici nu este în pregătire o asemenea urmărire."

Cineva țipă lângă chei. Vâslașii cântă. În depărtare se aude un zgomot slab, de apă împroșcată. Poate că înecă pe cineva.

„Stăpânul meu, cardinalul, face această declarație fără a aduce un prejudiciu dreptului său de a-l hărțui și de a-l chinui pe stăpânul de Norfolk cu ajutorul oricărei *fantasme* pe care, în înțelepciunea sa, o poate alege, la o dată viitoare, fără o avertizare prealabilă, numai sub rezerva opiniilor lordului cardinal în această chestiune."

Această vreme face dureroase vechile răni. Dar el intră în casă, de parcă ar fi miezul zilei: zâmbind și imaginându-și-l pe duce. Este ora unu noaptea. În mintea lui, Norfolk stă încă îngenuncheat și un drăcușor negru la față îl împunge cu furca în călcâiele crăpate.

III
La Austin Friars
1527

Lizzie este trează încă. Când aude că servitorii îi dau drumul în casă, iese ținând sub braț micuțul lui câine, care se zbate și chelălăie.

– Ai uitat unde locuiești?

El oftează.

– Cum a fost în Yorkshire?

El ridică din umeri.

– Cardinalul?

El dă din cap.

– Ai mâncat?

– Da.

– Obosit?

– Nu chiar.

– Vrei ceva de băut?

– Da.

– Vin de Rin?

– De ce nu.

Lambriurile au fost vopsite. El pătrunde în încăperea de un verde stins cu auriu.

– Gregory…

– Scrisoare?

– Așa ceva.

Îi dă scrisoarea și câinele, în timp ce aduce vinul. Se așază, luându-și și ea o cupă.

– Ne salută. Ca și cum ar exista numai unul dintre noi. Mai scrie și prost.

– Aha, zice ea.

– Ascultă. Speră că ești bine. Speră că sunt bine. Speră că încântătoarele lui surori, Anne și micuța Grace, sunt bine. El însuși e bine. Și cam atât, din lipsă de timp, fiul tău ascultător, Gregory Cromwell.

– Ascultător? întreabă ea. Atâta tot?

– Așa îi învață.

Cățeaua Bella îl mușcă ușor de degete, ochii ei rotunzi și nevinovați strălucind spre el ca niște luni străine. Liz arată bine, chiar dacă este extenuată după o zi lungă; lumânări ascuțite de ceară se zăresc înalte și drepte în spatele ei. Poartă colierul de perle și granate dăruit de el de Anul Nou.

– Ești mai plăcută ochiului decât cardinalul, spune el.

– Ăsta e cel mai neînsemnat compliment primit vreodată de o femeie.

– Și eu, care m-am chinuit tot drumul de la Yorkshire să-l născocesc. Clatină din cap. Ah, bine! O ridică pe Bella în aer; ea dă din labe de bucurie. Cum merge treaba?

Liz are o mică afacere cu mătase. Sfori pentru sigiliile documentelor, plase fine de păr pentru doamnele de la curte. Are două ucenice în casă și simțul modei; dar se plânge, ca de obicei, de intermediari și de prețul firelor.

– Ar trebui să mergem la Genova, spune el. O să te învăț să-i privești pe furnizori în ochi.

– Mi-ar plăcea. Dar nu o să scapi nicicând de cardinal.

– În seara asta a încercat să mă convingă că ar trebui să-i cunosc pe cei de la curtea reginei. Pe vorbitorii de spaniolă.

– Da?

– I-am zis că spaniola mea nu e prea grozavă.

– Nu e prea grozavă? râde ea. Bandit ce ești!

– Nu trebuie să știe chiar tot ce știu.

– Am fost în vizită în Cheapside, spune ea. Numește pe una dintre prietenele ei, nevasta unui maistru bijutier. Vrei să afli noutățile? Au fost comandate un smarald și montura pentru un inel – un inel de femeie. Îi arată cât este smaraldul, mare cât unghia degetului ei mare. Care a sosit, după șase săptămâni de nerăbdare, și l-au tăiat în Anvers. Pocnește din degete. Sfărâmat! Praf s-a făcut!

– Cine suportă pierderea?

– Tăietorul spune că a fost păcălit și că piatra avea un defect ascuns. Importatorul zice că, dacă era ascuns, atunci de unde să știu de existența lui? Tăietorul zice, atunci să-ți recuperezi pierderea de la furnizor…

– O să se judece ani întregi. Pot să facă rost de altă piatră?

– Încearcă. Trebuie să fie vorba de rege, noi așa credem. Nimeni din Londra nu ar căuta pe piață o piatră de o asemenea mărime. Așa că, pentru cine este? Nu pentru regină.

Micuța Bella stă acum întinsă pe brațul lui, clipind, mișcând încet din coadă. El se gândește: aș fi curios să văd dacă și când apare inelul cu smarald. O să-mi spună cardinalul. Cardinalul zice: e foarte bine să-l ținem pe rege ocupat și preocupat de cadouri, dar, până la urmă, vara asta, tot o să-i cadă în așternut și până la toamnă o să se sature de ea și o s-o scoată pe tușă; și, dacă nu o face el, o s-o fac eu. Dacă Wolsey o să importe o prințesă fertilă, nu vrea ca primele ei săptămâni aici să fie stricate de scene de gelozie din partea unor concubine date la o parte. Regele, crede Wolsey, ar trebui să fie mai necruțător cu femeile lui.

Liz așteaptă o clipă, până când își dă seama că nu o să capete vreun indiciu.

– Bun, despre Gregory, spune ea. Vine vara. Aici sau plecat?

Gregory urmează să împlinească treisprezece ani. Este la Cambridge, cu tutorele lui. El și-a trimis nepoții, pe fiii surorii lui, Bet, la școală cu Gregory – s-a bucurat să facă asta pentru familie. Vara este pentru recreerea lor; ce să facă în oraș? Până acum, Gregory nu se arătase prea interesat de cărți, deși îi place să i se spună povești, povești cu balauri, povești cu oameni verzi care trăiesc în păduri. Poți să-l faci să parcurgă, cu proteste vehemente, un pasaj în latină, dacă îl convingi că, în acea pagină, o să găsească un șarpe de mare sau o fantomă. Îi place să stea în păduri și pe câmpii și îi place să vâneze. Mai are mult de crescut, și sperăm că o să crească înalt. Bunicul regelui din partea mamei, așa cum pot să-ți spună toți bătrânii, avea 1,90. (Totuși, tatăl lui era mai degrabă de statura lui Morgan Williams.) Regele are 1,85 și cardinalul îl poate privi în ochi. Lui Henric îi place să aibă în preajmă bărbați precum cumnatul lui, Charles Brandon, sau de aceeași statură impresionantă și cu aceeași lățime a umerilor căptușiți. Înălțimea nu este la modă pe ulițele dosnice; și, evident, nici în Yorkshire.

Zâmbește. Ceea ce spune despre Gregory este: cel puțin el nu e cum am fost eu, când eram de vârsta lui; și când oamenii întreabă tu cum erai? el răspunde, oh, obișnuiam să înfig cuțitu-n oameni. Gregory nu o să facă niciodată asta; așa că nu îi pasă – sau îi pasă mai puțin decât cred oamenii – dacă fiul lui nu va ajunge să stăpânească bine declinările și conjugările. Când oamenii îi spun ce nu a făcut Gregory, el zice: „E ocupat acum să crească." Îi înțelege nevoia de somn; el însuși nu avusese parte de prea mult, cu Walter tropăind prin casă; după ce fugise de acasă, fusese mereu pe câte o corabie sau pe drumuri și apoi se trezise în armată. Ceea ce nu înțeleg oamenii despre armată este neîntrerupta lipsă a inactivității: trebuie să-ți cauți hrana, bivuacul

este într-un loc unde nivelul apei crește fiindcă nebunul de *capitaine* a ținut neapărat să-l facă acolo, ești mutat în miez de noapte către o poziție imposibil de apărat, astfel încât nu dormi niciodată cu adevărat, echipamentul este plin de lipsuri, artileriștii provoacă mereu din greșeală mici explozii, arcașii ori sunt beți, ori se roagă, sunt comandate săgeți, dar nu sosesc, și în minte nu ai decât o neliniște clocotitoare că lucrurile o să meargă prost fiindcă *il principe* sau orice mică maiestate care este la comandă astăzi nu se pricepe prea bine la o chestiune fundamentală, precum gândirea. Nu-i trebuiseră prea multe ierni ca să termine cu lupta și să se apuce de aprovizionare. În Italia, puteai oricând să te lupți vara, dacă aveai chef.

– Dormi? întreabă Liz.

– Nu. Dar visez.

– A venit săpunul de Castilia. Și cartea ta din Germania. Era împachetată fără nimic deosebit. Cât pe ce să-l alung pe curier.

În Yorkshire, unde mirosea a oameni nespălați, îmbrăcați în piei de oaie și asudând de furie, visase la săpunul de Castilia.

Mai târziu, ea întreabă:

– Deci, cine e doamna?

Mâna lui, odihnindu-se pe sânul ei familiar, dar încântător, se retrage de uimire.

– Ce?

Se gândește ea că își luase vreo femeie în Yorkshire? Se întinde pe spate și se întreabă cum să o convingă că nu este adevărat; dacă va fi nevoie, o să o ducă acolo, ca să vadă cu ochii ei.

– Doamna cu smaraldul? continuă ea. Întreb doar fiindcă oamenii vorbesc că regele vrea să facă un lucru foarte ciudat și nu-mi vine să cred. Dar așa umblă vorba prin oraș.

Serios? Zvonul se răspândise deja în cele două săptămâni cât fusese plecat în nord, printre capetele pătrate.

– Dacă încearcă să facă asta, spune ea, atunci jumătate dintre oamenii din lume îi vor fi împotrivă.

El se gândise, și Wolsey se gândise, că numai împăratul și Spania vor fi împotrivă. *Numai* împăratul. Ea zâmbește în întuneric, cu mâinile la ceafa lui. El nu spune care oameni, ci o așteaptă pe Liz să-i zică.

– Toate femeile, continuă ea. Toate femeile din toată Anglia. Toate femeile care au o fată, dar nici un fiu. Toate femeile care au pierdut un copil. Toate femeile care și-au pierdut orice speranță de a avea un prunc. Toate femeile care au peste patruzeci de ani.

Își sprijină capul de umărul lui. Prea obosiți să vorbească, stau întinși unul lângă celălalt, în așternuturile de pânză fină, sub pătura galbenă de satin turcesc. Trupurile lor răspândesc o vagă aromă combinată, de soare și de ierburi. În castiliană, își amintește, poate să-i insulte pe oameni.

– Acum dormi?

– Nu. Mă gândesc.

– Thomas, spune ea, părând șocată, este ora trei.

Apoi este șase. El visează că toate femeile din Anglia sunt în pat, îl înghiontesc și-l împing jos. Așa că se scoală, ca să-și citească acum cartea sa nemțească, înainte ca Liz să se poată împotrivi.

Nu că ea i-ar spune ceva; doar când este provocată, rostește: „Cartea mea de rugăciuni este o lectură foarte bună pentru mine." Și, într-adevăr, își citește cartea de rugăciuni, luând-o absentă în mână în mijlocul zilei – dar oprindu-se doar pe jumătate din ceea ce face –, presărându-și litania murmurată cu indicații gospodărești; fusese un cadou de nuntă, o carte a orelor, din partea primului ei soț, și el îi scrisese numele de femeie măritată, Elizabeth Williams. Uneori, simțindu-se gelos, ar fi vrut să scrie alte lucruri și are sentimente contrare: l-a cunoscut pe primul soț al lui Liz, dar asta nu înseamnă că l-a plăcut. I-a zis: Liz, iată cartea lui Tyndale, Noul său Testament, e încuiată în scrinul de aici,

citește-o, uite cheia; ea zice: citește-mi-o tu, dacă ții atât de mult, iar el zice: este în engleză, citește-o singură; ăsta-i scopul, Lizzie. Citește-o, o să fii surprinsă de ce *nu* cuprinde.

Se gândise că această aluzie o să o atragă; se pare că nu. Nu se poate imagina citindu-le slujitorilor; nu este ca Thomas Morus, un soi de preot ratat, un predicator frustrat. Nu-l întâlnește niciodată pe Morus – o stea de pe alt firmament, care îl salută doar printr-o înclinare sobră din cap – fără să-și dorească să-l întrebe: ce nu-i în regulă cu tine? Sau ce-i în neregulă cu mine? De ce tot ce știi și tot ce ai învățat îți confirmă ceea ce ai crezut înainte? Pe când, în cazul meu, am crescut crezând ceva și ceea ce am considerat că totuși cred este sfărâmat puțin câte puțin, un fragment ici, o bucată colo, apoi o altă bucată. Cu fiecare lună care trece, toate colțurile sunt îndepărtate de pe certitudinile acestei lumi – și ale lumii următoare. Arată-mi unde scrie, în Biblie, „Purgatoriu". Arată-mi unde scrie „relicve", „călugări", „călugărițe". Arată-mi unde scrie „papă".

Se întoarce la tomul lui nemțesc. Regele, cu ajutorul lui Thomas Morus, a scris o carte împotriva lui Luther, pentru care papa i-a acordat titlul de Apărător al Credinței. Nu că el însuși l-ar iubi pe Fratele Martin; el și cardinalul sunt de acord că ar fi fost mai bine dacă Luther nu s-ar fi născut sau, mai bine, dacă s-ar fi născut dotat cu o subtilitate mai mare. Totuși, este la curent cu tot ceea ce se scrie, cu tot ceea ce este introdus clandestin prin porturile Canalului și prin micile golfulețe din East Anglia, unde o barcă transportând o încărcătură dubioasă poate fi adusă la mal și împinsă din nou, la lumina lunii, spre larg. Îl ține la curent pe cardinal, astfel încât, atunci când Morus și prietenii lui clerici dau năvală, amenințând cu flăcările gheenei pentru cea mai recentă erezie, cardinalul poate să spună, cu gesturi liniștitoare: „Domnilor, deja am fost informat." Wolsey arde cărți, nu oameni. A făcut asta chiar în octombrie trecut, la Crucea Sfântului Pavel:

un holocaust al limbii engleze și atât de multă hârtie de calitate consumată, și atât de multă cerneală de tipar irosită.

Testamentul pe care îl ține în scrin este o ediție neautorizată din Anvers, care este mai ușor de obținut decât originalul german. Îl cunoaște pe William Tyndale; înainte ca Londra să devină prea periculoasă pentru el, locuise șase luni în oraș, la Humphrey Monmouth, postăvarul. Este un om cu principii, un bărbat dur, și Thomas Morus îi zice Bestia; pare să nu fi râs niciodată în viață, dar, pe de altă parte, ce motiv de râs poți să ai când ești alungat din locurile natale? Testamentul lui are un format in-octavo, pe o hârtie ieftină: pe pagina de gardă, unde ar trebui să se găsească emblema tiparniței și adresa, sunt scrise cuvintele: „TIPĂRIT ÎN UTOPIA". El speră că Thomas Morus a văzut un astfel de exemplar. Este tentat să-i arate unul, doar ca să vadă ce față face.

Închide cartea. Este timpul să înceapă o nouă zi. Știe că nu are timp să transcrie el însuși textul în latină, astfel încât să fie răspândit cu discreție; trebuie să pună pe cineva s-o facă, din pasiune sau pentru bani. Este surprinzător câtă pasiune există, în zilele acestea, printre cititorii de germană.

Până la ora șapte, s-a bărbierit, a luat micul dejun și s-a îmbrăcat frumos, cu lenjerie curată, neîmprumutată, și cu haine negre de lână fină. Uneori, la ora aceasta, îi simte lipsa tatălui lui Liz; acel bătrân de ispravă, care se trezea mereu dis-de-dimineață, gata să-și așeze o palmă pe capul lui și să zică: să ai o zi bună, Thomas, și din partea mea.

Îl plăcuse pe bătrânul Wykys. Prima dată venise la el cu o chestiune juridică. În vremurile acelea – avea cât, douăzeci și șase sau douăzeci și șapte de ani? –, era întors de puțină vreme din străinătate și înclinat să înceapă o frază într-o limbă și să o termine în alta. Wykys se dovedise dibaci și făcuse o avere frumușică din negoțul cu lână. Era originar din Putney, dar nu de asta îl angajase

pe Thomas, ci pentru că primise recomandări și era ieftin. La prima lor întâlnire, când înșira hârtiile pe masă, Wykys rostise:

– Ești flăcăul lui Walter, nu-i așa? Deci, ce s-a întâmplat? Căci, la naiba, nu era altul mai lipsit de milă ca tine când erai puști.

El i-ar fi explicat, dacă ar fi știut ce fel de explicație ar înțelege Wykys. Am renunțat la lupte fiindcă, pe când trăiam la Florența, priveam frescele în fiecare zi? Răspunsese:

– Am găsit un mod de viață mai simplu.

Mai târziu, Wykys obosise și lăsase negoțul deoparte. Încă mai trimitea stofă de lână moale pe piața germană din nord, deși, după părerea lui, cu prețul lânii din acele vremuri și cu stofa de bună calitate atât de greu de țesut, ar fi trebuit să se ocupe de postavuri, de țesături mai ușoare, ca acestea, pe care să le exporte în Italia prin Anvers. Dar el ascultase – era un bun ascultător – tânguielile bătrânului și spusese:

– Lucrurile se schimbă. Dați-mi voie să vă duc la târgul de țesături de anul ăsta.

Wykys știa că ar trebui să se arate la Anvers și Bergen op Zoom, dar nu-i plăcea traversarea pe mare.

– Va fi bine cu mine, îi spusese el doamnei Wykys. Știu o familie de treabă unde putem fi găzduiți.

– Bine, Thomas Cromwell, rostise ea. Numai ai grijă. Fără băuturi olandeze ciudate. Fără femei. Fără predicatori interziși prin pivnițe. Știu eu cu ce te ocupi.

– Nu știu dacă pot să stau departe de pivnițe.

– Facem un târg. Poți să-l duci la o predică dacă nu-l duci la bordel.

Mercy, bănuiește el, provine dintr-o familie în care scrierile lui John Wycliffe sunt păstrate la mare preț și citate, unde Scripturile în engleză sunt bine cunoscute – fragmente de scrieri puse deoparte, versetele interzise ascunse în fundul minții. Aceste lucruri se transmit din generație în generație, precum forma ochilor sau a nasului, precum blândețea sau capacitatea de empatie, precum

puterea mușchilor sau nevoia de a risca. Dacă vrei să riști în ziua de azi, este de preferat un predicator în locul unei târfe; de evitat Monsieur Friguri Tropicale, cunoscut în Florența drept Febra napoletană, iar în Napoli, fără îndoială, drept Putregaiul florentin. Rațiunea obligă la abstinență – în orice parte a Europei, inclusiv în aceste insule. Viețile noastre sunt astfel limitate, într-un mod în care viețile înaintașilor noștri nu au fost.

Pe corabie, ascultase litaniile obișnuite ale celorlalți călători: nenorociții de marinari, rutele nemarcate, monopolul englezilor. Negustorii din breaslă ar prefera ca propriii oameni să aducă vasele la Gravesend – nemții sunt o adunătură de hoți, dar se pricep să aducă o ambarcațiune în amonte. Pe mare, bătrânul Wykys suferise de grețuri, așa că el rămăsese pe punte, făcându-se util. Ar fi trebuit să fii mus, domnule, îi spusese un marinar. Ajunși în Anvers, își croiseră drum spre semnul cu Duhul Sfânt. Servitorul care le deschisese ușa strigase: „E Thomas, revenit printre noi", de parcă s-ar fi sculat din morți. Cei trei bătrâni, cei trei frați de pe corabie, apăruseră chicotind:

– Thomas, bietul nostru copil găsit, fugarul nostru, micul nostru prieten bătut. Bine ai venit, intră și încălzește-te!

Doar aici el este încă fugar, încă un copil plin de vânătăi.

Nevestele lor, fiicele lor, câinii lor îl copleșiseră cu sărutări. Îl lăsase apoi pe Wykys lângă vatră – este uimitor cât de universală este limba bătrânilor: schimburi de sfaturi despre alifii pentru varii suferințe, compătimiri pentru supărări neînsemnate și discuții privind toanele și pretențiile nevestelor. Fratele mai mic se ocupă, ca de obicei, cu traducerea: chipul îi e impasibil, chiar și când referirile sunt anatomice.

El ieșise la cârciumă cu cei trei fii ai celor trei frați.

– *War will je?* îl tachinaseră ei. Afacerea bătrânului? Nevasta lui, după ce o să moară el?

– Nu, răspunsese el, surprinzându-se pe sine. Cred că o vreau pe fiică-sa.

– Tânără?

– Văduvă. Destul de tânără.

După ce ajunsese din nou la Londra, știa că poate să conducă afacerea. Totuși, trebuia să se gândească la viața de zi cu zi.

– Ți-am văzut marfa, îi zisese el lui Wykys. Ți-am văzut registrele de socoteli. Acum arată-mi slujbașii.

Aceasta era cheia, desigur, cheia care avea să deschidă porțile profitului. Oamenii sunt întotdeauna cheia și, dacă îi poți privi în față, poți să-ți dai seama cu destulă siguranță dacă sunt corecți și bine pregătiți pentru slujba lor. Îl dăduse afară pe șeful dubios al slujbașilor – zicându-i: du-te sau te ducem noi în fața legii – și îl înlocuise cu un tânăr bâlbâit, un băiat despre care i se spusese că este un prost. Însă nu era decât timid. Îi verifica în fiecare seară munca, arătându-i cu blândețe și fără cuvinte fiecare greșeală și omisiune, și în patru săptămâni băiatul era și competent, și pasionat de muncă, și începuse să-l urmeze ca un cățeluș. Patru săptămâni investite și câteva zile petrecute la docuri, cercetând cine putea fi mituit: până la sfârșitul anului, Wykys avea din nou profit.

După ce îi arătase cifrele, Wykys ieșise călcând apăsat și strigase:

– Lizzie! Lizzie! Vino jos.

Ea coborîse.

– Vrei un soț nou. El e bun?

Ea îl măsurase din cap până-n picioare.

– Ei bine, tată, nu l-ai ales de chipeș ce e. Ridicând din sprâncene, i se adresase: Tu *vrei* o nevastă?

– Să vă las să discutați? întrebase bătrânul Wykys.

Părea zăpăcit – părea să considere că ar trebui să se așeze și să întocmească un contract atunci și acolo.

Și mai că făcuseră asta. Lizzie dorea copii; el dorea o nevastă cu legături în oraș și ceva zestre. După câteva săptămâni erau căsătoriți. Gregory apăruse după un an. Urlând din rărunchi, puternic, având doar o oră de viață, de-abia ieșit din pântec: el

sărutase creștetul pufos al bebelușului și spusese: voi fi la fel de blând cu tine cum tatăl meu nu a fost cu mine. Căci ce rost are să faci copii dacă fiecare generație nu îmbunătățește ceea ce a făcut cea dinainte?

Așa că, în această dimineață – trezit în zori, cu gândul la vorbele lui Liz de noaptea trecută – se întreabă: de ce și-ar face griji nevasta mea pentru femeile care nu au fii? Poate că este ceva ce fac femeile: pierd vremea imaginându-și cum e să fii altcineva.

Poți învăța din asta, cugetă el.

Este ora opt. Lizzie a coborât. Are părul prins sub o bonetă de pânză și mânecile suflecate.

– Oh, Liz, râde el. Parcă ești nevastă de brutar.

– Vezi cum te porți, zice ea. Servitorule!

Rafe intră:

– Mai întâi, din nou la lordul cardinal?

Unde în altă parte? întreabă el.

Își adună hârtiile necesare pentru ziua aceea. Își mângâie ușor nevasta, își sărută câinele. Iese. Burnițează, dar dimineața se luminează și înainte să ajungă la York Place este evident că, într-adevăr, cardinalul se ținuse de cuvânt. O fâșie de soare stă așternută peste râu, palidă precum miezul de lămâie.

PARTEA A DOUA

I
Prigoana
1529

Acum distrug palatul cardinalului. Încăpere după încăpere, oamenii regelui despoaie York Place de proprietarul ei. Aruncă de-a valma pergamente și suluri de papirus, cărți de rugăciuni și memorandumuri, volumele cu însemnările personale; iau până și cerneala și penele. Desprind de pe pereți panourile pe care este pictat blazonul cardinalului.

Au sosit într-o duminică, doi nobili răzbunători: ducele de Norfolk, un vultur cu ochi strălucitori, și ducele de Suffolk, la fel de înflăcărat. I-au spus cardinalului că a fost înlăturat din funcția de lord cancelar și i-au cerut să înmâneze Marele Sigiliu al Angliei. El, Cromwell, a atins brațul cardinalului. O discuție grăbită. Cardinalul s-a întors spre ei, cu eleganță: se pare că este necesară o solicitare scrisă din partea regelui; aveți una? Oh, ce neglijență din partea voastră. Este nevoie de multă îndrăzneală să arate un asemenea calm; dar cardinalul are îndrăzneală.

– Vreți să ne întoarcem la Windsor? Lui Charles Brandon nu-i vine să creadă. Pentru o bucată de hârtie? Când situația e clară?

Este tipic pentru Suffolk; consideră că litera legii este un fel de lux. El șoptește iarăși la urechea cardinalului, și cardinalul rostește:

– Nu, cred că ar fi bine să le spunem, Thomas… să nu prelungim chestiunea mai mult decât este firesc… Domnii mei, avocatul meu aici de față spune că nu vă pot da sigiliul, cu sau fără solicitare. Spune că se cuvine să îl înmânez numai lui Master of the Rolls*. Așa că aduceți-l cu domniile voastre. Apoi rostește vesel: Bucurați-vă că v-am spus, domnilor. Altminteri, ați fi făcut trei drumuri, nu?

Norfolk rânjește. Îi face plăcere ciorovăiala.

– Cum poftiți, domnule, zice el.

După plecarea lor, Wolsey se întoarce și îl îmbrățișează, cu chipul vesel. Deși este ultima dintre victoriile lor și știu asta prea bine, este important să arate inventivitate; douăzeci și patru de ore nu sunt de lepădat, când regele este atât de schimbător. În plus, le-a făcut plăcere.

– Master of the Rolls, zice Wolsey. Știai asta sau ai inventat-o?

Luni dimineața, ducii se întorc. Au instrucțiuni clare să-i dea afară pe actualii ocupanți chiar în acea zi, fiindcă regele dorește să-și trimită constructorii și slujitorii să pregătească palatul pentru Lady Anne, care are nevoie de o locuință proprie la Londra.

El este pregătit să se opună și să protesteze: mi-a scăpat mie ceva? Acest palat aparține arhidiocezei Yorkului. Când a fost făcută Lady Anne arhiepiscop?

Dar valul de oameni care dau năvală pe trepte îi mătură din calea lor. Cei doi duci s-au făcut nevăzuți și nu mai este nimeni cu care să se certe. Ce priveliște cumplită, zice cineva: Master Cromwell văduvit de o luptă. Iar acum cardinalul este gata de plecare, dar încotro? Peste veșmântul său purpuriu obișnuit, poartă o pelerină de călătorie care nu-i aparține; garderoba îi este

---

* Șeful arhivei oficiale a statului; vezi André Maurois, *Istoria Angliei*, vol.1, traducere în limba română de Raul Joil, Editura Politică, București, 1970 (n.tr.)

confiscată bucată cu bucată, așa că trebuie să pună mâna pe ce mai apucă. E toamnă și, deși este un bărbat impozant, simte frigul.

Cuferele sunt răsturnate și conținutul, împrăștiat. Pe podea sunt risipite scrisori de la papă, scrisori de la cărturarii Europei; din Utrecht, din Paris, din San Diego de Compostela; din Erfurt, din Strasbourg, de la Roma. Îi împachetează Scripturile și le iau pentru bibliotecile regelui. Cărțile sunt greu de ținut în mâini și stânjenitoare, de parcă ar fi avut suflare; paginile lor, din pergament din piele de viței născuți morți, au anluminuri în nuanțe de lapislazuli și verde viu.

Dau jos tapiseriile și lasă pereții goi; le rulează – monarhii din lână, Solomon și regina din Saba, aduși într-o proximitate încolăcită, ochi în ochi, inspiră în micii lor plămâni fibrele pântecelor și ale coapselor. Aceeași soartă o au scenele de vânătoare ale cardinalului, scene de plăceri lumești: țărani vioi jucându-se în helești, cerbi încolțiți, câini de vânătoare pe urmele lor, prepelicari ținuți în lese de mătase și dulăi cu zgărzi cu țepi; vânători cu cuțite și centuri țintate, doamne călare cu bonete elegante, helești mărginite de trestii, oi blânde pe pășuni și vârfuri albăstrii ale copacilor pierzându-se în depărtarea brumărie, spre un decor cu creste cretoase și ceruri alburii.

Cardinalul îi privește pe prădători cum își continuă activitatea.

– Avem răcoritoare pentru musafirii noștri?

În cele două încăperi frumoase alăturate galeriei au întins mese pe capre de lemn. Fiecare are șase metri lungime și mai sunt aduse și altele. În Camera Aurită au pus vasele de aur ale cardinalului, bijuteriile și pietrele prețioase, iar acum îi descifrează registrele și strigă cu glas tare greutatea pieselor. În Camera de Consiliu adună argintăria și obiectele aurite. Fiindcă totul este notat, până la ultima tigaie ciobită din bucătărie, sub mese au pus coșuri în care aruncă tot ceea ce, probabil, nu ar atrage atenția regelui. Sir William Gascoigne, trezorierul cardinalului, se plimbă neîncetat între camere, preocupat, atrăgând atenția împuterniciților spre

orice ungher, garderob și cufăr pe care, crede el, ar fi putut să-l treacă cu vederea.

În spatele lui tropăie George Cavendish, valetul cardinalului; pe chipul lui se citește groaza. Se scot veșmintele cardinalului, hainele lui de preot. Broderiile, perlele cusute, pietrele prețioase incrustate le fac să fie țepene, de parcă ar putea sta singure în picioare. Vandalii le aruncă pe jos pe fiecare, ca și cum l-ar azvârli pe Thomas Beckett. Le trec în registre și, după ce le-au îngenuncheat și le-au frânt spinarea, le împrăștie în cuferele în care vor fi transportate. Cavendish tresare:

– Pentru numele lui Dumnezeu, domnilor, căptușiți cuferele alea cu un strat dublu de chembrică. Vreți să stricați țesătura aceea fină la care maicile au lucrat o viață-ntreagă? Se întoarce. Master Cromwell, credeți că putem să-i scoatem pe oamenii ăștia de aici înainte de căderea serii?

– Numai dacă le dăm o mână de ajutor. Dacă trebuie făcut, măcar să ne asigurăm că o fac cum trebuie.

Este un spectacol grotesc: omul care a condus Anglia, redus. Au scos baloturile de olandă fină, catifea și grogrenă, mătase și tafta, metri de purpură: mătasea purpurie cu care cardinalul înfruntă căldura verii londoneze, brocartul stacojiu care îi ține sângele fierbinte când zăpada cade peste Westminster și plutește în volburi de zloată pe Tamisa. În public, cardinalul poartă roșu, numai roșu, dar țesăturile au variate grosimi, modele, nuanțe de pigment și vopsea, dar toate de cea mai bună calitate, cele mai bune culori roșii care pot fi cumpărate. Au existat zile când, fălindu-se, obișnuia să zică: „Hai, Master Cromwell, prețuiește-mă la metru!“

Iar el zicea „Dă-mi voie să văd“, și se învârtea încet în jurul cardinalului; spunând „Îmi dați voie?“, pipăia mâneca priceput, cu degetul mare și cel arătător. Dându-se înapoi, îl măsura din priviri, ca să-i estimeze talia – an după an, cardinalul se mărește – și apoi spunea o cifră. Cardinalul bătea din palme, încântat. „Să-i lăsăm

pe invidioși să ne privească! Hai, hai, hai!" și procesiunea lui se forma: crucile de argint, gărzile cu halebarde poleite – cardinalul nu mergea nicăieri, în public, fără o procesiune.

Așa că zi după zi, la dorința lui și ca să-l amuze, punea un preț pe stăpânul lui. Acum, regele trimisese o armată de slujbași să facă asta. Însă el ar vrea să le smulgă tocurile și să scrie în registrele lor: „Thomas Wolsey este un om de neprețuit."

– Așadar, Thomas, rostește cardinalul, bătându-l ușor cu palma. Tot ce am vine de la rege. Regele mi-a dat și, dacă poftește să ia York Place cu tot ce are în el, sunt sigur că avem și alte case, și alt acoperiș deasupra capului. Aici nu e Putney, să știi. Cardinalul îl prinde de braț. Așa că îți interzic să lovești pe cineva. Se preface că îi apasă brațele de corp, într-o constrângere glumeață. Degetele cardinalului tremură.

Trezorierul Gascoigne intră și spune:

– Am auzit că Sfinția Voastră va merge direct la Turn*.

– Serios? întreabă Thomas. De unde ai auzit asta?

– Sir William Gascoigne, rostește cardinalul, măsurând numele, ce anume crezi că am făcut pentru ca regele să dorească să mă arunce în temniță?

– Este obiceiul tău, îi zice el lui Gascoigne, să răspândești orice poveste auzi. Asta este toată consolarea pe care o poți oferi – să intri aici cu zvonuri răuvoitoare? Nimeni nu merge la Turn. Mergem – și toți servitorii așteaptă, ținându-și răsuflarea, în timp ce el improvizează – la Esher. Iar treaba ta – nu se poate stăpâni să nu-l împungă ușor pe Gascoigne în piept – este să stai cu ochii pe toți străinii ăștia și să ai grijă ca tot ce este luat de aici să ajungă acolo unde trebuie și nimic să nu dispară pe drum, fiindcă, dacă se întâmplă una ca asta, tu o să fii cel care o să bată la porțile Turnului, ca să te primească și să scapi de mine.

---

* Este vorba de Turnul Londrei, loc care a avut, printre altele, și rolul de închisoare (n.tr.)

Tot felul de zgomote: mai ales din fundul încăperii, un soi de chiote înfundate. Este greu de înlăturat sentimentul că aceasta este o piesă, și cardinalul participă la ea: cardinalul și servitorii lui. Iar asta este o tragedie.

Cavendish îl trage de mânecă, neliniștit, transpirat.

– Dar, Master Cromwell, casa de la Esher e goală, nu avem un blid, nu avem un cuțit, nu avem nimic, unde o să doarmă lordul cardinal? Nu cred că vreun pat a fost aerisit, nu avem așternuturi, nu avem lemne de foc, nici… Și cum o să ajungem acolo?

– Sir William, îi spune cardinalul lui Gascoigne, nu te supăra pe Master Cromwell, care este, în această împrejurare, cam necioplit, dar pune la suflet ce se spune. Întrucât tot ce am vine de la rege, totul trebuie să fie dat înapoi în bună regulă.

Se întoarce, cu buzele tremurând. În afară de momentul când îi necăjise ieri pe duci, nu mai zâmbise de o lună.

– Tom, spune el, mi-am petrecut ani întregi învățându-te să nu vorbești așa.

Cavendish intervine:

– Încă nu au confiscat barca stăpânului. Nici caii.

– Nu? El pune o mână pe umărul lui Cavendish. Vom merge în susul râului, câți încăpem în barcă. Caii ne pot aștepta la… la Putney, de fapt, apoi vom… vom împrumuta diverse lucruri. Haide, George Cavendish, pune-ți mintea la contribuție. Am făcut lucruri mult mai dificile în ultimii ani decât să mutăm toată gospodăria la Esher.

Este oare adevărat? Nu l-a băgat niciodată prea mult de seamă pe Cavendish, un bărbat cam sensibil, care vorbește prea mult despre șervetele de masă. Dar încearcă să găsească un mod să îl mobilizeze puțin, și cel mai bun mod este să sugereze că sunt camarazi într-o veche campanie militară.

– Da, răspunde Cavendish, o să pregătim barca.

Bine, spune el, și cardinalul întreabă: Putney?, și încearcă să râdă. Continuă: ei bine, Thomas, i-ai zis-o lui Gascoigne, chiar

i-ai zis-o; are omul ăsta ceva ce nu mi-a plăcut niciodată, iar el întreabă: atunci de ce l-ai mai ținut?, și cardinalul răspunde: ei bine, s-a întâmplat, iar apoi repetă: Putney, deci?

– Indiferent ce ne așteaptă la capătul călătoriei, spune el, să nu uităm că în urmă cu nouă ani, pentru întâlnirea a doi regi, Sfinția Voastră a înălțat un oraș de aur în niște câmpuri mocirloase din Picardy. De atunci, Sfinția Voastră a devenit mai înțelept și a crescut în ochii regelui.

Vorbește să audă toată lumea; și se gândește că acea ocazie era una de pace, teoretic, în timp ce această ocazie nu știm ce este, este prima zi a unei campanii lungi sau scurte; ar fi bine să mâncăm acum pe săturate și să sperăm că o să ne ajungă proviziile.

– Cred că o să reușim să găsim niște vătraie și ceaune, și ce mai crede George Cavendish că ne este necesar. Când îmi amintesc că Sfinția Voastră a aprovizionat marile armate ale regelui când au plecat la luptă în Franța…

– Da, spune cardinalul, cu toții cunoaștem părerea ta despre campaniile noastre, Thomas.

Cavendish intervine:

– Poftim?

Iar cardinalul continuă:

– George, nu-ți amintești ce a spus omul meu, Cromwell, în Camera Comunelor, sunt cinci ani de-atunci, când am cerut subsidii pentru un nou război?

– Dar a vorbit împotriva Sfinției Voastre!

Gascoigne – care se agață cu încăpățânare de această discuție – intervine:

– Atunci nu ți-ai făcut un serviciu, master, vorbind împotriva regelui și a lordului cardinal, fiindcă îmi amintesc discursul și te asigur că și alții la fel, și nu ți-ai câștigat nici un fel de favoruri atunci, Cromwell.

El ridică din umeri.

– Nici nu am vrut să-mi câștig favoruri. Nu suntem toți ca tine, Gascoigne. Am vrut ca toți cei de acolo să tragă niște învățăminte de data trecută. Să îi fac să-și amintească de trecut.

– Ai spus că vom pierde.

– Am spus că vom ajunge la faliment. Dar îți spun eu, toate războaiele noastre s-ar fi sfârșit mult mai rău dacă nu ar fi fost lordul cardinal să le aprovizioneze.

– În anul 1523… începe Gascoigne.

– Trebuie să ne certăm acum pe tema asta? intervine cardinalul.

– … ducele de Suffolk se afla la numai cincizeci de mile de Paris.

– Da, ripostează el, și știi tu ce înseamnă cincizeci de mile pentru un pedestraș înfometat iarna, când doarme pe pământul ud și se trezește înghețat bocnă? Știi tu ce înseamnă cincizeci de mile pentru un convoi, când căruțele se împotmolesc până la osie în noroi? Cât despre victoriile din 1513 – Dumnezeu să ne aibă în pază!

– Tournai! Thérouanne! strigă Gascoigne. Nu ați văzut ce s-a întâmplat? Au fost cucerite două orașe franceze! Iar regele a fost atât de viteaz pe câmpul de luptă!

Dacă am fi acum pe câmpul de luptă, gândește, te-aș scuipa în față.

– Dacă îți place regele atât de mult, du-te și slujește-l! Sau deja o faci?

Cardinalul își drege discret glasul.

– Toți o facem, spune Cavendish, iar cardinalul adaugă:

– Thomas, suntem creațiile mâinilor lui.

*

Când coboară spre ambarcațiunea cardinalului, flamurile lui flutură în vânt: trandafirul dinastiei Tudor, stăncuțele de Cornwell. Cu ochii mari, Cavendish spune:

– Ia te uită câte bărci plutesc în sus și-n jos.

Pentru o clipă, se gândește că londonezii au ieșit să-i ureze drum bun. Însă când se suie în barcă, se aud huiduieli dinspre celelalte bărci; spectatorii se înghesuie pe maluri și, deși oamenii cardinalului îi țin în frâu, intențiile lor sunt destul de vădite. Când vâslele încep să împingă barca în amonte, nu în aval, spre Turn, se aud mormăieli nemulțumite și strigăte amenințătoare.

Atunci, prăbușindu-se în jilțul său, cardinalul își pierde stăpânirea de sine și începe să vorbească, și vorbește, vorbește, vorbește, tot drumul până la Putney.

– Mă urăsc atât de mult? Ce am făcut, doar le-am încurajat negoțul și le-am arătat bunăvoință. Am semănat ură? Nu. Nu am persecutat pe nimeni. Am căutat soluții în toți anii când de-abia se găsea grâu. Când ucenicii s-au răsculat, l-am implorat pe rege în genunchi și cu lacrimi în ochi să-i cruțe pe făptași, în vreme ce ei stăteau cu ștreangul la gât așteptând să fie spânzurați.

– Mulțimea, spune Cavendish, este mereu dornică de schimbare. Niciodată nu pot să vadă un om important instalat în funcție, că trebuie să-l dea jos – doar pentru noutate.

– Cincisprezece ani cancelar. Douăzeci de ani în slujba regelui. A tatălui său înainte de asta. Nu m-am precupețit nicicând… m-am trezit devreme, am vegheat până târziu…

– Iată, vedeți ce înseamnă să slujești un prinț! exclamă Cavendish. Trebuie să ținem seama de temperamentul lui schimbător.

– Prinții nu sunt obligați să arate consecvență, spune el.

Gândește: s-ar putea să uit de mine, să mă aplec și să te împing peste bord.

Cardinalul nu a uitat de sine, departe de asta; privește în trecut, cu douăzeci de ani în urmă, la ascensiunea tânărului rege.

– Pune-l la treabă, ziceau unii. Dar eu am spus nu, este tânăr. Lăsați-l să vâneze, să ia parte la turnire și să-și antreneze șoimii…

– Să cânte la instrumente, intervine Cavendish. Tot timpul zdrăngăne la ceva. Și cântă din gură…

– Îl faci să pară un Nero.

– Nero? Cavendish tresare. N-am zis niciodată una ca asta.

– Cel mai blând și mai înțelept prinț al creștinătății, rostește cardinalul. Nu vreau să aud nici un cuvânt împotriva lui din partea cuiva.

– Nici nu o să auziți, zice el.

– Dar ce n-aș face pentru el! Să traversez Canalul, la fel de simplu ca un om care pășește peste un șiroi de pișat din drum. Cardinalul clatină din cap. Treaz sau dormind, călare sau la rugăciune… douăzeci de ani…

– Asta are ceva de-a face cu englezii? întreabă candid Cavendish.

Încă se gândește la vacarmul din momentul îmbarcării lor; chiar și acum, oamenii aleargă pe maluri, fluierându-i și făcându-le semne obscene.

– Spune-ne, Master Cromwell, dumneata ai fost în străinătate. Sunt o nație din cale-afară de nerecunoscătoare? Mie mi se pare că le place schimbarea de dragul schimbării.

– Nu cred că e vorba de englezi. Cred că sunt doar oameni. Tot timpul speră că există ceva mai bun.

– Dar ce capătă din schimbarea asta? insistă Cavendish. Un dulău sătul de carne este înlocuit de un câine mai înfometat, care va mușca mai adânc. La o parte cu omul îndestulat cu onoruri, să vină cel slab și înfometat.

Închide ochii. Râul curge sub ei, figuri neclare într-o alegorie a Sorții. În mijloc se află Măreția Decăzută; Cavendish, sprijinit de-a dreapta precum un Sfătuitor Virtuos, murmură sfaturi inutile și tardive, spre care patricianul își apleacă îndurerat capul; el, asemenea Satanei, este așezat în stânga, și mâna mare a cardinalului, împodobită cu granate și turmaline, îi strânge dureros brațul. George ar ajunge cu siguranță în râu, numai că tot ceea ce spune, în ciuda platitudinilor, are un sens sumbru. Și pentru ce? Stephen Gardiner, își zice. Poate că nu este cuviincios să-l

numești pe cardinal un dulău îngrășat, dar Stephen este cu siguranță slab și înfometat și a fost ridicat de rege la rangul de secretar particular al său. Nu este ceva neobișnuit ca oamenii cardinalului să fie mutați în felul acesta, după educarea atentă la școala Wolsey de îndemânare și de ascultare; totuși, asta îl face pe Stephen omul care – dacă își îndeplinește îndatoririle așa cum trebuie – poate fi mai aproape de rege decât oricine, cu excepția, poate, a gentilomului care îl însoțește la closet și îi înmânează pânza de șters. Eu nu m-aș supăra prea tare, gândește, dacă Stephen ar obține slujba asta.

Cardinalul își închide ochii. Lacrimile i se strecoară pe sub pleoape.

– Adevăr este, zice Cavendish, că soarta e schimbătoare, nestatornică și nesigură…

Tot ce trebuie este să facă o mișcare rapidă, de strangulare, în vreme ce cardinalul stă cu ochii închiși. Cavendish, ducându-și mâna la gât, înțelege. Apoi se uită unul la celălalt rușinați. Unul dintre ei a spus prea multe; unul dintre ei a simțit prea multe. Nu este ușor de știut unde este punctul de cumpănă. Ochii lui cercetează malurile Tamisei. Cardinalul plânge încă și îl strânge de mână.

În vreme ce merg în susul râului, malurile nu mai sunt amenințătoare. Asta nu pentru că în Putney englezii sunt mai puțin schimbători. Ci pentru că încă nu au prins de veste.

Caii așteaptă. Cardinalul, în calitatea sa de om al bisericii, a călărit întotdeauna un catâr mare și puternic; dar, vânând cu regii timp de douăzeci de ani, grajdurile sale sunt invidiate de orice nobil. Iată animalul, mișcând din urechile lungi, învelit cu valtrapul purpuriu, și, cu el, Master Sexton, măscăriciul cardinalului.

– Ce Dumnezeu caută aici? întreabă Cavendish.

Sexton înaintează și șoptește ceva la urechea cardinalului; acesta râde.

– Foarte bună, Patch. Acum, ajută-mă să încalec, băiete.

Dar Patch – Master Sexton – nu este la înălțimea îndatoririi. Cardinalul pare slăbit; pare să simtă greutatea propriei cărni pe oase. El, Cromwell, se dă jos din șa și face semn din cap către trei servitori mai vânjoși.

– Master Patch, ține capul lui Christopher.

Când Patch se preface că nu știe că Christopher este catârul și prinde în strânsoarea brațului capul bărbatului de lângă el, el zice: oh, pentru numele lui Dumnezeu, Sexton, dă-te la o parte, altminteri te înțes într-un sac și te arunc în râu.

Omul căruia mai că-i fusese smuls capul se ridică și își freacă gâtul; zice: mulțumesc, Master Cromwell, și se duce șontâcăind să apuce căpăstrul. El, Cromwell și ceilalți doi îl aburcă pe cardinal în șa. Cardinalul pare rușinat.

– Mulțumesc, Tom. Râde nesigur. Asta trebuia să faci, Patch.

Sunt gata să pornească. Cavendish își ridică privirea.

– Sfinții să ne aibă în pază!

Un călăreț solitar vine în galop de pe deal.

– Ne arestează!

– Un singur om?

– E din avangardă, zice Cavendish, însă el replică: Putney e un ținut violent, dar nu este nevoie să fie trimiși cercetași.

Apoi cineva strigă:

– E Harry Norris.

Harry se aruncă din șa. Indiferent de ce-o fi venit, l-a făcut să umple calul de spume. Harry Norris este unul dintre cei mai apropiați prieteni ai regelui; mai precis, este Groom of the Stool*, omul care înmânează șervetul de șters la fund.

Wolsey își dă seama imediat că regele nu l-ar fi trimis pe Norris să-l aresteze.

---

* Servitor medieval din Anglia, care, printre alte îndatoriri, o avea și pe aceea de a-l asista pe monarh în camera de baie (n.tr.)

– Hai, Sir Harry, trage-ți sufletul. Ce poate fi atât de grabnic?

Norris începe: iertare, stăpâne, lord cardinal, își scoate pălăria cu pene, își șterge fața cu brațul și zâmbește cât se poate de fermecător. I se adresează cu bunăvoință cardinalului: regele i-a ordonat să se ducă după Sfinția Sa și să-l ajungă din urmă, să-l liniștească și să-i dea acest inel, pe care îl cunoaște prea bine – un inel pe care i-l întinde acum în palma înmănușată.

Cardinalul coboară greoi de pe catâr și cade la pământ. Ia inelul și-l apasă de buze. Se roagă. Se roagă, îi mulțumește lui Norris, îi aduce binecuvântări suveranului său.

– Nu am nimic să-i trimit. Nimic de valoare să trimit regelui.

Se uită în jur, de parcă ochii ar putea să-i cadă pe ceva demn de a fi trimis; un copac? Norris încearcă să-l facă să se ridice în picioare, dar sfârșește prin a îngenunchea alături de el, îngenunchind – acest om încântător și curat – în noroiul din Putney. Mesajul pe care îl transmite cardinalului este că regele numai *se arată* nemulțumit, dar *nu este* nemulțumit cu adevărat; știe că Sfinția Sa are dușmani; dar el, Henricus Rex, nu se numără printre ei; că această demonstrație de forță este numai ca să le dea satisfacție acelor dușmani; că poate să-l recompenseze pe cardinal îndoit pentru ce i s-a luat.

Cardinalul începe să plângă. Se pornește ploaia și vântul le izbește picăturile în față. Cardinalul vorbește rapid cu Norris, cu glas scăzut, apoi ia un lanț din jurul gâtului și încearcă să-l treacă la gâtul lui Norris, dar acesta se agață în închizătoarea pelerinei de călătorie și câțiva oameni se reped să-l ajute, dar nu reușesc, iar Norris se ridică și începe să se scuture cu o mână înmănușată, în timp ce în cealaltă ține lanțul.

– Poartă-l, îl imploră cardinalul, și când o să te uiți la el gândește-te la mine și pomenește-i regelui de mine.

Cavendish se apropie.

– Relicvariul lui! George este supărat. Să se despartă de așa ceva! Este o bucată din adevărata cruce!

– O să-i facem rost de alta. Cunosc pe cineva din Pisa care dă zece pe cinci florini și o duzină cu banii pe loc. Apoi capeți un certificat cu amprenta degetului mare al Sfântului Petru, ca să arăți că e originală.

– Ce rușine! exclamă Cavendish și își întoarce calul.

Acum și Norris se dă la o parte, căci și-a transmis mesajul, și ei încearcă să-l urce din nou pe cardinal pe catâr. De data asta, patru bărbați zdraveni se apropie, de parcă ar fi fost ceva obișnuit. Piesa s-a transformat într-un soi de interludiu comic; de aceea, își zice, se află Patch aici. Se apropie călare și întreabă, privind în jos din șa.

– Norris, putem avea toate astea în scris?

Norris zâmbește și spune:

– Nu prea cred, Master Cromwell. Ăsta a fost un mesaj confidențial către lordul cardinal. Cuvintele stăpânului meu au fost menite numai pentru urechile lui.

– Și ce-i cu recompensa asta de care vorbeai?

Norris râde – cum face mereu, pentru a înlătura ostilitatea – și șoptește:

– Cred că a fost o figură de stil.

– Și eu cred asta.

Să dubleze averea cardinalului? Nu din veniturile lui Henric.

– Dați-ne înapoi ce ne-a fost luat. Nu vrem îndoit.

Mâna lui Norris se duce spre lanțul atârnat acum de gâtul lui.

– Dar totul provine de la rege. Nu puteți considera asta furt.

– Nu am spus că-i furt.

Norris dă din cap gânditor.

– Nu ai făcut-o.

– Nu ar fi trebuit să-i ia veșmintele. Îi aparțin stăpânului meu, ca om al bisericii. Ce o să urmeze? Veniturile bisericești?

– Esher – într-acolo vă îndreptați, nu-i așa? – este, desigur, una dintre casele pe care lordul cardinal le deține în calitatea lui de cardinal de Winchester.

– Și?

– Va rămâne un răstimp deținătorul proprietății și al titlului, dar… să zicem… asta este la latitudinea regelui? Știi că lordul cardinal este inculpat conform Statutelor de praemunire*, pentru susținerea unei jurisdicții străine.

– Nu mă învăța tu pe mine legea.

Norris își înclină capul.

El se gândește: din primăvara trecută, de când lucrurile au început să meargă prost, ar fi trebuit să-l conving pe lordul cardinal să mă lase să mă ocup de veniturile lui, să pun deoparte niște bani în străinătate, de unde nu puteau fi confiscați. Dar nu a vrut să recunoască faptul că ceva mergea prost. De ce l-am lăsat să stea atât de liniștit?

Mâna lui Norris este pe frâiele calului.

– Am fost întotdeauna un om care l-a admirat pe stăpânul dumitale, zice el, și sper că în aceste vremuri de restriște o să-și amintească asta.

– Parcă nu erau vremuri de restriște. Așa ai spus.

Ce simplu ar fi dacă i s-ar permite să-l apuce pe Norris și să scoată de la el niște răspunsuri clare. Dar nu este simplu – asta este ceea ce lumea și cardinalul conspiră să-l învețe.

Iisuse, la vârsta mea ar trebui să știu mai bine. Nu izbutești dacă ești original. Nu izbutești dacă ești inteligent. Nu izbutești dacă ești puternic. Reușești dacă ești un escroc dibaci; cumva, are impresia că așa este Norris și se simte cuprins de o repulsie irațională, pe care încearcă să o alunge, pentru că preferă ca repulsiile lui să fie raționale, dar, la urma urmelor, aceste împrejurări sunt extreme – cardinalul în noroi, zbaterea umilitoare de a-l urca din nou în șa, vorbăria neîncetată din barcă și, mai rău, vorbăria

---

* Statutele de praemunire din 1353, 1365 și 1393 erau documente care stipulau că apelul la o jurisdicție străină, în special a papei, în chestiuni în care trebuia să decidă coroana engleză era o infracțiune (n.tr.)

neîncetată din genunchi, pe măsură ce Wolsey se descătușează, într-o uriașă destrămare de fire purpurii, care te-ar putea conduce printr-un labirint purpuriu, în inima căruia se află un monstru muribund.

– Master Cromwell? zice Norris.

Nu poate spune ce gândește; așa că își coboară privirea spre Norris, cu expresia îmblânzită, și rostește:

– Mulțumesc chiar și pentru mângâierea asta.

– Adăpostiți-l pe lordul cardinal de ploaie. O să-i spun regelui cum l-am găsit.

– Spune-i cum ați îngenuncheat amândoi în noroi. S-ar putea să îl amuze.

– Da. Norris pare trist. Nu știi niciodată ce îl amuză.

În acea clipă, Patch începe să urle. Cardinalul, tot căutând ceva să dăruiască, se pare că l-a făcut cadou regelui. De multe ori a zis că Patch valorează o mie de lire. Urmează să plece cu Norris chiar atunci; și cu ei vor merge încă patru oameni ai cardinalului, ca să-l facă să se supună dorinței acestuia. Se zbate. Mușcă. Dă șuturi și pumni împrejur. Până când e azvârlit pe un catâr de pe care s-a dat jos calabalâcul; atunci începe să plângă cu sughițuri, zguduindu-se, bălăngănind prostește din picioare, cu haina ruptă și cu pana de la pălărie rămasă doar un ciot.

– Dar, Patch, prietene, rostește cardinalul. O să mă vezi deseori, imediat ce eu și regele o să ne înțelegem. Dragul meu Patch, o să-ți scriu o scrisoare, o scrisoare numai pentru tine. O să o scriu chiar diseară, promite el, și o să-mi pun sigiliul pe ea. Regele o să te iubească; are cel mai bun suflet din întreaga creștinătate.

Patch urlă ascuțit, pe o singură tonalitate, ca un om prins de turci și tras în țeapă.

Uite, îi spune el lui Cavendish, n-a fost doar un măscărici nebun. N-ar fi trebuit să atragă atenția asupra lui, nu-i așa?

Esher: cardinalul coboară din șa în umbra turnului principal al bătrânului episcop Wayneflete, înconjurat de foișoare octogonale. Poarta este încastrată într-un zid de apărare pe care se găsește o pasarelă. La prima vedere pare destul de impresionant, dar întreaga construcție este din cărămidă, ornamentată și destul de înzorzonată.

– Nici nu ar putea fi fortificat, spune el.

Cavendish rămâne tăcut.

– George, este de presupus că tu trebuie să zici: „Dar nici nu ar fi nevoie vreodată."

Cardinalul nu mai folosise castelul acesta de când construise Hampton Court. Trimiseseră vorbă dinainte, dar oare se făcuse ceva? Ajutați-l pe stăpân să se simtă comod, cere, și se duce direct la bucătărie. La Hampton Court, în bucătării curge apă curentă; aici, nimic nu curge, în afară de nasul bucătăreselor. Cavendish are dreptate. De fapt, este mai rău decât își închipuie. Cămările sunt sărăcăcioase și proviziile pe care le conțin arată proasta întreținere și jaful făcut. Făina are gărgărițe. Pe tablele pentru aluat sunt presărate excremente de șoarece. Se apropie Sfântul Martin și nici măcar nu s-au gândit să săreze carnea. *Batterie de cuisine* este o bătaie de joc, oalele sunt pline de mucegai. Lângă vatră stau mai mulți băieți și, după ce li se pun ceva bani în mână, sunt convinși să frece și să curețe. Copiii sunt atrași de noutate și, se pare, ideea de a face curățenie este o noutate pentru ei.

Stăpânul, zice, trebuie să mănânce și să bea *acum;* și trebuie să mănânce și să bea pentru… cât timp, nu știm. Bucătăria asta trebuie pusă în bună ordine pentru iarna care vine. Găsește pe cineva care știe să scrie și dictează ordinele. Ochii îi sunt ațintiți asupra responsabilului cu bucătăria. Pe degetele de la mâna stângă numără însărcinările: faci asta, apoi asta, după care asta. Cu dreapta, sparge ouă într-un castron, pe fiecare cu o lovitură puternică, pricepută și, între degete, albușul se desprinde, încet și cleios, de gălbenuș.

– Cât de vechi este oul ăsta? Schimbă-ți furnizorul. Vreau nucșoară. Nucșoară? Șofran?

Se uită la el de parcă vorbește chinezește. Urletul lui Patch îi zgârie încă auzul. Îngeri prăfuiți îl privesc în timp ce se îndreaptă cu pași apăsați spre vestibul.

Se face târziu până reușesc să-l pună pe cardinal într-un soi de pat care să-și merite numele. Unde este intendentul casei? Unde este controlorul? Deja a ajuns să creadă că el și Cavendish sunt singurii supraviețuitori ai unei campanii. Rămâne treaz alături de Cavendish – nu că ar exista paturi, dacă ar vrea să se culce – gândindu-se de ce au nevoie ca să-i ofere cardinalului un confort rezonabil. Le trebuie farfurii, dacă nu, stăpânul o să mănânce din vase de cositor ciobite, au nevoie de așternuturi, de fețe de masă, de lemne de foc.

– O să trimit niște oameni, spune el, ca să pună la punct bucătăria. Niște italieni. Vor fi cam violenți la început, dar după trei săptămâni lucrurile au să meargă.

Trei săptămâni? Vrea să-i pună pe copiii aceia să curețe alămurile.

– Putem face rost de lămâi? întreabă, în vreme ce Cavendish zice:

– Și cine o să fie acum cancelar?

Mă întreb, gândește el, oare sunt șobolani pe aici?

Cavendish continuă:

– Îl recheamă pe Sfinția Sa de Canterbury?

Să-l recheme – după cincisprezece ani de când cardinalul l-a gonit din funcție?

– Nu, Warham e prea bătrân.

Și prea încăpățânat, și deloc serviabil cu dorințele regelui.

– Și nici ducele de Suffolk.

Căci, după părerea lui, Charles Brandon nu e mai deștept decât Christopher catârul, deși se pricepe mai bine la lupte și la modă, și, în general, la a se împăuna.

– … nu Suffolk, fiindcă ducele de Norfolk nu o să-l accepte.

– Și invers. Cavendish dă aprobator din cap. Episcopul Tunstall?

– Nu. Thomas Morus.

– Cum, un laic și un membru al Camerei Comunelor? Și care se opune atât de mult chestiunii privind mariajul regelui.

El confirmă dând din cap, da, da, va fi Morus. Este știut faptul că regele își vinde conștiința celui care dă mai mult. Poate că speră să fie salvat de sine însuși.

– Dacă regele îi propune – și îmi dau seama că ar putea face gestul ăsta –, în mod sigur Thomas Morus nu o să accepte.

– O va face.

– Punem pariu? întreabă Cavendish.

Cad de acord asupra termenilor pariului și își dau mâna. Asta le distrage atenția de la probleme mai stringente – a șobolanilor și a frigului; a întrebării cum pot să îi înghesuie pe toți servitorii cardinalului, rămași la Westminster, în spațiul mult mai mic de la Esher. Personalul cardinalului, dacă îi includem și pe cei din locuințele principale, și sunt numărați de la preoți, funcționari ai legii, până la măturători și spălătorese, este de circa șase sute de suflete. Se așteaptă ca trei sute să îi urmeze imediat.

– După cum stau lucrurile, va trebui să reducem personalul, spune Cavendish. Dar nu avem bani pentru simbrii.

– Voi fi blestemat dacă pleacă fără plată, zice, iar Cavendish îi dă replica:

– Cred că ești oricum, după ce ai spus despre relicvă.

El prinde privirea lui Cavendish și amândoi încep să râdă. Măcar au ceva ce merită băut. Pivnițele sunt pline, ceea ce este un noroc, zice Cavendish, căci vom avea nevoie de ceva băutură în următoarele săptămâni.

– Ce crezi că *a vrut* să zică Norris? întreabă George. Cum poate regele să fie așa, cu fundul în două luntrii? Cum poate fi alungat lordul cardinal, dacă regele nu vrea să o facă? Cum poate să le

facă pe plac dușmanilor stăpânului meu? Nu este regele stăpânul, deasupra tuturor dușmanilor?

– Așa s-ar crede.

– Sau este *ea*? Asta trebuie să fie. Este înspăimântat de ea, să știi. Este o vrăjitoare.

El zice: nu fi copil. George replică: ba este vrăjitoare – ducele de Norfolk spune că este, iar el este unchiul ei, așa că știe mai bine.

Este ora două, apoi trei. Uneori ai un sentiment de ușurare să știi că nu trebuie să te duci la culcare fiindcă nu există nici un pat. Nu trebuie să se gândească să meargă acasă; nu mai există o casă la care să se întoarcă, nu mai are familie. Preferă să fie aici, să bea cu Cavendish, cuibărit într-un colț din uriașa cameră de la Esher, înfrigurat și ostenit, și înspăimântat de viitor, decât să se gândească la familia lui și la ce a pierdut.

– Mâine, spune, o să-mi aduc oamenii de la Londra și o să încercăm să ne dăm seama ce bunuri mai are stăpânul – ceea ce nu va fi ușor, căci toate documentele au fost confiscate. Cei care au datorii către el nu se vor simți obligați să-și plătească datoriile când vor afla ce s-a întâmplat. Însă regele Franței îi dă o alocație și, dacă îmi aduc eu bine aminte, au existat întotdeauna restanțe… Poate că o să fie de acord să trimită un sac cu aur, în așteptarea întoarcerii stăpânului în grațiile regelui. Iar tu… ai putea să te apuci de jafuri la drumul mare.

Cavendish are fața suptă și ochii înfundați în orbite când se ridică în șaua unui cal odihnit, la prima geană a zorilor.

– Cere să ți se înapoieze niște favoruri. Nu cred că există în regat vreun gentilom care să nu-i datoreze ceva lordului cardinal.

Este sfârșit de octombrie și soarele se vede ca un bănuț de-abia aruncat peste orizont.

– Fă-l să-și păstreze buna-dispoziție, îi cere Cavendish. Fă-l să vorbească. Fă-l să vorbească despre ce a zis Harry Norris…

– Hai, du-te. Dacă dai de cărbunii pe care a fost prăjit Sfântul Lawrence, să știi că ne-ar fi de mare folos aici.

– Oh, încetează, îl imploră Cavendish.

S-a schimbat mult de ieri și poate să glumească despre sfinții martiri. Dar a băut prea mult noaptea trecută și îl doare capul dacă râde. Dar și să nu râzi este dureros. George își pleacă în pământ capul, calul se agită sub el, și ochii lui sunt plini de nedumerire.

– Cum s-a ajuns la asta? întreabă. Lordul cardinal să îngenuncheze în noroi. Cum s-a putut întâmpla? Cum Dumnezeu s-a putut?

El zice:

– Șofran. Stafide. Mere. Și pisici, adu pisici, unele uriașe, înfometate. Nu știu, George, de unde vin pisicile? Stai! Crezi că putem face rost de potârnichi?

Dacă putem face rost de potârnichi, putem felia carnea și s-o fierbem înăbușit chiar la masă. Orice putem face în felul ăsta, o să facem; astfel, dacă reușim, stăpânul nu va fi otrăvit.

II
O istorie ocultă a Britaniei
1521–1529

Odinioară, în vremuri imemoriale, trăia un rege al Greciei care avea treizeci și trei de fiice. Fiecare dintre acestea s-a revoltat și și-a ucis soțul. Uluit cum de crescuse asemenea rebele, dar nedorind să ucidă carne din carnea lui și sânge din sângele lui, princiarul tată le-a exilat și le-a lăsat în voia mării, într-o corabie fără cârmă.

Corabia avea provizii pentru șase luni. La sfârșitul acestei perioade, vânturile și mareea au purtat-o la capătul lumii cunoscute. Au debarcat pe o insulă înconjurată de cețuri. Cum nu avea nici un nume, cea mai vârstnică dintre ucigașe i l-a dat pe-al ei: Albina.

Când au ajuns la mal, erau înfometate și avide de carne de bărbat. Însă nu era nici urmă de așa ceva. Insula era sălaș numai pentru demoni.

Cele treizeci și trei de prințese s-au împerecheat cu demonii și au dat naștere unei rase de giganți, care la rândul lor s-au împerecheat cu mamele lor și au zămislit urmași, și acești giganți s-au răspândit pe întregul teritoriu al Britaniei. Nu existau preoți, biserici sau legi. Nu exista nici vreo modalitate de a măsura timpul.

După opt secole de domnie, au fost cuceriți de troianul Brutus. Strănepot al lui Eneas, Brutus se născuse în Italia. Maică-sa murise la naștere, iar pe tatăl lui îl omorâse accidental cu o săgeată. Brutus fugise de acasă și devenise conducătorul unei bande de foști sclavi din Troia. Împreună, porniseră pe mare într-o călătorie în nord, dar capriciile vântului și ale valurilor îi duseseră pe coasta Albinei, așa cum se întâmplase și cu surorile în trecut. Ajunși pe mal, fuseseră nevoiți să se lupte cu giganții conduși de Gogmagog. Giganții au fost înfrânți și conducătorul lor, aruncat în mare.

Oricum ai privi, totul a început cu un măcel. Troianul Brutus și urmașii lui au domnit până la venirea romanilor. Înainte vreme, Londra se numise Orașul lui Lud și Noua Troia. Deci, am fost troieni.

Unii spun că dinastia Tudor transcende această istorie, demonică și sângeroasă cum a fost – că sunt descendenții lui Brutus prin linia lui Constantin, fiul Sfintei Elena, care era britan. Arthur, marele rege al Britaniei, era nepotul lui Constantin. A fost însurat cu trei femei, toate pe nume Guinevere, și mormântul lui este la Glastonbury, însă trebuie să înțelegeți că nu este mort cu adevărat, ci doar așteaptă ca vremea lui să vină din nou.

Urmașul lui binecuvântat, prințul Arthur al Angliei, s-a născut în anul 1486, fiind fiul cel mare al lui Henric, primul rege Tudor. Acest Arthur s-a însurat cu Caterina, prințesă de Aragon, a murit la vârsta de cincisprezece ani și a fost înmormântat în catedrala Worchester. Dacă ar fi în viață, ar fi rege al Angliei. Fratele său mai mic ar fi probabil arhiepiscop de Canterbury, și nu – cel puțin așa sperăm din toată inima – în urmărirea unei femei despre care cardinalul nu a auzit nimic de bine: o femeie căreia, cu câțiva ani înainte ca ducii să vină să-l prade, va trebui să-i acorde atenție; a cărei istorie, înainte ca ruina să pună stăpânire pe el, va trebui s-o înțeleagă.

În spatele fiecărei istorii se află o altă istorie.

Doamna a apărut la curte cu ocazia Crăciunului, în 1521, dansând într-o rochie galbenă. Avea – cât oare? – vreo douăzeci de ani. Fiica unui diplomat, Thomas Boleyn, fusese crescută de mică la curtea din Burgundia, la Mechelen și Bruxelles, și mai recent la Paris, mutându-se cu suita reginei Claude prin încântătoarele castele de pe valea Loarei. Acum vorbește limba maternă cu un ușor accent, greu de localizat, împănându-și limbajul cu cuvinte franțuzești, atunci când se preface că nu găsește unul englezesc. La Shrovetide, dansează într-o feerie. Doamnele sunt costumate în Virtuți, iar ea joacă rolul Perseverenței. Dansează cu grație, dar rapid, cu o expresie amuzată pe chip, cu un zâmbet dur, impersonal, de nu-mă-atinge. Curând, are pe urme o suită de gentilomi drăguți, în care se află și unul nu foarte drăguț. Umblă zvonul că urmează să se mărite cu Harry Percy, moștenitorul contelui de Northumberland.

Cardinalul îl abordează pe tatăl ei.

– Sir Thomas Boleyn, zice el, discută cu fiica dumitale, altminteri o fac eu. Am adus-o din Franța ca să se mărite în Irlanda, cu moștenitorul familiei Butler. De ce șovăie?

– Familia Butler…, începe Sir Thomas, dar cardinalul intervine:

– Da? Ce-i cu familia Butler? Orice problemă ai cu ei, o aranjez eu. Ce vreau eu să știu e: tu ai pus-o să facă asta? Să uneltească pe la colțuri cu tânărul acela? Căci, Sir Thomas, dă-mi voie să fiu clar: nu accept una ca asta. Și nici regele nu o să accepte. Trebuie să înceteze.

– Lunile astea nici nu prea am fost în Anglia. Sfinția Voastră nu poate să creadă că fac parte din vreun plan.

– Nu? Ai fi surprins ce pot să cred. Asta e cea mai bună scuză pe care o ai? Că nu-ți poți stăpâni propriii copii?

Sir Thomas pare crispat și își întinde mâinile. E pe punctul să spună că tinerii din ziua de azi… Dar cardinalul îl oprește. Cardinalul bănuiește – și și-a mărturisit aceste bănuieli – că tânăra

nu este încântată de castelul Kilkenny și de condițiile austere, nici de genul de viață socială pe care o va avea acolo când, la ocazii speciale, va călători pe drumuri nepietruite spre Dublin.

– Cine e acela? întreabă Boleyn. Acolo, în colț?

Cardinalul flutură din mână.

– Doar unul dintre consilierii mei juridici.

– Dă-l afară.

Cardinalul oftează.

– Își ia notițe după această discuție?

– Așa faci, Thomas? strigă cardinalul. Dacă da, încetează imediat.

Pe jumătate dintre bărbați îi cheamă Thomas. După aceea, Boleyn nu va fi niciodată sigur dacă despre el era vorba.

– Uitați, milord, începe el, iar glasul îi adoptă tonalitatea diplomatului: este cinstit, un om de lume și zâmbetul lui spune: hai, hai, Wolsey, și tu ești un om de lume. Sunt tineri. Face un gest menit să-i arate franchețea. I-a atras privirea băiatului. Este firesc. Va trebui să-i vorbesc. Știe că nu poate merge mai departe. Își știe locul.

– Bine, spune cardinalul, fiindcă ea este sub Percy. Mă refer, mai jos din punct de vedere dinastic, adaugă el. Nu vorbesc despre o tăvăleală în fân într-o noapte caldă.

– Nu o să accepte asta, la tânăr mă refer. I se cere să se însoare cu Mary Talbot, dar… și Boleyn râde nepăsător… el nu vrea să se însoare cu Mary Talbot. Consideră că este liber să-și aleagă nevasta.

– Să-și aleagă…! Cardinalul se întrerupe. N-am mai auzit de una ca asta. Doar nu e vreun țăran. Este cel care va trebui să păstreze nordul pentru noi, în curând, și, dacă nu își înțelege locul în lume, atunci trebuie să-l învețe sau să și-l piardă. Aranjamentul făcut cu fiica lui Shrewsbury este potrivit pentru el și este un aranjament făcut de mine și acceptat de rege. Și contele de

Shrewsbury, te asigur, nu va accepta prosteala asta de motan îndrăgostit din partea unui tânăr care este promis fiicei lui.

– Problema este… Boleyn face o mică pauză diplomatică. Cred că este posibil ca Harry Percy și fiica mea să fi mers puțin mai departe în această poveste.

– Cum? Vrei să spui că acum chiar vorbim despre o tăvăleală în fân și o noapte caldă?

Din umbră, el privește; gândește că Boleyn este omul cu sânge-rece cel mai uns cu toate alifiile pe care l-a văzut vreodată.

– Din câte mi s-a spus, și-au jurat credință unul altuia în fața unui martor. Cum poate fi desfăcut acest lucru, mă întreb?

Cardinalul izbește cu pumnul în masă.

– Îți spun eu cum. O să-l chem pe taică-su de la graniță și, dacă fiul rătăcitor îl sfidează, va fi dezmoștenit de nu se vede. Contele mai are și alți fii, și încă mai vrednici. Și dacă nu vrei ca nunta cu Butler să fie anulată, iar fiică-ta să zburătăcească nemăritată prin Sussex și să te coste o avere casa și masa ei pentru tot restul vieții, vei uita de legăminte și de martori – și cine sunt acești martori? Îi cunosc eu pe martorii ăștia care nu se mai arată când trimiți după ei. Deci, să nu mai aud. Legăminte. Martori. Contracte. Dumnezeule mare!

Boleyn încă zâmbește. Este un om echilibrat, zvelt. Dar are nevoie de tot efortul mușchilor săi antrenați ca să mențină acel zâmbet.

– Nu te întreb, continuă Wolsey neabătut, dacă în această chestiune ai cerut sfatul rudelor din familia Howard. Mi-e greu să cred că te-ai băgat în schema asta cu acordul lor. Mi-ar părea rău să aud că ducele de Norfolk a fost informat de asta; da, mi-ar părea foarte rău. Deci, să nu mai aud de povestea asta, bine? Du-te și cere-le rudelor dumitale un sfat *bun.* Mărită-ți fata în Irlanda înainte să ajungă la urechile celor din familia Butler vreun zvon că ar fi marfă începută. Nu că eu aș pomeni de asta. Dar gura curții vorbește.

Pe pomeții lui Sir Thomas se formaseră două pete roșii.

– Ai terminat, milord cardinal? întreabă el.

– Da. Du-te.

Boleyn se întoarce, într-un vârtej de mătase neagră. Oare în ochi i se zăresc lacrimi de furie? Lumina este slabă, dar el, Cromwell, are o privire de vultur.

– A, o clipă, Sir Thomas… spune cardinalul. Vocea îi rezonează în încăpere și își trage victima înapoi. Sir Thomas, să nu uiți de unde vii. Din familia Percy fac parte, cred, cei mai nobili oameni din țară. În vreme ce, lăsând la o parte norocul remarcabil pe care l-ai avut însurându-te cu o Howard, familia Boleyn s-a ocupat la un moment dat de comerț, nu? O persoană cu numele vostru a fost primar în Londra, nu-i așa? Sau v-am încurcat ascendența cu niște Boleyn mai nobili?

Chipul lui Sir Thomas s-a golit de sânge; petele purpurii i-au dispărut din obraji și aproape că leșină de furie. În vreme ce părăsește încăperea, șoptește: „Fiu de măcelar." Și în timp ce trece pe lângă slujbaș – ale cărui mâini cărnoase sunt așezate leneș pe birou – mârâie printre dinți: „Câine de măcelar."

Ușa se trântește. Cardinalul spune:

– Ieși, câine.

El rămâne așezat, râzând, cu coatele pe birou și cu capul în mâini.

– Privește și învață, zice el. N-o să poți niciodată să te făl**e**ști cu genealogia ta – și, Dumnezeu știe, Tom, că te-ai născut într-o clasă și mai neonorabilă decât a mea –, așa că șmecheria este să nu îi lași niciodată să-și depășească nivelul. Ei au făcut regulile; nu se pot plânge că sunt strict în aplicarea lor. Familia Percy e deasupra familiei Boleyn. Cine își închipuie că e?

– Este o politică bună să-i înfurii pe oameni?

– A, nu. Dar mă amuză. Viața mea este grea și am nevoie și de distracții.

Cardinalul îi aruncă o privire binevoitoare. El bănuiește că va fi următoarea distracție pentru cardinal, acum că Boleyn a fost făcut fâșii și aruncat la pământ ca o coajă de portocală.

– Pe cine trebuie să respecți? Familia Percy, Stafford, Howard, Talbot – da. Folosește un băț lung ca să-i îmboldești, dacă trebuie. Cât despre Boleyn – ei bine, regele îl place și este un om capabil. De aceea îi deschid toate scrisorile, și fac lucrul ăsta de ani de zile.

– Așadar, Sfinția Voastră a auzit… nu, iertați-mă, nu e un subiect potrivit pentru urechile domniei voastre.

– Ce? întreabă cardinalul.

– Este numai un zvon. Nu aș vrea să-l induc pe Sfinția Voastră în eroare.

– Nu poți să vorbești și să nu vorbești. Trebuie să-mi zici acum.

– E doar ce vorbesc femeile. Cusătoresele. Și nevestele negustorilor de postav. Așteaptă zâmbind. Ceea ce nu vă interesează, sunt sigur.

Râzând, cardinalul își împinge scaunul în spate, umbra lui ridicându-se odată cu el. Face un salt, luminată de foc. Brațul lui țâșnește, lung, mâna lui, asemenea mâinii lui Dumnezeu.

Dar când Dumnezeu își strânge mâna pumn, supusul lui este de cealaltă parte a încăperii, cu spatele lipit de perete.

Cardinalul cedează. Umbra lui tremură. Tremură, apoi se oprește. El stă nemișcat. Peretele îi înregistrează ritmul respirației. Își înclină capul. Într-un halou de lumină, pare să zăbovească, să-și cerceteze mâna plină de neant. Își desface degetele, mâna lui gigantică, pe fundalul focului. O pune pe birou. Dispare, pierdută în țesătura de damasc. Se așază din nou. Capul îi e plecat; chipul, pe jumătate ascuns în întuneric.

El, Thomas, de asemenea Tomos, Tommaso și Thomaes Cromwell, își retrage egourile trecute în trupul actual și se apropie din nou de locul unde stătuse înainte. Umbra lui unică alunecă pe perete – un musafir nesigur că este bine primit. Care

dintre acești Thomas a prevăzut lovitura? Sunt clipe când o amintire te izbește în plin. Te ferești, te apleci, fugi; altminteri, trecutul îți ia pumnul și îl pune în mișcare, fără intervenția voinței. Dar dacă ai un cuțit în pumn? Așa se petrece o crimă.

Spune ceva, cardinalul spune ceva. Se întrerup. Două propoziții se pierd în neant. Cardinalul se așază. El ezită, apoi se așază și el. Cardinalul rostește:

– Chiar aș dori să aflu bârfele de la Londra. Dar nu aveam de gând să te bat ca să mi le spui.

Cardinalul își înclină fruntea, se încruntă la hârtia de pe biroul lui; lasă să treacă momentul dificil și, când vorbește din nou, tonul lui este măsurat și degajat, ca un om care spune o anecdotă după masă.

– Când eram copil, tata avea un prieten – de fapt, un client – care avea un ten foarte roșu. Își atinge mâneca, pentru a da un exemplu. Ca asta… purpuriu. Revell îl chema, Miles Revell. Mâna lui se odihnește din nou, cu palma în jos, pe damascul negru. Dintr-un motiv sau altul, obișnuiam să cred…, deși îndrăznesc să spun că era un cetățean onest, căruia îi plăcea un pahar de vin de Rin…, obișnuiam să cred că bea de fapt sânge. Nu știu…, probabil o fi fost de la vreo poveste auzită de la doica mea sau de la vreun alt copil prostuț. După care au aflat și ucenicii tatălui meu – fiindcă am fost destul de netot ca să plâng și să mă vaiet – și obișnuiau să strige: „Uite-l pe Revell că vine după cupa lui de sânge, fugi, Thomas Wolsey…“ Iar eu fugeam ca urmărit de diavol, dincolo de piață. Mă mir că nu am ajuns sub roțile vreunei căruțe. Fugeam și nu mă uitam pe unde. Chiar și în ziua de azi – ridică un sigiliu pentru ceară de pe birou, îl răsucește în mâini, îl pune înapoi – chiar și în ziua de azi, când văd un bărbat blond cu ten roșu – să zicem, ducele de Suffolk –, îmi vine să izbucnesc în lacrimi. Face o pauză. Privirea i se oprește asupra lui. Deci, Thomas, nu poate un preot să se ridice în picioare, fără

să aibă de gând să te lovească? Ridică din nou sigiliul, îl răsucește între degete; își ferește privirea și începe să se joace cu vorbele.

– Un episcop te-ar ocărî? Un preot te-ar panica? Un diacon te-ar deconcerta?

El spune:

– Care-i cuvântul? Nu-l știu în engleză… un *estoc*…

Poate că nu există un cuvânt englezesc pentru asta: un cuțit cu lama scurtă pe care, de aproape, îl înfigi sub coaste. Cardinalul spune:

– Și asta a fost…?

Asta a fost în urmă cu douăzeci de ani. Și-a învățat lecția și a învățat-o bine. Noapte, gheață, inima nemișcată a Europei; o pădure, lacuri argintii sub stele de iarnă; o încăpere luminată de foc, o umbră alunecând de-a lungul peretelui. Nu l-a văzut pe asasin, dar i-a văzut umbra mișcându-se.

– Totuși… spune cardinalul. Sunt patruzeci de ani de când nu l-am mai văzut pe Master Revell. Bănuiesc că a murit de mult. Și omul tău? Ezită. Și el a murit de mult?

Este cel mai delicat mod care poate fi născocit de a întreba un om dacă a ucis pe cineva.

– Și e în iad, probabil. Cu voia domniei voastre.

Asta îl face pe Wolsey să zâmbească; nu pomenirea iadului, ci recunoașterea amplorii jurisdicției lui.

– Deci, dacă îl atacai pe tânărul Cromwell, ajungeai direct în focurile gheenei?

– Dacă l-ați fi văzut, milord. Era prea mizerabil pentru purgatoriu. Se spune că sângele Mielului poate face multe, dar mă îndoiesc că ar fi putut să șteargă păcatele acelui individ.

– Eu sunt cu totul în favoarea unei lumi fără pată, afirmă Wolsey. Pare trist. Ți-ai mărturisit crima?

– S-a întâmplat cu mult timp în urmă.

– Dar ți-ai mărturisit crima?

– Milord cardinal, eram soldat.

– Și soldații trag speranță să ajungă în rai.

Ridică privirea spre chipul lui Wolsey. Nu se poate spune ce crede. Rostește:

– Toți o avem.

Soldați, cerșetori, marinari, regi.

– Deci, în tinerețe erai o brută, zice cardinalul. *Ça ne fait rien.* Meditează. Ticălosul care te-a atacat… nu făcea parte, de fapt, din ordinele sfinte?

El zâmbește.

– Nu l-am întrebat.

– Festele astea ale memoriei…, rostește cardinalul. Thomas, o să încerc să nu mă mișc fără să te avertizez mai înainte. În felul ăsta o să ne înțelegem de minune.

Dar cardinalul încă îl cercetează; încă este nedumerit. Sunt la începutul relației și caracterul lui, așa cum este plăsmuit de cardinal, este în acest stadiu o lucrare în desfășurare; de fapt, poate chiar seara asta reprezintă începutul acestei lucrări? În anii care vor urma, cardinalul va zice: „Deseori mă întreb care este idealul monastic – mai ales în ceea ce-i privește pe tineri. Slujitorul meu Cromwell, de exemplu… A avut o tinerețe izolată, petrecută aproape în întregime în post, rugăciune și în studiul Sfinților Părinți ai Bisericii. De aceea este acum atât de nestăpânit."

Și când oamenii răspundeau: chiar este?, toți amintindu-și, din câte se pare, de un om care părea deosebit de discret; când ei ziceau: într-adevăr? Omul Domniei Voastre, Cromwell?, cardinalul clătina din cap și răspundea: desigur, eu încerc acum să îndrept lucrurile. Când sparge geamurile, chemăm geamgiii și plătim. Cât despre nenumăratele tinere îndurerate… Bietele creaturi, le dau și lor bani…

Dar în seara asta are treburi importante; mâinile îi sunt încleștate pe birou, ca și cum ar fi ținut seara ce a trecut.

– Haide, Thomas, îmi povesteai despre un zvon.

– Femeile judecă după comenzile la negustorii de mătase că regele are o nouă… Se întrerupe și spune: Milord, cum îi spui unei târfe care este fiica unui cavaler?

– Ah, face cardinalul, abordând problema. În față, „milady". La spate… Ei bine, cum o cheamă? Care cavaler?

El face semn din cap spre locul unde se aflase Boleyn cu zece minute în urmă.

Cardinalul pare alarmat.

– De ce nu ai spus nimic?

– Cum aș fi putut să deschid subiectul?

Cardinalul recunoaște dificultatea.

– Dar nu este vorba de Lady Boleyn, cea nouă la curte. Nu doamna lui Harry Percy. Ci de sora ei.

– Înțeleg. Cardinalul se prăbușește pe scaun. Desigur.

Mary Boleyn este genul de blondă mignonă despre care se vorbește că s-a plimbat prin paturile celor de la curtea franceză înainte să vină la cea engleză, risipindu-și grațiile, cu sora mai mică mereu încruntată pe urmele ei.

– Desigur, am urmărit direcția privirii Maiestății Sale, spune cardinalul. Dă din cap pentru sine. Acum sunt apropiați? Regina știe? Sau nu poți să spui?

El dă afirmativ din cap. Cardinalul oftează.

– Caterina e o sfântă. Totuși, dacă eu eram o sfântă, și regină pe deasupra, poate aș fi considerat că Mary Boleyn nu e un pericol. Daruri, ha? Ce fel? Nu prea generoase, zici? Atunci îmi pare rău pentru ea; ar trebui să profite de avantaj cât poate. Nu că regele nostru are atât de multe aventuri, deși se zice… se zice că, atunci când Maiestatea Sa era tânăr și nu era încă rege, nevasta lui Boleyn a fost cea care l-a scăpat de virginitate.

– Elizabeth Boleyn? Nu se întâmpla deseori să fie surprins. *Mama* ei?

– Chiar ea. Poate că regele duce lipsă de imaginație în privința asta. Nu că aș fi crezut vreodată… Știi, dacă am fi de cealaltă

parte – face un gest înspre Dover – nici măcar nu am încerca să ținem socoteala femeilor. Prietenul meu, regele Francisc…, se vorbește că odată s-a apropiat de o doamnă cu care fusese cu o noapte înainte, i-a sărutat foarte curtenitor mâna, a întrebat-o cum o cheamă și i-a spus că ar dori să fi fost prieteni mai buni. Dă din cap, încântat de succesul poveștii sale. Însă Mary nu va face probleme. Este ușor de manevrat. Regele putea s-o nimerească mai rău.

– Dar familia ei va dori să scoată ceva din asta. Ce obținea de obicei?

– Șansa de a se face utili.

Wolsey se întrerupe și notează ceva. El își imaginează ce anume: ce poate obține Boleyn dacă îl roagă frumos. Cardinalul ridică privirea.

– Așadar, în discuția cu Sir Thomas, ar fi trebuit să fiu, cum să zic… mai potolit?

– Nu cred că ați fi putut fi mai blând. I-am văzut chipul când ne-a părăsit. Întruchiparea mulțumirii calme.

– Thomas, de acum înainte, orice bârfă de la Londra – atinge pânza de damasc – vreau să o aflu. Nu-ți bate capul cu sursa. Lasă-mă pe mine. Și îți promit că nu o să te atac niciodată. Pe cuvânt.

– Am și uitat povestea.

– Nu prea cred. Nu, dacă nu ai uitat cumva lecția învățată în toți anii ăștia. Cardinalul se lasă pe spetează; se gândește. Măcar e măritată. Se referă la Mary Boleyn. Așa că, dacă rămâne borțoasă, el poate să-l recunoască sau nu, după cum poftește. Are un fiu cu fiica lui John Blount și nu o să-și dorească prea mulți.

Prea multe odrasle regale pot fi stânjenitoare pentru un rege. Exemplele din istorie și ale altor nații arată că mamele se luptă pentru statutul legal și încearcă să-și bage cumva plozii în linia de succesiune. Fiul recunoscut de Henric este cunoscut ca Henry Fitzroy; este un copil frumos, blond, după chipul regelui.

Tatăl lui l-a făcut duce de Somerset și duce de Richmond; nu are încă zece ani și este cel mai mare nobil din Anglia.

Regina Caterina, ai cărei băieți au murit cu toții, acceptă cu răbdare – cu alte cuvinte, suferă.

Când pleacă de la cardinal, este nefericit de furios. Când se gândește la viața lui anterioară – la acel băiat pe jumătate mort pe pietrele de pavaj din Putney –, nu simte duioșie pentru sine, ci doar o vagă nerăbdare: de ce nu se ridică în picioare? Pentru tânărul de mai târziu – înclinat încă să se implice în bătăi sau cel puțin să se afle în locuri unde ar putea să înceapă o bătaie – simte un fel de dispreț, combinat cu o neliniște dezgustătoare. Așa erau vremurile: un cuțit implântat în întuneric, o mișcare surprinsă cu coada ochiului, o serie de avertismente materializate în carne. Îl șocase de-a dreptul pe cardinal, ceea ce nu era treaba lui; treaba lui, așa cum o considera la momentul respectiv, era să-i dea cardinalului informații și să îl tempereze, să-l înțeleagă și să-i înfrumusețeze glumele. Ceea ce se întâmplase fusese doar un accident de sincronizare. Dacă nu s-ar fi mișcat atât de repede cardinalul; dacă el nu ar fi fost atât de neliniștit, neștiind cum să-i facă semn să se poarte mai puțin tiranic cu Boleyn. Problema cu Anglia, consideră el, este că duce lipsă de gesturi. Va trebui să creăm un semn din mână pentru „Las-o mai moale, prințul nostru i-o trage fiicei acestui om". Este surprins că italienii nu au făcut-o până acum. Deși poate că au făcut-o, și el nu a prins de veste.

În anul 1529, când cardinalul de-abia căzuse în dizgrație, se va gândi iarăși la acea seară.

Se află la Esher; este o noapte fără lumină, fără foc, când numai marele bărbat se culcase în patul lui (probabil umed), și îl are doar pe George Cavendish să-i țină moralul ridicat. Ce s-a întâmplat în continuare, îl întreabă pe George, cu Harry Percy și Anne Boleyn?

Cunoștea povestea numai din relatarea rece și disprețuitoare a cardinalului. Dar George spuse:

– O să-ți zic cum a fost. Acum. Ridică-te, Master Cromwell.

El se ridică.

– Puțin mai la stânga. Acum, cine vrei să fii? Lordul cardinal sau tânărul moștenitor?

– A, înțeleg, e o piesă de teatru? Fii tu cardinalul. Eu nu mă simt în stare.

Cavendish îi aranjează poziția, întorcându-l ușor dinspre fereastră, unde noaptea și copacii goi le sunt auditoriu. Privirea lui rămâne pierdută în aer, ca și cum ar vedea trecutul aievea: trupuri umbrite, mișcându-se printr-o cameră întunecată.

– Poți să pari preocupat? întreabă George. De parcă te-ai gândi la un discurs răzvrătit, dar nu îndrăznești să-l rostești cu glas tare? Nu, nu, nu așa. Ești tânăr, stângaci, capul îți este plecat, roșești. Cavendish oftează. Cred că n-ai roșit niciodată în viață, Master Cromwell. Cavendish își pune mâinile, ușor, pe brațele lui. Hai să schimbăm rolurile. Stai aici. Dumneata ești cardinalul.

De îndată, îl vede pe Cavendish transformat. George tresare, se agită, aproape că plânge; devine Harry Percy, tremurător, un tânăr îndrăgostit.

– De ce să nu mă potrivesc cu ea? exclamă. Deși este doar o simplă fecioară…

– Simplă? zice el. Fecioară?

George îl privește furios.

– Cardinalul nu a zis una ca asta!

– Nu la momentul respectiv, sunt de acord.

– Acum sunt iarăși Harry Percy. Deși ea este doar o simplă fecioară, iar tatăl ei un simplu cavaler, totuși neamul ei este bun…

– E un soi de verișoară a regelui, nu?

– Un soi de verișoară? Cavendish își abandonează din nou rolul, indignat. Cardinalul i-ar descrie genealogia până în cele mai mici amănunte!

– Deci, ce să fac?

– Prefă-te! Bun: înaintașii ei nu sunt lipsiți de merite, protestează tânărul Percy. Dar, cu cât tânărul pledează mai mult, cu atât lordul cardinal se enervează mai tare. Băiatul zice: am făcut un contract matrimonial, care este la fel de valabil ca o căsătorie adevărată…

– Serios? Adică, așa a făcut?

– Da, asta era ideea. Valabil ca o căsătorie adevărată.

– Și ce a făcut atunci cardinalul?

– A zis: Doamne-Dumnezeule, băiete, ce tot spui acolo? Dacă te-ai băgat într-o asemenea afacere, regele trebuie să afle. O să trimit după tatăl tău și cu toții o să găsim un mod să anulăm această nebunie a ta.

– Și Harry Percy ce a zis?

– Nu prea multe. Și-a lăsat capul în jos.

– Mă întreb dacă fata avea vreo considerație pentru el.

– Nu. Îi plăcea doar titlul lui.

– Înțeleg.

– Așa că, atunci când tatăl lui a venit din nord – o să fii contele sau tânărul?

– Tânărul. Acum știu cum să procedez.

Sare în picioare și se preface spășit. Se pare că, în galeria cea lungă, cardinalul și contele au avut o discuție îndelungată. Apoi au băut un pahar de vin. Trebuie să fi fost ceva tare. Contele a străbătut cu pași hotărâți galeria, apoi s-a așezat, zise Cavendish, pe o bancă unde se odihneau de obicei servitorii între ordine. Și-a chemat moștenitorul în fața lui și l-a făcut praf în fața slujitorilor.

– „Sir", relatează Cavendish, „ai fost un risipitor arogant, înfumurat, disprețuitor și foarte nechibzuit." Ăsta a fost un început bun, nu-i așa?

– Îmi place, zice el, că îți amintești formularea exactă. Ai notat cuvintele la momentul respectiv? Sau te abați de la realitate?

Cavendish se arată hâtru.

– Nimeni nu poate fi pe potriva ținerii dumitale de minte, spune el. Cardinalul îți cere mereu date de vreun fel sau altul din registre și ai mereu toate cifrele la îndemână.

– Poate că le inventez.

– A, nu cred. Cavendish pare șocat. Nu ai putea face asta multă vreme.

– E o metodă de a-mi aminti. Am învățat-o în Italia.

– Există oameni, în casa asta și aiurea, care ar da mult ca să afle tot ce-ai învățat în Italia.

El dă din cap. Sigur că ar da.

– Acum, unde rămăseserăm? Harry Percy, care este ca și însurat, după câte spui, cu Lady Anne Boleyn, stă în fața părintelui său și tatăl zice…?

– Că dacă o să capete titlul, o să reprezinte moartea acestei case nobile – o să fie ultimul conte de Northumberland care a existat vreodată. Și „Slavă Domnului", zice el, „că mai am și alți băieți…" Și se îndepărtează. Băiatul e lăsat plângând. Inima lui îi aparținea lui Lady Anne. Dar cardinalul l-a însurat cu Mary Talbot, iar acum sunt nefericiți ca o dimineață în Miercurea Cenușii. Iar Lady Anne a spus – ei bine, toți am râs la momentul respectiv – a zis că, dacă o să-i poată face vreun necaz cardinalului, n-o să ezite. Îți imaginezi cum am mai râs? Femeiușca asta – să mă ierți – galbenă la față, fiica unui cavaler, să îl amenințe pe cardinal! Ofuscată că nu putea să pună mâna pe un conte! Dar nu aveam de unde să știm cât de mult o să se ridice.

El zâmbește.

– Așadar, spune-mi, îi cere Cavendish, unde am greșit? Îți zic eu. Tot timpul am fost duși de nas – cardinalul, tânărul Harry Percy, tatăl lui, dumneata, eu – fiindcă atunci când regele a spus: Lady Anne nu se va mărita cu Northumberland, eu cred, cred că regele pusese ochii pe ea cu mult timp în urmă.

– În timp ce era apropiat de Mary se gândea la sora ei, Anne?

– Da, da!

– Mă întreb, zice el, cum se poate una ca asta, deși toți oamenii ăștia cred că știu bine plăcerile regelui, regele se vede la fiecare pas stânjenit.

La fiecare pas, i se pun bețe în roate: înnebunit și zădărnicit. Lady Anne, pe care o alesese ca să-l amuze, în vreme ce vechea soție este alungată, și cea nouă, adusă în loc, refuză să-i facă pe plac. Cum poate să-l refuze? Nimeni nu știe.

Cavendish pare abătut fiindcă nu și-au continuat piesa.

– Trebuie să fii obosit, spune el.

– Nu, mă gândeam doar. Cum de cardinalul…

Nu și-a dat seama de șmecherie, ar vrea să spună. Dar acesta nu este un mod respectuos de a vorbi despre un cardinal. Ridică privirea.

– Continuă. Ce s-a întâmplat apoi?

În mai 1527, simțindu-se atacat din toate părțile și prost dispus, cardinalul deschide o curte de anchetă la York Place, pentru a cerceta validitatea mariajului regelui. Este o curte secretă; reginei nu i se cere să apară în fața ei, nici măcar să fie reprezentată; nici măcar nu ar trebui să știe, deși lucrul este cunoscut în întreaga Europă. Cel căruia i se cere să se prezinte este Henric, și să arate dispensa prin care i se permisese să se însoare cu văduva fratelui său. El face asta și este încrezător că în document curtea va găsi nereguli de vreun fel. Wolsey este pregătit să afirme că asupra mariajului planează îndoieli. Dar nu știe, și îi spune asta lui Henric, ce anume poate face pentru el curtea legatului*, în afară de această etapă preliminară; căci Caterina, mai mult ca sigur, va apela la Roma.

De șase ori (din câte se știa), Caterina și regele trăiseră cu speranța că vor avea un moștenitor.

---

* În original, Legatine Court – curte de judecată prezidată de un legat care este reprezentantul papei și care are autoritatea de a lua hotărâri în numele acestuia (n.tr.)

– Îmi amintesc de copilul din iarnă, zice Wolsey. Bănuiesc, Thomas, că nu te aflai pe atunci în Anglia. Regina a fost apucată pe neașteptate de dureri și prințul s-a născut prematur, chiar la început de an. Când încă nu avea o oră de viață, l-am ținut în brațe; afară cădea lapoviță și camera era luminată de foc; aproape că se întunecase deja pe la ora trei, urmele lăsate de păsări și de animale fiind acoperite în noaptea aceea de zăpadă – fiecare semn al vechii lumi, șters și toate durerile noastre, alungate. I-am zis Prințul Anului Nou. Am spus că vă fi cel mai bogat, cel mai frumos, cel mai credincios. Întreaga Londră era în sărbătoare… A respirat timp de cincizeci și două de zile și i-am numărat fiece suflare. Cred că, dacă ar fi trăit, regele nostru ar fi fost… nu spun un rege mai bun, căci cu greu se poate una ca asta, ci un creștin mai mulțumit.

Următorul născut a fost un băiat care a murit după o oră. În anul 1516 s-a născut o fiică, prințesa Maria, micuță, dar viguroasă. În anul următor, regina a pierdut o sarcină – un băiat. O altă mică prințesă a trăit numai câteva zile; numele ei ar fi fost Elisabeta, după numele reginei-mamă.

Uneori, spune cardinalul, regele vorbește despre mama sa, Elisabeta Plantagenet, și are lacrimi în ochi. Știi, era o doamnă de o mare frumusețe și cu un calm deosebit, atât de resemnată sub povara greutăților pe care Dumnezeu le-a pogorât asupră-i. Ea și bătrânul rege au fost binecuvântați cu mulți copii, și unii dintre ei nu au supraviețuit. Dar, spune regele, la nici un an de la căsătoria lor s-a născut fratele meu Arthur, urmat, la scurtă vreme, de un alt fiu binecuvântat, care am fost eu. Atunci de ce, după douăzeci de ani, am rămas numai cu o fiică plăpândă, pe care orice vânt rătăcitor o poate distruge?

Acum, acest cuplu căsătorit de-atâta amar de ani este târât de conștiința tulburătoare a păcatului. Poate, spun unii, ar fi o dovadă de îndurare să fie eliberați?

– Mă îndoiesc că așa gândește și Caterina, spune cardinalul. Dacă regina are un păcat pe cuget, crede-mă, îl va ispăși. Chiar dacă vor mai trece douăzeci de ani.

Ce am făcut? îl întreabă Henric pe cardinal. Ce am făcut eu, ce a făcut ea, ce am făcut amândoi? Nu există vreun răspuns pe care cardinalul să-l poată da, chiar dacă inima îi sângerează pentru prințul său cel milostiv; nu există vreun răspuns pe care să-l dea și simte în această întrebare ceva nu tocmai sincer; gândește – deși nu va rosti asta în afara acestei cămăruțe, singur cu omul său de afaceri – că nici un om rațional nu ar putea adora un dumnezeu atât de răzbunător; și el crede că regele este un om rațional.

– Uită-te la exemplele care ne stau în față, zice el. Decanul Colet, acel mare învățat. A fost unul dintre cei douăzeci și doi de copii și singurul care a supraviețuit prunciei. Unii ar sugera că, pentru a atrage o asemenea pedeapsă de sus, Sir Henry Colet și nevasta lui trebuie să fi fost niște monștri ai nedreptății, cei mai mârșavi din întreaga creștinătate. Dar, în realitate, Sir Henry a fost lord primar al Londrei…

– De două ori.

– … și a făcut o avere foarte mare, așa că aș zice că în nici un caz nu a fost disprețuit de Atotputernicul, ba chiar a primit toate semnele bunăvoinței divine.

Nu mâna lui Dumnezeu ne ucide copiii. Este o boală, și foametea, și războiul, mușcăturile de șobolani și miasmele dinspre mormintele comune; sunt recoltele slabe din acest an și de anul trecut; sunt doicile nepăsătoare.

Îl întreabă pe Wolsey:

– Câți ani are acum regina?

– Cred că are patruzeci și doi încă.

– Și regele spune că nu mai poate avea copii? Mama avea cincizeci și doi când m-am născut.

Cardinalul îl privește țintă.

– Ești sigur? zice el; apoi râde, un râs vesel, nepăsător, care te face să gândești: ce bine e să fii un prinț al bisericii.

– Ei, cam așa ceva, în orice caz. Avea peste cincizeci de ani.

În familia Cromwell lucrurile astea nu erau foarte clare.

– Și a supraviețuit chinurilor? Da? Vă felicit pe amândoi. Dar nu mai spune asta oamenilor, bine?

Rezultatul viu al muncii facerii reginei este plăpânda Maria – nu o prințesă în adevăratul sens al cuvântului, poate două treimi dintr-una. O văzuse când fusese la curte împreună cu cardinalul și se gândise că este cam de statura fiicei lui Anne, mai mică cu doi sau trei ani decât prințesa.

Anne Cromwell este o puștoaică viguroasă. Ar putea mânca o prințesă la micul dejun. Asemenea Dumnezeului apostolului Pavel, nu are respect pentru oameni, și ochii ei, mici și direcți precum ai tatălui său, se ațintesc cu răceală asupra celor care o supără; în familie se glumește: cum va fi Londra când Anna noastră va deveni lord primar. Maria Tudor este o păpușică palidă și isteață, cu păr roșcat, care vorbește cu mai multă gravitate chiar decât un episcop. Avea doar zece ani când tatăl ei o trimisese la Ludlow, să țină curtea ca prințesă de Wales. Acolo fusese luată de mireasă Caterina; acolo murise soțul ei, Arthur; acolo aproape că murise chiar ea în molima din acel an și zăcuse, slăbită și uitată, până când soția bătrânului rege plătise din propria pungă să o aducă la Londra, de-a lungul unor zile chinuitoare, într-o litieră. Caterina își ascunsese – ascunde atât de multe – orice durere provocată de despărțirea de fiica ei. Ea însăși este fiica unei regine care conduce un regat. De ce nu ar putea fi condusă Anglia de Maria? Interpretase gestul ca pe un semn că regele era mulțumit.

Dar acum știa mai bine.

De îndată ce se întrunește audierea secretă, supărările înăbușite ale Caterinei se dezlănțuie. După părerea ei, de toată povestea este vinovat cardinalul.

– Ți-am zis, spune Wolsey. Ți-am zis că așa va fi. Să caute ea amestecul regelui în asta? Să caute ea vrerea regelui în asta? Nu, nu poate să facă așa ceva. Pentru că, în ochii ei, regele este imaculat.

Regina susține că, imediat ce Wolsey a ajuns în serviciul regelui, a complotat să o îndepărteze din rolul cuvenit ei, de confidentă și sfătuitoare a regelui. Cardinalul s-a folosit de toate mijloacele de care dispune, afirmă ea, ca să mă alunge de lângă rege, ca să nu mai aflu nimic despre proiectele lui, astfel încât el, cardinalul, să aibă control asupra a tot. M-a împiedicat să mă întâlnesc cu ambasadorul Spaniei. Mi-a pus spioni în casă – femeile mele sunt toate spioni pentru el.

Obosit, cardinalul se apără: nu am fost niciodată în favoarea francezilor și nici a împăratului – am fost în favoarea păcii. Nu am oprit-o eu să-l întâlnească pe ambasadorul spaniol, ci doar am făcut solicitarea rezonabilă să nu se vadă în particular cu el, astfel încât să am un oarecare control asupra insinuărilor și minciunilor pe care el i le prezenta. Doamnele din suita ei sunt doamne englezoaice care au dreptul să o servească pe regină; după aproape treizeci de ani petrecuți în Anglia, să aibă numai spanioloaice? Cât despre faptul că am alungat-o de lângă rege, cum aș fi putut s-o fac? Ani de zile, regele a spus: „Regina trebuie să vadă asta" și „Caterina ar vrea să afle asta, trebuie să ne ducem imediat la ea". Nicicând nu a existat vreo doamnă care să cunoască mai bine nevoile soțului ei.

Ea le cunoaște; pentru prima dată însă, nu vrea să se supună lor.

Există vreo femeie dispusă la supunerea cerută unei soții, atunci când știe că urmarea va fi alungarea ei din propriile drepturi? El, Cromwell, o admiră pe Caterina – îi place să o vadă mergând prin palatele regale, la fel de solidă pe cât e de înaltă, învești mântată în rochii ornate cu atât de multe pietre prețioase, de parcă ar fi mai puțin menite să ornamenteze, cât să reziste unor

lovituri de sabie. Părul ei arămiu și-a pierdut strălucirea și are șuvițe argintii, ascuns sub boneta de formă triunghiulară, precum aripile modeste ale unei vrăbii. Pe sub rochie poartă o rasă de călugăriță franciscană. Încearcă mereu să afli ce poartă oamenii pe sub haine, zice Wolsey. Altădată, acest lucru l-ar fi surprins; crezuse că, pe sub haine, oamenii își poartă pielea.

Există multe precedente, afirmă cardinalul, care îl pot ajuta pe rege în scopurile lui actuale. Regelui Ludovic al XII-lea i s-a permis să-și dea la o parte nevasta. Mai aproape de casă, propria soră, Margaret, care fusese prima dată măritată cu regele Scoției, a divorțat de cel de-al doilea soț și s-a recăsătorit. Și bunul prieten al regelui, Charles Brandon, care este însurat acum cu sora lui cea mai mică, Mary, avusese o legătură anterioară de care scăpase în împrejurări care era mai bine să nu fie cercetate.

Dar împotriva acestui lucru stă faptul că biserica nu se ocupă de desfacerea căsătoriilor consfințite sau de transformarea copiilor legitimi în bastarzi. Dacă dispensa era defectuoasă din punct de vedere tehnic sau din orice alt punct, de ce nu poate fi reparată printr-una nouă? Așa ar putea gândi papa Clement, zice Wolsey.

Când afirmă asta, regele urlă la el. Poate să treacă peste așa ceva, peste urlete adică. Omul se obișnuiește, și Cromwell se uită cum reacționează cardinalul, în vreme ce furtuna se dezlănțuie asupra sa; zâmbește ușor, politicos, plin de regret, așteaptă liniștea care va urma. Dar Wolsey devine neliniștit tot așteptând ca fiica lui Boleyn – nu cea ușuratică, ci fata mai mică, cea fără sâni – să renunțe la negocierile viclene și să-i facă pe plac regelui. Dacă ar face asta, regele ar privi viața cu mai mare îngăduință și ar vorbi mai puțin despre conștiință; la urma urmelor, cum ar putea s-o facă în mijlocul unei intrigi amoroase? Dar unii sugerează că fata negociază cu regele; unii zic că vrea să-i fie nevastă, ceea ce e hilar, afirmă Wolsey, dar regele este atât de înamorat, că poate nu ridică

obiecții – nu în fața ei. Cromwell i-a atras atenția cardinalului asupra inelului cu smarald pe care îl poartă acum Lady Anne și i-a comunicat proveniența și prețul. Cardinalul a fost șocat.

După dezastrul cu Harry Percy, cardinalul o trimisese pe Anne înapoi la casa familiei din Hever, dar ea reușise cumva să se strecoare înapoi la curte, printre doamnele de onoare ale reginei, iar acum cardinalul nu știe niciodată unde se află ea și dacă Henric dispare de sub ochii lui fiindcă a pornit în urmărirea ei prin țară. Se gândește să-l cheme pe tatăl ei, Sir Thomas, și să-l mustruluiască din nou, dar – chiar și fără să fie pomenit vechiul zvon legat de Henric și de Lady Boleyn – cum poți să-i explici unui bărbat că prima lui fiică e o târfă, așa că și cea de-a doua trebuie să fie, insinuând că este vreun soi de afacere de familie în care el le bagă pe toate?

– Boleyn nu e bogat, afirmă el, o să vorbesc eu cu el. O să-i evaluez situația. Creditul. Debitul.

– A, da, spune cardinalul, dar tu ești maestrul soluțiilor practice, în timp ce eu, ca om al bisericii, trebuie să fiu atent să nu cumva să-l sfătuiesc fără ocolișuri pe regele meu s-o apuce înadins pe calea preacurviei. Mută penele de scris pe birou, răsfoiește niște hârtii. Thomas, dacă vreodată… Cum să spun?

El nu are nici cea mai mică idee ce vrea să spună cardinalul.

– Dacă vreodată o să ajungi apropiat de rege, dacă o să găsești, poate după ce eu nu voi mai fi…

Nu este ușor să vorbești despre neființă, chiar dacă ți-ai comandat deja mormântul. Wolsey nu-și poate imagina o lume fără Wolsey.

– Ei bine… Știi că aș vrea ca tu să fii în serviciul lui și niciodată nu te-am împiedicat, dar problema este…

Putney, vrea să zică. Este un fapt evident. Și cum el nu este un om al bisericii, nu există titluri ecleziastice care să îndulcească situația, așa cum se întâmplase în cazul originii din Ipswich.

– Mă întreb, continuă Wolsey, ai avea oare răbdare cu suveranul nostru? Când e miez de noapte și el bea și chicotește cu Brandon sau cântă, și documentele nu sunt încă semnate, iar tu insiști și el îți spune: sunt gata de culcare acum, mâine mergem la vânătoare… Dacă ți se va ivi șansa să-l servești, va trebui să-l iei așa cum este, un prinț iubitor de plăceri. Iar el va trebui să te ia așa cum ești – semeni mai degrabă cu unul dintre câinii aceia de luptă pătrățoși, pe care oamenii de joasă speță îi poartă după ei legați de o sfoară. Nu că ai fi lipsit de un șarm capricios.

Ideea că el sau oricine altcineva ar putea ajunge să aibă influența lui Wolsey asupra regelui este la fel de probabilă ca aceea ca Anne Cromwell să ajungă lord primar al Londrei. Dar el nu o respinge cu totul. Lumea a auzit de Ioana d'Arc. Și nu trebuie să sfârșească pe rug.

Se duce acasă și-i spune lui Liz despre câinii de luptă. Și ea e de părere că este o comparație uimitor de potrivită. El nu îi pomenește și despre șarmul capricios, în caz că este ceva ce numai cardinalul poate vedea.

Curtea de anchetă se pregătește să își încheie activitatea, lăsând chestiunea să fie lămurită în urma unor deliberări ulterioare, când de la Roma sosesc vești că trupele spaniole și germane ale împăratului, care nu mai fuseseră plătite de luni întregi, se răsculaseră în Orașul Sfânt, luându-și singure plata, prădând tezaure și distrugând opere de artă. Îmbrăcați batjocoritor în veșminte furate, siluiseră nevestele și virginele din Roma. Aruncaseră la pământ statui și călugărițe, zdrobindu-le țestele de caldarâm. Un soldat de rând furase capătul de lance care fusese înfipt în Hristos și îl atașase armei lui ucigătoare. Camarazii lui deschiseseră mormintele antice și împrăștiaseră rămășițele umane, lăsându-le pradă vânturilor. Tibrul geme de cadavre proaspete, înjunghiate și strangulate, care se adună, plutind, lângă maluri. Cele mai întristătoare vești sunt cele că papa a fost luat prizonier.

Cum tânărul împărat, Carol, este conducătorul acestor trupe și probabil că își va exercita autoritatea și va profita de ocazie, situația matrimonială a regelui Henric este lăsată deoparte. Carol este nepotul reginei Caterina și, câtă vreme se află la cheremul împăratului, papa Clement sigur nu va privi favorabil vreun apel transmis de la legatul din Anglia.

Thomas Morus spune că trupele imperiale, ca să se distreze, prăjesc de vii la frigare bebeluși. Oh, sigur! protestează Thomas Cromwell. Ascultați, soldații nu fac așa ceva. Sunt prea ocupați să care tot ce pot să transforme în bani peșin.

Este bine cunoscut că, pe sub haine, Morus poartă o târsână din păr de cal. Se flagelează cu un bici scurt, de soiul celor folosite de unele ordine religioase. Ceea ce îi rămâne înfipt în minte lui Thomas Cromwell este faptul că cineva fabrică aceste instrumente de tortură zilnică. Cineva dărăcește părul de cal făcând fire aspre, le înnoadă și taie capetele grosolane, știind că scopul este să se rupă sub piele și să o irite, provocând răni dureroase. Oare călugării sunt cei care le fac, înnodând și tăind, într-o furie a virtuții, chicotind la gândul durerii pe care o vor provoca unor oameni necunoscuți? Sunt oare simplii săteni plătiți – cum, la duzină? – să facă îmblăcii cu noduri ceruite? Cu asta se ocupă fermierii în timpul lunilor plictisitoare de iarnă? Când li se pun în palmă banii pentru munca lor cinstită, se gândesc ei oare la mâinile care vor apuca creațiile lor?

Nu trebuie să invităm durerea să vină, se gândește. Durerea ne așteaptă: mai devreme decât mai târziu. Întrebați-le pe virginele din Roma.

Se gândește și că oamenii ar trebui să-și găsească îndeletniciri mai utile.

Haide, spune cardinalul în acel moment, să ne desprindem puțin de această situație. Este cuprins de neliniște cu adevărat; n-a avut nicicând vreo îndoială că unul dintre secretele stabilității

din Europa este independența papalității, la adăpost de strânsoarea Franței ori a împăratului. Dar mintea lui ageră se gândește deja să găsească un avantaj pentru Henric.

Să presupunem, zice el – pentru că, în această situație de urgență, pe mine se va baza papa Clement să țin laolaltă creștinătatea – să presupunem că traversez Canalul, mă opresc în Calais pentru a-i liniști pe oamenii noștri de acolo și pentru a înăbuși orice zvonuri nefolositoare, apoi călătoresc spre Franța, ca să am o discuție față în față cu regele lor, după care înaintez spre Avignon, unde cei de acolo știu cum să găzduiască o curte papală și unde măcelarii și brutarii, lumânărarii și proprietarii de camere de închiriat, și chiar târfele au trăit cu speranța atât de mulți ani. I-aș invita pe cardinali la o întâlnire, ca să înființăm un consiliu, astfel încât biserica să poată fi condusă mai departe, în vreme ce Sfinția Sa se „bucură" de nefericita ospitalitate a împăratului. Dacă printre problemele aduse în fața acestui consiliu s-ar număra și chestiunea particulară a regelui, ar fi justificat să punem un monarh atât de creștin să aștepte încheierea evenimentelor militare din Italia? Oare n-am putea conduce? Nu ar trebui să fie mai presus de înțelepciunea oamenilor sau a îngerilor să trimită un mesaj papei Clement, chiar aflat în captivitate, și aceiași oameni sau îngeri să aducă înapoi un mesaj – prin care, în mod sigur, conducerea noastră ar fi susținută, pentru că noi vom fi auzit toate faptele. Și când, desigur, la momentul potrivit – și cum mai așteptăm ziua aceea! – când papa Clement își va recăpăta libertatea, va fi atât de recunoscător pentru buna orânduială pe care am asigurat-o în absența sa, că orice chestiune minoră privind semnături sau sigilii va fi doar o formalitate. *Voilà* – regele Angliei va fi burlac.

Înainte să se petreacă asta, regele trebuie să discute cu Caterina; nu poate să continue să vâneze mereu pe aiurea, în timp ce ea îl așteaptă, răbdătoare, implacabilă, cu tacâmul lui așezat

la locul potrivit pentru cină în apartamentele ei private. Este iunie 1527; bine bărbierit și cu părul buclat, înalt și încă ferchеș, privit din anumite unghiuri, învеșmântat în mătăsuri albe, regele se îndreaptă către apartamentele reginei. Este însoțit de un nor parfumat de esență de trandafiri: de parcă ai lui sunt toți trandafirii, ale lui sunt toate nopțile de vară.

Vocea lui e joasă, blândă, persuasivă și plină de regrete. Dacă ar fi liber, spune, dacă nu ar exista nici o piedică, ea ar fi, mai presus de toate femeile, cea pe care ar alege-o de soție. Lipsa fiilor nu ar conta; s-ar face voia Domnului. Nimic nu i-ar face o plăcere mai mare decât să se însoare cu ea încă o dată; în spiritul legii, de data asta. Însă asta e situația, nu se poate face nimic. Ea a fost soția fratelui său. Uniunea lor a supărat legea divină.

Poți auzi ce spune Caterina. Acea epavă de trup, ținută laolaltă de corset și de șireturi, ascunde o voce care se poate auzi și la Calais – răsună de aici la Paris, de aici la Madrid, la Roma. Își va menține statutul, își va menține drepturile; ferestrele zdrăngăne, de aici la Constantinopol.

Ce mai femeie, remarcă Thomas Cromwell în spaniolă, nu către cineva anume.

Pe la mijlocul lui iulie, cardinalul face preparativele pentru călătoria de-a lungul Mării Înguste. Vremea caldă a adus în Londra boala transpirației*, și orașul se golește. Câțiva deja se îmbolnăviseră și mult mai mulți își imaginau același lucru, plângându-se de dureri de cap și de dureri în membre. Prin prăvălii nu se vorbește decât de pilule și de fierturi, iar fierarii de pe străzi fac un comerț bănos cu cruciulițe. Această molimă s-a abătut asupra noastră în anul 1485, odată cu armatele care ni l-au adus pe primul Henric Tudor. Acum, la fiecare câțiva ani,

---

* În latină, *sudor anglicus*, o epidemie misterioasă apărută în Anglia în 1485 și care a dispărut în 1551, caracterizată prin transpirație abundentă și mortalitate ridicată (n.tr.)

boala umple cimitirele. Omoară într-o singură zi. Vesel la micul dejun, se spune, mort la prânz.

Așa că este o ușurare pentru cardinal să părăsească orașul, deși nu se poate îmbarca fără un anturaj potrivit pentru un prinț al bisericii. Trebuie să-l convingă pe regele Francisc de eforturile pe care ar trebui să le facă în Italia pentru eliberarea papei Clement printr-o acțiune militară; trebuie să-l asigure pe Francisc de prietenia și de ajutorul regelui Angliei, dar fără să promită trupe sau fonduri. Dacă Dumnezeu îi va da vânt prielnic, va veni înapoi nu numai cu o anulare, ci și cu un tratat de ajutor reciproc între Anglia și Franța, unul care va face să tremure falca masivă a tânărului împărat și va aduce lacrimi în ochii lui înguști de habsburg.

Și atunci de ce nu este mai vesel, în timp ce străbate cu pași mari odăile lui din York Place?

– Ce o să obțin, Cromwell, dacă o să capăt tot ceea ce cer? Regina, care nu mă place, va fi alungată și, dacă regele insistă în nebunia asta, vor fi aduși Boleynii, care nici ei nu mă plac; fata are un ghimpe împotriva mea, de tatăl ei mi-am bătut joc ani de zile, iar unchiul ei, Norfolk, ar vrea să mă vadă mort într-un șanț. Crezi că molima asta o să treacă până mă întorc? Se zice că aceste pedepse vin de la Dumnezeu, dar nu pot să mă prefac că îi cunosc țelurile. Cât timp sunt plecat, ar trebui să pleci și tu din oraș.

El oftează; este oare cardinalul singurul om de care se ocupă? Nu; este doar stăpânul care îi solicită cea mai constantă atenție. Treburile sunt tot mai multe. Când lucrează pentru cardinal, în Londra sau aiurea, își plătește cheltuielile proprii, iar pe cele ale personalului le pune în seama lui Wolsey. Cardinalul îi spune: recuperează-ți banii, și are încredere că îi va lua un procent corect pe deasupra; el nu se tocmește, fiindcă ce e bun pentru Thomas Cromwell este bun și pentru Thomas Wolsey – și viceversa. Oficiul lui de avocatură înflorește, poate să împrumute bani cu dobândă și să aranjeze împrumuturi mai mari, pe piața internațională,

luând un onorariu de misit. Piața este schimbătoare – veștile din Italia nu sunt bune două zile la rând –, dar, așa cum unii au ochi pentru cai sau pentru vite de îngrășat, el are ochi pentru risc. Un număr de gentilomi îi sunt îndatorați, nu doar pentru că le aranjase împrumuturi, ci și pentru că făcuse ca domeniile lor să le aducă mai mulți bani. Nu este vorba de impuneri excesive asupra arendașilor, ci, în primul rând, de a oferi proprietarului domeniului o trecere în revistă exactă a valorii pământurilor, a recoltelor, a resurselor de apă, a acareturilor, apoi o evaluare a potențialului acestora. După aceea, sunt găsiți administratori inteligenți ai domeniului și, împreună cu ei, el stabilește un sistem de contabilitate logic și care poate fi controlat. De asemenea, negustorii din oraș îi solicită sfatul în privința partenerilor de afaceri din afara țării. El se ocupă și de arbitraje, mai ales în dispute comerciale, căci capacitatea lui de a cântări faptele dintr-un caz și de a lua o hotărâre rapidă și nepărtinitoare este prețuită aici, în Calais și în Anvers. Dacă tu și adversarul puteți măcar să cădeți de acord asupra nevoii de a scuti cheltuielile și întârzierile presupuse de o curte de judecată, atunci Cromwell este, pentru un onorariu, omul potrivit; și are, destul de des, fericitul privilegiu de a mulțumi ambele părți.

Acestea sunt zilele lui bune: orice zi în care câștigă o luptă. „Văd că încă îl servești pe Dumnezeul tău iudeu", remarcă Sir Thomas Morus. „Adică, pe idolul tău, Camăta." Însă când Morus, un cărturar respectat în întreaga Europă, se trezește în Chelsea ca să-și facă rugăciunile de dimineață în latină, el, Cromwell, se trezește vegheat de un creator care vorbește graiul iute al pieților; când Morus se pregătește pentru o ședință de autoflagelare, el și Rafe aleargă sprinten spre Lombard Street pentru a afla ratele de schimb ale zilei. Nu că el aleargă sprinten, totuși; o veche rană îl jenează uneori și când este obosit laba unui picior i se întoarce înspre interior, de parcă ar merge înapoi, înspre sine.

Oamenii zic că este moștenirea unei veri cu Cesare Borgia. Lui îi plac poveștile care se spun despre el. Unde o fi acum Cesare? E mort.

„Thomas Cromwell?", zic oamenii. „E un om ingenios. Știai că el cunoaște pe dinafară Noul Testament?" Este omul cel mai potrivit dacă izbucnește o dispută despre Dumnezeu; este cel mai potrivit să le arate arendașilor tăi o duzină de motive îndreptățite pentru care arenda cerută lor este cinstită. El este omul care să te desțelenească dintr-o încurcătură legală în care ești prins de trei generații sau s-o convingă pe micuța fiică smiorcăită să accepte o căsătorie pe care ea jură că nu o va accepta nicicând. Cu animalele, femeile și împricinații sfioși, se poartă blând și înțelegător; dar pe datornici îi face să plângă. Poate să poarte o conversație despre Cezari sau să-ți facă rost de sticlărie de Veneția la un preț rezonabil. Nimeni nu-și poate păstra cumpătul mai bine, când piețele se prăbușesc și străzile sunt pline de oameni în lacrimi care își rup scrisorile de credit.

– Liz, spune el într-o seară, cred că într-un an sau doi o să fim bogați.

Ea brodează cămășile pentru Gregory cu un model negru; este același pe care însăși regina îl folosește pentru cămășile regelui.

– În locul Caterinei, aș lăsa acul în ele, zice el.

Ea zâmbește.

– Știu.

Lizzie rămăsese tăcută și țeapănă când el îi povestise cum vorbise regele la întâlnirea cu Caterina. Regele spusese că ar trebui să se separe, așteptând decizia privind căsătoria lor. Poate că ar trebui ca ea să se retragă și de la curte? Caterina refuzase; spusese că așa ceva nu este posibil; că va cere sfatul avocaților canonici și că el este cel care ar trebui să-și facă rost de avocați mai buni și de preoți mai buni; apoi, după ce țipetele încetaseră, cei care stăteau cu urechile lipite de pereți o auziseră pe Caterina plângând.

– Lui nu-i place când ea plânge.

– Bărbații zic – Liz se întinde după foarfece – „Nu suport când femeile plâng", așa cum oamenii spun „Nu suport vremea urâtă". Ca și cum asta nu are nimic de-a face cu ei, plânsul adică. Este pur și simplu un lucru care se întâmplă.

– Eu nu te-am făcut să plângi niciodată, nu?

Discuția se pierde în tăcere; ea brodează cu gândurile ei, el chibzuiește ce să facă acum cu banii. Susține material doi tineri studenți, care nu fac parte din familie, pe timpul studiilor de la Universitatea Cambridge; dar din dar se face raiul. Aș putea mări sumele pentru ei, se gândește, și…

– Cred că ar trebui să-mi fac testamentul, rostește cu glas tare.

Ea se întinde să-i apuce mâna.

– Tom, să nu mori!

– Doamne sfinte, nu, nu am de gând.

Își zice: poate că nu sunt încă bogat, dar sunt norocos. Uite cum am scăpat de sub ghetele lui Walter, de vara cu Cesare și de zecile de nopți nefericite pe alei dosnice. Se presupune că bărbații vor să-și transmită înțelepciunea fiilor lor; el ar da orice să-și protejeze propriul fiu chiar și de un sfert din câte știe. De unde vine oare firea blândă a lui Gregory? Trebuie să fie rezultatul rugăciunilor mamei lui. Richard Williams, fiul lui Kat, este isteț, zelos și franc. Cristopher, băiatul surorii lui Bet, este și el deștept și dornic să învețe. Apoi, îl mai are pe Rafe Sadler, în care se încrede ca în propriul copil; nu este o dinastie, își zice, dar e un început. Iar clipele de liniște precum acestea sunt rare, fiindcă în fiecare zi casa lui este plină de oameni care vor să ajungă la cardinal. Sunt artiști care caută un subiect. Sunt cărturari olandezi solemni, cu tomuri sub braț, și târgoveți din Lübeck, spunând, fără grabă, snoave nemțești solemne; sunt muzicanți itineranți, acordându-și instrumente ciudate, și grupuri zgomotoase de reprezentanți ai băncilor italienești; sunt alchimiști care oferă rețete și astrologi care fac preziceri favorabile, și polonezi

singuratici, negustori de blănuri, care trec în căutarea cuiva care să le vorbească graiul; sunt pictori, gravori, tălmaci și cifratori; și poeți, peisagiști, cabaliști și geometri. Oare unde sunt toți în seara asta?

– Ștt, face Liz. Ascultă casa.

La început nu e nici un sunet. Apoi bârnele trosnesc, respiră. În hornuri, păsările se foiesc în cuiburi. Dinspre râu suflă briza, făcând să tremure ușor vârfurile copacilor. Aud răsuflarea copiilor adormiți, închipuită din celelalte odăi.

– Hai la culcare, spune el.

Regele nu-i poate spune asta nevestei lui. Sau, cu vreun rezultat favorabil, femeii pe care susține că o iubește.

Acum, numeroasele bagaje ale cardinalului sunt pregătite pentru Franța; anturajul lui aduce oarecum în splendoare cu cel cu care traversase, cu câțiva ani în urmă, Le Camp du Drap d'Or*. Traseul lui înainte de îmbarcare este lejer: Dartford, Rochester, Faversham, Canterbury, timp de trei sau patru zile, rugăciuni la mormântul lui Becket.

Așadar, Thomas, zice el, dacă afli că regele a pus în sfârșit mâna pe Anne, trimite-mi o scrisoare chiar în acea zi. O să cred asta numai dacă o aud de la tine. Cum o să știi că s-a întâmplat? Cred că o să o citești pe fața lui. Și dacă nu o să ai onoarea să-l vezi? Bună întrebare. Păcat că nu te-am prezentat; trebuia să profit de ocazie când am avut-o.

– Dacă regele nu se plictisește repede de Anne, îi zice el cardinalului, nu văd ce o să facem. Știm că prinții își satisfac capriciile și de obicei se poate da o aparență acțiunilor lor. Dar ce se poate

---

* Denumirea unui loc din Balinghem, între Guînes și Ardres, în Franța, unde, între 7 și 24 iunie 1520, a avut loc întâlnirea istorică dintre regele Henric al VIII-lea al Angliei și regele Francisc al Franței, menită să întărească prietenia dintre cei doi monarhi în urma tratatului anglo-francez din 1518 (n.tr.)

spune despre fata lui Boleyn? Ce îi aduce ea? Nici un tratat. Nici domenii. Nici bani. Cum poți s-o prezinți ca o partidă potrivită în vreun fel?

Wolsey stă așezat cu coatele pe birou, bătând darabana cu degetele pe capacul închis. Inspiră adânc și începe să vorbească: începe să vorbească despre Anglia.

Nu poți să cunoști Albionul, spune el, dacă nu mergi înapoi în istorie, înainte ca Albionul să fie imaginat. Trebuie să mergi înainte de legiunile lui Cezar, în zilele când oasele oamenilor și ale animalelor gigantice zăceau pe pământul unde într-o zi avea să se ridice Londra. Trebuie să mergi la Noua Troia, la Noul Ierusalim și la păcatele și crimele regilor aflați sub flamurile zdrențuite ale lui Arthur și care s-au căsătorit cu femei venite din mare sau ieșite din ouă, femei cu solzi și aripi, și pene; pe lângă toate acestea, spune el, alianța cu Anne pare mai puțin neobișnuită. Acestea sunt povești vechi, zice el, dar unii oameni, să nu uităm, chiar le cred.

Vorbește despre moartea regilor: cum a dispărut Richard al II-lea în castelul Pontefract, unde a fost ucis ori a murit de foame; cum Henric al IV-lea, uzurpatorul, a murit de lepră, atât de desfigurat și de împuținat, încât trupul lui avea mărimea unui pitic ori a unui copil. Vorbește despre victoriile din Franța ale lui Henric al V-lea și despre prețul plătit – dar nu în bani – pentru Agincourt. Vorbește despre prințesa din Franța cu care marele monarh s-a însurat; era o doamnă minunată, dar tatăl ei era nebun și credea că era făcut din sticlă. Din acest mariaj – Henric al V-lea și Prințesa de Sticlă – a apărut un alt Henric, care a condus o Anglie întunecată ca noaptea, rece, dezgolită, funestă. Eduard Plantagenetul, fiul ducelui de York, a apărut ca un prim semn al primăverii: născut în Berbec, semnul sub care întreaga lume a fost creată.

Când Eduard avea optsprezece ani, a preluat regatul și a făcut-o din cauza unui semn pe care îl primise. Trupele lui erau

dezorientate și obosite de lupte; era cea mai întunecată epocă a unuia dintre cei mai întunecați ani dați de Dumnezeu și tocmai aflase o veste care ar fi trebuit să-l zdrobească – tatăl și fratele lui mai mic fuseseră capturați, batjocoriți și măcelăriți în pădurile din Lancaster. Era Întâmpinarea Domnului; ghemuit în cortul său alături de generali, s-a rugat pentru sufletele măcelărite. A venit ziua de St Blaise: 3 februarie, întunecată și înghețată. La ora zece dimineața, pe cer s-au ridicat trei sori: trei discuri neclare argintii, scânteietoare și încețoșate, printre particule de gheață. Ghirlandele lor de lumină s-au răspândit peste câmpiile dezolante, peste pădurile îmbibate de apă ale granițelor velșe, peste soldații lui demoralizați și neplătiți. Oamenii lui au căzut în rugăciune pe pământul înghețat. Cavalerii lui au îngenuncheat în fața cerurilor. Întreaga lui viață a prins atunci aripi și s-a avântat spre înalturi. În revărsarea de lumină strălucitoare și-a văzut viitorul. Când nimeni nu putea să vadă, el a făcut-o: asta înseamnă să fii rege. În bătălia de la Mortimer's Cross l-a luat prizonier pe Owen Tudor. L-a decapitat în piața Hereford și i-a așezat capul să putrezească pe crucea din piață. O femeie necunoscută a adus un lighean cu apă și a spălat capul secționat; a pieptănat părul plin de sânge.

De atunci încolo – din ziua de St Blaise, cu cei trei sori strălucitori – de fiecare dată când își atingea sabia, o atingea pentru biruință. Trei luni mai târziu, se afla la Londra și era rege. Niciodată nu și-a mai văzut viitorul, nu cu atâta limpezime ca în acel an. Uluit, a trecut prin propria domnie ca prin ceață. A fost întru totul marioneta astrologilor, a oamenilor bisericii și a fanteziștilor. Nu s-a căsătorit niciodată, așa cum ar fi trebuit, pentru a lega alianțe externe, ci s-a împotmolit într-o serie de promisiuni, pe jumătate făcute, pe jumătate încălcate, către un număr necunoscut de femei. Una dintre ele era din familia Talbot, Eleanor pe nume, și de ce era ea atât de specială? Se zicea că descindea – pe linie maternă – dintr-o femeie care fusese lebădă. Și de ce, în cele din urmă, el își dăruise afecțiunea văduvei unui cavaler din Lancaster?

Oare pentru că – așa cum credeau unii – frumusețea ei blondă îi făcea inima să bată mai tare? Motivul nu a fost chiar acesta; ci fiindcă ea pretindea că descinde dintr-o femeie-șarpe, Melusine, care putea fi văzută în vechile pergamente, înfășurându-și spirala trupului pe Copacul Cunoașterii și stăpânind asupra uniunii soarelui cu luna. Melusine își mascase viața sub forma unei prințese obișnuite, muritoare, dar într-o zi soțul ei o văzuse goală și-i zărise coada de șarpe. În vreme ce se desprindea din strânsoarea lui, ea prezisese că urmașii ei vor fonda o dinastie care va domni veșnic: cu puteri fără limite, sub apărarea diavolului. Apoi se îndepărtase, zice cardinalul, și nimeni nu o mai văzuse vreodată.

Câteva lumânări s-au stins; Wolsey nu cere altele.

– Așa că vezi, continuă el, sfetnicii regelui Eduard plănuiau să-l însoare cu o prințesă din Franța. Așa cum… așa cum am intenționat și eu. Și uite ce s-a întâmplat în schimb. Uite ce a ales.

– De când e asta? De la Melusine?

Este târziu; mărețul palat York Place este tăcut, orașul doarme; râul se târăște prin canale, nămolind malurile. În astfel de împrejurări, spune cardinalul, timpul nu are importanță; aceste spirite ne scapă din mâini și străbat epocile, sinuoase, versatile, viclene.

– Dar femeia cu care s-a însurat regele Eduard… a ridicat pretenții asupra tronului Castiliei, nu-i așa? Ceva foarte vechi, pierdut în vremuri obscure?

Cardinalul dă aprobator din cap.

– Asta a fost semnificația celor trei sori. Tronul Angliei, tronul Franței, tronul Castiliei. Astfel încât, atunci când regele nostru actual s-a însurat cu Caterina, s-a apropiat în fapt de drepturile lui străvechi. Nu îmi închipui că cineva ar fi îndrăznit să prezinte astfel situația în fața reginei Isabella și a regelui Ferdinand. Dar e bine să amintim, și din când în când să pomenim, că regele nostru este stăpânitorul celor trei regate. Chiar dacă acum are fiecare propriul conducător.

– După cum ați povestit, milord, bunicul Plantagenet al regelui nostru și-a decapitat străbunicul Tudor.

– Un lucru bun de știut. Dar nu de pomenit.

– Și Boleynii? Credeam că sunt negustori, dar ar fi trebuit oare să știu că au avut colți de șarpe ori aripi?

– Râzi de mine, Master Cromwell.

– Deloc. Dar am nevoie de cele mai bune informații, dacă mă lăsați să țin sub observație situația cât sunteți plecat.

Apoi cardinalul începe să vorbească despre crime. Vorbește despre păcat; despre ce înseamnă să fii iertat. Vorbește despre regele Henric al VI-lea, ucis în Turn; despre regele Richard, născut sub semnul Scorpionului, semnul păcatelor, al suferințelor și al afacerilor tainice. La Bosworth, acolo unde regele murise, se făcuseră multe alegeri greșite; ducele de Norfolk luptase de partea înfrânților, și moștenitorilor lui li se refuzase domeniul. Fuseseră deci nevoiți să lupte din greu, îndelung și din greu, ca să-l recapete. Așa că te miră, continuă el, că Norfolk, cel de acum, tremură uneori când regele este furios? Face asta fiindcă își închipuie că o să piardă tot ce are, din pricina toanelor unui om supărat.

Cardinalul observă cum omul său își face în gând o notiță; vorbește apoi despre oasele zornăitoare împrăștiate sub pavajul Turnului, despre acele oase încastrate în trepte și amestecate cu mâlul Tamisei. Vorbește despre cei doi fii dispăruți ai regelui Eduard, cel mic înclinat spre revolte încăpățânate care aproape că îl aruncaseră pe Henric Tudor afară din propriul regat. Vorbește despre monedele pe care Pretendentul le bătuse, având un mesaj adresat regelui Tudor: „Zilele îți sunt numărate. Ești cântărit: nu corespunzi."

Vorbește despre teama din acele vremuri, de reizbucnirea războiului civil. Caterina fusese promisă pentru măritiș în Anglia; i se spunea „Prințesa de Wales" încă de când avea trei ani; dar înainte ca familia s-o lase să se îmbarce la Corunna, ceruseră un preț în carne și oase. Îi ceruseră lui Henric să-și îndrepte atenția

asupra principalului pretendent Plantagenet, nepotul regelui Eduard și al netrebnicului rege Richard, ținut în temnița din Turn încă de când avea zece ani. Regele Henric capitulase în fața presiunii blânde; Roza Albă, în vârstă de douăzeci și patru de ani, fusese scos în lumina și aerul lui Dumnezeu, ca să i se taie capul. Dar întotdeauna există o altă Roză Albă; Plantageneții se înmulțesc, deși nu fără supraveghere. Întotdeauna va fi nevoie de și mai multe crime; cred că trebuie să fii în stare să suporți așa ceva, afirmă cardinalul, deși eu, unul, nu am fost niciodată; mi se face mereu rău când are loc o execuție. Mă rog pentru ei, pentru acești bătrâni morți. Mă rog uneori chiar și pentru ticălosul rege Richard, deși Thomas Morus îmi spune că arde în iad.

Wolsey își coboară privirea spre propriile mâini, își răsucește inelele de pe degete.

– Mă întreb, murmură el. Mă întreb care dintre ele este.

Cei care îl invidiază pe cardinal spun că are un inel care îl face pe posesor să zboare, îi permite să aducă moartea dușmanilor; simte otrăvurile, face nevătămătoare până și pe cele mai fioroase animale, asigură favorurile prinților și apără contra înecului.

– Bănuiesc că alții știu, milord. Fiindcă au angajat vrăjitori ca să-i ajute să-l copieze.

– Dacă aș ști, l-aș copia chiar eu. Ți-aș da și ție unul.

– Odată am luat un șarpe în mână. În Italia.

– De ce ai făcut-o?

– Pentru un rămășag.

– Era otrăvitor?

– Nu știam. Ăsta era rămășagul.

– Și te-a mușcat?

– Evident.

– De ce „evident"?

– Altminteri, n-ar fi o poveste prea grozavă, nu? Dacă i-aș fi dat drumul nevătămat și dus ar fi fost.

Fără să vrea, cardinalul râde.

– Ce o să mă fac fără tine, zice el, printre viclenii de franțuji?

În casa de la Austin Friars, Liz este în pat, însă se foiește în somn. Se trezește pe jumătate, îi șoptește numele și se strânge mai aproape în brațele lui. El o sărută pe păr și îi spune:

– Bunicul regelui nostru s-a însurat cu un șarpe.

Liz murmură:

– Dorm sau sunt trează?

O bătaie de inimă, apoi ea se desprinde de el și se întoarce cu spatele, cu un braț întins; el se întreabă ce va visa. Rămâne treaz, gândindu-se. Tot ce făcuse Eduard, bătăliile, cuceririle, făcuse cu susținerea oferită de banii familiei Medici; scrisorile lor de credit erau mai importante decât semnele cerești ori minunile. Dacă Eduard nu fusese – așa cum spuneau mulți – fiul tatălui său, fiul ducelui de York; dacă mama regelui Eduard, așa cum credeau unii, îl făcuse cu un cinstit soldat englez, un arcaș pe nume Blaybourne; apoi, dacă Eduard se însurase cu o femeie-șarpe, urmașul lui ar fi… nedemn de încredere, asta îi vine în minte. Dacă e să fie crezute toate poveștile din vechime – și, să nu uităm, unii chiar le cred –, atunci regele nostru este, în parte, arcaș bastard, în parte, șarpe ascuns, în parte, velș, și în întregime îndatorat băncilor italienești… Alunecă la rândul lui în somn. Gândurile despre treburi contabilicești se risipesc; apare lumea spectrală, înlocuind paginile cu cifre. Încearcă întotdeauna, spune cardinalul, să afli ce poartă oamenii pe sub haine, căci nu este numai piele. Întoarce-l pe rege pe dos și o să-i descoperi înaintașii cu solzi: carnea caldă, concretă, de șarpe.

În Italia, când luase în mână șarpele pentru acel rămășag, trebuise să-l țină până numărau la zece. Ei începuseră să numere lent, în limbi și mai lente: *eins, zwei, drei…* La patru, șarpele speriat își ridicase capul și-l mușcase. Între patru și cinci, el își întărise strânsoarea. Unii strigaseră: „Pe sângele lui Hristos, dă-i drumul!" Unii se rugau, alții suduiau, alții doar continuau să numere. Șarpele părea bolnav; după ce ajunseră cu toții la zece, și nu mai

înainte, el pusese pe pământ, cu blândețe, trupul încolăcit și-l lăsase să se îndepărteze spre propriul viitor.

Nu îl durea, însă urmele colților se vedeau clar. Din instinct, supsese rana, aproape mușcându-și încheietura mâinii. Observase, cu surprindere parcă, pielea albă, intimă, englezească, de pe interiorul brațului; zărise venele subțiri, albastre-verzui, în care șarpele își strecurase otrava.

Își adunase câștigurile. Se așteptase să moară, dar asta nu se întâmplase. Ba chiar devenise mai puternic, rapid când era să se ascundă, rapid când era să lovească. Nu se găsea vreun timonier-șef cu o gură mai mare ca a lui, nici vreun căpitan adus din Berna care să nu dea înapoi în fața reputației lui sinistre cum că mai întâi varsă sânge și apoi discută. Acum este o noapte fierbinte de iulie; el doarme; visează. Undeva în Italia, un șarpe are pui; îi numește Thomas; în mintea lor poartă imaginea Tamisei, a malurilor joase, nămolite, dincolo de atingerea fluxului, dincolo de atingerea apei.

A doua zi când se trezește, Liz încă doarme. Așternuturile sunt umede. Ea e caldă și îmbujorată, cu pielea feței fină ca a unei fetițe. El îi sărută linia părului. Are gust de sare. Ea murmură:

– Spune-mi când te întorci acasă.

– Liz, nu plec, spune el. Nu plec cu Wolsey.

O lasă singură. Bărbierul vine să-l radă. Își vede ochii într-o oglindă lustruită. Par vii; ochi de șarpe. Ce vis ciudat, își spune.

Coborând la parter, i se pare că o zărește pe Liz urmându-l. I se pare că vede strălufgerarea albă a bonetei ei. Se întoarce și rostește:

– Liz, du-te înapoi la culcare…

Dar nu e nimeni acolo. S-a înșelat. Își ia hârtiile și pleacă la Gray's Inn.

Este vacanță. Nu e vorba de treburi juridice: este o discuție despre textele lui Tyndale și despre locurile unde se află el (undeva

prin Germania), iar problema urgentă este un coleg avocat (așa că cine poate spune că nu ar trebui să se afle aici, la Gray's Inn?), pe nume Thomas Bilney, preot și totodată membru al Trinity Hall. „Micuțul Bilney", așa cum i se spune din cauza staturii scunde și a asemănării cu un vierme; se foiește pe o bancă, vorbind despre misiunea lui față de leproși.

– Pentru mine, Scripturile sunt ca mierea, afirmă Micuțul Bilney, sucindu-și fundul slab și lovind cu picioarele scurte. Sunt îmbătat de cuvântul Domnului.

– Pentru numele lui Dumnezeu, omule, zice el. Să nu-ți închipui că te poți târî afară din gaura în care te ascunzi doar pentru că e plecat cardinalul. Căci acum episcopul Londrei are mână liberă, ca să nu mai vorbim de prietenul nostru din Chelsea.

– Liturghii, posturi, veghe, iertarea de purgatoriu… toate sunt inutile, zice Bilney. Acest lucru mi-a fost revelat. Tot ce mai rămâne, de fapt, este să se ducă la Roma ca să discute cu Sfinția Sa. Sunt convins că o să ajungă la vorba mea.

– Ai impresia că punctul tău de vedere e original, nu-i așa? întreabă el sumbru. Totuși, în privința asta, s-ar putea să fie, părinte Bilney. Dacă îți închipui că papa va asculta de sfatul tău în aceste chestiuni.

Iese, spunând: iată unul care va sări în foc, dacă i se cere. Domnilor, aveți grijă.

Nu-l ia cu el pe Rafe la aceste întâlniri. Nu va duce pe nici unul dintre oamenii lui într-o companie primejdioasă. Casa Cromwell este la fel de ortodoxă ca oricare alta din Londra și la fel de pioasă. Trebuie să fie, spune el, dincolo de orice reproș.

În restul zilei nu se mai întâmplă nimic remarcabil. Ar fi ajuns devreme acasă, dacă nu ar fi stabilit să se întâlnească, într-o enclavă germană, Steelyard, cu un bărbat din Rostock, care a adus cu sine un prieten din Stettin, dispus să-l învețe ceva poloneză.

Este mai grea decât galeza, afirmă el la sfârșitul serii. O să am nevoie de mult exercițiu. Vino la mine acasă, îl invită el. Anunță-ne înainte și o să avem hering marinat; altminteri, ce se găsește prin bucătărie.

Ceva e în neregulă când ajungi pe înserat acasă și torțele ard. Aerul e dulce și te simți atât de bine când intri, te simți tânăr, nevătămat. Apoi vezi chipuri îngrozite; se întorc atunci când te zăresc.

Mercy iese și rămâne în fața lui, dar nu există îndurare.*

– Spune-mi, o imploră el.

Ea se uită într-o parte, apoi zice: îmi pare atât de rău.

El se gândește că e vorba de Gregory; se gândește că fiul lui este mort. Apoi își dă seama, căci unde este Liz? O imploră:

– Spune.

– Te-am căutat. Am zis: Rafe, du-te și vezi dacă e la Gray's Inn, adu-l înapoi, dar portarii au tăgăduit întreaga zi că te-ar fi văzut. Rafe a spus: ai încredere, o să-l găsesc, chiar dacă o să bat tot orașul. Dar nici urmă de tine.

Își amintește dimineața: cearșafurile ude, fruntea ei umedă. Liz, se gândește, de ce nu te-ai luptat? Dacă aș fi văzut că ți se apropie moartea, aș fi luat-o și aș fi bătut-o în capul ei de moarte; aș fi țintuit-o pe perete.

Fetițele încă nu s-au culcat, deși cineva le-a îmbrăcat în cămășile de noapte, de parcă ar fi o seară obișnuită. Au picioarele goale și scufii de dormit, bonete rotunde de dantelă făcute de mama lor și legate sub bărbie de o mână hotărâtă. Chipul lui Anne e ca de piatră. O ține pe Grace cu mâna făcută pumn. Grace își ridică privirea spre el, neîncrezătoare. De obicei, nu-l vede aproape deloc; de ce se află acum aici? Dar are încredere în el și îl lasă să o ridice în brațe, fără să protesteze. Pe umărul lui,

---

* Joc de cuvinte; *mercy*, în limba engleză, înseamnă milă, îndurare (n.tr.)

adoarme aproape imediat, cu brațele în jurul gâtului său, cu creștetul capului sub bărbia lui.

– Acum, Anne, spune el, trebuie s-o duci pe Grace la culcare, fiindcă este mică. Știu că tu nu ești încă pregătită de somn, dar trebuie să te bagi în pat cu ea, fiindcă s-ar putea să se trezească și să-i fie frig.

– Poate că și mie o să-mi fie frig, rostește Anne.

Mercy merge înaintea lui spre camera copiilor. Grace este pusă în pat fără să se trezească. Anne plânge, dar plânge în tăcere. O să stau eu cu ele, spune Mercy; dar el rostește:

– Stau eu.

Așteaptă până când lacrimile lui Anne încetează să curgă și mâna i se lasă moale într-a lui.

Astfel de lucruri se întâmplă; dar nu nouă.

– Acum du-mă la Liz, cere el.

Odaia – care de dimineață era doar dormitorul lor – este însuflețită de mirosul ierburilor arse împotriva molimei. I-au aprins lumânări la cap și la picioare. I-au legat maxilarul cu o fâșie de pânză, așa că deja nu mai seamănă cu ea. Seamănă cu morții; pare lipsită de teamă și parcă te-ar putea judeca; arată mai golită și mai moartă decât morții văzuți pe câmpul de luptă, cu mațele pe afară.

Coboară la parter, ca să afle cum a murit; să se ocupe de oamenii lui. Azi-dimineață, la ora zece, povestește Mercy, ea s-a așezat: Doamne, sunt atât de obosită. În mijlocul unei zile din săptămână. Nu-mi stă în fire, nu-i așa? a zis. Eu i-am răspuns: nu-ți stă în fire, Liz. I-am pus mâna pe frunte și i-am spus: Liz, draga mea… I-am zis; întinde-te, în pat cu tine, trebuie să-ți treacă febra asta. Ea a răspuns; nu, lasă-mă câteva minute, sunt amețită, poate trebuie să mănânc ceva, dar ne-am așezat la masă și ea a împins mâncarea la o parte…

El ar vrea ca Mercy să-și scurteze povestea, dar îi înțelege nevoia de a relata tot, clipă de clipă, de a rosti totul cu glas tare. E ca și cum face un pachet de cuvinte, ca să i-l înmâneze: uite, e al tău acum.

La amiază, Elizabeth se întinde în pat. Tremură, deși pielea îi arde. Întreabă: Rafe este acasă? Spune-i să se ducă după Thomas. Și Rafe se duce, se duc și alții, dar nu te-au găsit.

La douăsprezece și jumătate, ea zice: spune-i lui Thomas să aibă grijă de copii. Și apoi? S-a plâns că o doare capul. Dar nimic pentru mine, nici un mesaj? Nu; a spus că îi e sete. Nimic altceva. Dar asta era Liz, niciodată nu vorbea prea mult.

La ora unu, a trimis după preot. La două, s-a spovedit. A spus că odată luase în mână un șarpe, în Italia. Preotul a zis că vorbea febra din ea. A dezlegat-o de păcate. Și de-abia aștepta, a continuat Mercy, de-abia aștepta să plece din casă, atât era de înspăimântat să nu se molipsească și să moară.

La ora trei, s-a apropiat de sfârșit. La patru, a scăpat de povara acestei vieți.

Bănuiesc, afirmă el, că ar dori să fie înmormântată alături de primul soț.

De ce crezi asta?

Fiindcă eu am venit mai târziu. Pleacă. Nu are rost să scrie rânduielile obișnuite pentru haine de doliu, bocitoare, lumânări. La fel ca toți cei atinși de această boală, Liz trebuie îngropată rapid. Nu va putea să trimită după Gregory sau să adune familia. Regula este ca în fața locuinței să fie agățat un mănunchi de paie, ca semn al molimei, apoi să îngrădească vizitele timp de patruzeci de zile și să iasă în afara casei cât de puțin posibil.

Mercy intră și spune: friguri, pot să fie orice fel de friguri, nu trebuie să recunoaștem că a fost molima… Dacă stăm cu toții acasă, Londra o să încremenească în loc.

– Nu, rostește el. Trebuie s-o facem. Lordul cardinal a făcut aceste reguli și nu s-ar cuveni să le nesocotesc.

Mercy îl întreabă: oricum, unde ai fost? El o privește drept și zice: îl știi pe Micuțul Bilney? Am fost cu el; l-am avertizat, i-am spus că va sări în foc.

Și mai târziu? Mai târziu am luat lecții de poloneză.

Desigur. Era firesc s-o faci, spune ea.

Ea nu se așteaptă să înțeleagă ceva. El nu se așteaptă să se facă vreodată mai bine înțeles decât acum. Știe Noul Testament pe dinafară în întregime, dar hai, găsește un verset: găsește un verset potrivit pentru asta.

Mai târziu, când se va gândi iar la acea dimineață, va dori să prindă din nou acea fulgerare a bonetei ei albe: deși, când s-a întors, nu era nimeni acolo. Ar vrea să și-o imagineze pe fundalul agitației și căldurii casei, stând în pragul ușii și zicându-i: „Spune-mi când te întorci acasă." Dar nu o poate vedea decât singură, la ușă; și în spatele ei este pustiu și o lumină albăstruie.

Se gândește la noaptea nunții lor; la rochia de tafta cu trenă, la micul ei gest prudent, de a-și cuprinde coatele cu palmele. A doua zi îi spusese: „Este în regulă, așadar."

Și zâmbise. Asta e tot ce îi lăsase. Liz, cea care niciodată nu vorbea prea mult.

Timp de o lună stă acasă – citește. Citește Testamentul, dar știe ce scrie acolo. Citește pe Petrarca, pe care îl iubește, citește cum i-a sfidat pe doctori – când îl abandonaseră pradă frigurilor încă trăia și, când se întorseseră dimineața, el se ridicase și scria. După aceea, poetul nu se mai încrezuse niciodată în medici; însă Liz îl părăsise prea brusc ca să mai poată cere sfatul medicului, bun sau prost, sau ca să cheme spițerul, cu scorțișoara, galangalul, pelinul și cartonașele lui scrise cu rugăciuni.

Are cartea lui Niccolò Machiavelli, *Principele;* este o ediție în latină, prost tipărită la Napoli, care pare să fi trecut prin multe mâini. Se gândește la Niccolò pe câmpul de luptă; la Niccolò în camera de tortură. Simte că se află în camera de tortură, dar știe

că într-o zi va găsi o portiță de scăpare, căci el este cel care are cheia. Cineva îl întreabă: ce este în cărticica ta?, iar el răspunde: câteva aforisme, câteva truisme, nimic din ce nu știam dinainte.

Ori de câte ori ridică privirea din carte, Rafe Sadler este acolo. Rafe este foarte slab, și jocul pe care el îl joacă deseori cu Richard și cu ceilalți presupune să pretindă că nu îl văd și să spună: „Mă întreb unde e Rafe?" Sunt încântați de gluma asta ca niște copii de trei ani. Rafe are ochi albaștri și păr blond-nisipiu – nu l-ai putea lua drept un Cromwell. Cu toate astea, este totuși un tribut adus omului care l-a crescut: încăpățânat, sardonic, cu minte ageră.

El și Rafe citesc o carte despre șah. Este o carte tipărită înainte ca el să se fi născut, dar are poze. Se încruntă privindu-le, perfecționându-și jocul. Timp de ore întregi parcă, nici unul nu face vreo mișcare.

– Am fost un prost, spune Rafe, cu arătătorul pe capul unui pion. Ar fi trebuit să te găsesc. Când mi-au spus că nu ești la Gray's Inn, ar fi trebuit să știu că de fapt ești acolo.

– Cum ai fi putut să știi? Nu poți pune bază că nu mă aflu acolo unde nu trebuie. Muți pionul ăla sau doar îl mângâi pe creștet?

– *J'adoube.*[*]

Rafe își retrage mâna.

Vreme îndelungată stau uitându-se la piese, la configurația care îi ține blocați. Își dau seama ce urmează: remiză.

– Suntem prea buni unul pentru celălalt.

– Poate că ar trebui să jucăm împotriva altora.

– Mai târziu. Când o să putem să-i zdrobim pe toți.

– Ah, stai! exclamă Rafe. Ia calul și face o săritură. Apoi privește rezultatul, îngrozit.

– Rafe, ești *foutu.*

---

[*] „Aranjez", expresie folosită la șah, atunci când unul dintre jucători aranjează o piesă de pe tablă, fără a avea intenția să mute (n.tr.)

– Nu neapărat. Rafe își freacă fruntea. S-ar putea să faci și tu o prostie.

– Da. Speră tu!

Voci murmură. Afară e soare. Simte că ar putea chiar să doarmă, dar când doarme, Liz Wykys se întoarce, veselă și vioaie, iar când se trezește trebuie să se învețe din nou cu lipsa ei.

Într-o odaie îndepărtată plânge un copil. Pași la etaj. Plânsul se oprește. Ridică regele și se uită la baza lui, de parcă ar vrea să vadă cum e făcut. Apoi murmură:

– *J'adoube.*

Și îl pune la loc pe tablă.

Afară plouă; Anne Cromwell stă cu el și își scrie în caiet tema la latină. Până de Sfântul Ion cunoaște toate verbele uzuale. Îi merge mintea mai repede decât fratelui ei și Cromwell îi spune asta.

– Lasă-mă să văd, îi cere, întinzând mâna după caiet.

Descoperă că și-a scris numele de nenumărate ori: Anne Cromwell, Anne Cromwell, Anne Cromwell…

Din Franța vin vești despre cardinal: triumfuri, parade, liturghii publice și cuvântări *ex tempore* în latină. Se pare că, imediat după debarcare, din amvonul tuturor bisericilor din Picardy le garantase credincioșilor iertarea de păcate. Asta înseamnă câteva mii de francezi liberi s-o ia de la capăt.

Regele stă mai mult la Beaulieu, reședința din Essex pe care a cumpărat-o de curând de la Sir Thomas Boleyn, pe care l-a făcut viconte de Rochford. Toată ziua vânează, deloc stânjenit de vremea umedă. Seara primește oaspeți. Ducele de Suffolk și ducele de Norfolk i se alătură la supeuri private, la care participă și proaspătul viconte. Ducele de Suffolk este vechiul prieten al regelui, și dacă acesta i-ar cere: împletește-mi niște aripi să zbor, el ar răspunde: ce culoare? Ducele de Norfolk este, desigur, capul

familiei Howard și cumnatul lui Boleyn – un om mic, vânos, cu ticuri, urmărindu-și întotdeauna propriile interese.

El nu îi scrie cardinalului ca să-l anunțe că în Anglia toată lumea crede că regele are de gând să se însoare cu Anne Boleyn. Nu are veștile pe care și le dorește cardinalul, așa că nu-i scrie nimic. Îl pune pe oamenii lui s-o facă, să-l țină la curent pe cardinal cu treburile juridice, cu finanțele lui. Spune-i că noi suntem bine aici, zice el. Transmite-i respectele și omagiile mele. Spune-i cât de mult așteptăm să-l revedem.

Nimeni din casă nu se mai îmbolnăvește. Anul acesta, Londra a scăpat ușor – sau cel puțin așa spune toată lumea. În bisericile din oraș se aduc rugăciuni de recunoștință; sau ar trebui mai degrabă să li se zică rugăciuni de îmbunare? În micile adunări de seară, oamenii se întreabă care o fi voia Domnului. Londra știe că păcătuiește. După cum ne spune Biblia, „Greu scapă neguțătorul de greșeală“*. Iar în altă parte se spune că „cine zorește să fie bogat nu va rămâne nepedepsit“.** Este un semn sigur al unor minți tulburate acest obicei al citatelor. „Căci Domnul ceartă pe cel pe care-l iubește.“***

Până la început de septembrie, molima și-a urmat tot cursul și acum familia poate să se strângă ca să se roage pentru Liz. Se pot face toate ceremoniile de care nu a avut parte când i-a părăsit atât de brusc. Sunt împărțite haine negre la doisprezece sărmani din parohie, aceiași care i-ar fi urmat coșciugul; fiecare bărbat din familie făgăduiește șapte ani de liturghii pentru sufletul ei. În ziua stabilită, cerul se luminează pentru scurt timp și în aer se simte frigul toamnei. „Secerișul a trecut, vara este pe sfârșite și noi tot nu suntem izbăviți.“****

---

* Ecclesiastul, 26:25 (n.tr.)
** Pilde, 28:20 (n.tr.)
*** Pilde, 3:12 (n.tr.)
**** Ieremia, 8:20 (n.tr.)

Micuța Grace se trezește noaptea și spune că o vede pe mama ei înfășurată în lințoliu. Nu plânge ca un copil, cu zgomot și sughițuri, ci ca o femeie în toată firea, cu lacrimi de spaimă.

„Toate fluviile curg în mare, dar marea nu se umple."*

Morgan Williams se împuținează de la an la an. Mai ales astăzi pare mic, pământiu și hărțuit, când îi apucă brațele și spune:

– De ce sunt luați cei mai buni? Doamne, de ce? Apoi: Știu că ai fost fericit cu ea, Thomas.

Sunt înapoi la Austin Friars – o mulțime de femei, copii și bărbați robuști, pe care doliul nu îi scoate din negrul obișnuit al hainelor, ținuta avocaților și a negustorilor, a contabililor și a misiților. Este aici și sora lui, Bet Wellyfed; cei doi băieți ai ei, micuța fiică Alice. Este și Kat; surorile stau cu capetele apropiate, hotărând cine se va muta aici ca să o ajute pe Mercy cu fetele, „până când te însori din nou, Tom".

Nepoatele lui, două fetițe drăguțe, își țin încă strâns rozariile în mâini. Privesc cu ochi mari în jur, nesigure de ceea ce ar trebui să facă. Nebăgate de seamă – căci oamenii vorbesc pe deasupra capetelor lor – se sprijină de perete și își aruncă priviri una alteia. Încet, ele alunecă în jos, cu spatele drept, până ajung de înălțimea unor copii de doi ani, și se sprijină pe călcâie. „Alice! Johane!", se răstește cineva; încet, ele se ridică iar, cu chipurile solemne, în picioare. Grace se apropie de ele; o cuprind în tăcere, îi dau boneta jos, îi scutură părul blond și încep să i-l împletească. În vreme ce cumnații discută despre ce face cardinalul în Franța, atenția lui este îndreptată spre Grace, care face ochii mari când verișoarele îi prind părul strâns la spate. Gura i se deschide într-un strigăt mut, ca un pește. Când scoate un țipăt scurt, sora mai mare a lui Liz, Johane, traversează camera și o ridică în brațe. Privind-o pe

* Ecclesiastul, 1:7 (n.tr.)

Johane, el se gândește, așa cum face de multe ori, cât de asemănătoare sunt… erau surorile.

Fiica lui, Anne, se întoarce cu spatele la femei și își strecoară brațul pe după cel al unchiului.

– Discutăm despre comerțul în Țările de Jos, îi spune Morgan.

– Ceea ce-i sigur, unchiule, este că cei din Anvers nu o să fie foarte încântați dacă Wolsey semnează un tratat cu Franța.

– Asta îi spuneam și noi tatălui tău. Dar, nu, el rămâne de partea cardinalului. Haide, Thomas! Nici ție nu-ți plac francezii mai mult decât nouă.

El știe – nu și ei – cât de necesară îi este cardinalului prietenia cu regele Francisc. Fără ajutorul uneia dintre marile puteri ale Europei, care să vorbească în numele lui, cum o să obțină regele divorțul?

– Tratatul de Pace Perpetuă? Hai să ne gândim, când a fost ultima pace perpetuă? Eu îi dau trei luni.

Cel care rostește râzând vorbele este cumnatul său Wellyfed; și John Williamson, soțul lui Johane, îl întreabă dacă vrea să pună rămășag: pe trei luni, pe șase? Apoi își amintește că sunt la o întrunire solemnă.

– Iartă-mă, Tom, zice și izbucnește într-un acces de tuse.

Se aude vocea lui Johane:

– Dacă bătrânul cartofor continuă să tușească așa, iarna asta o să-l termine, și apoi o să mă pot mărita cu tine, Tom.

– Chiar vrei?

– Sigur că da. Câtă vreme obțin de la Roma hârtia trebuincioasă.

Grupul zâmbește și își ascunde zâmbetul. Își aruncă unul altuia priviri cunoscătoare. Gregory întreabă: ce e așa de amuzant? Doar nu te poți însura cu sora nevestei, nu? El și verii lui se retrag într-un colț, ca să discute despre subiecte intime – băieții lui Bet, Christopher și Will, băieții lui Kat, Richard și Walter – de ce l-au botezat pe copilul acela Walter? Aveau oare nevoie de o amintire

despre tatăl lor, care să-i păndească după moarte, să le aducă aminte să nu fie prea fericiți? Familia nu se întrunește niciodată, dar el îi mulțumește Domnului că Walter nu mai este printre ei. Își spune că ar trebui să dovedească mai multă înțelegere față de tatăl lor, dar înțelegerea lui nu ajunge decât la rugăciunea pentru sufletul lui, rostită la liturghie.

În anul dinaintea întoarcerii lui definitive în Anglia, traversase iar și iar marea, nehotărât; avea atât de mulți prieteni în Anvers, în afară de contractele bune de afaceri, și orașul se mărea de la an la an, iar acolo părea să fie tot mai mult locul cel mai potrivit în care să trăiască. Dacă simțea dor de casă, simțea pentru Italia: lumina, limba, Tommaso, așa cum i se spunea acolo. Veneția îl vindecase de orice nostalgie pentru malurile Tamisei. Florența și Milano îl făcuseră să aibă idei mai flexibile decât cele ale oamenilor care rămăseseră acasă. Dar ceva îl trăgea înapoi – curiozitatea să afle cine murise și cine se născuse, dorința de a-și revedea surorile, ca să facă haz – cumva, omul găsește mereu motiv să râdă – de copilăria lor. Îi scrisese lui Morgan Williams să îi spună: mă gândesc să vin la Londra. Dar nu-i spune nimic lui tata. Nu-i spune că vin acasă.

În primele luni, încercaseră să-l păcălească. Uite, Walter s-a schimbat, nici nu l-ai mai recunoaște. A lăsat-o mai moale cu băutura. Știa că îl omoară. Acum stă departe de curțile de judecată. Ba chiar și-a făcut și rândul de paznic la biserică.

Ce? a replicat el. Și nu s-a îmbătat cu vinul de împărtășanie? Nu și-a vârât mâna în cutia milei?

Nimic din ce i-au spus nu l-a putut convinge să meargă la Putney. A așteptat mai bine de un an, până când s-a însurat și a devenit tată. Abia atunci s-a simțit în siguranță să se ducă acolo.

Trecuseră mai bine de doisprezece ani de când plecase din Anglia și a fost șocat de cât de mult se schimbaseră oamenii. Îi lăsase tineri, iar acum, ajunși la vârsta a doua, trăsăturile li se înmuiaseră sau li se înăspriseră. Cei supli erau acum slabi și uscați.

Cei rotofei se împliniseră și mai mult. Trăsăturile fine se estompaseră și se îndulciseră. Ochii strălucitori era mai spălăciți. Pe unii nici măcar nu-i mai recunoscu, nu de la prima vedere.

Dar pe Walter l-ar fi recunoscut oriunde. În vreme ce tatăl lui se apropia, își zisese: mă văd pe mine însumi, peste douăzeci, treizeci de ani, dacă mă ajută Dumnezeu. Spuneau că băutura aproape că l-a băgat în groapă, dar nu pare nici pe departe pe jumătate mort. Arată ca întotdeauna – de parcă te-ar putea doborî la pământ, și chiar s-ar putea hotărî să o facă. Trupul lui scund și puternic se lățise și se înăsprise. Părul, des și ondulat, era de-abia înspicat cu argintiu. Privirea îi era pătrunzătoare; ochii mici, căprui-aurii, îi străluceau încă. Ai nevoie de ochi buni la potcovărie, obișnuia să zică. Ai nevoie de ochi buni oriunde, altminteri te lasă-n curu' gol.

– Unde ai fost? îl întrebase Walter.

Altădată ar fi avut un glas mânios; acum părea doar iritat. Era ca și cum fiul lui fusese trimis cu un mesaj la Mortlake și pierduse vremea pe drum.

– Oh… pe ici, pe colo, răspunsese el.

– Arăți ca un străin.

– Sunt străin.

– Deci, ce-ai mai făcut?

Se imagina spunând „una, alta". Și chiar o spusese.

– Și ce fel de una, alta faci acum?

– Învăț legea.

– Legea! exclamase Walter. Dacă nu ar fi existat așa-zisa lege, am fi fost lorzi. Ai moșiei. Și ai multor moșii de pe aici.

Aceasta este, își zice el, o idee interesantă. Dacă ai putea ajunge lord prin bătăi, prin urlete, fiind mai mare, mai tare, mai îndrăzneț și mai nerușinat decât oricare altul, Walter ar trebui să fie lord. Dar e mai rău decât atât; Walter se consideră îndreptățit. El auzise toate astea încă din copilărie: familia Cromwell a fost bogată odinioară, am avut pământuri. „Când, unde?", obișnuia el să întrebe,

iar Walter răspundea: „Undeva în nord, pe-acolo“ și începea să urle la el ca să se eschiveze. Tatălui său nu-i plăcea să i se pună la îndoială cuvântul, nici chiar atunci când spunea o minciună sfruntată. „Și atunci cum de-am ajuns atât de amărâți?“, întreba el, iar Walter îi spunea că din cauza avocaților, care erau cu toții niște bandiți și care furau pământurile de la proprietarii de drept. Înțelege dacă poți, zicea Walter, fiindcă eu nu pot – și nu sunt prost, băiete. Cum îndrăznesc să mă târască în fața curții și să mă amendeze că am păscut animalele pe așa-zisul iaz comunal? Dacă toți ar fi împroprietăriți, ar fi iazul meu.

Acum, dacă familia deținea pământuri în nord, atunci cum se putea una ca asta? Nu avea sens să întrebe așa ceva – de fapt, era cel mai rapid mod să capete o lecție de la pumnii lui Walter. „Dar nu au existat bani?“, insista el. „Ce s-a întâmplat cu ei?“

Doar o dată, treaz fiind, Walter spusese ceva care părea adevărat și era, după părerea lui, elocvent: Cred, spusese el, că i-am risipit. Cred că ce s-a dus s-a dus. Cred că, atunci când pierzi o avere, ea nu se mai întoarce.

El se gândise la vorbele astea de-a lungul anilor. În ziua când se întorsese la Putney, îl întrebase:

– Dacă familia Cromwell a fost vreodată bogată și eu aș încerca să capăt ceea ce a mai rămas, ai fi mulțumit?

Tonul lui se voia liniștitor, dar Walter era greu de liniștit.

– O, da, și apoi s-o împărțim, nu? Cu tine și cu afurisitul de Morgan, cu care te ai atât de bine. Ăștia sunt banii mei, dacă e pe-așa.

– Ar fi banii familiei.

Ce facem, se gândise, am și început să ne certăm, după nici cinci minute, pentru o avere inexistentă?

– Acum ai un nepot. Apoi adăugă, dar nu cu glas tare: Și nu o să te apropii vreodată de el.

– A, am din ăștia deja, zisese Walter. Nepoți. Ce e, vreo olandeză?

El îi spusese despre Liz Wykys, recunoscând astfel că se afla de destulă vreme în Anglia ca să se însoare și să facă un copil.

– Te-ai ales cu o văduvă bogată, deci, zisese Walter, chicotind. Probabil că asta a fost mai important decât să-mi faci mie o vizită. Probabil, ți-ai zis că sunt mort. Avocat, spui? Întotdeauna te-ai priceput la vorbe. O palmă peste gură nu te-a putut lecui.

– Dar numai Cel de Sus știe că ai încercat.

– Bănuiesc că acum nu te mai interesează fierăria. Sau să-l ajuți pe unchiul John și să dormi printre resturi de napi.

– Doamne, tată, zisese el, la Lambeth Palace nu se mănâncă napi! Cardinalul Morton să mănânce napi! Ce idee!

Când era copil și unchiul său John era bucătar pentru marele om, el obișnuia să fugă la Lambeth, la castel, fiindcă acolo avea mai multe șanse să mănânce ceva mai bine. Zăbovea pe lângă intrarea cea mai apropiată de râu – pe vremea aceea, Morton nu construise poarta cea mare –, să-i privească pe oameni intrând și ieșind, întrebând cine erau și recunoscându-i data următoare după culoarea hainelor și după animalele și obiectele pictate pe scuturile lor. „Nu mai căsca gura", țipau oamenii la el, „găsește-ți și tu de treabă."

Alți copii își găseau de treabă la bucătărie, aducând și cărând, jumulind păsări cântătoare și curățând căpșune. La ora mesei, servitorii se înșirau pe holurile dinspre bucătărie și duceau fețele de masă și Sarea Mare. Unchiul său John măsura pâinile și, dacă nu erau așa cum trebuie, le arunca într-un coș, să le mănânce servitorii. Cele care treceau testul erau numărate; astfel, stând lângă unchiul său pe post de ajutor, învățase să numere. În sala mare ajungeau cărnurile și brânzeturile, fructele îndulcite și biscuiții aromați pentru masa arhiepiscopului – pe vremea aceea nu era cardinal. Resturile care se întorceau în bucătărie erau împărțite. Primii alegeau slujitorii de la bucătărie. Apoi veneau la rând casa pentru sărmani și spitalul, și cerșetorii de la poartă. Ceea ce nu era bun pentru ei revenea copiilor și porcilor.

În fiecare dimineață și seară, băieții își câștigau hrana alergând pe scările din dos cu bere și pâine, pe care le puneau în dulapuri pentru tinerii gentilomi care erau pajii cardinalului. Pajii erau de familie bună. Ei serveau la masă și astfel deveneau apropiați de marele om. Auzeau conversațiile și învățau din ele. Când nu erau la masă, învățau din tomuri groase de la dascăli de muzică și de la alți dascăli, care se plimbau prin castel cu buchețele de flori și săculeți cu ierburi aromatice și vorbeau în grecește. Îi fusese arătat unul dintre paji: Master Thomas Morus, despre care chiar arhiepiscopul afirmase că va fi un om mare, atât de profundă era învățătura lui și de plăcut spiritul său.

Într-o zi, după ce adusese o pâine de grâu și o pusese în dulap, zăbovise și Master Thomas îl întrebase: „De ce zăbovești?", dar nu aruncase cu nimic în el.

– Ce este în cartea aceea mare? se interesase el, iar Master Thomas replicase zâmbind:

– Cuvinte, cuvinte, doar cuvinte.

Anul ăsta, Master Thomas face paisprezece ani, zice cineva, și va pleca la Oxford. El nu știe unde este Oxfordul sau dacă Morus vrea să se ducă acolo ori pur și simplu este trimis. Un băiat poate fi trimis; și Master Thomas nu este încă bărbat.

Paisprezece este dublul lui șapte. Am șapte ani? întreabă el. Nu-mi spune doar da. Zi-mi, am? Tatăl lui se răstește: pentru numele lui Dumnezeu, Kat, inventează-i o zi de naștere. Spune-i orice, numai să tacă din gură.

Când tatăl lui îi spune: piei din ochii mei, el pleacă din Putney și se îndreaptă spre Lambeth. Când unchiul John spune: avem destui băieți săptămâna asta, și diavolul găsește de treabă cui n-are, el se pornește din nou spre Putney. Câteodată capătă câte un dar pentru acasă. Uneori e o pereche de porumbei cu picioarele legate și ciocuri căscate, însângerate. El merge pe malul râului, rotindu-i deasupra capului, și parcă zboară, până când cineva strigă la el: încetează! Nu poate să facă nimic fără să fie

cineva care să țipe la el. Și este de mirare, întreabă John, când tot timpul faci câte o poznă, ești gata să răspunzi obraznic și te afli mereu acolo unde nu ar trebui să fii?

Într-o cămăruță rece de lângă bucătărie, o femeie pe nume Isabell plăsmuiește figurine de marțipan, cu care arhiepiscopul și prietenii lui fac scenete după cină. Unele figurine sunt eroi, cum ar fi prințul Alexandru, prințul cezar. Altele sunt sfinți; azi îl fac pe Sfântul Thomas, zice ea. Într-o zi face animale de marțipan și îi dă și lui un leu. Poți să-l mănânci, îl îndeamnă ea; el ar prefera să-l păstreze, dar Isabell îi spune că în curând se va face fărâme. Apoi întreabă: „Tu nu ai o mamă?"

El învață să citească de pe comenzile mâzgălite pentru făină, grâu și fasole uscată, orz și ouă de rață, care vin de la cămările intendenților. Pentru Walter, știința cititului are ca scop să profiți de cei care nu știu; din același motiv, trebuie să înveți și să scrii. Așa că tatăl lui îl trimite la preot. Dar din nou nu reușește să facă niciodată ce trebuie, căci preoții au niște reguli atât de ciudate; trebuie să meargă la lecții special, nu doar în drum dinspre altă treabă pe care o are, nu cu o broască râioasă în sac, ori cu cuțite ce trebuie ascuțite, și nu tăiat sau plin de vânătăi, din pricina unor uși (uși pe nume Walter) de care se izbește mereu. Preotul strigă la el și uită să-i dea de mâncare, așa că pornește din nou spre Lambeth.

În zilele când apare în Putney, părintele lui îl întreabă: pe toți sfinții, pe unde ai umblat; asta dacă nu se află în casă, ocupat cu vreo mamă vitregă. Unele mame vitrege stau atât de puțin, că taică-său deja a terminat cu ele și le-a aruncat afară până la întoarcerea lui, dar Kat și Bet îi povestesc despre ele, prăpădindu-se de râs. O dată, când intră, murdar și ud, mama vitregă din ziua respectivă întreabă: „Al cui e băiatul ăsta?", și încearcă să-l azvârle în curte.

Într-o zi, aproape de casă o găsește pe prima Bella zăcând în uliță și vede că nimeni nu o vrea. Nu e mai mare decât un șobolan

mic și e atât de speriată și de înghețată, că nici măcar nu scheaună. El o duce acasă într-o mână, iar în cealaltă, o bucățică de brânză învelită în frunze de salvie.

Câinele moare. Sora lui, Bet, zice: poți să-ți iei altul. El caută pe stradă, dar nu mai găsește vreunul. Sunt destui câini, dar au stăpân.

Drumul de la Lambeth la Putney poate dura mult și uneori el mănâncă darul primit, dacă nu e crud. Dar dacă tot ce capătă este o varză, o ține numai în șuturi, o rostogolește și o distruge până nu mai e bună de nimic.

La Lambeth se ține după intendenți și când aceștia rostesc un număr, el îl reține; așa că oamenii zic: dacă nu ai vreme să scrii un număr, spune-l nepotului lui John. Poate să-și arunce un ochi asupra unui sac de orice o fi fost comandat, apoi să-l avertizeze pe unchiul lui să verifice dacă are greutatea corectă.

Seara, la Lambeth, când încă nu s-a întunecat și după ce toate oalele au fost curățate, băieții ies să joace fotbal afară, pe caldarâm. Strigătele lor se înalță în aer. Înjură și se împing unii într-alții, și până când nu le strigă cineva să se oprească, se bat cu pumnii și uneori se mușcă. De la fereastra deschisă de deasupra, tinerii gentilomi cântă pe mai multe voci, cu grijă, așa cum au învățat.

Uneori apare și chipul lui Master Thomas Morus. El îi face cu mâna, dar Master Thomas privește fără să-l recunoască, la copiii de jos. Zâmbește imparțial; mâna lui albă de cărturar închide oblonul. Luna se ridică. Pajii se retrag în paturile lor. Copiii de la bucătărie se învelesc în pânză de sac și se culcă lângă vatră.

Își amintește de o noapte de vară, când jucătorii de fotbal rămân tăcuți, cu privirile ridicate. E la amurg. O notă de flaut plutește în aer, subțire și pătrunzătoare. O mierlă o preia dintr-un tufiș de lângă stăvilar. Un luntraș o fluieră, la rându-i, de pe râu.

1527: Când cardinalul se întoarce din Franța, imediat începe să comande organizarea de banchete. Sunt așteptați ambasadori francezi, pentru a parafa concordatul. Nimic, spune el, nu trebuie precupețit pentru acești gentilomi.

Curtea părăsește Beaulieu pe 27 august. La scurtă vreme, Henric se întâlnește față în față cu cardinalul revenit în țară, pentru prima dată de la începutul lui iunie.

– Vei auzi că regele m-a primit cu răceală, îi zice Wolsey, dar eu pot să spun că nu a fost așa. Ea – Lady Anne – a fost de față… asta e adevărat.

După câte se pare, o mare parte a misiunii a fost un eșec. Cardinalii nu au dorit să-l întâlnească la Avignon – s-au scuzat că nu vor să vină în sud din cauza căldurii.

– Dar acum, continuă cardinalul, am un plan mai bun. Îi voi cere papei să-mi trimită un colegat și voi judeca chestiunea cu regele în Anglia.

În timp ce vă aflați în Franța, spune el, soția mea Elizabeth a murit.

Cardinalul își ridică privirea. Își duce mâinile la piept. Mâna dreaptă se strecoară spre crucifixul pe care îl poartă. Întreabă cum s-a întâmplat. Ascultă. Cu degetul mare mângâie trupul torturat al Domnului, iar și iar, de parcă ar fi o bucată de metal. Își pleacă fruntea. Murmură:

– Pe cine îl iubește Domnul..

Rămân tăcuți. Ca să rupă tăcerea, începe să-i pună cardinalului întrebări de prisos.

Nu are nevoie de o relatare a tacticilor din vara care tocmai a trecut. Cardinalul a promis să finanțeze o armată franceză care să intre în Italia și să încerce să-l izgonească pe împărat. Între timp, papa, care a pierdut nu numai Vaticanul, ci și statele papale și a văzut cum rudele sale Medici sunt alungate din Florența, va fi recunoscător și îndatorat regelui Henric. Dar în ceea ce privește o apropiere pe termen lung de Franța, el, Cromwell, împărtășește

scepticismul prietenilor lui din oraș. Dacă ai fost pe străzile din Paris sau Rouen și ai văzut o mamă trăgându-și copilul de mână și spunând: „Încetează cu zbieretele sau te dau la englezi", ești înclinat să crezi că orice înțelegere între aceste țări va fi de formă și de scurtă durată. Englezii nu vor fi niciodată iertați pentru talentul distructiv pe care l-au dovedit de fiecare dată când și-au părăsit insula. Armatele engleze au lăsat prăpăd în urmă pe oriunde au trecut. Metodic parcă, au făcut tot ceea ce era condamnat de codul cavaleresc și au încălcat toate legile războiului. Bătăliile nu au însemnat nimic; ceea ce au făcut între bătălii a lăsat urme adânci. Au jefuit și au siluit la patruzeci de mile distanță de linia lor de marș. Au ars recoltele de pe câmp și case cu oameni în ele. Au luat mită în bani și în natură și, când erau încartiruiți într-un ținut, îi puneau pe oameni să plătească pentru fiecare zi în care îi lăsau în pace. Au omorât preoți și i-au spânzurat despuiați în piețe. Ca și cum ar fi fost barbari, au jefuit biserici, au furat potirele sfințite și și-au făcut focul cu cărți prețioase; au împrăștiat relicve și au golit altare. Au găsit familiile morților și le-au cerut răscumpărare pentru trupurile celor dragi; dacă cei vii nu puteau să plătească, ardeau cadavrele în fața ochilor lor, fără vreo ceremonie, fără vreo rugăciune, aruncând morții de parcă erau carcase de vite bolnave.

Așa stând lucrurile, poate că regii pot fi iertați, oamenii însă, nu. Nu îi spune toate astea lui Wolsey, căci îl așteaptă destule vești proaste. În timpul absenței lui, regele și-a trimis propriul emisar la Roma, pentru negocieri secrete. Cardinalul a descoperit asta; și, desigur, nu s-a ajuns nicăieri. „Dar dacă regele nu este cinstit cu mine, asta nu ajută cu nimic cauza noastră."

El nu s-a mai confruntat vreodată cu o asemenea prefăcătorie. Adevărul este că regele știe că, în fața legii, nu are nici un caz valid. Știe asta, dar nu vrea să știe. În sinea lui, s-a convins că nu a fost niciodată însurat, așa că acum este liber să o facă. De fapt, voința lui este convinsă, nu însă și conștiința. Stăpânește bine

legea canonică și, acolo unde nu o cunoaște, a devenit singur expert. Henric, ca frate mai mic, a fost crescut și educat pentru biserică și pentru cele mai înalte ranguri din cadrul ei.

– Dacă ar fi trăit Arthur, fratele Maiestății Sale, spune Wolsey, atunci Maiestatea Sa ar fi fost cardinal, nu eu. Iată o idee. Știi, Thomas, n-am mai avut o zi liberă de… de când eram pe corabie, cred. De când am suferit de rău de mare, după ce am plecat din Dover.

Traversaseră o dată împreună Marea Îngustă. Cardinalul zăcuse tot drumul, invocându-l pe Domnul, dar el, obișnuit cu călătoriile, își petrecuse timpul pe punte, făcând desene ale velaturii și greementului, corăbii abstracte cu greemente abstracte și încercând să-l convingă pe căpitan – „să nu te simți jignit", îi spusese – că exista un mod de a merge mai repede. Căpitanul se gândise și îi răspunsese:

– Când o să ai propria ta corabie de negoț, poți să faci asta. Desigur, orice vas creștin va crede că ești pirat, așa că nu te aștepta la ajutor dacă ai necazuri. Marinarilor, explicase el, nu le plac deloc noutățile.

– Și nici altcuiva, spusese el. Din câte văd.

Nu pot exista lucruri noi în Anglia. Pot exista lucruri vechi prezentate ca noi sau lucruri noi care se prefac a fi vechi. Ca să fie de încredere, oamenii noi trebuie să-și fabrice o ascendență străveche, ca a lui Walter, ori să intre în serviciul unor familii vechi. Nu încerca să mergi de unul singur sau o să creadă că ești pirat.

Vara asta, cu cardinalul întors din nou pe teren solid, își amintește de acea călătorie. Așteaptă să apară dușmanul și să înceapă lupta corp la corp.

Dar deocamdată se duce la bucătărie, ca să vadă cum merge lucrul la capodoperele culinare cu care vor să-i impresioneze pe emisarii francezi. Au pus deja turla pe modelul de zahăr și aluatul Catedralei St Paul, dar nu reușesc să fixeze crucea și bila din vârf.

– Faceți lei din marțipan, spune el. Așa vrea cardinalul.

Ei își dau ochii peste cap – oare se va sfârși vreodată?

De când s-a întors din Franța, stăpânul lor a fost neobișnuit de morocănos. Nu numai eșecurile evidente suferite îl fac să bodogănească, ci și lucrurile murdare din culise. Împotriva lui se scriseseră calomnii și satire și, de îndată ce le cumpăra pe toate, o nouă serie apărea pe străzi. Orice hoț din Franța păruse să aibă ca scop jefuirea alaiului său de bagaje; deși pusese zi și noapte o gardă care să-i păzească vasele de aur, la Compiège fusese descoperit un băiat care urca și cobora scările din spate, ducând vesela prețioasă unui hoț vestit care îl instruise.

– Ce s-a întâmplat? L-ați prins?

– Hoțul cel mare a fost pus la stâlpul infamiei. Băiatul a fugit. Apoi, într-o noapte, un ticălos s-a strecurat în camera mea și a cioplit ceva lângă fereastră…

A doua zi de dimineață, strecurându-se prin ceață și ploaie, o rază de soare a luminat o spânzurătoare, de care atârna o pălărie de cardinal.

Încă o dată, vara este plină de umezeală. El ar putea să jure că soarele nu s-a zărit deloc. Recoltele aveau să fie distruse. Regele și cardinalul schimbă rețete de hapuri. Regele lasă deoparte treburile de stat dacă se întâmplă să strănute și își prescrie singur o zi lejeră de muzică sau de plimbări – dacă se oprește ploaia – în grădină. După-amiaza, el și Anne se retrag uneori singuri. Umblă zvonul că ea îl lasă să o dezbrace. Seara, vinul bun ține frigul departe, și Anne, care citește din Biblie, îi subliniază versete pilduitoare. După cină, el cade pe gânduri, spune că, probabil, regele Franței râde de el; probabil că și împăratul râde de el. După căderea întunericului, regele este bolnav de amor. Este melancolic, uneori inabordabil. Bea și adoarme greu; și doarme singur. Se trezește și, fiindcă este un bărbat puternic și încă tânăr, are mintea

limpede, gata pentru o nouă zi. La lumina zilei, cauza lui pare să aibă șanse.

Cardinalul nu se oprește din muncă nici dacă este bolnav. Pur și simplu continuă să stea la masa de lucru, strănutând, suferind și plângându-se.

Privind retrospectiv, este ușor de văzut când a început declinul cardinalului, dar la momentul respectiv nu a fost atât de simplu. Privește înapoi și amintește-ți că erai pe mare. Orizontul cobora amețitor, iar țărmul era pierdut în ceață.

Vine octombrie și surorile lui, cu Mercy și Johane, iau hainele soției lui dispărute și le modifică cu mare grijă. Nimic nu se pierde. Fiecare bucățică bună de material este transformată în altceva.

La Crăciun, curtea cântă:

Precum ilicele crește verde,
Și nicicând culoarea nu-și pierde,
Credincios cu doamna mea,
Am fost și sunt doar pentru ea.

Verde crește ilicele, și iedera asemenea.
Deși vânturile iernii sunt atât de reci.

Precum ilicele crește verde,
Doar el și cu iedera,
Când florile nu-s de văzut
Și frunzele toate-au căzut,
Verde crește ilicele.

Primăvara, 1528: Thomas Morus se plimbă singur, blând, sărăcăcios îmbrăcat.

– Chiar la țanc, spune el, Thomas, Thomas Cromwell. Chiar omul pe care voiam să-l văd.

Este blând, mereu este blând; gulerul cămășii îi este murdar.

– Te duci la Frankfurt anul ăsta, Master Cromwell? Nu? Mă gândeam că poate cardinalul te trimite la târg, printre negustorii de cărți eretice. Cheltuiește o mulțime de bani cumpărându-le scrierile, dar râul de mizerie nu seacă niciodată.

În pamfletele lui împotriva lui Luther, Morus îl numește pe neamț „rahat". Spune că gura lui este sfincterul lumii. Nu te-ai gândi că asemenea cuvinte ar putea veni de la Thomas Morus, dar totuși vin. Nimeni nu a reușit să facă din latină o limbă mai obscenă ca el.

– Nu este treaba mea, zice Cromwell, să mă ocup de cărți „eretice". De ereticii din afară se ocupă cei din afară. Biserica este universală.

– Ah, dar când acești oameni ai Bibliei ajung la Anvers, știi… ce fel de oraș este! Fără cardinal, fără universitate, fără autoritățile cuvenite care să oprească răspândirea unor așa-zise traduceri, traduceri ale Scripturii care, după părerea mea, sunt răuvoitoare și înadins înșelătoare… Dar știi asta, desigur, ai petrecut câțiva ani acolo. Iar acum se spune că Tyndale a fost zărit la Hamburg. L-ai recunoaște, nu-i așa, dacă l-ai vedea?

– La fel ar face și episcopul Londrei. Și dumneata, poate.

– Adevărat, adevărat. Morus se gândește. Își mușcă buza. Și îmi vei spune: ei bine, nu e treaba unui avocat să alerge după traduceri false. Dar sper să obțin mijloacele să îi acționez în justiție pe frați pentru revoltă, înțelegi?

Frații, spune el; mica lui glumă. Mustește de dispreț.

– Dacă se petrece vreo crimă împotriva statului, intră în vigoare tratatele noastre și pot cere extrădarea lor. Ca să răspundă pentru faptele lor în fața unei curți mai stricte.

– Ai găsit dovezi de revoltă în scrierile lui Tyndale?

– Ah, Master Cromwell! Morus își freacă mâinile. Îmi placi grozav, serios. Acum mă simt ca un măr când e ras. Un om mai nepriceput – un avocat mai nepriceput – ar spune: „Am citit

lucrarea lui Tyndale și nu-i găsesc nici o vină." Dar Cromwell nu poate fi prins pe picior greșit – el aruncă mingea înapoi și mă întreabă pe mine în schimb: *tu* l-ai citit pe Tyndale? Recunosc că am făcut-o. L-am studiat. Am făcut bucăți așa-zisa lui traducere și am făcut-o literă cu literă. L-am citit, desigur. Cu permisiune. De la cardinalul meu.

– Se spune în Ecclesiastul: „Cel care se atinge de smoală se va mânji." Asta dacă nu cumva îl cheamă Thomas Morus.

– Ei bine, știam că tu cunoști Biblia. Foarte iscusit! Dar dacă preoții aud o spovedanie și este vorba de o desfrânare, asta înseamnă că și preotul este desfrânat?

Ca diversiune, Morus își scoate pălăria și o îndoaie absent în mâini; ochii lui strălucitori și obosiți se uită în jur, de parcă ar fi combătut din toate părțile.

– Și bănuiesc că însuși cardinalul de York le-a permis tinerilor lui clerici de la Cardinal College să citească pamfletele sectanților. Poate că te include și pe tine în dispensele lui. Așa e?

Ar fi ciudat dacă și-ar include și avocatul în treaba asta; dar și munca avocaților este ciudată.

– Am ajuns de unde am plecat, afirmă el.

Morus îl privește radios.

– Ei bine, la urma urmelor, e primăvară. Curând o să dansăm în jurul stâlpului de armindeni. E o vreme potrivită pentru o călătorie pe mare. Ai putea profita de ocazie să faci ceva negoț cu lână sau în ziua de azi nu îi scarmeni decât pe oameni? Și dacă totuși cardinalul îți va cere să te duci la Frankfurt, bănuiesc că o să te duci, nu? Acum, dacă dorește să dărâme vreo mică mănăstire, care, consideră el, e mai bine înzestrată, iar călugării sunt bătrâni – Domnul să-i binecuvânteze – și cu mințile puțin rătăcite; care, consideră el, are hambarele pline de grâne și heleșteiele, de pește, vitele sunt grase, iar starețul, bătrân și slab… haide, pornește la drum, Thomas Cromwell. Nord, sud, est sau vest. Tu și micuții tăi ucenici.

Dacă altcineva ar rosti cuvintele astea ar însemna că îi arde de ceartă. Dacă Thomas Morus rostește asta, este o invitație la cină.

– Vino la Chelsea, zice el. Conversația este excelentă și ne-ar face plăcere să participi la ea. Mâncarea e simplă, dar bună.

Tyndale spune că un băiat care spală vasele la bucătărie este la fel de plăcut ochiului Domnului ca un predicator aflat în amvon sau un apostol pe malul Galileei. Poate, se gândește, nu voi pomeni de părerea lui Tyndale.

Morus îl bate ușor pe brat.

– Nu ai planuri să te însori din nou, Thomas? Nu? Poate că e mai înțelept așa. Tatăl meu spune – să alegi o nevastă este ca și cum ți-ai băga mâna într-un sac cu creaturi zvârcolitoare, dintre care una e țipar și șase sunt șerpi. Care sunt șansele să scoți țiparul?

– Tatăl tău s-a însurat de cât… de trei ori?

– De patru. Zâmbește. Zâmbetul îi este sincer; îi încrețește colțurile ochilor. Slujitorul tău, Thomas, rostește el și se îndepărtează.

După moartea primei neveste a lui Morus, succesoarea ei apăruse în casă când nici nu se răcise bine cadavrul în groapă. Morus ar fi trebuit să fie preot, dar slăbiciunea cărnii, cu dorințele ei nepotrivite, se impusese. Nu dorise să fie un preot rău, așa că devenise soț. Se îndrăgostise de o fată de șaisprezece ani, dar sora ei, de șaptesprezece ani, nu era încă măritată. O luase pe aceasta de nevastă, ca să nu-i fie rănită mândria. Nu o iubea; ea nu știa nici să scrie și nici să citească. El sperase că acest lucru putea fi îndreptat, dar se înșelase. Încercase să o facă să învețe pe dinafară predicile, dar ea doar mormăia și persista cu încăpățânare în ignoranță. O dusese înapoi la taică-său, care îi sugerase să-i tragă o mamă de bătaie, ceea ce o înspăimântase atât de tare, că jurase să nu se mai plângă vreodată. „Și nici c-a mai făcut-o, avea să zică Morus. Deși nici vreo predică nu a învățat.“ După câte se pare, considerase târgul avantajos: onoarea fusese păstrată

pentru toată lumea. Femeia cea încăpățânată îi dăruise copii și, când murise, la douăzeci și patru de ani, el se însurase cu o văduvă din oraș, mai înaintată în ani și în încăpățânare: alta care nu știa să citească. Așa stau lucrurile: dacă ești atât de îngăduitor cu tine însuți încât continui să trăiești cu o femeie, atunci, de dragul propriului tău suflet, ar trebui să o faci cu o femeie pe care chiar nu o placi.

Cardinalul Campeggio, pe care papa îl trimite în Anglia la cererea lui Wolsey, a fost însurat înainte de a deveni preot. Asta îl face deosebit de potrivit pentru a-l ajuta pe Wolsey – care, evident, nu are nici un fel de experiență în chestiuni maritale – în următoarea etapă a încercării de a zădărnici dorința inimii regelui. Deși armata imperială s-a retras din Roma, negocierile din primăvară au eșuat fără vreun rezultat clar. Stephen Gardiner a fost la Roma, cu o scrisoare din partea cardinalului în care o lăuda pe Lady Anne, încercând să-l facă pe papă să dea deoparte orice gând ar fi putut avea cum că regele este încăpățânat și capricios în alegerea miresei lui. Cardinalul zăbovise mult timp asupra scrisorii, scriind-o cu propria mână și înșirând virtuțile lui Lady Anne.

– Modestie femeiască… puritate… Pot să spun puritate?

– N-ar fi rău.

Cardinalul a ridicat privirea.

– Știi ceva?

El a ezitat și s-a întors asupra scrisorii.

– Bună să facă copii? Ei bine, familia ei este fertilă. Fiică iubitoare și credincioasă a bisericii… Poate aici e cam exagerat… Se zice că ține în odaia ei Scriptura în franceză și le lasă pe doamnele de companie să o citească, dar nu știu asta cu siguranță…

– Regele Francisc acceptă Biblia în franceză. Bănuiesc că acolo a învățat Scripturile.

– Ah, dar vezi tu, femeile… Femei care să citească Biblia, ăsta-i alt motiv de discuție. Știe ea care crede Fratele Martin că este

locul femeii? Nu ar trebui să jelim, afirmă el, dacă soția sau fiica noastră moare în chinurile facerii – pentru asta a lăsat-o Dumnezeu pe lume. Foarte aspru, Fratele Martin, foarte neînduplecat. Și probabil că ea nu este o împătimită a Bibliei. Poate că se simte jignită. Poate că pur și simplu și-a pierdut răbdarea cu oamenii bisericii. Aș vrea să nu mă învinovățească pe mine pentru greutățile ei. Să nu mă învinovățească atât de tare.

Lady Anne îi trimite mesaje de prietenie cardinalului, dar el crede că ea nu vorbește serios.

– Dacă aș întrezări o șansă pentru o anulare favorabilă regelui, afirmase Wolsey, m-aș duce eu însumi la Vatican, mi-aș tăia venele și aș cere ca documentele să fie scrise cu propriu-mi sânge. Crezi că dacă Anne ar ști asta ar fi mulțumită? Nu, nu cred, dar dacă te întâlnești cu vreun Boleyn, spune-i de oferta mea. Apropo, bănuiesc că știi o persoană pe nume Humphrey Monmouth. Este cel care l-a găzduit pe Tyndale în propria casă vreme de șase luni, înainte ca acesta să dispară cine știe unde. Se spune că încă îi trimite bani, dar asta este imposibil, căci de unde știe unde să-i trimită? Monmouth… Îi pomenesc numele. Fiindcă… oare de ce o fac? Cardinalul își închisese ochii. Fiindcă doar îl pomenesc.

Episcopul de Londra a umplut deja temnițele. Îi închide pe luterani și pe sectanți la Newgate și Fleet, împreună cu răufăcătorii de rând. Acolo sunt ținuți până când se dezic și fac penitență publică. Dacă recad în păcat vor fi arși pe rug; nu există o a doua șansă.

Când năvălesc în casa lui Monmouth, toate scrierile îndoielnice dispăruseră. E ca și cum ar fi fost prevenit. Nu există nici cărți, nici scrisori care să facă legătura cu Tyndale și cu prietenii lui. Cu toate acestea, este dus la Turn. Familia lui este îngrozită. Monmouth este un om blând și patern, un maistru postăvar, cu legături importante în ghilda lui și în oraș. Îi iubește pe sărmani și cumpără țesături chiar și când negoțul este slab, astfel încât țesătorii să aibă de lucru. Fără îndoială, aruncarea în temniță e menită să-l înfrângă; afacerile lui sunt șubrezite până să fie

eliberat. Sunt nevoiți să-i dea drumul din lipsă de dovezi, căci nu poți să faci nimic cu o moviliță de cenușă din vatră.

Monmouth însuși ar fi o moviliță de cenușă, dacă ar fi după Thomas Morus.

– Nu ai venit să ne vezi, Master Thomas, îi zice el. Încă faci fărâme pâine uscată prin beciuri? Haide, limba mea e mai ascuțită decât o meriți. Trebuie să fim prieteni, să știi.

Sună ca o amenințare. Morus se îndepărtează, clătinând din cap.

– Trebuie să fim prieteni.

Cenușă și pâine uscată. Anglia, spune cardinalul, a fost mereu o țară mizerabilă, căminul oropsiților și al proscrișilor care se îndreaptă încet și chinuitor spre izbăvire și pe care Dumnezeu îi „fericește" cu nenorociri peste nenorociri. Dacă Anglia se află sub blestemul Domnului sau sub vreo vrajă malefică, pentru o vreme păruse că acea vrajă fusese risipită de regele de aur și de cardinalul lui de aur. Dar acei ani de aur au apus, și marea va îngheța iarna aceasta; oamenii care văd asta nu o vor uita toată viața.

Johane se mutase în casa de la Austin Friars cu soțul ei, John Williamson, și cu fiica lor, micuța Johane – Jo, cum o strigau copiii, văzând că este prea mică pentru un nume întreg. Afacerea Cromwell are nevoie de John Williamson.

– Thomas, zice Johane, cu ce te ocupi mai exact?

În felul acesta, ea îl atrage în conversație.

– Afacerea noastră, răspunde el, este să-i îmbogățim pe oameni. Sunt multe feluri să facem asta și John o să mă ajute.

– Dar John nu va trebui să aibă de-a face cu lordul cardinal, nu?

Umblă vorba că oamenii – oameni influenți – s-au plâns regelui, iar regele s-a plâns lui Wolsey în legătură cu așezămintele monastice pe care acesta le-a închis. Ei nu se gândesc la cât de bine sunt folosite bunurile lor; nu se gândesc la colegiul lui, la studenții pe care îi susține, la bibliotecile pe care le fondează. Nu sunt interesați decât să profite și ei de pe urma spolierilor. Și fiindcă

au fost lăsați pe dinafară, se prefac a crede că monahii au fost aruncați goi și tânguitori în drum. Nu este adevărat. Au fost mutați în alte părți, în așezăminte mai mari și mai bine administrate. Unii dintre cei mai tineri au fost lăsați să plece – băieți care nu aveau nici o chemare spre viața monastică. Când le pune întrebări, descoperă de obicei că ei nu știu nimic, ceea ce arată că tot ceea ce abațiile susțin a fi lumina cunoașterii nu este decât o prostie. Sunt în stare să rostească poticnit o rugăciune în latină, dar când le ceri: „Hai, continuă, spune-mi care-i înțelesul", ei răspund: „Înțelesul, master?", de parcă își închipuie că legătura dintre vorbe și înțelesul lor este atât de fragilă încât poate fi ruptă la prima smucitură.

– Nu-ți face griji de ce spun oamenii, îi zice lui Johane. Îmi asum eu răspunderea pentru asta, numai eu, singur.

Cardinalul a primit plângerile cu o aroganță supremă. A notat sumbru în registrele lui numele reclamanților. Apoi a scos din registru lista și i-a înmânat-o omului său cu un zâmbet subțire. Nu-i pasă de altceva decât de clădirile lui noi, de flamurile care flutură în vând, de blazonul lui încastrat în cărămidă, de cărturarii de la Oxford. Pradă Cambridge-ul de cei mai străluciți tineri doctori, pe care îi convinge să vină la Oxford College. Au existat probleme înainte de Paști, când decanul a descoperit la șase dintre nou-veniți mai multe cărți interzise. Încuie-i undeva, a cerut Wolsey, încuie-i și bagă-le mințile în cap. Dacă vremea nu e prea caldă și nici prea umedă, s-ar putea să vin chiar eu să o fac.

Nu are sens să încerce să-i explice toate astea lui Johane. Ea nu vrea decât să știe că bărbatul ei nu se află în calea săgeților otrăvite ale calomniilor care zboară de colo-colo.

– Bănuiesc că știi ce faci. Ochii ei aruncă rapid o privire în sus. Cel puțin, Tom, pari să știi ce faci.

Vocea ei, pasul ei, sprânceana ei ridicată, zâmbetul ei subțire, toate îi amintesc de Liz. Uneori se întoarce, cu impresia că Liz a intrat în cameră.

Noile aranjamente o tulbură pe Grace. Știe că pe primul soț al mamei sale îl chema Tom Williams; familia îl pomenește în rugăciunile ei. Prin urmare, unchiul Williamson* este fiul lui? întreabă ea.

Johane încearcă să-i explice.

– Nu-ți răci gura, îi zice Anne. O bate ușor pe cap pe Grace, cu degetele ei micuțe și albe, pe boneta brodată cu perle minuscule. Grea de cap.

Mai târziu, el îi explică:

– Grace nu e grea de cap, e doar foarte mică.

– Eu nu-mi amintesc să fi fost atât de prostuță.

– Toți sunt grei de cap, în afară de noi? Asta vrei să zici?

Chipul lui Anne arată, mai mult sau mai puțin, că așa crede.

– De ce se căsătoresc oamenii?

– Ca să existe copii.

– Caii nu se căsătoresc. Dar există mânji.

– Cei mai mulți oameni, spune el, simt că asta îi face mai fericiți.

– A, da, asta, replică Anne. Pot să-mi aleg singură soțul?

– Desigur, răspunde el, completând în gând: până la un punct.

– Atunci îl aleg pe Rafe.

Vreme de un minut, chiar două, el simte că viața lui s-ar putea îndrepta. Apoi se gândește: cum i-aș putea cere lui Rafe să aștepte? Trebuie să-și facă și el propria familie. Chiar și în cinci ani de acum încolo, Anne tot ar fi o mireasă foarte tânără.

– Știu, spune ea. Și timpul trece atât de greu.

Este adevărat; întotdeauna omul pare să aștepte câte ceva.

– Se pare că te-ai gândit bine la asta, rostește el.

Nu trebuie să-i ceară: nu vorbi cu nimeni despre asta, căci ea știe prea bine să n-o facă; nu trebuie să o conduci pe această femeie-copilă într-o discuție cu ezitările și subterfugiile necesare în cazul majorității femeilor. Nu este ca o floare, ca o privighetoare:

---

* În lb. engleză, *son* înseamnă fiu (n.tr.)

este ca… un negustor aventurier, își zice el. Te privește o dată în ochi, ca să-și dea seama ce intenții ai, și afacerea se încheie cu o strângere de mână.

Își scoate boneta; răsucește între degete micile perle și se trage de o șuviță de păr negru, întinzându-i onduleul. Își ridică restul părului, îl răsucește și-l înfășoară în jurul gâtului.

– Aș putea face asta de două ori, spune ea, dacă aș avea gâtul mai subțire. Pare agitată. Grace crede că nu o să pot să mă mărit cu Rafe din cauză că suntem rude. Ea crede că toți cei care locuiesc într-o casă trebuie să fie veri.

– Tu și Rafe nu sunteți veri.

– Ești sigur?

– Sunt sigur. Anne… pune-ți boneta pe cap. Ce-o să zică mătușa ta?

Anne se strâmbă, imitând-o pe mătușa ei Johane.

– Oh, Thomas, murmură ea, tu ești întotdeauna atât de sigur pe tine!

El ridică o mână, să-și acopere zâmbetul. Pentru o clipă, Johane pare mai puțin îngrijorătoare.

– Pune-ți boneta, rostește el cu blândețe.

Ea și-o trântește înapoi pe cap. Este atât de mică, se gândește el; dar totuși, i s-ar potrivi mai bine un coif.

– Cum a ajuns Rafe aici? întreabă ea.

Venise aici din Essex, fiindcă acolo se întâmplase să fie tatăl lui la vremea respectivă. Tatăl lui, Henry, era intendent la Sir Edward Belknap, care era văr cu familia Grey și înrudit astfel cu marchizul de Dorset, iar marchizul fusese protectorul lui Wolsey, când cardinalul învăța la Oxford. Astfel ajunseseră unul în preajma celuilalt. În plus, deși abia revenise în Anglia de un an sau doi, Cromwell se afla cumva în grațiile cardinalului, deși nu îl întâlnise niciodată personal; deja el, Cromwell, era un om util să-l ai în slujbă. Lucrase pentru familia Dorset în diferite chestiuni legale

încâlcite. Bătrâna marchiză îl punea să-i caute covoare și baldachine. Trimite asta. Fii acolo. Pentru ea, toți erau slugi. Dacă voia un homar sau un sturion, îl comanda pur și simplu; dacă voia bun-gust, făcea același lucru. Marchiza mângâia mătăsurile florentine cu mici chițăieli de plăcere.

– L-ai cumpărat, Master Cromwell, obișnuia ea să spună. Și este foarte frumos. Următoarea ta îndatorire este să găsești o cale să plătim.

Cumva, în labirintul de obligații și de îndatoriri, îl cunoscuse pe Henry Sadler și fusese de acord să-l ia pe fiul acestuia sub oblăduirea lui.

– Învață-l tot ce știi, îi propusese Henry un pic temător.

Aranjase să-l ia pe Rafe când se întorcea de la treburile pe care le avea în acea parte de țară, însă alesese o zi proastă pentru asta: noroi și ploaie cu găleata, nori cenușii venind grăbiți dinspre coastă. Nu era cu mult trecut de ora două când ajunsese murat la ușă, dar lumina deja pălea. Henry Sadler zisese: nu vrei să rămâi, că nu o să ajungi la Londra înainte de închiderea porților? Ar trebui să încerc să ajung acasă în noaptea asta, spusese el. Trebuie să fiu la tribunal, apoi mai sunt de dus cu zăhărelul și perceptorii care umblă după Lady Dorset, și știi cum e… Doamna Sadler aruncase o privire temătoare pe geam și apoi spre copilul ei, de care trebuia să se despartă acum, să-l încredințeze, la vârsta de șapte ani, capriciilor vremii și drumurilor.

Nu este ceva lipsit de inimă, așa se obișnuiește. Dar Rafe era atât de micuț, încât lui Cromwell gestul i se păruse aproape lipsit de inimă. Buclele îi fuseseră tăiate și părul brun-roșcat îi stătea ridicat în creștet. Părinții îngenunchează și-l îmbrățișaseră. Apoi îl înfășuraseră, înnodaseră și puseseră unele peste altele nenumărate straturi de haine, încât trupul subțirel ajunsese să semene cu un mic butoiaș. El se uitase în jos spre copil și apoi afară la ploaie și se gândise: poate că uneori ar trebui să fiu și eu încălzit și uscat ca alți oameni. Cum de ei reușesc asta și eu nu pot niciodată? Doamna Sadler îngenunchease și luase fața fiului ei în mâini.

– Amintește-ți tot ce ți-am spus, îi șoptise ea. Spune-ți rugăciunile. Master Cromwell, te rog, ai grijă să-și spună rugăciunile.

Când ridicase privirea, el văzuse că avea ochii înlăcrimați și își dăduse seama că micuțul nu putea să suporte asta, că tremura sub toate straturile acelea de haine și îi venea să urle. Cromwell își aruncase pelerina pe el. O ploaie de stropi zbură de pe ea, botezând scena.

– Ei, Rafe, ce părere ai? Dacă te simți destul de bărbat…

Îi întinsese mâna înmănușată. Palma copilului se potrivi într-a sa.

– Hai să vedem cât de departe ajungem.

O să facem asta repede, ca să nu te uiți înapoi, își zise. Vântul și ploaia îi goni pe părinți înapoi din ușa deschisă. El îl aruncase pe Rafe în șa. Ploaia se repezea la ei pe orizontală. La marginea Londrei, vântul se opri. Pe vremea aceea, el locuia pe Fenchurch Street. La ușă, un servitor întinsese brațele să-l ia pe Rafe, dar el spusese:

– Noi, cei înecați, rămânem împreună.

Băiatul părea o piatră de moară în brațele lui, carne strânsă în straturi ude leoarcă de lână înfășurată. Îl pusese pe Rafe în fața focului; din el începură să se ridice aburi. Trezit de căldură, băiatul ridicase degețelele înghețate și începuse să se dezbrace ezitând. Ce loc e ăsta, întrebase el, pe un ton clar, politicos.

– Londra, răspunsese el. Fenchurch Street. Acasă.

Luase un prosop de pânză și șterse cu blândețe urmele călătoriei de-abia încheiate. Apoi îi frecă părul, care se ridică tot țepi. Liz intrase în odaie.

– Domnul să mă lumineze: ce-i ăsta, băiat sau arici?

Rafe își întorsese fața spre ea și zâmbise. Adormise din picioare.

Când febra revine vara aceasta, în 1528, oamenii spun, așa cum au făcut-o și anul trecut: nu o să te molipsești dacă nu te gândești la ea. Dar cum poți să nu te gândești? El le trimite pe fete din

Londra – mai întâi la Stepney, apoi mai departe. De data asta, și curtea este afectată. Henric încearcă să întreacă molima din goana calului, mutându-se de la o cabană de vânătoare la alta. Anne este trimisă la Hever. Febra face ravagii printre membrii familiei Boleyn și tatăl cade primul la pat. Supraviețuiește; soțul surorii Mary moare. Anne se îmbolnăvește, dar după o zi și-o noapte este din nou pe picioare. Totuși, boala poate distruge frumusețea unei femei. Nici nu știi pentru ce rezultat să te rogi, îi spune el cardinalului.

– Eu mă rog pentru regina Caterina, răspunde cardinalul… la fel și pentru draga Lady Anne. Mă rog pentru armatele regelui Francisc din Italia, să aibă izbânzi, dar totuși nu prea multe, ca să nu uite că au nevoie de prietenul și de aliatul lor, regele Henric. Mă rog pentru Maiestatea Sa regele și pentru toți sfetnicii lui, și pentru animalele de pe câmpuri, și pentru Sfântul Părinte și pentru Curie – fie ca deciziile lor să fie îndrumate de Cel de Sus. Mă rog pentru Martin Luther, pentru toți cei infectați de erezie, pentru toți cei care luptă împotriva lui, mai ales pentru cancelarul ducatului de Lancaster, dragul nostru prieten Thomas Morus. În pofida ori-cărei logici și judecăți, mă rog pentru o recoltă bună și pentru oprirea ploii. Mă rog pentru toată lumea. Mă rog pentru orice. Asta înseamnă să fii cardinal. Numai când spun Domnului: „Acum, în legătură cu Thomas Cromwell…", Dumnezeu îmi răspunde: „Wolsey, ce ți-am zis eu? Nu știi când să te oprești?"

Când molima ajunge la Hampton Court, cardinalul se izolează de lume. Numai patru servitori au permisiunea de a se apropia de el. Când apare din nou, arată de parcă și-ar fi petrecut tot timpul în rugăciune.

La sfârșitul verii, când fetele se întorc la Londra, deja au crescut și părul lui Grace este albit de soare. Este rușinoasă față de el și el se întreabă dacă acum îl asociază cu noaptea când o dusese în brațe spre pat, după ce i se spusese de moartea mamei ei. Vara următoare, Anne zice: orice s-ar întâmpla, prefer să stau cu tine.

Boala a părăsit orașul, dar rugăciunile cardinalului au primit răspunsuri schimbătoare. Recolta este slabă; francezii sunt înfrânți în Italia și comandantul lor a căzut victimă molimei.

Vine toamna. Gregory se întoarce la tutorele lui; împotrivirea lui este limpede, deși puține lucruri sunt astfel în ceea ce-l privește pe Gregory.

– Ce se întâmplă, ce e în neregulă? îl întreabă el.

Băiatul nu vrea să spună. Cu alte persoane este destins și plin de viață, dar cu tatăl lui este reținut și politicos, de parcă vrea să păstreze o distanță formală între ei. El o întreabă pe Johane:

– Lui Gregory îi este teamă de mine?

Iute ca o săgeată spre țintă, ea se repede la el.

– Doar nu-i călugăr; are vreun motiv? Apoi se îmblânzește. Thomas, de ce i-ar fi teamă? Ești un tată blând; de fapt, cred că ești prea blând.

– Dacă nu vrea să se întoarcă la tutorele lui, l-aș putea trimite la Anvers, la prietenul meu Stephen Vaughan.

– Gregory nu o să fie niciodată un negustor bun.

– Nu.

Nu-l poți vedea încheind o înțelegere privind ratele dobânzilor cu unul dintre oamenii familiei Fugger sau cu vreun funcționar disprețuitor al familiei Medici.

– Deci, ce-o să mă fac cu el?

– Îți zic eu ce să faci – când va fi pregătit, însoară-l într-o familie bună. Gregory este un gentilom. Oricine poate vedea asta.

Anne este nerăbdătoare să înceapă să învețe greaca. El se gândește să găsească persoana cea mai nimerită s-o învețe, întrebând în stânga și-n dreapta. Vrea pe cineva potrivit, cu care să aibă ce discuta la cină, vreun student care să locuiască în casă. Regretă alegerea pe care a făcut-o cu tutorele fiului și nepoților lui, dar nu are de gând să renunțe la el în acest moment. Bărbatul este certăreț, și pe bună dreptate, căci existase un episod trist când unul dintre băieți dăduse foc camerei lui, din cauză că citea în pat

la lumina lumânării. „Doar nu e Gregory, nu-i așa?“, întrebase el, mereu optimist. Tutorele avusese impresia că el tratase întâmplarea ca pe o glumă. Și mereu îi trimite note de plată pe care el avea impresia că le-a achitat. Am nevoie de un contabil în gospodărie, se gândește.

Stă la biroul lui, plin cu schițe și planuri de la Ipswich și Cardinal College, cu estimările meșterilor și note de plată pentru proiectele lui Wolsey. Cercetează o cicatrice pe care o are în palmă – este o urmă veche de arsură și seamănă cu o frânghie răsucită. Se gândește la Putney. Se gândește la Walter. Se gândește la tropotul nervos al unui cal sperios, la mirosul de berărie. Se gândește la bucătăria de la Lambeth și la băiatul cu păr încâlcit care aducea țipari. Își amintește că îl lua pe băiat de păr și îl băga cu capul într-un ciubăr cu apă, ținându-l cufundat. Se gândește: chiar am făcut asta? Mă întreb de ce. Cardinalul are probabil dreptate, nu mai pot fi izbăvit. Cicatricea îl doare uneori: este tare ca un pinten de os. Se gândește: am nevoie de un contabil. Am nevoie de un profesor de greacă. Am nevoie de Johane, dar cine spune că pot să capăt ceea ce am nevoie?

Deschide o scrisoare. Este de la un preot pe nume Thomas Byrd. Are trebuință de bani și se pare că îi este dator cardinalul. Își notează să pună pe cineva să verifice și să plătească, apoi ia din nou scrisoarea. În ea se pomenește de doi bărbați, de doi studenți, Clerke și Sumner. Cunoaște numele astea. Sunt doi dintre cei șase de la colegiu, cei de la Oxford prinși cu cărți luterane. Închide-i și bagă-le mințile în cap, spusese cardinalul. El ține scrisoarea și apoi își ferește privirea. Știe că se apropie ceva rău; umbra se mișcă pe perete.

Citește. Clerke și Sumner sunt morți. Cardinalul ar trebui să afle, se spune în scrisoare. Neavând alt loc sigur, decanul a considerat potrivit să-i închidă în pivnițele colegiului, în pivnițele adânci în care este păstrat peștele. Chiar și în acel loc tăcut, tainic,

înghețat, molima verii i-a găsit. Au murit în întuneric și fără vreun preot la căpătâi.

Toată vara ne-am rugat, dar nu ne-am rugat destul. Oare cardinalul uitase pur și simplu de ereticii lui? Trebuie să mă duc să-i spun, se gândește.

Este prima săptămână din septembrie. Durerea înăbușită se transformă în furie. Dar ce poate face cu furia? Și ea trebuie înăbușită.

Dar când în cele din urmă vine anul nou și cardinalul zice: Thomas, ce să-ți dau cadou de an nou?, el răspunde:

– Dați-mi-l pe Micul Bilney. Și, fără să aștepte răspunsul cardinalului, continuă: Milord, se află în Turn de un an. Turnul ar înfricoșa pe oricine, dar Bilney este un om sfios, nu e puternic, și mi-e teamă de constrângerile la care e supus. Milord, amintiți-vă de Sumner și de Clerke, și de felul cum au murit. Milord, folosiți-vă puterea, scrieți scrisori, o petiție către rege dacă e nevoie. Eliberați-l!

Cardinalul se lasă pe speteaza scaunului și își împreunează vârfurile degetelor.

– Thomas, începe el. Dragul meu Thomas Cromwell. Foarte bine. Dar părintele Bilney trebuie să se întoarcă la Cambridge. Trebuie să renunțe la ideea lui de a merge la Roma ca să discute cu papa și să-l aducă pe calea cea bună. Sub Vatican sunt pivnițe foarte adânci și mâna mea nu va putea să-l ajungă acolo.

Lui îi stă pe limbă să-i spună: „Nu ai putut să ajungi nici măcar în pivnițele propriului tău colegiu." Dar se înfrânează. Erezia este o mică favoare pe care cardinalul i-o permite. El este mereu încântat să pună coperte ornamentate celor mai recente cărți „rele" și să afle ultimele bârfe din Steelyard, unde locuiesc negustorii germani. Îi face plăcere să dezbată câteva texte într-o discuție după cină. Dar cu cardinalul orice punct în contradictoriu trebuie înfășurat în filamente de cuvinte fine ca firul de păianjen. Orice părere periculoasă trebuie învelită în scuze amuzante, până

când ajunge moale și inofensivă ca perna pe care-ți culci capul. Este adevărat că, atunci când i se spusese despre morții din pivniță, cardinalul fusese mișcat până la lacrimi. „Cum să fi știut?", spusese el. „Tinerii aceia minunați!"

În ultimele luni plânge cu ușurință, deși asta nu înseamnă că lacrimile lui sunt mai puțin sincere; și, într-adevăr, acum își șterge o lacrimă, fiindcă știe povestea: Micul Bilney la Gray's Inn, omul care vorbea poloneză, mesagerii inutili, copiii uluiți, chipul lui Elizabeth Cromwell înțepenit în gravitatea morții. Se apleacă peste birou și spune:

– Thomas, te rog, nu dispera. Încă îi ai pe copii. Și poate, cu timpul, vei dori să te însori din nou.

Eu sunt un copil, se gândește, care nu poate fi mângâiat. Cardinalul își pune mâna peste a lui. Pietre ciudate sclipesc în lumină, arătându-și adâncurile: granatul ca o picătură de sânge; un turcoaz cu o patină argintie; un diamant cu o sclipire galbenă-verzuie, precum un ochi de pisică.

Nu îi va mărturisi niciodată cardinalului despre Mary Boleyn, deși îl bate gândul. S-ar putea ca Wolsey să râdă ori să fie scandalizat. Trebuie să-i strecoare ideea fără să-i explice contextul.

Toamna, 1528: se află la curte cu treburi de-ale cardinalului. Mary aleargă spre el, cu fustele ridicate, dând la iveală o pereche de ciorapi verzi fini, de mătase. O aleargă sora ei, Anne? Așteaptă să vadă.

Ea se oprește brusc.

– A, dumneata erai!

Nu ar fi crezut că Mary îl recunoaște. Pune o mână pe peretele lambrisat, cu răsuflarea tăiată, și pe cealaltă pe umărul lui, ca și cum e și el parte din zid. Mary este încă uluitor de frumoasă, blondă, cu trăsături dulci.

– Azi-dimineață, unchiul, începe ea. Unchiul Norfolk urla împotriva dumitale. I-am spus soră-mii: cine e omul ăsta îngrozitor, și ea a zis…

– Este cel care seamănă cu un perete?

Mary își dă mâna deoparte. Râde, roșește și, cu un mic oftat din adâncul pieptului, încearcă să-și recapete suflarea.

– Și care era plângerea lordului de Norfolk?

– Oh… Își face vânt cu mâna. Cardinali, legați, niciodată în Anglia nu a fost veselă situația când printre noi au fost cardinali. El spune că acum cardinalul de York spoliază casele nobile, spune că face totul ca să conducă numai el, iar lorzii au să fie ca niște școlari care vin speriați să fie pedepsiți cu biciul. Nu că ar trebui să iei în seamă ce spun eu…

Pare fragilă; încă nu și-a recăpătat suflul. Dar, din priviri, el o îndeamnă să continue. Ea scoate un râset scurt și spune:

– Fratele meu George urla și el. A zis că, de fapt, cardinalul de York s-a născut într-un spital de săraci și că are în slujbă un om născut într-un șanț. Tata a spus: haide, băiete dragă, n-ai nimic de pierdut dacă ești precis: nu chiar în șanț, ci în curtea unei berării, cred, fiindcă în mod sigur nu e gentilom. Mary face un pas înapoi. Arăți ca un gentilom. Îmi place haina ta de catifea cenușie, unde ai găsit-o?

– În Italia.

Depășise stadiul de perete. Mâna lui Mary se apropie din nou de el; absorbită, îl mângâie.

– Poți să-mi faci și mie rost? Deși poate că e cam sobră pentru o femeie, ce crezi?

Pentru o văduvă, nu, se gândește. Probabil că gândul i se citește pe față, fiindcă Mary spune:

– Așa este. William Carey a murit.

El își înclină capul, pe bună dreptate; Mary îl îngrijorează.

– I se simte lipsa la curte. Probabil că și dumneata simți la fel.

Un oftat.

– A fost un om bun. Date fiind împrejurările.

– Trebuie să-ți fi fost greu.

– Când regele și-a întors atenția spre Anne, s-a gândit că, știind cum se petrec lucrurile în Franța, ea ar putea accepta o… o anumită poziție la curte. Și în inima lui, după cum a spus. A zis că o să renunțe la toate celelalte ibovnice. Scrisorile pe care i le-a scris, cu mâna lui…

– Serios?

Cardinalul spune mereu că nu poți să-l faci pe rege să scrie singur o scrisoare. Nici chiar unui alt rege. Nici chiar papei. Nici chiar atunci când asta chiar ar conta.

– Da, de vara trecută. Îi scrie și, uneori, acolo unde de obicei semnează Henricus Rex… Îi ia mâna, i-o întoarce cu palma în sus și cu arătătorul desenează o formă. Acolo unde ar trebui să-și semneze numele, desenează în schimb o inimă… și pune în ea inițialele lor. Oh, nu trebuie să râzi… Ea nu-și poate stăpâni un zâmbet. El spune că suferă.

El vrea să spună: Mary, scrisorile astea… ai putea să le furi pentru mine?

– Sora mea zice: aici nu suntem în Franța și eu nu sunt prostuță ca tine, Mary. Ea știe că am fost amanta lui Henric și vede cum am fost lăsată baltă. Și a învățat lecția.

El își ține răsuflarea; dar acum ea e nesăbuită, vrea să spună ce are pe suflet.

– Ascultă-mă ce-ți zic: o să mute cerul și pământul ca să se căsătorească. Au jurat asta. Anne zice că o să fie al ei și nici că-i pasă dacă regina Caterina și toți spaniolii ajung pe fundul mării. Henric o să obțină ce vrea și Anne o să obțină ce vrea, și eu pot să spun asta fiindcă îi cunosc pe amândoi, mai bine ca oricine. Ochii îi înoată în lacrimi. De asta, continuă ea, o să-mi lipsească William Carey, fiindcă acum ea are totul, iar eu o să fiu dată la o parte după cină, ca un nimic. Acum nu mai sunt nevasta nimănui

și pot să spună orice despre mine. Tata zice că sunt o gură de hrănit, iar unchiul Norfolk, că sunt o târfă.

De parcă nu el te-a făcut așa.

– Ai nevoie de bani?

– A, da! mărturisește ea. Da, da, da și nimănui nu i-a trecut măcar prin cap asta! Nimeni nici măcar nu m-a întrebat asta. Am copii. Știi asta. Am nevoie… Își apasă degetele de buze, ca să le facă să nu mai tremure. Dacă l-ai văzut pe fiul meu… ei bine, de ce crezi că l-am botezat Henric? Regele ar fi trebuit să-l recunoască de fiu, așa cum a făcut cu Richmond, dar sora mea i-a interzis. El face ce-i spune ea. Are de gând să-i dăruiască ea însăși un prinț și nu-l vrea pe-al meu prin preajmă.

Cardinalul a primit informări: copilul lui Mary Boleyn este un băiețel sănătos, cu păr roșu-auriu și un apetit sănătos. Ea mai are o fată, mai mare, dar o fată nu este atât de interesantă, având în vedere împrejurările.

– Câți ani are băiatul acum, Lady Carey? o întreabă.

– Face trei în martie. Fetița, Catherine, are cinci. Din nou își atinge buzele, speriată. Am uitat… soția dumitale a murit. Cum am putut să uit?

Cum ai fi putut să știi, se întreabă el, dar ea îi răspunde de îndată:

– Anne știe totul despre toți cei care sunt în slujba cardinalului. Pune întrebări și scrie răspunsurile într-un hrisov. Ridică privirea spre el. Ai copii?

– Da… Știi că nici pe mine nu m-a întrebat nimeni asta vreodată?

Se sprijină de perete cu umărul, iar ea se apropie un pic de el și trăsăturile li se îmblânzesc, poate din cauza suferinței lor stoice comune, într-o conjurație a îndoliaților.

– Am un băiat mare, continuă el, este la Cambridge cu un tutore. Am o fetiță pe nume Grace; e drăguță și are părul blond, deși al

meu nu e așa… Soția mea nu a fost o frumusețe și, după cum vezi, nici eu nu sunt. Și o mai am pe Anne, Anne care vrea să învețe greaca.

– Doamne, replică ea. Pentru o femeie, știi…

– Da, dar ea spune: „De ce să aibă întâietate fiica lui Thomas Morus?" Se pricepe atât de bine la vorbe. Și le folosește pe toate.

– Pe ea o placi cel mai mult.

– Bunica ei stă cu noi, la fel și sora nevestei mele, dar nu e… pentru Anne nu e cel mai bun aranjament. Aș putea s-o trimit în altă parte, dar… ei bine, greaca… și oricum, chiar și așa, de-abia apuc s-o văd. Pare să fie cea mai lungă cuvântare – care nu e adresată lui Wolsey – pe care a rostit-o de multă vreme. Continuă: Tatăl dumitale ar trebui să te întrețină. O să-i cer cardinalului să stea de vorbă cu el.

Cardinalului o să-i facă plăcere asta, își zice.

– Dar am nevoie de un soț nou. Ca lumea să nu-mi mai spună în fel și chip. Poate cardinalul să facă rost de soți?

– Cardinalul poate orice. Ce fel de soț ți-ar plăcea?

Ea se gândește.

– Unul care să aibă grijă de copiii mei. Unul care să poată înfrunta familia mea. Unul care nu moare.

Își atinge vârfurile degetelor.

– Ar trebui să ceri pe cineva tânăr și frumos. Dacă nu ceri, nu capeți.

– Serios? Am fost crescută în cealaltă tradiție.

Atunci ai altă creștere decât sora ta, se gândește.

– Îți mai amintești, în feeria de la York Place… ai fost Frumusețea sau Bunătatea?

– Oh, zâmbește ea, asta s-a întâmplat când, acum vreo șapte ani? Nu mai țin minte. M-am costumat de atâtea ori.

– Desigur, ești potrivită pentru amândouă.

– Odinioară, numai de asta îmi păsa. Să mă costumez. Îmi amintesc totuși de Anne. Ea a fost Perseverența.

– Calitatea asta s-ar putea să-i fie pusă la încercare, afirmă el.

Cardinalul Campeggio a venit aici de la Roma cu instrucțiuni să pună bețe în roate. Să pună bețe în roate și să tragă de timp. Să facă orice, dar să evite să dea o sentință.

– Anne scrie mereu scrisori sau în hrisoavele ei. Se plimbă încoace și încolo, încoace și încolo. Când îl vede pe tata, ridică o mână: să nu îndrăznești să vorbești… Și când mă vede pe mine, mă ciupește. Așa… Mary face un semn în aer, cu degetele de la mâna stângă. Așa. Își trece degetele de la mâna dreaptă de-a lungul gâtului, până ajunge la mica adâncitură pulsândă de deasupra claviculei. Uneori îmi rămâne o vânătaie. Are de gând să mă desfigureze.

– O să stau de vorbă cu cardinalul, zice el.

– Așa să faci.

Ea așteaptă.

El trebuie să plece. Are treburi de făcut.

– Nu mai vreau să fiu o Boleyn, spune ea. Sau o Howard. Dacă regele l-ar recunoaște pe băiatul meu ar fi altceva, dar în situația dată nu mai am chef de aceste feerii și de petreceri, și de costumări în Virtuți. Nu există virtuți. Totul e spectacol. Dacă nu mă vor, nici eu nu-i vreau. Mai degrabă prefer să cerșesc.

– Serios acum… nu trebuie să se ajungă aici, Lady Carey.

– Știi ce vreau? Vreau un soț care să-i scoată din sărite. Vreau să mă mărit cu cineva care îi înspăimântă.

Brusc, ochii albaștri i se luminează. I-a venit o idee. Își așază un deget delicat pe catifeaua cenușie pe care o admiră atât de mult și rostește moale:

– Nu ceri, nu capeți.

Thomas Howard să-i fie unchi? Thomas Boleyn să-i fie tată? Regele, cu timpul, frate?

– Te-ar ucide.

Se gândește că n-ar trebui să dezvolte ideea: să rămână doar exprimarea unui fapt.

Ea râde și își mușcă buza.

– Desigur. Sigur că ar face-o. Unde-mi stă mintea? Oricum, îți sunt recunoscătoare pentru ce-ai făcut deja. Pentru răgazul de liniște de azi-dimineață: fiindcă urlau în legătură cu dumneata, nu cu mine. Într-o zi, continuă ea, Anne o să vrea să-ți vorbească. O să trimită după dumneata și o să fii măgulit. O să aibă ceva de făcut pentru dumneata, ori vreun sfat de cerut. Așa că, înainte să se întâmple asta, ascultă sfatul meu: întoarce-te și caută-ți de drum.

Își sărută vârful degetului și îi atinge buzele cu el.

Cardinalul nu are trebuință de el în acea seară, așa că el se duce acasă, la Austin Friars. Simte nevoia să pună o distanță cât mai mare între el și toți din familia Boleyn. Probabil că sunt bărbați care ar fi fascinați de o femeie care a fost amanta a doi regi, dar el nu se numără printre ei. Se gândește la sora Anne – de ce s-ar arăta interesată de el. Poate că are informații prin ceea ce Thomas Morus numește „fraternitatea ta evanghelică", și totuși este ceva enigmatic: cei din familia Boleyn nu par să se gândească prea mult la sufletele lor. Unchiul Norfolk are preoți care fac asta în locul lui. Urăște ideile și nu citește niciodată o carte. Fratele George este interesat de femei, vânătoare, veșminte, giuvaieruri și tenis. Sir Thomas Boleyn, fermecătorul diplomat, este interesat numai de sine însuși.

I-ar plăcea să spună cuiva ce s-a întâmplat. Nu are cui, așa că îi spune lui Rafe.

– Cred că ți s-a părut, replică Rafe cu severitate. Ochii lui spălăciți se fac mari auzind despre inițialele înscrise în inimă, dar nici măcar nu zâmbește. Își mărturisește neîncrederea față de propunerea de căsătorie. Trebuie că a vrut să spună altceva.

El ridică din umeri; e greu să-ți dai seama ce anume.

– Ducele de Norfolk s-ar repezi asupra noastră ca o haită de lupi, zice Rafe. Ar veni și ne-ar da foc la casă.

Clatină din cap.

– Dar ciupitura. Care e soluția?

– O armură. Evident, răspunde Rafe.

– Ar putea să dea naștere la întrebări.

– În ziua de azi, nimeni nu se mai uită la Mary. Apoi adaugă acuzator: În afară de tine.

Odată cu sosirea legatului papal la Londra, curtea cvasiregală a lui Anne Boleyn se destramă. Regele nu vrea să iște confuzii; cardinalul Campeggio se află aici ca să se ocupe de mustrările de conștiință ale regelui cu privire la mariajul lui cu Caterina, care nu au legătură, insistă el, cu sentimentele pe care le-ar putea avea pentru Lady Anne. Aceasta este trimisă la Hever, iar sora ei pleacă împreună cu ea. Un zvon începe să circule prin Londra, cum că Mary ar fi însărcinată.

– Având în vedere prezența ta acolo, master, zice Rafe, ești sigur că n-ai făcut altceva decât să te sprijini de zid?

Familia soțului mort neagă că ar fi putut fi copilul lui, și regele neagă și el. Este trist să vezi zelul cu care oamenii presupun că regele minte. Anne cum reacționează? Va avea destulă vreme să-i treacă bosumflarea, cât timp este exilată la țară.

– Mary o să fie numai vânătăi de la pișcături, zice Rafe.

Oameni de prin tot orașul îi spun bârfa asta, fără să știe cât este el de interesat. Îl întristează, îl face să aibă îndoieli, îl face să-și pună întrebări în legătură cu familia Boleyn. Vede și aude altfel tot ce s-a întâmplat între el și Mary. I se face pielea de găină când se gândește că, dacă ar fi fost flatat, impresionabil, dacă i-ar fi spus da, curând ar fi fost tatăl unui bebeluș care nu semăna deloc cu un Cromwell, ci foarte mult cu un Tudor. Ca șmecherie, e demnă de admirație. Poate că pare Mary o păpușică, dar nu e deloc proastă. Când venise în fugă prin galerie, arătându-și ciorapii verzi, ochii îi erau în căutarea prăzii. Pentru cei din familia Boleyn, ceilalți oameni nu sunt buni decât de folosit și de aruncat. Sentimentele celorlalți nu înseamnă nimic, nici reputația lor ori bunul nume al familiei.

Zâmbește la gândul bunului nume al familiei Cromwell. Sau al vreunei reputații de apărat.

Orice ar fi fost, nu s-a întâmplat nimic până la urmă. Poate că Mary se înșelase, ori poate că zvonul nu fusese decât simplă răutate. Dumnezeu știe. Poate că existase un copil și pierduse sarcina. Povestea s-a risipit încetul cu încetul, fără vreo concluzie clară. Nu există nici un copil. Este ca una dintre poveștile acelea ciudate ale cardinalului, când natura însăși este pervertită și femeile sunt șerpi, care apar și dispar după propria vrere.

Și regina Caterina avusese un copil care dispăruse. În primul an de căsnicie cu Henric, pierduse o sarcină, dar doctorii îi ziseseră că avea gemeni și chiar și cardinalul și-o amintește la curte cu corsetele lărgite și cu un zâmbet tainic pe chip. Se retrăsese în odăile ei pentru perioada de lăuzie; după o vreme, revenise cu corsetul strâns pe lângă trup, cu pântecele plat și fără nici un copil.

Trebuie să fie o specialitate a Tudorilor.

Ceva mai târziu, aude că Anne a preluat tutela fiului surorii ei, Henry Carey, și se întreabă dacă are de gând să-l otrăvească. Sau să-l mănânce.

Anul Nou, 1529: Stephen Gardiner este la Roma, transmițând amenințări la adresa papei Clement, în numele regelui; conținutul amenințărilor nu i-a fost dezvăluit cardinalului. Clement este de cele mai multe ori ușor de speriat și nu e de mirare că, având-l alături pe Master Stephen care îi picură sulf în ureche, se îmbolnăvește. Se aude că este pe moarte și oamenii cardinalului bat Europa, sondând terenul și adunând susținători, în clinchetul vesel al banilor. Problema regelui s-ar rezolva ușor dacă Wolsey ar fi papă. Cardinalul bombăne un pic la gândul posibilei învestiri: își iubește țara, ghirlandele de mai, cântecul dulce al păsărilor. În coșmarurile lui, vede italieni bondoci care scuipă, o pădure de știreanguri, o câmpie plină de cadavre.

– O să vreau să vii cu mine, Thomas. Poți să-mi stai alături și să acționezi rapid dacă vreunul dintre cardinalii aceia o să încerce să mă înjunghie.

El își imaginează trupul stăpânului său plin de pumnale, așa cum trupul Sfântului Sebastian este plin de săgeți.

– De ce papa trebuie să fie la Roma? Unde scrie asta?

Un zâmbet ușor se răspândește pe fața cardinalului.

– Să aducem Sfântul Scaun acasă. De ce nu? Îi plac planurile îndrăznețe. Bănuiesc că nu pot să-l mut la Londra. Dacă aș fi arhiepiscop de Canterbury, aș putea să-mi țin curtea papală la Lambeth Palace…, dar bătrânul Warham o ține pe-a lui, întotdeauna îmi pune bețe-n roate…

– Sfinția Voastră ar putea să se mute în propria eparhie.

– York este atât de departe. N-aș putea să am pontificatul la Winchester, ce părere ai? În străvechea capitală a Angliei? Și mai aproape de rege?

Ce regim ciudat ar fi și ăsta: regele la cină, cu papa, care este și lord cancelar… Va trebui atunci regele să îi înmâneze șervetul și să-l servească primul pe el?

Când sosesc vești despre însănătoșirea lui Clement, cardinalul nu spune: ce șansă minunată s-a pierdut. Zice: Thomas, ce facem acum? Trebuie să deschidem curtea legatului, nu mai putem amâna.

– Du-te și găsește-mi un om pe nume Anthony Poynes, îi cere.

El stă în picioare, cu brațele încrucișate, așteptând detalii mai amănunțite.

– Încearcă în Insula Wight. Și adu-mi-l pe Sir William Thomas, cred că o să-l găsești în Carmarthen – este în vârstă, așa că spune-le oamenilor tăi să meargă încet.

– În slujba mea nu sunt oameni începți. Dă din cap. Cu toate astea, am înțeles. Să nu omorâm martorii.

Judecata cauzei regelui se apropie. Regele are de gând să demonstreze că regina Caterina nu era virgină când se măritase cu el, căci mariajul cu fratele lui, Arthur, se consumase. În acest scop, el îi adună pe gentilomii care se aflaseră în slujba cuplului regal după căsătoria lor de la castelul Baynard, apoi, mai târziu,

la Windsor, unde curtea se mutase în luna noiembrie a acelui an, după care la Ludlow, unde fuseseră trimiși să se joace de-a prințul și prințesa de Wales.

– Arthur, spune Wolsey, ar fi avut cam vârsta ta, Thomas, dacă ar fi trăit.

Curtenii de atunci, martorii, sunt cu cel puțin o generație mai bătrâni. Și au trecut atâția ani – douăzeci și opt, mai precis. Cât de bună poate fi memoria lor?

Nu ar fi trebuit să se ajungă vreodată la asta – la această expunere publică și necuviincioasă. Cardinalul Campeggio a implorat-o pe Caterina să se supună voinței regelui, să accepte că mariajul ei nu este valabil și să se retragă la mănăstire. Sigur, răspunde ea dulce, o să devin călugăriță – dacă regele se va face călugăr.

Între timp, ea arată motivele pentru care curtea legatului nu ar trebui să judece deloc acest caz. În primul rând, se află încă *sub judice* la Roma. În al doilea rând, ea este străină într-o țară străină; nu ține seama de deceniile în care a cunoscut în amănunțime fiecare aspect al politicii engleze. Judecătorii, pretinde ea, sunt părtinitori; desigur, are motive să creadă asta. Campeggio o asigură cu mâna pe inimă că va da o sentință dreaptă, chiar dacă se teme pentru propria lui viață. Caterina consideră că este prea apropiat de colegatul lui; oricine a petrecut atât de mult timp cu Wolsey, crede ea, nu mai știe ce e aceea dreptate.

Cine o sfătuiește pe Caterina? John Fisher, episcop de Rochester.

– Știi ce nu pot să sufăr la omul ăsta? întreabă cardinalul. E numai piele și os. Urăsc prelații scheletici. Ne fac pe noi, ceilalți, să arătăm rău. Părem… corporali.

Este îmbrăcat cu toată pompa corporală, în cel mai minunat purpuriu, când regele și regina sunt chemați în fața celor doi cardinali, la Blackfriars. Toată lumea a presupus că regina va trimite un delegat, dar apare în persoană. Este prezentă întreaga

adunare episcopală. Regele își rostește numele cu o voce plină, răsunătoare, venită din pieptul lui mare, plin de giuvaieruri. El, Cromwell, ar fi recomandat un semn din mână, un murmur, o înclinare ușoară a capului, prin care să recunoască tacit autoritatea curții. După părerea lui, de cele mai multe ori modestia este doar aparență; dar aparențele pot fi câștigătoare.

Sala este plină-ochi. El și Rafe stau într-un colț îndepărtat. După aceea, după ce regina și-a dat declarația – au fost văzuți câțiva bărbați plângând –, ies în lumina soarelui.

– Dacă am fi stat mai aproape, am fi văzut dacă regele putea s-o privească în ochi, zice Rafe.

– Da. Asta, de fapt, vrea toată lumea să afle.

– Îmi pare rău s-o spun, dar eu o cred pe Caterina.

– Știt. Nu crede pe nimeni.

Cineva se pune în calea soarelui. Este Stephen Gardiner, negru și încruntat, înfățișarea lui nefiind deloc îmbunătățită de călătoria la Roma.

– Master Stephen! spune el. Cum a fost călătoria spre casă? Nu-i niciodată prea plăcut să te întorci cu mâna goală, nu-i așa? Mi-a părut rău pentru tine. Bănuiesc că ai făcut tot ce ți-a stat în puteri, atât cât a fost.

Gardiner se încruntă și mai tare.

– Dacă această curte nu-i poate da regelui ceea ce dorește, stăpânul tău va fi terminat. Și atunci mie o să-mi pară rău pentru tine.

– Numai că nu o să-ți pară.

– Numai că nu o să-mi pară, recunoaște Gardiner și pleacă mai departe.

Regina nu se întoarce să asiste la părțile sordide ale audierilor. Avocatul ei vorbește pentru ea; regina i-a spus duhovnicului ei cum nopțile petrecute cu Arthur au lăsat-o neatinsă și i-a dat permisiunea să încalce taina spovedaniei și să facă publică această

mărturisire. Ea a vorbit în fața celei mai înalte curți care există – curtea lui Dumnezeu; ar minți, riscând osânda veșnică a propriului suflet?

În plus, mai există și alt aspect, prezent în mintea tuturor. După moartea lui Arthur, ea fusese prezentată posibililor miri – bătrânului rege sau tânărului prinț Henric – drept „prospătură". Ar fi putut să aducă un doctor care s-o cerceteze. Ar fi fost speriată, ar fi plâns; dar s-ar fi supus. Probabil că acum regina ar fi vrut să se fi întâmplat toate astea – să fi fost adus un străin cu mâini reci. Dar ei nu îi ceruseră să facă dovada a ceea ce susținea; probabil că oamenii nu erau atât de nerușinați în vremurile acelea. Dispensele pentru căsătoria ei cu Henric acopereau ambele situații: era/nu era virgină. Documentele spaniole sunt diferite de cele englezești și asta ar trebui să facem acum, să studiem hârtiile și cerneala, stipulările din documente, nu să ne certăm la tribunal pentru o fâșie de piele și o pată de sânge pe un cearșaf de pânză.

Dacă el ar fi fost avocatul reginei, i-ar fi cerut să fie prezentă la tribunal, oricât ar fi protestat. Ar fi vorbit oare atunci martorii, în fața ei, așa cum au făcut-o pe la spate? Ar fi fost rușinată să dea ochii cu ei, încărunțiți și noduroși de bătrânețe, dar cu o memorie perfectă; însă el i-ar fi spus să îi salute cu amabilitate și să declare că nu i-ar fi recunoscut, atât de mult timp trecuse; să-i întrebe dacă aveau nepoți și dacă durerile bătrâneții sunt domolite de căldura verii. Rușinea mai mare ar fi fost a lor: nu ar fi ezitat, nu s-ar fi bâlbâit sub privirea neclintită din ochii onești ai reginei?

În absența Caterinei, procesul devine o distracție nerușinată. Înaintea curții se află contele de Shrewsbury – un om care luptase cu bătrânul rege la Bosworth. Își amintește de propria noapte a nunții, petrecută demult, când era, la fel ca prințul Arthur, doar un flăcău de cincisprezece ani. În noaptea nunții lui Arthur, el și contele de Oxford îl duseseră pe prinț în odaia Caterinei. Da, spune marchizul de Dorset, și el prezent acolo; Caterina se afla sub învelitoare, și prințul se băgase în pat lângă ea.

– Nimeni nu e dispus să jure că s-a suit în pat cu ei, șoptește Rafe. Deși mă întreb dacă nu au găsit totuși pe cineva.

Curtea trebuie să se mulțumească numai cu mărturisirea făcută în dimineața de după nuntă. Ieșind din camera nupțială, prințul spusese că era însetat și îi ceruse lui Sir Anthony Willoughby o cupă de bere. „Noaptea trecută am fost în Spania", zisese el. O glumă grosolană de puști, adusă acum la lumină. Ce trist e să mori de tânăr, să cobori în întuneric singur! Maurice St John nu se află acolo cu el, în cripta din Catedrala Worcester: nici domnul Cromer, nici William Woodall, nici vreunul dintre cei care îl auziseră spunând: „Domnilor, este o distracție grozavă să ai o nevastă."

După ce au ascultat toate astea și au ieșit afară, el se simte ciudat de înfrigurat. Își duce mâna la față, atingându-și obrazul.

Rafe spune:

– Ar fi un mire demn de milă cel care ar ieși dimineața din odaie și ar zice: „Buna ziua, domnilor. N-am făcut nimic!" Se lăuda, nu-i așa? Asta făcea. Au uitat cu toții ce înseamnă să ai cincisprezece ani.

În vreme ce curtea este în dezbatere, regele Francisc pierde o bătălie în Italia. Papa Clement se pregătește să semneze un nou tratat cu împăratul, nepotul reginei Caterina. El nu știe lucrurile astea când spune:

– Este o zi proastă. Dacă vrem ca Europa să râdă de noi, acum le-am dat și motiv.

Îi aruncă o privire piezișă lui Rafe, a cărui problemă este că nu-și poate imagina pe cineva, nici chiar un puști nerăbdător de cincisprezece ani, să-și dorească să o penetreze pe Caterina. Ar fi ca o împreunare cu o statuie. Desigur, Rafe nu l-a auzit pe cardinal vorbind despre farmecele trecute ale reginei.

– Ei bine, mă abțin să dau o sentință. Ceea ce va face și curtea. Este tot ce poate să facă. Apoi continuă: Rafe, tu ești mult mai aproape de chestiunile astea. Eu nu mai țin minte cum era la cincisprezece ani.

– Sigur? Nu aveai cincisprezece ani când ai ajuns în Franța?

– Da, probabil.

Wolsey: „Arthur ar fi avut cam vârsta ta, Thomas, dacă ar mai fi trăit."

Își amintește de o femeie din Dover, lipită de un perete; oasele ei mici și fragile, chipul tânăr, palid, lipsit de expresie. Simte un fior de panică, de pierdere; dacă, de fapt, gluma cardinalului nu este o glumă, dacă odraslele lui sunt răspândite pretutindeni și el nu i-a ajutat niciodată cu nimic? Există un singur lucru corect care trebuie făcut: să ai grijă de propriii copii.

– Rafe, spune el, știi că nu mi-am făcut testamentul? Am zis că o să-l fac, dar nu am făcut-o. Cred că ar trebui să mă duc acasă și să-l întocmesc.

– De ce? Rafe pare uimit. De ce acum? Cardinalul o să aibă nevoie de tine.

– Hai acasă.

Îl ia pe Rafe de braț. În stânga, o mână îl atinge: degete fără substanță. O fantomă merge alături: Arthur, palid și serios. Rege Henric, se gândește, tu l-ai invocat. Acum tu să-l trimiți înapoi.

Iulie, 1529: Thomas Cromwell din Londra, domnilor. În deplinătatea facultăților fizice și mentale. Fiului său, Gregory, șase sute șaizeci și șase de lire, treisprezece șilingi și patru pence. Și saltele de puf, perne și cuvertura de satin galben turcesc, patul dublu din Flandra și șifonierul sculptat, și dulapurile, argintăria, obiectele argintate și douăsprezece linguri de argint. Și arendele pentru ferme, care vor rămâne în custodia executorilor testamentari până la majoratul lui, când va primi alte două sute de lire în aur. Bani pentru executori pentru creșterea copiilor și zestre pentru fiica lui, Anne, și pentru fiica cea mică, Grace. O dotă pentru nepoata lui, Alice Wellyfed; rochii, haine și veste pentru nepoții lui; pentru Mercy, tot felul de obiecte casnice, ceva argintărie și orice altceva consideră executorii că ar trebui să primească. Moștenire pentru Johane, sora soției sale decedate,

și pentru soțul ei, John Williamson, și zestre pentru fiica lor, numită tot Johane. Bani pentru servitori. Patruzeci de lire care să fie împărțite la patruzeci de fecioare sărace la căsătorie. Zece lire pentru hrana prizonierilor săraci din temnițele londoneze.

Trupul lui urmează să fie înmormântat în parohia unde va muri; sau după cum dispun executorii.

Restul averii sale va fi folosită pentru slujbe în amintirea părinților lui.

Sufletul i-l încredințează lui Dumnezeu. Cărțile, lui Rafe.

Când molima verii se întoarce, le întreabă pe Mercy și pe Johane: să trimitem copiii din oraș?

În ce direcție? se interesează Johane; nu îl provoacă, doar vrea să afle.

Mercy spune: poate cineva să întreacă boala? Se consolează toți cu gândul că, dacă boala a omorât atât de mulți anul trecut, anul ăsta nu o să mai fie așa de violentă – ceea ce el nu consideră a fi neapărat adevărat, și se gândește că oamenii par să înzestreze această molimă cu o inteligență umană sau măcar animalică: precum lupul care vine la stână, dar nu în nopțile când oamenii îl așteaptă cu câini. Dacă nu cumva ei cred că molima este mai mult decât animalică ori umană, că este trimisă de Cel de Sus – Dumnezeu apelează iar la vechile lui trucuri. Când aude veștile rele din Italia, despre noul tratat al lui Clement cu împăratul, Wolsey își înclină capul și rostește:

– Stăpânul meu este capricios.

Și nu se referă la rege.

În ultima zi de iulie, cardinalul Campeggio închide curtea legatului. Este, spune el, sărbătoarea romană. Vin vești că ducele de Suffolk, bunul prieten al regelui, a dat cu pumnul în masă în fața lui Wolsey și l-a amenințat direct. Toți știu că procesul nu va mai fi reluat niciodată. Toți știu că, de fapt, cardinalul dăduse greș.

În seara aceea, la Wolsey, el crede pentru prima dată că stăpânul lui va cădea. Și dacă o să cadă, se gândește, o să cad și eu odată cu el. Reputația lui este sumbră. Este ca și cum gluma cardinalului s-ar fi materializat: ca și cum ar merge prin râuri de sânge, lăsând în urmă sticlă sfărâmată și pârjoliri, văduve și orfani. Cromwell, spun oameni, este un om rău. Cardinalul nu vrea să vorbească despre ce se întâmplă în Italia ori ce s-a petrecut la curtea legatului.

– Am auzit că boala transpirației a revenit, zice el. Ce să fac? O să mor? M-am luptat în patru rânduri cu ea. În anul… ce an? Cred că era 1518… Acum ți-ar veni să râzi, dar așa a fost – după ce a terminat cu mine, arătam ca episcopul Fisher. Nu mai aveam deloc carne pe oase. Dumnezeu m-a ridicat și m-a făcut să-mi clănțăne dinții.

– Sfinția Voastră era descărnat? întreabă el, încercând să-l facă să zâmbească. Ar fi trebuit să vă faceți portretul atunci.

Episcopul Fisher zisese la tribunal – chiar înainte de sărbătoarea romană – că nici o putere, umană sau divină, nu ar putea să dezlege mariajul dintre rege și regină. Dacă i-ar plăcea să-l învețe ceva pe Fisher, ar fi să nu facă declarații pompoase. El știe ce poate face legea și nu e ceea ce crede episcopul Fisher.

Până acum, în fiece zi până azi, dacă i-ai fi zis lui Wolsey că un lucru este imposibil, el ar fi râs doar. În seara asta, spune – atunci când poate aborda subiectul: prietenul meu, regele Francisc, este înfrânt și la fel sunt și eu. Nu știu ce să fac. Cu sau fără molimă, cred că s-ar putea să mor.

– Trebuie să plec acasă, zice el. Vreți să mă binecuvântați?

Îngenunchează înaintea cardinalului. Wolsey își ridică mâna, apoi, ca și când uitase ce voia să facă, o lasă să atârne în aer. Apoi rostește:

– Thomas, nu sunt pregătit să-l întâlnesc pe Domnul.

El ridică privirea, zâmbind.

– Poate nici Dumnezeu nu e pregătit să vă întâlnească.

– Sper să-mi fii alături când o să mor.

– Dar momentul ăsta e departe.

Cardinalul clatină din cap.

– Dacă ai fi văzut cum s-a repezit Suffolk azi la mine. El, Norfolk, Thomas Boleyn, Thomas, Lord Darcy, doar atâta aşteptau, eşecul meu în faţa acestei curţi, iar acum aud că pun la cale alcătuirea unui hrisov cu învinuiri, întocmesc o listă cu acuzaţii, despre cum am redus eu rândurile nobilimii şi aşa mai departe. Fac un hrisov numit… cum l-au numit? „Douăzeci de ani de insulte?“ Fierb o tocană în care toarnă orice jignire cât de măruntă, aşa cum o consideră ei, prin care se referă de fapt la orice lucru adevărat le-am zis…

Inspiră adânc, răsunător, şi priveşte spre tavanul pe care este dăltuit trandafirul dinastiei Tudor.

– Nu vor fi asemenea mâncăruri în bucătăria Sfinţiei Voastre, zice el.

Se ridică. Se uită la cardinal şi tot ce poate să vadă este că va avea şi mai mult de muncă.

– Liz Wykys n-ar fi vrut ca fetele ei să fie târâte prin ţară, zice Mercy. Mai ales Anne, care, după câte ştiu eu, plânge dacă nu te vede.

– Anne? El e uimit. Anne plânge?

– Ce ai crezut? replică Mercy, cu oarecare duritate. Crezi că propriii copii nu te iubesc?

O lasă pe ea să hotărască. Fetele rămân acasă. Este o decizie greşită. Mercy atârnă la uşă însemnele bolii. Spune: cum s-a întâmplat asta? Spălăm, frecăm podelele, nu cred că mai poate fi găsită în toată Londra o casă mai curată ca a noastră. Ne spunem rugăciunile. Nu am mai văzut un copil care să se roage precum Anne. Se roagă de parcă se pregăteşte să plece la război.

Anne se îmbolnăveşte prima. Mercy şi Johane strigă la ea şi o zgâlţâie ca s-o împiedice să adoarmă, căci se zice că, dacă dormi,

mori. Dar forța bolii este mai puternică decât ei și Anne se prăbușește epuizată pe pernă, chinuindu-se să respire, și se prăvale mai adânc, într-o nemișcare neagră, și numai mâna i se mișcă, încleștând și descleștând degetele. El i-o ia între palme și încearcă să o liniștească, însă e precum mâna unui soldat tremurând după o luptă.

Mai târziu se ridică, întreabă de mama ei. Cere caietul în care și-a scris numele. În zori, febra cedează. Johane izbucnește în lacrimi de ușurare și Mercy o trimite să se culce. Anne se străduiește să se ridice în capul oaselor; îl vede limpede acum, zâmbește și îi spune pe nume. Aduc un lighean cu apă și cu petale de trandafir și o spală pe față; degetele ei se întind, nesigure, să împingă petalele în apă, astfel că fiecare devine o mică bărcuță ce duce apa, o cupă, un graal parfumat.

Dar, după răsăritul soarelui, febra urcă din nou. Nu vrea să le lase să înceapă din nou, cu ciupitul și cu înghiontitul, și cu zgâlțâitul. O încredințează în mâinile Domnului și îi cere să aibă milă de el. Îi vorbește, dar ea nu dă nici un semn că-l aude. Lui nu-i e frică să nu se molipsească. Dacă a putut cardinalul să supraviețuiască molimei de patru ori, sunt sigur că nu mă aflu în pericol, și dacă mor, mi-am făcut testamentul. Rămâne cu ea, privind cum pieptul i se ridică și coboară, privind-o cum luptă și pierde. Nu e acolo când moare – Grace s-a îmbolnăvit și ea, iar el se ocupă să fie pusă în pat. Așa că lipsește din încăpere, doar o clipă, și când intră înapoi, micuța ei față neînduplecată este relaxată și dulce. Pare resemnată, indiferentă; deja mâna ei este grea, mai grea decât poate el să suporte.

Iese din cameră și spune:

– Învăța grecește.

Desigur, răspunde Mercy: era un copil minunat și era cu adevărat fiica ta. Se sprijină de umărul lui și plânge.

– Era deșteaptă și bună, și, în felul ei, știi, era frumoasă, spune ea.

Gândul lui fusese: învăța grecește; poate că acum o știe.

Grace îi moare în brațe; moare ușor, la fel de firesc cum se născuse. El o lasă înapoi încetișor pe cearșafurile ude: un copil de o perfecțiune imposibilă, degetele ei desfăcându-se asemenea unor frunze albe, subțiri. Nu am cunoscut-o niciodată, se gândește; niciodată nu am știut că o am. Întotdeauna i se păruse imposibil că printr-un act al lui îi dăduse viață, printr-un lucru negândit pe care el și Liz îl făcuseră, în vreo noapte de mult uitată. Avuseseră de gând să-l numească Henry dacă era băiat, Katherine, dacă era fată și, zisese Liz, numele acesta va fi și în onoarea lui Kat a ta. Dar când o văzuse, înfășată, frumoasă, perfectă, el rostise altceva și Liz fusese de acord. Nu putem câștiga grația divină.* Nu suntem vrednici de ea.

El îl întreabă pe preot dacă fiica lui cea mare poate fi înmormântată împreună cu caietul în care își scrisese numele: Anne Cromwell. Preotul spune că nu a auzit vreodată de așa ceva. El este prea obosit și prea furios ca să protesteze.

Fiicele lui sunt acum în purgatoriu, un ținut al focurilor lente și al ghețurilor crestate. Unde anume în Evanghelie se vorbește despre purgatoriu?

Tyndale zice: și acum rămân acestea trei: credința, nădejdea și dragostea; iar mai mare dintre acestea este dragostea.**

Thomas Morus crede că este o traducere greșită și păcătoasă. El insistă pe „dragostea creștină". Morus este în stare să te pună în lanțuri pentru o tălmăcire greșită. De exemplu, ar face moarte de om pentru un sens diferit din greacă.

Se întreabă din nou dacă morții au nevoie de tălmaci; poate într-o clipă, în acea simplă răsucire spre neființă, ei știu tot ce trebuie să știe.

Tyndale spune: „Dragostea nu cade niciodată."

---

* *Grace*, în engleză, înseamnă și grație divină (n.tr.)

** Corinteni, 1, 13:13 (n.tr.)

Vine octombrie. Wolsey prezidează, ca de obicei, întrunirile consiliului regal. Dar în curțile legale, când se deschide sesiunea dinainte de Sfântul Mihail, sunt depuse citații împotriva cardinalului. Este acuzat pentru izbânzi. Este acuzat pentru exercitarea puterii. Mai precis, este acuzat de susținerea unei jurisdicții străine pe domeniile regelui – adică, de exercitarea rolului său ca legat papal. Ceea ce vor să spună este: el este *alter rex.* El este, și a fost mereu, mai arogant decât regele. Și de asta – dacă este o crimă – se face el vinovat.

Așa că acum, prin York Place se plimbă țanțoș ducele de Suffolk, ducele de Norfolk – cei doi mari nobili ai domeniului. Suffolk, cu barba lui blondă țepoasă, seamănă cu un porc printre trufe; un om cu chipul roșu, își amintește el, îi face rău cardinalului. Norfolk pare neliniștit în vreme ce cercetează posesiunile cardinalului; este evident că se așteaptă să găsească figurine de ceară, reprezentându-l poate chiar pe el, probabil cu ace lungi înfipte în ele. Tot ce a înfăptuit cardinalul a fost printr-un pact cu diavolul; asta e ideea lui fixă.

El, Cromwell, îi alungă. Ei se întorc și se întorc cu împuterniciri mai multe și mai trainice, cu semnături mai puternice, și îl aduc cu ei pe Master of the Rolls. Iau Marele Sigiliu de la cardinal.

Norfolk îl privește pieziș și îi aruncă rapid un rânjet de dihor. El nu știe de ce.

– Vino să mă vezi, spune ducele.

– Pentru ce, milord?

Norfolk își lasă în jos colțurile gurii. Nu îi dă nici o explicație.

– Când?

– Nu-i grabă, răspunde Norfolk. Vino după ce-ți îndrepți manierele.

Este 19 octombrie 1529.

III

Faci sau strici

Ziua Tuturor Sfinților, 1529

Halloween: hotarele lumii se fisurează și sângerează. Este vremea când străjerii Purgatoriului, temnicerii și slujbașii lui îi ascultă pe muritori, care se roagă pentru cei morți.

În perioada asta din an, asemenea tuturor celor din parohie, el și Liz stăteau treji, rugându-se pentru Henry Wykys, tatăl ei; pentru soțul mort al lui Liz, Thomas Williams; pentru Walter Cromwell și pentru veri îndepărtați; pentru nume pe jumătate uitate, surori vitrege de mult pierite și pentru frați vitregi nenăscuți.

Noaptea trecută, el a vegheat singur. Stă întins în pat, treaz, dorindu-și ca Liz să-i fie alături; așteptând-o să vină și să se așeze lângă el. Este adevărat că se află la Esher împreună cu cardinalul, nu acasă, la Austin Friars. Dar, se gândește: ea va ști să mă găsească. Îl va căuta pe cardinal, chemată din tărâmul dintre lumi de tămâie și de lumina lumânărilor. Oriunde se află cardinalul, voi fi și eu.

La un moment dat, trebuie că a adormit. Când se ivesc zorii, camera pare atât de pustie, încât e pustie chiar și cu el înăuntru.

Ziua Tuturor Sfinților: durerea vine în valuri. Acum amenință să-l dea cu totul peste cap. El nu crede că morții se întorc; dar asta nu îl împiedică să simtă pe umeri atingere de degete, de aripi. De noaptea trecută, ei sunt mai puțin forme și chipuri distincte și mai degrabă o masă solidă, colectivă, carnea lor lovindu-se și frecându-se, textura lor, densă precum creaturile mării, cu chipurile palide de la luciul subacvatic.

Acum el stă în ambrazura unei ferestre, cu cartea de rugăciuni a lui Liz în mână. Fiicei lui Grace îi plăcea să se uite la ea și astăzi el simte urmele degețelelor ei sub ale sale. Sunt rugăciunile Maicii Domnului pentru orele canonice, paginile cu anluminuri reprezentând o porumbiță, un vas cu crini. Sunt Matinele, și Maria îngenunchează pe podeaua cu plăci albe și negre. Îngerul o întâmpină, și cuvintele de întâmpinare sunt scrise pe un pergament care se desface din încleștarea mâinilor lui, de parcă palmele lui vorbesc. Are aripi colorate: un albastru celest.

Întoarce paginile. Sunt Laudele. Iată o imagine a Vizitei Sfintei Fecioare Maria. Maria, cu pântecele ei mic și plat, este întâmpinată de verișoara ei însărcinată, Sfânta Elisabeta. Au frunțile înalte, sprâncenele subțiri și o înfățișare surprinsă – și este firesc să fie așa: una dintre ele este virgină, cealaltă, în vârstă. Flori de primăvară le cresc la picioare și fiecare are o coroană diafană, din firicele aurite, fine ca niște fire blonde de păr.

Întoarce o pagină. Grace, mică și tăcută, întoarce pagina odată cu el. Este Prima Oră. Imaginea e Nașterea Domnului: un Iisus mititel și alb stă între faldurile mamei sale. Este Ora a Șasea: magii întind cupe împodobite; în spatele lor, un oraș pe un deal, un oraș din Italia, cu clopotnița și priveliștea unui deal, și o lizieră încețoșată. Este Ora a Noua: Iosif duce la templu un coș cu porumbițe. Sunt Vesperele: un pumnal trimis de Irod este înfipt într-un bebeluș îngrozit. O femeie își aruncă mâinile în aer, într-un gest de protest sau de rugăciune: palmele ei grăitoare, neputincioase.

De pe trupul neînsuflețit al bebelușului cad trei stropi de sânge, fiecare de forma unei lacrimi. Fiecare lacrimă de sânge este de un purpuriu distinct.

El ridică privirea. Ca o imagine remanentă, lacrimile îi îneacă ochii; imaginile se înceţoşează. Clipește. Cineva se îndreaptă spre el. Este George Cavendish. Are mâinile împreunate și chipul, o mască a îngrijorării.

Fă-l să nu-mi vorbească, se roagă el. Fă-l să treacă mai departe.

– Master Cromwell, zice el, am impresia că plângi. Ce s-a întâmplat? Ai primit veşti rele despre stăpânul nostru?

Încearcă să închidă cartea lui Liz, dar Cavendish întinde mâna după ea.

– Ah, te rugai.

Pare uimit.

Cavendish nu poate vedea degetele fiicei lui atingând pagina, nici mâinile soției lui ținând cartea. George se uită la imagini, de sus în jos. Inspiră adânc și rostește:

– Thomas…

– Plâng pentru mine, spune el. O să pierd tot, tot ce m-am chinuit să obțin, toată viața, fiindcă o să mă prăbușesc odată cu cardinalul – nu, George, nu mă întrerupe – fiindcă am făcut ce mi-a cerut și i-am fost prieten, mâna lui dreaptă. Dacă aș fi rămas la activitatea mea din oraș, în loc să bântui prin țară făcându-mi dușmani, aș fi fost un om bogat – și pe tine, George, te-aș fi invitat acum la noua mea casă de la țară și ți-aș fi cerut sfatul în legătură cu mobila și cu răsadurile de flori. Dar uită-te la mine! Sunt terminat.

George încearcă să vorbească: scoate un behăit consolator.

– Doar dacă, zice el. Doar dacă, George. Ce părere ai? L-am trimis pe băiatul meu Rafe la Westminster.

– Ce să facă acolo?

Dar el plânge din nou. Fantomele se adună; se simte înfrigurat, poziția lui este de nerecuperat. În Italia învățase un sistem de

memorare, așa că își poate aminti totul: fiecare etapă prin care ajunsese aici.

– Cred, spune el, că ar trebui să mă duc după el.

– Te rog, zice Cavendish, nu înainte de cină.

– Nu?

– Fiindcă trebuie să ne gândim cum să-i plătim pe servitorii stăpânului.

Trece o clipă. Apropie cartea de rugăciuni de trup; o îmbrățișează. Cavendish i-a dat ceea ce are nevoie: o problemă de contabilitate.

– George, spune el, știi că toți capelanii stăpânului au venit aici după el, toți câștigând – cât, o sută, două sute de lire pe an, datorită generozității lui? Așa că, eu cred… o să-i punem pe capelani și pe preoți să-i plătească pe servitorii casei, fiindcă, după părerea mea, din câte observ, servitorii îl iubesc pe cardinal mai mult decât preoții. Așa că acum hai la masă și după cină o să-i fac pe preoți să se rușineze și o să-i pun să-și desfacă baierele pungii. Trebuie să le dăm servitorilor simbriile pe trei luni cel puțin și o arvună. Pentru ziua când stăpânul va fi repus în drepturi.

– Ei bine, spune George, dacă poate cineva să facă asta, dumneata ești acela.

Se pomenește zâmbind. Poate că este doar un zâmbet sumbru, dar nu s-ar fi gândit nicicând că va mai zâmbi astăzi.

– După asta, voi pleca, spune el. O să mă întorc de îndată ce voi fi sigur că am un loc în parlament.

– Dar se întrunește în două zile… Cum o să reușești să faci asta acum?

– Nu știu, dar cineva trebuie să vorbească în numele stăpânului. Altminteri, o să-l ucidă.

Vede durerea și șocul în ochii celuilalt; ar vrea să-și ia cuvintele înapoi; dar acesta este adevărul. Continuă:

– Nu pot decât să încerc. O să fac ori o să stric, înainte să ne revedem.

George aproape că face o plecăciune înaintea lui.

– Faci ori strici, murmură el. Întotdeauna, asta a fost vorba dumitale.

Cavendish se plimbă prin casă spunând: Thomas Cromwell citea o carte de rugăciuni. Thomas Cromwell plângea. Abia acum își dă seama George cât de rău stau lucrurile.

Odinioară, în Tesala, trăia un poet numit Simonide. El a fost chemat să vină la un banchet dat de un bărbat pe nume Scopas, ca să recite un poem în onoarea gazdei sale. Poeții au capricii ciudate și, în poemul său, Simonide a inclus versuri care îi preamăreau pe Castor și pe Polux, gemenii cerești. Scopas s-a bosumflat și a zis că îi va plăti numai jumătate din bani: „Cât despre restul, ia-i de la gemeni."

Ceva mai târziu, un servitor a intrat în încăpere și i-a șoptit ceva lui Simonide: afară sunt doi tineri care îl caută.

El s-a ridicat și a părăsit sala de banchet. I-a căutat pe cei doi, dar nu i-a zărit nicăieri.

Când se pregătea să se întoarcă, să-și termine cina, a auzit un zgomot teribil, de piatră care se sfărâmă și se prăbușește. A auzit țipetele muribunzilor, căci acoperișul sălii se prăbușise. Dintre toți mesenii, numai el a supraviețuit.

Cadavrele erau atât de distruse și de desfigurate, că rudele morților nu i-au putut identifica. Dar Simonide era un om remarcabil. Ceea ce vedea îi rămânea imprimat în minte. A condus pe fiecare rudă printre ruine și, arătând spre rămășițele strivite, zicea: iată-ți aproapele. Ca să lege fiecare mort de un nume, el s-a folosit de amintirea felului cum fuseseră așezați mesenii.

Cicero este cel care ne spune această istorie. El ne povestește cum, în acea zi, Simonide a inventat arta memorării. El și-a amintit numele, chipurile, unele acre, altele umflate, unele vesele, altele plictisite. Și-a amintit cu precizie unde stătea fiecare în momentul când acoperișul s-a prăbușit.

PARTEA A TREIA

I

„Găsește dama“

Iarna, 1529 – primăvara, 1530

Johane:

– Îi spui: „Rafe, du-te și găsește-mi un loc în noul parlament.“ Iar el se duce, ca o fată căreia i s-a cerut să aducă în casă rufele spălate.

– A fost mai dificil decât atât, zice Rafe.

Johane întreabă:

– De unde știi?

Locurile din Camera Comunelor sunt, de obicei, daruri pe care le fac lorzii; lorzii, episcopii, însuși regele. Există o mână de electori care, dacă sunt supuși presiunilor din partea mai-marilor, fac ce li se spune.

Rafe a pus mâna pe Taunton. Este terenul lui Wolsey; nu ar fi fost acceptat dacă regele nu ar fi spus da, dacă Thomas Howard nu ar fi spus da. El îl trimisese pe Rafe la Londra ca să sondeze teritoriul nesigur al intențiilor ducelui: să afle ce se ascunde în spatele rânjetului de dihor. „Sunt îndatorat, master.“

Acum știe.

– Ducele de Norfolk, afirmă Rafe, crede că lordul cardinal are o comoară îngropată și crede că știi unde.

Stau singuri de vorbă. Rafe:

– O să îți ceară să te duci să lucrezi pentru el.

– Da. Probabil nu cu atât de multe cuvinte.

Privește chipul lui Rafe în vreme ce cântărește situația. Norfolk este deja – dacă nu-l iei în considerare pe fiul bastard al regelui – cel dintâi nobil al regatului.

– L-am asigurat, zice Rafe, de respectul dumitale, de… venerația dumitale, de dorința dumitale de a fi la… ăăă…

– Dispoziția lui?

– Mai mult sau mai puțin.

– Și ce a zis?

– A zis: hmm.

El râde.

– Și ăsta a fost tonul lui?

– Ăsta a fost tonul lui.

– Și a dat sumbru din cap?

– Da.

Foarte bine. O să-mi șterg lacrimile, acele lacrimi din Ziua Tuturor Sfinților. Stau cu cardinalul, lângă foc, la Esher, într-o odaie cu coșul fumegând. Zic: milord, crezi că te voi abandona? Îl găsesc pe omul care se ocupă de coșuri și de vetre. Îi dau ordine. Mă duc la Londra, la Blackfriars. Ziua e cețoasă, e Ziua Sfântului Hubert. Norfolk mă așteaptă, să-mi spună că îmi va fi un stăpân bun.

Ducele se apropie acum de șaizeci de ani, dar nu recunoaște ce-i spune calendarul. Cu chipul ca sculptat în cremene și ochi ageri, este slab ca un os noduros și rece ca tăișul de topor; încheieturile lui par împletite din zale suple și, într-adevăr, zornăie un pic când se mișcă, pentru că veșmintele lui ascund relicve: în cutiuțe împodobite cu giuvaiere are fragmente de piele și bucățele de păr, iar în medalioane păstrează montate așchii din oasele martirilor. „Sfântă Maria!“ zice, drept jurământ, și „Pe sfânta

liturghie", și uneori scoate unul dintre pandantive sau talismane de pe unde e atârnat pe sub haine, îl sărută cu fervoare, invocând vreun sfânt sau martir să abată furia care îl ia în stăpânire. „Sfântul Jude să-mi dea răbdare!", zbiară el; probabil că îl confundă cu Iov, despre care a auzit într-o poveste când era copil, așezat în genunchi în fața primului preot. Este greu să ți-l imaginezi pe duce un băiețel sau mai tânăr, ori cu o înfățișare diferită de cea de acum. El consideră că Biblia este o carte inutilă pentru mireni, deși înțelege că preoților le-ar fi de folos la ceva. Crede că cititul este o ocupație inutilă și și-ar dori să fie cât mai rar întâlnită la curte. Nepoata lui, Anne Boleyn, citește tot timpul și probabil că acesta este motivul pentru care este nemăritată la douăzeci și opt de ani. Nu înțelege de ce e treaba unui gentilom să scrie scrisori; pentru asta există scribi.

Acum fixează un ochi, roșu și fioros.

– Cromwell, sunt mulțumit că ești membru al parlamentului.

El înclină din cap.

– Milord.

– Am vorbit cu regele de tine și el e la fel de mulțumit. În Camera Comunelor o să asculți instrucțiunile venite din partea lui. Și din partea mea.

– Vor fi aceleași, milord?

Ducele aruncă priviri întunecate. Măsoară odaia; zornăie un pic; în cele din urmă, izbucnește:

– La naiba, Cromwell, de ce ești o asemenea… *persoană?* De parcă ți-ai putea permite să fii!

El așteaptă, zâmbind. Știe ce vrea să spună ducele. El este o persoană, o prezență. Știe cum să se strecoare nevăzut într-o încăpere; dar probabil că acele zile au apus.

– Zâmbește cât vrei, zice ducele. Casa Wolsey e un cuib de vipere. Nu că… atinge un pandantiv, tresărind… Doamne ferește să…

… Compare un prinț al bisericii cu un șarpe. Ducele vrea banii cardinalului, vrea locul cardinalului din preajma regelui; dar, totodată, nu vrea să ardă în iad. Traversează încăperea; pocnește din palme, le freacă, se întoarce.

– Regele se pregătește să se certe cu tine, master. A, da. Îți va face favoarea unei întâlniri fiindcă dorește să înțeleagă mersul treburilor cardinalului, dar are, vei constata, o memorie foarte lungă și precisă și își amintește, master, că ai fost membru al parlamentului înainte de asta și că te-ai pronunțat împotriva războiului.

– Sper că nu se mai gândește să invadeze Franța!

– Naiba să te ia! Ce englez nu o face! Franța este proprietatea noastră. Trebuie să luăm înapoi ce este al nostru.

Un mușchi din obraz i se zbate; se plimbă agitat; se întoarce, își freacă obrazul. Zbaterea se oprește și el continuă, cu o voce perfect normală:

– Pe de altă parte, ai dreptate.

El așteaptă.

– Nu putem câștiga, zice ducele, dar trebuie să luptăm, dacă putem s-o facem. La naiba cu cheltuielile! La naiba cu risipa – de bani, de oameni, de cai, de corăbii. Vezi tu, asta-i problema cu Wolsey. Mereu la masa tratativelor. Cum poate fiul unui măcelar să înțeleagă…

– *La gloire?*

– Ești fiu de măcelar?

– De fierar.

– Serios? Poți să potcovești un cal?

El ridică din umeri.

– La nevoie, milord. Dar nu-mi pot imagina…

– Nu poți? Dar ce-ți poți imagina? Un câmp de luptă, o tabără, noaptea dinaintea bătăliei – poți să-ți imaginezi asta?

– Am fost și eu soldat.

– Ai fost? Nu în vreo armată engleză, sunt convins. Ei, vezi. Ducele rânjește fără răutate. Am știut că e ceva în neregulă cu tine. Am știut că nu te plac, dar nu-mi dădeam seama de ce. Unde ai fost?

– La Garigliano.

– Cu?

– Francezii.

Ducele fluieră.

– În tabăra greșită, flăcăule.

– Mi-am dat seama.

– Cu francezii, chicotește el. Cu francezii. Și cum ai reușit să scapi din dezastru?

– M-am dus în nord. M-am apucat de negoțul cu… Voia să spună „bani", dar ducele nu ar putea să înțeleagă comerțul cu bani. Țesături, spune el. Mai ales mătase. Știți cum e piața, cu soldații de acolo.

– Pe sfânta liturghie, da! Johnnie Negustorul – își ia banii la spinare. Elvețienii ăia! Parcă-s o trupă de actori. Dantele, fireturi, pălării ciudate. O țintă ușoară, asta-i tot. Arcași?

– Din când în când. Zâmbește. Nu prea mă omor după ei.

– Nici eu. Ei bine, Henric trage cu arcul. Foarte bine. Are înălțimea necesară. Are un braț bun. Totuși. Nu vom mai câștiga multe bătălii de felul ăsta.

– Atunci ce-ar fi să nu ne mai batem deloc? Să negociem, milord. Este mai ieftin.

– Îți zic eu, Cromwell, ai curaj să vii aici.

– Milord – domnia voastră ați trimis după mine.

– Da? Norfolk pare alarmat. S-a ajuns la asta?

Sfetnicii regelui pregătesc nici mai mult, nici mai puțin de patruzeci și patru de acuzații împotriva cardinalului, de la încălcarea Statutului de praemunire – adică, susținerea unei jurisdicții străine pe teritoriul regelui – până la cumpărarea de carne de vită

pentru propria casă la același preț cu regele; de la abuzuri financiare la eșecul de a opri răspândirea ereziilor luterane.

Legea praemunirii datează din alt secol. Nimeni dintre cei care trăiesc acum nu știe prea bine ce înseamnă. De la o zi la alta pare să însemne ceea ce spune regele că înseamnă. Chestiunea e dezbătută în toate prăvăliile din Europa. Între timp, cardinalul stă și murmură pentru sine, iar uneori rostește cu glas tare: „Thomas, colegiile mele! Orice s-ar întâmpla cu mine, colegiile mele trebuie salvate. Du-te la rege. Orice răzbunare, pentru orice pagubă închipuită, ar vrea regele să abată asupra mea, bine, însă sigur nu vrea să stingă lumina cunoașterii, nu?"

În exil la Esher, cardinalul măsoară încăperile și se agită. Mintea luminată care învârtea odinioară afacerile Europei cugetă acum fără încetare asupra propriilor pierderi. Cade într-o nemișcare tăcută, meditativă, pe măsură ce lumina zilei pălește; pentru numele lui Dumnezeu, Thomas, îl roagă Cavendish, nu-i spune că vii dacă nu o faci.

Nu o s-o fac, promite el, și chiar o să vin, dar uneori sunt reținut. Camera are întruniri prelungite și înainte să plec de la Westminster trebuie să adun scrisorile și petițiile pentru cardinal și să discut cu oamenii care doresc să trimită mesaje, dar nu vor să le pună în scris.

Înțeleg, spune Cavendish; dar, Thomas, se plânge el, nici nu-ți poți închipui cum este aici, la Esher. Ce oră e? întreabă lordul cardinal. La ce oră ajunge aici Cromwell? Și, după o oră, iarăși: Cavendish, cât e ora? Ne pune să ieșim afară cu torțe și să spunem cum e vremea; de parcă dumneata, Cromwell, ai fi un om care să fie împiedicat de grindină sau de polei. După care întreabă: dacă a avut un accident pe drum? Drumul dinspre Londra este plin de tâlhari; ținuturi pustii și întunecate, care, când dispare lumina, mișună de trimișii răului. Apoi începe și spune: lumea asta este plină de capcane și de înșelătorii, și în multe am căzut și eu, ca un păcătos mizerabil ce sunt.

Când el, Cromwell, își aruncă în cele din urmă pelerina de drum și se prăbușește într-un scaun lângă foc – *Pe sângele Domnului,* hornul ăsta fumegă – cardinalul se repede asupra lui înainte să apuce să-și tragă sufletul. Ce a zis lordul de Suffolk? Cum părea ducele de Norfolk? Pe rege l-ai văzut, ți-a vorbit? Și Lady Anne, este bine, sănătoasă? Ai găsit vreo metodă să îi faci pe plac – fiindcă trebuie să-i facem pe plac, știi asta.

– Există o metodă simplă să i se facă pe plac acelei doamne – să fie încoronată regină, răspunde el.

Își pune lacăt la gură pe subiectul Anne și nu mai vrea să spună nimic. Mary Boleyn zice că Anne l-a remarcat, dar până de curând nu a dat vreun semn în sensul ăsta. Ochii ei treceau peste el în drum spre cineva care o interesa mai mult. Sunt ochi negri, ușor exoftalmici, strălucitori ca niște biluțe de abac. Sunt strălucitori și mereu în mișcare, în vreme ce își face calcule pentru propriul avantaj. Dar unchiul Norfolk trebuie să-i fi spus: „Iată-l pe cel care cunoaște secretele cardinalului", fiindcă acum, când el intră în raza ei vizuală, gâtul ei lung se răsucește; biluțele acelea negre fac clic, clic, în timp ce îl măsoară din cap până-n picioare și hotărăsc ce folos ar putea scoate de la el. Anul se târăște spre final, iar el presupune că e sănătoasă; nu tușește ca un cal bolnav, de exemplu, și nici nu a rămas cu sechele de pe urma bolii. Presupune că arată bine, dacă îți place genul.

Într-o noapte, chiar înainte de Crăciun, ajunge târziu la Esher și îl găsește pe cardinal singur, ascultând un băiat care cântă la lăută.

– Mulțumesc, Mark, poți să pleci, zice cardinalul.

Băiatul se înclină înspre stăpânul său; pe el îl salută doar cu un semn din cap, potrivit pentru un membru al parlamentului. În vreme ce tânărul se retrage din cameră, cardinalul spune:

– Mark este foarte priceput și un băiat foarte plăcut – la York Place era unul dintre coriștii mei. Cred că nu ar trebui să-l țin aici,

ci să-l trimit regelui. Sau lui Lady Anne, poate, căci este un tânăr atât de drăguț. Crezi că l-ar plăcea?

Băiatul zăbovește lângă ușă, ca să soarbă laudele ce i se aduc. O privire aspră, cromwelliană – echivalentul unui șut – îl trimite afară. Ar vrea ca oamenii să nu-l mai întrebe ce-i place și ce nu lui Lady Anne.

– Lordul cancelar Morus mi-a trimis vreun mesaj? întreabă cardinalul.

El lasă să cadă pe masă un teanc de hârtii.

– Arătați bolnav, milord.

– Da, sunt bolnav. Thomas, ce să fac?

– O să mituiesc niște oameni, spune el. O să mă arăt darnic și mână largă cu bunurile pe care Sfinția Voastră le mai are – fiindcă dispuneți încă de veniturile bisericești, aveți încă pământuri. Ascultați, milord – chiar dacă regele vă ia tot ce aveți, oamenii tot vor întreba: poate cu adevărat regele să încredințeze altcuiva ceea ce aparține de drept cardinalului? Nimeni dintre cei cărora le acordă o favoare nu va putea fi sigur de titlu dacă domnia voastră nu îl confirmați. Așa că mai aveți încă, milord, mai aveți cărți în mână.

– Și, la urma urmelor, dacă avea de gând să aducă trădarea… Glasul i se frânge. Dacă…

– Dacă avea de gând să vă acuze de trădare, ați fi fost în Turn până acum.

– Așa e – și cum i-aș mai fi de folos, cu capul într-o parte și trupul în alta? Lucrurile stau în felul următor: regele se gândește că, deposedându-mă de toate avantajele, îi dă papei o lecție dură. Se gândește să demonstreze ceva: eu, ca rege al Angliei, sunt stăpân în propria-mi casă. Oh, dar oare chiar este? Sau este stăpână Lady Anne ori Thomas Boleyn? O întrebare care nu trebuie pusă în afara acestor ziduri.

Lupta care se duce acum este să-l prindă pe rege singur; să-i afle intențiile, dacă și le știe și el, și să ajungă la o înțelegere.

Cardinalul are nevoie urgentă de bani peșin, și asta e doar prima confruntare. Zi după zi, așteaptă să fie chemat la o întrevedere. Regele întinde mâna, ia scrisorile pe care el i le-a adus, aruncând o privire spre sigiliul cardinalului. Nu se uită la el, rostind doar absent un „mulțumesc". Într-o zi îl privește și spune: „Master Cromwell, da… Nu pot să discut despre cardinal." Când el deschide gura să vorbească, regele i-o ia înainte: „Nu înțelegi? Nu pot să vorbesc despre el." Tonul lui e blând, ușor uimit. „Altădată", zice el. „O să trimit după tine, promit."

Când cardinalul îl întreabă:

– Cum părea regele astăzi?

El răspunde: părea să nu fi dormit.

Cardinalul râde.

– Nu doarme fiindcă nu merge la vânătoare. Pământul ăsta înghețat este prea tare pentru labele câinilor, așa că nu pot să iasă afară. Este din cauza lipsei de aer curat, Thomas, nu a mustrărilor de conștiință.

Mai târziu, își va aminti de acea noapte de sfârșit de decembrie, când îl găsise pe cardinal ascultând muzică. Avea s-o rememoreze, iarăși și iarăși.

Înainte să îl părăsească pe cardinal, având din nou înainte drumul, noaptea, aude vocea băiatului, vorbind în spatele unei uși întredeschise: este Mark, cântărețul la lăută.

– … așa că pentru talentul meu, zice că ar prefera să mă trimită lui Lady Anne. Eu m-aș bucura, căci ce rost are să stau aici când în orice clipă regele poate să-l descăpățâneze pe bătrân? Și cred că ar trebui s-o facă, căci cardinalul este atât de îngâmfat. Astăzi a fost prima oară când mi-a adresat o vorbă bună.

O pauză. Cineva vorbește, cu glas înăbușit; el nu-și dă seama cine este. Apoi băiatul:

– Da, în mod sigur o să cadă și avocatul odată cu el. Am zis avocat, dar cine e, de fapt? Nimeni nu știe. Se zice că a omorât oameni cu mâinile goale și n-a spus niciodată asta la spovedanie.

Dar genul ăsta de oameni duri izbucnesc întotdeauna în lacrimi când îl văd pe călău.

El nu are nici o îndoială că Mark îi așteaptă cu nerăbdare execuția. Dincolo de zid, băiatul continuă:

– Așa că, atunci când o să ajung la Lady Anne, sigur o să mă remarce și o să-mi dea cadouri. Un chicotit. Și o să-și îndrepte atenția asupra mea. Nu crezi? Cine știe de cine o să se apropie în vreme ce-l refuză pe rege?

O pauză. Apoi Mark:

– Nu e fecioară. Sigur nu.

Ce conversație încântătoare: discuție de servitori. Din nou răspunsul înăbușit, apoi iar Mark:

– Crezi că ar fi putut sta la curtea franceză și să vină acasă fecioară? Tot așa cum nici soră-sa nu a făcut-o. Iar Mary a fost iapa tuturor.

Dar astea sunt nimicuri. El este dezamăgit. Sperasem să aflu amănunte: astea-s doar *on dit*[*]. Dar încă ezită, nu se mișcă.

– În plus, și Tom Wyatt a avut-o, toată lumea știe asta acolo, în Kent. Am fost la Penshurst cu cardinalul și știi că palatul se află aproape de Hever, de unde e familia doamnei, și este ușor de ajuns la casa familiei Wyatt.

Martori? Date?

Dar apoi, de la persoana nevăzută se aude un „Știt!" și un chicotit ușor.

Nu se poate face nimic cu informația asta. Doar s-o ții minte. Conversația este în flamandă: limba maternă a lui Mark.

Vine Crăciunul și regele, împreună cu regina Caterina, îl serbează la Greenwich. Anne e la York Place; regele vine s-o vadă. Compania ei, spun femeile, este foarte riguroasă; vizitele regelui sunt scurte, puține și discrete.

---

[*] „Se spune", în franceză, aici despre zvonuri (n.tr.)

La Esher, cardinalul cade la pat. Odinioară, nu ar fi făcut nicicând asta, deși pare destul de bolnav ca să justifice gestul.

– N-o să se întâmple nimic cât timp regele și Lady Anne schimbă săruturile de Anul Nou, spune. Suntem în siguranță până în ajun de Bobotează. Își întoarce capul pe pernă și rostește hotărât: Trupul Domnului, Cromwell. Du-te acasă.

Casa de la Austin Friars este împodobită cu ghirlande de ilice și iederă, de dafin și tisă cu panglici. În bucătărie e forfotă, pentru hrana celor vii, dar anul ăsta renunță la piesele și cântecele obișnuite de Crăciun. În nici un an nu suferiseră asemenea pierderi. Sora lui, Kat, și soțul ei, Morgan Wiliams, au fost smulși vieții la fel de repede cum fuseseră luate și fiicele lui: într-o zi mergeau și vorbeau, a doua zi erau reci ca niște pietre, puși în mormintele lor de lângă Tamisa și îngropați departe de atingerea fluxului și de miasmele râului; nepăsători acum la dangătul spart al clopotului bisericii din Putney, la mirosul de cerneală umedă, de hamei, de malț și la izul, încă animal, al baloturilor de lână; neclintiți față de aroma de toamnă a rășinii de pin și a lumânărilor din măr, a turtelor de Ziua Tuturor Sfinților. Spre sfârșitul anului, casa se îmbogățește cu încă doi orfani: Richard și copilul Walter. Morgan Williams era gură mare, dar și un om dibaci în felul lui, care muncise din greu pentru propria familie. Iar Kat – ei bine, în ultima vreme își înțelegea fratele la fel de bine cum înțelegea mișcarea stelelor: „Niciodată nu reușesc să te deslușesc, Thomas", obișnuia ea să spună, ceea ce era în întregime vina lui, fiindcă cine altcineva o învățase, dacă nu el, să numere pe degete și să deslușească chitanța unui negustor?

Dacă ar fi să-și dea singur în dar un sfat de Crăciun, ar spune: părăsește-l acum pe cardinal, altminteri o să ajungi din nou pe străzi, jucând „găsește dama". Dar el dă sfaturi numai celor care, probabil, le vor și urma.

La Austin Friars, au o stea mare aurită, pe care o atârnă în salon în ajun de Anul Nou. Timp de o săptămână, strălucește, întâmpinându-i pe oaspeții de Bobotează. Încă din vară, el și Liz începeau să se gândească la costume pentru cei trei regi, căutând și adunând orice resturi de materiale mai deosebite pe care le găseau, precum și garnituri noi; apoi, din octombrie, Liz se apuca în taină de cusut, aducând îmbunătățiri robelor din anii trecuți, peticindu-le cu bucățele lucitoare, vătuind un umăr și încărcând un tiv, și construind în fiecare an coroane noi, fanteziste. Rolul lui era să se gândească la darurile pe care regii le aveau în cutii. Odată, un rege își scăpase cutia când darul începuse brusc să cânte.

Anul acesta nimeni nu are inima să atârne steaua; dar el se duce să o vadă, în odaia întunecată în care este pusă la păstrare. Dă la o parte mânecile de pânză care îi protejează razele și cercetează dacă nu sunt ciobite sau decolorate. Vor veni și ani mai buni, când o vor atârna din nou; deși nu își poate imagina asta. Pune la loc mânecile, încântat de cât de ingenios fuseseră făcute și de cât de bine se potrivesc. Robele celor trei regi sunt împăturite într-un cufăr, la fel și pieile pentru copiii care jucau rolul de oi. Toiegele ciobanilor sunt sprijinite într-un colț; de un cui atârnă aripile de înger. El le atinge. Pe deget i se pune praf. Îndepărtează lumânarea ca să nu le atingă, apoi le ridică din cuier și le scutură ușor. Scot un foșnet lin, răspândind în aer un iz slab de mosc. Le atârnă la loc în cuier; își trece palma de-a lungul lor, să le netezească, dar ele încă tremură. Ridică lumânarea. Iese și închide ușa în urma lui. Stinge flacăra, încuie zăvorul și îi dă cheia lui Johane.

– Mi-ar plăcea să avem un bebeluș în casă, îi zice. Pare să fi trecut atât de mult timp de când nu a mai fost un bebeluș pe-aici.

– Nu te uita la mine, răspunde Johane.

Dar el se uită, desigur, și întreabă:

– John Williamson nu-și mai face datoria zilele astea?

– Datoria lui nu e plăcerea mea, replică ea.

În vreme ce se îndepărtează, se gândește: asta este o conversație pe care nu ar fi trebuit s-o am.

De Anul Nou, la căderea nopții, el stă la masa de scris; compune o scrisoare pentru cardinal și uneori traversează odaia, ducându-se spre numărătoare, mutându-i piesele. Se pare că, în schimbul unei recunoașteri formale a vinovăției la acuzațiile de praemunire, regele îi va cruța cardinalului viața și îi va acorda și libertatea, într-o oarecare măsură. Dar sumele de bani care îi vor fi lăsate pentru întreținerea proprietăților nu vor fi decât o fărâmă din veniturile avute în trecut. Deja York Place îi fusese luat, Hampton Court era de mult pierdut, iar acum regele se gândește cum să taxeze și să jefuiască bogata episcopie de Winchester.

Intră Gregory.

– Ți-am adus lumină. Mătușa Johane mi-a zis: du-te înăuntru la taică-tu.

Gregory se așază. Așteaptă. Se foiește. Oftează. Se ridică. Se duce spre masa de lucru a tatălui său și rămâne lângă el. Apoi, ca și cum cineva i-ar fi spus: „Fă-te util", întinde sfios mâna și se apucă să aranjeze hârtiile.

El privește spre fiul lui, în timp ce își ține capul aplecat peste ceea ce lucrează. Poate pentru prima dată de când Gregory era copilaș, îi observă mâinile și este uluit de ceea ce au devenit: nu niște mânuțe de copil, ci mâinile mari, albe, liniștite, ale unui fiu de gentilom. Ce face Gregory? Pune documentele teanc. După ce reguli face asta? Nu le poate citi, fiindcă sunt cu susu-n jos. Nu le sortează după subiect. Le sortează după dată? Pentru numele lui Dumnezeu, *ce* face?

Trebuie să sfârșească fraza asta, cu numeroasele ei subordonate extrem de importante. El ridică iar privirea și recunoaște criteriul lui Gregory. Este un sistem de o simplitate desăvârșită; hârtiile mari dedesubt, cele mici deasupra.

– Tată… începe Gregory.

Oftează. Se duce la tabla de calcul. Cu un deget mișcă piesele. Le adună și le aranjează într-o grămadă ordonată.

El ridică în cele din urmă privirea.

– Acolo era un calcul, nu le pusesem pur și simplu la întâmplare.

– Oh, îmi pare rău, zice Gregory politicos.

Se așază lângă foc și încearcă să nu deranjeze aerul când respiră.

Chiar și cei mai blânzi ochi pot fi poruncitori; sub privirea fiului său, el întreabă:

– Ce este?

– Crezi că te poți opri din scris?

– O clipă, răspunde el, ridicând o mână; semnează scrisoarea, cu formula obișnuită: „prietenul vostru sincer, Thomas Cromwell".

Dacă Gregory are de gând să-i spună că altcineva din casă este bolnav de moarte ori că el, Gregory, s-a oferit să se însoare cu fata de la spălătorie, sau că Podul Londrei s-a prăbușit, el trebuie să fie pregătit să accepte asta ca un bărbat. Însă trebuie să usuce cerneala și să sigileze scrisoarea. Ridică privirea.

– Da?

Gregory întoarce capul. Plânge? Nu ar fi surprinzător, nu-i așa, având în vedere că și el plânsese, și încă în public? Traversează încăperea. Se așază în fața fiului său, lângă vatră. Își scoate boneta de catifea și își trece mâinile prin păr.

Pentru o vreme, nici unul nu vorbește. El se uită în jos la propriile mâini cu degete groase, cu urme de arsură și cicatrice ascunse în palmă. Se gândește: Gentilom? Poți să-ți spui astfel, dar pe cine speri să păcălești? Numai pe cei care nu te-au văzut niciodată sau pe cei pe care îi ții la distanță cu politețe, clienți și colegi din Camera Comunelor, colegi de la Gray's Inn, servitorii curtenilor și curtenii înșiși… Mintea lui se îndreaptă spre următoarea scrisoare pe care trebuie s-o scrie. Apoi Gregory rostește, cu o voce mică, venind parcă din trecut:

– Îți amintești de Crăciunul acela când era un uriaș în procesiune?

– Aici, la parohie? Îmi amintesc.

– A zis: „Sunt un uriaș, numele meu este Marlinspike." Se zicea că era la fel de înalt cât stâlpul din Cornhill. Ce este stâlpul din Cornhill?

– A fost dat jos. În anul răscoalelor. Blestemata zi de mai*, așa i s-a zis. Erai bebeluș atunci.

– Unde este acum stâlpul?

– Autoritățile l-au pus bine.

– Anul viitor o să punem din nou steaua?

– Dacă ni se schimbă norocul.

– O să fim săraci acum, că a căzut în dizgrație cardinalul?

– Nu.

Micile flăcări sar și pâlpâie și Gregory se uită la ele.

– Îți amintești de anul în care mi-am vopsit fața în negru și m-am înfășurat într-o piele de vițel neagră? Când am fost diavolul în piesa de Crăciun?

– Da. Chipul i se îmblânzește. Îmi amintesc.

Anne voia și ea să fie vopsită, dar mama ei spusese că asta nu este potrivit pentru o fetiță. Își dorea acum să fi spus că trebuie să-i vină și lui Anne rândul să fie îngerul parohiei – chiar dacă, brunetă fiind, trebuia să poarte una dintre acele peruci galbene împletite, care alunecă într-o parte sau le cad copiilor în ochi.

În anul în care Grace fusese înger, avusese aripi făcute din pene de păun. Chiar el le făcuse. Celelalte fetițe păreau dezordonate, cu aripile lor din pene de gâscă, pe care le pierdeau agățându-le în colțurile grajdului. Dar Grace era strălucitoare, cu părul împletit cu fire de argint; umerii îi stăteau drepți sub povara tremurătoare a gloriei, și aerul foșnitor era parfumat când

---

* În engleză, Evil May Day, numele revoltei care a avut loc în 1517, ca protest la adresa străinilor care locuiau la Londra (n.tr.)

respira. Lizzie spusese: Thomas, ești plin de surprize, nu-i așa? Are cele mai frumoase aripi care au fost văzute vreodată în orașul ăsta.

Gregory se ridică; vine să-l sărute de noapte bună. Pentru o clipă, fiul lui se sprijină de el, de parcă ar fi un copil; sau de parcă trecutul, imaginile din foc l-ar fi îmbătat.

Odată ce băiatul pleacă la culcare, el strică teancul ordonat de hârtii pe care acesta îl făcuse. Le îndoaie din nou. Le sortează cu andosarea în afară, gata să fie puse la locul lor. Se gândește la blestemata zi de mai. Gregory nu a întrebat: de ce au fost revolte? Au fost împotriva străinilor. El însuși nu se întorsese acasă de multă vreme.

La începutul lui 1530, nu organizează banchetul de Bobotează, fiindcă mulți oameni, sensibili la dizgrația în care căzuse cardinalul, ar fi fost obligați să refuze invitația. În schimb, îi ia pe tineri la Gray's Inn, pentru sărbătoarea de ajun. Regretă aproape imediat; anul acesta sunt mai gălăgioși și mai nerușinați decât își amintește el să fi fost vreodată.

Studenții la drept fac o piesă despre cardinal. Îl arată cum fuge din palatul lui de la York Place, cu barca pe Tamisa. Unii tineri flutură cearșafuri vopsite, pe post de râu, iar alții aleargă și aruncă pe ei apă din ciubere de piele. În vreme ce cardinalul se cațără în barcă, se aud strigăte de vânătoare și un măscărici fără minte intră în sală cu o pereche de câini în lesă. Alții vin cu plase și undițe, ca să-l aducă pe cardinal înapoi la mal.

Următoarea scenă îl arată pe cardinal înaintând greoi prin noroaiele din Putney, în vreme ce fuge să se ascundă în refugiul său din Esher. Studenții strigă și țipă în timp ce cardinalul plânge și își ridică mâinile a rugăciune. Dintre toți oamenii care au fost martori la întâmplare, se întreabă el, cine a oferit amănuntele pentru comedia asta? Dacă l-ar ști, sau l-ar bănui, acela nu ar mai avea o viață ușoară.

Cardinalul stă întins pe spate, un munte purpuriu; dă din mâini; oferă episcopia de Winchester oricui poate să-i înapoieze catârul. Câțiva studenți, ascunși sub un cadru drapat cu piei de măgar, joacă rolul catârului, care se întoarce și face glume în latină și trage vânturi în fața cardinalului. Se fac nenumărate poante despre episcopii și ticăloșii cardinalului*, care ar putea părea spirituale dacă ar fi fost făcute de măturătorii de pe străzi, dar de la studenții la drept are mai multe pretenții. Se ridică de pe locul lui, dezgustat, și oamenii lui nu au altă opțiune decât să se ridice și ei și să plece cu el.

Se oprește să stea de vorbă cu câțiva membri ai Camerei Comunelor: cum de s-a permis ca povestea asta să continue? Cardinalul de York este un om bolnav, s-ar putea să moară, cum veți sta voi și studenții voștri înaintea Domnului vostru? Ce fel de tineri creștești voi aici, care sunt atât de curajoși să atace un om mare căzut pradă vremurilor vitrege – ale cărui favoruri, cu doar câteva săptămâni în urmă, le-ar fi implorat?

Cei apostrofați îl urmează, scuzându-se; dar vocile lor se pierd în hohotele de râs care se ridică din sală. Tinerii lui zăbovesc, aruncând priviri în urmă. Cardinalul oferă haremul lui de patruzeci de virgine oricui poate să-l ajute să încalece; stă pe jos și se lamentează, în timp ce un penis flasc și șerpuitor, împletit din lână roșie, se strecoară de sub roba lui.

Afară, făcliile ard subțire în aerul înghețat.

– Acasă, zice el.

Îl aude pe Gregory șoptind:

– Nu putem râde decât dacă ne permite el.

– Păi, la urma urmelor, răspunde Rafe, el este șeful.

Rămâne un pas în urmă, ca să le vorbească:

---

* Joc de cuvinte intraductibil, bazat pe omofonia dintre *bishopricks* – „episcopi" și *bishop's pricks*, unde *prick* înseamnă și „penis" sau „nenorocit, ticălos" (n.tr.)

– Oricum, ticălosul de papă Borgia, Alexandru, a fost cel care ținea patruzeci de femei. Și nici una nu era virgină, vă asigur.

Rafe îi atinge umărul. Richard merge în stânga lui, ținându-se aproape.

– Nu trebuie să mă susțineți, rostește el blând. Nu sunt precum cardinalul. Se oprește. Râde. Bănuiesc că a fost…

– Da, a fost destul de amuzant, zice Richard. Sfinția Sa trebuie să fi avut vreun metru jumate în talie.

Noaptea răsună de zdrăngănitul unor oase și este luminată de făclii. Pe lângă ei trec cântând o ceată de copii cu cai de jucărie și un grup de oameni purtând coarne, cu clopoței la călcâie. În apropiere de casă, un băiat îmbrăcat în portocală trece pe alături, însoțit de prietenul lui, lămâia.

– Gregory Cromwell! strigă ei și îșI ridică înspre Cromwell, în semn de respect, pălăria sub formă de felie de fruct. Dumnezeu să vă dea un an nou bun!

– La fel și vouă! le strigă el. Apoi, către lămâie: Spune-i lui taică-tu să vină să mă vadă în legătură cu arenda aceea din Cheapside.

Se duc acasă.

– Mergeți la culcare, le zice. E târziu. Simte că e cazul să adauge: Dumnezeu să vă aibă în pază până dimineață.

Ei pleacă, și el se așază la masa de lucru. Își amintește de Grace, la sfârșitul serii ei ca înger: stând în picioare în lumina focului, cu fața albă de oboseală, cu ochii sclipind și cu ochii aripilor de păun strălucind în lumina focului, fiecare ca un topaz, auriu, fumuriu. Liz îi spusese: „Stai departe de flăcări, iubito, să nu-ți ia foc aripile.“ Fetița lui se îndepărtase, în umbră; penele aveau culoarea cenușii și a zgurii în vreme ce se ducea spre scară, iar el o întrebase: „Grace, ai de gând să te duci la culcare cu aripile?“ „Numai până când îmi spun rugăciunile“, răspunsese ea, aruncând rapid o privire peste umăr. El o urmase, dar nu știa de ce. Ea urcase scările, în fâșâit de pene, pierzându-se în întuneric.

Ah, Doamne, se gândește, cel puțin nu o să fiu nevoit vreodată să o dau altcuiva. E moartă și nu va trebui s-o încredințez vreunui bărbat cu gura pungă, care să o vrea pentru zestre. Grace ar fi dorit să aibă un titlu de noblețe. Ar fi considerat, fiindcă era frumoasă, că el ar fi trebuit să-i cumpere unul: Lady Grace. Aș vrea ca fiica mea Anne să fie aici, se gândește, aș vrea ca Anne să fie aici și să fie promisă lui Rafe Sadler. Ce bine dacă Anne ar fi fost mai mare. Ce bine dacă Rafe ar fi fost mai tânăr. Ce bine dacă Anne ar fi fost în viață.

Încă o dată se apleacă asupra scrisorilor cardinalului. Wolsey le scrie conducătorilor Europei, le cere să-l susțină, să-l răzbune, să lupte pentru cauza lui. El, Thomas Cromwell, ar dori să nu facă asta sau, dacă chiar trebuie, codificarea să fie mai dificil de descifrat. Oare nu e trădare ca Wolsey să îi îndemne să se pună în calea scopurilor regelui? Henric așa ar considera. Cardinalul nu le cere să îi declare război lui Henric, în numele lui: el doar le cere să își retragă aprobarea față de un rege care își dorește foarte mult să fie plăcut.

Se lasă pe speteaza scaunului, cu mâinile la gură, de parcă încearcă să-și ascundă față de sine propria opinie. Se gândește: mă bucur că îl iubesc pe lordul cardinal, fiindcă, dacă nu aș face-o și i-aș fi dușman – să zicem că sunt Suffolk, să zicem că sunt Norfolk, să zicem că sunt regele – săptămâna viitoare l-aș trimite la judecată.

Ușa se deschide.

– Richard? Nu poți dormi? Știam eu. Piesa te-a agitat prea tare.

Este simplu să zâmbească acum, dar Richard nu zâmbește; chipul lui este în umbră.

– Master, vreau să-ți pun o întrebare, începe el. Tatăl nostru este mort și dumneata ești acum tatăl nostru.

Richard Williams, Walter-numit-după-Walter Williams: aceștia sunt fiii lui.

– Stai jos, îi spune.

– Ar trebui să ne schimbăm numele cu al tău?

– Mă surprinzi. După cum stau acum lucrurile cu mine, oamenii numiți Cromwell vor dori să-și schimbe numele în Williams.

– Dacă m-ar chema ca pe tine, nu mi-aș renega niciodată numele.

– Dar tatălui tău i-ar plăcea? Știi că el credea că se trage din prinți velși.

– A, da. Când lua câte un păhărel, obișnuia să spună: cine vrea să-mi dea un șiling pentru principatul meu?

– Chiar și așa, în obârșia ta ai numele Tudor. După cum spun unii.

– Nu începe, îl roagă Richard. Asta mă face să transpir sânge.

– Nu e chiar atât de greu, râde el. Ascultă. Bătrânul rege avea un unchi, Jasper Tudor. Jasper avea două fete din flori, Joan și Helen. Helen a fost mama lui Gardiner. Joan s-a măritat cu William ap Evan – ea era bunica ta.

– Asta-i tot? De ce făcea tata să pară totul atât de complicat? Dar dacă sunt vărul regelui – Richard face o pauză – și al lui Stephen Gardiner… ce folos am din asta? Nu suntem la curte și probabil nici n-o să fim, acum că lordul cardinal… ei bine… Își ferește privirea. Sir… în călătoriile tale, te-ai gândit vreodată că o să mori?

– Da. Oh, da.

Richard îl privește: și cum te-ai simțit?

– M-am simțit iritat, răspunde el. Cred că mi se părea o pierdere. După ce am ajuns atât de departe. După ce am traversat marea. Să mor pentru… Ridică din umeri. Dumnezeu știe pentru ce.

– În fiecare zi aprind o lumânare pentru tata, afirmă Richard.

– Și te ajută?

– Nu. Pur și simplu, o fac.

– El știe că o faci?

– Nu-mi închipui ce știe. Știu că muritorii trebuie să se consoleze unii pe alții.

– Asta mă consolează, Richard Cromwell.

Richard se ridică, îl sărută pe obraz.

– Noapte bună. *Cysga'n dawel.*

Somn ușor; este urarea familiară pentru cei apropiați casei. Este folosită pentru părinți, pentru frați. Contează ce nume alegem, ce nume dăm. Cei care își pierd numele, care zac fără suflare pe câmpul de luptă, leșurile obișnuite nu au obârșie, nici un heraldist nu-i caută, pentru ei nu sunt bani de parastase sau rugăciuni eterne. Stirpea lui Morgan nu se va pierde, este sigur de asta, deși a murit într-un an în care moartea a fost tare ocupată, când Londra nu și-a părăsit straiele cernite. Își atinge gâtul, acolo unde s-ar fi aflat pandantivul, iconița pe care i-a dat-o Kat; degetele lui par surprinse să nu o găsească. Pentru prima dată înțelege de ce a luat-o și a aruncat-o în mare. A făcut asta ca mâna nici unui muritor să nu o atingă. Valurile au luat-o și la ele se află încă.

Hornul de la Esher continuă să fumege. Se duce la ducele de Norfolk – care este mereu dispus să-l primească – și îl întreabă ce urmează să se întâmple cu oamenii cardinalului.

În această privință, ambii duci sunt îndatoritori.

– Nimeni nu e mai nemulțumit decât un om fără stăpân, zice Norfolk. Nimeni nu e mai periculos. Indiferent ce s-ar crede despre cardinalul de York, a fost întotdeauna un om bine servit. Trimite-i la mine. Vor fi oamenii mei.

Aruncă o privire cercetătoare spre Cromwell. Care se întoarce. Se știe curtat. Are o expresie de moștenitoare: șireată, sfioasă, rece.

Aranjează un împrumut pentru duce. Contactele lui din străinătate nu sunt atât de încântate. Cardinalul e jos, spune el, ducele s-a ridicat, ca soarele dimineții, și stă de-a dreapta regelui. Tomasso, zic ei, serios acum, ce oferi drept garanție? Un duce bătrân, care ar putea da ortul popii mâine – că se spune că e

coleric. Oferi chezășie un ducat, pe insula aceea barbară a ta, în care mereu izbucnește câte un război civil? Și un alt război se întrevede, dacă regele vostru îndărătnic o dă la o parte pe mătușa împăratului și își instalează târfa regină.

Totuși: o să obțină ce vrea. De undeva.

Charles Brandon spune:

– Iată-te din nou, Master Cromwell, cu lista ta de nume. Ai pe cineva deosebit să-mi recomanzi?

– Da, dar mi-e teamă că este un om de teapă joasă și ar fi mai potrivit să discut despre el cu intendentul de la bucătărie…

– Nu, spune-mi, îi cere ducele.

Nu suportă suspansul.

– Este vorba doar de un om care se ocupă de hornuri și de vetre, nu e o chestiune care s-o privească pe Înălțimea Voastră…

– Îl iau, îl iau, zice Charles Brandon. Îmi place un foc bun.

Thomas Morus, lordul cancelar, și-a pus primul semnătura pe toate acuzațiile împotriva lui Wolsey. Se zice că la porunca sa a fost adăugată o alegație ciudată. Cardinalul este acuzat că a șoptit la urechea regelui și i-a suflat în față; întrucât cardinalul a avut malafranță, el a plănuit să-l îmbolnăvească pe regele nostru.

Când aude una ca asta, el se gândește: imaginează-ți cum e să trăiești în mintea lordului cancelar. Imaginează-ți să scrii o asemenea acuzație și să o duci să fie tipărită, să o faci să circule pe la curte și prin regat, să o răspândești printre oameni care ar crede orice; să o răspândești printre păstorii de pe dealuri, plugarului lui Tyndale, cerșetorului de pe drumuri și animalelor din ocol ori din grajd; vânturilor aspre ale iernii, soarelui blând și fulgilor de zăpadă din grădinile londoneze.

E o dimineață palidă, cu nori atârnând joși, compacți; lumina, de-abia filtrându-se prin geamuri, are culoarea cositorului lipsit de lustru. Ce culori strălucitoare are regele, asemenea unui popă

dintr-un pachet de cărți nou-nouț: cât de mici sunt ochii lui albaștri, plați.

În jurul lui Henric Tudor este adunat un grup de gentilomi; îl ignoră când se apropie. Numai Harry Norris îi zâmbește și îi spune politicos bună dimineața. La un semn al regelui, gentilomii se retrag la distanță; strălucitori în pelerinele lor de călărie – este o dimineață de vânătoare – se agită, se învârtejesc, se adună; își șoptesc unul altuia și poartă o conversație cu clătinări din cap și ridicări din umeri.

Regele privește pe fereastră.

– Deci, ce mai face…?

Pare să nu vrea să rostească numele cardinalului.

– Nu poate fi bine până când nu-i intră în grațiile Maiestății Voastre.

– Patruzeci și patru de acuzații, zice regele. Patruzeci și patru, master.

– Dacă-mi permite Maiestatea Voastră, există un răspuns pentru fiecare dintre ele și, la o audiere, le-am putea da.

– Ai putea s-o faci aici și acum?

– Dacă Maiestatea Voastră ar dori să le asculte.

– Am auzit că ești un om pregătit.

– Aș fi venit aici altminteri?

Vorbise aproape fără să se gândească. Regele zâmbește. Acea răsucire elegantă a buzelor roșii. Are o gură frumoasă, aproape ca de femeie; prea mică pentru fața lui.

– În altă zi te-aș fi pus la încercare, zice el. Dar lordul Suffolk mă așteaptă. Crezi că norii se vor ridica? Ar fi fost bine să fi ieșit înainte de liturghie.

– Cred că se va lumina, răspunde el. E o zi bună pentru vânătoare.

– Master Cromwell? Regele se întoarce, îl privește, uimit. Nu ești de aceeași părere cu Thomas Morus, nu-i așa?

El așteaptă. Nu-și poate închipui ce va zice regele.

– *La chasse*. El crede că e un obicei barbar.

– A, înțeleg. Nu, Maiestatea Voastră, eu sunt în favoarea oricărui sport care este mai puțin costisitor decât o luptă. E ca și cum… Oare cum să formuleze? În unele țări, se vânează urși, lupi și porci mistreți. Odinioară, și noi am avut animalele astea în Anglia, pe vremea când existau păduri întinse.

– Vărul meu din Franța are mistreți să vâneze. Din când în când spune că o să-mi trimită și mie câțiva. Dar cred…

Crezi că doar te tachinează.

– De obicei spunem – Henric îl privește drept – de obicei, noi, gentilomii, spunem că vânătoarea ne pregătește pentru război. Ceea ce ne aduce într-un punct sensibil, Master Cromwell.

– Da, așa este, răspunde el vesel.

– Ai zis, în parlament, cu vreo șase ani în urmă, că nu-mi pot permite un război.

Era în urmă cu șapte ani: 1523. Și de când durează această întrevedere? De șapte minute? Șapte minute și deja este sigur. Nu are rost să dea înapoi. Fă asta, și Henric o să te strivească. Înainte, și regele ar putea să ezite. Spune:

– Nici un conducător din istoria lumii nu și-a permis vreodată un război. Războaiele nu sunt afaceri ieftine. Nici un prinț n-a zis vreodată: „Ăsta e bugetul meu și ăsta e genul de război pe care pot să mi-l permit." Intri într-un război care îți risipește toți banii pe care îi ai, apoi te termină și te ruinează.

– Când m-am dus în Franța, în 1513, am cucerit orașul Thèrouanne, pe care, în discursul tău, l-ai numit…

– O văgăună, Maiestate.

– O văgăună, repetă regele. De ce ai spus una ca asta?

El ridică din umeri.

– Am fost acolo.

O sclipire de mânie.

– Și eu la fel, în fruntea armatelor mele. Ascultă-mă, master – ai spus că nu ar trebui să mai port lupte, fiindcă taxele o să ruineze

țara. Dar la ce este bună țara, dacă nu să-și susțină prințul în acțiunile lui?

– Cred că am spus – dacă-mi permiteți – că nu dispunem de aurul necesar să vă susținem într-o campanie de un an. Toate rezervele de metal prețios din țară ar fi înghițite de război. Am citit că a existat o vreme când oamenii schimbau între ei obiecte din piele în lipsa monedelor de metal. Am spus că o să ne întoarcem la acele vremuri.

– Ai spus că nu ar trebui să mă aflu în fruntea trupelor mele. Ai spus că, dacă aș fi capturat, țara nu ar putea să strângă răscumpărarea. Așadar, ce dorești? Vrei un rege care să nu lupte? Vrei să mă ascund în spatele ușilor închise, ca o fetiță bolnavă?

– Așa ar fi ideal, din motive fiscale.

Regele inspiră adânc, șuierător. Urlase. Acum – și granița este subțire – se hotărăște să râdă.

– Ești adeptul prudenței. Prudența e o virtute. Dar prinții mai au și alte virtuți.

– Curajul.

– Da. Evaluează asta.

– Nu mă referem la curajul în luptă.

– Îmi ții o lecție?

– Mă refer la statornicia scopului. Mă refer la rezistență. Mă refer la puterea de a trăi cu ceea ce te constrânge.

Henric traversează sala. Boc, boc, boc, cu cizmele de călărie; este gata pentru *la chasse.* Se întoarce, încet, ca să-și arate persoana în întreaga ei splendoare: larg și masiv, și strălucitor.

– Vom cerceta asta. Ce mă constrânge?

– Distanța, răspunde el. Porturile. Terenul, oamenii. Ploile și noroaiele iernii. Când strămoșii Maiestății Voastre au luptat în Franța, provincii întregi erau în posesiunea Angliei. De acolo puteam asigura provizii. Acum, că nu mai avem decât Calais, cum putem susține o armată în interiorul țării?

Regele privește afară dimineața argintie. Își mușcă buza. Oare furia mocnește în el încet, până la punctul de fierbere? El se întoarce, și zâmbetul lui e luminos.

– Știu, zice. Deci, data viitoare când mergem în Franța, vom avea nevoie de un țărm de mare.

Desigur. Trebuie să cucerim Normandia. Sau Bretania. Doar atât.

– Bine gândit, spune regele. Nu te țin de rău. Numai că bănuiesc că nu ai deloc experiență în politică sau în conducerea unei campanii.

El clatină din cap.

– Deloc.

– Ai spus – înainte, adică în cuvântarea ta către parlament – că în regat exista un milion de lire în aur.

– Am dat o cifră rotundă.

– Dar cum ai găsit-o?

– Am fost pregătit în bănci din Florența. Și din Veneția.

Regele îl privește țintă.

– Howard a zis că ai fost un soldat de rând.

– Și asta.

– Altceva?

– Ce ar dori Maiestatea Voastră să fiu?

Regele se uită la el cu atenție: un lucru rar. El îi întoarce privirea; așa e obișnuit.

– Master Cromwell, nu ai o reputație prea bună.

El înclină din cap.

– Nu te aperi?

– Maiestatea Voastră poate să-și facă singur o părere.

– Pot. Și o să o fac.

La ușă, gărzile își depărtează lăncile; gentilomii se dau la o parte și fac o plecăciune; Suffolk intră cu pași grei. Charles Brandon: pare să se fi înfierbântat cu totul în veșmintele pe care le poartă.

– Ești gata? se adresează regelui. Oh, Cromwell. Rânjește. Ce mai face grăsanul tău de preot?

Regele se înroșește de supărare. Brandon nu bagă de seamă.

– Știi, chicotește el, se zice că, odată, cardinalul călătorea cu servitorul lui și și-a oprit calul în capătul unei văi unde, privind în jos, a văzut o biserică foarte frumoasă și pământurile din jur. Și l-a întrebat pe servitor: Robin, ale cui sunt astea? Mi-ar plăcea să fie ale mele. Și Robin a răspuns: Sunt, milord, sunt.

Povestea nu are succes, dar el râde oricum.

– Milord, răspunde el, povestea asta e spusă în toată Italia. Despre un cardinal sau altul.

Brandon face o față lungă.

– Cum, aceeași poveste?

– *Mutatis mutandis.*[*] Pe servitor nu îl chema Robin.

Regele îi întâlnește privirea. El zâmbește.

La plecare, trece pe lângă gentilomi și cu cine se întâlnește – cu secretarul regelui!

– Bună dimineața, bună dimineața!

Rareori repetă ceva, dar momentul pare potrivit.

Gardiner își freacă mâinile mari și albăstrii.

– Rece, nu? zice el. Cum a fost, Cromwell? Neplăcut, îmi închipui.

– Dimpotrivă, replică el. A, regele iese cu Suffolk; va trebui să aștepți. Pleacă mai departe, apoi se întoarce. În piept simte o durere, ca o vânătaie veche. Gardiner, nu putem să lăsăm asta deoparte?

– Nu, răspunde Gardiner. Pleoapele lui căzute tresar. Nu, nu văd cum.

– Bine, zice el. Se îndepărtează. Se gândește: așteaptă. S-ar putea să trebuiască să aștepți un an sau doi, dar așteaptă tu.

---

[*] Schimbând ceea ce este de schimbat (în lat., în orig., n.tr.)

Esher, două zile mai târziu: nici nu apucă să intre pe poartă, că se repede la el Cavendish, străbătând curtea.

– Master Cromwell! Ieri regele…

– Calm, George, îl sfătuiește el.

– … ieri a trimis patru care cu obiecte pentru casă – vino să vezi! Tapiserii, veselă, așternuturi – dumneata ai făcut asta?

Cine știe? El nu a cerut nimic pe față. Dacă ar fi făcut-o, ar fi fost mai precis. Nu *acele* așternuturi, ci *acestea*, care sunt pe placul stăpânului; îi plac mai degrabă zeițele, nu martirele virgine, așa că la o parte cu Sfânta Agnes, mai bine Venus într-un crâng. Stăpânului îi place sticlăria venețiană; luați de aici cupele astea ponosite de argint.

Are o mină disprețuitoare în vreme ce cercetează lucrurile.

– Doar ce-i mai bun pentru voi, cei din Putney, zice Wolsey. Se poate, adaugă el, aproape scuzându-se, să nu fi fost trimis ceea ce a intenționat regele să-mi trimită. Să se fi înlocuit cu lucruri inferioare, de oameni inferiori.

– Este foarte posibil, zice el.

– Totuși. Chiar și așa. Ne sunt de ajutor.

– Problema e, intervine Cavendish, că trebuie să ne mutăm. Toată casa asta trebuie curățată și aerisită.

– Adevărat, este de acord cardinalul. Sfânta Agnes, Dumnezeu s-o aibă în pază, ar fi dărâmată de mirosul din latrine.

– Deci, vei apela la consiliul regelui?

El oftează.

– George, ce rost ar avea? Ascultă. Eu nu vorbesc cu Thomas Howard. Eu nu vorbesc cu Brandon. Eu vorbesc cu *el.*

Cardinalul zâmbește. Un zâmbet radios, mare, patern.

Este uimit – în vreme ce dezbat o înțelegere financiară pentru cardinal – de uimitoarea percepție pentru detalii a lui Henric. Wolsey susținuse întotdeauna că regele are o minte sclipitoare,

la fel de ageră ca a tatălui său, dar mult mai cuprinzătoare. Bătrânul rege devenise mai obtuz pe măsură ce îmbătrânise; conducea Anglia cu o mână de fier; nu exista vreun nobil care să nu-i fie îndatorat în vreun fel și susținea pe față că nu ar putea fi iubit dacă nu era temut. Henric are o altă fire, dar care e aceea? Wolsey râde și spune: ar trebui să-ți scriu un manual. Însă în vreme ce se plimbă prin grădinile micului conac de la Richmond, unde regele i-a permis să se retragă, mintea cardinalului se înnegurează și începe să vorbească despre profeții și despre decăderea preoților din Anglia, care, spune el, a fost prezisă, iar acum se întâmplă.

Chiar dacă nu crezi în prevestiri – și el, unul, nu crede – își dă seama care este problema. Dacă într-adevăr cardinalul este vinovat de crimă în afirmarea jurisdicției ca legat, atunci nu toți clericii, de la episcop în jos, care au consimțit la aceasta, sunt și ei vinovați? Nu se poate ca el să fie singurul care se gândește la asta; dar, în general, dușmanii lui nu pot vedea dincolo de cardinal, de silueta lui masivă, înveșmântată în purpuriu, profilată la orizont. Se tem că acesta se va ridica din nou, plin de răzbunare.

– Sunt vremuri grele pentru prelații îngâmfați, zice Brandon când se întâlnesc din nou. Pare nepăsător, ca un om care fluieră ca să-și facă singur curaj. Nu avem nevoie de cardinali în regatul ăsta.

– Și el, rostește cardinalul furios, el, Brandon, când s-a însurat cu sora regelui imediat, în primele ei zile de văduvie, deși știa că regele avea de gând să o dea altui monarh – atunci unde-i stau picioarele i-ar fi stat și capul dacă eu, un simplu cardinal, nu aș fi pledat pe lângă rege în favoarea lui.

Eu, un simplu cardinal.

– Și cu ce scuză a venit Brandon? continuă cardinalul. „Oh, Maiestatea Voastră, sora domniei voastre, Mary, a plâns. Cum a mai plâns și m-a implorat să o iau de nevastă! N-am văzut nicicând o femeie plângând atât de tare!“ Așa că el i-a șters lacri-

mile și s-a căpătuit cu un ducat! Iar acum vorbește de parcă ar fi deținut titlul ăsta de când era Grădina Edenului. Ascultă, Thomas, dacă ar veni la mine oameni învățați și bine intenționați – dacă ar veni episcopul Tunstall sau Thomas Morus – și ar insista pentru reformarea bisericii, atunci i-aș asculta. Dar Brandon! Ce e el? Grăjdarul regelui! Și cunosc cai mai deștepți decât el.

– Milord, pledează Cavendish, fiți mai cumpătat. Cât despre Charles Brandon, să știți că provine dintr-o familie veche, de gentilomi.

– El, gentilom? Un fanfaron fudul! Ăsta e Brandon. Cardinalul se așază, epuizat. Mă doare capul, declară el. Cromwell, du-te la curte și adu-mi vești mai bune.

Zi după zi el primește instrucțiunile lui Wolsey de la Richmond și se duce după rege, oriunde se află acesta. Se gândește la rege ca la un ținut prin care trebuie să înainteze, fără să aibă în ajutor un țărm de mare.

Își dă seama ce a învățat Henric de la cardinalul său: diplomația nestatornică, știința ambiguității. Vede acum cum regele aplică această știință în scopul ruinării lente, furișe, îndoielnice, a prelatului său. Fiecare act de bunăvoință, Henric și-l combină cu unul de cruzime, cu o acuzație sau cu o confiscare viitoare. Până când cardinalul geme: „Vreau să plec."

– Winchester, le sugerează el ducilor. Lordul cardinal este dispus să plece la palatul lui de acolo.

– Ce, atât de aproape de rege? protestează Brandon. Nu suntem proști, Master Cromwell.

Cum el, omul cardinalului, se află atât de des în compania lui Henric, prin toată Europa au început să circule zvonuri privind apropiata rechemare a lui Wolsey. Regele face un târg, spun oamenii, să pună mâna pe averile bisericii în schimbul reîntoarcerii lui Wolsey în grațiile lui. Se scurg informații din camera de consiliu, din camerele particulare: regelui nu-i place noul lui

aranjament. Norfolk este ignorant; Suffolk este acuzat că are un râs enervant.

– Cardinalul nu se va duce în nord, zice el. Nu este pregătit pentru asta.

– Dar vreau să se ducă acolo, replică Howard. Spune-i să plece. Spune-i că Norfolk zice că trebuie s-o pornească la drum și să plece de acolo. Sau – și spune-i și asta – o să vin eu după el și o să-l sfâșii cu dinții.

– Milord. El se înclină. Pot să folosesc mai degrabă cuvântul „a mușca"?

Norfolk se apropie de el. Stă mult prea aproape. Ochii îi sunt injectați. Fiecare tendon îi tresare. Rostește:

– Nu înlocui nimic, bastardule… Ducele îl împunge cu arătătorul în umăr. Tu… creatură, zice, și apoi: Tu, un nimeni din iad, tu, fiu de târfă, tu, ghem de rele, tu, avocatule.

Stă acolo, împingându-l în continuare, ca un brutar care face adâncituri cu degetul în pâinile pregătite pentru cuptor. Carnea lui Cromwell este tare, densă și impenetrabilă și degetul ducal ricoșează din ea.

Înainte să plece de la Esher, una dintre pisicile aduse ca să omoare rozătoarele a fătat chiar în camerele cardinalului. Ce neobrăzare la un animal! Dar stai – o nouă viață în apartamentele cardinalului? Ar putea fi o *prevestire*? Într-o zi, se teme el, va apărea o prevestire de alt soi: o pasăre moartă va cădea prin hornul acela fumegând și apoi – vai, nouă! – nu va mai auzi niciodată de prevestiri.

Dar deocamdată cardinalul e amuzat și pune pisoii pe o pernă dintr-un cufăr deschis, urmărindu-i cum cresc. Unul dintre ei este negru și înfometat, cu blănița ca de lână și ochi galbeni. După înțărcare îl aduce acasă. Îl scoate de sub pelerină, unde dormise ghemuit lângă umărul lui.

– Uite, Gregory. Îl întinde către fiul lui. Sunt un uriaș, numele meu este Marlinspike.

Gregory îl privește circumspect, uimit. Privirea îi ezită; mâna i se trage înapoi.

– Câinii o să-l omoare, zice el.

Marlinspike se pripășește pe la bucătărie, unde crește vânjos, urmându-și existența lui de animal. Se apropie vara, deși el nu-și poate închipui plăcerile ei; uneori, când se plimbă prin grădină îl vede, un motan aproape matur, lenevind atent prin vreun măr sau sforăind pe un zid la soare.

Primăvara, 1530: Antonio Bonvisi, negustorul, îl invită la cină la casa lui înaltă și frumoasă din Bishopsgate.

– Nu o să întârzii, îi spune el lui Richard, așteptându-se la obișnuita adunare tensionată, unde toată lumea e prost dispusă și înfometată: pentru că nici măcar un italian bogat, cu bucătărese pline de imaginație nu poate găsi o sută de moduri să prepare carnea afumată de țipar sau pe cea sărată de cod. În timpul Postului Mare, negustorilor le lipsește carnea de oaie și vinul de Madeira, tăvăleala nocturnă din patul de puf, cu nevasta sau cu ibovnica; de acum până la Miercurea Cenușii, pumnalele lor vor fi pregătite numai pentru a obține vreo informație secretă pentru care merită să faci moarte de om ori pentru vreun avantaj comercial infam.

Dar este o ocazie mai importantă decât și-ar fi închipuit; lordul cancelar se află acolo, în compania avocaților și a consilierilor orășenești. Humphrey Monmouth, pe care Morus îl aruncase odinioară în temniță, este așezat la depărtare sigură de acesta; Morus pare în largul său, ținându-și convivii captivați de una dintre poveștile lui despre acel mare cărturar Erasmus, dragul lui prieten. Dar când ridică privirea și îl vede pe el, Cromwell, se oprește în mijlocul frazei; își pleacă ochii și pe chip i se așterne o expresie opacă și împietrită.

– Ai vrut să-mi vorbești? îl întreabă el. Poți s-o faci acum, de vreme ce mă aflu aici, lord cancelar. Am pielea groasă. Dă pe gât

un pahar de vin și râde. Știi ce zice Brandon? Că nu poate să-mi pună viața cap la cap. Călătoriile mele. Deunăzi m-a făcut jidan colportor.

– Și asta în față? întreabă gazda cu politețe.

– Nu. Mi-a spus regele. Dar, pe de altă parte, și lordul cardinal îl face pe Brandon grăjdar.

Humphrey Monmouth intervine:

– Se pare că ai intrare zilele astea, Thomas. Și ce părere ai, acum ești curtean?

În jurul mesei se ivesc zâmbete. Fiindcă, desigur, ideea este atât de ridicolă, situația atât de temporară. Oamenii lui Morus sunt orășeni, nu altceva; dar el este *sui generis* erudit și spiritual.

– Poate că nu este cazul să discutăm aici, spune Thomas Morus. Sunt chestiuni delicate. Sunt momente când tăcerea este mai potrivită.

Un bătrân din ghilda postăvarilor se apleacă peste masă și avertizează, cu voce coborâtă:

– Când s-a așezat la masă, Thomas Morus a zis că nu vrea să discute nici despre cardinal și nici despre Lady.

El, Cromwell, se uită în jur la comeseni.

– Deși regele mă surprinde. Ce este în stare să tolereze.

– Din partea ta?

– Mă refer la Brandon. Se pregăteau să meargă la vânătoare; Brandon intră și strigă: Ești gata?

– În anii de început ai domniei regelui, spune Bonvisi, stăpânul tău, cardinalul, a dus o luptă continuă ca să-i împiedice pe apropiații regelui să devină prea familiari cu el.

– Voia să fie numai el familiar, sugerează Morus.

– Deși, desigur, regele poate ridica pe oricine dorește.

– Până la un punct, Thomas, zice Bonvisi.

Se aud câteva râsete.

– Și regele se bucură de prieteniile lui. Ăsta e un lucru bun, nu?

– Un cuvânt slab, venit din partea ta, Master Cromwell.

– Deloc, replică Monmouth. Master Cromwell este cunoscut ca un om care face orice pentru prietenii lui.

– Cred că… Morus se oprește; privește în jos spre masă. Cu toată sinceritatea, nu sunt sigur că cineva poate privi un prinț ca pe un prieten.

– Dar dumneata îl cunoști cu siguranță pe Henric de mic copil, spune Bonvisi.

– Da, dar prieteniile ar trebui să fie mai puțin obositoare… ar trebui să fie tonice. Nu ca… Morus se întoarce spre el, pentru prima dată, ca și cum îi cerea părerea. Uneori simt că e… ca Iacov care se luptă cu îngerul.

– Și cine știe din ce motiv se luptau? spune el.

– Da, Scripturile nu zic. Precum Cain și Abel. Cine știe?

Observă o oarecare neliniște răspândindu-se în jurul mesei, printre cei mai pioși, mai puțin glumeți; sau cei nerăbdători să vadă care e următorul fel de mâncare. Ce o să fie? Pește!

– Când mai vorbești cu Henric, zice Morus, te rog, adresează-te inimii blânde. Nu voinței puternice.

El ar fi continuat discuția, dar postăvarul vârstnic face semn să se mai aducă vin și îl întreabă:

– Ce mai face prietenul tău, Stephen Vaughan? Ce mai e nou în Anvers?

Conversația se îndreaptă spre negoț, spre transport, spre ratele dobânzilor; nu mai este decât un zgomot de fond pentru speculații nestăpânite. Dacă intri în încăpere și zici: despre asta nu vorbim, urmarea este că nu se discută despre nimic altceva. Dacă lordul cancelar nu ar fi fost aici, s-ar fi discutat doar despre taxe de import și depozite vamale; nu ne-am gândi la cardinalul meditativ, înveșmântat în purpură, și mințile noastre înfometate în Postul Mare nu ar fi preocupate de imaginea degetelor regelui strecurându-se spre pieptul nesupus, virgin, cu respirație iute. Se lasă pe speteaza scaunului și își fixează privirea asupra lui Thomas Morus. Cu timpul, în conversație se insinuează o pauză

firească, o acalmie. Și după un sfert de ceas în care nu rostise nici un cuvânt, lordul cancelar intervine, cu vocea joasă și furioasă, cu ochii ațintiți asupra resturilor de mâncare.

– Cardinalul de York are o lăcomie care nu poate fi nicicând ostoită, de a stăpâni asupra oamenilor.

– Lord cancelar, zice Bonvisi, te uiți la heringul din farfurie de parcă îl urăști.

Înaltul oaspete răspunde:

– Heringul e foarte bun.

El se apleacă în față, gata de confruntare; nu are de gând să treacă asta cu vederea.

– Cardinalul este o persoană publică. La fel ca dumneata. Ar trebui să se retragă de pe scena publică?

– Da. Morus ridică privirea. Da, cred că, puțin, ar trebui s-o facă. Poate să arate un apetit mai puțin vădit.

– E cam târziu să i se țină cardinalului o lecție de umilință, intervine Monmouth.

– Prietenii lui adevărați i-au ținut-o cu mult timp în urmă, dar nu au fost băgați în seamă.

– Și dumneata te consideri un prieten de-al său? Se lasă pe speteaza scaunului. Cu brațele încrucișate. O să-i spun asta, lord cancelar, și, pe sângele lui Hristos, o să îl consoleze foarte tare în timp ce stă în exil și se întreabă de ce l-ai vorbit de rău în fața regelui.

– Domnilor… Bonvisi se ridică de pe scaun, neliniștit.

– Nu, stai jos, îi cere el. Hai să dăm cărțile pe față. Thomas Morus vă va spune: aș fi fost un simplu călugăr, dar tata m-a obligat să iau calea legii. Eu mi-aș fi petrecut întreaga viață în rândurile bisericii, dacă aveam de ales. După cum știți, sunt nepăsător în fața bogățiilor. Sunt devotat bogățiilor spiritului. Prețuirea lumii nu înseamnă nimic pentru mine. Privește în jurul mesei. Și atunci, cum a devenit lord cancelar? A fost o întâmplare?

Ușile se deschid. Bonvisi sare în picioare, cuprins de ușurare.

– Fiți binevenit, zice el. Domnilor: ambasadorul împăratului.

Este Eustache Chapuys, intrând odată cu desertul. Noul ambasador, cum i se spune, deși este în funcție din toamnă. Rămâne mândru în pragul ușii, să fie cunoscut și admirat: un omuleț încovoiat, cu un veston negru cu tăieturi elegante, prin care se zărește satinul albastru; dedesubt, picioare scurte, fusiforme, învești mântate în negru.

– Regret că am întârziat, rostește el, fandosindu-se. *Les dépêches, toujours les dépêches.*[*]

– Asta-i viața de ambasador. El ridică privirea și zâmbește. Thomas Cromwell.

– Ah, *c'est le juif errant*![**]

Imediat, ambasadorul se scuză, în vreme ce împarte zâmbete, parcă uimit, de succesul propriei glume.

Luați loc, vă rog, zice Bonvisi, și servitorii încep să se agite, fețele de masă sunt curățate, iar convivii se aranjează mai puțin formal, cu excepția lordului cancelar, care rămâne așezat pe același loc. Se aduc fructe de toamnă conservate, vin aromat și Chapuys ia locul de onoare lângă Morus.

– Vom vorbi franțuzește, domnilor, anunță Bonvisi.

Din întâmplare, franceza este limba maternă a ambasadorului imperiului și Spaniei; și, ca orice alt diplomat, nu se va obosi niciodată să învețe engleza, căci la ce i-ar folosi la următorul lui post? Foarte amabil, foarte amabil, zice el, în vreme ce se așază mai comod pe scaunul sculptat, eliberat de gazdă; tălpile nici nu-i ating bine podeaua. Atunci Morus se ridică; el și ambasadorul își apropie capetele. El îi privește; ei îi aruncă priviri pline de ranchiună; dar privitul nu costă nimic.

Într-un scurt moment de pauză în discuția lor, el intervine:

– Monsieur Chapuys? Știți, vorbeam de curând cu regele despre acele evenimente foarte regretabile, când armatele stăpânului

---

[*] Telegramele, tot timpul telegramele (în fr., în orig., n.tr.)

[**] Jidovul rătăcitor (în fr., în orig., n.tr.)

domniei voastre au prădat Orașul Sfânt. Poate ne puteți lumina? Nu reușim să le înțelegem nici măcar acum.

Chapuys clatină din cap.

– Niște evenimente foarte regretabile.

– Thomas Morus crede că au luat-o razna mahomedanii ascunși din armata domniei voastre… a, da, și oamenii mei, desigur, jidovii rătăcitori. Dar înainte de asta, a afirmat că de fapt au fost germanii, luteranii, care le-au batjocorit pe bietele fecioare și au pângărit mormintele. În toate situațiile, după cum zice lordul cancelar, împăratul trebuie să se simtă vinovat; dar noi pe cine să învinovățim? Puteți să ne ajutați?

– Dragă domnule cancelar! Ambasadorul este șocat. Își întoarce privirea spre Thomas Morus. Ați vorbit astfel de stăpânul imperial? Aruncă o privire peste umăr și începe să vorbească în latină.

Companionii, versați în limbi străine, îi zâmbesc de pe locurile lor. El îl sfătuiește, amabil:

– Dacă doriți să nu fiți înțeles, încercați greaca. *Allez*, Monsieur Chapuys, dați-i drumul! Lordul cancelar vă va înțelege.

Curând după aceea, petrecerea se sparge, și lordul cancelar se ridică să plece. Dar înainte de asta se adresează mesenilor, în engleză:

– Atitudinea lui Master Cromwell este imposibil de justificat, după părerea mea. El nu este un prieten al bisericii, după cum știm cu toții, ci este prietenul unui preot. Iar acel preot este cel mai corupt din toată creștinătatea.

Dând scurt din cap, părăsește adunarea. Nici măcar Chapuys nu mai are nimic de zis. Ambasadorul se uită în urma lui, cu neîncredere, mușcându-și buza, de parcă ar spune: m-așteptam la mai mult ajutor și prietenie aici. În orice face, observă el, Chapuys seamănă cu un actor. Când se gândește, își lasă privirea în jos și își pune două degete pe frunte. Când regretă ceva, oftează. Când

este nedumerit, clatină din bărbie și zâmbește. E ca un om care a nimerit din întâmplare într-o piesă, a descoperit că e o comedie și s-a hotărât să rămână.

Cina se termină și convivii se împuținează, dispărând în amurgul timpuriu.

– Poate mai devreme decât ai fi dorit? îl întreabă el pe Bonvisi.

– Thomas Morus îmi e prieten. Nu ar fi trebuit să vii aici să-l provoci.

– A, ți-am stricat petrecerea? L-ai invitat pe Monmouth; nu ai făcut asta ca să-l provoci?

– Nu, și Humphrey Monmouth este prietenul meu.

– Și eu?

– Desigur.

Trecuseră firesc pe italiană.

– Lămurește-mi ceva ce mă nedumerește, zice el. Vreau să aflu despre Thomas Wyatt.

Wyatt plecase în Italia, lipindu-se de o misiune diplomatică, destul de brusc: cu trei ani în urmă. Petrecuse o perioadă cumplită acolo, însă asta e o poveste pentru altă seară. Întrebarea este: de ce a fugit de la curtea Angliei într-o asemenea grabă?

– Ah. Wyatt și Lady Anne, zice Bonvisi. O poveste veche, aș spune.

Da, poate, replică el, dar îi povestește despre tânărul Mark, muzicantul, care pare să fie sigur că Wyatt o avusese; dacă povestea este răspândită prin Europa, printre servitori și slugi, care sunt șansele ca regele să nu fi auzit?

– Bănuiesc că o latură a artei de a conduce este să știi când să devii surd. Și Wyatt e un bărbat frumos, afirmă Bonvisi, după gustul englezilor, desigur. Este înalt și blond, și îi face pe compatrioții mei să se întrebe: unde se nasc asemenea oameni? Și atât de sigur pe sine, evident. Și poet pe deasupra!

Râde la prietenul său fiindcă, la fel ca toți italienii, nu poate rosti „Wyatt"; îi iese „Guiett" sau ceva de genul ăsta. Pe vremurile

cavalerilor, era un bărbat pe nume Hawkwood, cavaler de Essex, care obișnuia să violeze, să incendieze și să omoare în Italia; italienii îi ziceau *Acuto,* Acul.

– Da, dar Anne…

Își dă seama, doar din cât o zărește, că este puțin probabil să fie impresionată de ceva atât de vremelnic precum frumusețea.

– În toți acești ani a avut nevoie de un soț mai mult decât orice: de un nume, de o poziție, de un loc de pe care să poată negocia cu regele. Acum Wyatt e însurat. Ce ar putea să-i ofere?

– Versuri? sugerează negustorul. Nu diplomația l-a făcut să părăsească Anglia. Ci faptul că ea îl chinuia. Nu mai îndrăznea să stea în aceeași încăpere cu ea. În același castel. În aceeași țară. Clatină din cap. Nu-s ciudați englezii?

– Doamne, chiar sunt, este el de acord.

– Trebuie să ai grijă. Familia doamnei cam forțează limitele a ceea ce se cade a se face. Spun: de ce să așteptăm după papă? Nu putem să facem contractul de căsătorie fără el?

– Asta pare să fie calea de înaintare.

– Încearcă migdalele astea cu zahăr.

El zâmbește. Bonvisi continuă:

– Tommaso, pot să-ți dau un sfat? Cardinalul e terminat.

– Nu fi atât de sigur.

– Ba da, și dacă nu ai ține atât de mult la el, ai știi că ăsta-i adevărul.

– Cardinalul a fost mereu bun cu mine.

– Dar trebuie să plece în nord.

– Lumea îl va urmări. Întreabă-i pe ambasadori. Întreabă-l pe Chapuys. Întreabă-i cui dau raportul. Îi avem la Esher, la Richmond. *Toujours les dépêches.* Despre noi este vorba.

– Dar tocmai de asta este acuzat! Că își conduce o țară în interiorul altei țări!

El oftează.

– Știu.

– Și ce vei face în privința asta?

– Să îi cer să fie mai umil?

Bonvisi râde.

– Ah, Thomas. Haide, te rog, știi că atunci când va pleca în nord vei rămâne fără stăpân. Asta e problema. Deocamdată te vezi cu regele, dar doar acum, câtă vreme el se gândește cum să-l mituiască pe cardinal să-și țină gura. Dar apoi?

El ezită.

– Regele mă place.

– Afecțiunea regelui este schimbătoare.

– Nu și cea pentru Anne.

– În privința asta trebuie să te avertizez. A, nu din cauza lui Guiett… nu din cauza vreunei bârfe, a vreunei vorbe-n vânt…, ci fiindcă totul trebuie să se termine curând. Ea o să cedeze, nu-i decât o femeie… Gândește-te cât de prost trebuie să fie un bărbat dacă și-a legat soarta de sora lui Lady Anne, înaintea ei.

– Da, așa este.

Privește în jurul încăperii. Acolo a stat lordul cancelar. În stânga lui, negustorii înfometați. În dreapta, noul ambasador. Acolo, Humphrey Monmouth, ereticul. Dincolo, Antonio Bonvisi. Aici, Thomas Cromwell. Și mai sunt locuri fantomatice: pentru ducele de Suffolk, masiv și amabil, pentru Norfolk, zdrăngănindu-și iconițele și strigând: „Pe sfânta liturghie!"; este un loc pentru rege și pentru micuța regină curajoasă, înfometată după penitență, cu stomacul chiorăind în spatele armurii țepene a veșmintelor. Este un loc pentru Lady Anne, care privește în jur cu ochii ei negri, neliniștiți, care nu mănâncă nimic, nu-i scapă nimic, trăgând de perlele din jurul gâtului ei subțire. Este un loc pentru William Tyndale și unul pentru papă; Clement se uită la gutuile glasate, tăiate în bucăți prea mari, și buzele lui de Medici se strâmbă disprețuitor. Acolo stă și fratele Martin Luther, gras și soios, privindu-i furios, scuipând oase de pește.

Intră un servitor.

– Doi tineri domni sunt afară și întreabă de domnia voastră.

El ridică privirea.

– Da?

– Master Richard Cromwell și Master Rafe. Cu servitorii domniei voastre, așteaptă să vă conducă acasă.

El înțelege că scopul acestei seri a fost să-l avertizeze: să se dea deoparte. Își va aminti asta, *așezarea* fatală: dacă se va dovedi fatală. Acel șuierat șoptit, de piatră care se macină; acel sunet îndepărtat de ziduri care alunecă, de tencuială care se sfărâmă, de moloz care se prăbușește pe fragile capete umane? Acesta este sunetul acoperișului creștinătății, care cade peste oamenii de dedesubt.

– Ai o armată particulară, Tommaso, spune Bonvisi. Bănuiesc că trebuie să-ți păzești spatele.

– Știi bine că trebuie. Privirea lui mătură încăperea: o ultimă privire. Noapte bună. A fost o cină reușită. Mi-a plăcut țiparul. Îl trimiți pe bucătarul tău să se întâlnească cu al meu? Am un sos nou care să îmbunătățească gustul. E nevoie de nucșoară și ghimbir, de frunze uscate de mentă tăiate…

Prietenul lui îl întrerupe:

– Te rog. Te implor să ai grijă.

– … puțin, dar foarte puțin usturoi…

– Oriunde ești invitat la masă, roagă-te să nu…

– … și fărâme de pâine, o mână doar…

– … să nu stai lângă familia Boleyn.

II

Preaiubitul și credinciosul Cromwell

Primăvară – decembrie, 1530

Ajunge devreme la York Place. Pescărușii captivi, închiși în coliviile lor, țipă spre frații lor liberi de pe râu, care planează în cercuri, scoțând sunete stridente, deasupra zidurilor palatului. Căruțașii cară mărfuri dinspre râu, iar curtea miroase a pâine proaspătă. Câțiva copii aduc legături de papură de-abia culeasă și îl salută spunându-i pe nume. Pentru buna lor cuviință, el le dă un bănuț și ei se opresc să stea de vorbă cu el.

– Deci, vă duceți să o vedeți pe doamna cea rea. Știați că i-a făcut vrăji regelui? Aveți vreo iconiță sau niște moaște să vă apere?

– Aveam o iconiță. Dar am pierdut-o.

– Ar trebui să-i cereți cardinalului nostru să vă dea alta, spune unul dintre copii.

Mirosul de papură este greu și verde; este o dimineață frumoasă. Încăperile din York Place îi sunt familiare și, în vreme ce le străbate îndreptându-se spre odăile din interior, zărește un chip oarecum familiar și întreabă:

– Mark?

Tânărul se desprinde de peretele de care se sprijinea.

– Te-ai trezit devreme. Ce mai faci?

Băiatul ridică morocănos din umeri.

– Trebuie să te simți ciudat să te întorci aici, la York Place, acum că lumea este atât de schimbată.

– Nu.

– Nu ți-e dor de lordul cardinal?

– Nu.

– Ești fericit?

– Da.

– Stăpânul se va bucura să audă asta.

Sieși își zice, în vreme ce se îndepărtează: poate că tu nu te gândești la noi, Mark, dar noi ne gândim la tine. Sau, cel puțin, eu o fac și îmi amintesc cum m-ai făcut ticălos și mi-ai prezis moartea. Este adevărat că lordul cardinal zice mereu că nu există locuri sigure, nici încăperi pecetluite, și poți foarte bine să-ți strigi păcatele în mijlocul străzii în Cheapside în loc să le mărturisești unui preot din Anglia. Dar când i-am vorbit cardinalului de crimă, când am văzut acea umbră pe perete, nu a fost nimeni care să audă; așa că, dacă Mark socotește că sunt un criminal, asta e numai fiindcă își închipuie că eu chiar arăt ca unul.

Opt anticamere: în ultima, unde ar trebui să fie cardinalul, o găsește pe Anne Boleyn. Iată-i pe Solomon și regina din Saba, desfășurați din nou, înapoi pe perete. Este curent: regina se înclină spre el, trandafirie, rubicondă, iar el o salută: Anselma, doamnă de lână, credeam că nu o să te mai văd vreodată.

Trimisese vorbă la Anvers, cerând cu discreție vești; Anselma s-a măritat cu un bărbat mai tânăr, bancher, îl anunțase Stephen Vaughan. Dacă i se îneacă soțul sau ceva, dă-mi de veste, zisese el atunci. Vaughan scrie înapoi: haide, Thomas, nu e Anglia plină de văduve? De tinere proaspete?

Regina din Saba o face pe Anne să arate rău: galbenă și ascuțită. Stă lângă fereastră, frământând între degete o ramură de

rozmarin. Când îl vede, o lasă să cadă și își strecoară înapoi mâinile în mânecile lungi.

În decembrie, regele a dat un banchet pentru a celebra ridicarea tatălui ei la rangul de conte de Wiltshire. Regina nu a fost de față și Anne a stat pe locul pe care trebuia să-l ocupe Caterina. Pământul era înghețat, la fel și atmosfera. Ei, cei din casa Wolsey, doar auziseră povestea. Ducesa de Norfolk (care este mereu furioasă dintr-un motiv sau altul) era furioasă că nepoata ei avea întâietate. Ducesa de Suffolk, sora lui Henric, refuzase să mănânce. Nici una dintre aceste mari doamne nu vorbise cu fata lui Boleyn. Cu toate acestea, Anne își ocupase locul de primă doamnă a regatului.

Dar acum este sfârșitul Postului Mare, și Henric s-a întors la nevastă; nu are curajul să fie cu concubina în vreme ce ne apropiem de Săptămâna Patimilor lui Hristos. Tatăl ei este plecat din țară cu treburi diplomatice; la fel și fratele ei, George, acum lord Rochford; la fel și Thomas Wyatt, poetul pe care îl chinuiește. Stă singură și plictisită la York Place; așa că n-are încotro și trimite după Thomas Cromwell, să vadă dacă nu o poate distra cumva.

O avalanșă de câini micuți – trei – aleargă dinspre fustele ei, lătrând, repezindu-se spre el.

– Nu-i lăsa să iasă, îi cere Anne, și, cu mâini blânde și pricepute, el îi ridică – sunt genul de câini blânzi, precum Bella, cu urechi zdrențuite și cozi fluturânde, pe care i-ar avea orice nevastă de negustor de dincolo de Marea Îngustă. Până să-i dea înapoi, îi rod degetele și haina, îl ling pe față și își ațintesc spre el ochii mari, iubitori, de parcă el ar fi fost cel pe care tânjiseră atât de mult să-l vadă.

Pe doi dintre ei îi pune cu blândețe jos; pe cel mai mic i-l dă înapoi lui Anne.

– *Vous êtes gentil,* rostește ea. Și cum te mai plac puișorii mei! N-aș putea să iubesc maimuțele alea pe care le ține Caterina.

Les singes enchaînés[*]. Mâinile și gâturile lor mici se împletesc. Puișorii mei mă iubesc pentru mine.

Este atât de mică. Are oase atât de delicate, talia atât de îngustă; dacă doi studenți la drept fac cât un cardinal, două Anne fac cât o Caterina. Mai multe femei sunt așezate pe scaune joase, cosând sau prefăcându-se că o fac. Una dintre ele este Mary Boleyn. Își ține capul plecat, așa cum se cuvine. Alta este Mary Shelton, o verișoară Boleyn, cu pielea în tonuri de roz și alb, care îl măsoară din priviri și – fără să se ferească prea tare – își zice: Sfântă Fecioară, asta-i tot ce s-a gândit Lady Carey că ar putea să obțină? În spate, învăluită în umbră, mai este o fată, cu fața întoarsă, care încearcă să se ascundă. El nu o cunoaște, dar înțelege de ce are privirea ațintită în podea. Anne pare să inspire acest gest. Acum, că a pus câinii jos, și el face același lucru.

– *Alors*, rostește Anne moale, dintr-odată toată lumea vorbește despre dumneata. Regele nu contenește să-l citeze pe Master Cromwell. Pronunță numele ca și cum nu poate să-l rostească în engleză: Cremuel. Are atâta dreptate, în toate privințele… Și, să nu uităm, Maître Cremuel ne face să râdem.

– Văd că uneori regele râde. Dar domnia voastră, madame? În situația dumneavoastră? În care vă găsiți?

O privire întunecată, peste umăr.

– Bănuiesc că rareori. Râd. Dacă mă gândesc. Dar nu am făcut-o.

– La asta s-a redus viața dumneavoastră.

Fragmente prăfuite, frunze și tulpini uscate i-au căzut de pe fuste. Ea privește pe fereastră dimineața.

– Dați-mi voie să întreb altfel: de când lordul cardinal a fost dat la o parte, câte progrese s-au făcut în cazul domniei voastre?

– Nici unul.

---

[*] Maimuțe înlănțuite (n.tr.)

– Nimeni nu cunoaște mai bine decât lordul cardinal cum merg treburile în țările creștine. Nimeni nu este mai apropiat de regi. Gândiți-vă cât de legat va fi de dumneavoastră, Lady Anne, dacă ați fi mijlocul prin care aceste neînțelegeri vor fi șterse și îl veți repune în grațiile regelui.

Ea nu răspunde.

– Gândiți-vă. El este singurul om din Anglia care vă poate obține ceea ce doriți.

– Foarte bine. Pledați-i cauza. Aveți cinci minute.

– Altminteri, văd că sunteți foarte ocupată.

Anne îl privește încruntată și rostește în franceză:

– Ce știi dumneata despre felul cum îmi ocup eu timpul?

– Milady, purtăm discuția asta în engleză sau în franceză? Este alegerea domniei voastre. Dar haide să alegem una, bine?

Cu coada ochiului vede o mișcare; fata pe jumătate ascunsă și-a ridicat privirea. Este palidă și modestă; pare șocată.

– Îți e indiferent? întreabă Anne.

– Da.

– Foarte bine. În franceză, atunci.

El îi repetă spusele de mai înainte: că lordul cardinal este singurul care poate obține un verdict favorabil din partea papei. El este singurul care poate ușura conștiința regelui și să i-o lase curată.

Ea ascultă. El poate să-și dea seama că o face cu adevărat. Întotdeauna s-a întrebat cât de bine aud femeile, în spatele falduri-lor vălurilor și bonetelor, dar Anne dă impresia că aude într-adevăr ce îi spune. Măcar îl ascultă până la capăt; nu îl întrerupe, până la final: așadar, zice ea, dacă regele vrea, dacă și cardinalul vrea – el, care a fost înainte cel dintâi supus din regat –, atunci eu trebuie să zic: Master Cremuel, totul durează nemaipomenit de mult timp până să se rezolve!

Din colțul ei, sora ei adaugă șoptit:

– Și nu întinerește deloc.

De când a intrat el în cameră, femeile nu au mai împuns nici măcar o dată cu acul.

– Pot să reiau? întreabă el, pe un ton persuasiv. Mai am vreo clipă?

– A, da, răspunde Anne. Dar numai o clipă: în timpul postului, răbdarea mea este redusă.

Îi spune să nu ia în seamă calomniile cum că lordul cardinal s-a pus împotriva cauzei ei. Îi spune cât de nefericit a fost cardinalul că regele nu poate face după cum îi dictează inima, căci asta este tot ce și-a dorit vreodată cardinalul. Îi spune cum toți supușii regelui își pun speranța în ea, pentru un moștenitor la tron; și cum el este sigur că ei au dreptate să facă asta. Îi amintește de numeroasele scrisori pline de bunăvoință pe care ea le-a scris cardinalului în vremurile trecute: cardinalul le-a păstrat pe toate.

– Foarte frumos, rostește ea când el se oprește. Foarte frumos, Master Cremuel, dar mai încearcă. Încă un lucru. Un lucru simplu i-am cerut cardinalului, și el a refuzat. *Un lucru simplu.*

– Știți că nu era simplu.

– Poate că și eu sunt o persoană simplă, zice Anne. Crezi că sunt astfel?

– Poate că da. Nu vă cunosc bine.

Răspunsul o înfurie. El o vede pe sora ei zâmbind încrezut. Poți să pleci, spune Anne, și Mary sare în picioare, urmându-l afară.

Încă o dată Mary are obrajii îmbujorați și buzele întredeschise. Și-a adus cu ea și lucrul, ceea ce lui i se pare ciudat; dar poate că, dacă l-ar fi lăsat înăuntru, Anne i l-ar fi stricat.

– Iar ți s-a tăiat răsuflarea, Lady Carey?

– Am crezut că o să se repeadă la dumneata să te pălmuiască. O să mai vii? Eu și Shelton de-abia așteptăm.

– De fapt, îi place, zice el și Mary răspunde: așa e, îi place să se confrunte cu cineva pe terenul ei. Ce lucrezi acolo? o întreabă

el, și ea îi arată. Este noul blazon al lui Anne. Îl va pune pe orice, bănuiesc, zice el, iar ea zâmbește larg, da, pe jupoane, pe batiste, pe văluri și pe bonete; are veșminte pe care nimeni nu le-a mai purtat vreodată, așa că poate să-și coasă propriul blazon, ca să nu mai vorbim de tapiserii, șervete de masă…

– Și ce mai faci?

Ea se uită în jos, privirea ei alunecând dinspre el.

– Sunt obosită. Cu nervii destul de întinși, aș putea spune. Crăciunul a fost…

– Se ceartă. Așa umblă vorba.

– La început, el s-a certat cu Caterina. Apoi a venit aici ca să fie consolat. Anne a zis: ce! Ți-am zis să nu te cerți cu Caterina. Știi că mereu ieși în pierdere. Dacă nu era rege, rostește ea cu încântare, poate ai fi putut să-i plângi de milă. Pentru viața de câine la care a fost obligat.

– Au fost zvonuri că Anne…

– Da, dar nu e adevărat. Aș fi prima care aș ști. Dacă s-ar îngrășa, câtuși de puțin, eu aș fi cea care i-ar lărgi hainele. În plus, nu poate fiindcă nu o fac. Nu au făcut-o.

– Ți-ar spune asta?

– Sigur – ca să îmi facă în ciudă.

Totuși Mary nu vrea să îi întâlnească privirea. Pare însă să considere că îi datorează aceste informații.

– Când sunt singuri, îl lasă să-i descheie corsetul.

– Măcar nu te cheamă pe dumneata s-o faci.

– Îi dă jos cămășuța și îi sărută sânii.

– Bravo lui dacă reușește să-i găsească.

Mary râde; un râs plin de trufie, deloc potrivit pentru o soră. Trebuie să se fi auzit înăuntru, căci aproape de îndată ușa se deschide și micuța fată care se tot ascundea se strecoară afară. Are chipul grav și e foarte reținută; pielea îi este atât de fină, că este aproape translucidă.

– Lady Carey, zice ea. Te cheamă Lady Anne.

Rostește numele de parcă ar face prezentările între doi gândaci.

Mary izbucnește: oh, pentru Dumnezeu! și se răsucește pe călcâie, dându-și trena în spate cu ușurința unui gest îndelung practicat.

Spre surprinderea lui, tânăra îi prinde privirea; pe la spatele lui Mary Boleyn, care se îndepărtează, ridică ochii spre ceruri.

Străbate drumul înapoi – opt anticamere spre ziua care îl așteaptă – și știe că Anne s-a mutat într-un loc de unde poate să o vadă. Lumina dimineții îi poposește pe curba gâtului. Îi vede arcul subțire al sprâncenelor, zâmbetul, capul întors pe gâtul zvelt. Îi vede determinarea, inteligența și duritatea. Nu credea că o să-l ajute pe cardinal, dar ce avea de pierdut dacă îi vorbea despre asta? Se gândește: este prima propunere pe care i-am făcut-o; probabil că nu și ultima.

A fost un moment când Anne i-a acordat întreaga atenție: privirea ei întunecată, sfredelitoare. Și regele știe cum să privească: ochi albaștri, cu privirea de o blândețe înșelătoare. Oare așa se privesc unul pe celălalt? Sau altfel? Pentru o clipă, înțelege; apoi nu. Rămâne lângă o fereastră. Un stol de grauri se așază pe mugurii închiși, întunecați, ai unui copac neînfrunzit. Apoi, ca niște boboci negri care se desfac, își deschid aripile; zburătăcesc și cântă, punând totul în mișcare, aer, aripi, note negre. Își dă seama că îi privește cu plăcere: ceva aproape dispărut, vreun gest mărunt către viitor, este gata să primească primăvara; într-un fel nelămurit și disperat, așteaptă Paștele, sfârșitul Postului Mare, sfârșitul penitenței. Există o lume dincolo de lumea aceasta posomorâtă. Există o lume a posibilului. O lume unde Anne poate să fie regină este o lume în care Cromwell poate să fie Cromwell. El o zărește; apoi nu. Momentul e trecător. Dar acea privire aruncată în viitor nu poate fi uitată. Nu te poți întoarce la clipa în care ai fost înainte.

În timpul postului sunt măcelari care îți trimit carne roșie, dacă știi unde să te duci. La Austin Friars, el merge să stea de vorbă cu personalul de la bucătărie și îi spune stolnicului:

– Cardinalul este bolnav, este scutit de post.

Bucătarul își scoate boneta.

– Papa l-a scutit?

– Nu, eu. Își plimbă privirea de-a lungul cuțitelor din rastel, a toporiștilor pentru tăiat oase, alege unul, îi privește tăișul, hotărăște că trebuie ascuțit și zice: Crezi că semăn cu un criminal? După părerea ta sinceră?

Tăcere. După o vreme, Thurston îndrăznește:

– În clipa asta, stăpâne, trebuie să spun că…

– Nu, presupune că mă îndrept spre Gray's Inn… Poți să-ți imaginezi? Cum duc o mapă cu hârtii și o călimară?

– Bănuiesc că este normal ca un funcționar să aibă așa ceva.

– Deci, poți să-ți închipui?

Thurston își scoate din nou boneta și o întoarce pe dos. Arată de parcă acolo ar putea să-i fie creierul sau cel puțin vreo idee ce să spună în continuare.

– Văd cum arătați ca avocat. Nu ca un criminal, asta nu. Dar, iertați-mă, stăpâne, întotdeauna ați arătat ca un om care știe să taie un cadavru.

Îi pune pe cei de la bucătărie să prepare pentru cardinal vită cu măsline, umplută cu salvie și maghiran, cu bucățile legate frumos și așezate unele lângă altele în tăvi, astfel ca bucătarii de la Richmond să nu aibă altceva de făcut decât să le coacă. Arată-mi unde scrie în Biblie că omul nu are voie să mănânce vită cu măsline în luna martie.

Se gândește la Lady Anne, la pofta ei neostoită de luptă; la doamnele de companie triste din jurul ei. Le trimite acelor doamne câteva coșuri cu tarte mici cu miere și portocale confiate. Lui Anne îi trimite un vas cu cremă de migdale. Este aromată cu apă de trandafiri și ornată cu petale de trandafiri și violete

glasate. Au trecut vremurile când traversa țara ca să ducă el însuși mâncărurile; dar vremurile acelea nu sunt atât de îndepărtate. Nu sunt mulți ani de când era la bucătăria Frescobaldi, în Florența; sau poate că sunt, dar amintirile lui sunt clare, precise. Făcea piftie din picioare de vițel, pălăvrăgind în amestecul lui de franceză, toscană și dialect de Putney, când cineva urlase: „Tommaso, ești chemat sus." Fără grabă, făcuse un semn din cap unui copil, ajutor de bucătărie, care îi adusese un lighean cu apă. Se spălase pe mâini, apoi le uscase cu o pânză curată. Își scosese șorțul și îl atârnase în cui. Din câte știe, tot acolo se află și acum.

Văzuse un băiat – mai tânăr decât el – stând în patru labe și frecând scările, cântând în vreme ce lucra:

Scaramella va alla guerra
Colla lancia et la rotella
La zombero boro borombetta,
La boro borombo…

– Dă-mi voie, Giacomo, zisese el.

Ca să-l lase să treacă, băiatul se dăduse într-o parte, într-o curbură a peretelui. O rază de lumină șterse curiozitatea de pe chipul lui, lăsându-l fără expresie, topind trecutul în trecut, lăsând viitorul curat. „Scaramella a plecat la război…" Dar eu am fost la război, se gândește.

Se dusese sus. În urechi îi răsuna bubuitul sacadat al tobei cântecului militar. Se dusese sus și nu mai coborâse. Într-un colț al casei de contabilitate Frescobaldi, îl aștepta o masă. *Scaramella fa la gala,* fredonase el. Își luase locul. Ascuțise o pană. Gândurile îi clocoteau și se învârtejeau, jurăminte în toscană, castiliană, dialect de Putney. Dar când le încredințase hârtiei, se așternuseră în latină, într-o ordine desăvârșită.

Chiar înainte să intre în bucătăriile de la Austin Friars, femeile din casă știu că a fost să o vadă pe Anne.

– Deci, cere Johane să afle, e înaltă sau scundă?

– Nici, nici.

– Am auzit că este foarte înaltă. Palidă, nu?

– Da, palidă.

– Se zice că e grațioasă. Și că dansează bine.

– Nu am dansat.

– Dar ce crezi? intervine Marcy. Este credincioasă?

El ridică din umeri.

– Nu ne-am rugat.

Alice, nepoata lui cea mică:

– Și cu ce era îmbrăcată?

Ah, la asta pot să răspund; el o evaluează și indică originea veșmintelor, de la bonetă la tiv, din cap până-n picioare. Pentru cap a ales stilul franțuzesc, cu o bonetă rotundă care îi avantajează oasele fine ale feței. Explică asta, deși tonul lui este rece, mercantil, și femeile nu par să îl aprecieze.

– Nu-ți place, nu-i așa? zice Alice, iar el îi răspunde că nu este treaba lui să aibă o părere; ori a ta, de altminteri, Alice, continuă el, îmbrățișând-o și făcând-o să chicotească. Copilul Jo spune: stăpânul nostru este binedispus. Și garnitura din blană de veveriță, întreabă Mercy, iar el lămurește: din Calabria. Alice intervine: oh, din Calabria! Johane remarcă: trebuie să recunosc, Thomas, se pare că ai ajuns aproape de ea.

– Are dinții buni? întreabă Mercy.

– Pentru numele lui Dumnezeu, femeie, când o să-i înfig în mine, o să te anunț.

Când cardinalul auzise că ducele de Norfolk avea de gând să vină la Richmond să-l sfâșie cu dinții, izbucnise în râs și spusese: „Sfântă Maria, Thomas, e timpul să o luăm din loc."

Dar pentru a merge în nord cardinalul are nevoie de fonduri. Problema este ridicată în consiliul regelui, care nu cade de acord, și cearta continuă și în timpul audierilor.

– La urma urmelor, zice Charles Brandon, nu putem să lăsăm un arhiepiscop să se strecoare fugind de pe scaunul său episcopal, ca un servitor care a furat niște linguri.

– A făcut mai mult decât să fure linguri, replică Norfolk. A avut la masă mâncăruri cu care ai fi hrănit toată Anglia. A șterpelit și fața de masă, pentru Dumnezeu, și a golit pivnițele de băuturi.

Regele poate fi foarte lunecos. Într-o zi, când crede că a obținut o întrevedere cu Henric, descoperă că a fost pasat secretarului principal.

– Ia loc, zice Gardiner. Ia loc și ascultă-mă bine. Stăpânește-te cu răbdare până când îți lămuresc câteva lucruri.

Îl privește agitându-se încoace și încolo: Stephen, diavolul fără astâmpăr. Gardiner este un bărbat agil, cu trăsături amenințătoare; are mâini mari și păroase, și încheieturile îi trosnesc când își face pumn mâna dreaptă în palma stângă.

El ignoră amenințarea implicită și mesajul. Oprindu-se în ușă, spune cu blândețe:

– Vărul dumitale îți transmite salutări.

Gradiner îl privește țintă. Sprâncenele i se zburlesc, ca blana unui câine. Se gândește că Cromwell presupune…

– Nu regele, rostește el, liniștitor. Nu Maiestatea Sa. Mă refeream la vărul dumitale, Richard Williams.

Îngrozit, Gardiner zice:

– Povestea aia veche!

– Ei, haide, nu este o rușine să fii bastard regal. Sau așa gândim noi, în familia mea.

– În familia ta? Ce pricep ei din buna-cuviință? Nu mă interesează deloc acest tânăr, nu-l recunosc de rudă și nu vreau să fac nimic pentru el.

– De fapt, nici nu trebuie. Acum își zice Richard Cromwell. Pregătindu-se să plece – de data asta pe bune – adaugă: Nu lăsa lucrul ăsta să-ți strice somnul, Stephen. M-am ocupat eu de toate. Poate că ești rudă cu Richard, dar cu mine nu ești.

Zâmbește. Înlăuntrul său, clocotește de furie, de parcă sângele i-ar fi fost subțire și plin de venin diluat, precum sângele incolor al unui șarpe. De îndată ce ajunge acasă la Austin Friars, îl îmbrățișează pe Rafe Sadler și îi zburlește părul în țepi.

– Domnul să mă lumineze: băiat sau arici? Rafe, Richard, simt nevoia de penitență.

– Este perioada propice, răspunde Rafe.

– Vreau, continuă el, să devin extrem de calm. Vreau să pot să fiu în stare să mă strecor ca un spirit nevăzut. Vreau să fiu mai puțin ca unchiul Norfolk și mai mult ca Marlinspike.

Are o discuție lungă și liniștitoare în velșă cu Richard, care râde de el, căci începe să uite cuvinte vechi și strecoară mereu frânturi de engleză, pe un ton glumeț. Îi dăruiește nepoatei sale brățările de perle și coral pe care le-a cumpărat cu săptămâni în urmă, dar pe care a uitat să i le dea. Coboară la bucătărie și dă câteva sugestii, toate pline de veselie.

Îi cheamă laolaltă pe toți din casă, servitori și funcționari.

– Trebuie să facem un plan, cum să facem confortabil drumul spre nord al cardinalului. Vrea să se deplaseze încet, astfel încât oamenii să-l poată admira. Trebuie să ajungă la Peterborough în Săptămâna Mare și de acolo, pe etape, până la Southwell, unde își va plănui călătoria în continuare spre York. Palatul arhiepiscopal de la Southwell are camere bune, dar tot trebuie să chemăm meșterii…

George Cavendish îi spusese că acum cardinalul obișnuia să-și petreacă timpul în rugăciune. La Richmond sunt câțiva călugări a căror companie o caută; ei îi deslușesc valoarea țepilor în carne

și a sării pe rană, meritele pâinii și ale apei și plăcerile sumbre ale autoflagelării.

– A, asta pune capac la toate, rostește el, scos din sărite. Trebuie să-l luăm de acolo. O să-i fie mai bine în Yorkshire.

Lui Norfolk îi spune:

– Ei bine, milord, cum facem asta? Vreți să plece sau nu? Da? Atunci veniți cu mine la rege.

Norfolk mormăie. Sunt trimise mesaje. După o zi sau două, se întâlnesc în anticameră. Așteaptă. Norfolk se plimbă de colo, colo.

– Of, pe Sfântul Jude! zice ducele. Să mergem să luăm niște aer curat? Sau avocații nu au nevoie de așa ceva?

Se plimbă prin grădini; sau, mai bine zis, el se plimbă și ducele tropăie.

– Când au răsărit florile? întreabă ducele. Când eram copil, nu vedeam niciodată flori. Știi, Buckingham a fost cel care a adus chestii d-astea în grădina asta amărâtă. Oh, Doamne, chiar a fost ieșit din comun!

Ducelui de Buckingham, pasionatul grădinar, i se tăiase capul pentru trădare. Se întâmpla în 1521: cu mai puțin de zece ani în urmă. Părea trist să fie menționat acum acest lucru, în prezența primăverii, când cântece răsună din fiece tufiș și de pe fiece creangă.

Sunt convocați și, în drum spre întâlnire, ducele se poticnește și se tot oprește; ochii i se rotesc în cap, nările i se umflă, respirația îi e întretăiată. Când ducele îi pune o mână pe umăr, el este obligat să încetinească pasul, și amândoi se târăsc înainte – el rezistând impulsului de a se smulge din strânsoare – ca doi veterani într-o procesiune a cerșetorilor. *Scaramella va alla guerra…* Mâna lui Norfolk tremură.

Dar de-abia când ajung în preajma regelui își dă el seama pe deplin cât de zdruncinat este bătrânul duce de prezența lui Henric Tudor. Exuberanța aurită a acestuia îl face să se împuțineze

înlăuntrul propriilor veșminte. Henric îi primește cordial. Spune că e o zi minunată și o lume aproape la fel de minunată. Se rotește prin sală, cu brațele deschise, recitând niște versuri compuse chiar de el. Este dispus să vorbească despre orice, numai despre cardinal, nu. Frustrat, Norfolk se face roșu la față și începe să mormăie. Concediați, se retrag.

Henric îl strigă:

– A, Cromwell…

El și ducele fac schimb de priviri.

– Pe sfânta liturghie, mormăie ducele.

Cu mâinile la spate îi face semn: du-te, lord Norfolk, te prind eu din urmă.

Henric stă cu brațele încrucișate și privirea în pământ. Nu spune nimic până când el, Cromwell, nu se apropie.

– O mie de lire? șoptește Henric.

Îi stă pe limbă să spună: ar fi începutul pentru cele zece mii de lire pe care, după cunoștințele mele, i le datorezi cardinalului de York de un deceniu.

Desigur, nu spune asta. În asemenea momente, Henric se așteaptă să-i cazi în genunchi – duce, conte, membru al parlamentului, gras sau slab, tânăr sau bătrân. O face și el; simte cum i se întinde pielea cicatricelor; doar puțini dintre noi nu au, până la patruzeci de ani, asemenea răni.

Regele face un semn: te poți ridica. Apoi adaugă pe un ton plin de curiozitate:

– Ducele de Norfolk îți arată multe semne de prietenie și bunăvoință.

Se referă la mâna ducelui pe umărul lui: vibrația scurtă și neașteptată a palmei ducale pe mușchii și oasele plebeiene.

– Ducele este foarte grijuliu să păstreze toate distincțiile rangului.

Henric pare ușurat.

Un gând neliniștitor i se strecoară în minte: ce-ar fi dacă tu, Henric Tudor, ai fi bolnav și ai cădea la picioarele mele? Mi-ar fi permis să te ridic sau ar trebui să trimit după un conte să o facă? Sau un episcop?

Henric se îndepărtează. Se întoarce și rostește cu glas scăzut:

– Nu trece o zi fără să-i simt lipsa cardinalului de York.

Urmează o pauză. Apoi șoptește: ia banii, cu binecuvântarea noastră. Nu spune nimănui. Cere-i stăpânului tău să se roage pentru mine. Spune-i că asta e tot ce pot să fac.

Mulțumirile pe care le rostește, încă îngenunchiat, sunt lungi și elocvente. Henric îl privește sumbru și rostește:

– Doamne, Master Cromwell, poți să vorbești, nu-i așa?

El iese, cu o expresie calmă pe chip, luptându-se cu impulsul de a zâmbi larg. *Scaramella fa la gala…* „Nu trece o zi fără să-i simt lipsa cardinalului de York."

Norfolk întreabă: ce, ce a zis? A, nimic, răspunde el. Doar niște cuvinte deosebit de grave, pe care trebuie să le transmit cardinalului.

Itinerarul este trasat. Bunurile cardinalului sunt puse în ambarcațiuni, să fie duse la Hull și de acolo, pe pământ. El a întrecut însă barjele cu ore bune.

Îi spune lui Richard: știi, o mie de lire nu e mult când trebuie să muți un cardinal.

– Câți din banii dumitale sunt îngropați în afacerea asta? întreabă Richard.

Unele datorii nu trebuie trecute pe răboj, zice el.

– Eu știu ce mi se datorează, dar mai ales știu ce datorez.

Lui Cavendish îi spune:

– Câți servitori ia cu el?

– Numai 160.

– Numai. Dă din cap. Bine.

Hendon, Royston. Huntingdon. Peterborough. A trimis oameni înainte, cu instrucțiuni precise.

În acea ultimă noapte, Wolsey îi dă un pachet. Înăuntru se află un obiect mic și tare, un sigiliu sau un inel.

– Deschide-l după plecarea mea.

În camerele particulare ale cardinalului, tot intră și ies oameni, cărând cufere și legături de hârtii. Cavendish apare și el, ducând un chivot de argint.

– Vii și tu în nord? întreabă cardinalul.

– O să vin după domnia voastră în clipa în care regele vă cheamă înapoi.

El crede și nu prea că lucrul ăsta se va întâmpla.

Cardinalul se ridică în picioare. Încordarea plutește în aer. El, Cromwell, îngenunchează pentru a fi binecuvântat. Cardinalul întinde mâna să-i fie sărutată. Inelul cu turcoaz lipsește. Lui nu-i scapă lucrul ăsta. Pentru o clipă, mâna cardinalului poposește pe umărul lui, cu degetele rășchirate, cu degetul mare în scobitura claviculei.

Este timpul să plece. Între ei s-au spus atâtea lucruri, că nu mai este nevoie să se adauge ceva. Nu este menirea lui să tălmăcească textul înțelegerilor dintre ei, nici să adauge o morală. Nu este momentul pentru o îmbrățișare. Dacă nici cardinalul nu mai are elocință, el, nici atât. Înainte să ajungă la ușă, cardinalul s-a întors iarăși spre cămin. Își trage scaunul aproape de căldura focului și ridică o mână să-și ferească fața; dar mâna lui nu este între el și foc, ci între el și ușa care se închide.

El se îndreaptă spre curte. Se poticnește; într-o nișă afumată din care lumina a dispărut, se sprijină de perete. Plânge. Își spune: nu-l lăsa pe George Cavendish să vină să te vadă, să noteze întâmplarea și să o transforme într-o piesă.

Blestemă încet, în mai multe limbi: viața, pe sine că a cedat cerințelor ei. Servitorii trec pe lângă el spunând: „Calul lui Master

Cromwell este aici! Escorta lui Master Cromwell este la poartă!" Așteaptă până își recapătă stăpânirea de sine, apoi iese, împărțind monede.

Când ajunge acasă, servitorii îl întreabă: trebuie să ștergem blazonul cardinalului? Nu, pentru Dumnezeu. Dimpotrivă, trebuie să-l împrospătăm. Se dă înapoi să-l privească.

– Stăncuțele trebuie să pară mai însuflețite. Și ne trebuie un purpuriu mai reușit pentru pălărie.

Doarme rău. O visează pe Liz. Se întreabă dacă l-ar mai recunoaște, pe el, omul care se jură că va fi în curând: hotărât, blând, un păstrător al păcii regelui.

Către zori, moțăie; se trezește gândindu-se: chiar acum, cardinalul trebuie că încalecă; de ce nu sunt cu el? Este 5 aprilie. Johane îl întâmpină la scări; îl sărută cast pe obraz.

– De ce ne pune Dumnezeu la încercare? șoptește ea.

– Nu cred că o să trecem testul, murmură el.

Poate că ar trebui să mă duc și eu la Southwell? întreabă. Merg eu în locul tău, se oferă Rafe. El îi dă o listă. Întregul palat al arhiepiscopului să fie curățat. Lordul cardinal își va aduce propriul pat. Angajează pentru bucătărie personal de la King's Arms. Verifică grajdurile. Adu muzicanți. Ultima dată când am trecut pe acolo am observat niște cocini lângă zidul palatului. Găsește-l pe proprietar, plătește-l și dărâmă-le. Nu bea la Crown; berea e mai proastă decât a lui taică-meu.

– Sir… e timpul să-l lași pe cardinal să plece, zice Richard.

– Asta este o retragere tactică, nu o fugă.

Ei cred că a plecat, dar el s-a retras doar în camera din spate. Stă posomorât printre hârtii. Îl aude pe Richard zicând:

– Se lasă condus de inimă.

– Este o inimă cu experiență.

– Dar poate un general să organizeze o retragere când nu știe unde se află dușmanul? Regele are două fețe în chestiunea asta.

– S-ar putea retrage drept în brațele lui.

– Doamne. Crezi că și stăpânul are două fețe?

– Trei, cel puțin, zice Rafe. Uite ce e, nu ar avea niciodată vreun câștig dacă l-ar abandona pe bătrân – ce ar căpăta altceva în afară de renumele de dezertor? Poate că va ieși ceva bun din asta. Pentru noi toți.

– Hai, ia-o din loc, băiete cu porcii. Cine s-ar mai fi gândit la cocini? De exemplu, lui Thomas Morus nu i-ar fi trecut nicicând prin gând una ca asta.

– Sau i-ar ține porcarului o predică: omule, se apropie Paștele…

– … te-ai pregătit să primești sfânta împărtășanie? Rafe râde. Apropo, Richard, dar tu?

– Eu pot să iau o bucată de pâine în orice zi din săptămână, replică Richard.

În timpul Săptămânii Patimilor, vin vești de la Peterborough: s-au strâns mai mulți oameni ca să-l vadă pe Wolsey decât se întâmplase vreodată în acel oraș. În vreme ce cardinalul se îndreaptă spre nord, el îl urmărește pe harta acestor insule, pe care o are în minte. Stamford, Grabtham, Newwark; alaiul sosește la Southwell pe 28 aprilie. El, Cromwell, îi scrie să-l liniștească, îi scrie să-l prevină. Se teme că Boleynii sau Norfolk, ori ei toți au găsit vreo metodă să strecoare un spion în suita cardinalului.

Ambasadorul Chapuys, plecând grăbit de la o audiență cu regele, îi atinge mâneca și îl trage deoparte.

– Monsieur Cremuel, mă gândeam să-ți fac o vizită. Suntem vecini, știai?

– Mi-ar face plăcere.

– Dar oamenii îmi spun că acum ești deseori în compania regelui, ceea ce este un lucru plăcut, nu-i așa? Aud în fiecare săptămână de fostul dumitale stăpân. A devenit foarte interesat de sănătatea reginei. Întreabă dacă este binedispusă și o roagă să se gândească la faptul că în curând își va recăpăta locul în grațiile

regelui. Și în pat. Chapuys zâmbește, distrându-se. Concubina nu vrea să-l ajute. Știm că ai încercat cu ea și ai dat greș. Așa că acum el se întoarce la regină.

El este nevoit să întrebe:

– Și regina ce zice?

– Zice: sper că Domnul, în nemărginirea bunătății Sale, poate să-l ierte, căci eu nu pot.

Chapuys așteaptă. El nu zice nimic. Ambasadorul reia:

– Cred că îți dai seama de dezastrul care va rămâne în urma divorțului său, dacă îi este acordat sau, mai bine zis, dacă este smuls Sfinției Sale? Împăratul, ca să-și apere mătușa, ar putea porni un război cu Anglia. Prietenii tăi, negustorii, își vor pierde mijloacele de trai și mulți ar putea să-și piardă chiar și viața. Regele vostru Tudor ar putea să cadă și vechea nobilime să-și recapete drepturile.

– De ce îmi spui toate astea?

– Le spun tuturor englezilor.

– Din ușă-n ușă?

Lui îi este dat să transmită cardinalului acest mesaj: că nu mai are nici o credibilitate în fața împăratului. Asta nu ar face decât să-l determine să apeleze la regele Franței. Oricare ar fi situația, e vorba de trădare.

Și-l imaginează pe cardinal printre preoții de la Southwell, în jilțul său de la adunarea canonică, prezidând sub arcadele înalte ca un prinț în liniștea unui luminiș din pădure, încununat de sculpturi de frunze și flori. Sunt atât de grațioase, de parcă pilaștrii, coloanele au fost însuflețite, și în piatră a izbucnit exuberanța vieții; capitelurile sunt împodobite cu fructe sălbatice, ornamentele sunt mlădițe împletite, trandafiri se răsucesc pe stâlpi, flori și semințe se găsesc pe același lujer; din frunziș se ițesc chipuri, fețe de câine, de iepuri, de capre. Sunt și chipuri umane, atât de vii încât parcă ar putea să-și schimbe expresia; poate că privesc în

jos, uluite, silueta corpolentă și purpurie a stăpânului său; și poate că, în tăcerea nopții, când preoții dorm, oamenii de piatră fluieră și cântă.

În Italia a învățat un sistem de memorare și l-a îmbunătățit cu imagini. Unele sunt împrumutate din păduri și câmpuri, din garduri vii și crânguri: animale sfioase care se ascund, ochi strălucitori din tufișuri. Unele sunt vulpi și căprioare, altele sunt grifoni și dragoni. Unele sunt femei și bărbați: călugărițe, războinici, doctori ai bisericii. În mâini țin obiecte ciudate: Sfânta Ursula, un arc, Sfântul Jerome, o coasă, în vreme ce Platon are un polonic de supă, iar Ahile, o duzină de prune goldane într-un bol de lemn. Nu are sens să speri că poți să-ți aduci aminte cu ajutorul obiectelor comune, al chipurilor familiare. Este nevoie de juxtapuneri uimitoare, de imagini mai mult sau mai puțin bizare, ridicole, chiar indecente. După alcătuirea imaginilor, le plasezi în varii locuri din lume, fiecare cu frânturile ei de cuvinte, de chipuri, care îți vin în ajutor când ai nevoie. La Greenwich, o pisică cheală te poate privi pe furiș din spatele unui dulap; la Westminster, un șarpe se poate uita pofticios la tine de pe o creangă de copac, sâsâindu-ți numele.

Unele imagini sunt plate, poți călca pe ele. Unele sunt învelite în piele și se plimbă prin încăpere, dar poate că sunt oameni cu fețele întoarse la spate sau cu cozi stufoase, ca leoparzii de pe blazoane. Unii au uitături urâte, ca Norfolk, sau se uită cu gura căscată de uimire, ca lordul Suffolk. Unii vorbesc, alții trăncănesc. El îi ține pe toți, în strictă rânduială, în galeria ochiului minții.

Poate că obișnuința de a crea aceste imagini face ca mintea să îi fie populată cu distribuția a o mie de piese, a zece mii de interludii. Poate de aceea are tendința de a o zări pe soția sa moartă strecurându-se pe scări, cu chipul alb ridicat sau dispărând după un colț la Austin Friars, ori în casa de la Stepney. Acum imaginile încep să se amestece cu cele ale surorii ei, Johane, și tot ce i-a aparținut lui Liz începe să-i aparțină ei: zâmbetul discret,

privirea întrebătoare, goliciunea ei. Până când el spune: îndeajuns! și și-o șterge din minte.

Rafe străbate țara cu mesaje către Wolsey, prea tainice ca să poată fi încredințate scrisorilor. S-ar duce el însuși, dar, deși activitatea parlamentului este prorogată, el nu poate pleca, pentru că îi e teamă de ce s-ar putea spune despre Wolsey în absența lui și că nu ar fi nimeni să-l apere; și s-ar putea să fie chemat, fie de rege, fie de Lady Anne. „Și, chiar dacă nu sunt cu dumneavoastră personal, scrie el, fiți sigur că, atât cât mai trăiesc, Sfinția Voastră îmi sunteți în inimă, în spirit, în rugăciuni și stăpân…"

Cardinalul răspunde: el este „cel mai bun, de încredere și sigur refugiu al meu în acest dezastru prin care trec". El este „preaiubitul și credinciosul meu Cromwell".

Îi scrie să cearã pene. Îi scrie să cearã semințe de flori.

– Semințe? se miră Johane. Are de gând să prindă rădăcini?

Amurgul îl găsește pe rege într-o dispoziție melancolică. O nouă zi de nereușite în campania lui de a deveni din nou bărbat însurat; neagă, de bună seamă, că este căsătorit cu regina.

– Cromwell, spune el, trebuie să găsesc o cale să iau în stăpânire acele… Îi aruncă o privire furișă, nedorind să-și lămurească gândul. Înțeleg că există dificultăți legale. Nu am pretenția că le înțeleg. Și înainte să spui ceva: nu vreau să mi le explici.

Cardinalul a înzestrat colegiul său din Oxford, precum și școala din Ipswich, cu pământuri care aduc încontinuu un venit. Henric vrea să le ia aurul și argintăria, bibliotecile, veniturile anuale și pământul care produce acele venituri; și nu înțelege de ce nu poate avea ce vrea. În fundațiile acestea au intrat averile a douăzeci și nouă de mănăstiri – confiscate cu învoirea papei, cu condiția ca profiturile să fie folosite pentru colegii. Dar știi, spune Henric, începe să-mi pese foarte puțin de papă și de învoirile lui.

Este început de vară. Serile sunt lungi și iarba, aerul, aromate. Ai crede că un bărbat ca Henric, într-o astfel de noapte, poate să

ajungă în orice pat își dorește. Curtea e plină de femei doritoare. Dar, după această întâlnire, se va plimba prin grădină cu Lady Anne, mâna ei așezată pe brațul lui, adânciți în conversație; apoi, el se va duce în patul lui gol, iar ea, probabil, într-al ei.

Când regele îl întreabă ce mai știe de cardinal, el răspunde că acestuia îi lipsește lumina chipului Maiestății Sale; că pregătirile pentru înscăunarea de la York sunt în desfășurare.

– Atunci de ce nu ajunge o dată la York? Mi se pare că tot trage de timp. Henric îl privește mânios. Să-ți zic ceva. Nu-ți abandona stăpânul.

– Cardinalul nu mi-a arătat niciodată altceva decât bunăvoință. De ce l-aș abandona?

– Și nu ai alt stăpân, continuă regele. Lordul Suffolk mă întreabă: de unde a apărut omul ăsta? Eu i-am zis că există Cromwelli în Leicestershire, în Northamptonshire – stăpâni de pământuri, sau cel puțin așa erau odinioară. Bănuiesc că tu provii dintr-o ramură mai puțin norocoasă a acelei familii?

– Nu.

– Poate că nu-ți cunoști propriii înaintași. O să le cer heraldiștilor să cerceteze.

– Maiestatea Voastră este prea bună. Mi-e teamă însă că nu o să aibă succes.

Regele este scos din fire. Cromwell nu vrea să profite de ceea ce i se oferă: o ascendență, oricât de modestă.

– Lordul cardinal mi-a zis că ești orfan, că ai fost crescut la o mănăstire.

– Ah. Aceea era una dintre povestioarele lui.

– Mi-a spus o povestioară? Pe chipul lui se succed mai multe sentimente: iritare, amuzament, dorința de a aduce înapoi vremurile trecute. Probabil că așa a făcut. Mi-a zis că îi disprețuiai pe cei dedicați vieții religioase. De aceea găsea că ești foarte sârguincios în ceea ce făceai pentru el.

– Nu ăsta era motivul. Ridică privirea. Pot să vorbesc?

– Ah, pentru Dumnezeu, strigă Henric. Aș vrea s-o facă cineva.

El e uimit. Apoi înțelege. Henric simte nevoia de conversație, indiferent de subiect. Unul care să nu aibă legătură cu dragostea sau vânătoarea, ori războiul. Acum că Wolsey nu mai este, nu prea mai are interlocutori; doar dacă nu vrea să stea de vorbă cu vreun preot de un rang oarecare. Și dacă trimiți după preot, la ce se ajunge? La dragoste; la Anne; la ce vrei și nu poți să ai.

– Dacă vine vorba de călugări, vorbesc din experiență, nu din prejudecată, și, deși nu am nici o îndoială că unele așezăminte sunt bine conduse, am o vastă experiență privind risipa și corupția. Pot să sugerez Maiestății Voastre că, dacă vreți să vedeți o paradă a celor șapte păcate capitale, nu trebuie să organizați o feerie, ci să apăreți pe neașteptate la o mănăstire? Am văzut călugări care trăiesc precum lorzii, din daniile sărmanilor care ar cumpăra mai degrabă o binecuvântare decât pâine, și asta nu e o purtare creștină. Și nici nu cred că mănăstirile sunt depozitarele comorilor de învățătură, după cum se cred singure. Oare Grocyn a fost călugăr, sau Colet ori Linacre, sau oricare dintre marii noștri învățați? Au fost oameni ai universităților. Călugării iau în grijă copii și îi folosesc drept servitori, nu îi învață nici măcar latina vulgară. Nu îi țin de rău pentru unele înlesniri trupești. Nu poate fi mereu post. Ceea ce nu suport este fățărnicia, minciuna, lenea – relicvele ponosite, rugăciunile superficiale, lipsa de inventivitate. Când a fost ultima dată când a venit ceva bun din partea unei mănăstiri? Ei nu inventează, repetă numai, și ceea ce repetă este stricat. De sute de ani călugării au avut condeiul și ce-au scris ei noi luăm drept istoria noastră, dar eu nu cred că este și adevărată. Cred că au îndepărtat istoria care nu le-a convenit și au scris una favorabilă Romei.

Henric pare să privească drept prin el, la zidul din spatele lui. El așteaptă. Henric întreabă:

– Deci, sunt doar ascunzători?

El zâmbește.

– Istoria noastră… continuă Henric. După cum știi, eu adun mărturii. Manuscrise. Opinii. Comparații cu felul cum sunt orânduite lucrurile în alte țări. Poate vrei să te sfătuiești cu acei gentilomi învățați. Să le direcționezi un pic eforturile. Vorbește cu dr. Cranmer – îți va zice el de ce este nevoie. O să folosesc cu chibzuință banii care se scurg în fiecare an spre Roma. Regele Francisc este cu mult mai bogat decât mine. Nu am nici măcar o zecime din supușii săi, pe care îi taxează după bunul plac. În ceea ce mă privește, eu trebuie să convoc parlamentul. Dacă nu o fac, poporul se revoltă. Apoi adaugă, cu acrimonie: Și am parte de revolte și dacă o fac.

– Nu vă luați după regele Francisc, spune el. Îi place prea mult războiul și prea puțin negoțul.

Henric zâmbește subțire.

– Tu nu crezi asta, dar pentru mine ăsta e un atribut de rege.

– Când negoțul merge bine, și dările sunt mai multe. Iar dacă dările nu sunt acceptate, pot fi aplicate și alte metode.

Henric dă din cap.

– Foarte bine. Să începem cu colegiile. Consultă-te cu avocații mei.

Harry Norris este acolo ca să-l conducă afară din încăperile regale. Fără zâmbet, sever, rostește:

– Nu aș vrea să fiu perceptorul lui.

El se gândește: oare cele mai deosebite momente din viața mea o să fie petrecute sub privirea scrutătoare a lui Henry Norris?

– I-a ucis pe cei mai buni oameni ai tatălui său. Empson, Dudley. Nu a căpătat cardinalul una dintre casele lor?

Un păianjen apare de sub un scaun și el confirmă:

– Casa lui Empson de pe Fleet Street. Încredințată pe 9 octombrie, în primul an al acestei domnii.

– Al acestei domnii glorioase, afirmă Norris, de parcă ar fi corectat o afirmație.

La începutul verii, Gregory are cincisprezece ani. Șade cu grație în șa, iar priceperea lui într-ale scrimei se îmbunătățește. Greaca lui însă… ei bine, cu greaca nu a înregistrat progrese.

Dar are o problemă.

– Cei de la Cambridge râd de ogarii mei.

– De ce?

Sunt o pereche de câini negri, cu gâturi arcuite și musculoase și membre grațioase; își țin ochii în jos, blânzi și sfioși, până când zăresc prada.

– Îmi spun: de ce să ai niște câini pe care oamenii nu-i pot vedea noaptea? Numai bandiții au astfel de câini. Îmi spun că vânez în păduri, împotriva legii. Îmi zic că vânez bursuci, ca un țărănoi.

– Și ce vrei? întreabă el. Unii albi sau cu pete de culoare?

– Oricare ar fi buni.

– O să-ți iau eu câinii negri.

Nu că ar avea timp să iasă la vânătoare, dar o să-i folosească Richard sau Rafe.

– Dar dacă o să râdă oamenii de tine?

– Serios, Gregory, intervine Johane. E vorba de tatăl tău. Te asigur că nimeni nu o să îndrăznească să râdă.

Când vremea e prea ploioasă pentru vânătoare, Gregory își petrece timpul citind *Legendele de aur;* îi plac viețile sfinților.

– Unele lucruri de aici sunt adevărate, zice el, altele nu.

El citește *Le Morte d'Arthur* și, fiindcă este o ediție nouă, cu toții se înghesuie în jurul lui, uitându-i-se peste umăr la pagina de titlu. „Aici începe prima carte despre cel mai nobil și mai merituos prinț, regele Arthur, uneori rege al Marii Britanii…" În prim-planul imaginii, două cupluri se îmbrățișează. Pe cal este un bărbat cu pălărie de măscărici, făcută din tuburi răsucite ca niște șerpi grași. Alice zice: Sir, ai purtat vreodată o astfel de pălărie când erai tânăr, și el răspunde: aveam o culoare diferită pentru fiecare zi din săptămână, dar a mea era mai mare.

În spatele bărbatului este o femeie.

– Crezi că o reprezintă pe Lady Anne? întreabă Gregory. Se zice că regelui nu-i place să stea despărțit de ea, așa că o cațără în șa în spatele lui, precum o nevastă de fermier.

Femeia are ochi mari și pare că-i e rău din cauza trapului calului; ar putea fi Anne. Se vede și un castel micuț, nu mai înalt de un stat de om, cu o scândură pe post de pod mobil. Păsările care planează în cercuri deasupra par niște pumnale zburătoare.

– Regele nostru își are stirpea din acest Arthur, spune Gregory. De fapt, nici nu a murit cu adevărat, ci a așteptat să vadă cum merg lucrurile, într-o pădure sau poate într-un lac. Are câteva sute de ani. Merlin e un vrăjitor. El o să apară mai târziu. O să vedeți. Sunt douăzeci și șapte de capitole. Dacă ploile continuă tot așa, am de gând să le citesc pe toate. Unele dintre lucrurile astea sunt adevărate, iar altele, minciuni. Dar toate sunt povești bune.

Când regele îl cheamă iar la curte, vrea să-i trimită un mesaj lui Wolsey. Un negustor breton, a cărui corabie a fost capturată în urmă cu opt ani, se plânge că nu a căpătat compensațiile promise. Nimeni nu reușește să dea de hârtiile doveditoare. Cardinalul a fost cel care s-a ocupat de acest caz – oare își va mai aminti ceva?

– Sunt sigur că da, zice el. Este vorba de corabia care folosea drept lest pulbere de perle și cala era burdușită cu coarne de unicorn?

Doamne ferește! exclamă Charles Brandon; dar regele râde și spune:

– Da, despre aceea e vorba.

– Dacă suma stă sub semnul îndoielii și, de fapt, întregul caz, pot să mă ocup eu?

Regele ezită.

– Nu sunt sigur dacă ai un *locus standi*[*] în această chestiune.

---

[*] Expresie ce exprimă dreptul de a fi audiat de către instanța de judecată (în lat., în orig., n.tr.)

Atunci, pe neașteptate, Brandon intervine în favoarea lui:

– Harry, lasă-l. Când omul ăsta va termina cu el, bretonul o să fie cel care să-ți dea bani.

Ducii se învârt în propriile sfere. Când se sfătuiesc, nu o fac pentru plăcerea companiei celuilalt; le place să fie înconjurați de propria curte, de oameni care îi oglindesc și le sunt supuși. Pentru plăcere, pot la fel de bine să stea în compania unui îngrijitor de câini, ca și a unui alt duce. Așa că el petrece o oră plăcută cu Brandon, având grijă de câinii de vânătoare ai regelui. Încă nu este sezonul de vânătoare pentru căpriori, așa că animalele sunt bine hrănite în cuști; lătrăturile lor muzicale se înalță în aerul serii, iar câinii de urmărire, tăcuți, cum sunt dresați să fie, se ridică pe picioarele din spate și privesc, cu balele curgând, cum se apropie cina. Copiii care se îngrijesc de cuștile câinilor cară coșuri cu pâine și oase, găleți de măruntaie și lighene cu supă deasă făcută cu sânge de porc. Charles Brandon inspiră apreciativ mirosul, ca o matroană într-o grădină de trandafiri.

Un îngrijitor aduce una dintre cățelele favorite, albă cu pete cafenii, Barbada, în vârstă de patru ani. El o încalecă și îi trage înapoi capul ca să-i dezgolească ochii, acoperiți de o peliculă fină. O să îi pară rău să o omoare, dar se îndoiește că o să-i mai fie de mare folos sezonul ăsta. El, Cromwell, cuprinde în mână falca animalului.

– Puteți scoate membrana cu un ac curbat. Am văzut cum se face. Ai nevoie de o mână sigură și rapidă. N-o să-i placă, dar, pe de altă parte, nici să orbească nu i-ar plăcea prea tare. Își trece mâna peste coastele ei, simțind zvâcnetul speriat al inimii mici. Acul trebuie să fie foarte fin. Și doar atât de mare. Le arată cu degetul mare și arătător. O să vorbesc cu fierarul domniei voastre.

Suffolk îl privește pieziș.

– Ești un om de folos la casa omului.

Se îndepărtează. Ducele zice:

– Fii atent. Problema e nevastă-mea.

El așteaptă.

– Întotdeauna am vrut ca Henric să obțină ce-și dorește, i-am fost mereu credincios. Chiar și atunci când zicea că o să-mi taie capul din cauză că m-am însurat cu soră-sa. Dar acum, ce să fac? Caterina este regină. Nu? Nevastă-mea a fost mereu prietenă cu ea. Și a început să zică acum, nu știu, cum că mi-aș da și viața pentru regină, genul ăsta de lucruri. Și nepoata lui Norfolk să aibă întâietate în fața nevestei mele, care a fost regina Franței… nu putem accepta una ca asta. Înțelegi problema?

El dă afirmativ din cap. Înțeleg.

– În plus, aud că Wyatt urmează să se întoarcă de la Calais.

Da. Și?

– Mă întreb dacă ar trebui să-i spun. Lui Henric, vreau să zic. Bietul de el.

– Milord, lăsați-o baltă, îl sfătuiește el.

Ducele cade în ceea ce altcineva ar considera o tăcere meditativă.

Vară: regele este la vânătoare. Dacă are nevoie de el, trebuie să îl urmeze, și dacă se trimite după el, se duce. Henric își vizitează, în drum, prietenii din Wiltshire, Sussex, Kent ori stă în propriile case sau în cele confiscate de la cardinal.

Uneori, ca acum, regina își poartă călare silueta bondoacă, ducând un arc, atunci când regele vânează într-unul dintre marile lui parcuri sau în parcul unui lord, unde căprioarele sunt aduse în calea arcașilor. Și Lady Anne călărește – în alte ocazii – și urmărirea îi face plăcere. Dar este vremea ca doamnele să fie lăsate acasă și călăreții să se adâncească în pădure, cu copoii și câinii de vânătoare; să se trezească înainte de prima geană a zorilor, când lumina este umbrită ca o perlă; să se sfătuiască împreună cu hăitașii, apoi să aleagă cerbul și să-l scoată din adăpost. Nu se știe unde se va sfârși vânătoarea sau când anume.

Harry Norris îi spune, râzând: în curând va veni rândul dumitale, Master Cromwell, dacă o să-i fii în continuare în grații, așa cum ești acum. Un sfat însă: în zori, în vreme ce pornești

călare, alege un șanț. Imaginează-ți-l. După ce el va fi epuizat trei cai buni, și cornul anunță o altă urmărire, visează la acel șanț, gândește-te cum este să stai întins în el: frunze moarte și apă rece o să fie tot ce-ți vei dori.

El îl privește pe Norris, cu autoironia lui încântătoare. Se gândește: când erai cu cardinalul la Putney, când el a căzut în genunchi în noroi, ai oferit apoi imaginile pe care le aveai în minte curții, lumii, studenților de la Gray's Inn? Căci, dacă nu ai fost tu, atunci cine?

În pădure te poți pierde, te poți trezi fără însoțitori. Poți ajunge la un râu care nu se găsește pe nici o hartă. Poți pierde urma vânatului și poți uita motivul pentru care te afli acolo. Te poți întâlni cu un pitic sau cu Hristos înviat, ori cu un dușman vechi; sau cu unul nou, unul pe care nu îl știi până când nu-i vezi chipul apărând printre frunzele foșnitoare și nu zărești sclipirea pumnalului. Poți găsi o femeie adormită sub o boltă de frunze. Pentru o clipă, înainte să n-o poți recunoaște, vei gândi că este cineva cunoscut.

La Austin Friars sunt slabe șanse să fii singur sau singur cu o persoană. Fiecare literă din alfabet te privește. La contabilitate se află tânărul Thomas Avery, pe care îl pregătești să priceapă finanțele tale particulare. Pe la mijlocul alfabetului apare Marlinspike, plimbându-se prin grădină cu ochii lui aurii, atenți. Spre sfârșitul alfabetului se găsește Thomas Wriothesley, pe scurt Risley. Este un tânăr inteligent, de vreo douăzeci și cinci de ani, cu legături înalte, fiul lui York Herald, nepotul lui Garter King-at-Arms. În casa Wolsey, a lucrat sub îndrumarea ta, apoi a fost dus de Gardiner, secretarul principal, să lucreze pentru el. Acum se află uneori la curte, uneori la Austin Friars. Este spionul lui Stephen, vorbesc copiii – Richard și Rafe.

Master Wriothesley este înalt, cu păr blond-roșcat, dar fără tendința celorlalți cu acest tip de ten – cum e, de exemplu, regele – de a se face rozaliu când e mulțumit ori pătat la față când

e enervat; este mereu palid și stăpânit, întotdeauna frumos, întotdeauna liniștit. La Trinity Hall era un actor important în piesele studențești și avea anumite atitudini afectate, o conștiință de sine, a modului cum apare; Richard și Rafe îl maimuțăresc pe la spate și spun: „Mă cheamă Wri-oth-es-ley, dar vreau să te scutesc de efort, așa că spune-mi Risley." Tot ei zic: își complică numele în felul acesta doar ca să vină aici să semneze diverse lucruri și să-ți termine cerneala. Ei zic: îl știi pe Gardiner, este prea furios să folosească nume lungi, Gardiner îi spune numai „tu". Sunt mulțumiți de gluma asta și, o vreme, de fiecare dată când apare Domnul W., strigă: „Tu ești!"

Aveți milă de Master Wriothesley, spune el. Oamenii de la Cambridge merită respectul nostru.

Ar vrea să-i întrebe: Richard, Rafe, Master Wriothesley-spune-mi-Risley: arăt eu ca un ucigaș? Este un băiat care spune că arăt.

Anul acesta nu a mai existat o molimă a verii. Londonezii aduc mulțumiri în genunchi. În ajun de Sfântul Ion, rugurile ard toată noaptea. În zori, crini albi sunt aduși de pe câmp. Fiicele orașului îi împletesc cu degete tremurătoare în ghirlande pe care să le atârne la porțile orașului și la ușile din oraș.

El se gândește la copila ca o floare albă; la copila de la Lady Anne, care se strecurase pe ușă. Ar fi fost simplu să-i descopere numele, numai că nu o făcuse, fiindcă era prea ocupat să descopere secrete de la Mary. Data viitoare când o va vedea… dar ce sens are să se gândească la asta? Probabil că provine dintr-o familie nobilă. Avusese de gând să-i scrie lui Gregory și să-i spună: am văzut o fată atât de dulce, o să aflu cine este și, dacă o să îndrum cu dibăcie familia noastră în următorii câțiva ani, poate că o să te poți însura cu ea.

Nu scrisese asta. În situația actuală precară, ar fi aproape la fel de folositor precum scrisorile pe care Gregory obișnuia să i le scrie: „Dragă tată, sper că ești bine. Sper că este bine și cățelul tău. Și cam atât deocamdată, din lipsă de timp."

Lordul cancelar Morus zice:

– Vino să mă vezi și o să discutăm despre colegiile lui Wolsey. Sunt sigur că regele va face ceva pentru bieții studenți. Vino. Vino să-mi vezi trandafirii înainte să se ofilească din cauza căldurii. Vino să-mi vezi noul covor.

Este o zi cenușie, tăcută; când ajunge la Chelsea, barca secretarului principal este legată la chei și flamura lui Tudor atârnă moale în aerul sufocant. Dincolo de poartă, casa din cărămidă roșie, nou construită, își arată fațada strălucitoare înspre râu. Merge cu pași mari spre ea, printre duzi. Stând pe verandă, sub caprifoi, Stephen Gardiner. Grădinile din Chelsea sunt pline de mici animale de companie și, când se apropie, iar cancelarul Angliei îi iese în întâmpinare, el vede că gazda sa are în mână un iepure cu urechi lăsate și blană ca zăpada; stă liniștit în mâinile lui, ca un pui de hermină.

– Ni se alătură astăzi și ginerele Roper? întreabă Gardiner. Păcat. Speram să-l văd schimbându-și din nou religia. Voiam să fiu martor la asta.

– Un tur al grădinii? propune Morus.

– Mă gândeam că am putea să-l vedem așezându-se ca prieten al lui Luther, cum a fost înainte, și totuși să se întoarcă în sânul bisericii atunci când se aduc coacăzele și agrișele.

– Will Roper este acum credincios Angliei și Romei, afirmă Morus.

– Nu este un an foarte bun pentru fructele moi, zice el.

Morus îl privește cu coada ochiului și zâmbește. Sporovăiește amabil în vreme ce îi conduce spre casă. Tândălind după ei vine Henry Pattinson, un servitor de-al lui Morus pe care uneori acesta îl consideră măscăriciul lui și căruia îi permite să fie licențios. Omul este un mare scandalagiu; în mod normal, iei un măscărici ca să-l protejezi, dar, în cazul lui Pattinson, restul lumii are nevoie de apărare. Are oare o minte înceată? Morus este viclean, îi face plăcere să-i pună pe oameni în situații stânjenitoare; ar fi tipic

pentru el să aibă un măscărici care nu e nebun deloc. Se presupune că Pattinson ar fi căzut din turla unei biserici, lovindu-se la cap. La brâu poartă o sfoară împletită, pe care uneori o numește rozariu; uneori zice că-i bici. Alteori zice că-i sfoara care ar fi trebuit să-l salveze de la cădere.

Intrând în casă, zărești familia atârnată pe perete. Îi vezi pictați în mărime naturală înainte să-i întâlnești în carne și oase; iar Morus, conștient de dublul efect, se oprește, să te lase să-i cercetezi, să-i măsori din priviri. Favorita, Meg, stă la picioarele tatălui ei cu o carte pe genunchi. Strânși în jurul lordului cancelar sunt fiul său John; pupila sa Anne Cresacre, care este soția lui John; Margaret Giggs, care este de asemenea pupila sa; bătrânul lui tată, Sir John Morus; fiicele Cicely și Elizabeth; Pattinson, cu ochi bulbucați; și, la marginea tabloului, soția lui, Alice, cu capul plecat și purtând o cruce. Master Holbein i-a strâns sub privirea lui și i-a fixat pentru veșnicie: atâta vreme cât nu-i va consuma vreo molie, flacără, mucegai ori mălură.

În realitate, la gazda lor se simte ceva uzat, ca o bănuială că țesătura se destramă; fiind în timpul liber, poartă un halat simplu de lână. Noul covor este întins între două mese pe căpriori pentru a fi cercetat. Fondul nu este purpuriu, ci are o culoare rozalie: nu trandafiriu de roibă, se gândește, ci o vopsea roșie amestecată cu zer.

– Stăpânului cardinal îi plăceau covoarele turcești, murmură el. Odată, dogele i-a trimis șaizeci.

Lâna este moale, de la oi de munte, dar nici una nu a fost neagră; acolo unde modelul este mai întunecat la culoare, suprafața este deja mai casantă, de la vopsitul neuniform, și cu timpul, folosită fiind, s-ar putea să se desprindă cu totul. El întoarce un colț, își trece vârful degetelor peste noduri, numărându-le pe centimetru, printr-o mișcare ușoară, familiară.

– Ăsta e nod turcesc, zice el, dar modelul e din Bergama – vezi acolo, în octogoane, steaua cu opt colțuri? Îndreaptă covorul, se

îndepărtează, se întoarce și spune: aici, după care se apropie și pune cu blândețe mâna pe defect – o întrerupere în țesătură, rombul ușor deformat, urzeala neuniformă.

În cel mai rău caz, covorul este făcut din două bucăți, puse cap la cap. În cel mai bun caz, a fost țesut de Pattinsonul din acel sat sau peticit anul trecut de sclavii venețieni într-un atelier dosnic. Ca să fie sigur, trebuie să-l întoarcă cu totul.

– Nu e o afacere bună? întreabă gazda lui.

E frumos, răspunde el, nedorind să-i strice bucuria. Dar data viitoare, se gândește, ia-mă cu tine. Mângâie cu palma suprafața, groasă și moale. Defectul din țesătură contează prea puțin. Un covor turcesc nu e un legământ. Sunt oameni pe lumea asta cărora le place ca totul să fie precis și exact, și mai sunt alții care lasă o marjă ici, colo. El este ambele genuri de persoană. De exemplu, nu ar trece cu vederea o neclaritate într-un contract de arendă, dar instinctul îi spune că uneori o înțelegere scrisă nu trebuie să fie întocmită cu prea mare strictețe. Contracte, documente, legi, toate sunt scrise ca să fie citite, și fiecare om le citește în lumina propriului interes.

– Ce părere aveți, domnilor? întreabă Morus. Să fie pus pe jos sau atârnat pe perete?

– Pe jos.

– Thomas, ai gusturi extravagante!

Și râd cu toții. Ai zice că sunt prieteni.

Ies afară spre aviariu, adânciți în discuție, în vreme ce cintezele zboară cântând. Un nepoțel apare umblând în patru labe, urmat de o femeie cu șorț. Copilul arată spre cinteze și scoate sunete de încântare, dând din mâini. Se uită la Stephen Gardiner; colțurile guriței i se întorc în jos. Doica intervine, înainte ca lacrimile să izbucnească. Oare cum trebuie să fie să ai o asemenea putere asupra tinerilor fără nici un fel de efort? îl întreabă el pe Stephen. Acesta se încruntă.

Morus îl ia de braț.

– Acum, în legătură cu colegiile, zice el. Am vorbit cu regele, și secretarul principal aici de față a făcut tot ce i-a stat în puteri – serios, chiar a făcut. S-ar putea ca regele să fondeze din nou Cardinal College în numele său, însă pentru Ipswich nu văd nici o speranță; la urma urmelor, este numai… Îmi pare rău să spun asta, Thomas, dar este numai locul de naștere al unui om căzut acum în dizgrație și care nu ne poate pretinde nimic.

– Păcat pentru studenți.

– Da, așa este. Mergem la masă?

În sala mare a lui Morus, conversația se desfășoară exclusiv în latină, deși soția lui Morus, Alice, este gazda lor și nu pricepe o iotă. Obiceiul lor este să citească un pasaj din Scriptură, ca binecuvântare a bucatelor.

– În seara asta este rândul lui Meg, spune Morus.

Este nerăbdător să se mândrească acum cu favorita lui. Ea ia cartea și o sărută. Printre întreruperile măscăriciului, citește în greacă. Gardiner stă cu ochii strâns închiși; nu pare cuprins de spiritul sfânt, ci exasperat. El o privește pe Margaret. Are în jur de douăzeci și cinci de ani, un cap îngust, care face mișcări bruște, precum capul micuței vulpi pe care Morus spune că a dresat-o. Cu toate acestea, o ține în cușcă pentru siguranță.

Intră servitorii, căutând privirea lui Alice în vreme ce așază mâncărurile; aici, doamnă, și aici? Familia din tablou, desigur, nu are nevoie de servitori; ei există prin sine înșiși, plutind pe perete.

– Mâncați, mâncați, îi îndeamnă Morus. Cu excepția lui Alice, care n-o să mai încapă în corset.

La auzul propriului nume, ea își întoarce capul.

– Expresia aceea de surpriză îndurerată nu este înnăscută, spune Morus. Este rezultatul faptului că își trage pe spate părul și îl prinde cu ace mari de fildeș, punându-și în pericol siguranța

scalpului. Consideră că are fruntea prea îngustă; ceea ce e adevărat, desigur. Alice, Alice, amintește-mi de ce m-am însurat cu tine.

– Ca să țină casa, tată, rostește Meg cu voce scăzută.

– Da, da, spune Morus. O privire spre Alice mă eliberează de murdăria concupiscenței.

El este conștient de o ciudățenie, de parcă timpul a făcut o buclă ori s-a prins într-un laț. I-a văzut pe perete, așa cum i-a surprins Hans pe pânză, și iată-i că prind viață, exprimând răceală sau amuzament, blândețe ori amabilitate: o familie fericită. El o preferă pe gazda sa așa cum a pictat-o Hans; la Thomas Morus de pe perete îți dai seama că se gândește, dar nu la ce se gândește, și așa trebuie să stea lucrurile. Pictorul i-a grupat cu atâta măiestrie, că nu mai există spațiu între ei pentru altcineva. Un străin s-ar putea strecura în această scenă doar ca o pată făcută din greșeală; în mod sigur, își zice, Gardiner este o pată. Secretarul își flutură mânecile negre; se contrazice aprig cu gazda lor. Ce a vrut Sfântul Pavel să zică atunci când a spus că Iisus a fost micșorat cu puțin față de îngeri? Olandezii glumesc vreodată? Care este blazonul potrivit pentru moștenitorul ducelui de Norfolk? Oare în depărtare s-a auzit un tunet sau căldura asta o să continue? La fel ca în tablou, Alice are o mică maimuță, ținută de un lanț aurit. În pictură se joacă ușor cu fustele ei. În realitate, stă în poala ei și se agață de ea precum un copil. Uneori, ea își apleacă fruntea și vorbește cu animalul, astfel încât nimeni să nu o poată auzi.

Morus nu mai bea vin, deși îl servește oaspeților lui. Sunt câteva feluri de mâncare și toate au același gust – un fel de carne cu sos grăunțos, precum mâlul Tamisei, apoi brânză de vaci, o brânză despre care spune că a făcut-o una dintre fiicele lui – una dintre fiicele, pupilele, fiicele vitrege, una dintre femeile de care e plină casa.

– Nu se pot ocupa toată ziua de cărțile lor, și tinerele sunt înclinate spre pozne și lene.

– Sigur, murmură el. În curând o să ajungă să se bată pe străzi.

Ochii îi sunt atrași fără să vrea de brânză; are găuri și tremură, precum fața unui băiat de la grajduri după o noapte în oraș.

– Henry Pattinson este agitat în seara asta, spune Morus. Poate ar trebui să i se ia sânge. Sper că nu a mâncat prea mult.

– Oh, face Gardiner, nu am nici o grijă în această privință.

Bătrânul John Morus – care trebuie să aibă optzeci de ani acum – a venit la masă, așa că i se cedează lui dreptul de a conduce conversația; îi place să spună povești.

– Ați auzit vreodată de Humphrey, ducele de Gloucester, și de cerșetorul care se prefăcea a fi orb? Ați auzit vreodată de omul care nu știa că Fecioara Maria era evreică?

De la un asemenea avocat bătrân cu gândirea ageră te-ai aștepta la mai multe, chiar dacă a dat în mintea copiilor. Apoi începe să spună anecdote despre prostia femeilor – are o colecție vastă – și chiar și când adoarme, gazda lor nu a terminat de povestit. Lady Alice stă încruntată. Gardiner, care a mai auzit poveștile astea, scrâșnește din dinți.

– Uitați-vă la nora mea Anne, zice Morus.

Fata își coboară privirea; umerii i se încordează, în vreme ce așteaptă ceea ce urmează.

– Anne râvnea – să le spun, draga mea? – râvnea la un colier de perle. Vorbea necontenit numai despre asta, și știți cum sunt tinerele. Așa că vă închipuiți fața ei atunci când i-am dat o cutie care zdrăngănea. Dar închipuiți-vă ce față a făcut când a deschis-o. Ce era înăuntru? Mazăre uscată.

Fata trage adânc aer în piept. Își ridică privirea. El vede cât de mare îi este efortul.

– Tată, spune ea, nu uita să zici povestea aceea cu femeia care nu credea că Pământul e rotund.

– Da, este o poveste bună, zice Morus.

Când se uită la Alice, care își privește soțul cu o concentrare dureroasă, se gândește: ea tot nu crede că Pământul e rotund.

După cină, vorbesc de ticălosul rege Richard. Cu mulți ani în urmă, Thomas Morus a început să scrie o carte despre el. Nu putea însă să se hotărască dacă să o scrie în engleză ori în latină, așa că a scris-o în ambele limbi, deși nu a terminat-o niciodată și nici nu a trimis vreo parte din ea la tipariță. Richard s-a născut să fie rău, zice Morus. Asta i-a fost scris încă de la naștere. Clatină din cap.

– Faptele sângelui. Jocurile regilor.

– Zile întunecate, spune nebunul.

– Să sperăm că nu vor mai veni vreodată.

– Amin. Nebunul îi arată pe oaspeți. Să sperăm că ăștia nu vor mai veni vreodată.

Sunt oameni în Londra care spun că John Howard, bunicul actualului Norfolk, a avut ceva de-a face cu dispariția copiilor care au intrat în Turn și nu au mai ieșit vreodată. Londonezii zic – și el bănuiește că londonezii știu ce vorbesc – că prinții au fost văzuți pentru ultima oară atunci când Howard era de pază; deși Thomas Morus consideră că Brakenbury, comandantul Turnului, a fost cel care a înmânat cheile ucigașilor. Brakenbury a murit la Bosworth; nu poate să se scoale din mormânt ca să protesteze.

Adevărul este că Thomas Morus este prieten la cataramă cu actualul Norfolk și este foarte dornic să nege că străbunul acestuia ar fi contribuit la dispariția cuiva, darămite a doi copii de viță regală. Cu ochiul minții, și-l imaginează pe actualul duce: într-o mână vânjoasă, de pe care picură sânge, ține un cadavru cu păr bălai, iar în cealaltă, genul de cuțitaș cu care se taie de obicei carnea la masă.

Revine la realitate: Gardiner, împungând aerul, îl presează pe lordul cancelar cu dovezile lui. Imediat, mormăielile și gemetele măscăriciului devin de nesuportat.

– Tată, intervine Margaret, te rog, trimite-l afară pe Henry.

Morus se ridică să-l mustre, luându-l de braț. Toate privirile îl urmăresc. Dar Gardiner profită de momentul de acalmie. Se apleacă și rostește în engleză, pe un ton scăzut.

– În legătură cu Master Wriothesley. Împrospătează-mi memoria. Lucrează pentru tine sau pentru mine?

– Pentru tine, aș fi zis, acum că a fost făcut secretar al sigiliului. Ca să-l asiste pe secretarul principal, nu?

– Și de ce se află tot timpul acasă la tine?

– Nu este un ucenic legat. Poate să vină și să plece după cum poftește.

– Bănuiesc că s-a săturat de oamenii bisericii. Vrea să afle ce poate învăța de la… cum ți-oi fi zicând în ziua de azi.

– O persoană, replică el calm. Ducele de Norfolk spune că sunt o persoană.

– Master Wriothesley își vede propriul interes.

– Sper că toți facem asta. Altminteri, de ce ne-a mai dat Dumnezeu ochi?

– Se gândește să facă avere. Și știm cu toții că ție ți se lipesc banii de degete.

Ca afidele de trandafirii lui Morus.

– Nu, oftează el. Din păcate, trec printre ele. Știi bine, Stephen, cum iubesc luxul. Arată-mi un covor și de-abia aștept să calc pe el.

După ce îl certă și îl scoase afară pe măscărici, Morus li se alătură.

– Alice, ți-am zis să nu mai bei vin. Îți face nasul să lucească.

Chipul lui Alice se încordează, cu un amestec de neplăcere și un soi de teamă. Femeile mai tinere, care înțeleg tot ce se vorbește, își lasă capetele în jos și își cercetează mâinile, jucându-se cu inelele de pe degete și răsucindu-le ca să prindă lumina. Apoi ceva cade pe masă cu un sunet înfundat și Anne Cresacre, surprinsă, strigă în limba maternă:

– Henry, încetează!

Deasupra lor se află o galerie cu ferestre; aplecat printr-una dintre ele, nebunul aruncă asupra lor cu bucățele de coji de pâine.

– Nu tresăriți, domnilor, strigă el. Arunc în voi cu Dumnezeu.

Țintește spre bătrân, care se trezește tresărind. Sir John privește în jur și își șterge saliva de pe bărbie cu un șervet.

– Hei, Henry, strigă Morus. L-ai trezit pe tata. Și rostești blasfemii. Și risipești pâinea.

– Sfinte Doamne, ar trebui biciuit, izbucnește Alice.

El privește în jur. Simte ceva și își dă seama că este milă, o greutate care se mișcă în coșul pieptului. Crede că Alice are o inimă bună; și continuă să creadă asta și atunci când, luându-și rămas-bun la plecare și permițându-i-se să-i mulțumească în engleză, ea răbufnește:

– Thomas Cromwell, de ce nu te recăsătorești?

– Nimeni nu vrea să mă ia, Lady Alice.

– Prostii! Chiar dacă stăpânul tău a căzut în dizgrație, tu nu ești sărac, nu-i așa? Am auzit că ai bani în străinătate. Ai o casă bună, nu? Și soțul meu zice că regele te ascultă. Și din câte spun surorile mele din oraș, toate îți merg ca pe roate.

– Alice! exclamă Morus.

Zâmbind, o ia de încheietura mâinii și o zgâlțâie un pic. Gardiner râde – chicotitul lui profund de bas, precum râsul auzit printr-o crăpătură în pământ.

Când pleacă spre barca secretarului principal, mirosul grădinilor plutește greu în aer.

– Morus se duce la culcare la ora nouă, zice Stephen.

– Cu Alice?

– Oamenii zic că nu.

– Ai spioni la el acasă?

Stephen nu răspunde.

Este la amurg; pe râu plutesc lumini.

– Doamne, mi-e foame, se plânge secretarul principal. Ce bine ar fi fost să păstrez una dintre cojile de pâine aruncate de nebun. Ce bine dacă puneam mâna pe iepurele ăla alb; l-aș mânca și crud.

– Știi, cred că nu îndrăznește să-i vorbească deschis.

– Într-adevăr, nu îndrăznește, spune Gardiner. Stă ghemuit sub baldachin, de parcă i-ar fi frig. Dar știm ce păreri are și, cred eu, sunt fixe și refractare la argumente. Când a preluat funcția, a spus că nu se va amesteca în chestiunea divorțului, și regele a acceptat asta; mă întreb însă cât timp o s-o mai facă.

– Nu m-am referit că nu îndrăznește să-i vorbească deschis regelui. Ci lui Alice.

Gardiner râde.

– Adevărat, dacă ar înțelege ce a zis despre ea, l-ar trimite la bucătărie, să fie jumulit și prăjit.

– Dar dacă ea ar muri? Atunci lui i-ar părea rău.

– Ar aduce în casă altă nevastă înainte să se răcească bine cadavrul ei. Pe una chiar mai urâtă.

El cade pe gânduri: prevede, vag, ocazia de a face un pariu.

– Femeia aceea tânără, Anne Cresacre, zice el. Știai că este o moștenitoare? Orfană?

– A fost un scandal, nu-i așa?

– După ce taică-său a murit, vecinii au răpit-o ca s-o mărite cu fiul lor. Băiatul a siluit-o. Avea treisprezece ani. Se întâmpla în Yorkshire… așa se petrec lucrurile acolo. Lordul cardinal a fost furios când a auzit de asta. El a fost cel care a scăpat-o. A dus-o sub acoperișul lui Morus fiindcă a considerat că acolo ar fi în siguranță.

– Și este.

Însă nu este ferită de umilință.

– De când fiul lui Morus s-a însurat cu ea, trăiește din veniturile aduse de pământurile ei. Cam o sută pe an. Ai crede că ar putea să capete totuși un colier de perle.

– Crezi că Morus este dezamăgit de fiul lui? Nu dovedește deloc talent pentru afaceri. Aud că și tu ai un băiat ca el. În curând o să-i cauți și lui o moștenitoare.

El nu răspunde. Este adevărat; John Morus, Gregory Cromwell, ce le-am făcut fiilor noștri? I-am transformat în niște tineri gentilomi leneși – dar cine ne poate învinui că am dorit pentru ei înlesnirile de care noi nu am avut parte? Ce era sigur despre Morus era că nu lenevise nici măcar o oră, că își petrecuse toată viața citind, scriind, ținând discursuri despre ceea ce crede el că este binele comunității creștine.

– Desigur, se poate să ai și alți fii, spune Stephen. Nu aștepți cu nerăbdare nevasta pe care ți-o va găsi Alice? Nu a precupețit laude la adresa ta.

Se simte înfricoșat. Este ca Mark, cântărețul la lăută: oamenii își imaginează ceea ce nu știu. Este convins că el și Johane au păstrat bine secretul.

– Tu nu te gândești să te însori? îl întreabă el pe Stephen.

Un vânt rece plutește pe ape.

– Sunt în ordinele sfinte.

– Ei, haide, Stephen. Trebuie că ai parte de femei. Sau nu?

Pauza este atât de lungă, de tăcută, că poate să audă vâslele cum se cufundă în Tamisa, plescăitul ușor pe care-l fac atunci când sunt ridicate din apă. Aude lătratul unui câine, pe malul sudic.

– Ce fel de anchetă de Putney mai e și asta? întreabă secretarul.

Tăcerea durează până la Westminster. Dar, per ansamblu, nu este o călătorie prea rea. Așa cum spune când coboară din barcă, au reușit să nu se arunce unul pe celălalt peste bord.

– Aștept până e apa mai rece, zice Gardiner. Și până când o să-ți pot lega niște greutăți de picioare. Ai tu un truc de a apărea mereu la suprafață, nu-i așa? Apropo, de ce te aduc la Westminster?

– Mă duc s-o văd pe Lady Anne.

Gardiner pare jignit.

– Nu ai zis asta.

– Ar fi trebuit să te țin la curent cu toate planurile mele?

Știe că asta ar vrea Gardiner. Umblă vorba că regele își pierde răbdarea cu propriul consiliu și le strigă: „Cardinalul se pricepea mai bine să conducă treburile decât oricare dintre voi."

El se gândește: dacă lordul cardinal va reveni – ceea ce, printr-un capriciu al regelui, se poate întâmpla oricând –, atunci sunteți terminați cu toții: Norfolk, Gardiner, Morus. Wolsey este un om milos, însă, cu siguranță, numai până la un punct.

Mary Shelton stă la ordinele lui Anne. Ridică privirea, zâmbește prostește. Anne este somptuoasă în rochia de noapte din mătase neagră. Are părul lăsat liber și picioarele delicate, goale în papucii din piele de ied. Stă prăbușită într-un scaun, de parcă ziua îi alungase tot spiritul din trup. Însă când își înalță privirea, ochii îi sclipesc, dușmănoși.

– Unde ai fost?

– În Utopia.

– Oh. Este interesată. Ce s-a întâmplat?

– Madame Alice are o maimuțică pe care o ține pe genunchi la masă.

– Le urăsc.

– Știu asta.

El se plimbă împrejur. Anne îl lasă să o trateze destul de firesc, cu excepția cazurilor când are un acces brusc și sălbatic de eu-care-voi-fi-regină și îl pune la locul lui. Acum își studiază vârful papucului.

– Se zice că Thomas Morus este îndrăgostit de propria fiică.

– Cred că s-ar putea să fie adevărat.

Râsul înfundat al lui Anne.

– Este drăguță fata?

– Nu. Dar este învățată.

– Au vorbit despre mine?

– Nu v-a fost menționat numele nici măcar o dată în acea casă.

Se gândește: mi-ar plăcea să aud verdictul lui Alice.

– Atunci despre ce au vorbit?

– Despre răutățile și prostia femeilor.

– Și presupun că te-ai alăturat discuției. Oricum, este adevărat. Majoritatea femeilor sunt proaste. Și rele. Am constatat asta. Am trăit prea multă vreme în mijlocul femeilor.

– Norfolk și lordul tatăl domniei voastre sunt foarte ocupați să se întâlnească acum cu ambasadori, spune el. Din Franța, Veneția, cu trimisul împăratului – și asta numai în aceste două zile.

Se gândește: se străduiesc să-l prindă în capcană pe cardinalul meu. Știu asta.

– Nu credeam că îți poți permite să afli o informație atât de prețioasă. Deși se spune că ai cheltuit o mie de lire cu cardinalul.

– Mă aștept să-i capăt înapoi. De ici, de colo.

– Bănuiesc că oamenii îți sunt recunoscători. Dacă au primit cesiuni din pământurile cardinalului.

El gândește: fratele tău, George, lord Rochford, tatăl tău, Thomas, conte de Wiltshire, nu s-au îmbogățit din căderea cardinalului? Uită-te la ce poartă George zilele astea, uită-te la banii pe care-i cheltuiește pe cai și pe femei; dar nu văd prea multe semne de recunoștință din partea Boleynilor.

– Eu capăt doar onorariul de avocat, rostește el cu glas tare.

Ea râde.

– O duci bine cu el.

– Știți, sunt moduri și moduri… Uneori, oamenii pur și simplu îmi spun diverse lucruri.

Este o invitație. Anne își lasă capul în jos. Este pe punctul de a deveni unul dintre acei oameni. Dar poate că nu în această seară.

– Tatăl meu zice că niciodată nu poți să fii sigur de omul care nu spune niciodată în slujba cui se află. Aș fi crezut – dar eu nu sunt decât o femeie simplă – că este foarte clar că lucrezi doar pentru tine însuți.

Asta ne face asemănători, gândește el, dar nu o spune.

Anne cască, un căscat mic, ca de pisică.

– Sunteți obosită, zice el. Plec acum. Apropo, de ce ați trimis după mine?

– Voiam să știm unde te afli.

– Atunci de ce nu a trimis după mine tatăl domniei voastre sau fratele?

Ea ridică privirea. Poate că este târziu, dar nu prea târziu pentru surâsul cunoscător al lui Anne.

– Nu credeau că o să și vii.

August: cardinalul îi scrie regelui o scrisoare plină de plângeri, spunând că este vânat de creditori, „înconjurat de nefericire și de groază" – dar poveștile care se aud sunt cu totul diferite. Cum că organizează mese la care îi invită pe toți nobilii locali. Împarte daruri cu aceeași generozitate princiară ca odinioară, rezolvă dispute legale și împacă soți înstrăinați convingându-i să împartă din nou același acoperiș.

În iunie, Spune-mi-Risley s-a aflat în Southwell, cu William Brereton, de la camerele particulare ale regelui, ca să obțină semnătura cardinalului pe o petiție pe care Henric a pus-o în circulație și pe care vrea s-o trimită papei. Este ideea lui Norfolk să-i pună pe pairi și pe episcopi să semneze această scrisoare prin care i se cere lui Clement să-i redea libertatea regelui. Nu lipsesc nici câteva amenințări voalate, întunecate, dar Clement este obișnuit să fie amenințat – nimeni nu se pricepe mai bine la răstălmăcirea unei întrebări, la asmuțirea unei părți împotriva alteia, la încurcarea ițelor.

Cardinalul arată bine, după spusele lui Wriothesley. Și lucrările la castel au depășit cu mult stadiul de reparații sau de simple renovări. A cutreierat țara după geamgii, tâmplari și oameni pricepuți la instalații. Este îngrijorător când lordul cardinal se apucă să îmbunătățească și canalizarea. Nu a avut

niciodată o biserică de parohie în care să nu înalțe mai sus turnul; nu a locuit niciodată undeva fără să fi întocmit planuri pentru canalul colector. În curând se va săpa pământul, se vor face canale, se vor îngropa țevi. Apoi va instala fântâni. Oriunde se duce este întâmpinat cu bucurie de popor.

– De popor? zice Norfolk. Ar întâmpina cu bucurie și o maimuță barbară. Cui îi pasă de asta? Să fie spânzurați cu toții.

– Atunci de la cine ați mai strânge dările? întreabă el și Norfolk îl privește temător, deloc sigur că a făcut o glumă.

Zvonurile privind popularitatea cardinalului nu îl bucură prea tare, ci îl înspăimântă. Regele l-a iertat pe Wolsey, dar a fost jignit o dată și poate fi jignit din nou. Dacă au putut să găsească patruzeci și patru de acuzații, atunci – dacă imaginația nu e constrânsă de adevăr – pot să mai născocească alte patruzeci și patru.

Îi vede pe Norfolk și pe Gardiner cu capetele apropiate. Se uită la el; îl privesc cu furie, dar nu vorbesc.

Wriothesley îi rămâne alături, în umbra și pe urmele lui, îi scrie cele mai confidențiale scrisori, acelea către cardinal și către rege. Nu spune niciodată: sunt prea obosit. Nu spune niciodată: este târziu. Ține minte tot ceea ce trebuie să țină minte. Nici măcar Rafe nu este mai capabil.

Este timpul să intre și fetele în afacerea de familie. Johane se plânge că fata ei nu se pricepe să coasă și se pare că, mutând pe furiș acul în cealaltă mână, copila a născocit un stil de cusătură măruntă, făcută în urma acului, care este aproape imposibil de imitat. Capătă deci însărcinarea să coasă ceea ce el trimite spre nord.

Septembrie, 1530: cardinalul pleacă de la Southwell, călătorind fără mare grabă spre York. Următoarea etapă a călătoriei lui se transformă într-o procesiune triumfală. Oamenii de pretutindeni vin în număr mare la el, îl așteaptă la răspântii ca să-și pogoare mâinile lui magice asupra copiilor lor. Ei numesc asta „confirmație“,

dar pare să fie un fel de sacrament mai vechi. Vin cu miile, ca să caște gura la el; iar el se roagă pentru toți.

– Consiliul stă cu ochii pe el, îi șuieră Gardiner trecând pe lângă el. Au pus să închidă porturile.

– Spune-i că dacă îl mai văd vreodată, intervine Norfolk, o să-l mestec cu totul: oase, carne și zgârciuri.

El aproape că aude crănțănitul și scrâșnetul dinților lordului.

Pe 2 octombrie cardinalul ajunge la palatul său din Cawood, la zece mile de York. Înscăunarea sa este programată pentru 7 noiembrie. Vin vești că a anunțat o convocare a bisericii de nord, care urmează să se țină la York la o zi după ceremonie. Este un semn al independenței lui; unii l-ar putea considera un semn de revoltă. Nu l-a informat pe rege, nu l-a informat pe bătrânul Warham, arhiepiscop de Canterbury; poate auzi vocea cardinalului, moale și amuzată, rostind: haide, Thomas, pentru ce trebuie să știe?

Norfolk îl cheamă. Este roșu la față de furie și aproape că face spume la gură când începe să țipe. Tocmai fusese la armurier ca să-și probeze armura și încă mai poartă diferite părți – cuirasa, apărătoarea pentru șale –, așa că arată ca un ceainic gata să dea în fiert.

– Își închipuie că poate să se apuce pe acolo de săpat și să-și facă un regat? Pălăria de cardinal nu e de-ajuns de mare pentru el, numai o coroană îl mulțumește pe Thomas, afurisitul de Wolsey, nenorocitul de fiu de măcelar, dar îți zic eu, îți zic eu…

El își lasă privirea în jos, pentru ca ducele să nu-i citească gândurile. Gândește: lordul cardinal ar fi fost un rege minunat; atât de bun, atât de sigur și de blând în rezolvarea problemelor, atât de drept, de rapid și de pătrunzător. Cârmuirea lui ar fi fost cea mai bună, servitorii lui, cei mai buni; și cât de mult i-ar fi plăcut să fie rege.

Îl urmărește cu privirea pe duce cum sare și spumegă; dar, spre surprinderea lui, când se întoarce, ducele își izbește

coapsa învelită în metal și o lacrimă – de durere, din alt motiv – îi răsare în ochi.

– Ah, tu crezi că sunt un om neîndurător, Cromwell. Nu sunt atât de neîndurător ca să nu văd în ce situație ai rămas. Înțelegi ce spun? Spun că nu cunosc nici un om din Anglia care să facă ce ai făcut tu pentru un om căzut în dizgrație. Și regele spune asta. Chiar și Chapuys, omul împăratului, spune: nu poți să găsești vreo vină lui… cum-îl-cheamă. Eu zic: păcat că l-ai întâlnit pe Wolsey. Păcat că nu ești în slujba mea.

– Ei bine, cu toții vrem același lucru, răspunde el. Ca nepoata domniei voastre să fie regină. Nu putem lucra împreună?

Norfolk mormăie. După părerea lui, este ceva în neregulă la cuvântul „împreună", dar nu poate spune ce anume.

– Nu-ți uita locul.

El se înclină.

– Sunt conștient de favoarea necontenită a Înălțimii Voastre.

– Ascultă, Cromwell, aș vrea să vii să-mi faci o vizită acasă, la Kenninghall, ca să vorbești cu nevastă-mea. Este o femeie cu pretenții monstruoase. Ea crede că nu ar trebui să țin în casă o femeie pentru propria mea plăcere, înțelegi? Eu îi zic: păi, unde să stea? Vrei să mă deranjez în nopțile de iarnă și să mă aventurez afară pe drumuri înghețate? Se pare că nu pot să mă fac înțeles; crezi că ai putea să vii și să-mi pledezi cauza? Apoi adaugă grăbit: Nu acum, desigur. Nu. Mai urgent… du-te s-o vezi pe nepoata mea…

– Ce face?

– După părerea mea, spune Norfolk, Anne e însetată de sânge. Vrea măruntaiele cardinalului pe tavă, ca să le dea de mâncare câinilor și el să fie bătut în cuie de porțile orașului York.

Este o dimineață posomorâtă și, în mod firesc, privirea se îndreaptă spre Anne, dar o umbră întunecată se mișcă de colo, colo, la marginea cercului de lumină.

– Doctor Cranmer tocmai s-a întors de la Roma, spune Anne. Evident, nu ne-a adus nici o veste bună.

Ei se cunosc; Cranmer a lucrat uneori pentru cardinal; dar, de fapt, cine nu a făcut-o? Acum lucrează la cazul cardinalului. Se îmbrățișează cu precauție: cărturarul de la Cambridge, persoana din Putney.

– Master, începe el, de ce nu vrei să vii la colegiul nostru? La Cardinal College, mă refer. Sfinției Sale i-a părut tare rău că nu ai făcut-o. Ți-ar fi oferit toate condițiile.

– Probabil că dorea mai multă stabilitate, rostește Anne, batjocoritoare.

– Cu tot respectul, Lady Anne, regele aproape că mi-a zis că o să preia el însuși fundația de la Oxford. Zâmbește. Poate atunci vei accepta?

În această dimineață, Anne poartă un crucifix pe un lanț de aur. Uneori degetele ei trag nerăbdătoare de el, apoi își strecoară mâinile înapoi în mâneci. Este un obicei atât de înrădăcinat, încât oamenii zic că are ceva de ascuns, vreo diformitate; dar el crede că este o femeie căreia nu-i place să-și arate mâinile.

– Unchiul meu, Norfolk, spune că Wolsey este însoțit de opt sute de oameni înarmați. Spune că primește scrisori de la Caterina – e adevărat? Se vorbește că Roma va emite un decret prin care i se va cere regelui să se despartă de mine.

– Asta ar fi o greșeală evidentă din partea Romei, spune Cranmer.

– Da, așa e. Fiindcă el nu va accepta să i se *ceară.* Este oare regele Angliei vreun preot de țară? Sau vreun copil? Asta nu s-ar întâmpla în Franța; regele lor îi ține pe oamenii bisericii în frâu. Master Tyndale zice: „Un rege, o lege, este vrerea Domnului în fiecare împărăție." I-am citit cartea, *Supunerea creștinului.* Chiar eu i-am arătat-o regelui și i-am marcat pasajele care se referă la autoritatea lui. Supusul trebuie să-și asculte regele, așa cum l-ar

asculta pe Dumnezeu; am priceput eu bine? Papa va învăța care îi este locul.

Cranmer o privește cu un surâs; ea e asemenea unui copil pe care îl înveți să citească și care te uluiește printr-un talent neașteptat.

– Așteaptă, zice ea, am ceva să-ți arăt. Aruncă o privire. Lady Carey…

– Oh, te rog, spune Mary. Nu-i da importanță.

Anne pocnește din degete. Mary Boleyn se apropie în cercul de lumină, o izbucnire de păr blond.

– Dă-mi-o, cere Anne.

Este o hârtie pe care o despăturește.

– Am găsit asta în patul meu, vă vine să credeți? Din întâmplare, a fost în noaptea când îmi pregătise patul târâtoarea aia cu fața lăptoasă și evident că nu am putut scoate nimic logic de la ea – izbucnește în plâns și dacă te uiți pieziș la ea. Așa că nu știu cine a pus-o acolo.

Ea desface desenul. Sunt trei siluete. În mijloc se află regele. Este înalt și frumos, și ca să nu fie confundat poartă o coroană. De fiecare parte a lui se găsește o femeie; cea din stânga nu are cap.

– Aia e regina, spune ea, Caterina. Și asta sunt eu. Râde. Anne *sans tête.*

Dr. Cranmer întinde mâna după hârtie.

– Dă-mi-o, să o distrug.

Ea o mototolește în pumn.

– Pot să o distrug singură. Există o profeție, că o regină a Angliei va fi arsă pe rug. Dar acea profeție nu mă înspăimântă și, chiar dacă este adevărat, îmi asum riscul.

Mary stă, dreaptă ca o statuie, în locul unde a lăsat-o Anne; are mâinile împreunate, ca și cum ar mai ține hârtia. Oh, Iisuse, se gândește el, să o iau de aici; să o duc într-un loc unde să poată uita că este o Boleyn. Odată mi-a cerut asta. Am dezamăgit-o. Dacă mi-ar cere din nou, aș face la fel.

Anne se întoarce cu spatele la lumină. Obrajii îi sunt supți – cât de slabă este acum – și ochii îi sunt aprinși.

– *Ainsi sera,* zice. Nu contează cine este împotrivă, se va întâmpla. Am de gând să-l fac al meu.

Pe drumul spre ieșire, nici el, nici dr. Cranmer nu rostesc vreo vorbă până când nu o văd pe tânăra palidă venind spre ei, târâtoarea cu fața lăptoasă, ducând așternuturi împăturite.

– Cred că ea e cea care plânge, spune el. Așa că să nu o privești chiorâș.

– Master Cromwell, zice ea, s-ar putea să fie o iarnă lungă. Mai trimiteți-ne tartele dumneavoastră cu portocale.

– Nu te-am văzut de multă vreme… Ce ai mai făcut, unde ai fost?

– Ca de obicei, cu cusutul. Se gândește la fiecare întrebare separat. Unde sunt trimisă.

– Și cu spionatul, cred.

Ea dă aprobator din cap.

– Nu mă pricep prea bine la asta.

– Știu și eu?! Ești foarte mică și neobservabilă.

Vrea să fie un compliment; ea clipește, drept mulțumire.

– Nu vorbesc franceza. Așa că te rog nu o face nici domnia ta. Așa nu pot să raportez nimic.

– Pentru cine spionezi?

– Pentru frații mei.

– Îl cunoști pe dr. Cranmer?

– Nu, răspunde ea.

Crede că e o întrebare serioasă.

– Acum, o instruiește el, trebuie să spui cine ești.

– A, înțeleg. Sunt fiica lui John Seymour. De la Wolf Hall.

El este surprins.

– Am crezut că fiicele lui sunt cu regina Caterina.

– Da. Uneori. Nu acum. Ți-am zis. Mă duc unde sunt trimisă.

– Dar nu unde ești apreciată.

– Sunt, într-un fel. Vedeți, Lady Anne nu va refuza pe nici una dintre doamnele reginei care doresc să îi stea în preajmă. Își ridică ochii – o strălucire palidă, trecătoare. Foarte puține doresc.

Fiecare familie aflată în ascensiune are nevoie de informații. Cum regele se consideră burlac, orice tânără poate deține cheia spre viitor, și Anne nu are chiar toate atuurile.

– Ei bine, succes, zice el. O să încerc să vorbesc în engleză.

– V-aș fi recunoscătoare. Face o reverență. Dr. Cranmer.

Se întoarce să se uite după ea, în timp ce tânăra se îndepărtează în direcția lui Anne Boleyn. O bănuială vagă îi încolțește în minte, legată de hârtia din pat. Dar nu, își zice. Nu este posibil.

– Ai numeroase cunoștințe printre doamnele de la curte, rostește Cranmer zâmbind.

– Nu chiar atât de multe. Încă nu știu care fiică era – sunt cel puțin trei. Și presupun că fiii lui Seymour sunt ambițioși.

– Nu prea îi cunosc.

– Cardinalul l-a crescut pe Edward. Este isteț. Nici Tom Seymour nu este atât de prost pe cât se preface că este.

– Tatăl?

– Stă în Wiltshire. Nu-l vedem niciodată.

– E demn de invidiat, murmură dr. Cranmer.

Viața la țară. Fericirea rurală. O tentație care i-a rămas necunoscută.

– Cât timp ai stat la Cambridge înainte să te cheme regele?

Cranmer zâmbește.

– Douăzeci și șase de ani.

Amândoi sunt îmbrăcați în veșminte de călărie.

– Te întorci la Cambridge azi?

– Nu ca să rămân. Familia – se referă la Boleyni – mă vrea la îndemână. Și domnia ta, Master Cromwell?

– Un client particular. Nu pot să-mi câștig traiul doar din privirile otrăvite ale lui Lady Anne.

Băieții îi așteaptă cu caii pregătiți. Din nenumăratele falduri ale veșmântului, dr. Cranmer scoate obiecte învelite în pânză.

Unul dintre ele este un morcov feliat cu grijă pe lung, și altul, un măr ofilit, tăiat în sferturi. De parcă ar fi un copil care împarte corect ce are cu altul, îi oferă lui Cromwell două felii de morcov și jumătate de măr, ca să le dea calului. În vreme ce hrănește animalul, el spune:

– Îi datorezi multe lui Anne Boleyn. Poate mai multe decât crezi. Are o părere foarte bună despre domnia ta. Nu sunt sigur dacă este încântată să te aibă drept cumnat…

Caii își coboară capetele, mâncând și mișcând apreciativ din urechi. Este un moment de pace, ca o binecuvântare.

– Nu există nici un fel de secrete, nu-i așa? întreabă el.

– Nu. Nu. Absolut nici unul. Preotul clatină din cap. M-ai întrebat de ce nu vreau să vin la colegiul vostru.

– Făceam doar conversație.

– Totuși… după cum am auzit la Cambridge, ai depus atâtea eforturi pentru fundație… studenții și profesorii te-au lăudat cu toții… nici un detaliu nu-i scapă lui Master Cromwell. Deși, ca să fiu sigur, acele condiții oferite cu care vă mândriți… Tonul lui, blând și înțelegător, nu suferă nici o schimbare. În pivnița pentru pește? Unde au murit acei studenți?

– Lordul cardinal nu a primit prea bine acea veste.

– Nici eu, replică liniștit Cranmer.

– Stăpânul nu a fost niciodată o persoană care să pedepsească pe cineva pentru opiniile sale. Ai fi fost în siguranță.

– Te asigur că nu ar fi găsit nici urmă de erezie la mine. Nici chiar cei de la Sorbona nu au avut ce să-mi reproșeze. Nu am de ce să mă tem. Un zâmbet palid. Sau poate… ei bine… poate că în adâncul sufletului sunt omul școlii din Cambridge.

El îl întreabă pe Wriothesley:

– Chiar așa este? Ortodox până în măduva oaselor?

– Greu de spus. Nu îi plac călugării. Trebuie să îți iei gândul.

– Era plăcut la Jesus College?

– Se zice că era un profesor exigent.

– Bănuiesc că nu-i scapă prea multe. Totuși, o consideră pe Anne o femeie virtuoasă. Oftează. Tu ce părere ai?

Spune-mi-Risley fornăie disprețuitor. Tocmai s-a însurat – cu o rudă de-a lui Gardiner –, dar relațiile lui cu femeile nu sunt, în general, prea amabile.

– Pare genul de om melancolic, zice Cromwell. Genul care vrea să trăiască retras de lume.

Sprâncenele blonde ale lui Wriothesley se înalță aproape insesizabil.

– Ți-a povestit vreodată despre cârciumăreasă?

Când Cranmer vine în vizită, el îi servește carne fragedă de căprioară; iau cina între patru ochi, și Cromwell scoate povestea de la el, încetul cu încetul. Îl întreabă de unde este și, când acesta îi răspunde: nu-i un loc de care să fi auzit, el replică: pune-mă la încercare, am fost în multe locuri.

– Dacă ai fi fost în Aslockton, nici nu ai fi știut că te-ai aflat acolo. Dacă cineva merge la cincisprezece mile de Nottingham și petrece numai o noapte acolo, i se șterge imediat din minte după aceea.

Satul său nu avea nici măcar biserică, numai câteva căsuțe sărăcăcioase și locuința tatălui său, unde familia lui trăia de trei generații.

– Tatăl dumitale era gentilom?

– Da, era.

Cranmer pare oarecum șocat: ce ar fi putut să fie?

– Familia Tamworth din Lincolnshire se numără printre rudele mele. Familia Clifton din Clifton. Familia Molyneux, de care ai auzit. Sau nu?

– Și aveați multe pământuri?

– Dacă aș fi știut, aș fi adus catastifele.

– Iartă-mă. Noi, oamenii de afaceri…

Ochii îi zăbovesc asupra lui, cântărindu-l. Cranmer dă din cap.

– Numai o mică suprafață. Iar eu nu sunt cel mai mare dintre frați. Dar m-a crescut bine. M-a învățat să umblu cu caii. Mi-a dăruit primul arc. Mi-a dat primul șoim să-l antrenez.

Mort, se gândește, tatăl e mort de mult: încă îi caută mâna în întuneric.

– La doisprezece ani, m-a trimis la școală. Am suferit mult acolo. Pedagogul era aspru.

– Cu domnia ta? Sau și cu ceilalți?

– Dacă e să fiu cinstit, eu mă gândeam numai la mine. Eram slab, fără îndoială. Probabil că voia cu tot dinadinsul să găsească slăbiciuni. Așa fac pedagogii.

– Nu te puteai plânge tatălui dumitale?

– Acum mă întreb de ce nu am făcut-o. Iar apoi el a murit. Aveam treisprezece ani. După încă un an, mama m-a trimis la Cambridge. Am fost fericit să scap de nuia. Nu că flacăra învățăturii ar fi ars atunci cu putere. Vântul dinspre est o stinsese. Oxford – mai ales Magdalen College, unde se afla cardinalul domniei tale – reprezenta totul în vremea aceea.

El se gândește: dacă te-ai fi născut la Putney, ai fi văzut râul în fiecare zi și ți l-ai fi imaginat lărgindu-se spre mare. Chiar dacă nu ai fi zărit oceanul, ai fi avut în minte o imagine a lui din cele spuse de străinii care veneau uneori în amonte. Ai fi știut că într-o zi te vei duce într-o lume cu caldarâm de marmură și păuni, cu coline încinse de soare, cu aroma ierburilor strivite plutind în jurul tău în timp ce mergi. Ai fi plănuit ce anume aveau să-ți aducă aceste călătorii: atingerea teracotei calde, cerul nopții din alt climat, florile necunoscute, privirea împietrită a sfinților altor popoare. Dar dacă te-ai născut în Aslockton, pe câmpurile plate de sub un cer necuprins, nu ai fi putut să-ți imaginezi decât Cambridge-ul – atât, nu mai departe.

– Cineva de la colegiul meu, rostește dr. Cranmer cu șovăială, a aflat de la cardinal că, atunci când erai prunc, ai fost răpit de pirați.

El îl privește țintă un moment, apoi surâde cu o încântare plină de duioșie.

– Cum îmi mai lipsește stăpânul! Acum se îndreaptă spre nord și nu mai e nimeni care să mă inventeze.

Dr. Cranmer, prudent:

– Așadar, nu e adevărat? Fiindcă m-am întrebat dacă există îndoieli că ai fost botezat sau nu. Mă tem că, dacă ai fi fost răpit, s-ar pune această problemă.

– Dar asta nu s-a întâmplat niciodată. Serios. Pirații m-ar fi dat cu siguranță înapoi.

Dr. Cranmer se încruntă.

– Ai fost un copil neascultător?

– Dacă ne-am fi cunoscut atunci, i-aș fi tras o mamă de bătaie acelui pedagog.

Cranmer se oprește din mâncat; nu că ar fi mâncat mult până atunci. El se gândește: în adâncul ființei sale, omul acesta va crede mereu că sunt păgân. Nu am cum să-l conving de contrariu.

– Îți lipsește studiul? întreabă el. Viața domniei tale a fost dată peste cap de când regele te-a făcut ambasador și te-a aruncat peste mări și țări.

– În Golful Biscaya, când veneam din Spania, a trebuit să scoatem apa din corabie. Atunci am ascultat confesiunile marinarilor.

– Trebuie să fi avut ce să auzi, râde. Strigăte peste urletul furtunii.

După acea călătorie epuizantă, deși regele fusese mulțumit de oficiile lui de ambasador, Cranmer s-ar fi reîntors la vechea sa viață, dacă nu ar fi pomenit, întâlnindu-l întâmplător pe Gardiner, că universitățile europene ar putea fi unite pentru cazul regelui. Ați încercat cu avocații canonici; acum încercați cu teologii. De ce nu? a răspuns regele; aduceți-mi-l pe dr. Cranmer și puneți-l să se ocupe de asta. Vaticanul a afirmat că nu are nimic împotriva ideii, doar că fețele bisericești nu ar trebui să primească bani: un avertisment amuzant, venit din partea unui papă cu nume de

Medici. Lui această inițiativă i se părea aproape inutilă – dar se gândește la Anne Boleyn, se gândește la ce spusese sora ei: că nu întinerește.

– Uite ce e, ai găsit o sută de cărturari de la douăzeci de universități, și unii dintre ei zic că regele are dreptate…

– Majoritatea…

– Și dacă o să mai găsești încă două sute, ce importanță o să aibă? Clement nu este dispus acum să cedeze persuasiunii. Numai presiunilor. Și nu mă refer la presiuni morale.

– Dar nu pe Clement trebuie să-l convingem de cazul regelui. Ci întreaga Europă. Pe toți creștinii.

– Mi-e teamă că femeile creștine o să fie greu de convins.

Cranmer își pleacă privirea.

– N-aș fi putut niciodată s-o conving pe nevastă-mea în legătură cu ceva. Nici nu m-am gândit vreodată să încerc. Face o pauză. Cred că amândoi suntem văduvi, Master Cromwell, și dacă va fi să devenim colegi, nu trebuie să îți dau motive de îndoială ori să te las la cheremul poveștilor pe care ți le vor spune oamenii.

Lumina pălește în jurul lor în vreme ce vorbește, și vocea lui, fiecare murmur, fiecare ezitare se pierd în înserare. În afara încăperii unde stau, viața casei își continuă cursul de fiecare seară: zgomote de obiecte ciocnite și târâte, ca și cum ar fi mutate capre de lemn, un sunet slab de ovații și chiote. Dar el ignoră totul și își concentrează atenția asupra preotului. Joan, o orfană, începe el, servitoare în casa unui gentilom la care obișnuia să meargă în vizită; nu avea rude, nu avea zestre să se mărite; lui îi era milă de ea. O șoaptă într-o odaie lambrisată ridică spiritele din mlaștini, aduce înapoi morții: amurgul din Cambridge, umezeala strecurându-se dinspre bălți și făclii din rogoz arzând într-o cameră goală, unde se petrece actul de dragoste. Nu puteam face altceva decât să mă însor cu ea, zice dr. Cranmer, și, într-adevăr, cum poate un bărbat să se ferească de însurătoare? Desigur, colegiul i-a retras catedra – nu sunt acceptați profesori însurați. Firește, ea trebuia să plece de acasă și, neștiind ce să facă atunci cu ea,

el a găzduit-o la hanul Delfinul, care era ținut de niște cunoștințe de-ale lui, niște – mărturisește, nu fără să lase privirea în jos – niște rude de-ale lui, da, este adevărat că unii din familia sa țin Delfinul.

– Nu ai de ce să te simți rușinat. Delfinul este un han bun.

Ah, deci îl știi; și își mușcă buza.

El îl studiază pe dr. Cranmer: felul lui de a clipi, degetul sprijinit precaut de bărbie, ochii lui grăitori și mâinile palide, rugătoare. Așa că Joan nu a fost, continuă el, nu a fost, vezi, cârciumăreasă, orice ar vorbi oamenii, și eu știu ce vorbesc ei. Ea era o nevastă cu un copil în pântece, iar el, un cărturar sărman, pregătindu-se să trăiască cinstit cu ea în sărăcie, dar asta nu se întâmplase în cele din urmă. El se gândise că ar putea găsi un post de secretar la vreun gentilom sau de tutore, ori chiar că ar putea să-și câștige traiul cu condeiul; însă toate planurile acelea fuseseră în van. Se gândise să se mute din Cambridge, chiar din Anglia, dar, în final, nu mai fusese nevoie. Sperase ca vreo rudă de-a lui să facă totuși ceva pentru el, înainte să se nască pruncul. Dar când Joan murise în chinurile facerii, nimeni nu mai putuse face nimic pentru el.

– Dacă ar fi trăit copilul, aș mai fi salvat ceva. Însă, după cum s-au petrecut lucrurile, nimeni nu știa ce să-mi spună. Nu știau dacă să mă consoleze pentru pierderea nevestei sau să mă felicite fiindcă fusesem acceptat înapoi la Jesus College. Am intrat în rândul sfântului ordin; și de ce nu? Colegii mei au părut să privească totul – căsătoria, copilul pe care îl așteptasem – ca pe un soi de socoteală greșită. Ca atunci când te rătăcești prin pădure. Ajungi acasă și nu te mai gândești niciodată la asta.

– În lumea asta există unii oameni ciudați și lipsiți de inimă. Cred că sunt preoții. Persoanele de față se exclud. Se instruiesc să nu aibă nici un fel de sentiment firesc. Desigur, au cele mai bune intenții.

– Ce-am făcut nu a fost o greșeală. Am trăit împreună un an. Și nu trece o zi fără să mă gândesc la ea.

Ușa se deschide – Alice aduce lumină.

– Este fiica dumitale?

În loc să explice legătura de rudenie, el spune:

– Ea este încântătoarea mea Alice. Nu e treaba ta să aduci lampa, Alice.

Ea face o reverență scurtă, o mică genuflexiune adresată unui om al bisericii.

– Nu, dar Rafe și ceilalți vor să știe despre ce vorbiți de atâta vreme. Așteaptă să afle dacă în seara asta vei trimite ceva cardinalului. Jo este pregătită cu acul și ața.

– Spune-le că o să scriu eu însumi epistola și o să o trimit mâine. Jo poate să se ducă la culcare.

– A, nu mergem la culcare. Ne ducem să alergăm câinii lui Gregory pe holuri și să facem un zgomot de să trezim și morții.

– Înțeleg de ce nu vreți să vă despărțiți.

– Da, este grozav, zice Alice. Noi, fetele, avem manierele unor servitoare de la bucătărie și nimeni n-o să vrea să se însoare cu noi. Dacă mătușa Mercy s-ar fi purtat ca noi când era tânără, ar fi primit scatoalce după ceafă până i-ar fi dat sângele pe nas.

– Trăim vremuri fericite, afirmă el.

După plecarea ei, când ușa este închisă, Cranmer întreabă:

– Copiii nu sunt biciuiți?

– Încercăm să-i învățăm prin puterea exemplului, așa cum sugerează Erasmus; dar la toți ne place să alergăm cu câinii și să facem zgomot, așa că nu ne descurcăm prea bine în această privință.

Nu știe dacă ar trebui să zâmbească; îl are pe Gregory, le are pe Alice și pe Johane, și pe copila Jo, iar cu colțul ochiului, la marginea razei vizuale, o zărește pe tânăra mică și palidă care îi spionează pe Boleyni. Are șoimi în grajduri, care se apropie la sunetul vocii lui. Omul ăsta ce are?

– Mă gândesc la sfetnicii regelui, spune dr. Cranmer. La genul de oameni care îl înconjoară acum.

Și îl are și pe cardinal, dacă acesta mai are încă o părere bună despre el după toate cele întâmplate. Dacă va muri, are câinii de vânătoare negri ai fiului său ca să i se odihnească la picioare.

– Sunt oameni pricepuți, continuă Cranmer, care vor face tot ce vrea regele, dar mi se pare – nu știu cum ți se pare domniei tale – că le lipsește cu totul puterea de a înțelege situația lui… la fel, orice scrupul sau bunătate. Orice fel de milă. Sau dragoste.

– Asta mă face să cred că o să-l aducă înapoi pe cardinal.

Cranmer îi studiază chipul.

– Mi-e teamă că asta nu se poate întâmpla acum.

El simte nevoia să vorbească, să exprime durerea și furia înăbușite pe care le resimte.

– Oamenii s-au străduit să creeze neînțelegeri între noi. Să-l convingă pe cardinal că nu acționez în interesul lui, ci numai al meu, că am fost cumpărat, că mă întâlnesc cu Anne în fiecare zi…

– Sigur că te întâlnești…

– Altfel cum să știu ce să fac în continuare? Lordul cardinal nu știe, nu poate înțelege cum este aici acum.

– De ce nu te duci la el? întreabă Cranmer cu blândețe. Prezența domniei tale va risipi orice îndoială.

– Nu mai este vreme. Capcana stă întinsă pentru el și eu nu îndrăznesc să fac nici o mișcare.

În aer se simte răceala toamnei; păsările verii au plecat și avocații cu aripi negre se adună pentru o nouă sesiune la Lincoln's Inn și Gray's Inn. Sezonul de vânătoare – sau, cel puțin, sezonul în care regele vânează în fiecare zi – se va termina în curând. Tot ceea ce se petrece în altă parte, toate înșelătoriile și frustrările sunt uitate pe câmp. Vânătorul este printre cei mai nevinovați oameni; trăirea clipei îl face să se simtă pur. Când se întoarce seara acasă, trupul îl doare și în minte are doar imaginea frunzelor și a cerului; nu are chef să citească documente. Nefericirea, nedumeririle au devenit vagi și vor rămâne departe, cu condiția ca, după o masă

bună și băutură, râsete și schimb de povești, să se trezească în zori ca să ia totul de la început.

Dar regele de iarnă, mai puțin ocupat, va începe să se gândească la propria conștiință. Va începe să se gândească la propria mândrie. Va începe să pregătească recompensele pentru cei care îi pot aduce rezultate.

Este o zi de toamnă, cu un soare alburiu strecurându-se printre frunzele rare, tremurătoare. Merg pe câmpul de tragere. Regelui îi place să facă mai multe lucruri o dată: să vorbească și să tragă la țintă cu arcul.

– Aici vom fi singuri, zice el, iar eu voi putea să spun liber ce gândesc.

De fapt, toți localnicii dintr-un sătuc circulă în jurul lor. Regele nu știe semnificația cuvântului „singur". Este oare vreodată astfel, chiar și în visele lui? „Singur" înseamnă fără Norfolk, care să trăncănească în urma lui. „Singur" înseamnă fără Charles Brandon, căruia regele i-a cerut în vară, într-un acces de furie, să dispară și să nu se mai apropie la mai mult de cincizeci de mile de curte. „Singur" înseamnă doar „cu servitorul meu care duce arcul și cu slugile lui, singur cu gentilomii din camerele mele private, care sunt prietenii mei aleși și personali". Doi dintre acești gentilomi – atunci când nu este prezentă regina – dorm la piciorul patului regal; au această îndatorire de câțiva ani deja.

Când îl vede pe Henric încordându-și arcul, se gândește: acum îmi dau seama că este rege. Acasă ori peste hotare, în vreme de pace sau de război, fericit ori întristat, regelui îi place să exerseze de câteva ori pe săptămână, așa cum ar trebui să facă orice englez. Folosindu-se de înălțimea staturii sale, de mușchii frumos antrenați ai brațelor, ai umerilor și ai pieptului, trimite săgeata zbârnâind drept în centrul țintei. Apoi întinde brațul, să fie dezlegată și legată la loc apărătoarea, să-i fie schimbat arcul și să i se aducă mai multe, dintre care să aleagă. Un sclav lingușitor îi înmânează un șervet ca să-și șteargă fruntea și îl ia apoi de jos,

unde a fost aruncat de rege. Apoi, enervat, după ce o lovitură sau două cad departe de țintă, regele Angliei pocnește din degete, ca Dumnezeu să schimbe direcția vântului.

– Din varii locuri primesc sfatul să consider căsătoria mea desfăcută în ochii Europei creștine, strigă regele, așa că pot să mă recăsătoresc oricând vreau. Și încă repede.

El nu strigă înapoi.

– Dar ceilalți spun…

Vântul care suflă îi poartă cuvintele departe, către Europa.

– Eu sunt unii dintre ceilalți.

– Sfinte Doamne, zice Henric. O să ajung emasculat. Cât crezi că mai pot îndura?

El ezită să-i spună: încă trăiești cu nevasta. Împărțiți un acoperiș, o curte, oriunde vă mutați ea stă pe locul reginei, iar tu pe al regelui. I-ai spus cardinalului că îți este soră, nu soție, dar dacă azi nu tragi bine cu arcul, dacă vântul îți e potrivnic sau te trezești brusc că privirea îți e împăienjenită de lacrimi, numai surorii Caterina poți să-i spui toate astea; nu poți recunoaște o slăbiciune ori un eșec în fața lui Anne Boleyn.

L-a studiat pe Henric în timpul exersării. La invitația regelui, a luat și el un arc, ceea ce provoacă oarecare rumoare printre gentilomii care împestrițează iarba sau se sprijină de copaci în mătăsurile lor de culoarea dudelor, prunelor și aurului. Deși Henric trage bine cu arcul, nu are mișcarea unui arcaș înnăscut; un arcaș înnăscut își lasă toată puterea trupului în arc.

Îl compară cu Richard Williams, Richard Cromwell cum își spune acum. Bunicul lui ap Evan era un adevărat artist cu arcul. El nu l-a văzut niciodată, dar poate pune rămășag că avea mușchii precum coardele și fiecare fibră din trup era pusă la lucru. Cercetându-l pe rege, este mulțumit că străbunicul lui nu a fost arcașul Blaybourne, după cum se povestește, ci Richard, ducele de York. Bunicul lui a fost de spiță regală; mama lui, la fel; trage cu arcul ca un gentilom amator și este rege până în măduva oaselor.

Regele zice: ai brațul bun, un ochi bun. El răspunde cu nepăsare: a, de la distanța asta. În fiecare duminică, în familia mea

se organizează un concurs. Mergem la slujbă la Catedrala St Paul, apoi la Moorfields, unde ne întâlnim cu tovarășii din ghildă ca să-i facem praf pe măcelari și pe băcani, apoi luăm masa împreună. Avem întreceri cu rivalii noști vechi, podgorenii…

Henric se întoarce spre el, năvalnic: ce-ar fi să trec pe la tine într-o săptămână? Dacă aș veni deghizat? Poporului i-ar plăcea asta, nu crezi? Aș trage cu arcul pentru tine. Un rege trebuie să se arate din când în când, nu? Ar fi amuzant, nu?

Nu chiar, gândește el. Nu poate să bage mâna-n foc, dar i se pare că zărește lacrimi în ochii lui Henric.

– În mod sigur am învinge, rostește el.

Așa i-ai spune unui copil.

– Podgorenii ar urla de furie ca urșii.

Începe să burnițeze și, în drum spre adăpostul unui pâlc de copaci, chipul regelui este umbrit de jocul frunzelor. Nan mă amenință că mă părăsește, spune el. Zice că mai sunt bărbați pe lume și că își risipește tinerețea.

Norfolk, cuprins de panică, în acea ultimă săptămână din octombrie 1930:

– Ascultă. Omul ăsta de aici – și face necioplit un semn cu degetul mare spre Brandon, care s-a întors la curte, evident – a intrat în urmă cu vreo câțiva ani împotriva regelui într-un turnir și aproape că l-a ucis. Henric nu-și coborâse viziera, Dumnezeu știe de ce…, dar astfel de lucruri se întâmplă. Lordul l-a izbit pe rege – bang! – în coif și lancea s-a sfărâmat – la un centimetru de ochiul regelui.

În focul povestirii, Norfolk își rănește mâna dreaptă. Tresărind de durere, continuă totuși cu înflăcărare:

– Un an mai târziu, Henric își urmărește șoimul pe un teren din acela înșelător, plat, știi cum, și ajunge la un șanț. Vâră în el o prăjină, ca să se ajute să-l treacă, nenorocitul de lemn se rupe, blestemăția, și iată-l pe Maiestatea Sa cu fața-n jos, înțepenit în juma de metru de apă și noroi, și dacă nu l-ar fi scos de-acolo un

servitor, ei bine, domnilor, mi-e groază să mă gândesc ce s-ar fi putut întâmpla.

El își zice: ei bine, iată o întrebare la care există răspuns. În caz de pericol, poți să-l ridici. Să-l pescuiești. Orice.

– Să ne închipuim că moare, rostește Norfolk. Să ne închipuim că îl răpește o boală sau cade de pe cal și-și frânge gâtul. Ce se întâmplă apoi? Bastardul lui, Richmond? Nu am nimic împotriva lui, este băiat bun, și Anne zice că ar trebui să-l însor cu fiica mea, Mary – iar Anne nu e proastă. Hai să punem un Howard peste tot, zice ea, oriunde se uită regele. Eu nu am nimic cu Richmond, așadar, însă a fost copil din flori. Poate să domnească? Puneți-vă această întrebare: Cum au obținut Tudorii coroana? Prin titlu? Nu. Prin forță? Exact. Prin voia Domnului au învins în luptă. Bătrânul rege avea un pumn de nu găseai altul asemenea multe mile împrejur și avea niște hrisoave uriașe în care își însemna dușmanii pe care îi ierta… când? Niciodată! În felul ăsta se stăpânește, domnilor!

Se întoarce spre companionii lui, spre sfetnicii care așteaptă și privesc și spre gentilomii de la curte și de la dormitorul regal; spre Henry Norris, spre prietenul său, William Brereton, spre secretarul principal Gardiner; și, întâmplător, spre Thomas Cromwell, care se află tot mai mult acolo unde nu ar trebui să fie.

– Bătrânul rege a avut urmași, spune el, și, prin voia Domnului, a avut fii. Dar când Arthur a murit, săbiile au început să se ascută în Europa și erau ascuțite ca să sfârtece acest regat. Actualul Henric era un copil de nouă ani. Dacă bătrânul rege nu ar mai fi rezistat în viață câțiva ani, ar fi izbucnit iarăși războaie. Un copil nu poate stăpâni Anglia. Iar un copil bastard? Domnul să mă apere! Și iarăși e noiembrie!

Este greu de găsit vreun cusur spuselor ducelui. El înțelege totul; chiar și acea ultimă exclamație smulsă din inima ducelui. Este noiembrie și a trecut un an de când Howard și Brandon au intrat în York Place, i-au cerut colanul cardinalului și l-au alungat din propria casă.

Tăcere. Apoi cineva tușește, altcineva oftează. Cineva – probabil Henry Norris – râde. El este cel care vorbește.

– Regele are un copil legitim.

Norfolk se întoarce. Roșește – chipul îi devine purpuriu, pătat.

– Maria? rostește el. Piticania aia vorbitoare?

– O să crească.

– Așteptăm cu toții, intervine Suffolk. Acum are paisprezece ani, nu?

– Dar are fața cât unghia mea! exclamă Norfolk. Ducele își arată pentru ilustrare degetul mare. O femeie pe tronul Angliei – este împotriva naturii!

– Bunica ei a fost regina Castiliei.

– Nu poate conduce o armată.

– Isabella a făcut-o.

– Cromwell, de ce ești aici? intervine ducele. Tragi cu urechea la discuțiile gentilomilor?

– Milord, când țipați, vă pot auzi și cerșetorii de pe stradă. Cei din Calais.

Gardiner se întoarce spre el; pare interesat.

– Deci crezi că Maria poate domni?

El ridică din umeri.

– Depinde cine îi sunt sfetnici. Depinde cu cine se mărită.

– Trebuie să acționăm curând, zice Norfolk. Jumătate dintre avocații Europei lucrează pentru Caterina. Dispensa asta. Dispensa ailaltă. Cealaltă dispensă, cu altă formulare afurisită pe care zic că au căpătat-o în Spania. Nu contează. Lucrurile au ajuns dincolo de hârțogărie.

– De ce? Nepoată-ta e borțoasă?

– Nu! Din păcate. Fiindcă, dacă ar fi fost, atunci el ar fi trebuit să facă ceva.

– Ce? întreabă Suffolk.

– Nu știu. Să se divorțeze singur?

Foșnete, un mormăit, un oftat. Unii se uită la duce; unii se uită la propriile încălțări. Nu există om în acea încăpere care să nu

dorească să se împlinească voia lui Henric. Viețile și norocul lor depind de asta. El vede o cale înaintea lui: o cale chinuitoare pe un teren plat, cu orizontul înșelător de limpede, cu pământul brăzdat de șanțuri și pe actualul Tudor murdar de noroi, pe trup și pe față, căutând disperat aerul, ca un pește pe uscat.

– Bunul om care l-a scos pe rege din șanț, cum îl chema? se interesează el.

– Lui Master Cromwell îi place să audă despre faptele celor cu origini umile, rostește Norfolk sec.

Nu își închipuie că vreunul dintre ei ar ști răspunsul. Dar Norris intervine:

– Știu eu. Îl chema Edmund Mody.

Mai degrabă Muddy*, zice Suffolk, tăvălindu-se de râs. Ceilalți se uită la el.

Este Ziua Tuturor Sfinților: după cum spune Norfolk, este iar noiembrie. Alice și Jo au venit să stea de vorbă cu el. O duc pe Bella – actuala Bella – de o panglică de mătase roz. El ridică privirea: pot să vă ajut, doamnelor?

– Master, începe Alice, au trecut mai bine de doi ani de când mătușa mea Elizabeth, soția dumitale, a murit. Vrei să-i scrii cardinalului, să-l rogi să-l roage pe papă să o lase să plece din Purgatoriu?

– Dar ce facem cu mătușa ta Kat? Și cu micuțele tale verișoare, fiicele mele?

Copiii schimbă priviri.

– Nu credem că au rămas acolo destulă vreme. Anne Cromwell era mândră de priceperea ei cu cifrele și se lăuda că învăța greaca. Grace era înfumurată cu părul ei și zicea că are aripi, ceea ce era o minciună. Credem că poate ar trebui să sufere mai mult. Dar cardinalul ar trebui să încerce.

Cine nu cere nu primește.

---

* Noroios (n.tr.)

Alice continuă, încurajator:

– Te-ai ocupat atât de mult de treburile cardinalului, că nu poate să te refuze. Și, deși cardinalul nu mai e în grațiile regelui, cu siguranță că mai e într-ale papei.

– Și eu cred, intervine Jo, că lordul cardinal îi scrie papei în fiecare zi. Deși nu știu cine îi coase scrisorile. Și bănuiesc că, de asemenea, cardinalul îi trimite câte un cadou pentru deranj. Ceva bani, adică. Mătușa Mercy zice că papa nu face nimic pe gratis.

– Veniți cu mine, le cere el.

Ele schimbă din nou priviri. El le împinge ușor înaintea lui. Picioarele scurte ale Bellei încep să alerge rapid. Jo îi dă drumul la lesă, dar animalul tot rămâne în urmă.

Mercy și Johane cea în vârstă stau împreună. Tăcerea nu e amicală. Mercy citește, murmurând cuvintele pentru sine. Johane privește țintă peretele, cu lucrul de mână în poală. Mercy își pune semn unde a rămas cu lectura.

– Ce e asta, o delegație?

– Spune-i, zice el. Jo, spune-i mamei tale ce mi-ai cerut.

Jo începe să plângă. Alice este cea care vorbește și pledează cauza.

– Vrem ca mătușa Liz să iasă din Purgatoriu.

– Ce le-ai învățat? întreabă el.

Johane ridică din umeri.

– Mulți adulți cred ceea ce cred ele.

– Sfinte Doamne, ce se petrece sub acoperișul ăsta? Copiii ăștia cred că papa poate să se ducă în lumea de dincolo cu o legătură de chei. În vreme ce Richard refuză împărtășania…

– Ce? Johane rămâne cu gura căscată. Ce face?

– Richard are dreptate, intervine Mercy. Când Domnul a zis: ăsta-i trupul meu, s-a referit, literal, la trupul Lui. Nu le-a dat preoților dreptul să se transforme în scamatori.

– Dar a zis: *este*. Nu a spus: ăsta e precum trupul meu, a zis *este*. Poate Dumnezeu să mintă? Nu. Este incapabil de așa ceva.

– Dumnezeu poate să facă orice, replică Alice.

Johane o privește țintă.

– Obrăznicătură mică.

– Dacă mama ar fi aici, te-ar plesni pentru asta.

– Fără violență, se bagă el. Vă rog.

Austin Friars este ca o lume în miniatură. În acești din urmă ani a fost mai mult ca un câmp de bătălie, nu ca o gospodărie; sau ca acele tabere militare cu corturi unde supraviețuitorii își privesc cu disperare membrele zdrobite și visele sfărâmate. Însă este misiunea lui să conducă aceste ultime trupe eroice; dacă nu o să fie puse la pământ în următorul atac, atunci trebuie să le învețe arta defensivă a acceptării ambelor căi, credință și lucrare, papă și noii frați, Caterina și Anne. El se uită la Mercy, care zâmbește afectat. Se uită la Johane, cu obrajii în flăcări. Își îndepărtează de la Johane gândurile, care nu sunt tocmai teologice.

– Nu ați făcut nimic rău, le spune el copilelor.

Dar pe chipurile lor se citește durerea, așa că le momește:

– Jo, o să-ți dau un dar, pentru că tu coși scrisorile pentru cardinal; iar ție, Alice, o să-ți fac un cadou… sunt sigur că nu trebuie să avem un motiv. O să vă dau câte o maimuțică.

Ele se uită una la cealaltă. Jo este ispitită.

– Știi de unde să faci rost de ele?

– Cred că da. Am fost acasă la lordul cancelar și nevasta lui are o asemenea creatură, care stă în poala ei și este atentă la tot ce spune.

– Acum nu sunt la modă, zice Alice.

– Deși îți mulțumim, spune Mercy.

– Deși îți mulțumim, repetă Alice.

– Dar maimuțele nu mai sunt văzute la curte de când a apărut Lady Anne. Ca să fii la modă, am vrea să ne dai puii Bellei.

– Cu timpul, răspunde el. Poate.

Încăperea este plină de subînțelesuri pe care el nu le pricepe. Își ia câinele sub braț și se duce să mai facă rost de niște bani

pentru fratele George Rochford. Se așază cu Bella la birou, ca să moțăie printre hârtii. Ea morfolește capătul panglicii, încercând să-și desfacă nodul de la gât.

Pe 1 noiembrie 1530, Harry Percy, tânărul conte de Northumberland, primește împuternicirea să-l aresteze pe cardinal. Contele sosește la Cawood, ca să-și ducă la îndeplinire ordinul, cu patruzeci și opt de ore înainte de planificata sosire a cardinalului la York pentru învestitură. Cardinalul este dus la castelul Pontefract sub escortă, de acolo la Doncaster, și de acolo la Sheffield Park, reședința contelui de Shrewsbury. Aici, la casa lui Talbot, cardinalul cade bolnav. Pe 26 noiembrie, comandantul-șef al Turnului sosește împreună cu douăzeci și patru de oameni înarmați ca să-l escorteze în sud. De acolo se îndreaptă spre Catedrala Leicester. Trei zile mai târziu, cardinalul moare.

Ce a fost Anglia înainte de Wolsey? O insuliță aruncată în largul mării, săracă și rece.

George Cavendish vine la Austin Friars. Plânge în timp ce vorbește. Uneori își șterge lacrimile și trage concluzii moralizatoare. Dar cel mai mult plânge.

– Nici măcar nu ne terminaserăm masa, zice el. Lordul cardinal își lua desertul când a apărut tânărul Harry Percy. Era plin de noroi, cum venise de pe drum, și avea cheile în mână, pe care deja le luase de la paznic; a pus gărzi pe scări. Cardinalul s-a ridicat în picioare și a spus: Harry, dacă aș fi știut că vii, te-aș fi așteptat cu masa. Mă tem că peștele s-a cam terminat. Să mă rog pentru un miracol? Eu i-am șoptit: milord, nu huliți. Apoi Harry Percy a înaintat: milord, vă arestez pentru înaltă trădare.

Cavendish așteaptă. Așteaptă ca el să izbucnească într-un acces de furie? Însă el își împreunează degetele, a rugăciune. Se gândește: Anne a aranjat asta și trebuie să-i fi făcut o plăcere imensă și tainică; o răzbunare amânată, pentru sine, pentru fostul ei iubit, umilit odinioară de cardinal și trimis pachet de la curte.

– Cum era? întreabă el. Harry Percy?

– Tremura din cap până-n picioare.

– Și stăpânul?

– I-a cerut mandatul, împuternicirea. Percy a răspuns: sunt câteva chestiuni în instrucțiunile mele pe care nu aveți voie să le vedeți. Atunci, a zis stăpânul, dacă nu vrei să-mi arăți documentul, nici eu nu mă predau, așa că ne găsim într-o situație tare interesantă, Harry. Haide, George, mi-a zis cardinalul, să mergem în camerele mele și să ne sfătuim. Însoțitorii contelui l-au urmat îndeaproape pe cardinal, așa că eu m-am pus în ușă și le-am barat calea. Lordul cardinal a intrat în camera sa, ținându-și firea, și când s-a întors spre mine mi-a zis: Cavendish, uită-te la mine. Nu mi-e frică de nimeni.

El, Cromwell, se îndepărtează ca să nu vadă suferința celuilalt. Se uită la perete, la lambriuri, la noul lui lambriu sculptat, și își trece arătătorul pe lucrătura lui.

– Când l-au scos din casă, localnicii erau strânși afară. Au îngenuncheat pe drum și au plâns. I-au cerut lui Dumnezeu să-și abată mânia asupra lui Harry Percy.

Dumnezeu nu trebuie să se preocupe de asta, se gândește. O să mă ocup eu.

– Am mers spre sud. Vremea s-a stricat. La Doncaster am ajuns târziu. Oamenii se înghesuiau pe străzi și fiecare avea o lumânare care lumina în întuneric. Am crezut că o să se împrăștie, dar au rămas toată noaptea afară. Până când lumânările au ars de tot. Și a fost ca un fel de lumină a zilei.

– Trebuie să-l fi încurajat asta. Să vadă mulțimile.

– Da, dar până atunci – nu ți-am zis, trebuia să-ți spun – refuzase să mănânce vreme de o săptămână.

– De ce? De ce a făcut asta?

– Unii zic că a vrut să se omoare. Eu nu pot să cred asta, un suflet creștin… Am comandat să i se facă pere coapte cu mirodenii – am făcut bine?

– Și a mâncat?

– Puțin. Apoi însă, și-a dus mâinile la piept. A zis: simt ceva rece în mine, rece și tare ca o bucată de gresie. Și atunci a început.

Cavendish se ridică. Acum se plimbă și el prin odaie.

– Am chemat un spițer. I-a făcut o pulbere și l-am pus să o toarne în trei cupe. Una am băut-o eu. El, spițerul, a băut o alta. Master Cromwell, nu aveam încredere în nimeni. Stăpânul a înghițit pulberea și durerea l-a lăsat imediat. Mi-a zis: iată, au fost doar gaze, și toți am râs și m-am gândit: mâine va fi mai bine.

– Apoi a venit Kingston.

– Da. Cum puteam să-i spunem stăpânului: comandantul Turnului se află aici, ca să vă ia? Cardinalul stătea pe un bagaj. A zis: William Kingston? William Kingston? Tot repeta numele.

Și în tot acel răstimp avea o greutate în piept, o bucată de gresie, de fier, un cuțit tăios în măruntaie.

– I-am spus: nu vă îngrijorați, milord. Veți apărea în fața regelui și vă veți dezvinovăți. Și Kingston a zis același lucru, dar cardinalul a replicat: astea sunt vorbe deșarte. Știu ce mi se pregătește, și mă așteaptă moartea. În noaptea aceea nu am dormit. Din măruntaiele stăpânului a ieșit sânge negru. În dimineața următoare, era prea slăbit să stea în picioare și nu am putut porni călare. Dar am făcut-o după aceea. Și așa am ajuns la Leicester. Zilele erau foarte scurte, lumina slabă. Luni dimineața la opt s-a trezit. Eu tocmai aduceam lumânările și le așezam pe dulap. M-a întrebat: a cui e umbra care se prelinge pe perete? Și a strigat numele domniei tale. Dumnezeu să mă ierte, i-am spus că ești pe drum. El a zis atunci: drumurile sunt înșelătoare. Am spus: îl știți pe Cromwell, nici diavolul nu-l întârzie. Dacă a zis că este pe drum, atunci o să ajungă aici.

– George, scurtează povestea, nu mai suport s-o aud.

Dar George trebuie să spună tot ce are de spus: a doua zi la patru, un bol cu supă de pui, dar cardinalul nu a vrut să mănânce. Azi nu e zi fără carne? A cerut ca fiertura să fie dusă de acolo. Deja era bolnav de opt zile, își golea pântecele încontinuu,

sângerând și în chinuri, și mi-a spus: crede-mă, numai moartea mă va scăpa de asta.

Pune-l pe stăpân în dificultate și va găsi o cale de ieșire; cu șiretenia și abilitatea lui, va găsi o cale, o ieșire. Otravă? Dacă e așa, atunci moartea îi e dată de propria mână.

La ora opt a doua zi dimineață și-a dat ultima suflare. În jurul patului său, clinchetul mărgelelor din rozariu; afară, tropăitul nervos al cailor în staul, luna de iarnă subțire lucind pe drumul spre Londra.

– A murit în somn?

Ar fi vrut să fie scutit de și mai multe chinuri. George zice: nu, a vorbit până în ultima clipă.

– A mai pomenit de mine?

Orice? Un cuvânt?

L-am spălat, continuă George, l-am pregătit pentru îngropăciune.

– Sub cămașa fină de olandă am găsit o centură de păr… Îmi pare rău să-ți spun, știu că nu ești de acord cu aceste practici, dar așa s-a întâmplat. Cred că nu a făcut asta până când nu a stat la Richmond, printre călugări.

– Ce s-a întâmplat cu ea? Cu centura de păr?

– Călugării de la Leicester au păstrat-o.

– Doamne Sfinte! O să scoată bani pe ea.

– Știi că nu au putut să ne dea altceva decât un coșciug de scânduri simple?

Numai când rostește asta George Cavendish cedează; numai acum blestemă și spune: pe patimile lui Hristos, i-am auzit bătându-l în cuie. Când mă gândesc la sculptorul florentin și la cavoul lui, la marmura neagră, la bronz, la îngerii de la cap și de la picioare… Dar am avut grijă să fie îmbrăcat în roba de arhiepiscop și i-am desfăcut degetele și i-am pus cârja de episcop, așa cum am crezut că o să-l văd ținând-o când avea să fie înscăunat la York. Nu mai erau decât două zile până atunci. Bagajele ne erau făcute și eram pregătiți de drum; până când a sosit Harry Percy.

– Știi, George, spune el, l-am implorat să se mulțumească doar cu ceea ce ai salvat din ruină, să se ducă la York, să fie mulțumit că este în viață… După cum stăteau lucrurile, ar mai fi trăit încă zece ani – știu că așa s-ar fi întâmplat.

– Am trimis după primar și după mai-marii orașului, ca să-l vadă în coșciug, și să nu existe zvonuri false că este în viață și că a fugit în Franța. Unii au făcut remarci despre originea lui umilă și, pe Dumnezeu, mi-aș fi dorit să fii acolo…

– Și eu mi-aș fi dorit.

– Pentru că în fața domniei tale, Master Cromwell, nu ar fi făcut asta, nu ar fi îndrăznit. La venirea nopții am stat la priveghi, la lumina lumânărilor care ardeau în jurul coșciugului, până la patru dimineața, care știu că este ora canonică. Apoi am ascultat liturghia. La șase l-am așezat în criptă. Și l-am lăsat acolo.

La șase dimineața, într-o miercuri, de sărbătoarea apostolului Andrei. Eu, un simplu cardinal. Cavendish l-a lăsat acolo și s-a dus spre sud, la regele aflat la Hampton Court. Care îi zice lui George: „Nici pentru douăzeci de mii de lire n-aș fi vrut ca lordul cardinal să fi murit."

– Ascultă, Cavendish, zice el, când o să fii întrebat ce a spus cardinalul în ultimele zile de viață, nu le spune nimic.

George ridică din sprâncene.

– Deja am făcut asta. Nu le-am spus nimic. Regele m-a chestionat. Lordul Norfolk, la fel.

– Dacă îi spui ceva lui Norfolk, o să răstălmăcească într-o trădare.

– Totuși, ca lord trezorier, mi-a plătit simbria din urmă. De nouă luni nu mai fusesem plătit.

– Cu cât erai plătit, George?

– Zece lire pe an.

– Ar fi trebuit să vii la mine.

Acestea sunt faptele. Acestea sunt cifrele. Dacă Stăpânul Infernului ar apărea mâine în camerele private ale regelui și l-ar oferi pe cardinalul mort înapoi, proaspăt ridicat din mormânt,

proaspăt ridicat din criptă – miracolul învierii lui Lazăr pentru douăzeci de mii de lire –, Henric Tudor ar fi obligat să se străduiască din greu să adune banii. Norfolk, lord trezorier? Foarte bine; nu contează cine deține titlul, cine ține cheile zornăitoare ale cuferelor goale.

– Știi, zice el, dacă lordul cardinal mi-ar putea spune, așa cum făcea odinioară, Thomas, ce cadou ai vrea de Anul Nou, i-aș răspunde: aș vrea să văd finanțele țării.

Cavendish ezită; începe să vorbească, apoi se oprește; începe din nou.

– Regele mi-a zis anumite lucruri. La Hampton Court. „Trei pot ține sfat, dacă doi nu sunt de față."

– Cred că este un proverb.

– A spus: „Dacă aș ști că scufia mea mi-ar cunoaște gândurile, aș arunca-o în foc."

– Cred că și ăsta e un proverb.

– Cred că vrea să spună că acum nu-și va alege nici un sfetnic: nici pe lordul de Norfolk, nici pe Stephen Gardiner, pe nimeni, pe nimeni care să-i fie aproape, atât de aproape precum a fost cardinalul.

El dă din cap. Pare o interpretare rezonabilă.

Cavendish arată bolnav. Este încordarea nopților lungi nedormite, a veghii lângă sicriu. Este îngrijorat pentru diferitele sume de bani pe care cardinalul le-a avut în călătorie și pe care nu le mai avea când a murit. Este îngrijorat cum să-și aducă acasă de la Yorkshire propriile bunuri; se pare că Norfolk i-a promis o căruță și bani de transport. El, Cromwell, vorbește despre asta în vreme ce se gândește la rege și, fără să-l vadă George, își îndoaie degetele, unul după altul, strâns, în palmă. Mary Boleyn i-a urmărit în palmă o anumită formă; el se gândește: Henric, am inima ta în mână.

După plecarea lui Cavendish, se duce la sertarul secret și scoate pachetul pe care cardinalul i l-a dat în ziua în care a început călătoria spre nord. Desface sfoara care îl leagă. Se agață, se

înnoadă, dar el are răbdare; înainte să-și dea seama, inelul cu turcoaz i se rostogolește în palmă, rece de parcă ar fi venit din mormânt. Își imaginează mâinile cardinalului, cu degete lungi, albe și nepătate, sigure atâția ani pe cârma corabiei statului; dar inelul i se potrivește de parcă ar fi fost făcut pentru el.

Hainele purpurii ale cardinalului stau acum împăturite și goale. Nu pot fi aruncate. Vor fi croite și vor deveni alte veșminte. Cine știe unde vor ajunge peste ani? Privirea îți va fi surprinsă de o pernă purpurie ori de un petic de roșu pe un steag sau pe un stindard. Vei zări o sclipire a lor pe căptușeala mânecii cuiva ori în strălfulgerarea juponului unei târfe.

Altcineva s-ar duce la Leicester, ca să vadă unde a murit și să stea de vorbă cu starețul. Altcuiva i-ar fi greu să-și imagineze asta, dar el nu are astfel de probleme. Roșul fondului unui covor, strălucirea unui piept de măcăleandru sau de cinteză, roșul unui sigiliu de ceară sau inima unui trandafir: sădit în peisajul său, lipit de ochiul său interior și surprins în sclipirea unui rubin, în culoarea sângelui, cardinalul trăiește și vorbește. Uită-te la mine: nu mi-e frică de nimeni.

La Hampton Court, în sala mare, se pune în scenă o farsă; titlul ei este *Coborârea cardinalului în iad*. Își aduce aminte de anul trecut, la Gray's Inn. Sub ochiul atent al trimișilor oficiali ai casei regale, tâmplarii lucrează cu avânt pentru gratificații, ridicând cadre de lemn pe care vor fi prinse pânze pictate cu scene de tortură. În spatele sălii, paravanele sunt acoperite de imagini cu flăcări.

Distracția este asta: o siluetă uriașă, purpurie, întinsă la pământ, este târâtă de-a lungul podelei, urlând, de actori costumați în diavoli. Sunt patru diavoli, unul pentru fiecare membru al celui mort. Diavolii poartă măști. Au furci cu care îl împung pe cardinal, făcându-l să tresară, să se zvârcolească și să implore. El sperase că lordul cardinal murise fără chinuri, dar Cavendish zisese că nu. Murise conștient, vorbind de rege. Se trezise brusc din somn și zisese: a cui e umbra aceea de pe perete?

Ducele de Norfolk se plimbă prin sală chicotind:

– Nu e grozav? E atât de grozav că ar trebui consemnat pe hârtie! Pe sfânta liturghie, asta o să fac! O să pun să se consemneze, ca să iau cu mine hârtiile și de Crăciun o să jucăm piesa asta.

Anne râde, arată cu degetul și aplaudă. El n-a mai văzut-o niciodată astfel: veselă, radioasă. Henric stă înghețat alături de ea. Uneori râde, dar lui i se pare că dacă te-ai apropia destul de mult de rege ai vedea că ochii îi sunt plini de spaimă. Cardinalul se rostogolește pe podea, lovind cu picioarele în demoni, dar, îmbrăcați în costumele lor negre de lână, ei îl torturează și strigă: „Haide, Wolsey, trebuie să te ducem în iad, fiindcă stăpânul nostru Beelzebub te așteaptă la cină".

Când muntele purpuriu își înalță capul și întreabă: „Ce vinuri servește?", până și el aproape că uită de sine și râde. „N-o să beau vinuri englezești", declară mortul. „Nu pișatul ăla de mâță pe care îl dă oaspeților lordul de Norfolk."

Anne strigă de bucurie; arată cu degetul; arată spre unchiul ei; zgomotul se ridică până la bârnele acoperișului împreună cu fumul din cămin, râsetele și scandările de la mese, urletul prelatului gras. Nu, îl asigură ei, diavolul e francez, și se aud fluierături și huiduieli, iar cântecele se opresc. Diavolul prinde acum capul cardinalului într-un laț. Îl ridică în picioare, însă el se opune. Pumnii pe care îi împarte nu sunt toți prefăcuți și el aude gemetele, când lovitura nimerește în plin. Însă sunt patru călăi și un sac uriaș, purpuriu, de nimic, care se înecă și care zgârie; curtea strigă: „Lăsați-l jos! Lăsați-l în viață!"

Actorii își ridică mâinile; își iau o ținută țanțoșă și îl lasă pe cardinal să cadă. Când acesta se rostogolește la pământ, gâfâind după aer, ei își înfig furcile în el și scot metri de intestine roșii de lână.

Cardinalul rostește blasfemii. Trage vânturi și din colțurile sălii izbucnesc focuri de artificii. Cu colțul ochiului, el vede o femeie fugind, cu mâna la gură; dar unchiul Norfolk mărșăluiește de colo,

colo, arătând cu degetul: „Uite cum îi desfășoară mațele, așa cum ar face călăul! Da, aș da bani să văd una ca asta!"

– Rușine, Thomas Cromwell, ți-ai vândut sufletul ca să-l vezi pe Wolsey la pământ! strigă cineva.

Capetele se întorc, la fel face și el, dar nimeni nu știe cine a vorbit; însă el crede că s-ar putea să fi fost, putea să fi fost Thomas Wyatt? Diavolii s-au scuturat de praf și și-au recăpătat suflul. Cu un strigăt de „Acum!" se năpustesc asupra cardinalului și îl trag în iad, aflat, se pare, în spatele paravanelor din fundul sălii.

El îi urmează într-acolo. Pajii aleargă cu ștergare de pânză pentru actori, dar îmbulzeala diavolească îi risipește. Cel puțin unul dintre copii primește un cot în ochi și scapă jos un vas cu apă fierbinte. El îi vede pe diavoli smulgându-și măștile și aruncându-le, suduind, într-un colț; îi privește cum încearcă să se elibereze de costumele împletite de diavol. Se întorc unii spre alții râzând și încep să și le scoată unii altora peste cap.

– E precum cămașa lui Nessus, zice George Boleyn, în vreme ce Norris îl eliberează.

George își scutură capul ca să-și aranjeze părul la loc; pielea lui albă este iritată de la contactul cu lâna aspră. George și Henry Norris sunt diavolii care l-au apucat pe cardinal de mâini. Cei doi diavoli care s-au ocupat de picioare încă se chinuiesc să-și scoată costumele: un băiat pe nume Francis Weston și William Brereton, care – la fel ca Norris – este destul de mare ca să aibă mai multă minte. Sunt atât de absorbiți unii de alții – înjură, râd, strigă după schimburi curate –, încât nu observă cine îi privește și oricum nu le pasă. Se stropesc cu apă pe sine și unii pe alții, își șterg nădușeala, smulg cămășile din mâinile pajilor și și le strecoară peste cap. Încă încălțați cu copitele despicate, ies în sala cea mare ca să primească aplauze.

În mijlocul spațiului eliberat de diavoli, cardinalul zace nemișcat, ascuns de ochii celor din sala mare de paravane; poate că doarme.

El se duce înspre grămada purpurie. Se oprește. Privește în jos. Așteaptă. Actorul deschide un ochi.

– Trebuie să fiu în iad, zice el. Trebuie să fiu în iad, dacă italianul e aici.

Mortul își smulge masca. Este Sexton, măscăriciul: Master Patch. Master Patch, care a urlat atât de tare cu un an în urmă, când au vrut să-l despartă de stăpânul lui.

Patch întinde o mână, ca să fie ajutat să se ridice, dar el nu se mișcă. Omul se ridică singur, înjurând. Începe să-și scoată costumul purpuriu, trăgând și smulgând pânza. El, Cromwell, stă cu brațele încrucișate, cu mâna dreaptă închisă într-un pumn nevăzut. Măscăriciul aruncă toate pernele mari de lână care îi căptușiseră costumația. Are un trup costeliv, uscat, cu pieptul acoperit de păr des.

– De ce ai venit în țara mea, italianule? vorbește el. De ce nu ai rămas în țara ta?

Sexton e măscărici, dar nu e nebun. Știe prea bine că el nu e italian.

– Ar fi trebuit să rămâi acolo, continuă Patch, cu accentul lui de londonez. Până acum ai fi avut propriul oraș. O catedrală. Propriul cardinal de marțipan pe care să-l mănânci la desert. Să ai toate astea un an sau doi, până când ar fi apărut o brută mai puternică și te-ar fi dat la o parte de la troacă.

El ridică veșmântul aruncat de Patch. Este de un roșu aprins, ieftin, care se decolorează repede, din vopsea de fernambuc, și miroase a sudoare străină.

– Cum ai putut să joci rolul ăsta?

– Joc ce rol sunt plătit să joc. Tu nu? Râde: lătratul lui ascuțit, care trece drept nebunesc. Nu-i de mirare că ești atât de acru zilele astea. Nimeni nu te plătește, nu? Monsieur Cremuel, mercenarul ieșit la pensie.

– Nu chiar atât de pensionat. Te pot aranja.

– Cu pumnalul ăla pe care îl ții acolo unde odată ți-a fost mijlocul.

Patch sare într-o parte, poznaș. El, Cromwell, stă sprijinit de perete; îl privește. Aude un copil care plânge cu suspine, undeva în afara razei lui vizuale; poate e băiețelul lovit în ochi, pocnit acum că a scăpat vasul cu apă sau poate plângând pur și simplu. Așa e copilăria; ești pedepsit, apoi pedepsit încă o dată dacă protestezi. Astfel, înveți să nu te mai plângi; este o lecție dură, dar întotdeauna folositoare.

Patch încearcă diferite poze, gesturi obscene, de parcă se pregătește pentru o viitoare reprezentație.

– Știu în ce șanț ai fost plodit, Tom, zice el, și a fost un șanț nu departe de al meu.

Se întoarce spre sala unde, nevăzut, dincolo de paravanul despărțitor, regele își continuă probabil ziua lui cea plăcută. Patch își depărtează picioarele și scoate limba.

– Nebunul a zis în sufletul său: nu există papă. Își întoarce capul și rânjește. Vino peste zece ani, Master Cromwell, și spune-mi atunci cine este nebunul.

– Îți risipești degeaba glumele cu mine, Patch. Îți uzezi marfa inutil.

– Măscăricii pot spune orice.

– Nu acolo unde sunt eu stăpân.

– Și unde ar fi asta? Nici măcar în ograda unde ai fost botezat într-o băltoacă. Vino să ne întâlnim aici, peste zece ani, dacă o să mai trăiești până atunci.

– Te-aș băga în răcori dacă aș muri.

– Fiindcă aș sta nemișcat și te-aș lăsa să mă dobori.

– Ți-aș putea zdrobi capul de perete chiar acum. Nimeni nu ți-ar simți lipsa.

– Așa e, răspunde Master Saxton. M-ar arunca dimineața pe o grămadă de bălegar. Ce importanță are un nebun? Anglia este plină de ei.

Este surprins că încă e lumină afară; avusese impresia că e noapte adâncă. Wolsey încă zăbovește în aceste curți; el le-a construit. După orice colț ți se pare că îl zărești pe stăpânul meu,

cu un sul de planuri ale proiectantului în mână, veselia lui la vederea celor șaizeci de covoare turcești, speranța lui de a-i găzdui și ospăta pe cei mai vestiți meșteri de oglinzi din Veneția – „Thomas, vei adăuga în scrisoarea ta niște vorbe de afecțiune, niște expresii subtile care să sugereze, în dialectul local și în cel mai delicat mod posibil, faptul că eu plătesc cele mai mari prețuri."

Și va adăuga că englezii îi primesc cu brațele deschise pe străini și că, în plus, climatul din Anglia este blând. Că păsări de aur cântă pe crengi de aur, și un rege de aur stă pe un munte de bani, cântând un cântec compus chiar de el.

Când ajunge acasă la Austin Friars, intră într-un spațiu care pare ciudat și străin. I-a luat ore bune să se întoarcă de la Hampton Court și este târziu. Se uită la locul de pe perete unde strălucește blazonul cardinalului: pălăria purpurie recent retușată, la cererea lui.

– Poți să le ștergi acum, zice el.

– Și ce să pictez în loc, sir?

– Nimic.

– Am putea face o alegorie drăguță.

– Sunt convins. Se întoarce și se îndepărtează. Dar lasă spațiul gol.

III

Morții se plâng de înmormântare

Crăciun, 1530

Bătaia la ușă răsună după miezul nopții. Paznicul lui îi trezește pe servitori, și când el coboară la parter – având pe chip o expresie sălbatică, dar altminteri complet îmbrăcat – o găsește pe Johane în cămașă de noapte, cu părul despletit, întrebând: „Ce se întâmplă?“ Richard, Rafe, slujitorii i se alătură. În holul de la Austin Friars se află William Brereton de la camerele particulare ale regelui, însoțit de o escortă înarmată. Au venit să mă aresteze, își zice. Se apropie de Brereton.

– Crăciun fericit, William. Te-ai trezit devreme sau te culci târziu?

Apar și Alice cu Jo. El se gândește la noaptea când murise Liz, când fiicele lui stăteau pierdute și uluite în cămășile de noapte, așteptându-l să sosească acasă. Jo începe să plângă. Marcy vine și duce fetele de acolo. Coboară și Gregory, îmbrăcat de plecare.

– Vin și eu dacă ai nevoie de mine, zice el sfidător.

– Regele e la Greenwich, rostește Brereton. Vrea să te vadă chiar acum.

Face gesturile obișnuite prin care își arată nerăbdarea: își plesnește mănușa de palmă și bate ritmic din picior.

– Întoarceți-vă în pat, le cere el tuturor. Regele nu m-ar fi chemat la Greenwich ca să mă aresteze; nu așa se întâmplă lucrurile. Deși nici nu știe cum se petrec, de fapt. Se întoarce spre Brereton. Ce vrea de la mine?

Privirea lui Brereton aleargă de colo, colo, să vadă cum trăiesc acești oameni.

– Chiar nu pot să te luminez.

El se uită la Richard și vede cât de mult își dorește să-i dea un pumn în gură acestui lordișor. Așa aș fi fost și eu odată, se gândește. Dar acum sunt blând ca o dimineață de mai. Ies cu toții, Richard, Rafe, el însuși, fiul său, în frigul aspru și întunecat.

Un grup de purtători de torțe așteaptă cu făclii, și o barcă este amarată lângă cel mai apropiat ponton. Palatul Placentia este atât de departe, și Tamisa, atât de neagră, că ar fi putut foarte bine să-și închipuie că navighează pe râul Styx. Băieții stau în fața lui, înghesuiți unul într-altul, fără să vorbească, arătând ca o singură rudă îngemănată; deși, evident, Rafe nu e rudă cu ei. Încep să semăn cu doctorul Cranmer, se gândește: familia Tamworth din Lincolnshire se numără printre rudele mele. Familia Clifton din Clifton. Familia Molyneux, de care ai auzit. Sau nu? Ridică privirea spre stele, dar par palide și îndepărtate; ceea ce probabil, își zice, este adevărat.

Așadar, ce-ar trebui să facă? Să încerce să discute cu Brereton? Pământurile familiei lui sunt în Staffordshire, Cheshire sau la granița velșă. Sir Randal a murit anul acesta și fiul său a căpătat o moștenire grasă, cel puțin o mie de lire pe an în cesiuni ale coroanei, alte trei sute sau așa ceva de la mănăstirile locale... Face adunarea în minte. Nu e prea devreme să fi primit moștenirea; bărbatul trebuie să fie de vârsta lui sau pe aproape. Tatăl lui, Walter, s-ar fi înțeles bine cu cei din familia Brereton: o gașcă de scandalagii, cărora le face plăcere să tulbure liniștea. Își amintește un proces împotriva lor la Star Chamber, să fie vreo cincisprezece

ani de atunci... Nu pare un subiect de conversație potrivit. Și nici Brereton nu pare să simtă nevoia unuia.

Orice călătorie ajunge la final; se sfârșește la un doc, la un chei cuprins de ceață, unde torțele așteaptă. Urmează să meargă la rege de îndată, în camerele lui particulare din interiorul palatului. Este așteptat de Harry Norris; de cine altcineva?

– Cum e acum? întreabă Brereton și Norris își dă ochii peste cap.

– Ei bine, Master Cromwell, începe Norris, ne este dat să ne întâlnim în cele mai ciudate împrejurări. Aceștia sunt fiii domniei tale? Zâmbește, privindu-i. Nu, este evident că nu. Doar dacă nu au mame diferite.

El îi prezintă: Master Rafe Sadler, Master Richard Cromwell, Master Gregory Cromwell. Vede o sclipire de mâhnire pe chipul fiului său și precizează:

– Acesta este nepotul meu. Acesta, fiul meu.

– Intri numai domnia ta, zice Norris. Haide, ne așteaptă. Peste umăr aruncă: Regelui îi este teamă să nu răcească. Vrei să-i cauți roba cafenie-roșcată, cea cu samur?

Brereton mormăie un răspuns. Ce muncă, să scuturi blănurile, când ai putea fi în Chester, trezindu-i pe localnici cu bătăile unei tobe în jurul zidurilor orașului.

Este o încăpere spațioasă, cu un pat înalt, sculptat; îl cercetează rapid cu privirea. La lumina lumânărilor, baldachinul este negru precum cerneala. Patul este gol. Henric stă pe un taburet tapițat cu catifea. Pare să fie singur, însă în aer se simte o aromă uscată, o căldură de scorțișoară, care îl face să se gândească la faptul că lordul cardinal trebuie să fie ascuns în umbră, având asupră-i coji de portocală și mirodenii, așa cum se întâmpla mereu când se afla într-o mulțime de oameni. Firește, morții ar dori să alunge mirosul celor vii; dar ceea ce zărește în cealaltă parte a camerei nu este silueta masivă a cardinalului, ascunsă în umbră, ci ovalul palid și plutitor care este fața lui Thomas Cranmer.

Regele își întoarce capul spre el când intră în încăpere.

– Cromwell, mi-a apărut în vis fratele meu mort.

El nu spune nimic. Ce răspuns rațional ar putea să dea la așa ceva? Îl privește pe rege și nu simte nevoia să râdă.

– În timpul celor douăsprezece zile, continuă regele, între Crăciun și Bobotează, Dumnezeu îi lasă pe morți să umble. Este un lucru bine cunoscut.

– Cum arăta fratele Maiestății Voastre? întreabă el cu blândețe.

– Așa cum mi-l amintesc..., dar era foarte palid, foarte slab. În jurul lui era un foc alb, o lumină. Dar știi, Arthur ar avea acum patruzeci și cinci de ani. Asta e vârsta ta, Master Cromwell?

– Aproape, răspunde el.

– Mă pricep să ghicesc vârsta oamenilor. Mă întreb cu cine ar fi semănat Arthur dacă ar fi trăit. Probabil, cu tata. Eu semăn cu bunicul.

Își zice că regele o să-l întrebe: tu cu cine semeni? Dar nu: a decis că el nu are strămoși.

– A murit la Ludlow. Iarna. Drumurile erau blocate. Au trebuit să-i ducă sicriul cu o căruță trasă de boi. Un prinț al Angliei să fie dus cu o căruță. Nu pot să cred că ăsta a fost un lucru bine făcut.

Intră Brereton cu roba de catifea cafenie, căptușită cu samur. Henric se ridică, dă jos un strat de catifea și primește un altul, mai gros și mai moale. Căptușeala de samur îi alunecă în jos pe mâini, de parcă ar fi un rege-monstru căruia îi crește propria blană.

– L-au îngropat la Worcester, zice regele. Dar ceva mă preocupă. Nu l-am văzut mort niciodată.

Din umbră, se aude glasul doctorului Cranmer:

– Morții nu vin înapoi să se plângă de înmormântare. Viii sunt cei neliniștiți de astfel de lucruri.

Regele își strânge roba în jurul trupului.

– Până acum nu i-am mai văzut niciodată chipul în vis. Și trupul, lucind alb.

– Dar nu este trupul lui, spune Cranmer. Este o imagine creată de mintea Maiestății Voastre. Asemenea imagini sunt *quasi corpora*, trupuri imaginare. Citiți-l pe Augustin.

Regele nu pare doritor să trimită după carte.

– În visul meu, stătea în picioare și mă privea. Părea trist, atât de trist. Părea să spună că i-am luat locul. Părea să spună: mi-ai luat regatul și mi-ai folosit nevasta. Venise la mine să mă facă de rușine.

Cranmer rostește, ușor nerăbdător:

– Dacă fratele Maiestății Voastre a murit înainte să poată conduce, asta a fost voia Domnului. Cât despre presupusa dumneavoastră căsătorie, cu toții credem că a fost clar contra preceptelor Scripturii. Știm că omul de la Roma nu are nici o putere să se abată de la legea Domnului. Recunoaștem că a fost un păcat; dar Dumnezeu este milostiv.

– Nu și cu mine, replică Henric. Când voi ajunge la Ziua Judecății, fratele meu va vorbi împotriva mea. A venit la mine ca să mă facă de rușine, și eu trebuie să îndur asta. Gândul îl înfurie. Eu și numai eu.

Cranmer vrea să vorbească; el îi prinde privirea și clatină imperceptibil din cap.

– Fratele vostru Arthur v-a vorbit în vis?

– Nu.

– A făcut vreun semn?

– Nu.

– Atunci de ce credeți că v-a vrut altceva decât binele? Mie mi se pare că ați citit pe chipul lui altceva decât era de fapt, ceea ce este o greșeală pe care o facem cu cei morți. Ascultați-mă. Își pune mâna pe alteța sa regală, pe mâneca de catifea cafenie, pe brațul său, și îl strânge suficient de tare ca să se facă simțit. Știți zicala avocățească *„Le mort saisit le vif?“* Mortul îl prinde pe cel viu. Prințul moare, dar puterea lui trece în momentul morții sale, nu există o pauză, un interregnum. Dacă fratele Maiestății Voastre

v-a vizitat, nu a făcut-o ca să vă facă de râs, ci să vă reamintească faptul că sunteți învestit atât cu puterea vieții, cât și a morții. Este un semn să vă cercetați domnia. Și să o exercitați.

Henric se uită la el. Se gândește. Își mângâie manșeta de samur și are o expresie pierdută.

– Este oare posibil?

Din nou Cranmer vrea să vorbească. Și din nou el îl întrerupe.

– Știți ce stă scris pe mormântul lui Arthur?

– *Rex quondam rexque futurus.* Fostul rege este viitorul rege.

– Tatăl domniei voastre s-a asigurat de acest lucru. Fiind prinț venit din Țara Galilor, a onorat cuvântul dat strămoșilor săi. Din exilul vieții sale, s-a întors și și-a revendicat dreptul strămoșesc. Dar nu este destul să revendici o țară; trebuie s-o și păstrezi. Trebuie păstrată și făcută să fie sigură, cu fiecare generație. Dacă fratele domniei voastre părea să spună că i-ați luat locul, atunci a vrut să vă spună să deveniți regele care ar fi fost el însuși. El nu poate îndeplini profeția, dar dorește s-o faceți domnia voastră. Pentru el, promisiunea, pentru Maiestatea Voastră, îndeplinirea ei.

Ochii regelui se mută la dr. Cranmer, care rostește, țeapăn:

– Nu văd nimic împotriva acestei idei. Eu, totuși, mă pronunț împotriva ascultării viselor.

– Oh, dar visele regilor nu sunt ca acelea ale oamenilor obișnuiți, intervine el.

– S-ar putea să ai dreptate.

– Dar de ce acum? întreabă Henric, destul de logic. De ce s-a întors acum? Sunt rege de douăzeci de ani.

El își stăpânește dorința de a-i spune: fiindcă ai patruzeci de ani și el îți spune să te maturizezi. De câte ori ai pus în scenă poveștile despre Arthur – câte feerii, câte procesiuni, câte trupe de actori cu scuturi de hârtie și săbii de lemn?

– Fiindcă acum este momentul vital, rostește el. Fiindcă acum este timpul să deveniți conducătorul care trebuie să fiți, să fiți

unicul și supremul conducător al regatului Maiestății Voastre. Întrebați-o pe Lady Anne. Vă va spune. Vă va spune același lucru.

– Așa e, recunoaște regele. Spune că nu ar mai trebui să ne închinăm în fața Romei.

– Și dacă în vis vă va apărea și tatăl domniei voastre, interpretați visul exact ca pe ăsta. Că a venit ca să vă întărească brațul. Nici un tată nu dorește să-și vadă fiul mai puțin puternic decât a fost el.

Henric zâmbește încet. Pare să se desfășoare, să se întindă, ieșind din vis, din noapte, din noaptea spaimelor înfășurate în lințolii, din larve și viermi. Se ridică. Chipul îi strălucește. Focul îi așază fâșii de lumină pe robă, și din faldurile bogate sclipește ocru și cafeniu, culorile pământului, ale argilei.

– Foarte bine, zice el. Înțeleg. Înțeleg tot acum. Am știut bine după cine să trimit. Știu întotdeauna. Se întoarce și se adresează întunericului. Harry Norris? Ce oră e? Este patru? Pune-l pe capelan să se pregătească pentru liturghie.

– Poate aș putea ține eu slujba, sugerează dr. Cranmer, dar Henric răspunde:

– Nu, ești obosit. V-am sculat din pat, domnilor.

Și asta e tot, sunt concediați categoric. Trec de gărzi. Merg în tăcere, înapoi la oamenii lor, cu Brereton pe urme. În fine, dr. Cranmer rostește:

– Frumoasă lucrătură.

El se întoarce. Acum ar vrea să râdă, dar nu îndrăznește.

– Cum ai întors-o abil din condei: „Și dacă în vis vă va apărea și tatăl domniei voastre..." Înțeleg că nu-ți place să fii sculat din pat prea des la ore mici.

– Cei de acasă au fost alarmați.

Doctorul pare întristat atunci, ca și cum s-ar fi considerat frivol rostind acea afirmație.

– Firește, murmură el. Cum eu nu sunt însurat, nu mă gândesc la astfel de lucruri.

– Nici eu nu sunt însurat.

– Nu. Am uitat.

– Nu ești de acord cu ce am zis?

– A fost perfect în toate privințele. De parcă te-ai fi gândit la asta dinainte.

– Cum aș fi putut?

– Într-adevăr. Ești un om cu o imaginație foarte bogată. Totuși... în ceea ce privește Scriptura, știi...

– În ceea ce privește Scriptura, o consider o noapte bine folosită.

– Dar mă întreb, zice Cranmer, aproape ca pentru sine, mă întreb ce crezi că este Scriptura. Crezi că e o carte cu foi goale pe care Thomas Cromwell își scrie dorințele?

El se oprește, își pune o mână pe brațul celuilalt și spune:

– Doctor Cranmer, uită-te la mine. Crede-mă. Sunt sincer. Nu am ce face dacă Domnul mi-a dat înfățișarea unui păcătos. Trebuie să fi vrut ceva prin asta.

– Sunt de acord. Cranmer zâmbește. Ți-a aranjat chipul cu scopul de a-i induce în eroare pe dușmanii noștri. Iar mâna aceea a domniei tale – ca să apuce cu putere când e cazul. Când l-ai apucat pe rege de braț, am tresărit eu. Și Heric a simțit-o. Dă din cap. Ești o persoană cu o mare forță a voinței.

Clericii pot face asta: să-ți vorbească despre caracter. Să dea verdicte: acesta părea să fie favorabil, deși doctorul, asemenea unui prezicător, nu-i spusese nimic din ceea ce el însuși nu știa.

– Haide, zice Cranmer, băieții domniei tale sunt nerăbdători să te vadă în siguranță.

Rafe, Gregory, Richard se strâng în jurul lui: ce s-a întâmplat?

– Regele a avut un vis.

– Un vis? Rafe e șocat. Ne-a scos din pat pentru un vis?

– Crede-mă, intervine Brereton, că scoate omul din pat și pentru mai puțin.

– Eu și dr. Cranmer suntem de acord că visele regelui nu sunt ca ale altor muritori.

– A fost un vis urât? întreabă Gregory.

– La început. Așa i s-a părut. Dar acum lucrurile stau altfel.

Ei se uită la el fără să înțeleagă, dar Gregory pricepe.

– Când eram mic, visam demoni. Eram convins că se află sub pat, dar tu mi-ai zis: nu se poate, demonii nu stau pe partea asta a râului, căci gărzile nu-i lasă să treacă pe Podul Londrei.

– Atunci ești îngrozit dacă traversezi râul spre Southwark? se interesează Richard.

– Southwark? Ce e Southwark? întreabă Gregory.

– Știi, intervine Rafe, pe un ton didactic, sunt dăți când mi se pare că văd o scânteie de ceva la Gregory. Nu o flacără, asta-i sigur. Doar o scânteie.

– Tu te-ai găsit să râzi! Tu, care ai o barbă ca asta!

– Aia e o barbă? face Richard. Țepii ăia roșii și rari? Credeam că bărbierul tău a fost neatent.

Se îmbrățișează unii pe alții, nebuni de ușurare.

– Am crezut că regele l-a închis în vreo temniță.

Cranmer dă din cap înțelegător, amuzat.

– Copiii te iubesc.

– Nu ne-am putea descurca fără omul care ne conduce, zice Richard.

Mai sunt multe ore până în zori. Seamănă cu dimineața întunecoasă în care murise cardinalul. În aer se simte miros de zăpadă.

– Bănuiesc că va mai avea nevoie de noi, spune Cranmer. După ce se va gândi la ce i-ai spus și, să zicem, o să urmeze calea deschisă de aceste gânduri.

– Cu toate acestea, o să mă întorc în oraș ca să-mi arăt fața.

Să-mi schimb hainele, se gândește, și să aștept ce va urma.

– Știi unde să mă găsești, William, i se adresează lui Brereton.

Cu o înclinare din cap, acesta se îndepărtează.

– Dr. Cranmer, să-i spui lui Lady Anne că în noaptea asta am făcut o treabă bună pentru ea. Își pune brațul după umerii fiului său și șoptește: Gregory, poveștile alea cu Merlin pe care le-ai citit – o să mai scriem câteva.

– A, nu le-am terminat, răspunde Gregory. A răsărit soarele.

Mai târziu, intră din nou în încăperea lambrisată de la Greenwich. Este ultima zi din 1530. Își scoate mănușile din piele de ied, cu iz de ambră. Atinge cu degetele mâinii drepte inelul cu turcoaz, îndreptându-l.

– Consiliul așteaptă, zice regele. Râde, de parcă ar fi un triumf personal. Du-te și tu. O să depui jurământul.

Dr. Cranmer este cu regele; foarte palid, foarte tăcut. Doctorul dă din cap, în semn de salut. Apoi, pe neașteptate, un zâmbet îi inundă fața, luminând întreaga după-amiază.

Următoarea oră are un aer de improvizație. Regele nu vrea să aștepte și se pune problema ce consilieri pot fi găsiți atât de rapid. Ducii sunt plecați la propriile domenii, ca să țină curtea de Crăciun. Bătrânul Warham, arhiepiscopul de Canterbury, este cu noi. Sunt cincisprezece ani de când Wolsey i-a luat funcția de lord cancelar; sau, după cum spunea mereu cardinalul, l-a eliberat de treburile lumești, dându-i astfel ocazia ca, în ultimii ani de viață, să se dedice unei vieți de rugăciune.

– Ei bine, Cromwell, spune el. Tu, consilier! Ce-a ajuns lumea!

Fața îi este plină de zbârcituri, iar ochii îi sunt ca de pește mort. Mâinile îi tremură ușor în vreme ce îi întinde cartea sfântă.

Thomas Boleyn este cu noi – conte de Wiltshire, lord al sigiliului regal. Și lordul cancelar este prezent. Iritat, se gândește: de ce nu poate Morus să se bărbierească măcar o dată ca lumea? Oare nu își poate face vreme, să scurteze din răstimpul acordat autoflagelării? Când Morus se apropie de lumină, el vede că pare și mai în neorânduială decât de obicei, cu chipul tras și cu pungi vinețiii sub ochi.

– Ce ți s-a întâmplat?

– Nu ai aflat? A murit tata.

– Ah, ce om minunat. O să ne lipsească sfaturile lui înțelepte într-ale legilor.

Și poveștile lui plicticoase. Nu prea cred.

– A murit în brațele mele.

Morus începe să plângă; sau, mai degrabă, pare să se împuțineze, de parcă întregul său trup se scurge în lacrimi. Rostește: a fost lumina vieții mele, tata. Nu suntem acei oameni mari, suntem o umbră a ceea ce au fost ei. Spune-le oamenilor tăi de la Austin Friars să se roage pentru el.

– Este ciudat, Thomas, dar, de când s-a dus, îmi simt vârsta. De parcă eram doar un copil, până acum câteva zile. Dar Dumnezeu a pocnit din degete și îmi văd trecuți cei mai buni ani.

– Știi, după ce Elizabeth, soția mea, a murit...

Ar vrea să spună apoi: fiicele mele, sora mea, slujitorii mei decimați, oamenii mei mereu în doliu, iar acum și cardinalul... Dar nu vrea să recunoască, nici măcar pentru o clipă, că durerea i-a vlăguit voința. Nu poți căpăta alt tată, însă el nici nu și-ar dori una ca asta; cât despre neveste, pentru Thomas Morus sunt ieftine ca braga.

– Poate nu crezi asta acum, dar o să-ți revii. Pentru cei rămași, trebuie să reziști.

– Ai avut partea ta de suferință, știu. Lordul cancelar își trage nasul, oftează, clatină din cap. Să facem ce e necesar.

Morus este cel care îi citește jurământul. Jură să-și ofere sfatul cu bună-credință, vorba să-i fie clară, nepărtinitoare, cunoștințele, secrete și credința, adevărată. Tocmai când jura ca sfatul să-i fie înțelept și discret, ușa se deschide și Gardiner se năpustește înăuntru, ca o cioară care a pândit un hoit de oaie.

– Nu cred că poți face asta fără prezența secretarului principal, zice el, și Warham rostește blând: pe Sfânta Cruce, trebuie să o luăm de la capăt cu jurământul?

Thomas Boleyn își mângâie barba. Privirea i-a căzut pe inelul cardinalului și expresia i se schimbă, din șocată în sardonică.

– Dacă nu cunoaștem procedura, spune el, sunt convins că Thomas Cromwell a reținut acest lucru. Lăsați-l un an sau doi și s-ar putea ca toți să ne trezim că suntem de prisos.

– Sunt încredințat că nu o să mai apuc să văd asta, afirmă Warham. Lord cancelar, putem să continuăm? Oh, bietul de tine, iar plângi. Îmi pare atât de rău. Dar cu o moarte toți suntem datori.

Sfinte Doamne, își zice el, dacă asta-i tot ce poate scoate arhiepiscopul de Canterbury, aș putea și eu să-i iau locul.

Jură să susțină autoritatea regelui. Preeminența lui, jurisdicția lui. Jură să îi susțină pe moștenitorii și pe urmașii lui legali, iar el se gândește la bastardul de Richmond și la Maria, piticania vorbitoare, și la Norfolk, care arată unghia degetului mare tovarășilor de discuție.

– Ei bine, asta-i tot, rostește arhiepiscopul. Și amin, căci nu avem de ales. Să bem un pahar de vin încălzit? Chestia asta îți intră în oase.

– Acum ești membru al consiliului, zice Thomas Morus, și sper că îi vei spune regelui ce trebuie să facă, nu doar ce poate să facă. Dacă leul și-ar cunoaște propria putere, ar fi greu de stăpânit.

Afară cade lapovița. Fulgi întunecați se pogoară în apele Tamisei. Anglia se întinde înaintea lui, cu un soare roșu, coborât pe câmpuri de zăpadă.

Se gândește la ziua când York Place fusese jefuit. El și George Cavendish stătuseră privind cum cuferele sunt deschise și veșmintele cardinalului sunt scoase afară. Hainele preoțești erau țesute cu fir de aur și argint, cu modele de stele aurii, cu păsări, pești, căpriori, lei, îngeri, flori și spirale. După ce straiele fuseseră împachetate la loc și cuferele de călătorie bătute în cuie, oamenii regelui se repeziseră la cutiile în care erau ținute stiharele împăturite cu măiestrie. Trecute din mână în mână, diafane ca niște

îngeri adormiți, străluceau stins în lumină; desfă unul, spusese cineva, să-l vedem mai bine. Niște degete începuseră să tragă de legăturile de pânză; lasă-mă pe mine, ceruse George Cavendish. Eliberată, țesătura plutise în aer, orbitor de albă, fină ca pânza de păianjen. Când capacele cuferelor cu veșminte fuseseră deschise, din ele se ridicase o aromă de cedru și de mirodenii, sobră, uscată, îndepărtată. Dar îngerii plutitori fuseseră împachetați pentru drum cu lavandă; ploaia londoneză spală ferestrele și aroma verii inundă după-amiaza întunecată.

PARTEA A PATRA

I
Aranjează-ți fața
1531

Fie de la durere sau de teamă, ori de la vreun defect înnăscut; fie de la căldura verii sau de la sunetul cornilor de vânătoare care vibrează în depărtare, fie de la praful sclipitor din camerele goale; sau fie din cauză că acea copilă și-a pierdut somnul, căci încă din zori bunurile din casa tatălui său sunt împachetate în jurul ei; oricare ar fi motivul, trupul ei pare să se fi topit, iar ochii îi sunt de culoarea apei nămoloase. Odată terminate politețurile de început, rostite în latină, o vede cum apucă strâns speteaza de la scaunul mamei ei.

– Doamnă, fiica dumneavoastră ar trebui să se așeze.

Ca să evite orice dispută pe această temă, el ia un taburet și îl așază, cu un gest hotărât, lângă fustele Caterinei.

Regina se lasă pe spate, rigidă în corsetul cu balene, ca să-i vorbească în șoaptă fiicei sale. Doamnele din Italia, în aparență lipsite de griji, poartă pe sub mătăsurile veșmintelor o structură metalică. Este nevoie de o răbdare infinită, și nu doar pentru tratative, ca să le dai jos hainele.

Maria își lasă capul în jos și îi șoptește un răspuns; în castiliană, sugerează că are indispoziția lunară. Două perechi de ochi se

ridică și întâlnesc privirea lui. Privirea fetei este aproape pierdută; îl vede, probabil, ca pe o umbră masivă, într-un spațiu înecat în durere. Stai dreaptă, murmură Caterina: ca o prințesă a Angliei. Susținându-se de speteaza scaunului, Maria trage adânc aer în piept. Întoarce spre el chipul ei chinuit și lipsit de expresie: dur precum unghia degetului lui Norfolk.

Este după-amiază devreme și este foarte cald. Soarele aruncă pe pereți pătrate mișcătoare de lila și auriu. Câmpurile arse din Windsor se întind înaintea lor. Tamisa se strânge între malurile ei.

Regina rostește în engleză:

– Știi cine este? Acesta este Master Cromwell. Care acum scrie toate legile.

Prins între două limbi, el spune stânjenit:

– Doamnă, continuăm în engleză sau în latină?

– Cardinalul tău ar pune aceeași întrebare. Ca și cum eu aș fi aici o străină. Îți spun și ție, așa cum i-am spus și lui, că prima dată mi s-a spus „prințesă de Wales“ când aveam trei ani. Aveam șaisprezece când am venit aici ca să mă mărit cu Arthur. Când a murit, aveam șaptesprezece ani și eram fecioară. La douăzeci și patru de ani am devenit regina Angliei și, ca să nu mai existe vreo îndoială, voi spune că acum am patruzeci și șase de ani, sunt încă regină și până acum cred că am devenit un soi de englezoaică. Dar nu o să-ți repet chiar tot ce i-am spus cardinalului. Bănuiesc că ți-a lăsat notițe privind aceste chestiuni.

El simte că ar trebui să facă o plecăciune. Regina continuă:

– De la începutul anului, în parlament au fost aduse anumite legi. Până acum, talentul lui Master Cromwell a fost pentru zărăfie, dar acum a descoperit că are și talent de legiuitor. Dacă vrei o lege nouă, spune-i. Am auzit că seara iei proiectele de legi și le duci acasă în… unde îți este casa?

În gura ei, cuvântul sună precum „ascunzișul“.

– Aceste legi sunt scrise împotriva bisericii, spune Maria. Mă mir că sunt acceptate.

– Știi că, intervine regina, cardinalul de York a fost acuzat conform Statutelor de praemunire de uzurparea dreptului tatălui tău de conducător al Angliei. Acum, Master Cromwell și prietenii lui găsesc că toți clericii sunt părtași la acea crimă și le cere să plătească o amendă de mai bine de o sută de mii de lire.

– Nu e o amendă. Noi îi spunem contribuție benevolă.

– Eu îi spun extorcare. Se întoarce spre fiica ei. Dacă te întrebi de ce biserica nu este apărată, pot să-ți spun că în această țară există nobili – se referă la Suffolk, la Norfolk – care au fost auziți zicând că vor doborî puterea bisericii, că niciodată nu vor mai suferi – ăsta-i cuvântul pe care îl folosesc – ca un singur om să ajungă atât de sus precum fostul nostru legat. Că nu mai avem nevoie de un nou Wolsey, sunt de acord. Nu sunt însă de acord cu atacurile asupra episcopilor. Wolsey mi-a fost și mie dușman. Asta nu-mi schimbă însă simțămintele pentru sfânta noastră biserică.

El se gândește: pentru mine, Wolsey mi-a fost tată și prieten. Asta nu-mi schimbă însă simțămintele pentru sfânta noastră biserică.

– Tu și speakerul* Audley vă sfătuiți la ceas de seară.

Regina rostește numele speakerului de parcă ar zice „băiatul tău de la bucătărie".

– Și când vine dimineața, îl convingeți pe rege să se considere capul bisericii din Anglia.

– În vreme ce, intervine copila, papa este capul bisericii de pretutindeni și dinspre tronul Sfântului Petru izvorăște legalitatea tuturor ocârmuirilor. Nu există alt izvor.

– Lady Maria, nu vrei să stai jos? întreabă el. O prinde când e pe punctul să i se înmoaie genunchii și o așază ușor pe taburet. Din cauza căldurii, rostește el, ca ea să nu se simtă rușinată.

---

* În Anglia, speakerul este președintele Camerei Comunelor (n.tr.)

Ea își înalță ochii, cenușii și tulburi, cu o privire de recunoștință, dar, imediat ce stă jos, expresia îi este înlocuită cu una de piatră, asemenea zidului de apărare al unui oraș aflat sub asediu.

– Spuneți că îl convingem, i se adresează el Caterinei. Dar Înălțimea Voastră știe mai bine ca oricine că regele nu poate fi înduplecat.

– Dar poate fi ispitit. Se întoarce spre Maria, care și-a cuprins pântecele cu brațele. Așadar, tatăl tău, regele, este numit capul bisericii și, ca să liniștească și conștiința episcopilor, au pus să se introducă și formula: „în măsura în care legea creștină o permite."

– Ce înseamnă asta? întreabă Maria. Nu înseamnă nimic.

– Înălțimea Ta, înseamnă tot.

– Da. Este foarte deștept.

– Vă rog să vă gândiți în felul acesta, spune el. Că regele doar a definit o poziție pe care a avut-o și înainte, una pe care precedente străvechi…

– … inventate în aceste ultime luni…

– … arată că era de drept a lui.

Sub acoperământul de cap care nu i se potrivește, fruntea Mariei este plină de sudoare.

– Ceea ce este definit poate fi redefinit, nu? întreabă ea.

– Așa e, confirmă mama ei. Și poate fi redefinit în favoarea bisericii – numai dacă eu mă supun dorințelor lor și îmi reneg statutul de regină și de soție.

Prințesa are dreptate, își spune el. Este loc de negociere.

– Nimic nu este irevocabil.

– Nu, voi așteptați doar să vedeți cu ce voi veni eu la masa negocierilor. Caterina își întinde mâinile – mici, scurte, durdulii – ca să arate că sunt goale. Numai episcopul Fisher este de partea mea. Numai el a rămas neclintit. Numai el este în stare să spună adevărul – anume că în Camera Reprezentanților sunt numai păgâni. Oftează și își lasă mâinile să cadă. Acuma, sub ce

încredințare a plecat soțul meu fără să-și ia măcar rămas-bun? Până acum nu a mai făcut asta. Niciodată.

– Are de gând să vâneze lângă Chertsey vreo câteva zile.

– Cu femeia, spune Maria. Cu persoana.

– Apoi se va duce la Guildford, ca să-i facă o vizită lordului Sandys… Vrea să-i vadă noua galerie de la Vyne. Tonul lui este calm, relaxat, ca al cardinalului; poate chiar prea asemănător? De acolo, în funcție de vreme și de vânat, se va duce la William Paulet, la Basing.

– Și eu când îl urmez?

– Cu voia Domnului, se va întoarce în două săptămâni.

– Două săptămâni, zice Maria. Singur cu persoana.

– Înainte de asta, doamnă, trebuie să mergeți în altă parte – a ales la More, în Hertfordshire, care, știți, este foarte confortabil.

– Fiind casa cardinalului, spune Maria, trebuie să fie peste măsură de îmbelșugată.

Fiicele mele, se gândește el, n-ar fi vorbit nicicând așa.

– Prințesă, replică el, în mila ta creștină, n-ai vrea să nu mai vorbești de rău un om care nu ți-a făcut niciodată vreun rău?

Maria se înroșește până în vârful unghiilor.

– Nu am vrut să mă abat de la mila creștină.

– Răposatul cardinal este nașul domniei tale. Îi ești datoare să te rogi pentru el.

Maria îi aruncă o privire și pare intimidată.

– Mă rog ca șederea lui în Purgatoriu să fie scurtă…

Caterina o întrerupe:

– Trimite o cutie la Hertfordshire. Trimite un pachet. Nu căuta să mă trimiți pe mine.

– Toată curtea vă va însoți. Casa e pregătită să primească două sute de oameni.

– O să-i scriu regelui. Poți să-i duci scrisoarea. Locul meu este alături de el.

– Sfatul meu este s-o luați cu binișorul, spune el. Altminteri, ar putea să…

Arată spre prințesă. Își unește mâinile, apoi le depărtează. Să vă separe.

Copila se luptă cu durerea. Mama ei se luptă cu amărăciunea și mânia, cu dezgustul și teama.

– M-am așteptat la asta, spune ea, dar nu m-am așteptat să trimită un om ca tine să mi-o spună.

El se încruntă: crede că ar fi sunat mai bine din gura lui Norfolk?

– Se zice că ai fost fierar. E adevărat?

Ce o să zică acum: potcovește un cal?

– Era meșteșugul tatălui meu.

– Încep să înțeleg. Dă aprobator din cap. Fierarul își face propriile unelte.

Jumătate de milă de ziduri de cretă – oglindă pentru lumina orbitoare – îl izbește cu arșița albă. În umbra unei porți, Gregory și Rafe se împing și se înghiontesc, aruncându-și insulte culinare învățate de la el: Sir, ești un flamand gras și întinzi unt pe pâine. Sir, ești un sărăntoc roman și fie ca plozii tăi să mănânce melci. Master Wriothesley învață în căldura soarelui și îi privește cu un zâmbet leneș. Deasupra capului are o ghirlandă de fluturi.

– Ah, tu ești, spune el.

Wriothesley pare încântat.

– Ești bun să fii pictat, Master Wriothesley. O haină azurie și o rază de lumină așezată cu măiestrie.

– Sir? Ce a zis Caterina?

– Că precedentele noastre sunt false.

Rafe:

– Înțelege că domnia ta și dr. Cranmer ați stat toată noaptea treji studiindu-le?

– Oh, ce vremuri sălbatice! intervine Gregory. Să te prindă zorii cu dr. Cranmer!

Își aruncă un braț în jurul umerilor osoși ai lui Rafe și îl strânge. Este o ușurare să fie departe de Caterina, de copila care tresare ca o cățea biciuită.

– Odată, eu și Giovannino… ei bine, cu niște băieți pe care îi știam…

Se oprește. Ce-i asta? Eu nu spun povești despre mine.

– Te rog… zice Wriothesley.

– Am făcut o statuie, un mic zeu înaripat și cu un zâmbet trufaș, l-am lovit cu ciocane și lanțuri ca să pară străvechi, am tocmit un catârgiu să ne ducă la Roma și l-am vândut cardinalului.

Era o zi atât de înăbușitoare când fuseseră conduși la cardinal: orbitoare, sunet de tunet în depărtare și praf alb de la clădirile în construcție plutind în aer.

– Mi-amintesc că avea lacrimi în ochi când ne-a plătit. „Când te gândești că privirea împăratului Augustus a zăbovit poate pe aceste piciorușe încântătoare și pe aceste aripi dulci.“ Când au pornit spre Florența, băieții Portinari se clătinau sub greutatea pungilor de bani.

– Și domnia ta?

– Eu mi-am luat partea și am rămas, ca să vând catârii.

Se îndreaptă în josul dealului, spre curțile interioare. Ieșind în soare, își duce mâna streașină la ochi, privind prin încâlceala coroanelor copacilor care se întind în depărtare.

– I-am zis reginei: lasă-l pe Henric să plece în pace. Altfel s-ar putea să nu o lase pe prințesă să se mute cu ea.

Surprins, Wriothesley rostește:

– Dar s-a hotărât. Urmează să se separe. Maria se va duce la Richmond.

El nu știa. Speră că ezitarea lui nu a fost sesizată.

– Desigur. Dar reginei nu i s-a spus asta și merita să încerc, nu?

Acum se vede cât este de util Master Wriothesley. Cum aduce el informații de la secretarul Gardiner.

– Este o cruzime. Să folosești copila împotriva mamei sale.

– Crud, da…, dar întrebarea este: ți-ai ales prințul? Fiindcă asta faci, îl alegi și știi cum este. Și apoi, după ce l-ai ales, îi spui numai da – da, este posibil, da, se poate face. Dacă nu îți place de Henric, poți pleca din țară să-ți găsești alt prinț, dar să-ți spun ceva – dacă eram în Italia, Caterina ar fi fost acum moartă și-ngropată.

– Dar ai jurat să o respecți pe regină, zice Rafe.

– Așa e. Și o să-i respect și cadavrul.

– Nu o să ai ceva de-a face cu moartea ei, nu?

El se oprește. Își apucă fiul de braț și îl răsucește ca să-l privească drept în față.

– Refă pașii acestei discuții.

Gregory își smulge brațul din strânsoare.

– Nu, ascultă, Gregory. Am spus: cedează în fața vrerii regelui. Deschide calea pentru dorințele sale. Asta face un curtean. Însă înțelege un lucru: este imposibil ca Henric să-mi ceară mie sau oricui altcuiva să-i facă rău reginei. Doar nu e un monstru. Chiar și acum simte afecțiune pentru ea; cum ar putea fi altfel? Și are un suflet care, speră el, va fi salvat. Se spovedește zilnic unuia sau altuia dintre duhovnicii lui. Crezi că împăratul sau regele Francisc fac asta? Te asigur că inima lui Henric este plină de simțăminte; iar sufletul lui, îți jur, este cel mai cercetat suflet din întreaga creștinătate.

– Master Cromwell, intervine Wriothesley, este fiul domniei tale, nu vreun ambasador.

El îi dă drumul lui Gregory.

– Să mergem la râu? Poate acolo adie briza.

În curtea de jos, șase perechi de câini de vânătoare se agită și chelălăie în cuștile pe roți în care o să fie transportați prin țară. Fluturându-și cozile, se urcă unii peste alții, își răsucesc urechile și mușcă, lătrăturile și urletele lor contribuind la senzația de

neliniște care a cuprins castelul. Seamănă mai degrabă cu evacuarea unui fort decât cu o călătorie de vară. Cărăuși transpirați încarcă bunurile regelui în căruțe. Doi bărbați cu un cufăr țintat s-au înțepenit într-o ușă. El se gândește la sine în trecut – un copil bătut, încărcând căruțe ca să primească în schimb o călătorie gratuită. Se apropie de ei.

– Cum s-a întâmplat asta, băieți?

Îndreaptă unul dintre colțurile cufărului și îl împinge înapoi în odaie; cu o mișcare a mâinii, alege unghiul potrivit de rotire; după o clipă în care cei doi bâjbâie și lada le alunecă din mâini, ies în lumina soarelui cu un strigăt: „A ieșit!", de parcă ideea ar fi fost a lor. Să împachetați apoi lucrurile reginei, le cere el, ca să fie duse la palatul cardinalului din More, iar ei replică, surprinși: chiar așa, master? Și dacă nu o să vrea să plece? El le răspunde: atunci înfășurați-o într-un covor și suiți-o într-o căruță. Le dă câțiva bănuți: luați-o mai ușor, e prea cald să vă istoviți așa. O pornește agale înspre băieți. Un bărbat duce de căpăstru caii care vor fi înhămați la căruțele în care sunt încărcate cuștile cu câini și, simțind mirosul, aceștia încep să latre agitați, hămăiala auzindu-se chiar și după ce ei ajung în barcă.

Apa râului e maronie, toropită; pe malul din Eton, mai multe lebede apatice ies și intră dintr-un pâlc de ierburi. Ambarcațiunea saltă ușor sub ei.

– Ăsta n-o fi Sion Madoc? întreabă el.

– Nu uiți niciodată o față, nu?

– Nu, când e atât de urâtă.

– Dar te-ai văzut în oglindă, *bach*?

Barcagiul mănâncă un măr, cu cotor cu tot; cusurgiu, aruncă semințele peste bord.

– Ce mai face taică-tu?

– E mort. Sion scuipă și codița. E vreunul al dumitale?

– Eu, răspunde Gregory.

– Ăsta e al meu. Sion face semn din cap spre vâslașul aflat de cealaltă parte a bărcii, un ghemotoc de flăcău care se înroșește și-și ferește privirea. Tatăl dumitale obișnuia să închidă prăvălia pe o astfel de vreme. Stingea focul și pleca la pescuit.

– Biciuia apa cu undița, spune el, și pocnea peștii până mureau. Sărea în apă și îi scotea din adâncurile verzi. Cu degetele în branhii, urla la ei: „La ce te uiți, fiu de curvă solzos? Te uiți la mine?"

– Nu era omul cu care să stai liniștit și să te bucuri de soare, explică Madoc. Aș putea spune nenumărate povești despre Walter Cromwell.

Master Wriothesley este atent. El nu înțelege câte poți afla de la barcagii, din argoul lor blasfemiator și iute. La doisprezece ani, Cromwell îl vorbea fluent, era limbajul lui matern, iar acum îi revine pe limbă în parte firesc, în parte murdar. A învățat să stăpânească și fragmente de greacă, pe care le schimbă cu Thomas Cranmer, cu Spune-mi-Risley: limbaj primar, simplu, ca un fruct delicat. Dar un cărturar grec nu te face să-ți ciulești urechile așa cum reușește Sion acum, când își spune părerea lui de om din Putney despre nenorociții de Boleyni. Henric i-a tras-o la mamă, bravo lui. I-o trage la soră – la ce-i bun un rege? Dar trebuie să se oprească undeva. Nu suntem animale pe câmp. Sion îi zice lui Anne țipar, pescuitoare în ape tulburi, și el își amintește cum îi spusese cardinalul: dușmanul meu șerpesc. Sion zice: ea și-o trage cu fra'su. El se miră: cum, cu fratele ei George?

– Cu oricare frate. Fac chestiile astea în familie. Fac mizerii franțuzești, ca…

– Poți să vorbești mai încet?

Se uită în jur, de parcă niște dușmani ar putea înota pe lângă barcă.

– … și de aia se păstrează ea și nu se dă lui Henric, fiindcă, dacă o să-l lase să i-o tragă, atuncea el o să-i zică mulțam fain, fată, acuma tai-o de aicea, așa că ea: vai, Înălțimea Voastră, nu aș putea vreodată să permit… fiindcă știe că chiar în noaptea aia fra'su o

să i-o lingă pân' la gâlci și apoi: scuză-mă, surioară, acuma io ce mă fac cu instalația asta umflată, iar ea zice: oh, nu te necăji, milord frate, bag-o pe intrarea din dos, acolo nu e nici o problemă.

Mulțumesc, zice el, n-aveam idee cum reușesc s-o facă.

Băieții au priceput cam un cuvânt din trei. Sion primește un bacșiș. Faptul că i se reamintise de imaginația celor din Putney merită toți banii. O să păstreze cu sfințenie amintirea chicotitului lui Sion: atât de diferit de cel al lui Anne.

Mai târziu, acasă, Gregory întreabă:

– Oare au voie oamenii să vorbească astfel? Și să mai fie și plătiți pentru asta?

– Spunea ce gândea. Ridică din umeri. Așa că, dacă vrei să afli ce gândesc oamenii…

– Spune-mi-Risley se teme de tine. Zice că pe drumul de întoarcere din Chelsea l-ai amenințat pe secretarul principal că o să-l arunci din propria barcă și o să-l îneci.

Nu așa îmi aduc eu aminte de discuția aia.

– Și Spune-mi crede că aș putea s-o fac?

– Da. Crede că ai putea face orice.

De Anul Nou i-a dat lui Anne un set de furculițe de argint cu mâner de cristal. El speră că o să le folosească să mănânce, nu să înțepe oamenii cu ele.

– Din Veneția!

Este încântată. Le ridică, iar cristalul mânerelor prinde și împrăștie lumina.

El a mai adus un cadou, pe care ea să-l dea mai departe. Este învelit într-o bucată de mătase azurie.

– Este pentru copila care plânge întotdeauna.

Anne rămâne cu gura ușor întredeschisă.

– Nu știi? Ochii îi mustesc de o veselie întunecată. Vino, să-ți spun la ureche.

Obrazul ei îl atinge ușor pe al lui. Pielea ei răspândește un parfum ușor: ambră, trandafiri.

– Sir John Seymour? Dragul Sir Seymour? *Bătrânul* Sir John, cum îi spun oamenii?

Sir John nu este decât cu vreo doisprezece ani mai în vârstă ca el, dar amabilitatea poate să te îmbătrânească; și cum fiii lui, Edward și Tom, sunt acum la curte, dă impresia că se apropie de pensionare.

– Acum înțelegem de ce nu-l mai vedem, murmură Anne. Acum înțelegem ce face acolo la țară.

– Vânează, probabil.

– Da, a prins-o în plasă pe Catherine Fillol, nevasta lui Edward. Au fost prinși împreună, dar nu reușesc să aflu unde: în patul ei, al lui, în fâneață, în șură – mda, e cam frig, desigur, dar își țineau unul altuia de cald. Iar acum Sir John a mărturisit totul, ca de la bărbat la bărbat, și i-a spus fiului său în față că ea a fost a lui în fiece săptămână încă de la nuntă, și cum sunt vreo doi ani de atunci, și, să zicem, în șase luni, atunci…

– Puteți rotunji la o sută douăzeci de ori, presupunând că s-au înfrânat de sărbătorile importante…

– Adulterinii nu se opresc în Postul Mare.

– A, am crezut că o fac.

– Ea a născut doi copii, așa că lăsăm timp și pentru lăuzie… Sunt băieți, știi. Așa că Edward este…

El își imaginează cum este Edward. Profilul acela pur de șoim.

– Îi va scoate din familie. O să fie considerați bastarzi. Ea, Catherine Fillol, va fi trimisă la mănăstire. Eu cred că ar fi trebuit s-o pună într-o cușcă! El cere anularea căsătoriei. Cât despre dragul Sir John, cred că nu o să-l mai vedem prea curând la curte.

– Și de ce vorbim în șoaptă? Trebuie că sunt ultimul om din Londra care nu știa asta.

– Regele încă nu a auzit. Și știi cât de decent e. Așa că, dacă vine la el cineva cu glume pe tema asta, să nu fim eu sau tu.

– Și fiica? Jane, nu?

Anne chicotește înfundat.

– Față păstoasă? S-a dus la Wiltshire. Cea mai bună mișcare ar fi s-o urmeze pe cumnată-sa la mănăstire. Soră-sa, Lizzie, s-a măritat bine, dar nimeni nu o vrea pe papă-lapte, iar de acum înainte, nici atât. Ochii lui Anne cad pe cadou; întreabă, brusc neliniștită, geloasă: Ce este?

– Doar o carte cu modele de cusături.

– Câtă vreme nu e nimic care să-i pună mintea la încercare… De ce i-ai trimite un cadou?

– Îmi pare rău pentru ea.

Acum cu atât mai mult.

– Ah. Sper că nu o placi, nu?

Răspunsul corect ar fi: nu, milady Anne, numai pe tine te plac.

– Oare este cuviincios să-i trimiți un cadou?

– Doar nu sunt poveștile lui Boccaccio.

Ea râde.

– I-ar putea spune *ei* lui Boccaccio câteva povești, păcătoșii ăia de la Wolf Hall.

Thomas Hitton, preot, a fost ars pe rug la sfârșit de februarie, după ce a fost arestat de Fisher, episcop de Rochester, sub acuzația de contrabandă cu Scripturile lui Tyndale. Curând după aceea, ridicându-se de la masa frugală a episcopului, o duzină de oaspeți s-au prăbușit la pământ, vomitând, înțepeniți de durere. Și au fost duși, albi ca varul și aproape fără suflare, în patul lor, sub îngrijirea doctorilor. Doctorul Butts a zis că supa a fost de vină; din mărturia servitorilor a reieșit că a fost singurul fel pe care îl mâncaseră cu toții.

Sunt otrăvuri pe care natura însăși le plăsmuiește, așa că el, înainte de a-l pune la cazne pe bucătarul episcopului, ar fi făcut o vizită în bucătării și ar fi trecut o spumieră peste oalele cu supă. Dar nimeni nu se îndoise că fusese vorba de o crimă.

Bucătarul a recunoscut fără întârziere că pusese în fiertură o pulbere albă pe care i-o dăduse cineva. Cine? Un bărbat. Un străin care a spus că va fi o glumă bună, ca să le provoace o pântecare lui Fisher și oaspeților săi.

Regele e scos din fire: plin de furie și de teamă. Dă vina pe eretici. Clătinând din cap și trăgându-se de buza de jos, doctorul Butts spune că Henric se teme de otravă mai tare decât de flăcările iadului.

Oare ai pune otravă în mâncarea episcopului doar fiindcă un străin ți-a zis că o să fie distractiv? Bucătarul nu a vrut să spună mai multe sau poate că ajunsese într-o stare în care nu mai putea să spună nimic. Prin urmare, interogatoriul a fost făcut fără chibzuială, îi spune el lui Butts; și mă întreb de ce. Doctorul, un om care iubește Evanghelia, râde acru și afirmă:

– Dacă voiau ca omul să vorbească, l-ar fi chemat pe Thomas Morus.

Se aude că lordul cancelar a devenit un adevărat maestru în arta dublă a întinderii și a comprimării slujitorilor Domnului. Când sunt arestați eretici, el asistă în Turn la aplicarea torturii. Se zice că în casa de la poarta domeniului său din Chelsea îi ține pe suspecți în butuci, în vreme ce le predică și îi supune la cazne: care este numele tipografului, numele stăpânului corabiei care a adus aceste cărți în Anglia. Se spune că folosește biciul, cătușele și cadrul de tortură numit Fiica lui Skeffington. Este un instrument portabil, în care trupul omului este îndoit cu genunchii la piept, având un cerc de fier pe spinare; cu ajutorul unui șurub, cercul este strâns până când îi strivește coastele. Este nevoie de măiestrie ca omul să nu se sufoce: dacă se întâmplă asta, tot ce știe e pierdut.

În următoarea săptămână, doi dintre oaspeții la cină mor; Fisher își revine. El se gândește că bucătarul a vorbit, dar cele spuse de acesta nu erau pentru urechile omului de rând.

Se duce să o vadă pe Anne. Ca un ghimpe între două roze, stă cu verișoara ei, Mary Shelton, și cu Jane, Lady Rochford, soția fratelui ei.

– Milady, știți că regele a pregătit o nouă formă de moarte pentru bucătarul lui Fisher? O să fie fiert de viu.

Mary Shelton icnește și se înroșește, de parcă ar fi fost ciupită de vreun curtean îndrăzneț. Jane Rochford rostește tărăgănat:

– *Vere dignum et iustum est, aequum et salutare.* Apoi traduce pentru Mary: Nimerit.

Pe chipul lui Anne nu se citește nimic. Nici măcar un om priceput ca el nu găsește nimic acolo.

– Și cum o s-o facă?

– Nu am cerut amănunte. Vreți să mă interesez? Cred că o să-l ridice cu lanțurile, ca mulțimea să vadă cum i se jupoaie pielea și să-l audă urlând.

Ca să fie cinstit față de Anne, și dacă s-ar fi dus cineva la ea și i-ar fi șoptit: urmează să fii și tu fiartă, probabil că ar fi ridicat din umeri: *c'est la vie.*

Fisher e la pat vreme de o lună. Când începe să meargă arată ca un cadavru ambulant. Intervenția îngerilor și a sfinților nu a fost îndeajuns să-i lecuiască durerea din pântece și să-i pună înapoi carne pe oase.

Acum sunt zilele adevărului crud rostit de Tyndale. Sfinții nu sunt prietenii voștri și nu o să vă apere. Nu vă pot salva sufletele. Nu-i puteți tocmi cu rugăciuni și cu lumânări, așa cum tocmiți un om pentru seceriș. Sacrificiul lui Hristos s-a făcut pe Drumul Golgotei; nu se poate face în timpul liturghiei. Preoții nu vă vor asigura drumul spre rai; nu aveți nevoie de preoți care să mijlocească între voi și Domnul vostru. Nici un fel de virtuți nu vă pot salva; numai virtuțile lui Hristos cel viu.

Martie: Lucy Petyt, al cărei soț este băcan și membru al Camerei Comunelor, vine să-l vadă la Austin Friars. Poartă piele neagră de miel – importată, bănuiește – și o rochie cenușie

modestă, de lână toarsă; Alice îi ia mănușile și le mângâie pe furiș cu un deget, ca să aprecieze calitatea căptușelii de mătase. El se ridică de la birou și o prinde de mâini, trăgând-o aproape de foc, apoi îi dă o cupă de vin fiert cu mirodenii. Mâinile ei tremură când iau cupa între palme și rostește:

– Mi-aș dori ca John să aibă toate astea. Vinul ăsta. Focul ăsta.

Ningea în zorii zilei când avusese loc raidul de la Lion's Quai, dar curând răsărise soarele de iarnă, lustruind ochiurile de geam și scoțând în relief odăile lambrisate ale caselor din oraș, aruncând râpe de umbre și revărsări de lumină rece.

– Asta nu pot să-mi scot din minte – frigul.

Și pe Morus, cu chipul ascuns în blănuri, stând în pragul ușii cu gărzile lui, gata să cerceteze depozitul și odăile lor de locuit.

– Am ajuns prima acolo, continuă ea, și l-am potopit cu amabilități – am exclamat: Doamne, iată-l pe lordul cancelar că vine cu treburi parlamentare.

Vinul îi inundă chipul și îi dezleagă limba.

– Tot îi spuneam: ați mâncat de dimineață, sir, sunteți sigur, și servitorii i se tot băgau în drum, împiedicându-l – scoate un hohot de râs scurt și lipsit de veselie – și în tot acest timp John ascundea hârtiile în spatele unui lambriu…

– Ai procedat bine, Lucy.

– Când au urcat la etaj, John era pregătit să-l primească – oh, lord cancelar, fii binevenit în casa mea –, dar bietul nefericit își aruncase *Testamentul* sub birou și ochii mi-au căzut drept pe el; mă întreb dacă privirea lor nu a urmat-o pe a mea.

După o oră de căutări nu găsiseră nimic; așadar, ești sigur, John, a întrebat cancelarul, că nu ai nici o carte dintr-astea noi, căci am fost informat că ai. (Și *Testamentul* lui Tyndale zăcea acolo, ca o pată de otravă pe dalele podelei.) Nu știu cine ar fi putut să vă spună asta, a replicat John Petyt. Am fost mândră de el, continuă Lucy, întinzând cupa să-i mai fie turnat vin, am fost

mândră că a vorbit astfel. Morus a răspuns: este adevărat că nu am găsit nimic astăzi, dar trebuie să mergi cu acești oameni. Domnule locotenent, ia-l, te rog.

John Petyt nu este un om tânăr. La indicațiile lui Morus, doarme pe un strat de paie așezate pe jos; au fost primiți vizitatori doar ca să poată răspândi prin vecini vestea că pare atât de bolnav.

– I-am trimis mâncare și haine călduroase, spune Lucy, dar au fost refuzate din ordinele lordului cancelar.

– Există un tarif pentru mită. Îi plătești pe temniceri. Ai nevoie de bani?

– Dacă o să am, o să vin la domnia ta. Ea pune cupa pe birou. Nu o să ne poată arunca pe toți în temniță.

– Are destule închisori.

– Pentru trupuri, așa e. Dar ce sunt trupurile? Poate să ne ia bunurile, dar Dumnezeu ne va ajuta să prosperăm. Poate să-i închidă pe negustorii de cărți, dar cărți vor continua să existe. Au ei moaște și sfinți pictați pe geamuri, lumânări și altare, dar Dumnezeu ne-a dat nouă tiparnița. Obrajii îi strălucesc. Privește în jos spre desenele de pe biroul lui. Ce sunt astea, Master Cromwell?

– Planurile mele pentru grădină. Sper să cumpăr câteva case de aici din spate, vreau terenul lor.

Ea zâmbește.

– O grădină… Este primul lucru plăcut pe care l-am auzit în ultima vreme.

– Sper să vii cu John să vă bucurați de ea.

– Și asta… Ai de gând să construiești un teren de tenis?

– Dacă o să am pământ destul. Și aici, uite, vreau să plantez o livadă.

Ochii îi înoată în lacrimi.

– Vorbește cu regele. Ne bizuim pe domnia ta.

El aude sunet de pași: e Johane. Lucy își duce mâna la gură.

– Doamne, iartă-mă… Pentru o clipă te-am confundat cu sora dumitale.

– Se face greșeala asta, zice Johane. Și încă de multe ori. Doamnă Petyt, îmi pare tare rău să aud că soțul dumitale este în Turn. Însă ați atras singuri asta asupră-vă. Voi, oameni buni, ați fost primii care l-ați defăimat pe răposatul cardinal. Dar bănuiesc că acum l-ați vrea înapoi.

Lucy iese fără să mai rostească nici un cuvânt, aruncând doar o privire lungă peste umăr. El o aude pe Mercy salutând-o; de la ea va căpăta mai multă înțelegere. Johane se apropie de foc și își încălzește mâinile.

– Ce își închipuie că poți să faci pentru ea?

– Să merg la rege. Sau la Lady Anne.

– Și o să te duci? Nu o face, îi zice ea. Nu o face.

Își șterge o lacrimă cu încheietura degetului. Lucy a supărat-o.

– Morus nu-l va supune la cazne. Se va duce vorba și orașul nu o să accepte una ca asta. Dar ar putea să moară oricum. Ridică privirea spre el. Știi, este destul de bătrână Lucy Petyt. Nu ar trebui să poarte gri. Ai văzut cum i s-au supt obrajii? Nu o să mai aibă copii.

– Am priceput ideea, spune el.

Mâna ei se încleștează pe fuste.

– Dar dacă o va face? Dacă o să-l supună la cazne? Și o să dea nume?

– Ce-mi pasă mie? Se întoarce cu spatele. El deja îmi știe numele.

El vorbește cu Lady Anne. Ce pot să fac eu? întreabă ea, iar el spune: știi cum să-l mulțumești pe rege, bănuiesc. Ea râde și zice: ce, virginitatea mea pentru un băcan?

El vorbește regelui când prinde ocazia, dar regele îi aruncă o privire goală și zice că lordul cancelar știe ce face. Anne îi spune: am încercat, după cum bine știi, chiar eu i-am pus cărțile lui

Tyndale în mână, în mâna lui regală; crezi oare că Tyndale ar putea să se întoarcă în regat? În iarnă au avut loc negocieri și schimburi de scrisori peste Canal. În primăvară, Stephen Vaughan, omul lui din Anvers, a aranjat o întâlnire: seara, în amurgul tainic, pe un câmp de lângă zidurile orașului. Cu scrisoarea lui Cromwell în mână, Tyndale a plâns: vreau să mă duc acasă, a zis, m-am săturat de asta, să fiu vânat din oraș în oraș și din casă în casă. Vreau să mă întorc, și dacă regele zice da, dacă zice da Scripturilor în limba noastră maternă, poate să aleagă un tălmaci, și eu nu o să mai scriu nici un rând. Poate să facă ce vrea cu mine, să mă tortureze sau să mă omoare, dar numai să-i lase pe oamenii din Anglia să audă Evanghelia.

Henric nu a spus nu. Nu a spus „niciodată". Deși traducerea lui Tyndale și orice altă traducere sunt interzise, poate că, într-o zi, o să consimtă ca un cărturar mulțumitor să facă o traducere. Cum ar putea să nu accepte măcar atâta lucru? Vrea să-i facă pe plac lui Anne.

Dar vine vara și el, Cromwell, știe că a ajuns pe marginea prăpastiei și că trebuie să găsească, bâjbâind, drumul înapoi. Henric este prea timid, Tyndale, prea intransigent. Scrisorile lui către Stephen au o notă de panică: abandonați corabia. Nu are de gând să se sacrifice din cauza durității lui Tyndale; Sfinte Doamne, spune el, Morus, Tyndale, se merită unul pe celălalt, catârii ăștia cu chip de om. Tyndale nu vrea să se pronunțe în favoarea divorțului lui Henric; și, de fapt, nici călugărul Luther nu vrea. Ai crede că ar fi în stare să sacrifice un aspect minor al principiului ca să-și facă un prieten din regele Angliei – dar nu.

Și când Henric întreabă: „Cine e Tyndale să mă judece?", Tyndale trimite un mesaj trufaș înapoi, iute ca zborul unui cuvânt: un creștin poate să-l judece pe un altul.

– O pisică îl poate privi pe rege, spune el.

Îl ține în brațe pe Marlinspike și stă de vorbă cu Thomas Avery, băiatul pe care îl școlește în tainele meseriei. Avery a stat

cu Stephen Vaughan, ca să învețe practica printre negustorii de acolo, dar poate sosi la Austin Friars cu orice corabie, aducându-și în micul sac de călătorie câteva cămăși și vesta de lână. Când intră tropăind, strigă după Mercy, după Johane, după copile, pentru care aduce dulciuri și nimicuri de la negustorii de pe stradă. Lui Richard, Rafe ori Gregory, dacă acesta e acasă, le dă în joacă vreo câțiva pumni în semn de „m-am întors", dar tot ținându-și sacul sub braț.

Băiatul îl urmează în birou.

– Nu ți-a fost niciodată dor de casă când erai plecat în călătorii, master?

El ridică din umeri: probabil, dacă aș fi avut o casă. Lasă pisica jos, deschide sacul. Ridică pe deget un șir de mătănii: ca să te arăți cu ele, spune Avery, iar el răspunde: bravo, băiete. Marlinspike sare pe birou; se uită chiorâș în sac, dând cu lăbuța.

– Singurii șoareci de acolo sunt de zahăr.

Băiatul trage motanul de urechi, îl smotocește.

– În casa lui Master Vaughan nu avem animale de companie.

– E preocupat numai de afaceri. Și foarte neînduplecat zilele astea.

– Îmi zice: Thomas Avery, la ce oră ai ajuns acasă aseară? I-ai scris stăpânului? Ai fost la liturghie? De parcă îi pasă lui de liturghie!

– Primăvara viitoare poți să vii acasă.

În timp ce stau de vorbă, el despăturește vesta dintr-o mișcare, o întoarce pe dos și cu o foarfecă mică începe să desfacă un tiv.

– Frumoasă cusătură. Cine a făcut-o?

Tânărul ezită și roșește.

– Jenneke.

Din căptușeală scoate hârtia subțire, împăturită. O desface.

– Trebuie să aibă ochi buni.

– Are.

– Sunt și frumoși?

Ridică privirea, zâmbind. Băiatul se uită drept la el. Pentru o clipă, pare uimit, de parcă ar vrea să spună ceva; apoi își lasă ochii în jos și se întoarce.

– Doar te tachinam, Tom, nu pune la inimă. Începe să citească scrisoarea lui Tyndale. Dacă e fată bună și se află în casa lui Tyndale, care-i problema?

– Ce zice Tyndale?

– Ai adus-o fără s-o citești?

– Prefer să nu știu. Pentru orice eventualitate.

Pentru eventualitatea că te trezești oaspetele lui Thomas Morus. Ține scrisoarea cu mâna stângă; dreapta i se face încet pumn.

– Numai să îndrăznească să se apropie de oamenii mei. O să-l târăsc afară din Westminster și o să-l izbesc cu capul de caldarâm până când o să priceapă ce înseamnă dragostea lui Dumnezeu.

Băiatul rânjește și se lasă să cadă pe un scaun. El, Cromwell, își aruncă din nou ochii pe scrisoare.

– Tyndale zice că probabil nu se va întoarce niciodată, chiar dacă Lady Anne ajunge regină… o perspectivă în ajutorul căreia, trebuie să spun, nu vrea să facă absolut nimic. Spune că nu ar putea să aibă încredere într-o înțelegere corectă, chiar dacă ar fi semnată de rege, atâta vreme cât Thomas Morus trăiește și este lord cancelar, fiindcă Morus consideră că nu trebuie să-ți ții promisiunea făcută unui eretic. Poți să citești și tu scrisoarea. Lordul nostru cancelar nu respectă nici ignoranța, nici inocența.

Băiatul tresare, dar ia hârtia. Ce lume e și asta, în care promisiunile nu sunt respectate?

– Spune-mi cine e Jenneke, rostește el blând. Vrei să-i scriu tatălui ei despre tine?

– Nu. Avery ridică ochii, năuc; se încruntă. Nu, este orfană. Master Vaughan o ține pe propria cheltuială. Cu toții o învățăm engleză.

– Deci, nu ți-ar aduce nici un ban?

Tânărul pare nedumerit.

– Probabil că Stephen o să-i dea o zestre.

Ziua este prea blândă ca să se facă focul. Este încă prea devreme ca să se aducă o lumânare. În loc să o ardă, el rupe bucățele scrisoarea de la Tyndale. Marlinspike, cu urechile ciulite, mestecă un fragment din ea.

– Frate motan, spune el. Întotdeauna i-au plăcut Scripturile.

Scriptura sola. Numai Evanghelia te va îndruma și te va mângâia. Nu are rost să te rogi la un lemn cioplit ori să aprinzi o lumânare în fața unui chip pictat. Tyndale zice că „evanghelie" înseamnă veste bună, înseamnă cântec, înseamnă dans – cu anumite limite, desigur.

– Chiar pot să mă întorc acasă primăvara viitoare? întreabă Thomas Avery.

Lui John Petyt, aflat în Turn, i se permite să doarmă într-un pat; dar nici o șansă totuși să se întoarcă acasă, la Lion's Quay.

Cranmer i-a spus, într-o seară când stătuseră de vorbă până târziu, că Sfântul Augustin zicea că nu trebuie să întrebăm unde ne este casa, fiindcă în cele din urmă toți ne întoarcem acasă la Dumnezeu.

Postul Mare vlăguiește spiritul, așa cum, de altfel, este menit să facă. Ducându-se din nou la Anne, îl găsește pe Mark aplecat peste lăută și ciupind coardele unei melodii tânguitoare. Îi dă un bobârnac în cap când trece pe lângă el și îi spune:

– Fii mai vesel, bine?

Mark aproape cade de pe scaun. Lui i se pare că toți oamenii aceștia sunt cufundați într-o permanentă stare de amețeală, ușor de surprins, ușor de atacat.

Trezindu-se din visare, Anne întreabă:

– Ce ai făcut?

– L-am lovit pe Mark. Numai cu un deget, arată el.

– Mark? întreabă Anne. Cine-i Mark? A, așa îl cheamă?

În această primăvară a anului 1531 el își propune să fie plin de veselie. Cardinalul era un mare nemulțumit, dar mormăielile prin care își exprima nemulțumirea erau cumva amuzante. Cu cât se plângea mai mult, cu atât omul lui, Cromwell, devenea mai vesel; asta era înțelegerea.

Și regelui îi place să se plângă. Îl doare capul. Ducele de Suffolk este prost. Vremea e prea caldă pentru perioada asta a anului. Țara se duce de râpă. Și el e neliniștit; îi este teamă de farmece, de oameni care gândesc rău despre el, în vreun fel clar ori mai puțin clar. Cu cât regele devine mai neliniștit, cu atât mai calm este noul lui servitor, mai optimist, mai devotat. Și cu cât regele devine mai tăios și mai cusurgiu, cu atât cei care vin cu cereri la el caută mai mult compania lui Cromwell și amabilitatea lui nesecată.

Acasă, Jo vine la el cu expresie de nedumerire pe chip. Acum este o tânără domnișoară și pe chip i-a apărut deja acea încruntare de femeie, o încrețire ușoară a pielii pe frunte, pe care o moștenește de la mama ei, Johane.

– Sir, cum să vopsim ouăle de Paști?

– Cum le-ați vopsit anul trecut?

– În fiecare an dinainte de acesta le-am făcut pălării, ca ale cardinalului.

Ea îi privește chipul, ca să citească efectul cuvintelor ei; este exact obiceiul lui și el se gândește: nu numai copiii tăi sunt copiii tăi.

– Ce s-a întâmplat?

– Nimic. Aș fi vrut să fi știut asta. I-aș fi dus unul. I-ar fi plăcut.

Jo își pune mâna ei moale într-a lui. Este încă o mână de copil, cu pielea roasă la încheieturi, cu unghiile mâncate.

– Acum sunt unul dintre sfetnicii regelui, zice el. Poți să pictezi o coroană pe ele dacă vrei.

Nebunia asta cu mama ei, nebunia asta care încă se petrece trebuie să înceteze. Și Johane o știe. Obișnuia să-și găsească scuze

ca să se afle acolo unde era și el. Dar acum, dacă el stă la Austin Friars, ea locuiește la casa din Stepney.

– Mercy știe, îi murmură ea în trecere.

E de mirare că i-a luat atât de mult timp să-și dea seama, dar de aici se poate învăța ceva; ai impresia că oamenii te țin mereu sub observație, dar asta înseamnă vina, care te face să tresari la fiecare umbră. Însă, în cele din urmă, Mercy descoperă că are ochi în cap și gură să vorbească, și profită de ocazie o dată, când sunt singuri.

– Am auzit că regele a găsit un mod să ocolească cel puțin unul dintre obstacole. Adică, problema căsătoriei lui cu Lady Anne, când și sora ei, Mary, i-a trecut prin pat.

– Am primit cu toții cele mai bune sfaturi, rostește el nepăsător. La recomandarea mea, dr. Cranmer a fost trimis la Veneția, ca să ceară opinia unui grup de rabini erudiți despre înțelesul textelor străvechi.

– Deci, nu este vorba de incest? Dacă nu ai fost căsătorit cu una dintre surori?

– Teologii zic că nu.

– Și cât a costat asta?

– Dr. Cranmer nu știe. Preoții și cărturarii merg la masa negocierilor, apoi un om mai puțin evlavios vine după ei cu un sac cu bani. Nu trebuie să se întâlnească, la intrare ori la ieșire.

– Nu prea e de ajutor în cazul tău, rostește ea fără ocolișuri.

– Nu există ceva de ajutor în cazul meu.

– Vrea să stea de vorbă cu tine. Johane.

– Ce e de spus? Știm cu toții…

Știm cu toții că asta nu duce nicăieri. Chiar dacă soțul ei, John Williamson, mai tușește încă: mereu stai cu urechile pe jumătate ciulite, aici ori la Stepney, ca să auzi hârâitul de avertizare, pe o scară ori în odaia de alături; un lucru este sigur cu John Williamson – nu te va lua niciodată prin surprindere. Doctorul

Butts i-a recomandat aerul de țară și să se țină departe de fum și de aburi.

– A fost un moment de slăbiciune, spune el.

Și apoi? Un alt moment.

– Dumnezeu le vede pe toate. Așa am auzit.

– Trebuie s-o asculți. Chipul lui Mercy, când se întoarce, arde. Îi datorezi asta.

– După cum îmi pare mie, totul este ca o parte a trecutului.

Vocea lui Johane e nesigură; cu un mic gest nervos al degetelor își aranjează boneta ca o semilună și își trage vălul, ca un nor de mătase, peste un umăr.

– Multă vreme nu mi-a venit să cred că Liz nu mai este. Mă așteptam să o văd intrând într-o bună zi.

Pentru el a fost o tentație permanentă să o vadă pe Johane îmbrăcată frumos și a rezolvat problema, după cum spune Mercy, *aruncând* cu banii pe la negustorii de mătăsuri și pe la giuvaiergii, astfel că femeile de la Austin Friars sunt bârfite de nevestele din oraș care spun, cu gurile ascunse în spatele mâinilor (dar cu un murmur respectuos, aproape cu o reverență), sfinte Doamne, la Thomas Cromwell banii trebuie să curgă precum harul divin.

– Așa că acum cred, continuă ea, că tot ceea ce am făcut, din cauză că ea nu mai era, că eram șocați și îndurerați, trebuie să înceteze. Adică, încă suferim. Și o vom face mereu.

El o înțelege. Liz a murit într-o altă epocă, atunci când cardinalul era încă în plină glorie, iar el era omul cardinalului.

– Dacă vrei să te însori, Mercy are o listă. Dar probabil că ai și tu una, pe care nu se află nimeni cunoscut nouă. Desigur, continuă ea, dacă John Williamson ar… Doamne ferește, dar fiecare iarnă am impresia că o să fie ultima pentru el… atunci desigur că eu, fără îndoială, adică, de îndată, Thomas, imediat ce ar fi decent, nu că ne-am strânge mâinile peste coșciug…, dar atunci biserica nu ar fi de acord. Legea nu ar permite.

– Nu se știe niciodată, spune el.

Ea își depărtează mâinile de trup și vorbele încep să curgă valuri.

– Se aude că ai de gând să-i înfrângi pe episcopi și să-l faci pe rege capul bisericii, să le iei veniturile de la Sfântul Părinte și să i le dai lui Henric, apoi Henric o să facă o lege pe placul lui și o să-și alunge nevasta când are chef, și o să se însoare cu Lady Anne, și el o să spună ce e păcat și ce nu și cine se poate căsători. Iar prințesa Maria, Dumnezeu s-o apere, va fi un bastard, și după Henric va fi rege copilul pe care i-l va dărui femeia aceea.

– Johane… când parlamentul se va întruni din nou, vrei să vii și să le spui ceea ce mi-ai spus acum? Fiindcă așa am scuti o mulțime de timp.

– Nu poți să faci asta, spune ea îngrozită. Camera Comunelor nu va vota. Lorzii nu vor vota. Episcopul Fisher nu va permite. Arhiepiscopul Warham. Ducele de Norfolk. Thomas Morus.

– Fisher e bolnav. Warham e bătrân. Iar Norfolk doar ce mi-a spus deunăzi: „Am obosit" – dacă îmi dai voie să-i folosesc expresia – „să lupt sub stindardul cearșafului pătat al Caterinei, și dacă Arthur s-a putut bucura ori nu de trupul ei, cine dă un că… cui îi mai pasă?" Modifică rapid cuvintele ducelui, care fuseseră extrem de necioplite. „Să vină nepoată-mea, Anne", a zis el, „și să facă tot ce poate mai rău."

– Ce poate mai rău?!

Johane a rămas cu gura căscată. Cuvintele ducelui se vor rostogoli pe Gracechurch Street, pe râu și pe pod, până ce femeile vopsite din Southwark le vor trece din gură în gură precum un ulcer. Dar așa sunt cei din familia Howard, așa sunt Boleynii; cu sau fără el, veștile despre caracterul lui Anne se vor răspândi în Londra și în lume.

– Ea pune la încercare răbdarea regelui, spune el. Henric se plânge că niciodată în viață Caterina nu i-a vorbit cum o face

Anne. Norfolk spune că ea folosește cu regele un limbaj pe care nu l-ar folosi nici cu un câine.

– Iisuse! Mă mir că nu o biciuiește.

– Probabil că o va face, după ce se vor căsători. Uite, dacă ar fi ca regina să renunțe la procesul de la Roma, dacă ar supune cazul ei judecății din Anglia ori dacă papa ar ceda dorințelor regelui, atunci toate astea – tot ce ai spus – nu se vor întâmpla, va fi doar… Face din mână un gest moale, de retragere, de parcă ar rula un pergament. Dacă papa Clement ar veni la biroul lui într-o dimineață, pe jumătate adormit, și ar semna cu mâna stângă o bucată de hârtie pe care nu a citit-o, ei bine, cine ar putea să-l țină de rău? Și l-aș lăsa, l-am lăsa netulburat, în posesia veniturilor lui, a autorității lui, fiindcă acum Henric nu vrea decât un singur lucru, și anume pe Anne în patul lui. Dar timpul trece și el începe să se gândească, te rog să mă crezi, la alte lucruri pe care ar putea să le vrea.

– Da. Să se facă toate după cum poftește.

– El este rege. Este obișnuit cu asta.

– Și dacă papa rămâne tot neînduplecat?

– O să ajungă să-și cerșească înapoi veniturile.

– Ar fi în stare regele să ia banii creștinilor? Regele e bogat.

– Aici greșești. Regele e sărac.

– Ah. Și știe asta?

– Nu sunt sigur că știe de unde îi vin banii sau unde se duc. Când lordul cardinal era în viață, nu și-a dorit niciodată un giuvaier la pălărie, ori un cal sau vreo casă frumoasă. Henry Norris îi ține socoteala banilor personali, însă în afară de asta, are mâna băgată prea mult în venituri, după gustul meu. Henry Norris, îi spune el înainte ca ea să-l întrebe, este năpasta vieții mele.

Nu mai adaugă că: este mereu cu Anne când vreau să o văd între patru ochi.

– Probabil că, dacă dorește să ia cina, poate veni aici. Nu acest Henry Norris. Mă refer la Henric, regele nostru sărac.

Ea se ridică; se vede în oglindă; se ferește, de parcă se rușinează de propria imagine reflectată și adoptă o expresie mai nepăsătoare, mai curioasă și mai detașată, mai puțin personală. El o observă făcând asta, ridicându-și ușor sprâncenele, curbându-și buzele la colțuri. Aș putea s-o pictez, se gândește; numai de-aș avea talent. Am privit-o de atâtea ori; dar privitul nu o aduce înapoi din morți și, cu cât te străduiești mai mult să privești, cu atât se îndepărtează mai mult și mai repede. Nu își închipuise vreodată că Liz Wykys îi zâmbea din ceruri văzând ce făcea cu sora ei. Nu, se gândește, nu am făcut decât s-o împing pe Liz în întuneric; și își aduce aminte de ceva ce spusese odată Walter, că mama lui obișnuia să-și spună rugăciunile în fața unei mici sculpturi sfinte pe care o avea în boccea când venise în tinerețe din nord și pe care o întorcea cu spatele când se urca alături de el în pat. Walter spusese: sfinte Doamne, Thomas, dacă nu mă înșel, era nenorocita de Sfânta Felicity și nu încape îndoială că stătea cu fața la perete în noaptea când te-am făcut pe tine.

Johane se plimbă prin cameră. Este o încăpere mare, plină de lumină.

– Toate lucrurile astea, zice ea, lucrurile astea pe care le știm acum. Ceasul. Cufărul acela nou pe care l-ai pus pe Stephen să ți-l trimită din Flandra, cel cu păsări și flori sculptate; te-am auzit cu urechile mele când i-ai zis lui Thomas Avery: a, spune-i lui Stephen că îl vreau, nu-mi pasă cât costă. Toate aceste tablouri înfățișând oameni pe care nu îi știm, toate aceste… nu știu… lăute și cărți de muzică, pe care înainte nu le aveam, iar când eram copilă nu obișnuiam să mă uit în oglindă, dar acum o fac în fiecare zi. Și pieptenele, mi-ai dăruit un pieptene de fildeș. Nu am avut niciodată unul al meu. Liz obișnuia să-mi împletească părul și să mi-l ascundă sub bonetă, și eu făceam la fel cu al ei, și dacă nu arătam cum se cuvine se găsea imediat cineva să ne-o spună.

De ce suntem atât de legați de asprimea trecutului? De ce suntem atât de mândri de noi înșine fiindcă i-am suportat pe tații

și pe mamele noastre, zilele fără foc și zilele fără carne, iernile aspre și limbile ascuțite? Nu că am fi avut de ales. Odată, când erau tineri, văzându-l într-o dimineață că încălzește la foc cămașa lui Gregory, chiar și Liz îi spusese cu asprime: nu face asta, altminteri o să se aștepte la așa ceva în fiecare zi.

– Liz, zice el, adică Johane…

Greșeala asta ai făcut-o de prea multe ori, spune chipul lui Johane.

– Vreau să fac ceva pentru tine, spune-mi ce pot să-ți dau.

Așteaptă ca ea să înceapă să țipe, așa cum fac femeile de obicei: crezi că poți să mă cumperi?, dar ea nu o face, ascultă, iar el are impresia că ea este ca vrăjită, cu chipul încordat, cu ochii ațintiți în ai lui, în vreme ce ascultă teoria lui despre ce poți cumpăra cu bani.

– În Florența era un om, un călugăr, Fra Savonarola, care i-a convins pe toți să creadă că frumusețea era un păcat. Unii gândeau că e magician, așa că au căzut sub vraja lui și au făcut pe străzi ruguri unde au aruncat tot ce le plăcea, tot ce făcuseră cu mâna proprie sau se chinuiseră să poată cumpăra – baloturi de mătase, cearșafuri brodate de mamele lor pentru paturile matrimoniale, cărți cu poeme scrise chiar de mâna poetului, acțiuni și testamente, hrisoave în care erau trecute sumele care li se datorau, titluri de proprietate, câini și pisici, cămășile de pe ei, inelele de pe degete, femeile – vălurile lor, și știi ce-i mai rău, Johane? Și-au aruncat în foc și oglinzile, ca să nu-și poată vedea chipul și să știe cum se deosebesc de animalele din sălbăticie și de creaturile care urlau pe ruguri. Și după ce și-au topit oglinzile, s-au dus în casele lor goale și s-au întins pe jos, fiindcă își arseseră și paturile, iar când s-au sculat a doua zi cu trupul înțepenit de pe podelele tari nu mai exista nici o masă pentru micul dejun, fiindcă le folosiseră ca să aprindă rugurile, și nici un scaun pe care să stea, fiindcă le făcuseră surcele, și nici pâine să mănânce, fiindcă brutarii aruncaseră în flăcări vasele și drojdia, și făina, și cântarele.

Și știi ce era mai rău? Că erau cu mintea limpede. Cu o noapte înainte, luaseră burdufurile de vin… Mimează cu mâinile gestul de a azvârli ceva în foc. Așa că erau treji și cu mintea limpede și s-au uitat în jur și au descoperit că nu au nimic să mănânce, nimic să bea și nimic pe care să stea.

– Dar nu asta a fost cel mai rău. Ai spus că cel mai rău a fost că au distrus oglinzile. Și nu au putut să se mai privească pe sine.

– Da. Ei bine, așa cred. Sper să pot oricând să îmi văd propriul chip. Iar tu, Johane, ar trebui să ai întotdeauna o oglindă de calitate în care să te privești. Căci ești o femeie la care merită să te uiți.

Ai putea să scrii un sonet; Thomas Wyatt i-ar putea scrie un sonet și nu ar avea acest efect… Ea își întoarce capul, dar prin voalul subțire el vede că pielea ei strălucește. Fiindcă femeile sunt slabe la lingușeli: spune-mi, spune-mi ceva, spune-mi ce gândești; și asta a făcut el.

Se despart prieteni. Reușesc asta chiar fără să o facă pentru ultima dată, de dragul vremurilor de demult. Nu că ar fi despărțiți în fapt, doar că acum au o altfel de relație.

– Thomas, îi spune Mercy, când o să fii țeapăn sub o lespede, o să fii în stare să ieși din mormânt cu vorbele tale.

Casa e liniștită, calmă. Agitația orașului e zăvorâtă în afara porților. El pune să se schimbe zăvoarele, și lanțurile să fie întărite. Jo îi aduce un ou de Paște.

– Uite, l-am păstrat pentru tine.

Este un ou alb, fără pete. Nu are desenat un chip, ci doar o singură buclă, de culoarea foiței de ceapă, se vede de sub o coroană care stă strâmb. Alege-ți prințul și o să știi cum arată; sau nu?

– Mama îți trimite un mesaj, spune copila. Să-i zici unchiului tău că aș vrea, drept cadou, o cupă făcută din coaja unui ou de grifon. Ăsta e un leu cu cap și aripi de pasăre; a dispărut, așa că nu mai poți găsi nici unul.

– Să o întrebi ce culoare, îi zice el.

Jo îl sărută pe obraz.

Se uită în oglindă și camera luminată este reflectată înspre el: lăute, portrete, tapiserii de mătase. În Roma trăia odată un bancher pe nume Agostino Chigi. În Siena, de unde provenea, se vorbea că era cel mai bogat om din lume. Când Agostino îl chemase pe papă la cină, mâncarea le fusese servită în vase de aur. Apoi Agostino privise ce rămăsese în urmă: cardinalii sătui, rășchirați, mizeria pe care o făcuseră, carnea pe jumătate mâncată și oasele de pește, scoicile golite și cojile de portocale, și atunci zisese: la gunoi cu ele, ce să ne mai chinuim cu spălatul.

Atunci oaspeții își luaseră farfuriile și le aruncaseră pe fereastră, drept în Tibru. Fețele de masă soioase zburaseră după ele, șervetele albe plutind ca niște pescăruși lacomi ce se reped după resturi. Noaptea romană răsunase atunci de hohotele de râs ale romanilor.

Chigi însă pusese plase pe maluri, și avea scufundători pregătiți să recupereze tot ceea ce cădea pe de lături, în apă, iar câțiva servitori cu ochi ageri, dintre oamenii lui cei mai de încredere, stăteau pe mal, verificând totul pe o listă și însemnând cu un ac fiecare piesă recuperată din adâncuri.

1531: este vara cometei. În amurgul lung, dedesubtul secerii lunii noi și al luminii răspândite de noua stea ciudată, gentilomi în robe negre se plimbă braț la braț prin grădină, vorbind despre mântuire. Sunt Thomas Cranmer, Hugh Latimer, preoți și funcționari din casa lui Anne veniți la Austin Friars și angajați într-o discuție ușoară pe teme teologice: unde a greșit biserica? Cum putem s-o aducem iar pe drumul cel bun?

– Ar fi o greșeală, zice el, privindu-i de la fereastră, să crezi că vreunul dintre acești gentilomi pot să cadă de acord asupra vreunui punct în interpretarea Scripturii. Dă-le un răgaz fără Thomas Morus, și se vor apuca să se persecute unul pe altul.

Gregory stă pe o pernă și se joacă liniștit cu cățelușa. O gâdilă pe la nas cu o pană și ea strănută ca să-l amuze.

– Sir, de ce pe toți câinii tăi îi cheamă Bella și sunt atât de mici?

În spatele lui, la o masă de stejar, Nikolaus Kratzer, astronomul regelui, stă cu astrolabul în față, cu hârtie și cerneală. Pune tocul jos și ridică privirea.

– Master Cromwell, spune el cu glas domol, fie calculele mele sunt greșite, fie universul nu e precum credeam.

– De ce sunt considerate cometele semne rele? întreabă Cromwell. De ce nu sunt bune? De ce prevestesc căderea națiunilor? De ce nu ridicarea lor?

Kratzer e din München, un bărbat brunet de vârsta lui, cu o gură mare și mucalită. Vine aici pentru companie, pentru conversația agreabilă, spirituală, purtată uneori în graiul lui natal. Cardinalul îi fusese patron, iar el îi făcuse un cadran solar frumos, de aur. Când îl văzuse, cardinalul se înroșise la față de plăcere. „Nouă fețe, Nikolaus! Cu șapte mai multe decât are ducele de Norfolk!"

În anul 1456 a apărut o cometă exact ca aceasta. Cărturarii au consemnat-o în scripte, papa Calixtus a excomunicat-o și poate că mai trăiesc vreo doi, trei bătrâni care chiar au văzut-o. Coada ei avea formă de iatagan, și în acel an turcii au năvălit asupra Belgradului. Este bine să se ia aminte la orice prevestiri ale cerurilor; iar regele vrea să primească cel mai bun sfat. Alinierea planetelor în Pești, din toamna anului 1524, a fost urmată de marile războaie din Germania, de ascensiunea sectei lui Luther, de revoltele oamenilor de rând și de moartea a o sută de mii dintre supușii împăratului; de asemenea, de trei ani de ploi. Prădarea Romei a fost prezisă, cu zece ani mai înainte, de zgomote de bătălie în aer și sub pământ: confruntarea unor armate invizibile, fier lovit de fier și urletele fantomatice ale muribunzilor. El, personal, nu se afla atunci la Roma ca să audă toate acestea, dar

întâlnise mulți oameni care ziceau că aveau un prieten care cunoștea un om care se afla acolo.

– Dacă tu poți să fii răspunzător pentru citirea îngerilor, eu pot să-ți verific ce ai lucrat.

– Doctore Kratzer, unde se duce cometa când nu ne uităm la ea? întreabă Gregory.

Soarele a coborât la asfințit; cântecele păsărilor au amuțit; mirosul răzoarelor se strecoară prin fereastra deschisă. Kratzer stă nemișcat, privind în jos la hârtiile sale, încremenit în rugăciune sau de întrebarea lui Gregory, cu degetele lungi, noduroase, împletite. Jos în grădină, dr. Latimer ridică privirea și îi face semn cu mâna.

– Lui Hugh îi e foame. Gregory, poftește-i pe musafiri înăuntru.

– Mai întâi o să verific cifrele. Kratzer clatină din cap. Luther zice că Dumnezeu este deasupra matematicii.

Sunt aduse lumânări pentru Kratzer. Lemnul mesei este negru în amurg și lumina se așază pe el în sfere tremurătoare. Buzele cărturarului se mișcă precum buzele unui călugăr la vespere; cifre lichide curg din toc. El, Cromwell, se întoarce din prag și le vede. Flutură de pe masă, zboară ușor și se topesc în colțurile camerei.

Thurston intră tropăind dinspre bucătării.

– Uneori mă întreb ce cred oamenii că se petrece aici! Că o să fim ruinați dacă dăm niște mese? Toți gentilomii aceștia, și doamnele la fel, ne-au trimis destulă carne să hrănim o armată.

– Trimite-o vecinilor.

– Suffolk ne trimite un căprior în fiecare zi.

– Monsieur Chapuys este vecinul nostru și nu primește prea multe daruri.

– Iar Norfolk…

– Dă-o la poarta din spate. Întreabă-n parohie cui îi e foame.

– Dar e un adevărat chin să pregătim carnea! Jupuirea, porționarea!

– Să vin să-ți dau o mână de ajutor?

– Nu puteți face asta!

Thurston își frământă șorțul în mâini.

– Va fi plăcerea mea.

El își scoate inelul cardinalului de pe deget.

– Stați pe loc! Stați locului și fiți un gentilom, sir. Dați o interdicție ceva, nu puteți? Scrieți o lege! Sir, trebuie să uitați că ați știut vreodată lucruri de felul ăsta.

El se așază din nou, cu un oftat din rărunchi.

– Binefăcătorii noștri primesc scrisori de mulțumire? Ar fi bine să le semnez chiar eu.

– O duzină de scribi scriu continuu mulțumiri, spune Thurston.

– Trebuie să iei mai mulți băieți la bucătărie.

– Și domnia ta, mai mulți scribi.

Dacă regele îl cheamă, el pleacă din Londra acolo unde se află regele. Luna august îl găsește într-un grup de curteni care o privesc pe Anne, scăldată în soare, îmbrăcată precum Domnița Marian, cum trage la țintă.

– Bună ziua, William Brereton, spune el. Nu ești în Cheshire?

– Ba da. În ciuda aparențelor, sunt.

Așa-mi trebuie.

– Credeam că te afli la vânătoare pe domeniul domniei tale.

Brereton îl privește amenințător.

– Trebuie să-ți dau socoteală unde mă duc?

În luminișul verde, în mătăsurile verzi, Anne se agită enervată. Arcul nu-i este pe plac. Într-un acces de furie, îl aruncă în iarbă.

– La fel făcea și în copilărie.

Se întoarce și o vede pe Mary Boleyn alături de el: cu un centimetru mai aproape decât ar fi stat oricine altcineva.

– Unde e Robin Hood? întreabă el cu ochii la Anne. Am mesaje pentru el.

– Nu se va uita la ele până la căderea serii.

– Atunci nu va fi ocupat?

– Ea se vinde bucățică cu bucățică. Toți gentilomii sunt de părere că tu o sfătuiești. Vrea un cadou în bani peșin pentru orice gest care îi trece dincolo de genunchi.

– Nu ca tine, Mary. Un mic brânci și, bravo, ce fată bună, uite patru pence.

– Ei, știi cum e, dacă regii sunt cei care dau brânciul. Râde. Anne are picioare foarte lungi. Până să ajungă la zona tainică o să fie falit. Prin comparație, războaiele cu francezii o să i se pară ieftine ca braga.

Anne a refuzat oferta domnișoarei Shelton de a-i da alt arc și străbate cu pași mari întinderea de iarbă, apropiindu-se de ei. Fileul țesut cu aur care îi ține părul strălucește de diamante.

– Ce-i asta, Mary? Un alt atac asupra reputației lui Master Cromwell?

Se aud chicoteli din partea grupului.

– Ai vești bune pentru mine? îl întreabă ea.

Vocea i se îmblânzește, la fel și expresia de pe chip. Pune o mână pe brațul lui. Chicotelile se opresc.

Retrași într-o cămăruță ce dă spre nord, departe de văpaia soarelui, ea îi spune:

– De fapt, am eu vești pentru tine. Gardiner o să obțină Winchester.

Winchester era cea mai bogată episcopie a lui Wolsey. El are toate cifrele în minte.

– Acest privilegiu ar putea să-l facă mai supus.

Ea zâmbește: o răsucire a buzelor.

– Nu mie. S-a străduit să scape de Caterina, dar ar prefera să nu o înlocuiesc eu. Nu ascunde acest lucru nici măcar în fața lui Henric. Aș vrea să nu fi fost secretar. Tu…

– Prea devreme.

Ea dă aprobator din cap.

– Da. Poate. Știi că l-au ars pe rug pe Micuțul Bilney? În vreme ce noi eram în pădure și ne jucam de-a hoții.

Bilney a fost dus înaintea episcopului de Norwich, după ce fusese prins predicând în câmp și împărțind audienței pagini din Evanghelia lui Tyndale. Ziua în care fusese ars pe rug a fost vântoasă, și palele de vânt împingeau flăcările la o parte, așa că a durat mult până a murit.

– Thomas Morus a zis că a abjurat când era pe rug.

– Nu asta am auzit eu de la oamenii care au fost de față.

– A fost un prost, zice Anne. Roșește – o culoare aprinsă, furioasă. Oamenii ar trebui să zică orice ca să rămână în viață, asta până vin vremuri mai bune. Ăsta nu e un păcat. Tu nu ai face la fel?

El rareori ezită înainte să răspundă.

– Haide, trebuie să te fi gândit la asta.

– Bilney și-a făcut-o cu mâna lui. I-am spus că așa se va întâmpla. A abjurat și înainte și a fost iertat, așa că nu avea cum să i se arate îndurare.

Anne își pleacă privirea.

– Ce norocoși suntem că nu am ajuns niciodată la capătul îndurării Domnului.

Pare să revină la realitate. Își întinde brațele. Miroase a lavandă și a frunze verzi. În lumina amurgului, diamantele ei sunt reci ca picăturile de ploaie.

– Regele Proscrișilor trebuie să vină acasă. Am face bine să-i ieșim în întâmpinare.

Își îndreaptă spinarea.

Este vremea secerișului. Nopțile sunt violet și cometa strălucește peste miriște. Vânătorii își cheamă câinii. După Ziua Crucii căprioarele vor fi în siguranță. În vremea copilăriei lui, era timpul ca băieții care trăiseră toată vara ca niște sălbatici pe câmp să facă pace cu tații lor și să se strecoare la câte o cină câmpenească atunci când parohia sărbătorea. Încă de dinainte

de Rusalii trăiseră numai din resturi și din cerșit, furând păsări și iepuri și gătindu-i în ceaunele lor de fier, alergând după orice fată care fugea urlând apoi spre casă sau strecurându-se în nopțile umede și reci în hambare și șoproane, unde se încălzeau cu cântece, ghicitori și glume. Când vara se sfârșea, era timpul să-și vândă ceaunul, ducându-l din poartă-n poartă și lăudându-i calitățile.

– Oala asta nu se golește niciodată, susținea el. Chiar dacă aveți numai niște capete de pește, aruncați-le-năuntru și un pește uriaș o să apară în loc.

– Este găurită?

– Vasul ăsta e zdravăn. Dacă nu mă credeți, puteți și să vă pișați în el. Haide, ziceți-mi cât îmi dați pe el. Nu mai e altul ca el de când era vrăjitorul Merlin copil. Aruncați în el un șoarece prins în capcană și imediat o să apară un cap de vier cu un măr în gură.

– Câți ani ai? îl întreabă o femeie.

– Asta n-aș ști să spun.

– Vino înapoi la anu' și o să dormim în patul meu de puf.

El ezită.

– La anu' o să fug.

– O să bați drumurile ca un circar? Cu ceaunul tău?

– Nu, mă gândeam să mă fac tâlhar. Ori să-mi găsesc o slujbă statornică de ursar.

– Sper să te ajute Dumnezeu.

În acea seară, după îmbăiere, cină, cântec, dans, regele vrea să se plimbe. Are gusturi rustice, cum ar fi tulburelul – nimic foarte tare –, dar în perioada asta obișnuiește să dea pe gât rapid primul pahar și să facă semn să i se mai toarne; așa că are nevoie de brațul lui Francis Weston ca să-l susțină când se ridică de la masă. Roua a căzut din plin, și gentilomii cu torțe lipăie prin iarbă. Regele inspiră adânc de câteva ori aerul umed.

– Gardiner, spune regele. Nu vă înțelegeți.

– Nu am nici un conflict cu el, răspunde el binevoitor.

– Atunci are el cu tine.

Regele dispare în negură; glasul i se aude apoi din spatele văpăii unei torțe, asemenea lui Dumnezeu din tufișul în flăcări.

– Mă descurc cu Stephen. Știu ce-i poate pielea. Este genul de slujbaș robust de care am nevoie acum. Nu vreau oameni care se tem de dispute.

– Maiestatea Voastră ar trebui să meargă înăuntru. Aburii nopții nu sunt sănătoși.

– Ai vorbit precum cardinalul, râde regele.

El se apropie din stânga regelui. Weston, care este tânăr și subțire, dă semne că nu-l mai țin genunchii.

– Sprijiniți-vă de mine, sire, spune el.

Regele își înfășoară brațul pe după gâtul lui, ca în strânsoarea unei lupte corp la corp. Ursarul are o slujbă statornică. Pentru o clipă are impresia că regele plânge.

Anul următor nu fugise, ca să se facă ursar ori altceva. Fusese anul în care cei din Cornwall năvăliseră în țară, rebeli hotărâți să ardă Londra din temelii și să-l supună pe regele englez voinței lor. Spaima precedase sosirea armatelor lor, căci oamenii din Cornwall erau vestiți că dădeau foc căpițelor și schilodeau vitele, ardeau casele cu oameni înăuntru, măcelăreau preoți, mâncau copii și călcau în picioare prescura.

Brusc, regele îi dă drumul.

– Să ne ducem la culcare în paturile noastre reci. Sau numai al meu e așa? Mâine mergi la vânătoare. Dacă nu ai un cal cum se cuvine, îți dăm noi unul. O să încerc să te sleiesc de puteri, deși Wolsey zicea că asta e imposibil. Tu și Gardiner trebuie să învățați să vă înțelegeți. Iarna asta trebuie să fii băgat și tu la jug.

Nu de boi de jug are regele nevoie, ci de brute care să tragă din greu, să se chinuiască și să se schilodească în lupta de a-i intra în grații. Este limpede că are mai multe șanse în fața regelui dacă

nu se înțelege cu Gardiner decât dacă o face. Împarte și stăpânește. Însă, oricum ar fi, el tot stăpânește.

Deși parlamentul nu și-a început încă lucrările, perioada de Sfântul Mihail este mai ocupată ca niciodată. Aproape în fiecare oră sosesc dosare groase cu afaceri de-ale regelui, și Austin Friars se umple cu negustori din oraș, călugări și preoți de diferite soiuri, petenți care îi cer doar cinci minute din timpul lui. De parcă ar simți ceva, o schimbare în balanța puterii ori apropierea unui spectacol, mici grupuri de londonezi încep să se strângă la poarta lui, arătând spre livrelele oamenilor care vin și pleacă: omul ducelui de Norfolk, servitorul contelui de Wiltshire. El îi privește de la fereastră și are impresia că îi recunoaște; sunt fiii celor care în fiecare toamnă stăteau, bârfeau și se încălzeau lângă ușa fierăriei tatălui său. Sunt băieți, așa cum era și el altădată: fără astâmpăr, așteptând să se întâmple ceva.

Îi privește și își aranjează fața. Erasmus spune că trebuie să faci asta în fiecare dimineață înainte să pleci de acasă: „pune-ți o mască, după caz". El aplică asta pentru fiecare loc, pentru fiecare castel, curte sau reședință a vreunui gentilom în care deschide ochii dimineața. Îi trimite niște bani lui Erasmus, așa cum făcea și cardinalul. „Ca să-și cumpere o fiertură să mănânce" – obișnuia acesta să spună – „și să aibă bietul de pene și cerneală." Erasmus e surprins; a auzit numai lucruri rele despre Thomas Cromwell.

Din ziua când a depus jurământul pentru a intra în consiliul regelui, și-a aranjat fața. Petrecuse lunile de început ale anului privind fețele celorlalți oameni, ca să vadă când manifestă îndoială, rezervă, revoltă – să surprindă acea fracțiune de secundă înainte ca respectivul să-și potrivească chipul suav al curteanului, al mijlocitorului, al omului care aprobă întotdeauna. Rafe îi spune: nu putem avea încredere în Wriothesley, iar el râde: știu cum stau lucrurile cu Spune-mi. Are legături bune la curte și a început în casa cardinalului – dar cine nu a făcut-o? Însă

Gardiner îi e superior la Trinity Hall și a fost martor cum ne-am ridicat amândoi în lume. Ne-a văzut încordându-ne mușchii, ca doi câini de luptă, și nu se poate hotărî pe cine să parieze. Îi spune lui Rafe: în locul lui, poate că și eu aș simți la fel; pe vremea mea era mai simplu, îți puneai toții banii pe Wolsey. Nu se teme de Wriothesley, ori de altul ca el. Acțiunile oamenilor lipsiți de principii pot fi prevăzute. Câtă vreme îi hrănești, îți stau la picior. Mai puțin previzibili, mai periculoși sunt oameni precum Stephen Vaughan, oameni care îți scriu, așa cum face Vaughan: Thomas Cromwell, aș face orice pentru tine. Oameni care spun că te înțeleg, a căror îmbrățișare e atât de strânsă și de încrezătoare, că te va purta peste abis.

La Austin Friars pune să se trimită pâine și bere oamenilor de la porți; o fiertură, când diminețile sunt mai aspre. Thurston spune: foarte bine, dacă aveți de gând să hrăniți tot cartierul. Luna trecută, îi replică el, te plângeai că pivnițele sunt pline și cămările dau pe-afară. Sfântul Pavel ne spune că trebuie să știm cum să prosperăm în vremuri de umilință și în vremuri de abundență, cu stomacul plin sau gol. Se duce jos la bucătării și vorbește cu băieții luați de Thurston ca ajutoare. Ei își spun numele și înșiră ce pot să facă, iar el le notează cu seriozitate îndemânările într-un catastif: Simon poate să pregătească sosul pentru salată și să cânte la tobă, Matthew știe să recite Tatăl Nostru. Toți acești *garzoni* trebuie să poată fi instruiți. Într-o zi trebuie să fie în stare să urce la etaj, așa cum a făcut și el, și să se apuce de contabilitate. Toți trebuie să aibă haine călduroase și curate, să fie încurajați să le poarte, nu să le vândă, pentru că-și amintește din zilele de la Lambeth de frigul pătrunzător din cămări; în bucătăriile lui Wolsey de la Hampton Court, unde coșurile trăgeau bine și păstrau căldura, văzuse fulgi de zăpadă rătăciți plutind de pe grinzi și așezându-se pe pervazuri.

În diminețile friguroase, când iese din casă însoțit de alaiul de funcționari, londonezii sunt deja adunați. Se dau înapoi și îl

privesc, nici prietenoși, nici ostili. El le spune bună dimineața și Dumnezeu să vă aibă în pază, și unii dintre ei îi răspund la salut. Își scot căciulile și, fiindcă este consilier al regelui, rămân cu capul descoperit până când trece.

Octombrie: Monsieur Chapuys, ambasadorul împăratului, vine la Austin Friars pentru cină, și Stephen Gardiner face parte din meniu.

– Nici n-a fost numit bine la Winchester, că a și fost trimis din țară, zice Chapuys. Și crezi că regele Francisc o să-l placă? Ce poate el să facă în calitate de ambasador și Thomas Boleyn nu poate? Deși bănuiesc că acesta este *parti pris.* Fiind tatăl doamnei. Gardiner este mai… ambivalent, nu? Mai dezinteresat, acesta e cuvântul. Nu înțeleg ce are de câștigat regele Francisc dacă susține această însoțire, doar dacă regele vostru nu îi oferă… ce? Bani? Corăbii de război? Calaisul?

La masă cu ceilalți, Monsieur Chapuys a purtat o conversație plăcută despre poezie, portretistică și anii petrecuți de el la Universitatea din Torino; întorcându-se spre Rafe, a cărui franceză este excelentă, a vorbit despre vânătoarea cu șoimi, aceasta fiind un subiect care ar putea interesa un tânăr.

– Trebuie să mergeți la vânătoare cu stăpânul nostru, îi spune Rafe. În ziua de azi este aproape singura distracție.

Monsieur Chapuys își întoarce spre el ochii lui mici și strălucitori.

– Acum joacă jocurile regelui.

Ridicându-se de la masă, Chapuys laudă mâncarea, muzica, mobila. Poți să vezi cum i se învârt rotițele creierului, să auzi micile declicuri, precum pinii unei încuietori complicate, în vreme ce criptează părerile sale în epistole către stăpânul lui, împăratul.

Mai târziu, retrași în birou, ambasadorul se dezlănțuie cu întrebările; vorbește încontinuu, fără să aștepte un răspuns.

– Dacă episcopul de Winchester se află în Franța, cum se va descurca Henric fără secretarul său principal? Ambasada lui Master Stephen nu poate fi scurtă. Poate că e șansa domniei tale să te strecori mai aproape, ce zici? Spune-mi, este adevărat că Gardiner este vărul bastard al lui Henric? Și la fel băiatul dumitale, Richard? Asemenea lucruri îl uluiesc pe împărat. Un rege care este atât de puțin regal. Nu este, poate, de mirare că vrea să se însoare cu o sărmană femeie din popor.

– N-aș zice că Lady Anne e sărmană.

– Adevărat, regele i-a făcut familia bogată. Chapuys zâmbește afectat. Nu este un lucru obișnuit în țara asta să plătești în avans o fată pentru serviciile ei?

– Este, într-adevăr, dar ar trebui să nu uiți că mi-ar părea rău să te văd alergat pe stradă.

– O sfătuiești pe Lady Anne?

– Îi cercetez scriptele contabile. Nu e prea mare lucru de făcut pentru o prietenă dragă.

Chapuys râde vesel.

– O prietenă! E o vrăjitoare, știai? A aruncat o vrajă asupra regelui, așa că el riscă totul – să fie alungat din creștinătate, să fie damnat. Și cred că și el știe cumva asta. L-am văzut sub privirea ei, cu mințile rătăcite, cu sufletul zbătându-se ca un iepure sub privirea unui vultur. Poate că te-a vrăjit și pe dumneata. Monsieur Chapuys se apleacă și își pune mica lui labă de maimuță pe mâna lui. Rupe vraja, *mon cher ami.* Nu o să regreți. Eu îl servesc pe cel mai liberal prinț.

Noiembrie: Sir Henry Wyatt se află în sala de la Austin Friars; se uită la spațiul gol de pe perete, de unde fusese șters blazonul cardinalului.

– A murit doar de un an, Thomas. Mie îmi pare mai mult. Se zice că, atunci când ești bătrân, anii seamănă unul cu celălalt. Pot să-ți spun că nu este adevărat.

Oh, haide, sir, strigă fetițele, nu ești atât de bătrân să nu ne poți spune o poveste. Îl trag înspre unul dintre fotoliile noi de catifea și îl fac să se așeze. Dacă s-ar putea, toată lumea l-ar vrea pe Sir Henry ca tată, ca bunic. A servit ca trezorier al acestui Henric, al lui Henric de dinainte; dacă Tudorii sunt săraci, nu e din vina lui.

Alice și Jo au fost afară în grădină, încercând să prindă pisica. Lui Sir Henric îi place să vadă că pisica e la loc de cinste într-o casă; la cererea copiilor, explică de ce.

– Odată, începe el, pe aceste tărâmuri ale Angliei, s-a ridicat un tiran crud, pe nume Richard Plantagenetul…

– Oh, oamenii cu numele ăsta erau răi, izbucnește Alice. Și știi că au mai rămas dintre ei și în ziua de azi?

Ceilalți râd.

– Ei bine, e adevărat! strigă Alice, cu obrajii în flăcări.

– … și eu, servitorul vostru Wyatt, care povestește această istorie, am fost aruncat de acest tiran într-o temniță, ca să dorm pe paie, o temniță care avea doar o fereastră mică, și aceea cu drugi de fier…

A venit iarna, continuă Sir Henry, și nu aveam foc; nu aveam mâncare sau apă, căci gărzile uitaseră de mine. Richard Cromwell stă și ascultă, cu bărbia în palmă; schimbă o privire cu Rafe; amândoi se uită apoi la el și el face un gest ușor, ca să mai domolească ororile trecutului. Toți știu că Sir Henry nu fusese uitat în Turn. Gărzile îi însemnaseră pielea cu cuțite înroșite în foc și îi smulseseră dinții.

– Așa că, ce să fac? continuă Sir Henry. Din fericire pentru mine, în temniță era umezeală. Așa că am băut apa care se prelingea pe perete.

– Și de mâncare? întreabă Jo, cu voce mică și emoționată.

– A, acum ajungem la partea cea mai frumoasă a poveștii.

Într-o zi, spune Sir Henry, când credeam că dacă nu mănânc ceva probabil o să mor, am observat că lumina de la micuța

fereastră era blocată; ridicând privirea, ce văd, silueta unei pisici, o pisică londoneză cu alb și negru.

– Hei, pisi, i-am spus; iar ea a mieunat și, când a făcut asta, i-a scăpat prada. Și ce îmi adusese?

– Un porumbel, țipă Jo.

– Domniță, ori ai fost și tu prizonieră, ori ai mai auzit povestea asta.

Fetele uitaseră că el nu avea un bucătar, frigare ori foc; tinerii își pleacă privirea, tresărind la imaginea închipuită a prizonierului care sfâșie, cu mâinile încătușate, masa de pene plină de păduchi.

– Și ce-am auzit apoi, întins fiind pe paie – clopote bătând, strigăte pe străzi: Un Tudor! Un Tudor! Fără darul pisicii, nu aș fi trăit să aud asta, ori cheia răsucindu-se în zăvor și pe regele Henric însuși exclamând: Wyatt, tu ești? Vino acum să-ți iei răsplata!

Aici era o exagerare scuzabilă. Nu regele Henric fusese în celula aceea, ci regele Richard; el fusese cel care supraveghease cuțitul să fie încins și ascultase, cu capul înclinat ușor, cum urlă de durere Henry Wyatt; cel care se ferise, grăbit, de miasma de carne arsă și poruncise să fie încins din nou cuțitul și din nou pus pe piele.

Se zice că Micuțul Bilney, în noaptea de dinainte de a fi ars pe rug, își ținuse degetele în flacăra lumânării și îl implorase pe Iisus să-l învețe să îndure durerea. Nu este un lucru înțelept să te schilodești înainte de eveniment; înțelept ori nu, el se gândește la asta.

– Acum, Sir Henry, îl roagă Mercy, trebuie să ne spui povestea cu leul, fiindcă n-o să putem dormi dacă nu o auzim.

– Ei, asta e de fapt povestea fiului meu; el ar trebui să fie aici.

– Dacă ar fi, intervine Richard, doamnele ar căsca toate ochii la el și ar ofta – da, și tu, Alice – și nu le-ar mai păsa de nici o poveste cu leul.

După ce Sir Henry își recăpătase sănătatea șubrezită în urma întemnițării, devenise un om puternic la curte și un admirator îi trimisese cadou un pui de leu. Am crescut-o la Allington Castle ca pe copilul meu, zice el, până când, ca orice fată, a început să aibă propriile idei. Într-o zi, din neglijență și din vina mea, a scăpat din cușcă. Leontina, am strigat la ea, stai cuminte până te duc înapoi; dar ea s-a ghemuit, tăcută, și și-a ațintit privirea asupra mea, cu ochii ca niște flăcări. Atunci mi-am dat seama, continuă el, că nu eram tatăl ei, cu toată iubirea pe care i-o arătasem; eram masa ei.

– Atunci ai crezut că ți-a sunat ceasul, Sir Henry, rostește Alice cu mâna la gură.

– Adevăr grăiești, și așa s-ar fi întâmplat, dacă nu era fiul meu Thomas, care, din întâmplare, intrase în curte. Într-o clipă și-a dat seama că sunt în pericol și a strigat: Leontina, aici, la mine; iar ea și-a întors capul. În acel moment, când privirea îi era atrasă în altă parte, m-am dat înapoi un pas, apoi altul. Uită-te la mine, a strigat Thomas. În ziua aia era îmbrăcat în culori foarte strălucitoare, cu mâneci lungi, fluturânde și o haină largă, suflată de vânt și, cum părul lui este blond, cum știți, și-l purta lung, trebuie să fi arătat ca o flacără, mă gândesc, înalt și sclipitor în soare, și pentru o clipă ea a rămas nemișcată, uimită, și eu m-am dat înapoi, pas cu pas…

Leontina se întoarce; uitând de tată, începe să-l urmărească pe fiu. Îi poți vedea labele cu pernițe și îi poți simți duhoarea sângelui din răsuflare. (Între timp, el, Henry Wyatt, scăldat în sudori reci, se dă înapoi și fuge după ajutoare.) Cu o voce joasă, fermecătoare, cu murmure iubitoare și tonalitatea unei rugăciuni, Tom Wyatt îi vorbește leului, rugându-l pe Sfântul Francisc să-i deschidă inima de animal spre milostenie. Leontina privește. Ascultă. Deschide gura. Urlă.

– Ce spune?

– „Fee, fi, fo și fez, miros sânge de englez."

Tom Wyatt stă neclintit ca o statuie.

Rândașii se apropie pe furiș prin curte, aducând plase. Leontina se află la câțiva pași de el, dar încă o dată se oprește, ascultând. Stă, nesigură, mișcând din urechi. El îi vede balele rozalii pe bot și simte mirosul blănii umede. Animalul se ghemuiește pe labe. El îi miroase răsuflarea. Ea este gata să sară. El îi vede mușchii tremurând, dinții dezgolindu-se; ea sare – dar se răsucește în aer, cu o săgeată străpungându-i coastele. Se întoarce, dă cu laba spre rană, urlă, geme; o altă săgeată pătrunde în trupul musculos, și ea se răsucește din nou, scheunând, iar plasa cade asupra ei. Sir Henry, apropiindu-se calm, cu pași mari, îi înfige o a treia săgeată în gât.

Chiar și în momentul morții rage. Scuipă sânge și lovește. Unul dintre rândași poartă semnul ghearelor ei până în ziua de azi. Blana ei poate fi văzută pe perete la Allington.

– Să veniți să-mi faceți o vizită, tinere domnițe, spune Sir Henry. Și o să vedeți ce brută era.

– Rugăciunile lui Tom nu au primit răspuns, zice Richard, zâmbind. Sfântul Francisc nu a făcut nimic, din câte văd.

– Sir Henry, îl trage Jo de mânecă, nu ne-ai spus partea cea mai frumoasă.

– Nu. Am uitat. Așadar, după ce fiul meu Tom pleacă de la fața locului, eroul zilei fiind, se duce și vomită într-un tufiș.

Copiii, care își ținuseră răsuflarea, expiră acum. Aplaudă. La vremea respectivă, povestea ajunsese și la curte, și regele – era mai tânăr atunci și avea o fire mai plăcută – fusese oarecum impresionat de ea. Chiar și acum, când îl vede pe Tom, dă din cap și murmură ca pentru sine: „Tom Wyatt. Omul care poate îmblânzi leii."

După ce Sir Henry, căruia îi plac la nebunie fructele moi, a mâncat niște mure mari cu smântână grasă, zice: „Vreau să vorbim ceva între patru ochi", așa că se retrag. Dacă aș fi în locul

tău, spune Sir Henry, i-aș cere să mă facă păstrător al bijuteriilor coroanei.

– Când am deținut eu postul acela, am descoperit că pot să am o privire de ansamblu asupra veniturilor.

– Și cum să-i cer asta?

– Pune-o pe Lady Anne să-i ceară.

– Poate că fiul dumitale ar putea să-i ceară lui Lady Anne ajutorul.

Sir Henry râde; sau, mai degrabă, arată printr-un „hm" că își dă seama că s-a făcut o glumă. Conform poveștilor spuse de bețivi în berăriile din Kent și de servitorii de la curte (printre care și Mark, muzicantul), Anne i-ar fi satisfăcut lui Thomas Wyatt toate favorurile pe care un bărbat le-ar putea cere, chiar și într-un lupanar.

– Am de gând să mă retrag anul ăsta de la curte, zice Sir Henry. E timpul să-mi fac testamentul. Pot să te trec ca executor?

– Mă onorezi.

– Nu există altul căruia i-aș încredința afacerile mele. Ai cea mai neclintită mână din câte cunosc.

El zâmbește uimit; nimic din lumea lui nu i se pare neclintit.

– Te înțeleg, continuă Wyatt. Știu că vechiul tău prieten în purpuriu aproape că te-a doborât odată cu el. Dar uită-te la tine, mănânci migdale, ai toți dinții în gură, familia în jur, afacerile îți înfloresc și oameni ca Norfolk îți vorbesc politicos.

Nu mai este nevoie să adauge: în vreme ce, cu un an în urmă, ștergeau pe jos cu tine. Sir Henry fărâmă între degete o prăjitură cu scorțișoară și o atinge ușor de limbă – o euharistie profană. Sunt mai bine de patruzeci de ani de când a fost închis în Turn, dar falca zdrobită încă i se înțepenește, chinuindu-l.

– Thomas, aș dori să-ți cer ceva… Vrei să stai cu ochii pe fiul meu? Să-i fii ca un tată?

– Tom are, cât, douăzeci și opt de ani? S-ar putea să nu vrea un alt tată.

– Nu te poți descurca mai rău ca mine. Regret multe, mai ales mariajul lui… Avea șaptesprezece ani și nu voia să se însoare, însă eu voiam s-o facă, fiindcă tatăl ei era baronul Cobham și eu țineam să-mi păstrez locul printre vecinii din Kent. Tom a fost mereu un băiat frumos, bun și curtenitor, și ai fi crezut că asta ar fi fost de-ajuns pentru fată, însă domnișoara nu cred că i-a fost credincioasă mai mult de o lună. Așa că, normal, și el i-a plătit cu aceeași monedă… prin urmare, acum casa e plină de ibovnicele lui, deschizi un dulap la Allington și găsești vreo fetișcană. Hoinărește prin străinătățuri și la ce se ajunge? Sfârșește în temniță în Italia și eu n-o să pot să înțeleg niciodată aventura aia. De când cu Italia, are și mai puțină minte. Da, poate să-ți scrie un terțet, dar să-l pui să deslușească unde i s-au dus banii… Își freacă bărbia. Dar știi povestea. În afară de asta, nu-i băiat mai curajos ca al meu.

– Vrei să mergem la ceilalți acum? Știi că e sărbătoare când ne faci o vizită.

Sir Henry își îndreaptă spinarea. Este un bărbat corpolent, chiar dacă nu mănâncă decât supe și piureuri.

– Thomas, cum de-am îmbătrânit?

Când se întorc în sala mare, îi găsesc pe ceilalți în mijlocul unei piese. Rafe joacă rolul Leontinei și familia rage la el. Nu e vorba că băieții nu cred povestea cu leul; doar că le place să o spună cu propriile cuvinte. El întinde o mână hotărâtă spre Richard, care stă pe un taburet, chelălăind.

– Sunteți geloși pe Tom Wyatt, spune el.

– Nu te supăra pe noi, stăpâne. Rafe își reia poziția umană și se aruncă pe o laviță. Povestește-ne de Florența. Spune-ne ce ați mai făcut, domnia ta și Giovannino.

– Nu știu dacă e bine s-o fac. O să o transformați într-o piesă.

Hai, te rugăm, încearcă ei să-l convingă, și el privește în jur: Rafe îl încurajează torcând ca o pisică.

– Sunteți siguri că Spune-mi-Risley nu e pe aici? Ei bine… când aveam o zi liberă, obișnuiam să dărâmăm clădiri.

– Să le dărâmați? spune Henry Wyatt. Serios?

– Adică le aruncam în aer. Dar nu fără permisiunea proprietarului. Și dacă știam că erau dărăpănate și că reprezentau un pericol pentru trecători. Nu ceream bani decât pentru explozibili. Nu și pentru priceperea noastră.

– Care era considerabilă, bănuiesc?

– Trebuia să sapi o mulțime pentru câteva secunde de emoție. Dar cunoșteam niște băieți care-și făcuseră din asta o meserie. În Florența era ceva ce făceai pentru distracție. Ca pescuitul. Ne ținea departe de necazuri. Ezită. De fapt, nu prea.

– Spune-mi-Risley i-a zis lui Gardiner? Despre Cupidonul dumitale?

– Tu ce crezi?

Regele îi spusese: am auzit că ai făcut o statuie antică. Regele râdea, dar poate că întâmplarea îi rămăsese în minte; râdea fiindcă li se făcuse o farsă clericilor, cardinalilor, și el era în dispoziția necesară pentru o astfel de glumă.

Secretarul Gardiner:

– Statuie, statut, nu e mare diferența.

– O literă are o importanță capitală în legislație. Iar experiența mea în domeniu nu este falsă.

– Exagerată? replică Gardiner.

– Maiestate, Conciliul de la Konstanz i-a oferit strămoșului domniei voastre, Henric al V-lea, un asemenea control asupra bisericii din Anglia, așa cum nu a mai avut vreodată vreun rege creștin în regatul său.

– Concesiunile nu au fost aplicate. Nu cu fermitate. De ce?

– Nu știu. Din incompetență?

– Dar acum avem consilieri mai buni?

– Regi mai buni, Maiestate.

În spatele lui Henric, Gardiner face o față de gargui. El aproape că izbucnește în râs.

Se încheie sesiunea judecătorească. Anne îi spune: vino să iei cu mine o cină săracă de Advent. O să folosim furculițe.

El se duce, dar nu-i place compania. Anne și-a făcut animale de companie din prietenii regelui, din gentilomii de la camerele particulare: Henry Norris, William Brereton, genul acesta de oameni, și, desigur, fratele ei, lordul Rochford. Anne este dificilă în compania lor și la fel de nemiloasă cu complimentele care îi sunt adresate ca o gospodină care frânge gâturile ciocârliilor ce vor fi servite la masă. Dacă zâmbetul ei precis piere pentru o clipă, toți se apleacă înainte, nerăbdători să afle cum ar putea să-i facă pe plac. Cu greu ai putea găsi o adunătură mai mare de proști.

Cât despre el, poate să se ducă oriunde și a fost pretutindeni. Învățat cu discuțiile de la masa familiei Frescobaldi, Portinari și, mai târziu, a cardinalului, printre savanți și oameni de spirit, este puțin probabil să se piardă printre oamenii prețioși cu care Anne se înconjoară. Dumnezeu știe că acești gentilomi se străduiesc din răsputeri să-l facă să se simtă prost; el rămâne în largul lui, calm, cu un discurs precis și la obiect. Norris, care este un om spiritual, dar nu mai este tânăr, pare ridicol într-o asemenea companie: și de ce? Apropierea de Anne îl face să tremure. Este aproape o glumă, dar o glumă pe care nu o spune nimeni.

Cu prima ocazie, Norris îl urmează afară și, atingându-i mâneca, îl face să se oprească, față în față.

– Nu înțelegi, nu-i așa? Anne?

El clatină din cap.

– Și care ar fi ideea ta? Vreo *frau* grasă dintre cele întâlnite prin călătoriile tale?

– O femeie pe care aș putea s-o iubesc ar fi o femeie care să nu-l intereseze deloc pe rege.

– Dacă ăsta e un sfat, atunci spune-l fiului prietenului tău Wyatt.

– A, cred că tânărul Wyatt a scăpat de problema asta. Este un om însurat. Își zice singur: mai bine fă din nefericire un poem. Nu devenim cu toții mai înțelepți după înțepăturile pe care le primim în *amour propre*?

– Uită-te la mine, replică Norris. Ți se pare că am devenit mai înțelept?

El îi dă lui Norris o batistă. Norris își șterge fața și i-o înapoiază. El se gândește la Sfânta Veronica, cum a șters cu năframa rănile lui Hristos; se întreabă dacă, atunci când va ajunge acasă, va găsi trăsăturile lui Henry pe pânză, și, dacă da, o să atârne batista pe perete? Norris se întoarce, cu un râset scurt:

– Weston – tânărul Weston, îl știi – este gelos pe un băiat pe care ea îl aduce în unele seri să ne cânte. Este gelos pe omul care face focul, pe servitoarea care îi scoate ciorapii. De fiecare dată când ea te privește, el ține socoteala, spune: uite, uite, vezi, se uită la măcelarul ăla gras, s-a uitat la el de cincisprezece ori în două ore.

– Cardinalul era măcelarul gras.

– Pentru Francis, toate meseriile sunt aidoma.

– Văd asta. Îți urez noapte bună.

– Noapte bună, Tom, răspunde Norris, bătându-l pe umăr, absent, distras, de parcă ar fi egali, de parcă ar fi prieteni; privirea îi este îndreptată spre Anne, pașii îi sunt îndreptați spre rivalii lui.

Toate meseriile sunt la fel? Nu în lumea reală. Orice om cu o mână fermă și o toporișcă se poate numi măcelar; dar fără fierar, de unde face rost de topor? Fără omul care lucrează metalul, unde vă sunt ciocanele, coasele, foarfecele și rindelele? Armele și armurile, capetele de săgeată, sulițele și tunurile. Unde sunt corăbiile de pe mări și ancorele lor? Unde sunt cârligele, cuiele, zăvoarele, balamalele, cleștele și vătraiele? Unde sunt frigările, ceainicele, trepiedele, inelele de fier de la harnașamente, cataramele și lamele? Unde vă sunt cuțitele?

Își amintește de ziua când auziseră că armata din Cornwall venea spre ei; avea, cât, doisprezece ani? Era în fierărie. Curățase foalele și ungea pielea. Walter venise și se uitase la el.

– Are nevoie de călăfătuire.

– Bine, zisese el.

Acesta era genul de conversație pe care o purta cu Walter.

– N-o să se facă singură.

– Am spus: bine, bine, o să o fac!

El ridicase privirea. Vecinul lor, Owen Madoc, stătea în prag.

– S-a pornit marșul. Merge vorba peste tot la râu. Henric Tudor este gata de luptă. Regina și cei mici sunt la Turn.

Walter se șterge la gură.

– Cât timp mai e?

– Dumnezeu știe. Ticăloșii ăia pot să zboare.

El se ridică. În mână are un ciocan de două kilograme, cu coada de frasin.

Următoarele zile lucraseră până căzuseră de oboseală. Walter se apucase să facă armuri pentru prietenii lui și pusese un tăiș pe orice putea tăia, sfâșia, schilodi carnea rebelilor. Oamenii din Putney nu au nici o milă pentru acești păgâni. Ei își plătesc dările: de ce nu și cei din Cornwall? Femeile sunt înspăimântate că ticăloșii le vor pângări onoarea.

– Preoții noștri spun că fac asta numai surorilor lor, spune el, așa că vei fi în siguranță, dragă Bet. Dar tot preoții zic că au un mădular rece și solzos, ca al diavolului, așa că s-ar putea să-ți placă noutatea.

Bet aruncă cu ceva în el. El se ferește. Asta e scuza favorită în casa aceea pentru orice e spart: l-am aruncat în Thomas.

– Păi, știu eu ce-ți place? zice el.

În acea săptămână, zvonurile se răspândesc. Cei din Cornwall muncesc sub pământ, așa că au fețele negre. Sunt pe jumătate orbi, așa că îi poți prinde cu plasele. Regele va da un șiling pentru

fiecare dușman prins, și doi șilingi, dacă este unul mare. Cât de mari sunt? Fiindcă pot să arunce cu săgeți de un metru lungime.

Acum toate obiectele din gospodărie sunt văzute într-o lumină nouă. Frigările, țepușele, sulele de împănat carnea, orice poate fi folosit ca armă de apărare de la mică distanță. Vecinii fac să înflorească și cealaltă afacere a lui Walter, berăria, de parcă își închipuie că cei din Cornwall au de gând se secе toată băutura din Anglia. Owen Madoc intră și comandă un cuțit de vânătoare, cu apărătoare pentru mână, șanț pentru scurgerea sângelui și lamă de treizeci de centimetri lungime.

– De treizeci? întreabă el. O să-ți tai urechea când o să-l vânturi de colo, colo.

– N-o să mai fii atât de obraznic când o să pună mâna pe tine. Pe copiii ca tine îi trag în țeapă și îi prăjesc la frigare.

– Nu poți să-i pocnești cu o vâslă?

– O să te pocnesc pe tine, dacă nu-ți ții gura, urlă Owen Madoc. Nenorocit mic, ai avut un renume prost încă dinainte să te naști.

El îi arată lui Owen Madoc cuțitul pe care și l-a făcut, atârnat de o sfoară pe sub cămașă: o lamă scurtă, ca un colț feroce.

– Iisuse, exclamă Madoc. Ai grijă în cine-l înfigi.

Îi spune surorii Kat – așezându-și ciocanul de două kilograme pe pervazul de la Pegas – de ce am avut un renume rău dinainte de a mă fi născut?

Întreabă-l pe Morgan Williams, răspunde ea. O să-ți zică el. Oh, Tom, Tom, face ea. Îl apucă de cap și-l sărută. Nu te pune în pericol acolo. Lasă-l pe *el* să lupte.

Ea speră că Walter va fi ucis în bătălie. Nu spune asta deschis, dar el știe.

Când voi fi eu capul familiei, zice el, lucrurile vor sta altfel, ascultă-mă pe mine.

Morgan îi spune – roșind, fiindcă e un om cuviincios – că băieții obișnuiau să o urmărească pe mama lui pe stradă și să strige după ea: „Uite-o pe bătrâna iapă borțoasă!"

Sora lui Bet spune:

– Și mai au ceva cei din Cornwall – un uriaș pe nume Bolster, care este îndrăgostit de Sfânta Agnes și o urmează peste tot, iar cei din Cornwall au chipul ei pe flamuri, așa că el vine la Londra după ei.

– Bolster*? rânjește el. Mă aștept să fie *atât* de mare!

– Oh, o să vezi tu, spune Bet. Atunci n-o să mai răspunzi așa de isteț.

Femeile din district, spune Morgan, cloncăneau în jurul mamei lui și se prefăceau a fi îngrijorate: cum o să fie la naștere, că ea s-a făcut mare cât casa!

Apoi el apăruse pe lume, urlând, cu pumnii strânși și bucle negre, umede, iar Walter și prietenii lui se bălăbăniseră prin Putney, cântând și strigând: „Hai de luați, fetelor!" și „Aici servim muieri sterpe!"

Nu notaseră niciodată data. El îi spune lui Morgan: nu-mi pasă. Nu am un act de naștere. Așa că nu am o soartă.

Soarta a vrut ca în Putney să nu aibă loc nici o luptă. Femeile erau pregătite să-i întâmpine pe cei din avangardă și pe evadați cu cuțite de pâine și brice, iar bărbații erau gata să-i căsăpească cu lopeți și sape, să-i spintece cu bardele și să-i străpungă cu cârligele măcelarilor. Însă bătălia cea mare avusese loc la Blackheath: cei din Cronwall fuseseră făcuți bucăți, tocați de Tudor cu mașina lui militară de tocat. Toți scăpaseră cu bine, cu o excepție: Walter.

– Îl știi pe uriașul ăla, Bolster? îi zice sora lui Bet. A auzit că Sfânta Agnes a murit. De durere, și-a tăiat brațul și sângele a curs

---

* Un fel de pernă lungă (n.tr.)

în mare. A umplut o peșteră care nu se umple niciodată, care dă într-o groapă, care ajunge sub fundul mării, în centrul pământului și în iad. Așa că e mort.

– A, bine. Fiindcă eram chiar îngrijorat din cauza lui Bolster.

– E mort până data viitoare, spune sora lui.

Așa că el se născuse la o dată necunoscută. La trei ani, strângea surcele pentru fierărie.

– Îl vezi pe puștiul meu? obișnuia să zică Walter, dându-i iubitor palme în cap. Degetele lui miroseau a ars, iar palma era tare și neagră.

Desigur, în ultimii ani, cărturarii încercaseră să-i dea o soartă; oameni pricepuți în deslușitul cerurilor încercaseră să-i afle viața, din ce este și cum este, sub ce auspicii s-a născut. Jupiter avea o poziție favorabilă, indicând prosperitate. Mercur era ascendent, garantând capacitatea unui discurs rapid și persuasiv. Kratzer zice: dacă Marte nu era în Scorpion, atunci nu mă pricep deloc la astrologie. Mama lui avea cincizeci și doi de ani și se credea că nu putea nici să conceapă un copil, darămite să-l nască. Ea își tăinuise puterile și îl ascunsese sub veșminte cât de mult timp putuse. Când el se născuse, ceilalți fuseseră uluiți: ce e asta?

Pe la mijlocul lui decembrie, James Bainham, un avocat de la Middle Temple, își abjură ereziile înaintea episcopului Londrei. Fusese torturat, se zice, și Morus însuși îl chestionase în vreme ce era schingiuit, ca să spună numele altor colegi corupți. Câteva zile mai târziu, un fost călugăr și un negustor de piele sunt arși împreună pe rug. Călugărul adusese în țară, prin porturile din Norfolk, cărți interzise, și apoi, lipsit de minte, prin docul St Katharine, unde lordul cancelar îl aștepta să le captureze. Negustorul de piele avea în posesie *Despre libertatea creștinului* a lui Luther, într-o copie scrisă cu propria mână. El îi cunoaște pe toți, pe Bainham, dizgrațiat și distrus, pe călugărul Bayfield, pe John

Tewkesbury care, Dumnezeu știe, nu era vreun doctor în teologie. Astfel se încheie anul, într-un nor de fum, cu un lințoliu de cenușă umană plutind peste Smithfield.

În ziua de Anul Nou, când se trezește înainte de ivirea zorilor, îl vede pe Gregory la piciorul patului.

– Ai face bine să vii. Tom Wyatt a fost prins.

Într-o clipă, el sare din pat: primul său gând este că Morus a lovit drept în inima cercului lui Anne.

– Unde e? L-au dus la Chelsea?

Gregory pare confuz.

– De ce să-l ducă la Chelsea?

– Regele nu poate accepta… e prea aproape de el… Anne are cărți, i le-a arătat lui… chiar el a citit Tyndale… ce mai urmează, Morus o să-l aresteze pe rege?

Întinde mâna după o cămașă.

– Nu are nimic de-a face cu Morus. E vorba de niște nebuni care s-au pornit să facă scandal la Westminster, s-au apucat să sară peste niște focuri făcute în stradă și au început apoi să spargă geamurile – știi cum e… Vocea lui Gregory este obosită. După care au ajuns să se bată cu străjile și au sfârșit în temniță, iar acum a sosit un mesaj: vrea Master Cromwell să se ducă să-i dea temnicerului un cadou de Anul Nou?

– Iisuse, zice el.

Se așază pe pat, dându-și brusc seama de propria goliciune, de picioare, tibii, coapse, penis, părul de pe corp, fața țepoasă. Își trage cămașa pe el.

– O să trebuiască să mă accepte cum m-au găsit, zice el. Și o să iau întâi micul dejun.

– Ai fost de acord să-i fii tată, rostește Gregory cu maliție subțire. Asta înseamnă să fii tată.

El se ridică în picioare.

– Adu-l pe Richard.

– Vin eu.

– Vino dacă ții neapărat, dar am nevoie de Richard în caz că apar necazuri.

Nu sunt necazuri, doar o oarecare tocmeală. Se crapă de ziuă când gentilomii ies clătinându-se afară, buimăciți, bătuți, cu hainele sfâșiate și murdare.

– Francis Weston, bună dimineața, sir, zice el și se gândește: Dacă aș fi știut că ești aici, te-aș fi lăsat să zaci în temniță. De ce nu ești la curte?

– Ba sunt, zice băiatul, într-o suflare acră. Sunt la Greenwich. Nu sunt aici. Înțelegi?

– Ubicuitate, replică el. Bine.

– Oh, Doamne. Oh, Iisuse, Mântuitorule. Thomas Wyatt stă în lumina strălucitoare reflectată de zăpadă, frecându-și tâmplele. Nu mai fac niciodată.

– Până anul viitor, spune Richard.

El se întoarce și zărește o ultimă siluetă bălăbănindu-se în stradă.

– Francis Bryan, rostește el. Trebuia să știu că aventura asta nu era posibilă fără tine. Sir.

În aerul înghețat al noului an, vărul lui Lady Anne se scutură ca un câine ud.

– Pe țâțele Sfintei Agnes, ce frig e!

Vesta îi este sfâșiată, iar gulerul de la cămașă, rupt, și nu are decât un pantof. Se ține de pantaloni ca să nu-i cadă. În urmă cu cinci ani și-a pierdut un ochi într-un turnir; acum și-a pierdut și peticul care îi acoperă orbita goală, lăsând-o expusă vederii. Se uită împrejur, cu ochiul rămas.

– Cromwell? Nu-mi amintesc să fi fost cu noi noaptea trecută.

– Eram în pat, și bucuros m-aș afla și acum acolo.

– Și de ce nu te întorci? Riscând să rămână dezbrăcat, își aruncă mâinile în lături. Care dintre nevestele din oraș te așteaptă? Ai câte una pentru fiecare dintre cele douăsprezece zile ale Crăciunului?

Lui aproape că îi vine să râdă, până când Bryan adaugă:

– Voi, sectanții, nu vă țineți muierile la comun?

– Wyatt – se întoarce el – pune-l să se acopere, ori o să-i înghețe toate cele. Destul că a rămas fără un ochi.

– Ziceți „mulțumesc", urlă Thomas Wyatt, înghiontindu-și amicii. Ziceți „mulțumesc" lui Master Cromwell și dați-i înapoi ce i se cuvine. Cine s-ar mai fi sculat din pat atât de dimineață, în zi de sărbătoare, și cu punga deschisă? Am fi putut sta acolo până mâine.

Nu arată ca niște oameni care ar avea vreun chior asupra lor.

– Nu contează, spune el. O să-i trec pe răboj.

II

Vai, ce nu fac pentru dragoste?

Primăvara, 1523

Acum este vremea să se cerceteze înțelegerile care țin lumea laolaltă: învoiala dintre conducător și supuși, dintre bărbat și nevastă. Ambele aranjamente se bazează pe un devotament ardent, al unuia pentru interesele celuilalt. Soțul și stăpânul protejează și asigură traiul; nevasta și servitorul se supun. Deasupra stăpânilor, deasupra soților, Dumnezeu îi conduce pe toți. El numără revoltele noastre mărunte, nebuniile noastre omenești. El întinde brațul Lui lung, cu mâna strânsă pumn.

Imaginați-vă dezbaterea acestor chestiuni cu George, lordul Rochford. Este un tânăr la fel de inteligent ca oricare altul din Anglia, rafinat și citit; dar astăzi pare fascinat de satinul de culoarea focului ieșit prin decupajul de catifea al mânecilor. Mângâie cu vârful unui deget micile ghemotoace de material, pliindu-le și înghiontindu-le, și încurajându-le să crească mai mari, ca să-l facă să arate ca unul dintre jonglerii aceia care rostogolesc bile pe brațe.

Este timpul să spunem cum este Anglia, întinderea și granițele ei: nu pentru a număra și aprecia măsurile de pază luate în porturi și la zidurile granițelor, ci pentru a estima capacitatea ei de

autoguvernare. Este timpul să spunem cum este regele și câtă încredere și ocrotire le datorează oamenilor lui: câtă protecție față de incursiuni străine morale sau fizice, câtă libertate față de pretențiile celor care ar vrea să-i spună unui englez cum să-i vorbească Domnului său.

Parlamentul se întrunește la mijlocul lui ianuarie. Scopul lui la acest început de primăvară este înfrângerea rezistenței episcopilor față de noul ordin al lui Henric, punerea în practică a legislației care – deși deocamdată este ținută în suspensie – va tăia veniturile către Roma și va face ca supremația regelui asupra bisericii să nu fie doar un simplu cuvânt. Camera Comunelor întocmește o petiție împotriva tribunalelor bisericești, atât de arbitrare în lucrările lor, atât de arogante în pretinsa lor jurisdicție; se pune sub semnul întrebării jurisdicția lor, însăși existența lor. Hârtiile trec prin multe mâini, dar în cele din urmă el însuși muncește întreaga noapte alături de Rafe și de Spune-mi-Risley, mâzgălind amendamente printre rânduri. Spulberă orice opoziție; Gardiner, deși este secretarul regelui, se simte obligat să-și conducă colegii prelați la atac.

Regele trimite după Master Stephen. Când vine, are părul de pe ceafă ridicat și parcă s-a ghemuit înăuntrul propriei piei ca un câine tras cu sila înspre un urs. Regele are o voce ascuțită pentru un bărbat atât de solid, și când e furios se înalță într-un țipăt care îți sparge urechile. Preoții îi sunt și ei supuși – sau numai pe jumătate supuși? Poate că nu sunt deloc supușii lui, căci cum ar putea să fie dacă au depus jurământ de ascultare și de sprijin pentru papă? Nu ar trebui – urlă el – să depună jurământ pentru *mine*?

La ieșire, Stephen se sprijină de lambriurile pictate. În spatele lui, un grup de nimfe zugrăvite se zbenguie într-un crâng. Scoate o batistă, dar pare să fi uitat pentru ce; o frământă în mâna lui mare, înfășurând-o în jurul încheieturii degetelor ca pe un bandaj. Fața îi e lac de sudoare.

El, Cromwell, cheamă ajutoare.

– Lordul episcop se simte rău.

Aduc un scaun și Stephen îl privește cu furie, apoi se uită urât la el, după care se așază cu grijă, de parcă nu are încredere în propriile încheieturi.

– Să înțeleg că l-ai auzit?

Fiecare cuvânt.

– Dacă o să te închidă, o să am grijă să ai parte de oarece înlesniri.

– Să te ia naiba, Cromwell! strigă Gardiner. Cine te crezi? Ce funcție ai? Ești un nimic. Un nimic.

Trebuie să câștigăm disputa, nu doar să ne înfrângem dușmanii. A fost să-l vadă pe Christopher St German, juristul cel vârstnic, al cărui cuvânt este respectat în întreaga Europă. Bătrânul îl întâmpină cu amabilitate acasă la el. Nu există vreun om în Anglia, spune el, care să nu considere că biserica noastră are nevoie de o reformă, care devine tot mai stringentă pe an ce trece, și dacă biserica nu poate să o facă, atunci regele și parlamentul trebuie și pot să o facă. La concluzia asta am ajuns, după câteva decenii de studiere a subiectului.

Desigur, continuă bătrânul, Thomas Morus nu este de acord cu mine. Poate că vremea lui a trecut. La urma urmelor, Utopia nu este un loc unde să poți trăi.

Când se întâlnește cu regele, acesta zbiară împotriva lui Gardiner: neloial, ingrat. Poate să rămână secretarul meu când s-a pus fățiș contra mea? (Acesta este omul pe care Henric însuși l-a lăudat ca fiind un polemist energic.) El rămâne tăcut, privindu-l pe Henric, încercând prin calmul său să dezamorseze situația tensionată; să-l acopere pe rege într-o tăcere învăluitoare, astfel încât el, Henric, să se poată asculta. Este un lucru nemaipomenit să poți fi capabil să abați mânia Leului Angliei.

– Cred, începe el încet; cu permisiunea Maiestății Voastre, ceea ce cred eu… Episcopului de Winchester, după cum știm, îi place să contrazică. Dar nu pe regele său. Nu ar îndrăzni să facă asta

doar ca să se distreze. Face o pauză. Așa că ideile lui, deși greșite, sunt susținute cu onestitate.

– Într-adevăr, dar…

Regele se întrerupe. Henric și-a auzit propria voce, vocea pe care o folosea cu cardinalul când îl supunea. Gardiner nu este Wolsey – fie și doar în privința faptului că, dacă e să fie sacrificat, puțini și-l vor aminti cu regret. Și totuși, deocamdată îi convine ca episcopul mârâitor să fie menținut în funcție; este preocupat de reputația lui Henric în Europa, așa că spune:

– Maiestate, Stephen v-a servit ca ambasador în limita puterilor sale și ar fi bine să-l împăcați prin convingere de bună-credință și nu forțându-i mâna prin greutatea nemulțumirii voastre. Este o metodă mai plăcută și mai onorabilă.

El privește chipul lui Henric, însuflețit la auzul oricărei noțiuni care privește onoarea.

– Ăsta e sfatul pe care l-ai da oricând?

El zâmbește.

– Nu.

– Nu ești pe de-a-ntregul convins că ar trebui să conduc în spiritul blândeții creștine?

– Nu.

– Știu că nu îl placi pe Gardiner.

– De aceea Maiestatea Voastră ar trebui să-mi asculte sfatul.

El se gândește: îmi rămâi dator, Stephen. Plata va veni în curând.

Acasă se întâlnește cu parlamentari și cu gentilomi de la colegiile juridice și de la breslele orășenești; cu speakerul Thomas Audley și cu protejatul lui, Richard Riche, un tânăr cu părul bălai, frumos ca un înger pictat, care are o minte activă, iute și laică; cu Rowland Lee, un preot robust și franc, cel mai puțin clerical om pe care îl poți găsi pe multe leghe în jur. În aceste luni, rândurile prietenilor săi din oraș sunt împuținate de boală și de morți nenaturale. Thomas Somer, pe care îl cunoștea de mulți ani, a murit

imediat ce a fost eliberat din Turn, unde fusese închis pentru răspândirea Evangheliei în engleză; iubitor de haine fine și de cai iuți, Somer era un om cu un spirit nestăpânit, până când, în cele din urmă, a avut loc răfuiala cu lordul cancelar. John Petyt a fost eliberat, dar este prea bolnav ca să mai ia parte la întrunirile Camerei Comunelor. El îl vizitează, căci Petyt nu-și mai părăsește propria odaie. Este dureros pentru el să-l audă cum se luptă pentru fiecare suflare. Primăvara lui 1532, prima oară din an cu vreme caldă, nu îl ajută cu nimic. Mă simt, spune el, de parcă am un cerc de metal în jurul pieptului, care mă strânge tot mai tare. Îl întreabă: Thomas, o să ai grijă de Luce după ce mor?

Uneori, când se plimbă prin grădini cu membri ai parlamentului ori cu capelanii lui Anne, simte lipsa doctorului Cranmer de-a dreapta sa. Este plecat din ianuarie, ca ambasador al regelui pe lângă împărat; în călătoriile sale, face vizite cărturarilor din Germania, ca să urzească susținere pentru divorțul regelui. El îl întrebase:

– Ce o să mă fac dacă regele mai are un vis cât ești plecat?

Cranmer zâmbise:

– Data trecută te-ai descurcat singur. Eu am fost prezent acolo doar ca să dau aprobator din cap.

Îl vede pe motanul Marlinspike, cu labele atârnând, în vreme ce stă lungit pe o creangă neagră. Îl arată celorlalți.

– Domnilor, acela a fost motanul cardinalului.

La vederea vizitatorilor, Marlinspike fuge pe coama gardului și dispare, cu o zvâcnire a cozii, pe teritoriul necunoscut de dincolo de zid.

În bucătăriile de la Austin Friars, *garzoni* învață să facă vafele aromate. Procesul presupune un ochi bun, precizie și o mână sigură. Sunt atâtea momente în care se poate greși. Amestecul trebuie să aibă consistența potrivită, plăcile de fier cu mânere lungi trebuie să fie încinse și bine unse. Când apeși plăcile una de alta se aude un țipăt ascuțit, ca de animal, și aburul șuieră

ridicându-se în aer. Dacă te sperii și înmoi apăsarea, nu-ți rămâne decât să răzuiești mizeria cleioasă. Trebuie să aștepți până se risipește aburul, apoi să începi să numeri. Dacă întârzii o clipă, mirosul de ars se răspândește în aer. O secundă desparte reușita de eșec.

Când prezintă în Camera Comunelor o lege de suspendare a plății „primului venit" către Roma, el propune o împărțire a Camerei. Este un lucru neobișnuit, dar, deși șocați sau nemulțumiți, membrii se supun: cei în favoarea legii în partea asta, împotriva legii, de cealaltă parte. Regele este de față; privește și află cine este pentru el și cine împotrivă, și la sfârșitul întregului proces face către consilierul său un semn sumbru de aprobare. În cazul Camerei Lorzilor, tactica aceasta nu are efect. Regele trebuie să vină personal, de trei ori, ca să-și susțină cazul. Vechea aristocrație – familii mândre, precum clanul Exeter, care are propriile pretenții la tron – este în favoarea papei și a Caterinei și nu îi este teamă să afirme asta: sau, cel puțin, nu încă. Dar el își identifică dușmanii și, când poate, îi dezbină.

După ce băieții de la bucătărie reușesc să facă măcar o singură vafelă demnă de laudă, Thurston îi pune să mai facă o sută. Deprinderea devine o a doua natură – mișcarea din încheietură cu care vafela este rostogolită pe coada unei linguri de lemn și apoi aruncată pe rastelul de uscare ca să devină crocantă. Reușitele – cu timpul, toate vor fi reușite – sunt marcate cu emblema Tudorilor și puse cu duzina în cutiile frumos ornate în care vor fi duse la masă, fiecare disc auriu și fragil parfumat cu apă de trandafiri. El îi trimite un pachet și lui Thomas Boleyn.

Ca tată al viitoarei regine, Wiltshire consideră că merită un titlu special și a dat sfoară în țară că nu i-ar displăcea să fie numit monsenior. Cromwell se sfătuiește cu el, cu fiul lui și cu prietenii lor, apoi se duce la Anne, la Whitehall. Lună de lună, statutul ei este tot mai important, dar când el intră la ea oamenii ei se înclină înaintea lui. La curte și în birourile de la Westminster, el nu se

îmbracă mai luxos decât presupune rangul lui de gentilom, în jachete largi, din lână de Lemster, atât de fine că plutesc ca o apă, în purpuriu și indigo, cu nuanțe atât de închise de parcă s-a amestecat în ele noaptea; bereta de catifea neagră stă pe părul lui negru, astfel încât singurele puncte de lumină sunt ochii lui iuți și gesturile mâinilor lui mari, cărnoase; acestea, precum și sclipirile de foc ale inelului cu turcoaz al lui Wolsey.

La Whitehall – York Place, cum se numea – iar au venit constructorii. De Crăciun, regele îi dăruise lui Anne un dormitor. O condusese chiar el să i-l arate, ca să o vadă cum rămâne fără suflare în fața tapiseriilor țesute cu fir de aur și de argint, a patului sculptat, cu așternuturi din satin purpuriu brodate cu imagini cu flori și copii. Henry Norris îi povestise că Anne nu rămăsese fără suflare; doar se uitase încet în jur, zâmbise, clipise. Apoi își amintise ce trebuia să facă; se prefăcuse că o ia cu leșin de la o asemenea onoare și numai când se clătinase și regele o cuprinsese în brațe rămăsese fără suflare. Sper din toată inima, zisese Norris, că măcar o dată în viață o să-i provocăm unei femei o asemenea reacție.

Când Anne își exprimase mulțumirile, îngenunchind, Henric trebuise, desigur, să plece; să părăsească încăperea sclipitoare, dându-i cu greu drumul la mână, și să se întoarcă la sărbătoarea de Anul Nou, sub privirea scrutătoare a poporului: cu siguranța că veștile vor fi trimise pretutindeni în toată Europa, pe mare și pe uscat, liber ori cifrat.

După ce străbate vechile încăperi ale cardinalului, el o găsește pe Anne înconjurată de doamnele de companie, și ea deja știe, sau pare că știe, ce au spus tatăl și fratele ei. Aceștia au impresia că ei sunt cei care îi stabilesc tactica de urmat, însă ea este cel mai bun tactician pentru sine și este în stare să se gândească în urmă și să judece ce a fost greșit; el admiră pe oricine poate învăța din propriile greșeli. Într-o zi, cu ferestrele deschise spre păsările care bat din aripi construindu-și cuibul, ea spune:

– Odată mi-ai spus că numai cardinalul îl poate elibera pe rege. Știi ce cred acum? Cred că Wolsey era ultima persoană care să o facă. Și asta fiindcă era atât de mândru, fiindcă voia să fie papă. Dacă ar fi fost mai umil, Clement i-ar fi făcut pe plac.

– S-ar putea să fie ceva adevăr în vorbele astea.

– Probabil că ar trebui să învățăm ceva, zice Norris.

Amândoi se întorc.

– Serios, chiar ar trebui? întreabă Anne, iar el continuă:

– Și care ar fi lecția aceea?

Norris e pus în dificultate.

– Nici unul dintre noi nu are șanse să ajungă cardinal, zice Anne. Nici chiar Thomas, care năzuiește la multe lucruri, nu ar năzui la așa ceva.

– Da? Nu aș paria pe asta.

Norris se apleacă, așa cum numai un gentilom înveșmântat în mătăsuri poate să o facă, și îl lasă singur cu femeile.

– Așadar, Lady Anne, zice el, când vă gândiți la răposatul cardinal, vă faceți timp să vă rugați pentru sufletul lui?

– Cred că Dumnezeu l-a judecat și, fie că rostesc rugăciuni, fie că nu, tot nu au nici un efect.

Mary Boleyn intervine cu blândețe:

– Te tachinează, Anne.

– Dacă nu era cardinalul, ați fi fost măritată cu Harry Percy.

– Cel puțin aș fi avut statutul de nevastă, izbucnește ea, ceea ce este un statut onorabil, dar acum…

– Dar, verișoară, intervine Mary Shelton, Harry Percy a înnebunit. Toată lumea știe asta. Își risipește toată averea în stânga și-n dreapta.

Mary Boleyn râde.

– Așa este, și sora mea presupune că asta s-a întâmplat din cauza dezamăgirii că a pierdut-o.

– Milady, se întoarce el către Anne, nu ați vrea să vă aflați în țara lui Harry Percy. Fiindcă știți că ar proceda precum toți

ceilalți lorzi din nord și v-ar ține într-un turn înghețat, cu o scară în spirală, de unde v-ar lăsa să coborâți numai la masă. Și exact când ați fi așezată la masă, așteptând să aducă pudingul făcut din ovăz amestecat cu sângele vitei pe care au căpătat-o în urma unui jaf, lordul ar intra tropăind în odaie, fluturând un sac – oh, iubitule, ați spune, mi-ai adus un cadou? iar el ar zice, da, doamnă, dacă îți face plăcere, și când ar deschide sacul din el vi s-ar rostogoli în poală capul tăiat al unui scoțian.

– Ah, este oribil, șoptește Mary Shelton. Chiar așa fac?

Anne își acoperă gura cu mâna, râzând.

– Și știți, continuă el, că la cină ați prefera mai degrabă un piept de pui fiert ușor, feliat și cu un sos de smântână cu tarhon. Și, de asemenea, o brânză fină importată de ambasadorul Spaniei, fără îndoială menită reginei, dar care, cumva, a nimerit la mine acasă.

– Cum aș putea să fiu mai bine servită? întreabă Anne. O bandă de tâlhari la drumul mare, care deturnează brânza pentru Caterina.

– Ei bine, după ce am pus la cale o asemenea lovitură, trebuie să plec… – Face un gest spre cântărețul la lăută care stă într-un colț. … – și să vă las cu iubitul vostru cu ochi holbați.

Anne aruncă o privire înspre Mark.

– Chiar se holbează. E adevărat.

– Să-l alung? Sunt o mulțime de muzicanți pe aici.

– Lasă-l, spune Mary. E un băiat dulce.

Mary Boleyn se ridică.

– Eu acum o să…

– Acum, Lady Carey o să aibă una dintre conversațiile ei particulare cu Master Cromwell, spune Mary Shelton, pe tonul cu care dai o informație evidentă.

Jane Rochford:

– O să-i ofere din nou castitatea ei.

– Lady Carey, ce nu poți să spui de față cu noi?

Dar Anne dă din cap. El poate să plece. Mary poate să plece. Probabil că Mary va duce un mesaj pe care ea, Anne, se jenează să-l transmită direct.

Afară:

– Uneori simt nevoia să respir.

El așteaptă.

– Jane și fratele nostru George… știi că se urăsc? El nu vrea să se culce cu ea. Dacă nu e cu vreo femeie, stă toată noaptea cu Anne în camerele ei. Joacă împreună cărți. Joacă popa-prostul până în zori. Știai că regele îi plătește datoriile la jocuri? Ea are nevoie de mai mulți bani, de o casă proprie, de un refugiu, nu departe de Londra, undeva lângă râu.

– Și pe casa cui a pus ochii?

– Nu cred că are de gând să dea pe cineva afară.

– De obicei, casele aparțin cuiva.

Apoi îl lovește un gând. Zâmbește.

– Ți-am zis odată să stai departe de ea. Dar acum nu ne putem descurca fără tine. Chiar și tata și unchiul spun asta. Nimic nu se face, absolut nimic, fără bunăvoința regelui, fără companionul lui permanent, și acum, când nu ești cu Henric, el vrea să știe unde te afli. Ea se dă un pas înapoi și îl cercetează o clipă, de parcă ar fi un străin. Și sora mea la fel.

– Vreau o slujbă, Lady Carey. Nu este suficient să fiu consilier. Am nevoie de o poziție oficială.

– O să-i spun.

– Vreau un post la Bijuteriile Coroanei. Sau de trezorier.

Lady Carey dă din cap.

– Ea a făcut din Tom Wyatt un poet. Ea a făcut din Harry Percy un nebun. Sunt convinsă că are câteva idei ce să facă din domnia ta.

Cu câteva zile înainte de întrunirea parlamentului, Thomas Wyatt a venit să-și ceară scuze fiindcă l-a scos din pat înainte să se crape zorii, în ziua de Anul Nou.

– Ai tot dreptul să fii supărat pe mine, dar am venit să te rog să nu fii. Știi cum e de Anul Nou. Se fac toasturi, băutura curge și trebuie să golești paharul.

El îl privește pe Wyatt cum se plimbă prin cameră, prea curios și fără astâmpăr, și oarecum sfios ca să se așeze și să-și repare greșeala față în față. Învârte globul pământesc pictat și îșI pune arătătorul pe Anglia. Se oprește să se uite la tablouri, la o mică piesă de altar, apoi se întoarce, interesându-se; era a soției mele, spune el, și am păstrat-o de dragul ei. Master Wyatt poartă o haină din brocart crem țeapăn, bordată cu samur, pe care probabil nu și-o poate permite; și o jachetă de mătase cafenie. Are ochi albaștri blânzi și o coamă de păr blond, care acum se rărește. Uneori își duce arătătorul la cap, pipăindu-l, ca și cum ar mai avea încă durerea de cap de la Anul Nou; de fapt, își pipăie linia părului, să vadă dacă nu s-a mai retras în ultimele cinci minute. Se oprește și se privește în oglindă; face asta foarte des. Sfinte Doamne, zice el. Să bântui pe străzi cu gloata aia. Sunt prea bătrân pentru o asemenea purtare. Dar prea tânăr ca să-mi pierd părul. Crezi că femeilor le pasă de asta? Mult? Crezi că dacă-mi las barbă o să le distragă atenția… Nu, probabil că nu. Dar o să o fac oricum. Și barba regelui arată bine, nu crezi?

– Tatăl tău ți-a dat vreun sfat? întreabă el.

– A, da. Să bei un bol cu lapte înainte de culcare. Gutui fierte în miere – crezi că merge?

El încearcă să nu râdă. Vrea să ia lucrurile în serios – noul lui rol de tată al lui Wyatt.

– Vreau să zic, spune el, nu te-a sfătuit niciodată să stai departe de femeile de care e interesat regele?

– Așa am făcut. Îți amintești că am plecat în Italia? După aceea m-am dus la Calais pentru un an. Cât poate omul să stea departe?

O întrebare care se aplică și pentru propria viață; o recunoaște. Wyatt se așază pe un taburet scund. Își proptește coatele pe genunchi. Își sprijină capul, cu degetele pe tâmple. Ascultă ritmul propriei inimi; poate compune un poem? Ridică privirea.

– Tata spune că acum, că Wolsey e mort, ești cel mai deștept om din Anglia. Așa că poți înțelege ceva dacă o spun numai o dată? Dacă Anne nu e virgină, asta nu e vina mea.

El își toarnă un pahar cu vin.

– Tare, zice Wyatt, după ce îl golește. Se uită pe fundul paharului, apoi la degetele lui care îl țin. Cred că ar trebui să spun mai multe.

– Dacă trebuie, spune aici, și numai o dată.

– Se ascunde cineva în spatele tapiseriei? Cineva mi-a zis că sunt servitori la Chelsea care te țin la curent. În ziua de azi nu poți fi sigur de servitori, căci sunt spioni peste tot.

– Spune-mi când n-au existat spioni, rostește el. În casa lui Morus era un copil, Dick Purser, pe care Morus l-a luat la el, simțindu-se vinovat, după ce copilul a rămas orfan. Nu pot spune că Morus l-a omorât cu mâna lui pe tată, dar îl pusese la stâlpul infamiei și apoi îl dusese în Turn, și asta i-a distrus sănătatea. Dick le-a spus celorlalți băieți că el nu crede că Dumnezeu se găsește în azima pentru comuniune, așa că Morus a pus să fie biciuit în fața tuturor celor din casă. Acum eu l-am adus aici. Ce puteam să fac? O să aduc pe oricine este prost tratat de el.

Zâmbind, Wyatt își trece mâna peste Regina din Saba: mai bine zis, peste Anselma. Regele îi dăruise acea tapiserie a lui Wolsey. În anul acela, când se dusese să stea de vorbă cu el la Greenwich, regele îl văzuse ridicându-și privirea spre tapiserie într-un salut tăcut și îl întrebase, cu un zâmbet din colțul gurii: o cunoști pe femeia asta? Am cunoscut-o, răspunsese el, explicându-se, scuzându-se. Regele zisese: nu contează, toți am avut nebuniile tinereții, și nu te poți însura cu toate, nu… După care rostise cu o voce scăzută: țin minte că a aparținut cardinalului de

York, și apoi, mai iute: când te duci acasă, fă loc pentru ea. Cred că ar trebui să vină să stea cu tine.

El își pune un pahar cu vin și un altul pentru Wyatt; spune:

– Gardiner a pus oameni la poartă, ca să supravegheze cine vine și cine pleacă. Asta e o casă de oraș, nu e o fortăreață – dar dacă se află aici cineva care nu trebuie să fie, oamenii mei abia așteaptă să-l dea în șuturi afară. Ne place să ne batem. Prefer să las trecutul în urma mea, dar nu sunt lăsat. Unchiul Norfolk ține să-mi reamintească faptul că am fost un soldat de rând, și nici măcar în armata lui.

– Așa îi spui? râde Wyatt. Unchiul Norfolk?

– Între noi. Dar nu este nevoie să-ți amintesc ce cred cei din familia Howard că li se cuvine. Iar tu ai crescut ca vecin al lui Thomas Boleyn, așa că știi că nu trebuie să te pui rău cu el, indiferent ce simți pentru fiica lui. Sper că nu simți nimic… nu?

– Vreme de doi ani, zice Wyatt, simțeam că mor numai când mă gândeam că un alt bărbat ar putea să o atingă. Dar ce puteam eu să-i ofer? Sunt un bărbat însurat și nu sunt nici ducele ori prințul pe care îl vrea ea. Cred că mă plăcea sau îi plăcea să mă aibă în suita ei – asta o amuza. Când eram singuri, mă lăsa să o sărut și întotdeauna am crezut…, dar asta e tactica lui Anne, înțelegi, ea spune da, da, da, apoi zice nu.

– Și, desigur, tu ești un gentilom.

– Păi ce, ar fi trebuit să o siluiesc? Dacă zice „oprește-te", vorbește serios – și Henric știe asta. Dar venea o altă zi și iar mă lăsa s-o sărut. Da, da, da, nu. Cele mai rele erau aluziile pe care le făcea, când aproape că se lăuda că mie îmi zicea nu, dar altora le zicea da…

– Cum ar fi…?

– A, nume… numele i-ar strica distracția. Lucrurile trebuie să fie astfel aranjate, încât ori de câte ori vezi un bărbat, la curte sau în Kent, să te întrebi: ăsta o fi? Este el, ori el? Așa că te întrebi

tot timpul unde ai greșit, de ce nu poți să-i faci nicicând pe plac, de ce nu ai avut și tu ocazia.

– Aș crede că tu i-ai scris cele mai frumoase poezii. În privința asta, te poți consola. Versurile Maiestății Sale au tendința să se repete, ca să nu zic că sunt egocentrice.

– Cântecul acela al lui, *Clipe petrecute într-o companie plăcută*. Când îl aud, simt ceva în mine, ca un cățeluș care vrea să urle.

– Adevărat, regele a trecut de patruzeci de ani. Te apucă melancolia când îl auzi cântând despre vremurile când era tânăr și prost.

Îl privește pe Wyatt. Tânărul pare ametit, ca și cum ar avea o durere sâcâitoare între ochi. El pretinde că Anne nu îl mai chinuiește, dar uite cum arată. Rostește brutal, ca un măcelar:

– Și câți iubiți crezi că a avut?

Wyatt privește în jos spre propriile picioare. El se uită la tavan, apoi spune:

– O duzină? Sau nici unul? Sau o sută? Brandon a încercat să-i spună lui Henric că e marfă începută. Dar el l-a alungat pe Brandon de la curte. Imaginează-ți să fi încercat eu asta. Mă îndoiesc că aș mai fi ieșit viu de acolo. Brandon s-a forțat să vorbească, fiindcă se gândea că va veni o zi în care ea îi va ceda lui Henric și, pe urmă, ce se va întâmpla? Nu o să-și dea seama?

– Acordă-i puțină încredere. Trebuie să se fi gândit și singură la asta. În plus, regele nu se pricepe la fecioare. Recunoaște asta. Cu Caterina i-au trebuit douăzeci de ani ca să-și dea seama dacă fratele lui a fost cu ea înaintea lui.

Wyatt râde.

– Când va veni ziua, sau noaptea, Anne nu o să-i poată spune una ca asta.

– Ascultă. Uite cum văd eu lucrurile. Anne nu-și bate capul cu noaptea nunții fiindcă nu are motiv. Vrea să spună: fiindcă Anne nu este o ființă carnală, ci una calculată, cu o minte șireată și rece, care gândește neîncetat în spatele ochilor ei negri și

înfometați. Eu cred că orice femeie care poate spune nu regelui Angliei și o ține tot așa are destulă minte să spună nu oricărui bărbat, inclusiv ție, inclusiv lui Harry Percy, inclusiv oricui altcuiva alege să tortureze ca să se distreze în vreme ce își aranjează viitorul așa cum vrea. Așa că da, cred că te-ai făcut de râs, dar nu atât de rău cum ți-ai închipuit.

– Asta vrea să fie o consolare?

– Ar trebui să te consoleze. Dacă i-ai fi fost iubit, m-aș fi temut pentru tine. Henric este convins de virginitatea ei. În ce altceva să creadă? Însă, odată însurat, se va dovedi gelos.

– Și asta se va întâmpla? Se vor căsători?

– Lucrăm din greu în parlament, crede-mă, și consider că îi putem da pe brazdă pe episcopi. Și după asta, Dumnezeu cu mila… Thomas Morus spune că, în timpul domniei regelui John, când Anglia a fost pusă sub interdicție de papă, vitele nu au mai fătat, grâul nu s-a mai copt, iarba nu a mai crescut și păsările au căzut din cer. Dar dacă începe să se petreacă una ca asta – zâmbește el – sunt sigur că ne putem schimba politica.

– Anne m-a întrebat: Ce crezi că gândește cu adevărat Cromwell?

– Așadar, stați de vorbă? Și încă despre mine? Nu doar da, da, da, nu? Mă simt măgulit.

Wyatt pare nefericit.

– Nu ai putea să te înșeli? În privința lui Anne?

– Este posibil. Deocamdată, eu accept propria ei evaluare. Îmi convine. Ne convine la amândoi.

Și, la plecare, îi zice lui Wyatt:

– Vino curând înapoi. Fetele mele au auzit cât ești de frumos. Poți să-ți ții pălăria pe cap, dacă crezi că ar fi dezamăgite.

Wyatt este partenerul obișnuit de tenis al regelui. Prin urmare, știe ce înseamnă mândria umilă. Așa că schițează un zâmbet.

– Tatăl tău ne-a povestit tot despre leu. Băieții au și făcut o piesă pe tema asta. Poate ai vrea să vii într-o zi să-ți interpretezi propriul rol?

– Ah, leul. Astăzi, când mă gândesc la întâmplarea aceea, nu mi se pare că aș mai proceda la fel. Să stau nemișcat, la vedere, și să atrag atenția asupra mea. Face o pauză. E ceva ce ai face mai degrabă domnia ta, Master Cromwell.

Thomas Morus vine la Austin Friars. Refuză să mănânce, refuză să bea, deși pare să aibă nevoie și de una, și de alta.

Cardinalul nu ar fi acceptat un refuz. L-ar fi pus să stea jos și să mănânce *syllabub*[*]. Sau, dacă era sezonul potrivit, i-ar fi dat o farfurie mare cu căpșuni și o linguriță foarte mică.

– În acești ultimi zece ani, turcii au cucerit Belgradul, spune Morus. Și-au aprins focurile în marea bibliotecă de la Buda. Sunt numai doi ani de când se aflau la porțile Vienei. De ce ai vrea să faci încă o spărtură în zidurile creștinătății?

– Regele Angliei nu este necredincios. Și nici eu.

– Nu? Nici nu știu dacă te rogi Dumnezeului lui Luther și al germanilor sau vreunui zeu păgân pe care l-ai cunoscut în călătoriile tale, ori vreunei zeități englezești inventate de tine. Poate credința ta este de vânzare. L-ai servi și pe sultan dacă ți-ar da prețul potrivit.

Erasmus spune: oare natura a creat vreodată ceva mai blând, mai bun sau mai armonios decât firea lui Thomas Morus?

El rămâne tăcut. Stă la biroul lui – Morus l-a prins lucrând – cu bărbia proptită în pumni. Este o poză care îi conferă probabil un oarecare avantaj combativ.

Lordul cancelar arată de parcă îi vine să-și sfâșie veșmintele de nervi: lucru care nu ar putea decât să le îmbunătățească

---

[*] Desert rece făcut din lapte sau smântână cu zahăr, vin și suc de lămâie (n.tr.)

aspectul. L-ai putea considera demn de milă, dar el se decide să nu o facă.

– Master Cromwell, crezi că dacă ești consilier poți negocia cu ereticii, pe la spatele regelui? Te înșeli. Știu de scrisorile pe care le trimiți și le primești de la Stephen Vaughan, știu că s-a întâlnit cu Tyndale.

– Mă amenințI? Mi se pare interesant.

– Da, rostește Morus cu tristețe. Da, exact asta fac.

El vede că balanța de putere s-a schimbat între ei: nu ca oameni de stat, ci ca oameni.

După plecarea lui Morus, Richard îi spune:

– Nu trebuia. Să te amenințe, adică. Astăzi, datorită funcției sale, poate pleca, însă mâine, cine știe?

El se gândește: eram copil, aveam vreo nouă ani și am fugit la Londra, unde am văzut o bătrână suferind pentru credința ei. Amintirea îl inundă și, îndepărtându-se, purtat fiind de valul ei, rostește peste umăr:

– Richard, vezi dacă lordul cancelar are escorta trebuincioasă. Dacă nu, dă-i una și încearcă să-l trimiți cu o barcă înapoi la Chelsea. Nu putem să-l lăsăm să bată Londra, luându-se la harță cu toți cei la a căror poartă se întâmplă să ajungă.

Rostește ultimele cuvinte în franceză, dar nu știe de ce. Se gândește la Anne, cu mâna întinsă, chemându-l către ea – *Maître Cremuel, à moi.*

Nu-și poate aduce aminte anul, dar își amintește vremea de sfârșit de aprilie, cu picături mari alunecând pe frunzele crude, palide. Nu-și poate aminti motivul pentru supărarea lui Walter, dar își amintește frica pe care o simțea în adâncul ființei sale, cum inima i se zbătea în cușca pieptului. În acele zile, dacă nu se putea ascunde la unchiul său John, la Lambeth, obișnuia să se ducă în oraș, să vadă pe la cine se putea aciua – să vadă dacă nu reușea să câștige un ban făcând diverse comisioane pe chei, cărând coșuri sau încărcând roabe. Dacă fluierai după el, venea; avusese

noroc – știa asta acum – că nu se înhăitase cu haimanale din cauza cărora ar fi fost biciuit ori însemnat cu fierul roșu, ori ar fi ajuns să fie unul dintre acele cadavre mici pescuite din apele râului. La vârsta aceea nu ai minte. Dacă cineva spunea: băiete, vino aici, el urma direcția arătătorului întins. Nu avea nimic împotriva bătrânei, dar nu văzuse niciodată o ardere pe rug.

Ce crimă a făcut? întrebase el, iar ei spuseseră: e o vagaboandă. E una care spune că Domnul de pe altar este o bucată de pâine. Ce, exclamase el, pâine ca aceea coaptă de brutar? Lăsați-l pe copil în față, ceruseră ei. Lăsați-l să învețe, o să-i prindă bine să vadă de aproape, astfel încât după asta să se ducă mereu la liturghie și să îl asculte pe preot. Vino aici, iubitule, stai în fața mea, îl chemase o femeie. Avea un zâmbet larg și purta o bonetă albă și curată. Primești o iertare de păcate doar dacă privești, zisese ea. Oricine aduce viermi la ardere este eliberat patruzeci de zile din purgatoriu.

Când vagaboanda fusese scoasă afară între gărzi, oamenii începuseră să strige și să huiduiască. El văzuse că era o bunică, probabil cea mai bătrână persoană pe care o văzuse vreodată. Gărzile aproape că o cărau pe sus. Nu avea bonetă sau văl. Șuvițe întregi păreau să-i fi fost smulse de pe scalp. Oamenii din spatele lui ziceau: fără îndoială că și-a făcut singură asta, din disperare pentru păcatele ei. În spatele vagaboandei veneau doi călugări, mergând mândri ca doi șobolani gri și grași, cu crucile în labe. Femeia cu boneta curată îl strânsese de umăr, așa cum ar fi făcut o mamă, dacă el ar fi avut vreuna. Uită-te la ea, îl îndemnase femeia, are optzeci de ani și e plină de rele. Un bărbat adăugase: nu prea are grăsime pe oase, nu o să dureze mult decât dacă vântul își schimbă direcția.

Dar care îi e păcatul? întrebase el.

Ți-am zis. Zice că sfinții nu-s altceva decât niște stâlpi de lemn.

Ca stâlpii de care o leagă acum?

Da, chiar așa.

Și stâlpul o să ardă.

Pot să aducă altul data viitoare, spusese femeia. Își luase mâna de pe umărul lui. Își făcuse palmele pumni, lovind aerul, și din adâncul pântecului lăsase să scape un țipăt de asmuțire, cu o voce ascuțită ca de demon. Gloata de oameni preluase strigătul. Clocoteau și se împingeau în față ca să vadă mai bine, huiduiau și fluierau, și tropăiau din picioare. La gândul lucrului oribil pe care avea să-l vadă, el simțea și fierbințeală, și frig. Se răsucise ca să privească chipul femeii care era mama lui în acea mulțime. Uită-te, zisese ea. Cu degete blânde îi întorsese fața către spectacol. Fii atent acum. Gărzile îi scoseseră femeii lanțurile și o legaseră de stâlp.

Stâlpul se afla înălțat pe un morman de pietre; se apropiară atunci câțiva gentilomi și preoți, poate episcopi – el nu-i știa. Strigară la vagaboandă să se dezică de ereziile ei. El era destul de aproape ca să vadă cum i se mișcă buzele, dar nu putea să audă ce spunea. Ce se întâmplă dacă se răzgândește acum, o să îi dea drumul? Nici vorbă, chicotise femeia. Uite, îl cheamă pe Satan să o ajute. Gentilomii se retraseră. Gărzile așezară lemne și baloturi de paie în jurul bătrânei. Femeia îl bătu pe umăr; să sperăm că sunt umede. Avem o vedere bună de aici, ultima dată am fost ultima din rând. Ploaia se oprise și soarele se zărea printre nori. Torța cu care venise călăul era palidă în lumina soarelui, și pâlpâirea ei, ușoară ca mișcarea țiparilor într-un sac. Călugării incantau ținând ridicată înspre vagaboandă o cruce, și numai când se dădură înapoi, la primul vârtej de fum, mulțimea își dădu seama că focul fusese pus.

Se repeziră cu toții înainte, urlând. Gărzile făcură o barieră cu bețele și strigau cu glasuri adânci și groase: înapoi, înapoi, înapoi, și mulțimea urlă și se dădu înapoi, apoi se repezi iarăși înainte, zbierând și scandând, de parcă asistau la un joc. Valuri de fum îi împiedicau să vadă, și gloata se dădu la o parte, tușind. Mirosiți-o! strigau ei. Mirosiți-o pe scroafa bătrână! El își ținuse

răsuflarea, ca să nu o inspire. Învăluită de fum, vagaboanda țipa. Acum îi cheamă pe sfinți! spuneau ei. Femeia se aplecă și îi șopti la ureche: știi că sângerează în foc? Unii oameni cred că doar se zbârcesc, dar eu am mai văzut asta și știu.

Când fumul se mai risipi și putea să vadă iarăși bine, bătrâna era toată în flăcări. Gloata începu să chiuie. Ziseseră că nu o să dureze mult, însă nu se întâmplase așa, ori cel puțin așa i se păruse lui, înainte ca urletele să înceteze. Nu se roagă nimeni pentru ea, întrebase el, iar femeia zisese: ce rost are? Chiar și după ce nu mai rămăsese nimic care să țipe, focul fusese întreținut. Gărzile tropăiră pe margini, stingând orice fir de paie care zburase, zvârlind cu șutul înapoi bucățile mai mari.

Când mulțimea începu să se împrăștie spre case, cei care stătuseră pe partea înspre care suflase vântul aveau fețele înnegrite de la cenușa de lemn. El voia să se ducă acasă, dar se gândi iarăși la Walter, care zisese de dimineață că avea să-l omoare bucată cu bucată. Se uită cum gărzile izbesc cu barele de fier resturile rămase. De lanțuri erau prinse rămășițe omenești cleioase. Apropiindu-se de soldați, el întrebase: cât de fierbinte trebuie să fie focul ca să ardă oasele? Se aștepta ca ei să cunoască astfel de lucruri. Însă ei nu înțeleseseră întrebarea lui. Cei care nu sunt fierari cred că toate focurile sunt la fel. Tatăl lui îl învățase nuanțele de roșu: roșu ca apusul de soare, roșu-cireașă, roșu-gălbui strălucitor, ca soarele, care nu are alt nume decât purpuriu.

Craniul vagaboandei fusese lăsat pe pământ, la fel și oasele lungi ale brațelor și picioarelor. Coșul spart al pieptului nu era mai mare ca al unui câine. Un bărbat luă o bară de metal și o înfipse în gaura unde fusese ochiul stâng al femeii. Ridică țeasta și o puse pe pietre, de parcă se uita la el. Apoi înălță fierul și îl lăsă să cadă în creștet. Chiar înainte să se producă impactul, el știuse că fusese o lovitură nereușită, strâmbă. Un fragment de os ca o stea zbură în

țărână, dar cea mai mare parte a craniului rămăsese intactă. Iisuse, făcu omul. Uite, băiete, vrei să încerci? O lovitură sănătoasă și o să îl crapi.

De obicei, el nu refuza o invitație. Dar acum se îndepărtă, cu mâinile la spate. Pe sângele Domnului, aș vrea să pot și eu să refuz. Curând după aceea, începu ploaia. Gărzile se șterseră pe mâini, își suflară nasul și plecară. Aruncaseră barele de fier în mijlocul rămășițelor vagaboandei. Nu mai erau acum decât fragmente de oase și o cenușă groasă, cleioasă. El luă una dintre barele de metal, în caz că avea nevoie de o armă. Pipăi vârful ascuțit, tăiat ca o daltă. Nu știa cât de departe era de casă și dacă Walter avea să vină după el. Se întrebă cum omori un om bucățică cu bucățică, dacă îl arzi ori îl tai. Trebuia să le întrebe pe gărzi când se aflaseră acolo, fiindcă trebuiau să știe asta, ca slujitori ai orașului.

Duhoarea cărnii arse persista în aer. Se întrebă dacă bătrâna era în iad ori dacă se mai afla pe străzi, dar lui nu-i era teamă de fantome. Pentru gentilomi fusese înălțată o platformă și, deși bolta acoperitoare fusese dată jos, era destul de sus față de pământ ca el să se poată strecura dedesubt și să se adăpostească. Se rugă pentru femeie, gândindu-se că nu avea ce rău să facă. Își mișcă buzele ca într-o rugăciune. Apa de ploaie se strânsese deasupra și cădea în picături mari printre scânduri. El număra timpul scurs între picuri și îi prindea între palmele făcute căuș. Făcea asta doar ca să treacă timpul. Se lăsă înserarea. Dacă ar fi fost o zi obișnuită, până acum i-ar fi fost foame și s-ar fi dus să caute ceva de mâncare.

La apus sosiră câțiva oameni, bărbați și femei; el știu, fiindcă erau și femei, că nu erau gărzi sau oameni care să-i facă rău. Se strânseră împreună, făcând un cerc larg în jurul stâlpului de pe grămada de pietre. El ieși pe furiș de sub platformă și se apropie de ei. Probabil că vă întrebați ce s-a întâmplat aici, zise el. Dar

ei nu-și ridicară privirea și nici nu se uitară la el. Căzură în genunchi și el se gândi că se rugau. Și eu m-am rugat pentru ea, spuse el.

Da? Bravo, ești un băiat bun, rosti unul dintre bărbați. Nici măcar nu se uită la el. Dacă se uită la mine, se gândi el, va vedea că nu sunt bun, ci un neisprăvit care aleargă cu câinele și uită să facă baia de saramură pentru fierărie, așa că atunci când Walter strigă: unde dracu' e ciubărul de stingere, nu e acolo. Cu un ghem de greață în stomac, își aminti ce nu făcuse și de ce avea să fie ucis. Aproape că scoase un strigăt. De parcă îl durea cu adevărat.

Acum vedea că bărbații și femeile nu se rugau. Stăteau în patru labe. Erau prieteni de-ai bătrânei și adunau rămășițele ei. Una dintre femei îngenunche, cu fustele în jur și întinse un vas de lut. Privirea lui era ageră chiar și în lumina slabă și ridică din noroi și mizerie un fragment de os. Uite aici, zise el. Femeia întinse vasul. Uite altul.

Unul dintre bărbați stătea deoparte, la o oarecare distanță. De ce nu ne ajută? întrebă el.

El stă de pază. O să fluiere dacă se apropie gărzile.

O să ne aresteze?

Repede, repede, rosti un alt bărbat.

După ce vasul fu umplut, femeia care îl ținea spuse:

– Dă-mi mâna.

Încrezător, el întinse o mână. Ea își cufundă degetele în vas și, pe dosul mâinii lui, făcu un semn cu noroi și pietriș, grăsime și cenușă.

– Joan Boughton, spuse ea.

Acum, când se gândește la această întâmplare, se miră ce feste îi joacă memoria. Nu o uitase niciodată pe femeia aceea, ale cărei rămășițe pământești le purtase ca un semn unsuros pe piele, dar de ce oare viața lui de copil nu pare să se potrivească, nici măcar o fărâmă, cu ceea ce urmase? Nu își amintește cum ajunsese acasă și ce făcuse Walter în loc să-l ucidă bucățică cu bucățică sau de

ce fugise de fapt prima oară fără să facă saramura. Poate, își zice el, am vărsat sarea și am fost prea înspăimântat ca să-i spun. Părea probabil. Teama creează neglijență, greșeala aduce o teamă mai mare, apoi vine un moment când teama este prea mare și spiritul uman cedează pur și simplu, iar un copil rătăcește amorțit și fără țintă și sfârșește urmând o gloată și asistând la o crimă.

Nu spusese niciodată nimănui povestea asta. Nu îl deranjează să discute cu Richard ori cu Rafe despre trecutul lui – în limite rezonabile –, dar nu are de gând să cedeze bucățele din el. Chapuys vine la masă foarte des și stă lângă el, smulgând fâșii din povestea vieții lui, în vreme ce smulge carnea fragedă de pe os.

Unii zic că tatăl tău era irlandez, spune Eustache. El așteaptă, calm.

Este prima dată când aud una ca asta, zice el, dar îți garantez că tata era un mister chiar și pentru sine. Chapuys pufnește; irlandezii sunt un popor foarte violent, afirmă el.

– Spune-mi, este adevărat că ai fugit din Anglia la cincisprezece ani, după ce ai evadat din închisoare?

– Sigur, replică el. Și un înger m-a eliberat din lanțuri.

Asta o să-i ofere ceva să scrie acasă.

„I-am prezentat lui Cremuel zvonul acela, la care mi-a răspuns cu o blasfemie, nepotrivită pentru urechile voastre imperiale." Chapuys nu duce niciodată lipsă de ceva de expediat în epistolele lui. Dacă nu există vești, trimite bârfe. Culege bârfe din surse îndoielnice, pe care le trimite după cum îi dictează propriile scopuri. Cum nu vorbește engleza, Chapuys își culege noutățile în franceză de la Thomas Morus, în italiană de la negustorul Antonio Bonvisi și în Dumnezeu mai știe ce limbă – în latină? – de la Stokesley, episcopul de Londra, ale cărui mese le onorează de asemenea. Chapuys colportează către stăpânul său, împăratul, ideea că poporul englez este atât de nemulțumit de regele lui încât, dacă ar primi susținerea câtorva trupe spaniole, ar porni o revoltă. Desigur, Chapuys se înșală amarnic. Probabil că englezii o

preferă pe regina Caterina – și, se pare, în număr mare. Probabil că nu le sunt pe plac și nici nu înțeleg ultimele măsuri luate de parlament. Dar instinctul îi spune că se vor uni împotriva oricărei intervenții străine. O plac pe Caterina fiindcă au uitat că este spaniolă, fiindcă este aici de foarte mult timp. Sunt același popor care s-a răsculat împotriva străinilor în blestemata zi de mai; același popor cu suflet mic, încăpățânat, legat de peticul lui de pământ. Numai o forță copleșitoare – o coaliție, să zicem, între Francisc și împărat – i-ar face să se urnească. Desigur, nu putem exclude posibilitatea ca o asemenea coaliție să apară.

La finalul cinei, el îl conduce pe Chapuys la oamenii lui, la bărbații aceia mari și solizi, gărzile lui, care pierd vremea, pălăvrăgind în flamandă, deseori despre stăpânul lor. Chapuys știe că el a fost în Țările de Jos; crede că nu le înțelege graiul? Sau e vorba de o păcăleală foarte elaborată?

Erau zile, nu foarte îndepărtate, după moartea lui Lizzie, când se trezea dimineața și trebuia să se hotărască, înainte să discute cu cineva, cine era și de ce. Erau zile când se trezea din vise în care îi apăruseră cei morți și voia să îi caute. Când, trezindu-se, tremura în pragul eliberării de vis.

Dar aceste zile nu sunt acele zile.

Uneori, după ce Chapuys termină de săpat după oasele lui Walter, făcând să i se pară nefamiliară chiar propria viață, se simte îmboldit să sară în apărarea tatălui său, a copilăriei sale. Dar nu are sens să te justifici. Nu are sens să te explici. Este o slăbiciune să fii anecdotic. Este înțelept să ascunzi trecutul, chiar dacă nu este nimic de ascuns. Puterea unui om stă în penumbră, în mișcările pe jumătate văzute ale mâinii lui și în expresia nebănuită a chipului său. Absența faptelor este cea care îi înspăimântă pe oameni: golul pe care îl caști pentru ca ei să-și toarne acolo temerile, fanteziile, dorințele.

Pe 14 aprilie 1532, regele îl numește păstrător al bijuteriilor coroanei. Din această poziție, îi spusese Henry Wyatt, poți să ai o privire de ansamblu asupra veniturilor și cheltuielilor regelui.

Regele strigă, de parcă s-ar adresa unui curtean aflat în trecere:

– De ce, spune-mi, de ce nu l-aș pune în serviciul meu pe fiul unui cinstit fierar?

El își ascunde zâmbetul auzind caracterizarea făcută lui Walter; una mult mai flatantă decât cele folosite de ambasadorul spaniol. Regele continuă:

– Ești ceea ce te fac eu. Numai eu. Orice ești, orice ai, vine de la mine.

Gândul îi face o plăcere pentru care cu greu ai putea să-i porți pică. Henric este atât de binedispus zilele astea, atât de generos și de înțelegător, că trebuie să-i ierți afirmarea ocazională a poziției sale, chiar dacă nu e neapărat necesară. Cardinalul obișnuia să spună: englezii iartă orice unui rege până când încearcă să le impună dări. Mai spunea și că nu contează cu adevărat cum se cheamă funcția pe care o deții. Dacă vreun coleg din consiliu se întoarce cu spatele, când se întoarce înapoi o să descopere că i-am preluat-o eu.

Într-o zi de aprilie, când se află la Westminster, intră Hugh Latimer, de-abia eliberat din custodia de la Lambeth Palace.

– Ei bine? face Hugh. Ai putea să lași deoparte scârțâiala pe hârtie și să-mi dai mâna.

El se ridică de la birou și îl îmbrățișează – osos, vânos, în haină neagră prăfuită.

– Deci, i-ai ținut lui Warham o cuvântare drăguță?

– Am improvizat, ca de obicei. Cuvintele mi-au ieșit proaspete de pe buze ca din gura unui bebeluș. Poate că bătrânul își pierde apetitul pentru arderi pe rug, acum când sfârșitul îi este atât de aproape. E zbârcit ca o păstaie uitată la soare și când se mișcă auzi

cum îi zdrăngăne oasele. Oricum, nu știu dacă e meritul meu, dar iată-mă.

– Și cum te-a ținut?

– Cu pereții goi în bibliotecă. Din fericire, creierul meu e mobilat cu texte. Mi-a dat drumul cu un avertisment. Mi-a zis că, dacă nu am simțit mirosul focului, atunci am simțit mirosul tigăii de prăjit. Mi s-a mai spus asta și înainte. Trebuie să fie zece ani de-acum de când am fost adus în fața Bestiei Roșii pentru erezie. Râde. Dar Wolsey mi-a dat înapoi permisiunea de a predica. Și sărutul păcii. Și o masă. Așadar? Suntem mai aproape de o regină care iubește Evanghelia?

O ridicare din umeri.

– Noi… ei… discută cu francezii. Un tratat plutește în aer. Francisc are un cârd de cardinali care s-ar putea să ne susțină cauza la Roma.

Hugh fornăie.

– Încă așteptăm la porțile Romei.

– Așa trebuie să stea lucrurile.

– O să-l întoarcem pe Henric. O să-l întoarcem pe calea Evangheliei.

– Poate. Nu dintr-odată. Puțin câte puțin.

– O să-i cer episcopului Stokesley să-mi permită să-l vizitez pe fratele nostru Bainham. Vrei să vii?

Bainham este avocatul arestat și torturat de Morus cu un an în urmă. Chiar înainte de Crăciun venise în fața episcopului de Londra. Abjurase și în februarie era liber. Era om; dorise să trăiască, de ce nu? Dar, odată eliberat, conștiința nu-l lăsase să doarmă. Într-o duminică, intrase într-o biserică aglomerată și, cu Biblia lui Tyndale în mână, înaintea tuturor acelor oameni, își mărturisise credința. Acum se află în Turn și așteaptă să afle data execuției.

– Așadar? spune Latimer. Vii sau nu vii?

– Nu am de gând să-i ofer muniție lordului cancelar.

S-ar putea să-i înfrâng hotărârea lui Bainham, se gândește. Spune-i: crede orice, frate, jură, dar ține-ți degetele încrucișate la spate. Pe de altă parte însă, nu prea mai contează ce spune Bainham acum. Nu i se mai poate acorda îndurare și va trebui să ardă pe rug.

Hugh Latimer se îndepărtează cu pași elastici. Îndurarea Domnului funcționează pentru Hugh. Domnul merge cu el și pășește cu el în ambarcațiunea care îl duce în umbra Turnului; așa stând lucrurile, nu este nevoie de Thomas Cromwell.

Morus spune că nu contează dacă îi minți pe eretici sau dacă îi păcălești să mărturisească. Ei nu au dreptul la tăcere, chiar dacă știu că, vorbind, se acuză; dacă nu vor să vorbească, atunci rupe-le degetele, arde-i cu fierul încins, spânzură-i de încheieturi. Este un lucru îndreptățit, și Morus merge chiar mai departe: este un lucru binecuvântat.

Un grup din Camera Comunelor ia masa cu preoții la taverna Capul Reginei. De la ei pornește vorba, și se împrăștie printre londonezi, că oricine susține divorțul regelui va fi damnat. Domnul este atât de devotat cauzei acestor gentilomi, zic ei, încât un înger asistă la lucrările parlamentului cu un pergament în care notează cine și cum votează, făcând un semn cu funingine lângă numele celor care se tem de Henric mai mult decât de Atotputernicul.

La Greenwich, un călugăr pe nume William Peto, capul filialei din Anglia a ordinului franciscan, predică în fața regelui alegând ca text și exemplu pe nefericitul Ahab, al șaptelea rege al Israelului, care locuiește într-un palat de fildeș. Sub influența ticăloasei Jezebel, el a construit un templu păgân și le-a dat preoților din Baal locuri în suita lui. Profetul Elijah i-a spus lui Ahab că o să-i lingă câinii sângele și așa s-a și întâmplat, după cum e ușor de imaginat, întrucât numai profeții de succes rămân în amintire. Câinii din Samaria i-au lins sângele lui Ahab. Toți urmașii lui pe linie masculină au pierit și au rămas neîngropați pe

drumuri. Jezebel a fost aruncată pe fereastra palatului său. Câinii sălbatici i-au sfâșiat trupul bucățele.

– Eu sunt Jezebel, zice Anne. Tu, Thomas Cromwell, ești preoții din Baal. Ochii ei strălucesc. Cum eu sunt femeie, sunt mijlocul prin care păcatele pătrund în lume. Eu sunt poarta diavolului, intrarea blestemată. Eu sunt mijlocul prin care Satana îl atacă pe bărbat, pe care nu are suficient curaj să-l atace decât prin intermediul meu. Ei bine, așa văd ei situația. Părerea mea este că sunt prea mulți preoți, prea puțin învățați și prea puțin ocupați. Și aș vrea ca papa și împăratul, și toți spaniolii să fie aruncați în mare și să se înece. Și dacă cineva o să fie aruncat pe fereastră… *alors,* Thomas, știi pe cine aș vrea eu să arunc. În afară de copila Maria, câinii sălbatici nu ar găsi nici un fir de carne de ros, iar Caterina este atât de grasă, că ar sări ca o minge.

Când Thomas Avery vine acasă, lasă jos pe dalele de piatră cufărul de călătorie în care duce tot ce are și se ridică cu brațele deschise să-și îmbrățișeze stăpânul, ca un copil. Veștile despre promovarea lui în conducere au ajuns la Anvers. Se pare că Stephen Vaughan s-a înroșit de plăcere și a băut o cupă întreagă de vin fără a-l îndoi cu apă.

Intră, spune el, sunt cincizeci de oameni aici veniți să mă vadă, dar pot să aștepte, vino și spune-mi cum sunt toți cei de dincolo de mare. Thomas Avery începe imediat să vorbească. Se uită la tapiseria dăruită de rege. Ochii lui o cercetează, apoi se întorc spre chipul stăpânului, după care înapoi la tapiserie.

– Cine este doamna aceea?

– Nu poți să ghicești? El râde. Este regina din Saba în vizită la Solomon. Regele mi-a dat-o. A fost a lordului cardinal. Regele a văzut că mi-a plăcut. Iar lui îi place să facă daruri.

– Trebuie să valoreze o sumă frumușică. Avery o privește cu respect, ca un contabil tânăr și zelos ce este.

– Uite, îi spune, mai am un cadou; ce crezi că este? Este poate singurul lucru bun care a ieșit vreodată dintr-o mănăstire. Fratele Luca Pacioli. I-au trebuit treizeci de ani s-o scrie.

Cartea este legată în cel mai adânc verde, cu un chenar lucrat în aur, și paginile au marginile aurite, așa că strălucește în lumină. Încuietorile sunt bătute cu granate aproape negre, lucioase, translucide.

– Nici nu îndrăznesc s-o deschid, spune băiatul.

– Te rog. O să-ți placă.

Este *Summa de Arithmetica.* El desface încuietoarea și găsește o xilogravură a autorului cu o carte înaintea lui și cu un compas.

– Este o ediție nouă?

– Nu chiar, dar prietenii mei de la Veneția tocmai și-au amintit de mine. Eram copil, desigur, când Luca a scris-o, iar tu nu existai nici măcar în mintea părinților tăi. Degetele lui de-abia ating pagina. Uite, aici vorbește de geometrie, vezi cifrele? Aici spune să nu te duci la culcare până când nu echilibrezi balanța.

– Master Vaughan citează mereu maxima asta. Mă face să stau treaz până în zori.

– Și pe mine.

Multe nopți, în multe orașe.

– Știi, Luca era un om sărman. Venea din Sansepulcro. Era prieten cu artiștii și a devenit un matematician desăvârșit în Urbino, un mic orășel din munți, unde contele Federigo, marele *condottiere*, avea în bibliotecă peste o mie de cărți. Era magistru la universitatea din Perugia, mai apoi la Milano. Mă întreb de ce ar rămâne un asemenea om călugăr, dar, desigur, au existat practicanți de algebră și de geometrie care au fost aruncați în temniță ca magicieni, sau poate că s-a gândit că biserica îl va apăra… L-am ascultat ținând o lecție la Veneția; asta se întâmpla cu mai bine de douăzeci de ani în urmă și cred că eram de vârsta ta. Vorbea despre proporție. Proporția în construcții, în muzică, în pictură, în justiție, în uniune, în stat; despre cum ar trebui

echilibrate drepturile, puterea dintre rege și supușii lui, cum cetățenii bogați ar trebui să-și țină registrele contabile în regulă, să-și spună rugăciunile și să-i ajute pe cei sărmani. A vorbit despre cum ar trebui să arate o pagină tipărită. Cum ar trebui interpretată o lege. Sau un chip, ce anume îl face frumos.

– Și o să-mi spună toate astea aici, în carte? Thomas Avery aruncă din nou o privire spre Regina din Saba. Probabil că cei care au făcut tapiseria asta știau.

– Ce mai face Jenneke?

Băiatul întoarce paginile cu degete pioase.

– Este o carte frumoasă. Prietenii domniei tale din Veneția trebuie că te admiră foarte mult.

Așadar, nu mai e Jenneke, se gândește. A murit sau s-a îndrăgostit de altcineva.

– Uneori, spune el, prietenii mei din Italia îmi trimit poezii noi, dar cred că toate poemele sunt aici… Nu că o pagină cu cifre este poezie, dar tot ce este exact este frumos, orice se echilibrează în toate părțile lui, orice este proporționat… nu crezi?

El se miră de puterea cu care Regina din Saba atrage privirea băiatului. Este imposibil ca el s-o fi văzut pe Anselma, s-o fi întâlnit vreodată, să fi auzit de ea. I-am spus lui Henric despre ea, se gândește. Într-una dintre acele după-amiezi când i-am spus regelui meu puține, și el mi-a spus multe: cum tremură de dorință când se gândește la Anne, cum a încercat alte femei, le-a încercat ca expedient, ca să mai îndepărteze dorința trupească, astfel încât să poată gândi și vorbi, și acționa ca un om rațional, dar totul a fost în zadar… O mărturisire ciudată, dar regele crede că asta îi oferă o justificare, crede că astfel confirmă justețea obsesiei sale, fiindcă nu urmăresc decât o ciută, spune, o căprioară ciudată, timidă și sălbatică, iar ea mă îndepărtează de cărările pe care alți bărbați le-ar fi urmat și sunt singur în adâncurile pădurii.

– Acum, spune el, vom pune această carte pe biroul tău. Astfel încât să te simți mângâiat când nimic nu pare să se adune cum trebuie.

Are mari speranțe pentru Thomas Avery. Este ușor să angajezi un copil care să adune coloanele și să ți le vâre sub nas, ca să îți pui pe ele inițialele și să le încui într-un scrin. Dar care-i sensul? Pagina unui registru contabil este ca s-o folosești, ca o poezie de dragoste. Nu trebuie doar să dai din cap și apoi s-o dai deoparte; trebuie să-ți deschizi inima spre posibil. Este precum Scripturile: să te gândești la ea, să acționezi. Să-ți iubești aproapele. Să studiezi piața. Să dai avânt răspândirii binefacerilor. Să aduci cifre mai bune anul următor.

Data execuției lui James Bainham este fixată pentru 30 aprilie. El nu se poate duce la rege, nu poate spera la o iertare. Cu mult timp în urmă, lui Henric i s-a dat titlul de apărător al credinței și este dornic să arate că încă îl merită.

La Smithfield, pe platforma ridicată pentru demnitari, se întâlnește cu ambasadorul venețian, Carlo Capello. Fiecare face celuilalt o reverență.

– În ce rol ești aici, Cromwell? Ca prieten al acestui eretic sau în virtutea funcției pe care o deții? De fapt, care este aceea? Numai diavolul știe.

– Și sunt convins că îi va spune excelenței voastre data viitoare când stați de vorbă între patru ochi.

Învăluit în flăcări, muribundul strigă:

– Domnul îl iartă pe Sir Thomas Morus.

Pe 15 mai, episcopii semnează un document de supunere față de rege. Nu vor face noi legi bisericești fără aprobarea regelui și vor supune toate legile existente analizei unei comisii care va cuprinde și mireni – membri ai parlamentului și însărcinați de-ai regelui. Nu se vor întruni în conciliu fără permisiunea regelui.

A doua zi, el se află în galeria de la Whitehall, care dă spre o curte interioară, o grădină, unde regele așteaptă, iar ducele de Norfolk se agită de colo, colo. Anne se află în galerie, alături de el. Poartă o rochie roșu-închis, din damasc brodat, atât de grea încât umerii ei albi și delicați par să cedeze sub greutate. Uneori – într-un fel de camaraderie a imaginației – el își închipuie cum își așază mâna pe umărul ei și îi urmărește cu degetul mare adâncitura dintre claviculă și gât; își imaginează cum arătătorul urmează conturul sânului care se ridică deasupra corsetului, așa cum un copil urmărește un rând dintr-o carte.

Ea își întoarce capul și zâmbește subțire.

– Iată-l că vine. Nu poartă colanul de lord cancelar. Ce ar fi putut să facă cu el?

Thomas Morus are umerii rotunjiți și pare supus. Norfolk pare încordat.

– Unchiul meu încearcă să aranjeze asta de luni de zile, spune Anne. Dar regele nu vrea să se lase convins. Nu vrea să-l piardă pe Morus. Vrea să le facă pe plac tuturor. Știi cum este.

– Îl știe pe Thomas Morus din tinerețe.

– În tinerețe, știam ce e păcatul.

Se întorc și își zâmbesc.

– Uită-te acum, zice Anne. Crezi că în sacul acela de piele are sigiliul Angliei?

Când Wolsey cedase marele sigiliu, făcuse ca întregul proces să se întindă pe durata a două zile. Dar acum, în paradisul privat de dedesubt, regele așteaptă cu mâna întinsă.

– Și acum, cine urmează? întreabă Anne. Noaptea trecută mi-a zis: lorzii cancelari nu mi-au dat decât bătaie de cap. Poate o să mă descurc fără nici unul.

– Avocaților nu o să le placă asta. Cineva trebuie să conducă curțile.

– Atunci, pe cine ai pune?

– Sugerează-i să-l numească pe domnul speaker. Audley va face o treabă cinstită. Regele poate să-l încerce în acest rol *pro tem*[*], dacă vrea, apoi, dacă nu-l place, nu trebuie să-l confirme. Dar eu cred că o să-l placă. Audley e un avocat bun și este independent, dar înțelege să se facă util. Și cred că mă înțelege.

– Cum îți imaginezi că cineva poate să o facă? Să coborâm?

– Nu puteți să vă abțineți?

– Nu mai mult ca tine.

Coboară pe scara interioară. Anne își așază ușor vârful degetelor pe brațul lui. În grădina de jos, privighetorile stau în colivii. Amuțite, se înghesuie unele într-altele, ca să se ferească de lumina soarelui. Aroma de cimbru se ridică dinspre răsaduri. Din palat se aude râsul cuiva nevăzut. Sunetul amuțește, ca și cum s-ar fi închis o ușă. El se apleacă și ridică o rămurică, impregnându-și aroma în palmă. Îl transportă într-un alt loc, departe de aici. Morus face o reverență în fața lui Anne. Ea de-abia înclină din cap. Se apleacă adânc înaintea lui Henric și se așază lângă el, cu ochii în pământ. Henric o prinde de încheietura mâinii; ar vrea să-i spună ceva sau doar să rămână singur cu ea.

– Sir Thomas?

El îi întinde mâna. Morus se face că nu o vede. Apoi se gândește mai bine și dă mâna. Degetele lui sunt reci precum cenușa.

– Ce o să faci acum?

– O să scriu. O să mă rog.

– Sfatul meu este să scrii puțin și să te rogi mult.

– Asta e o amenințare? zâmbește Morus.

– S-ar putea. E rândul meu, nu crezi?

Când regele a văzut-o pe Anne, chipul i s-a luminat. Inima îi este înflăcărată; în mâna consilierului său, arde la atingere.

---

[*] *Pro tempore*, expresie care indică o situație temporară, tranzitorie (în lat., în orig., n.tr.)

Îl prinde pe Gardiner la Westminster, într-una dintre acele curți dosnice afumate, unde soarele nu pătrunde niciodată.

– Milord episcop?

Gardiner își încruntă sprâncenele stufoase.

– Lady Anne mi-a cerut să mă gândesc la o casă de țară pentru ea.

– Și ce mă privește pe mine?

– Dă-mi voie să-ți explic, spune el, cum m-am gândit. Trebuie să fie undeva aproape de râu, convenabil pentru Hampton Court și pentru ambarcațiunea sa către Whitehall și Greenwich. O locuință care nu necesită mari reparații, fiindcă ea nu are răbdare și nu vrea să aștepte. Unde să aibă grădini frumoase, să fie bine organizată… Atunci m-am gândit: ar fi potrivit conacul lui Stephen de la Hanworth, pe care regele i l-a încredințat când a devenit secretar principal.

Chiar și în lumina slabă poate vedea cum gonesc gândurile prin mintea lui Stephen. Oh, șanțul meu cu apă și podețele mele, grădinile mele de trandafiri și răzoarele de căpșuni, grădina mea de mirodenii, stupii mei, helești meu și livada, oh, medalioanele mele din teracotă în stil italian, intarsiile mele, ornamentele mele aurite, galeriile mele, fântâna mea în formă de scoică, parcul meu cu căprioare.

– Ar fi mărinimos din partea ta să i-l oferi înainte ca regele să-ți ordone asta. O faptă bună, care să compenseze încăpățânarea episcopilor? Ei, haide, Stephen. Mai ai și alte case. Nu e ca și cum ai dormi într-un stog de paie.

– De-ar fi așa, în mod sigur unul dintre băieții tăi ar veni cu un șoricar, să mă smulgă din vise.

Pulsul de rozător al lui Gardiner bate nebunește; ochii lui negri lucesc umezi. Înlăuntrul lui chițăie de indignare și de furie înăbușită. Dar poate că o parte din el e ușurată că a venit atât de curând vremea să-și achite datoria și că poate să-i facă față.

Gardiner este încă secretar principal, dar el, Cromwell, este cel care îl întâlnește acum zilnic pe rege. Dacă Henric are nevoie de un sfat, el îl poate da, ori dacă subiectul este în afara ariei sale de expertiză, el va găsi pe altcineva care se pricepe. Dacă regele are o plângere, el spune: lăsați pe mine; cu permisiunea Maiestății Voastre, pot să acționez? Dacă regele este binedispus, el este pregătit să râdă; dacă regele este nefericit, el se poartă cu grijă și blândețe. Regele a început să aibă o atitudine duplicitară, lucru care nu i-a scăpat privirii agere a ambasadorului spaniol.

– Te întâlnește în particular, nu în sala de audiențe, spune el. Preferă ca nobilii lui să nu știe cât de des se consultă cu tine. Dacă ai fi fost mai mic, te-ar fi putut aduce și scoate în coșul de rufe. Dar, după cum stau lucrurile, cred că acei gentilomi atât de pizmași din camerele private nu o să piardă ocazia să le relateze prietenilor lor, care vor bombăni la adresa succesului tău și vor lansa calomnii împotriva ta, și vor unelti să te doboare. Ambasadorul zâmbește și continuă: Dacă pot să apelez la o imagine care ți se potrivește – am nimerit cuiul în cap?

Dintr-o scrisoare adresată de Chapuys împăratului, care se întâmplă să fie trimisă prin intermediul lui Wriothesley, el află cum este caracterizat. Spune-mi-Risley îi citează cu glas tare:

– El spune că originile îți sunt obscure, tinerețea, sălbatică și nesăbuită, că ești un eretic cu vechime, o rușine pentru funcția de consilier; dar, personal, consideră că ești un om vesel, liberal, cu mintea deschisă, amabil…

– Știam că mă place. Ar fi trebuit să-i cer să-mi dea o slujbă.

– Zice că ai câștigat încrederea regelui promițându-i că-l faci cel mai bogat rege pe care l-a avut vreodată Anglia.

El zâmbește.

Spre sfârșitul lui mai, în Tamisa sunt prinși doi pești de dimensiuni uluitoare sau mai degrabă sunt aduși de apă, muribunzi, pe malul noroios.

– Se presupune că trebuie să fac ceva în privința asta? întreabă el, când Johane îi aduce vestea.

– Nu, răspunde ea. Cel puțin, nu cred. Este o prevestire, nu? Un semn, atâta tot.

La sfârșit de iulie, primește o scrisoare de la Cranmer, din Nürnberg. Înainte de asta scrisese din Țările de Jos, cerându-i sfatul în negocierile comerciale cu împăratul, chestiuni pentru care, consideră, el nu are priceperea necesară; din orașe de pe Rin, îi scrisese plin de speranță că împăratul trebuie să cadă la învoială cu prinții luterani, întrucât are nevoie de ajutorul lor împotriva turcilor care îi amenință granițele. Îi scrie cum se zbate să ajungă priceput în obișnuitul joc diplomatic al englezilor: să ofere prietenia regelui Angliei, să fluture promisiunea aurului englezesc, dar fără să dea propriu-zis nimic.

Dar scrisoarea aceasta este diferită. Este dictată, scrisă de mâna unui funcționar. Vorbește de lucrarea sfântului duh în inima omului. Rafe i-o citește și îi arată, la capătul paginii și continuându-se pe marginea stângă, câteva cuvinte scrise de Cranmer: „A apărut ceva. Nu poate fi încredințat hârtiei. S-ar putea să provoace agitație. Unii ar zice că m-am grăbit. Am nevoie de sfatul domniei tale. Ține asta secret."

– Ei bine, spune Rafe, hai să alergăm de colo-colo pe Cheap, anunțând: „Thomas Cromwell are un secret, dar nu știm ce este!"

O săptămână mai târziu, Hans apare la Austin Friars. A închiriat o casă pe Maiden Lane și stă la Steelyard câtă vreme locuința este reparată.

– Arată-mi noul tău tablou, Thomas, spune el, intrând în casă. Rămâne înaintea lui, cu brațele încrucișate. Se dă înapoi un pas. Îi cunoști pe oamenii ăștia? Seamănă cu ei?

Doi bancheri italieni, parteneri, uitându-se spre privitor, dar tânjind să schimbe priviri între ei; unul în mătăsuri, unul în

blănuri; o vază cu garoafe, un astrolab, un sticlete, o clepsidră din care nisipul s-a scurs pe jumătate; prin arcada ferestrei, o corabie cu pânze translucide plutește pe o mare ca oglinda. Hans se întoarce, încântat.

– Cum a surprins expresia aceea din ochi, atât de dură, și totuși atât de vicleană?

– Ce face Elsbeth?

– E grasă. Tristă.

– E de mirare? Te duci acasă, îi faci un copil, pleci din nou.

– Nu pretind că sunt un soț bun. Doar că trimit bani acasă.

– Cât stai cu noi?

Hans mormăie, lasă jos cupa cu vin și vorbește despre ce a lăsat în urmă: vorbește despre Basel, despre orașele și cantoanele elvețiene. Despre revolte și confruntări aprige. Imagini, fără imagini. Statui, fără statui. Este trupul Domnului, nu este trupul Domnului, este un fel de trupul Domnului. Este sângele Lui, nu este sângele Lui. Preoții se pot căsători, nu se pot căsători. Sunt șapte sacramente, ba sunt trei. Crucifixul în fața căruia ne târâm în genunchi și pe care îl sărutăm cu venerație sau crucifixul pe care îl cioplim și îl ardem în piața publică.

– Nu îl iubesc pe papă, dar m-am săturat. Erasmus a fugit la Freiburg, la papistași, iar acum eu am fugit la tine și la Junker Heinrich. Așa îi zice Luther regelui vostru. „Rușinea Sa, regele Angliei." Se șterge la gură. Tot ce cer este să fac o muncă cinstită și să fiu plătit pentru asta. Și prefer ca eforturile mele să nu fie șterse de vreun sectant cu o găleată de var.

– Ai venit aici în căutarea păcii și a liniștii? Clatină din cap. Prea târziu.

– Când am traversat Podul Londrei am văzut că cineva a atacat o statuie a Madonei. A rupt capul pruncului.

– Asta s-a întâmplat cu ceva vreme în urmă. Trebuie să fie diavolul acela de Cranmer. Știi cum face după ce a băut ceva.

Hans rânjește.

– Ți-e dor de el. Cine ar fi crezut că o să fiți prieteni?

– Bătrânul Warham nu se simte bine. Dacă moare vara asta, Lady Anne o să ceară Canterbury pentru prietenul meu.

Hans este surprins.

– Nu va fi Gardiner?

– Și-a ratat șansa cu regele.

– Își este sieși cel mai mare dușman.

– N-aș zice asta.

Hans râde.

– O să fie o avansare importantă pentru dr. Cranmer. Nu o să vrea. Nu el. Atâta pompă. Lui îi plac cărțile.

– O să accepte. O să fie de datoria lui. Cei mai buni dintre noi suntem forțați să facem ce nu ne place.

– Cum, și tu?

– Este împotriva firii ca fostul protector să vină să mă amenințe în propria mea casă și eu să reacționez cu calm. Așa cum am făcut. Ai fost la Chelsea?

– Da. E mare tristețe acolo.

– S-a spus că Morus renunță la post din cauza problemelor de sănătate. Ca să nu pună pe toată lumea într-o situație stânjenitoare.

– Spune că simte o durere aici – Hans se freacă pe piept – care îl apucă atunci când începe să scrie. Dar ceilalți par în regulă. Familia de pe perete.

– Acum nu mai trebuie să te duci la Chelsea ca să primești de lucru. Regele mi-a încredințat lucrările de la Turn – restaurăm fortificațiile. A chemat constructori, pictori și aurari, golim de tot vechile apartamentele regale și facem ceva mai frumos; o să construiesc și o locuință nouă pentru regină. În țara asta, regii și reginele stau în Turn în noaptea de dinaintea încoronării. Când va veni ziua lui Anne, o să fie destul de lucru pentru tine. O să ai de creat feerii, banchete, orașul va comanda tipsii de aur și de argint, ca să le dea regelui în dar. Vorbește cu breslele de ne-

gustori, o să dorească să facă un adevărat spectacol. Pune-i să facă planuri. Asigură-ți de lucru înainte să apară aici jumătate din meșteșugarii din Europa.

– Ea o să aibă giuvaieruri noi?

– O să le aibă pe ale Caterinei. Regele nu și-a pierdut mințile chiar de tot.

– Mi-ar plăcea să o pictez. Anna Bolena.

– Nu știu. S-ar putea să nu vrea să fie studiată îndeaproape.

– Se zice că nu e frumoasă.

– Nu, poate că nu e. Nu ai alege-o ca model pentru Primăvara. Sau pentru o statuie a Fecioarei Maria. Ori ca model al Păcii.

– Atunci ce, Eva? Meduza? Hans râde. Nu-mi răspunde.

– Este o prezență impresionantă, *esprit*… S-ar putea să nu reușești să o surprinzi pe pânză.

– Văd că mă consideri limitat.

– Sunt sigur că unele subiecte îți opun rezistență.

Richard intră în încăpere.

– A venit Francis Bryan.

– Vărul lui Lady Anne.

Cromwell se ridică în picioare.

– Trebuie să te duci la Whitehall. Lady Anne distruge mobila și sparge oglinzile.

El înjură încet.

– Invită-l pe Master Holbein la masă.

Francis Bryan râde atât de tare, că armăsarul se agită sub el, neliniștit, și se smucește în lături, fiind un adevărat pericol pentru trecători. Până să ajungă la Whitehall, Cromwell pune cap la cap povestea: Anne tocmai a aflat că nevasta lui Harry Percy, Mary Talbot, pregătește o petiție în parlament pentru a obține divorțul. Timp de doi ani, susține ea, soțul ei nu a împărțit patul cu ea, și când, în cele din urmă, l-a întrebat care este motivul, el

i-a spus că nu se mai poate preface; nu sunt de fapt căsătoriți și nici n-au fost vreodată, de vreme ce el este însurat cu Anne Boleyn.

– Milady este furioasă la culme, zice Bryan. Peticul de pe ochi, cusut cu pietre prețioase, sclipește când el chicotește. Zice că Harry Percy va strica tot. Nu se poate hotărî dacă să-l ucidă cu o lovitură de sabie sau să-l sfâșie vreme de patruzeci de zile în piața publică, așa cum se face în Italia.

– Poveștile acelea sunt mult exagerate.

Nu fusese niciodată martor și nici nu crezuse cu adevărat în izbucnirile necontrolate de furie ale lui Lady Anne. Când este primit, ea pășește de colo, colo, cu mâinile strânse, și pare mică și încordată, de parcă cineva ar fi împletit-o și ar fi strâns nodurile prea tare. Trei doamne de companie – Jane Rochford, Mary Shelton, Mary Boleyn – o urmăresc din priviri. Un covor micuț, care probabil ar fi trebuit să stea pe perete, este mototolit pe podea.

– Am măturat sticla spartă, zice Jane Rochford.

Sir Thomas Boleyn, monseniorul, stă la o masă, cu un teanc de hârtii dinaintea lui. George se află alături, pe un taburet, ținându-și capul în mâini. Mânecile îi sunt înfoiate doar pe jumătate. Ducele de Norfolk se uită țintă în cămin, unde lemnele de foc sunt așezate, dar nu aprinse, încercând poate, cu puterea privirii, să facă o scânteie cu care să-l aprindă.

– Închide ușa, Francis, cere George, și nu lăsa pe nimeni să intre.

El este singurul din încăpere care nu este un Howard.

– Propun să facem bagajele lui Anne și s-o trimitem în Kent, zice Jane Rochford. Odată stârnită, mânia regelui…

George:

– Nu mai spune nimic sau s-ar putea să te pocnesc.

– Este sfatul meu sincer.

Jane Rochford, Dumnezeu s-o aibă în pază, este una dintre acele femei care nu știu când să se oprească.

– Master Cromwell, regele a cerut să aibă loc o anchetă. Problema trebuie să fie pusă în fața consiliului. De data asta, nu poate fi plăsmuită. Harry Percy va depune mărturie nestingherit. Regele nu poate să facă ce a făcut și ce are de gând să facă pentru o femeie care ascunde un mariaj secret.

– Aș vrea să pot divorța de tine, zice George. Aș vrea să fi avut și tu o înțelegere de căsătorie, dar, Iisuse, nici o șansă – câmpurile erau negre de bărbații care fugeau în cealaltă direcție.

Monseniorul ridică mâna.

– Vă rog.

– Ce rost are să-l chemăm pe Master Cromwell, intervine Mary Boleyn, dacă nu-i spunem ce s-a întâmplat? Regele a vorbit deja cu sora mea.

– Neg tot, zice Anne, de parcă regele s-ar afla în fața ei.

– Bine, spune el. Bine.

– Recunosc că, într-adevăr, contele mi-a vorbit de iubire. Mi-a scris poezii și, cum eram tânără pe atunci și negândindu-mă că ar fi ceva rău…

Lui aproape că îi vină să râdă.

– Poezii? Harry Percy? Le mai aveți?

– Nu. Desigur. Nimic scris.

– Asta simplifică lucrurile, rostește el cu blândețe. Și, desigur, nu a existat nici o promisiune ori vreun contract, și nici măcar n-a fost vorba de așa ceva.

– Și, adaugă Mary, nici vreun act consumat în vreun fel. Este imposibil. Sora mea este o virgină faimoasă.

– Și cum a reacționat regele, a fost…

– A ieșit din cameră, zice Mary, și a lăsat-o stând în picioare.

Monseniorul ridică privirea și își drege glasul.

– În această situație de criză, mie mi se pare că există o varietate și un număr de abordări pe care cineva ar putea…

Norfolk explodează. Tropăie de-a lungul camerei, precum Satana într-o piesă de Corpus Christi.

– Oh, pe giulgiul de trei ori plin de rahat al lui Lazăr! În vreme ce alegeți o abordare, milord, în vreme ce cercetați chestiunea, fiica voastră este ponegrită în toată țara, mintea regelui e otrăvită și norocul acestei familii se destramă în fața ochilor voștri.

– Harry Percy, spune George, ridicând o mână. Ascultați, mă lăsați să vorbesc și eu? Din câte înțeleg, Harry Percy a fost convins o dată să renunțe la pretențiile sale, așa că, dacă este convins încă o dată…

– Da, rostește Anne, dar cardinalul a fost cel care l-a convins și, din nefericire, cardinalul este mort.

Urmează tăcere: o tăcere dulce precum muzica. El îi privește, zâmbind, pe Anne, pe monsenior, pe Norfolk. Dacă viața este un lanț de aur, uneori Dumnezeu atârnă de el un ornament. Pentru a prelungi momentul, el traversează camera și ridică tapiseria căzută. Urzeală strânsă. Fond indigo. Noduri asimetrice. Isfahan? Animale mici mărșăluiesc țepene, șerpuind printre mănunchiuri de flori.

– Uite, spune el. Știți ce sunt aceștia? Păuni.

Mary Shelton vine să i se uite peste umăr.

– Și ce sunt creaturile alea ca niște șerpi cu picioare?

– Scorpioni.

– Sfântă Fecioară, nu mușcă?

– Înțeapă. Apoi continuă: Lady Anne, dacă papa nu vă poate opri să deveniți regină – și nu cred că poate –, atunci Harry Percy nu poate să vă stea în cale.

– Așa că dă-l la o parte, spune Norfolk.

– Îmi dau seama de ce nu ar fi o idee bună ca familia domniilor voastre să…

– Fă-o, îi cere Norfolk. Sfărâmă-i țeasta.

– Figurat vorbind, zice el. Milord.

Anne se așază. Își ține chipul întors dinspre femei. Mâinile ei mici sunt făcute pumn. Monseniorul fâșâie hârtiile. George,

pierdut în gânduri, își scoate bereta și se joacă absent cu acul cu giuvaier, încercându-i ascuțișul pe buricul degetului.

El a rulat tapiseria și i-o întinde cu blândețe lui Mary Shelton.

– Mulțumesc, șoptește ea și roșește, de parcă tocmai i-ar fi propus ceva intim.

George scoate un chițăit – a reușit să se înțepe. Unchiul Norfolk rostește acru:

– Băiat prost ce ești!

Francis Bryan îl urmează afară.

– Sir Francis, acum poți să mă lași singur.

– M-am gândit să te însoțesc. Vreau să aflu ce o să faci.

El se oprește brusc din mers, își pune o palmă pe pieptul lui Bryan, îl răsucește într-o parte și aude pocnetul înfundat scos de capul care se lovește de perete.

– Mă grăbesc, zice el.

Cineva îl strigă. Master Wriothesley apare după colț.

– La Sfântul Marcu și Leul. La cinci minute de mers.

Spune-mi a pus oameni să-l urmărească pe Harry Percy de când a venit la Londra. Era îngrijorat că dușmanii lui Anne de la curte – ducele de Suffolk și nevasta lui, și acei visători care mai cred în revenirea Caterinei – s-au întâlnit cu contele și l-au încurajat să aibă asupra trecutului o perspectivă utilă din punctul lor de vedere. Dar se pare că nu a avut loc nici o întâlnire: doar dacă nu s-a petrecut cumva în băile publice de pe malul din Surrey.

Spune-mi o ia brusc pe o alee și ajung în curtea murdară a unui han. El privește în jur; în două ore, cu o mătură și o mână harnică, ai putea s-o faci să arate respectabil. Capul frumos, cu păr auriu-roșcat, al lui Wriothesley strălucește ca un far. Sfântul Marcu, scârțâind deasupra, are tonsură de călugăr. Leul este mic și albastru, și are o față zâmbitoare. Spune-mi îi atinge brațul.

– Înăuntru.

Se pregătesc să se strecoare pe o ușă laterală, când, de deasupra, se aude un fluierat ascuțit. Două femei se apleacă pe fereastră și, cu un strigăt vesel și un chicotit, își arată sânii goi.

– Iisuse, face el. Alte doamne Howard.

Înăuntrul hanului Sfântul Marcu și Leul, mai mulți bărbați în livrelele familiei Percy sunt prăbușiți pe mese sau zac dedesubt. Contele de Northumberland bea într-un separeu. Ar putea avea un pic de intimitate dacă nu ar exista o ferestruică de servire prin care se tot ivesc chipuri rânjitoare. Contele îl zărește.

– Ah. Mă cam așteptam să te văd.

Încordat, își trece mâinile prin părul tuns, care se ridică țepi pe tot capul.

El, Cromwell, se duce la ferestruică, le arată spectatorilor un deget și le-o închide în nas. Dar când se așază alături de tânăr, are aceeași voce blândă ca întotdeauna.

– Așadar, milord, ce se poate face acum? Cum te pot ajuta? Spui că nu poți trăi cu nevasta. Dar e una dintre femeile încântătoare din regat și, de are defecte, eu nu am auzit de ele, așadar, ce ai împotriva ei?

Dar Harry Percy nu se află aici ca să fie manevrat ca un șoim speriat. Se află aici ca să țipe și să verse lacrimi.

– Dacă nu am fost de acord cu ea în ziua nunții, cum aș putea să fiu acum? Ea mă urăște fiindcă știe că nu suntem căsătoriți cum se cuvine. De ce numai regele poate să aibă conștiință în această chestiune, de ce nu și eu, iar dacă el pune sub semnul întrebării mariajul lui, strigă despre asta în întreaga creștinătate, iar când eu am îndoieli, îl trimite pe cel mai de jos om din serviciul lui ca să mă ia cu vorba bună, să mă întorc acasă, și să mă mulțumesc cu ce am. Mary Talbot știe că i-am fost făgăduit lui Anne, știe cui aparține acum și de-a pururi inima mea. Am spus adevărul mai înainte, am spus că am făcut un legământ înaintea martorilor și, prin urmare, nici unul dintre noi nu era liber. Am jurat, și cardinalul m-a obligat să renunț; tata m-a amenințat că mă va

dezmoșteni, dar acum tata e mort și nu mă mai tem să spun adevărul. O fi Henric rege, dar nu o să fure femeia altui bărbat; Anne Boleyn este de drept nevasta mea; cum o să stea în Ziua de Apoi, când o să apară în fața Domnului gol și fără nici un alai?

El îl ascultă până la capăt. Cum alunecă și se rostogolește în incoerență… iubire adevărată… legăminte… mi-a jurat că îmi va dărui trupul, mi-a permis libertăți pe care numai o femeie logodită le-ar accepta…

– Milord, spune el. Ai zis ce ai avut de zis. Acum, ascultă-mă. Banii îți sunt pe terminate. Eu știu cum i-ai cheltuit. Te-ai împrumutat în toată Europa. Știu cine îți sunt creditorii. Doar un cuvânt să rostesc, și ți se va cere să achiți acele datorii.

– Da, și ce o să-mi facă? replică Percy. Bancherii nu au arme.

– Nici tu nu ai, milord, dacă vistieria ți-e goală. Uită-te la mine acum. Pricepe un lucru. Ai domeniul de la rege. Însărcinarea ta este să aperi nordul. Familiile Percy și Howard ne apără împotriva Scoției. Acum, să presupunem că Percy nu este în stare să o facă. Oamenii tăi nu vor lupta pe vorbe bune…

– Sunt arendașii mei, este datoria lor să lupte.

– Dar, milord, au nevoie de provizii, de arme, de ziduri și de forturi solide. Dacă nu poți să le asiguri, ești mai mult decât nefolositor. Regele îți va lua titlul și pământurile, și castelele și le va da cuiva care poate să facă ceea ce tu nu poți.

– Nu va face una ca asta. Respectă titlurile străvechi. Toate titlurile străvechi.

– Atunci, să spunem că o fac eu.

Să spunem că o să-ți distrug viața. Eu și prietenii mei bancheri.

Cum poate să-i explice asta? Lumea nu e condusă de unde crede el. Nu din fortărețele lui de graniță, nici măcar de la Whitehall. Lumea este condusă de la Anvers, de la Florența, din locuri pe care nici măcar nu și le-a imaginat; de la Lisabona, de unde corăbiile cu pânze de mătase alunecă spre vest și se mistuie în soare. Nu de pe zidurile castelelor, ci din registrele contabililor,

nu de sunetul de goarnă, ci de clinchetul abacului, nu de scrâșnitul și de țăcănitul armei, ci de scârțâitul tocului pe hârtia cambiei cu care se plătește arma și armurierul, și pulberea, și soldatul.

– Mi te imaginez fără bani și fără titlu, spune el. Mi te imaginez într-o cocioabă, îmbrăcat în straie țesute în casă, aducând un iepure pentru cină. Mi-o imaginez pe nevasta ta legiuită Anne Boleyn jupuind și tăind bucăți acest iepure. Vă doresc toată fericirea din lume.

Harry Percy se prăbușește pe masă și lacrimi de furie îi țâșnesc din ochi.

– Nu ați avut niciodată un contract, continuă el. Orice promisiuni prostești v-ați fi făcut, nu au valoare în fața legii. Orice învoială îți închipui că ați avut, nu ați avut de fapt. Și mai este un lucru, milord. Dacă vreodată mai rostești vreun cuvânt despre *libertatea* lui Lady Anne – pune în acel cuvânt tot dezgustul posibil –, atunci vei răspunde în fața mea, a celor din familiile Howard și Boleyn, și George Rochford nu se va purta cu mănuși cu tine, iar lordul Wiltshire îți va călca în picioare mândria; cât despre ducele de Norfolk, dacă mai aude chiar și cea mai mică acuzație la adresa onoarei nepoatei sale, te va scoate din ce gaură de șarpe te-ai ascunde și îți va smulge coaiele. Acum, spune el, reluându-și amabilitatea de început, este limpede, milord? Traversează odaia și deschide iar ușița de servire. Acum puteți să căscați ochii din nou.

Apar iar fețe; sau, mai exact, numai frunți și ochi. În cadrul ușii se oprește și se întoarce din nou spre conte.

– Și să-ți mai zic ceva, ca să evităm orice urmă de îndoială. Dacă îți imaginezi că Lady Anne te iubește, te înșeli amarnic. Te urăște. Singurul serviciu pe care i l-ai putea face acum – în afară de propria-ți moarte – ar fi să retragi ceea ce i-ai spus bietei tale neveste și să juri orice ți se cere, ca să-i eliberezi calea de a deveni regina Angliei.

Pe drumul de ieșire îi spune lui Wriothesley:

– Serios, chiar îmi pare rău pentru el.

Spune-mi râde atât de tare, că trebuie să se sprijine de zid.

A doua zi, sosește devreme pentru întrunirea consiliului regal. Ducele de Norfolk își ocupă locul în capul mesei, apoi se mută când se aude că însuși regele va prezida.

– Și Warham este aici, spune cineva.

Ușa se deschide, nu se întâmplă nimic, apoi încet, foarte încet, prelatul cel vârstnic intră târându-și picioarele. Își ocupă locul. Mâinile îi tremură pe pânza mesei din fața sa. Capul îi tremură pe gâtul subțire. Pielea lui are culoarea pergamentului, așa cum îl desenase Hans. Privește în jurul mesei clipind încet, ca o șopârlă.

El traversează încăperea și rămâne în fața lui Warham, de cealaltă parte a mesei, întrebându-l de sănătate, îndeplinind astfel o formalitate – este limpede că e pe moarte.

– Prezicătoarea asta care a primit adăpost în dioceza domniei tale. Eliza Barton. Ce mai face?

Warham nici nu ridică privirea.

– Ce vrei, Cromwell? Comisia mea nu a găsit nimic împotriva fetei. Știi asta.

– Aud că le spune adepților ei că, dacă regele se însoară cu Lady Anne, o să mai domnească doar un an.

– N-aș putea să jur asta. Nu am auzit-o cu urechile mele.

– Am înțeles că episcopul Fisher i-a făcut o vizită.

– Ei bine… sau ea l-a vizitat pe el. Ori una, ori alta. Și de ce nu? Este o tânără binecuvântată.

– Cine o controlează?

Capul lui Warham tremură atât de tare, de parcă stă să se desprindă de pe umeri.

– Poate că e nesocotită. Poate că e îndrumată greșit. La urma urmelor, e o simplă fată de la țară. Însă are un dar, sunt convins

de asta. Când oamenii se apropie de ea, e în stare să le spună imediat ce necaz au. Ce păcate le atârnă pe conștiință.

– Serios? Trebuie să mă duc s-o văd și eu. Mă întreb dacă o să știe ce probleme am.

– Pace, zice Thomas Boleyn. Harry Percy e aici.

Contele intră însoțit de două dintre gărzile sale. Are ochii roșii și izul de vomă stătută indică faptul că s-a opus să fie curățat de către oamenii lui. Intră regele. Este o zi caldă și el poartă mătăsuri deschise la culoare. Rubinele de pe degete par picături de sânge. Se așază și își ațintește ochii albaștri asupra lui Harry Percy.

Thomas Audley – ținând locul lordului cancelar – pune întrebările, la care contele răspunde numai cu negații. A existat un precontract? Nu. Promisiuni de vreun fel? Nici o – îmi pare rău să pomenesc de așa ceva – cunoaștere carnală? Pe onoarea mea – nu, nu, nu.

– Îmi pare rău să spun că vom avea nevoie de mai mult decât cuvântul tău, zice regele. Lucrurile au mers prea departe, milord.

Harry Percy pare înspăimântat.

– Atunci ce trebuie să mai fac?

El rostește blând:

– Apropie-te de Sfinția Sa, episcopul de Canterbury, milord, care ține Biblia.

Sau, cel puțin, asta se străduiește să facă bătrânul. Monseniorul încearcă să-l ajute, dar Warham îi îndepărtează mâinile. Apucându-se de marginea mesei și făcând pânza să alunece, se ridică în picioare.

– Harry Percy, te-ai răzgândit și te-ai schimbat în această chestiune, ai afirmat, ai negat, ai afirmat, acum ești aici ca să negi din nou, dar de data asta nu o faci numai în fața oamenilor. Acum… vei pune mâna pe această Biblie și vei jura înaintea mea și în prezența regelui și a consiliului său că nu ai cunoscut-o în mod necuvenit pe Lady Anne și nici nu există vreun contract de căsătorie cu ea.

Harry Percy se freacă la ochi. Întinde mâna. Vocea îi tremură când rostește:

– Jur.

– Gata, zice ducele de Norfolk. Te și miri cum de s-au întâmplat toate astea, nu-i așa? Se duce la Harry Percy și îl apucă strâns de cot. Nu o să mai auzim vreodată de povestea asta, nu-i așa, băiete?

– Howard, intervine regele, l-ai auzit că a jurat, așa că lasă-l în pace acum. Să-l ajute cineva pe arhiepiscop, vedeți doar că nu se simte bine. Dispoziția i s-a îmblânzit, așa că le zâmbește consilierilor. Domnilor, vom merge în capela mea privată și-o să-l vedem pe Harry Percy luând sfânta comuniune, ca să consfințească jurământul. Apoi eu și Lady Anne vom petrece după-amiaza în reflecție și rugăciuni. Nu vreau să fiu deranjat.

Warham se apropie cu pași târșâiți de rege.

– Winchester își pune odăjdiile, ca să oficieze liturghia. Eu mă duc acasă, în dioceza mea.

Cu un murmur, Henric se apleacă să-i sărute inelul.

– Henric, zice arhiepiscopul, te-am văzut promovând la curte și în consiliu persoane ale căror principii și morală sunt îndoielnice. Te-am văzut zeificându-ți voința și poftele, spre întristarea și revolta creștinilor. Ți-am fost credincios călcându-mi în picioare propria-mi conștiință. Am făcut multe pentru tine, dar acesta a fost ultimul lucru pe care îl voi mai face vreodată.

La Austin Friars, Rafe îl așteaptă.

– Da?

– Da.

– Și acum?

– Acum Harry Percy poate să împrumute și mai mulți bani, apropiindu-se și mai mult de ruină. Un drum pe care i-l voi ușura cu mare plăcere. Se așază. Cred că într-o zi domeniul lui îmi va aparține.

– Și cum vei face asta, sir?

El ridică din umeri: nu știu.

– Nu vrei ca familia Howard să aibă și mai multă stăpânire asupra granițelor decât are deja.

– Nu. Nu, probabil că nu. Meditează. Poți să cauți hârtiile despre prezicătoarea lui Warham?

În timp ce așteaptă, deschide fereastra și privește în grădină. Rozul trandafirilor din pergole se decolorase de la soare. Îmi pare rău pentru Mary Talbot, se gândește; viața ei nu va fi ușoară după asta. Vreme de câteva zile, numai câteva zile, ea și nu Anne va fi subiectul bârfelor de la curtea regelui. El se gândește la Harry Percy, intrând să-l aresteze pe cardinal, cu cheile în mână; la gărzile pe care le pusese în jurul patului unui om muribund.

Se apleacă pe fereastră. Mă întreb dacă pot fi plantați piersici. Rafe aduce un teanc de hârtii.

El taie panglica și îndreaptă scrisorile și însemnările. Această afacere dezgustătoare începuse cu șase ani în urmă, într-o capelă dărăpănată de la marginea mlaștinilor din Kent, când o statuetă a Fecioarei Maria începuse să atragă pelerini, și o tânără femeie pe nume Elizabeth Barton se pornise să organizeze spectacole pentru ei. Dar, în primul rând, ce făcuse statuia ca să atragă atenția? Se mișcase probabil; sau plânsese cu lacrimi de sânge. Fata este orfană, crescută în casa unuia dintre administratorii pământurilor lui Warham. Are doar o soră, fără altă familie.

– Nimeni nu a băgat-o de seamă, îi spune el lui Rafe, până la douăzeci de ani sau cam așa ceva, când s-a îmbolnăvit, iar când s-a înzdrăvenit a început să aibă viziuni și să vorbească pe voci ciudate. Zice că l-a văzut pe Sfântul Petru la porțile raiului, cu cheile în mână. L-a văzut pe Arhanghelul Mihail cântărind sufletele. Dacă o întrebi unde îți sunt rudele moarte, poate să spună. Dacă sunt în rai, vorbește cu glas subțire. Dacă sunt în iad, cu o voce groasă.

– Efectul poate fi comic, zice Rafe.

– Crezi? Ce copii necuviincioși am mai crescut și eu. Citește, apoi ridică privirea. Uneori nu mănâncă timp de nouă zile. Alteori se prăbușește dintr-odată la pământ. Nu e surprinzător, nu? Suferă de spasme, convulsii și transe. Pare foarte neplăcut. Lordul cardinal a chestionat-o, dar – răsfoiește hârtiile – aici nu-i nimic, nici o mențiune privind întâlnirea. Mă întreb ce s-a întâmplat. Probabil, a încercat să o facă să mănânce ceva, iar ei nu i-a plăcut asta. După câte se spune aici – citește – se află într-o mănăstire din Canterbury. Capela dărăpănată are acum un acoperiș nou și banii curg pentru clericii locali. Au loc vindecări. Schilozii merg, orbii văd. Lumânările se aprind de la sine. Pelerinii împânzesc drumurile. De ce am impresia că am mai auzit povestea asta? Este înconjurată de o turmă de călugări și de preoți, care îi fac pe oameni să-și îndrepte privirile spre ceruri în vreme ce le golesc buzunarele. Și putem să ne imaginăm că aceiași călugări și preoți au instruit-o să răspândească părerea ei legată de mariajul regelui.

– Thomas Morus s-a întâlnit cu ea. La fel și Fisher.

– Da, am reținut asta. Oh, și… ia te uită… Maria Magdalena i-a trimis o scrisoare cu anluminuri de aur.

– Poate s-o citească?

– Da, se pare că poate. El ridică privirea. Ce părere ai? Regele poate suporta să fie făcut în fel și chip, dacă este vorba de o fecioară sfântă. Bănuiesc că s-a obișnuit. Anne îl ocărăște destul de des.

– Poate că se teme.

Rafe a fost la curte cu el; evident, îl înțelege pe Henric mai bine decât unii oameni care îl cunosc de-o viață.

– Așa este. Crede că există fecioare simple care pot vorbi cu sfinții. Este înclinat să creadă în profeții, în vreme ce eu… cred că o s-o mai lăsăm o vreme. Să vedem cine o vizitează. Cine face donații. Anumite doamne nobile au luat legătura cu ea, dorind să-și afle viitorul și să-și scape mamele din purgatoriu.

– Lady Exeter, zice Rafe.

Henry Courtenay, marchiz de Exeter, este ruda de sex masculin cea mai apropiată regelui, fiind nepotul bătrânului rege Eduard; prin urmare, va fi de folos împăratului când va veni cu trupele lui ca să-l alunge pe Henric și să pună în loc pe tron un nou rege.

– În locul lui Exeter, nu mi-aș lăsa nevasta să joace tontoroiul pentru o copilă cu mințile rătăcite, care îi hrănește fanteziile că într-o zi va deveni regină. Începe să strângă hârtiile. Știi, fata asta susține că poate trezi morții.

La înmormântarea lui John Petyt, în vreme ce femeile stau la etaj cu Lucy, el are o întâlnire ad-hoc la Lion's Quai, ca să discute cu negustorii despre tulburările din oraș. Antonio Bonvisi, prietenul lui Morus, se scuză și spune că se duce acasă.

– Sfânta Treime să vă binecuvânteze și să vă aducă prosperitate, spune el, retrăgându-se și luând cu sine valul de răceală care îl înconjurase de la sosirea lui neașteptată. Știți, continuă, întorcându-se în prag, dacă se pune problema unui ajutor pentru doamna Petyt, aș fi bucuros…

– Nu e nevoie. A rămas înstărită.

– Dar o va lăsa orașul să preia afacerea?

El îi taie vorba:

– Mă ocup eu de asta.

Bonvisi dă din cap și iese.

– E de mirare că s-a arătat la față. John Parnell, de la Breasla Postăvarilor, a avut mai multe conflicte cu Morus. Master Cromwell, dacă te vei ocupa de asta, înseamnă că… te gândești să stai de vorbă cu Lucy?

– Cine, eu? Nu.

– Să ne desfășurăm mai întâi întâlnirea și să ne ocupăm de petiț după? întreabă Humphrey Monmouth. Suntem îngrijorați, Master Cromwell, așa cum trebuie să fii și domnia ta, așa cum

trebuie să fie și regele… toți suntem, cred – privește în jur – toți suntem, acum că Bonvisi a plecat, favorabili cauzei pentru care răposatul nostru frate Petyt a fost, practic, un martir, dar de noi depinde să păstrăm pacea, să ne delimităm de răbufnirile de blasfemie…

Duminica trecută, într-una dintre parohiile din oraș, în momentul sacru de înălțare a hostiei, când preotul rostise „*hoc est enim corpus meum*", izbucnise o altă psalmodiere: „*hoc est enim corpus*, hocus-pocus". Într-o parohie alăturată, de celebrarea sfinților, când preotul ne cere să ne amintim de prietenia creștină cu sfinții martiri: „*cum Joanne, Stephano, Mathia, Barnaba, Ignatio, Alexandro, Marcellino, Petro…*", cineva strigase: „și să nu mă uitați pe mine și pe verișoara mea Kate, și pe Dick, cu butoiul lui de moluște din piața Leadenhall, și pe sora lui Susan, și pe cățelușul ei Posset*.

El își pune mâna peste gură, să-și ascundă zâmbetul.

– Dacă Posset are nevoie de un avocat, știi unde mă găsești.

– Master Cromwell, zice un vârstnic ursuz din Breasla Pielarilor, domnia ta ai convocat această întrunire. Dă-ne un exemplu de seriozitate.

– Se fac și balade, zice Monmouth, despre Lady Anne – cu niște cuvinte care nu se pot repeta în această companie. Servitorii lui Thomas Boleyn se plâng că sunt făcuți în toate felurile pe stradă. Pe livrelele lor se aruncă tot felul de mizerii. Stăpânii trebuie să-și țină în frâu ucenicii. Vorbele necuviincioase trebuie raportate.

– Cui?

– Mie, de exemplu, spune el.

La Austin Friars o întâlnește pe Johane. Își găsise o scuză să rămână acasă: o răceală de vară.

– Întreabă-mă ce secret știu, spune el.

De dragul aparențelor, ea își freacă vârful nasului.

– Ia să văd. Știi până la ultimul șiling cât are regele în tezaur?

---

* Băutură fierbinte din lapte, vin și mirodenii (n.tr.)

– Știu până la bănuț. Nu-i asta. Întreabă-mă, soră dragă.

După mai multe întrebări, el îi spune:

– John Parnell se însoară cu Luce.

– Ce? Când John Petyt nici nu s-a răcit bine în groapă? Se întoarce cu spatele, ca să ascundă ceea ce simte. Voi, frații, vă țineți laolaltă. În casa lui găsești destui sectanți. Am auzit că unul dintre servitorii lui este în temnița episcopului Stokesley.

Richard Cromwell își bagă capul pe ușă.

– Master. Turnul. Cărămizi. Cinci șilingi mia.

– Nu.

– Bine.

– Te-ai fi gândit că o să se mărite cu un bărbat mai sigur.

El se duce la ușă.

– Richard, vino înapoi. Se întoarce spre Johane. Nu cred că știe vreunul.

– Sir?

– Ia-le cu șase pence și verifică fiecare lot. Trebuie să alegi vreo câteva din fiecare grămadă și să le cercetezi cu atenție.

Johane, în camera din spatele lui:

– Oricum, tu ai procedat cu înțelepciune.

– De exemplu, să le măsori… Johane, credeai că m-aș însura din neatenție? Din greșeală?

– Poftim? face Richard.

– Fiindcă dacă începi să le măsori, cărămidarii intră în panică și o să vezi pe fețele lor dacă încearcă vreo șmecherie.

– Probabil că ai pus ochii pe vreo doamnă. De la curte. Regele ți-a dat o nouă funcție…

– Funcționar la administrație. Da. Un post la finanțele cancelariei… Cu greu indică o cale înfloritoare spre o aventură romantică.

Richard a coborât, tropăind, la parter.

– Știi ce cred?

– Că ar trebui să aștept. Până când ea, femeia aia, ajunge regină.

– Eu cred că transportul ridică prețul. Chiar și cu barca. Ar fi trebuit să curăț o bucată de teren și să-mi construiesc propriile cuptoare.

Duminică, 1 septembrie, la Windsor: Anne îngenunchează înaintea regelui pentru a primi titlul de marchiză de Pembroke. Cavalerii Ordinului Jartierei o privesc din stalurile lor, doamnele nobile ale Angliei o flanchează și (ducesa a refuzat și a scuipat o înjurătură auzind propunerea) fiica lui Norfolk, Mary, duce diadema nobiliară pe o perniță; familiile Howard și Boleyn sunt *en fête.* Monseniorul își mângâie barba, dă din cap și zâmbește primind felicitările murmurate ale ambasadorului francez. Episcopul Gardiner citește noul titlu al lui Anne. Ea este strălucitoare în catifea roșie și hermină, iar părul negru îi cade, virginal, în bucle unduitoare până la mijloc. El, Cromwell, a aranjat ca venitul de la cincisprezece feude să-i susțină rangul.

Se cântă *Te Deum.* Se ține o predică. La finalul ceremoniei, când femeile se apleacă să-i ridice trena, el zărește o scânteiere albastră, ca un pescăruș, își ridică privirea și o zărește pe fiica cea mică a lui John Seymour printre doamnele Howard. Un cal de luptă își înalță capul la auzul trompetelor, și marile doamne ridică ochii și zâmbesc; dar în vreme ce muzicanții intonează acordurile de final și procesiunea părăsește capela St George, ea își ține chipul palid în jos, cu ochii plecați asupra picioarelor, de parcă îi este teamă să nu se împiedice.

La banchet, Anne stă alături de Henric pe platforma înălțată, și când se întoarce să-i vorbească genele ei negre îi mângâie obrazul. Aproape a ajuns, aproape a reușit; trupul îi este întins ca o coardă de arc, pielea îi este poleită cu aur, cu nuanțe de miere și de piersică; atunci când zâmbește – și o face deseori – își arată dinții mici, albi și ascuțiți. Plănuiește să rechiziționeze ambarcațiunea regală a Caterinei, îi spune, și să ardă emblema H&C,

să șteargă toate însemnele Caterinei. Regele a trimis după giuvaierurile Caterinei, astfel încât ea să le poată purta în călătoria plănuită în Franța. A petrecut cu ea o după-amiază, două, trei, în vremea blândă de septembrie, cu giuvaiergiul regelui alături de ea făcând schițe, iar el, ca păstrător al bijuteriilor coroanei, adăugând sugestii; Anne vrea noi monturi. La început, Caterina refuzase să renunțe la bijuterii. Spusese că nu se putea despărți de proprietatea reginei Angliei ca să o pună în mâinile rușinii creștinătății. Fusese nevoie de un ordin regal ca să o facă să cedeze prada.

Anne îi spune tot; zice, râzând: „Cromwell, ești omul meu."

Vântul bate în pânzele lui și calea îi este deschisă. Simte că este pe val. Prietenul lui, Audley, va fi confirmat cu siguranță cancelar; regele s-a obișnuit cu el. Vechii curteni au preferat să se retragă, ca să nu o slujească pe Anne; noul administrator al curții este Sir William Paulet, un prieten de-al lui de pe vremea lui Wolsey. Atât de mulți dintre noii curteni sunt prietenii lui din vremea lui Wolsey. Și cardinalul nu avea în slujba lui neghiobi.

După liturghie și ceremonia de înnobilare, îl ajută pe episcopul de Winchester să-și dea jos straiele bisericești și să-și pună veșminte mai potrivite pentru o sărbătoare laică.

– Ai de gând să dansezi? îl întreabă.

El stă pe un pervaz de piatră, pe jumătate atent la ce se petrece în curțile de jos, la muzicanții care cară instrumente de suflat și lăute, harfe și viole, oboaie, viori și tobe.

– Reușeai să faci impresie bună. Sau acum, că ești episcop, nu mai dansezi?

Conversația lui Stephen își urmează cursul propriu.

– Ai crede că este suficient pentru o femeie, nu-i așa, să fie făcută marchiză, cu toate drepturile. Acum o să-i cedeze. Cu moștenitorul în burtă, cu voia Domnului, înainte de Crăciun.

– Ah, îi dorești succesul?

– Vreau să se liniștească. Și să existe și un rezultat din asta. Să nu se fi făcut toate degeaba.

– Știi ce spune Chapuys despre tine? Că ții două femei în casă, îmbrăcate ca băieții.

– Da? Se încruntă. Bănuiesc că e mai bine decât doi băieți îmbrăcați ca femeile. Asta ar fi scandalos.

Stephen scoate un hohot de râs. Merg împreună spre banchet. Muzicanții cântă – „Clipe petrecute într-o companie plăcută, iubesc și voi iubi până voi muri". Sufletul este muzical de la natură, spun filosofii. Regele îi cheamă să cânte împreună cu el pe Thomas Wyatt și pe muzicantul Mark. „Vai, ce nu fac pentru dragoste? Pentru dragoste, vai, ce nu fac?"

– Orice îți trece prin cap, zice Gardiner. Nu există limită, după câte văd.

– Regele e bun cu cei care îl cred bun, îi strecoară el episcopului, fără să ridice glasul deasupra muzicii.

– Ei bine, replică Gardiner, asta dacă ai o minte infinit de flexibilă. Cum va trebui să fie a ta, după câte văd.

El stă de vorbă cu domnișoara Seymour.

– Uite, spune ea, ridicând mânecile.

Albastrul strălucitor cu care le-a bordat, acea scânteiere de pescăruș, este făcut din mătasea cu care el a învelit modelele de goblenuri pe care i le-a făcut cadou. Cum stau lucrurile la Wolf Hall, întreabă el, cu tot tactul de care este în stare: cum poți să întrebi de starea unei familii în urma unui incest? Ea răspunde cu vocea ei mică și limpede:

– Sir John face foarte bine. Dar Sir John face întotdeauna foarte bine.

– Și restul?

– Edward e furios, Tom, neliniștit, mama scrâșnește din dinți și trântește ușile. Se apropie vremea recoltei, merele sunt în copaci, femeile la lăptărie, capelanul, cu rugăciunile, găinile fac ouă, lăutele sunt acordate și Sir John… Sir John este foarte bine. De ce nu-ți găsești vreo treabă în Wiltshire, ca să vii să ne vizitezi? Oh, și dacă regele o să aibă o nevastă nouă, va avea nevoie de

femei care să o ajute, și sora mea Liz vine la curte. Soțul ei este guvernator de Jersey, îl știi, Anthony Oughtred? Eu aș prefera să o însoțesc pe regină. Dar se spune că o să plece din nou și că numărul celor din suita ei va fi redus.

– Dacă ți-aș fi tată… nu… Reformulează. Dacă ar fi să-ți dau un sfat, ți-aș zice să o slujești pe Lady Anne.

– Marchiza, rostește ea. Desigur, e bine să fii umil. Ea are grijă să fim.

– Acum este dificil pentru ea. Cred că se va îmbuna când i se va îndeplini dorința inimii.

Chiar când rostește vorbele astea, știe că nu este adevărat.

Jane își lasă capul în jos, apoi îl privește pe sub gene.

– Asta e fața mea umilă. Crezi că este potrivită?

El râde.

– Eu te-aș lua oriunde.

Când dansatorii se odihnesc, risipindu-se după galiarde și menuete, regele și Wyatt cântă aria micului soldat: „Scaramella s-a dus la război, cu scutul, cu lancea lui." Este melancolic, așa cum sunt și cântecele, indiferent de versuri, când lumina scade și glasul uman, fără acompaniament, se pierde în umbrele încăperii. Charles Brandon îl întreabă:

– Despre ce e vorba în cântecul ăsta, despre o doamnă?

– Nu, doar despre un băiat care pleacă la război.

– Care îi este viitorul?

Scaramella fa la gala.

– Pentru el, totul este o mare sărbătoare.

– Au fost vremuri bune, spune ducele. Când eram soldați.

Regele cântă la lăută, cu voce puternică, sinceră, răsunătoare: „Când băteam sălbatic pădurile." Câteva femei plâng mai tare ca de obicei, din cauza vinului puternic italienesc.

La Canterbury, arhiepiscopul Warham zace rece pe o lespede; pe pleoape are puse monedele regatului, pentru a sigila parcă în creierul său pentru eternitate imaginea regelui. Așteaptă să fie

așezat sub podeaua catedralei, în cripta umedă din care au fost scoase oasele lui Becket. Anne stă nemișcată ca o statuie, cu ochii la iubitul ei. Numai degetele ei fără astâmpăr se mișcă; ține strâns în poală unul dintre cățeluși, trecându-și mâinile peste blana lui, răsucindu-i cârlionți. În vreme ce ultimele note se sting, sunt aduse lumânările.

Este octombrie și mergem la Calais – un convoi de două mii de oameni, întins de la Windsor la Greenwich, de la Greenwich de-a lungul pajiștilor verzi din Kent, în Caterbury: pentru un duce, un alai de patruzeci, pentru o marchiză, treizeci și cinci, pentru un conte, douăzeci și patru, în vreme ce un viconte trebuie să se mulțumească doar cu douăzeci, iar el, cu Rafe și câți dintre oamenii lui pot să se înghesuie în găurile de șobolan de pe corabie. Regele urmează să-l întâlnească pe „fratele" său Franța, care are de gând să-l îndatoreze vorbindu-i papei în favoarea noului său mariaj. Francisc s-a oferit să-și însoare unul dintre cei trei fii – *cei trei fii*, cât trebuie să-l iubească Dumnezeu – cu nepoata papei, Caterina de Medici; el spune că va pune ca precondiție a acestei uniuni ca reginei Caterina să-i fie refuzată posibilitatea de a prezenta Romei cazul ei și ca „fratele" Anglia să aibă permisiunea să-și rezolve problemele maritale în propria jurisdicție, folosin-du-și propriii episcopi.

Acești doi monarhi puternici se vor vedea pentru prima dată de la întâlnirea denumită Le Camp du Drap d'Or, aranjată de cardinal. Regele spune că această călătorie trebuie să coste mai puțin ca precedenta, dar când este întrebat în amănunt, se dovedește că vrea mai mult din asta și două din alea – totul mai mare, mai somptuos, mai bogat, mai aurit. Își ia cu el propriul pat și propriii bucătari, preoții și muzicanții, caii, câinii și șoimii, și pe noua sa marchiză, căreia Europa îi spune concubină. Îi ia și pe posibilii pretendenți la tron, inclusiv pe lordul Montague din York și pe Nevilles din Lancaster, ca să demonstreze cât de dresați sunt

și cât de sigură este dinastia Tudor. Își ia aurăria, lenjeriile, patiserii și pe omul care degustă mâncarea, își ia până și vinurile, lucru despre care ai crede că este de prisos, dar ce știm noi?

Rafe, ajutându-l să-și strângă hârtiile:

– Înțeleg că regele Francisc va susține la Roma cauza regelui. Dar nu sunt convins ce capătă el din tratatul acesta.

– Wolsey spunea mereu că, de fapt, încheierea tratatului reprezintă tratatul. Nu contează care sunt termenii lui, ci doar că acești termeni există. Bunăvoința este cea care contează. Când așa ceva nu mai există, tratatul este încălcat, indiferent de ce spun termenii lui.

Procesiunile sunt cele care contează, schimbul de daruri, jocurile regale de bile, turnirurile, întrecerile cavalerești și feeriile: acestea nu sunt preliminariile procesului, sunt procesul însuși. Anne, obișnuită cu curtea franceză și cu eticheta franțuzească, expune dificultățile ce îi așteaptă.

– Dacă papa urmează să vină în vizită, atunci Franța poate înainta către el, poate să-l întâmpine în curte. Dar când se întâlnesc doi monarhi, imediat ce se zăresc, trebuie să facă același număr de pași unul către celălalt. Și acest lucru funcționează dacă un rege – *hélas* – nu face cumva pași foarte mici, obligându-l pe celălalt să acopere distanța.

– Pe toți sfinții, izbucnește Charles Brandon, un asemenea om ar fi un pungaș. Ar face Francisc una ca asta?

Anne îl privește pe sub genele pe jumătate plecate.

– Milord Suffolk, soția domniei tale este pregătită pentru călătorie?

Suffolk se înroșește.

– Soția mea este o fostă regină a Franței.

– Sunt conștientă de asta. Francisc va fi bucuros să o revadă. Avea o părere foarte bună despre ea. Deși, desigur, pe vremea aceea era tânără.

– Sora mea este încă frumoasă, zice Henric împăciuitor.

Dar înlăuntrul lui Charles Brandon clocotește furtuna și izbucnește cu un urlet ca tunetul:

– Te aștepți să-ți fie doamnă de onoare? Unei fiice a lui Boleyn? Să-ți dea mănușile, doamnă, și să te servească la masă? Bagă-ți bine în cap – ziua aia nu o să vină niciodată.

Anne se întoarce spre Henric și îi prinde brațul cu mâna.

– Mă umilește în fața ta.

– Charles, spune Henric, lasă-ne acum și întoarce-te când te stăpânești. Nici o clipă mai înainte.

Oftează și face un semn: Cromwell, du-te după el.

Ducele de Suffolk spumegă și clocotește.

– Aer curat, milord, sugerează el.

Toamna s-a instalat deja; dinspre râu bate un vânt aspru, ridicând un vârtej de frunze umede, care flutură în calea lor precum flamurile unei armate în miniatură.

– Întotdeauna am considerat că Windsorul este un loc rece. Nu credeți, milord? Mă refer la situație, nu doar la castel. Vocea lui continuă liniștitoare, joasă. Dacă aș fi rege mi-aș petrece mai mult timp la palatul din Woking. Știți că acolo nu ninge niciodată? Cel puțin, niciodată în douăzeci de ani.

– Dacă ai fi rege? Brandon tropăie coborând dealul. Dacă Anne Boleyn poate fi regină, de ce nu?

– Îmi retrag cuvintele. Ar fi trebuit să folosesc o exprimare mai umilă.

Brandon mormăie.

– Nevasta mea nu va apărea niciodată în suita acelei desfrânate.

– Milord, ar fi bine să o considerați castă. Toți facem asta.

– A primit învățătură de la maică-sa, care, lasă-mă să-ți spun, era o mare târfă. Liz Boleyn, Liz Howard cum o chema – ea l-a dus prima pe Henric în așternut. Știu lucrurile astea, căci sunt cel mai vechi prieten al lui. El avea șaptesprezece ani și nu știa unde s-o pună. Taică-su îl ținuse ca pe-o călugăriță.

– Dar acum nimeni nu mai crede povestea aceea. Despre nevasta monseniorului.

– *Monsenior!* Iisuse din ceruri!

– Îi place să i se spună așa. Nu face nici un rău.

– Soră-sa, Mary, a învățat-o, iar Mary și-a făcut ucenicia într-un bordel. Știi ce fac în Franța? Mi-a spus doamna soția mea. Ei bine, nu mi-a spus, ci mi-a scris, în latină. Bărbatului i se scoală și ea îl ia în gură! Îți imaginezi una ca asta? O femeie care poate face un asemenea lucru mizerabil poate fi numită virgină?

– Milord… dacă soția domniei voastre nu va merge în Franța, dacă nu puteți s-o convingeți… să spunem că este bolnavă? Ați putea face asta pentru rege, care știți că vă este prieten. L-ar scuti de… Aproape că rostește: de vorbele aspre ale doamnei. Dar se înfrânează și rostește altceva: Ar salva aparențele.

Brandon dă din cap a acceptare. Se îndreaptă spre râu, și el încearcă să domolească ritmul, fiindcă Anne îl va aștepta să vină în curând cu un mesaj de scuze. Când ducele se întoarce spre el, chipul lui este un tablou al deznădejdii.

– Oricum, este adevărat. Frumoșii și micuții ei – face un gest cuprinzând aerul cu ambele mâini – au dispărut de tot. E slabă ca o vafelă. Eu îi zic: Mary, într-o zi o să mă scol și nu o să fiu în stare să te găsesc, o să te confund cu un fir din urzeala cearșafului.

– Îmi pare tare rău, zice el.

Ducele își freacă fața.

– Oh, Doamne, du-te înapoi la Henric, bine? Spune-i că nu putem face asta.

– Se va aștepta să veniți la Calais, chiar dacă doamna dumneavoastră nu poate.

– Nu vreau s-o las singură, înțelegi?

– Anne este neîndurătoare, zice el. Greu de mulțumit, ușor de jignit. Milord, ascultați-mi sfatul.

Brandon mârâie.

– Toți o facem. Trebuie s-o facem. Tu faci totul, Cromwell. Ești totul acum. Ne întrebăm: cum s-a întâmplat una ca asta? Ne întrebăm singuri. Ducele pufnește. Ne întrebăm, dar pe sângele curgător al lui Hristos, nu găsim nici un nenorocit de răspuns.

Sângele curgător al lui Hristos. Este o sudalmă demnă de Thomas Howard, marele duce. Când a devenit el tălmaciul ducilor, omul care îi lămurește? Se întreabă singur, dar nu are nici un afurisit de răspuns. Când se întoarce la rege și la viitoarea regină, cei doi se privesc drăgăstos.

– Ducele de Suffolk își cere scuze, spune el.

Da, da, face regele. Ne vedem mâine, dar nu prea devreme. Ai zice că sunt deja soț și soție, având înaintea lor o noapte languroasă, plină de delicii maritale. Așa ai zice, numai că el are cuvântul lui Mary Boleyn că acordarea titlului de marchiză i-a adus lui Henric numai dreptul de a mângâia interiorul coapsei surorii ei. Mary îi spune asta fără măcar să rostească în latină cuvintele. Ori de câte ori Anne petrece singură un timp cu regele, ea le raportează totul rudelor ei, fără să omită nici un detaliu. Nu poți să n-o admiri: exactitatea ei măsurată, reținerea ei. Își folosește trupul ca un soldat, păstrându-și resursele; asemenea unuia dintre acei maeștri de la școala de anatomie de la Padova, și-l împarte și numește fiecare parte: aceasta este coapsa mea, acesta este sânul meu, aceasta este limba mea.

– Poate la Calais, zice el. Poate că o să capete ce vrea la Calais.

– Va trebui să fie sigură. Mary se îndepărtează. Se oprește și se întoarce, cu o expresie îngrijorată. Anne zice: Cromwell e omul meu. Nu-mi place când spune asta.

În zilele următoare apar alte întrebări care să chinuiască partea engleză. Care doamnă regală va fi gazda lui Anne când îi vor întâlni pe francezi? Regina Eleanor nu vrea – și nici nu te poți aștepta la asta, întrucât e sora împăratului și sentimentele familiei sunt jignite de abandonarea Caterinei de către Rușinea Sa. Sora lui Francisc, regina de Navara, se preface bolnavă ca să nu o primească pe amanta regelui Angliei. „Este aceeași boală de care

suferă biata ducesă de Suffolk?", întreabă Anne. Poate, sugerează Francisc, ar fi potrivit ca noua marchiză să fie întâmpinată de ducesa de Vendôme, propria lui *maîtresse en titre?*

Henric este atât de furios, că îl apucă durerea de dinți. Doctorul Butts vine cu trusa cu cele necesare. Un narcotic pare cel mai potrivit, dar, când se trezește, regele este tot furios la culme, așa încât pentru câteva ore se pare că nu există altă soluție decât să se renunțe la călătorie. Nu pot să înțeleagă, nu pot să priceapă că Anne nu este amanta nimănui, ci viitoarea mireasă a unui rege? Dar înțelegerea acestei idei nu stă în natura lui Francisc. El nu ar aștepta mai mult de o săptămână după o femeie pe care o dorește. Un model de cavalerism, el? Cel mai creștin dintre regi? Tot ce înțelege, urlă Henric, este să se împerecheze ca un cerb din pădure. Dar îți zic eu, după ce trece perioada de împerechere, ceilalți căpriori îl vor pune la pământ. Întreabă orice vânător!

În cele din urmă vine propunerea ca viitoarea regină să rămână la Calais, pe teritoriu englezesc, unde nu va suferi nici o insultă, în vreme ce regele se întâlnește cu Francisc la Boulogne. Calais, un oraș mic, ar trebui să fie mai ușor de stăpânit decât Londra, chiar dacă oamenii se vor alinia de-a lungul cheiului ca să strige *„Putain!"* și „Marea târfă a Angliei". Dacă vor cânta cântece obscene, ei vor refuza pur și simplu să le înțeleagă.

La Canterbury, cum grupul regal se adaugă pelerinilor din toate națiunile, fiecare casă este plină din pivnițe până în pod. El și Rafe sunt găzduiți într-un oarecare confort și în apropierea regelui, dar sunt lorzi care stau în hanuri pline de purici și cavaleri în camerele dosnice din bordeluri, pelerini obligați să se adăpostească în grajduri și dependințe sau să doarmă sub cerul liber. Din fericire, vremea este blândă pentru octombrie. În oricare an de dinainte de ăsta, regele s-ar fi dus să se roage la mormântul lui Becket, lăsând o ofrandă bogată. Dar Becket a fost un rebel împotriva coroanei, nu genul de arhiepiscop pe care am vrea să-l încurajăm în acest moment. În catedrală, în aer plutește încă

tămâia de la înmormântarea lui Warham și rugăciunile pentru odihna sufletului său sunt un murmur constant, ca bâzâitul a o mie de stupi. Au fost trimise scrisori lui Cranmer, aflat undeva în Germania, la curtea itinerantă a împăratului. Anne a început să îl numească arhiepiscopul-ales. Nimeni nu știe cât îi va trebui să ajungă acasă. Cu secretul lui, zice Rafe.

Desigur, zice el, secretul lui, scris pe marginea unei scrisori.

Rafe vizitează mormântul pentru prima oară. Se întoarce cu ochii mari de mirare, spunând că este acoperit cu giuvaieruri de mărimea ouălor de gâscă.

– Știu. Sunt adevărate, crezi?

– Îți arată un craniu și spun că este al lui Becket, sfărâmat de cavaleri, dar ținut laolaltă cu o placă de argint. Contra unei sume de bani, poți să-l și săruți. Au și o tavă cu oasele degetelor. Au o batistă plină de muci. Și o bucățică din gheata lui. Și o sticluță pe care o scutură înaintea ta și spun că e sângele lui.

– La Walsingham, au o sticluță cu laptele Fecioarei.

– Doamne, mă întreb ce e aia? Rafe pare îngrețoșat. Sângele poți să zici că e apă cu ceva pământ roșu înăuntru. Plutește deasupra în cocoloașe.

– Ei bine, ia pana aia de gâscă smulsă din aripa arhanghelului Gavril și o să-i scriem lui Stephen Vaughan. S-ar putea să-l trimitem la drum, să-l aducă acasă pe Thomas Cranmer.

– Nu trebuie să pierdem nici o clipă, zice Rafe. Așteaptă numai, master, să-mi spăl de pe mâini sângele lui Becket.

Deși nu vrea să se ducă la mormânt, regele dorește să se arate poporului, cu Anne alături de el. După liturghie, împotriva oricăror sfaturi, se plimbă prin mulțime, cu gărzile în urma lui, înconjurat de consilieri. Capul lui Anne se mișcă în toate părțile, pe gâtul ei subțire, întorcându-se să prindă comentariile la adresa ei. Oamenii își întind mâinile ca să-l atingă pe rege.

Norfolk, la cotul său, țeapăn de neliniște, cu ochii în toate direcțiile:

– Nu-mi place asta, Master Cromwell.

El însuși, odinioară rapid în mânuirea cuțitului, este atent la mișcările sub linia privirii. Dar cel mai apropiat lucru de o armă este o cruce uriașă, purtată de mai mulți călugări franciscani. Mulțimea face loc unei cete de preoți în veșmintele specifice, un grup de benedictini de la mănăstire, și în mijlocul lor o tânără în rasa de călugăriță benedictină.

– Maiestate?

Henric se întoarce.

– Pe Iisus, este Sfânta Fecioară, zice el.

Gărzile lui se apropie, dar Henric ridică o mână.

– Lăsați-mă să o văd.

Este o fată masivă și nu foarte tânără, are probabil vreo douăzeci și opt de ani; un chip simplu, oacheș, agitat, cu o roșeață persistentă. Se împinge prin mulțime către rege și, pentru o secundă, el se vede prin ochii ei: o pată de roșu-auriu și piele îmbujorată, un trup priapic, iute și o mână ca o șuncă ce se întinde ca s-o apuce de cotul ei de călugăriță.

– Doamnă, ai ceva să-mi spui?

Ea încearcă să facă o reverență, dar apucătura lui nu o lasă.

– Am fost sfătuită de ceruri, spune ea, de sfinții cu care vorbesc, că ereticii din jurul Maiestății Voastre trebuie aruncați într-un foc mare, și dacă nu aprindeți acel foc, atunci o să ardeți sigur în el.

– Care eretici? Unde sunt? Nu țin eretici în jurul meu.

– Iată unul.

Anne se strânge mică lângă rege; lângă purpuriul și auriul hainei sale, ea se topește precum ceara.

– Și dacă vă prindeți în vreo formă de căsătorie cu această femeie nedemnă, nu o să mai domniți nici șapte luni.

– Cum, doamnă, șapte luni? Nu poți să rotunjești? Ce fel de profet spune „șapte luni"?

– Asta îmi spun cerurile.

– Și după ce se termină cele șapte luni, cine mă va înlocui? Vorbește, cine ai vrea să fie rege în locul meu?

Călugării și preoții încearcă s-o îndepărteze; asta nu făcea parte din planul lor.

– Lord Montague este de viță nobilă. Marchizul de Exeter are sânge regal. Încearcă să se desprindă din strânsoarea regelui. O văd pe mama voastră, zice ea, înconjurată de focuri palide.

Henric îi dă drumul ca și cum carnea ei îl arde.

– Mama? Unde?

– Îl căutam pe cardinalul de York. Am căutat în rai, în iad și în purgatoriu, dar cardinalul nu e acolo.

– Sigur e nebună, zice Anne. E nebună și trebuie să fie biciuită. Dacă nu e, trebuie spânzurată.

Unul dintre preoți spune:

– Doamnă, este o persoană foarte sfântă. Vorbele ei sunt inspirate.

– Dă-te din calea mea, zice Anne.

– O să te lovească trăsnetul, îi spune călugărița lui Henric.

El râde nesigur.

Norfolk năvălește în grup, cu dinții încleștați, cu pumnii ridicați.

– Târâți-o înapoi în bordelul de unde a venit, înainte să simtă asta, pentru Dumnezeu!

În îmbulzeală, un călugăr îl lovește pe altul cu crucea; Fecioara este trasă înapoi, rostindu-și încă profețiile; vuietul mulțimii crește, și Henric o apucă pe Anne de braț și o trage pe drumul pe care au venit. El însuși o urmează pe Fecioară, ținându-se aproape de capătul grupului, până când gloata se rărește și el poate să-l bată pe braț pe unul dintre călugări și să-i ceară să stea de vorbă cu ea.

– Am fost slujitorul lui Wolsey, spune el. Vreau să-i aud mesajul.

După câteva consultări, este lăsat să treacă.

– Sir? spune ea.

– Ai putea să încerci încă o dată să-l găsești pe cardinal? Dacă aș face o donație?

Ea ridică din umeri. Unul dintre franciscani intervine:

– Trebuie să fie o donație substanțială.

– Cum te cheamă?

– Sunt părintele Risby.

– Fără îndoială, pot să răspund așteptărilor voastre. Sunt un om bogat.

– Vreți numai să dați de urma sufletului, să vă răspundă la rugăciuni sau vă gândeați la bani pentru liturghii ori, poate, o înzestrare.

– Orice propuneți. Dar, desigur, ar trebui să aflu că nu este în iad. Nu ar avea nici un sens să irosesc niște liturghii bune pe un caz lipsit de speranță.

– Va trebui să vorbesc cu părintele Bocking, spune fata.

– Părintele Bocking este îndrumătorul spiritual al acestei doamne.

El înclină din cap.

– Vino încă o dată să mă întrebi, zice fata.

Se întoarce și se pierde în mulțime. El împarte niște bani atunci și acolo alaiului care o însoțește. Pentru părintele Bocking, oricine o fi acesta. După câte se pare, părintele Bocking face lista de prețuri și ține contabilitatea.

Călugărița l-a făcut pe rege să devină posomorât. Cum te-ai simți dacă ți s-ar spune că vei fi trăsnit? Seara se plânge de o durere de cap, o durere la față și în falcă.

– Plecați, le cere doctorilor. Niciodată n-ați fost în stare să mă vindecați, așa că de ce ați putea acum? Iar tu, doamnă, îi zice lui Anne, spune-le doamnelor să te ducă la culcare; nu am chef de vorbă, nu suport glasurile ascuțite.

Norfolk mormăie în barbă: Tudor, mereu are ceva.

La Austin Friars, dacă cineva are nasul înfundat ori își sucește piciorul, băieții joacă un interludiu numit „Dacă Norfolk ar fi doctorul Butts". Te dor dinții? Scoate-i! Ți-ai prins un deget? Taie-ți mâna! Te doare capul? Taie-l, o să capeți altul.

Acum Norfolk tace, bătând în retragere.

– Maiestate, nu a spus că trăsnetul o să vă omoare.

– Nu, așa e, rostește Brandon vesel.

– Nu mort, ci detronat, nu mort, ci lovit și ars, și asta e ceva ce să aștepți cu nerăbdare, nu? După ce enumeră jalnic aceste împrejurări, regele latră după un servitor să aducă bușteni de foc și după un paj care să-i încălzească niște vin. O să stau aici, eu, regele Angliei, cu un foc nenorocit și nimic de băut? Pare înfrigurat. A văzut-o pe mama, spune el.

– Maiestate, spune el grijuliu, știți că în catedrală una dintre ferestre are în sticlă o imagine a mamei domniei voastre? Și dacă soarele strălucește prin ea, pare că este într-o mare de lumină? Cred că asta a văzut călugărița.

– Nu crezi în aceste viziuni?

– Cred că nu poate să spună ce vede în afara lumii în care îi plutește capul. Așa sunt unii oameni. Probabil că ar trebui să ne fie milă. Deși nu foarte mult.

Regele se încruntă.

– Dar am iubit-o pe mama, zice el. Apoi: Buckingham avea multă încredere în aceste viziuni. Avea un călugăr care îi profețea. I-a spus că o să fie rege.

Nu este nevoie să adauge: Buckingham a fost un trădător și a murit de mai bine de zece ani.

Când curtea pornește spre Franța, el se află în suita regelui, pe corabia *Swallow*. Stă pe punte privind cum Anglia se pierde în depărtare, împreună cu ducele de Richmond, bastardul lui Henric, emoționat să se afle în primul său voiaj pe mare și în compania tatălui său. Fitzroy este un băiat chipeș, de treisprezece

ani, blond, înalt pentru vârsta lui, dar zvelt: cum trebuie să fi fost Henric ca tânăr prinț, și înzestrat cu un simț realist de sine și al propriului rang.

– Master Cromwell, spune el, nu te-am mai văzut de la căderea cardinalului.

Un moment de stânjeneală.

– Mă bucur să văd că îți merge bine. Fiindcă în cartea *Curteanul* se spune că în oamenii de jos găsim deseori daruri valoroase ale naturii.

– Citești italienește, sir?

– Nu, dar câteva părți din acea carte mi-au fost traduse în engleză. Este o carte bună pentru mine. O pauză. Aș vrea – își întoarce capul, coborându-și vocea – aș vrea să nu fi murit cardinalul. Fiindcă acum ducele de Norfolk este tutorele meu.

– Am auzit că înălțimea ta urmează să se însoare cu fiica lui, Mary.

– Da. Și nu vreau.

– De ce nu?

– Am văzut-o. Nu are sâni deloc.

– Dar este isteață. Și, cu timpul, și cealaltă chestiune se poate remedia, înainte să trăiți împreună. Dacă oamenii domniei tale îți vor traduce și acea parte din cartea lui Castiglione care se referă la doamne și la calitățile lor, sunt sigur că vei descoperi că Mary Howard le are pe toate.

Să sperăm, se gândește, că nu se va dovedi o uniune ca a lui Harry Percy ori a lui George Boleyn. Și pentru binele fetelor; Castiglione spune că tot ce poate fi înțeles de bărbați poate fi înțeles și de femei, că aceleași sunt priceperea lor, capacitățile lor, fără îndoială, iubirile și urile lor. Castiglione era îndrăgostit de soția lui, Ippolita, dar aceasta a murit după numai patru ani de căsnicie. El a scris un poem pentru ea, o elegie, dar l-a scris ca și cum Ippolita ar fi fost cea care scria: femeia moartă care îi vorbea.

În urma corabiei, pescărușii țipă ca niște suflete pierdute. Regele vine pe punte și spune că l-a lăsat durerea de cap.

– Maiestate, zice el, vorbeam de cartea lui Castiglione. Ați găsit timp s-o citiți?

– Da. Preamărește *sprezzatura.* Arta de a face totul bine și cu grație, fără să dai impresia de efort. Un prinț adevărat ar trebui să se cultive. Adaugă, cu o ușoară îndoială: Regele Francisc o are.

– Da. Dar în afară de *sprezzatura* trebuie să dai mereu dovadă de o reținere plină de demnitate în public. Mă gândeam să pun să se facă o traducere, ca dar pentru lordul Norfolk.

Trebuie că are în minte imaginea lui Thomas Howard la Canterbury, amenințând să-i dea un pumn călugăriței sfinte. Henric rânjește.

– Ar trebui s-o faci.

– Da, dacă nu o va lua ca pe un reproș. Castiglione recomandă ca bărbatul să nu-și bucleze părul și să nu-și smulgă sprâncenele. Și știți că lordul face și una, și alta.

Micul prinț se încruntă la el.

– Lordul de Norfolk?

Henric izbucnește într-un hohot de râs cu totul neregal, nici demn și nici reținut. Este un sunet plăcut auzului. Lemnul corabiei scârțâie. Regele își ține echilibrul punându-i o mână pe umăr. Vântul umflă pânzele. Soarele dansează pe apă.

– Mai avem o oră și ajungem în port.

Calais, acest avanpost al Angliei, ultima ei redută în Franța, este un oraș unde el are mulți prieteni și mulți clienți. Îi cunoaște Watergate și Lantern Gate, Biserica Sfântul Nicolae și Biserica Doamnei Noastre, îi cunoaște turnurile și bastioanele, curțile și cheiurile, Staple Inn, reședința guvernatorului, și casele familiilor Whethill și Wingfield, casele cu grădini umbroase, unde gentilomii trăiesc într-un adăpost plăcut departe de Anglia, pe care susțin că nu o mai înțeleg. Cunoaște fortificațiile – dărăpănate – și,

dincolo de zidurile orașului, pământurile din Pale, pădurile, satele și mlaștinile, stăvilarele, digurile și canalele. Cunoaște drumul spre Boulogne și drumul spre Gravelines, care sunt teritoriul împăratului, și știe că ambii monarhi, Francisc sau Carol, ar putea să preia controlul asupra acestui oraș printr-un atac hotărât. Englezii sunt aici de două sute de ani, dar acum pe străzi auzi mai multă franceză și flamandă.

Guvernatorul îl întâmpină pe Maiestatea Sa; lordul Berners, soldat și cărturar bătrân, este exemplul clasic de virtute de modă veche și, dacă nu ar fi existat șchiopătatul lui și neliniștea evidentă în fața cheltuielilor masive pe care va trebui să le suporte, ai fi zis că a ieșit din cartea numită *Curteanul.* A aranjat chiar ca regele și marchiza să fie găzduiți în camere care comunicau printr-o ușă.

– Cred că este foarte potrivit, milord, zice el. Câtă vreme există câte un zăvor trainic de ambele părți.

Fiindcă Mary i-a spus, înainte să plece de pe uscat:

– Până acum nu a vrut ea, acum ea ar vrea, dar nu mai vrea el. I-a spus că trebuie să fie sigur că, dacă e să rămână grea, copilul o să fie născut în căsătorie.

Monarhii urmează să se întâlnească vreme de cinci zile la Boulogne, apoi cinci zile în Calais. Anne este supărată la gândul că va fi lăsată în urmă. El își dă seama din neliniștea ei că ea știe că este un teritoriu nesigur, unde se pot întâmpla lucruri pe care nu le poți prevedea. Între timp, el are câteva treburi particulare de încheiat. Nu-l ia cu el nici pe Rafe și se strecoară la un han dintr-o curte dosnică de lângă Calkwell Street.

Este un loc de condiție destul de joasă și miroase a foc de lemne, a pește și a mucegai. Pe un perete lateral se află o oglindă spălăcită în care își zărește propriul chip, palid, numai cu ochii vii. Pentru o clipă este șocat; nu te aștepți să-ți vezi propria imagine într-o cocioabă ca asta.

El stă la masă și așteaptă. După cinci minute se simte cum se agită aerul în fundul camerei. Dar nu se întâmplă nimic. Anticipase că o să-l facă să aștepte; ca să treacă timpul, recapitulează în minte veniturile primite de rege din partea ducatului de Cornwall. Când să treacă la veniturile trimise de șambelanul de Chester, o umbră neagră se materializează sub forma unui bătrân cu haină lungă. Acesta înaintează și alți doi îl urmează. Ai putea să-i schimbi între ei: tuse cavernoasă, bărbi lungi. Conform unei precedențe pe care o recunosc printr-un mormăit, își ocupă locurile pe banca de vizavi. El îi urăște pe alchimiști, și aceștia i se par a fi alchimiști: pete de culoare nedefinită pe veșmintele lor, ochi apoși, fornăieli provocate de mahmureală. Îi întâmpină în franceză. Ei se cutremură și unul dintre ei îl întreabă în latină dacă nu o să bea nimic. El cheamă slujitorul și îi cere fără prea mari speranțe ceva.

– Puteți să beți în altă parte, sugerează băiatul.

Aduce o carafă de ceva oțetit. El îi lasă pe bătrâni să tragă o dușcă bună înainte să întrebe:

– Care este *Maître* Camillo?

Ei schimbă priviri între ei. Le ia tot atâta timp cât Graielor să treacă de la una la alta unicul lor ochi comun.

– *Maître* Camillo s-a dus la Veneția.

– De ce?

Câteva tusete.

– Pentru consultări.

– Dar are de gând să se întoarcă în Franța?

– Probabil.

– Ceea ce aveți vreau pentru stăpânul meu.

Tăcere. Cum ar fi, se gândește el, să le iau vinul până când îmi spun ceva folositor? Dar unul dintre ei i-o ia înainte, apucând carafa; mâna îi tremură și vinul se varsă pe masă. Ceilalți protestează nervoși.

– Am crezut că veți aduce desene, spune el.

Ei se uită unii la alții.

– A, nu.

– Dar există desene?

– Nu ca atare.

Vinul vărsat începe să se infiltreze în lemnul crăpat. Stau tăcuți, nefericiți, și privesc ce se întâmplă. Unul dintre ei este ocupat să lărgească cu degetul o gaură făcută de molii în mâneca hainei.

El strigă la băiat să mai aducă o carafă.

– Nu vrem să te superi, spune cel care este purtătorul de cuvânt al grupului. Trebuie să înțelegi că *Maître* Camillo se află, deocamdată, sub protecția regelui Francisc.

– Are de gând să-i facă un model?

– Se poate.

– Un model funcțional?

– Orice model ar fi, prin natura lui, un model funcțional.

– Dacă condițiile tocmirii lui îl vor nemulțumi câtuși de puțin, stăpânul meu, Henric, va fi fericit să-l primească în Anglia.

O altă pauză, până când carafa este adusă și băiatul, plecat. De data asta, el nu-și toarnă. Bătrânii schimbă iar priviri și unul rostește:

– Magistrul crede că nu i-ar plăcea climatul englezesc. Și, în plus, întreaga insulă e plină de vrăjitoare.

Întâlnirea nu a fost mulțumitoare. Dar trebuie să se înceapă de undeva. La plecare, îi spune băiatului:

– Mai bine te-ai duce să cureți masa.

– Cred că o să aștept să dea gata și a doua carafă, monsieur.

– Adevărat. Du-le ceva de mâncare. Ce aveți?

– Supă groasă. Nu v-aș sfătui însă. Arată de parcă și-ar fi spălat cămașa de noapte o târfă.

– Nu știam că fetele din Calais spală vreodată ceva. Știi să citești?

– Puțin.

– Să scrii?

– Nu, monsieur.

– Ar trebui să înveți. Între timp, folosește-ți ochii. Dacă mai vine cineva să stea de vorbă cu ei, dacă aduc ceva desene, pergamente, acte, orice de felul acesta, vreau să știu.

– Ce este, monsieur? întreabă băiatul. Ce au de vânzare?

Lui aproape că-i vine să-i spună. Ce rău ar putea să facă? Dar, în cele din urmă, nu poate să găsească vorbele potrivite.

La jumătatea negocierilor din Boulogne, primește un mesaj că Francisc ar vrea să-l întâlnească. Henric deliberează înainte de a-i da permisiunea; față în față, monarhii ar trebui să stea de vorbă numai cu alți monarhi, cu lorzi sau cu oameni ai bisericii de rang înalt. De când au ajuns, Brandon și Howard, care se purtaseră destul de prietenos la bordul corabiei, au fost distanți cu el, de parcă voiau să arate limpede francezilor că nu îi acordă nici un fel de statut; el nu e decât o toană de-a lui Henric, susțin ei, un sfetnic nou care va dispărea curând în favoarea unui viconte, baron ori episcop.

Mesagerul francez îi spune:

– Nu este vorba de o audiență.

– Nu, răspunde el. Înțeleg. Nimic de genul acesta.

Francisc îl așteaptă înconjurat numai de o mână de curteni, pentru că aceasta nu e o audiență. Este un bărbat slab și înalt, cu coate și genunchi ciolănoși, cu picioarele mari și osoase, fără astâmpăr, vârâte în papuci mari, căptușiți.

– Cremuel, zice el. Acum, stai să te înțeleg. Nu ești velș.

– Nu, Înălțimea Voastră.

Ochi triști de câine; îl cercetează, apoi îl cercetează încă o dată.

– Nu ești velș.

El își dă seama care este nedumerirea regelui francez. Cum a ajuns la curte, dacă nu provine din vreo familie de rentieri Tudor săraci?

– Răposatul cardinal a fost cel care m-a îndemnat să mă ocup de afacerile regelui.

– Da, știu asta, răspunde Francisc, dar mă gândesc că este vorba de altceva aici.

– Se poate, alteță, zice el vioi, dar sigur nu de calitatea mea de velș.

Francisc își atinge vârful nasului său lung, aplecându-l și mai mult spre bărbie. Alege-ți prințul: nu ți-ar plăcea să te uiți la acesta în fiecare zi. Henric este atât de viguros, în albul și rozul său curat, cărnos. Francisc rostește, ferindu-și privirea:

– Se spune că odată ai luptat pentru onoarea Franței.

Garigliano: pentru o clipă, el își pleacă ochii, de parcă își amintește un accident foarte grav de pe stradă: un amestec de membre de nerecunoscut.

– O zi foarte nefericită.

– Și totuși… astfel de lucruri trec. Cine își mai amintește acum de Agincourt?

Lui mai că-i vine să râdă.

– Adevărat, spune el, peste o generație sau două, ori trei… patru… nici aceste lucruri nu mai reprezintă nimic.

– Se zice că ești în relații foarte bune cu acea doamnă, continuă Francisc. Își mușcă buza. Spune-mi, că sunt curios, ce crede fratele meu, regele? Crede că e fecioară? Eu, unul, nu am încercat-o. Când era aici la curte era tânără și plată ca o scândură. Sora ei, pe de altă parte…

El ar vrea să-l întrerupă, dar nu poți întrerupe un rege. Vocea lui o descrie pe Mary goală, de la bărbie la degetele picioarelor, apoi o rotește ca pe o clătită și face același lucru și pe partea cealaltă, de la ceafă la călcâie. Un slujitor îi dă un pătrat de batist, și regele își șterge la final colțurile gurii, după care dă batista înapoi.

– Ei, destul cu asta, zice Francisc. Văd că nu vrei să recunoști că ești velș, așa că aici iau sfârșit teoriile mele. Colțurile buzelor i se ridică; mișcă puțin din coate; genunchii îi tresaltă; ne-audiența s-a sfârșit. Monsieur Cremuel, zice el, s-ar putea să nu ne mai în-

tâlnim. Norocul tău brusc s-ar putea să nu dureze. Așa că, vino, dă-mi mâna, ca soldat al Franței. Și pomenește-mă în rugăciunile tale.

El se înclină.

– Slujitorul domniei voastre, sire.

La plecare, unul dintre curteni se apropie de el și murmură:

– Un dar din partea Înălțimii Sale, spune și îi înmânează o pereche de mănuși brodate.

Un altul, bănuiește, ar fi fost încântat și le-ar fi încercat. El însă ciupește vârfurile și găsește ce caută. Scutură ușor mănușa în palma făcută căuș.

Se duce direct la Henric și îl găsește afară, jucând bile cu câțiva lorzi francezi. Henric poate să facă un joc de bile la fel de zgomotos ca un turnir: răcnete, mormăieli, pariuri, văicăreli, sudalme. Regele ridică privirea spre el, ochii lui întrebând: „Ei bine?“ Ochii lui răspund: „Singuri“, regele zice: „Mai târziu“, dar nici un cuvânt nu e rostit și tot timpul regele continuă cu glumele și bătăile pe spate, iar el se îndreaptă, uitându-se cum bila de lemn alunecă pe iarba tunsă și arată în direcția lui.

– Îl vedeți pe acest consilier al meu? Vă avertizez să nu jucați niciodată un joc cu el. Fiindcă nu vă va respecta vechimea neamului. Nu are blazon și nici titlu, dar crede că s-a născut să câștige.

Unul dintre lorzii francezi spune:

– Să pierzi cu grație este o artă pe care fiecare gentilom o cultivă.

– Sper s-o cultiv și eu, spune el. Dacă vedeți un exemplu pe care l-aș putea urma, vă rog să mi-l arătați.

Fiindcă toți sunt, observă el, hotărâți să câștige acest joc, să capete o bucată de aur din partea regelui Angliei. Jocul nu e un viciu, dacă ți-l permiți. Poate că ar trebui să-i fac niște monede simbolice, se gândește, răscumpărabile numai dacă sunt aduse în

persoană la vreun birou din Westminster: să fie însoțite de o hârțogărie stufoasă și de taxe pentru funcționari, și de un sigiliu special care să fie atașat. Asta ne va economisi niște bani.

Dar bila regelui se mișcă lin către bila-țintă. Henric câștigă oricum jocul. Din partea francezilor se aude un ropot de aplauze politicoase.

Când el și regele sunt singuri, el începe:

– Iată ceva ce vă va plăcea.

Lui Henric îi plac surprizele. Cu arătătorul gros și unghia lui englezească roz și curată împinge rubinul pe dosul palmei.

– Este o piatră frumoasă, spune el. Mă pricep la astfel de lucruri. O pauză. Cine este marele giuvaiergiu aici? Spune-i să vină la mine. Este o piatră întunecată, Francisc o să o recunoască; o să o port pe deget înainte ca întrevederile noastre să ia sfârșit. Franța va vedea cum sunt servit. Este binedispus. Totuși, îți voi da contravaloarea. Dă din cap, ca să-i arate că e liber să plece. Desigur, te vei învoi cu giuvaiergiul să o prețuiască la o valoare mai mare și o să aranjezi să împarți profitul cu el… însă o să mă dovedesc înțelegător în această chestiune.

Aranjează-ți fața.

Regele râde.

– De ce i-aș încredința afacerile mele cuiva care nu poate să se ocupe de ale sale? Într-o zi, Francisc îți va oferi o rentă. Trebuie s-o accepți. Apropo, ce te-a întrebat?

– M-a întrebat dacă sunt velș. Părea să fie o chestiune importantă, mi-a părut rău că am fost dezamăgitor.

– A, nu ești dezamăgitor, zice Henric. Dar în momentul când o să fii, o să ți-o spun.

Două ore. Doi regi. Ce părere ai, Walter? Stă în aerul sărat, vorbind cu tatăl său mort.

Când Francisc se întoarce la Calais cu fratele său regal, Anne este cea care îl conduce afară să danseze, după banchetul măreț din acea seară. Obrajii îi sunt îmbujorați și ochii îi sclipesc în spatele măștii aurite. Când își coboară masca și îl privește pe regele Franței, are pe chip un zâmbet ușor, ciudat, nu tocmai uman, de parcă sub mască poartă o altă mască. Se vede cum regele rămâne cu gura căscată; se vede cum începe să saliveze. Ea își împletește degetele cu ale lui și îl conduce spre o banchetă de lângă fereastră. Vorbesc în franceză vreme de o oră, în șoaptă, capul lui cu păr negru și lucios aplecându-se spre ea; uneori râd, ochi în ochi. Fără îndoială, discută despre noua alianță; el pare să creadă că ea are un nou tratat ascuns în corset. O dată Francisc îi ridică mâna. Ea se trage înapoi, opunându-se pe jumătate, și pentru o clipă se pare că el are de gând să așeze degetele ei mici pe suspensorul lui îngrozitor. Toată lumea știe că Francisc a făcut de curând o cură cu mercur. Dar nimeni nu știe dacă a avut efect.

Henric dansează cu nevestele notabilităților din Calais: gigă, saltarello. Charles Brandon, dând-o uitării pe nevasta bolnavă, își face partenerele să țipe aruncându-le în aer, astfel încât fustele li se ridică. Dar privirea lui Henric se îndreaptă mereu spre Anne și spre Francisc. Spaima îl face să stea țeapăn, iar chipul este o mască zâmbitoare a agoniei.

În cele din urmă, el își zice: trebuie să pun capăt acestei situații. Oare poate fi adevărat, se întreabă, așa cum trebuie să facă orice supus, să-mi iubesc într-adevăr regele?

Îl scoate pe Norfolk din colțul întunecat unde se ascunde ca nu cumva să i se poruncească să-i fie partener nevestei guvernatorului.

– Milord, luați-vă nepoata. A făcut destulă diplomație. Regele nostru este gelos.

– Ce? Acum ce naiba are a se plânge?

Totuși, Norfolk vede dintr-o privire ce se întâmplă. Înjură și traversează sala – printre dansatori, nu ocolindu-i. O ia pe Anne de încheietură, răsucindu-i-o mai să i-o rupă.

– Cu permisiunea domniei voastre, Înălțime. Milady, să dansăm.

O smucește în picioare. Dansează, deși mișcările lor nu seamănă cu nici un dans văzut vreodată în vreun salon. Ducele tropăie sonor cu copite de diavol; ea țopăie albă la față, cu un braț ținut ca o aripă ruptă.

El se uită la Henric. Pe chipul regelui se citește o satisfacție reținută, îndreptățită. Anne trebuie să fie pedepsită, și cine e mai potrivit decât ruda sa? Lorzii francezi se adună, chicotind. Francisc privește scena printre ochii îngustați.

În acea noapte regele se retrage devreme, alungându-i chiar și pe gentilomii de la camerele sale particulare; numai Henry Norris intră și iese, urmat de un slujitor care cară vin, fructe, o pătură mare, apoi un coș cu cărbuni; s-a lăsat frigul. Femeile, la rândul lor, au devenit agitate și iritate. Se aude vocea ridicată a lui Anne. Uși se trântesc. În timp ce stă de vorbă cu Thomas Wyatt, domnișoara Shelton vine în goană spre el.

– Milady vrea o Biblie!

– Master Cromwell poate să recite tot Noul Testament, propune Wyatt îndatoritor.

Fata pare îngrozită.

– Cred că vrea să jure pe ea.

– În cazul ăsta, nu am cum să-i fiu de folos.

Wyatt o prinde de mână.

– Cine o să-ți țină de cald, tânără Shelton?

Ea se smulge de lângă el, grăbindu-se în căutarea Scripturilor.

– Îți spun eu cine. Henry Norris.

El se uită după fată.

– Îi trage la sorți?

– Eu am avut noroc.

– Regele?

– Poate.

– De curând?

– Anne i-ar smulge inima și i-ar pune-o la frigare.

El simte că nu ar trebui să se îndepărteze, în caz că regele îl cheamă. Găsește un colț în care să joace șah cu Edward Seymour. Printre mutări, spune:

– Sora ta, Jane…

– O creatură mică și ciudată, nu?

– Câți ani are?

– Nu știu… douăzeci și ceva? Se plimba pe la Wolf Hall spunând: „Astea sunt mânecile lui Thomas Cromwell" și nimeni nu pricepea despre ce vorbea. Râde. Era foarte încântată de sine.

– Tatăl tău i-a găsit un soț?

– Se vorbește de… Ridică privirea. De ce întrebi?

– Ca să îți distrag atenția.

Tom Seymour năvălește pe ușă.

– Seara bună, fârtate, strigă la fratele lui. Îi dă bereta jos și îi ciufulește părul. Ne așteaptă femeile.

– Prietenul meu aici de față ne sfătuiește să nu. Edward își scutură bereta de praf. Zice că sunt la fel ca englezoaicele, numai că mai murdare.

– Glasul experienței? întreabă Tom.

Edward își așază iarăși bereta pe cap.

– Cam câți ani are sora noastră Jane?

– Douăzeci și unu, douăzeci și doi. De ce?

Edward privește tabla de șah și se întinde după regină. Își dă seama că este prins în capcană. Ridică privirea în semn de apreciere.

– Cum ai reușit asta?

Mai târziu, stă cu o foaie albă de hârtie înainte. Are de gând să-i scrie o scrisoare lui Cranmer și s-o trimită în cele patru vânturi, în căutarea lui prin Europa. Ridică tocul, dar nu scrie nimic. Reia în minte discuția lui cu Henric despre rubin. Regele lui își închipuie că el ia parte la mașinații de culise, de genul celor de care se ocupa în vremurile când producea cupidoni antici și îi vindea cardinalilor. Dar să te aperi împotriva unei asemenea acuzații nu te face decât să pari vinovat. Este oare de mirare că Henric nu are încredere deplină în el? Un prinț este singur: în camera de consiliu, în propriul dormitor și, în cele din urmă, în anticamera iadului, despuiat – cum a zis Harry Percy – pentru Judecata de Apoi.

Această călătorie a îngrămădit certurile și intrigile de la curte, le-a înghesuit în spațiul restrâns dintre zidurile orașului. Călătorii au devenit intimi unii cu ceilalți precum cărțile dintr-un pachet: alăturați, dar cu ochii lor de hârtie orbi. Se întreabă unde se află Tom Wyatt, în ce necaz s-a mai vârât. Nu crede că poate să doarmă; deși nu de grija lui Wyatt. Se duce la fereastră. Luna, parcă în dizgrație, târăște după ea nori negri zdrențuiți.

În grădini ard torțe puse în suporturi pe ziduri, dar el fuge de lumină. Atracția nelămurită a oceanului este constantă și stăruitoare precum propria bătaie de inimă. Știe că nu este singur în această întunecime și după o clipă se aud pași, foșnet de fuste, un icnet slab, un braț strecurându-se pe sub al lui.

– Tu, zice Mary.

– Eu.

– Știi că au tras zăvorul de la ușa dintre ei? Râde – un chicotit crud. Ea este acum în brațele lui, goală ca în ziua în care s-a născut. Nu se mai poate răzgândi acum.

– Credeam că în seara asta o să se certe.

– S-au certat. Le place să facă asta. Pretinde că Norfolk i-a rupt brațul. Henric i-a zis că e o Magdalenă sau alt nume pe care l-am uitat, cred că era vreo doamnă romană. Nu Lucreția.

– Nu. Cel puțin, așa sper. De ce avea nevoie de Biblie?

– Să jure în fața lui. În fața martorilor. A mea. A lui Norris. El a făcut un legământ. Sunt căsătoriți în fața lui Dumnezeu. Iar el a jurat că se va însura cu ea din nou în Anglia și o va încorona ca regină în primăvară.

El se gândește la călugăriță, la Canterbury: dacă vă prindeți în vreo formă de căsătorie cu această femeie nedemnă, nu o să mai domniți nici șapte luni.

– Așa că acum, spune Mary, este vorba doar dacă el se va dovedi în stare să treacă propriu-zis la fapte.

– Mary. El o ia de mână. Nu mă speria.

– Henric este timid. Crede că lumea se așteaptă la o ispravă regească. Dar dacă el este timid, Anne va ști cum să îl îmboldească. Adaugă, cu grijă: Vreau să spun că am sfătuit-o. Mâna ei alunecă spre umărul lui. Acum, noi ce facem? A fost o luptă obositoare să-i aducem aici. Cred că merităm o relaxare.

Nici un răspuns.

– Doar nu te mai temi de unchiul Norfolk?

– Mary, sunt îngrozit de unchiul Norfolk.

Totuși, acesta nu-i un motiv, nu-i motivul pentru care ezită, fără însă să se ferească. Buzele ei i le ating ușor pe ale lui.

– La ce te gândești? îl întreabă.

– Mă gândeam că, dacă nu aș fi cel mai supus servitor al regelui, s-ar fi putut să fiu pe următoarea corabie care pleacă de aici.

– Unde am merge?

El nu-și amintește să o fi invitat.

– Spre Orient. Deși acesta nu ar fi un bun punct de plecare.

Departe de Boleyni, se gândește. Departe de toată lumea. Se gândește la Marea Mediterană, nu la aceste ape nordice; la o noapte anume, un miez de noapte cald, într-o casă din Larnaca: lumini venețiene răspândindu-se pe cheiul primejdios, plescăitul picioarelor de sclav pe dalele de piatră, parfum de tămâie și de

coriandru. Își pune brațul în jurul lui Mary și dă de ceva moale, total neașteptat: blană de vulpe.

– Isteț din partea ta, spune el.

– A, am adus de toate. Tot felul de haine. În caz că rămânem aici până la iarnă.

Strălucire de lumină pe carne. Grumazul ei foarte alb, foarte moale. Totul pare posibil, dacă ducele rămâne înăuntru. Vârfurile degetelor lui mângâie blana până când blana ajunge la carne. Umărul ei este cald, parfumat și puțin umed. Îi simte sângele pulsând.

Un sunet în spatele lui. El se răsucește, cu pumnalul în mână. Mary țipă, îl trage de braț. Vârful armei se oprește în haina unui bărbat, sub coșul pieptului.

– Gata, gata, rostește o voce englezească stăpânită, iritată. Dă asta la o parte.

– Sfinte, zice Mary. Era cât pe ce să-l omori pe William Stafford.

El îl împinge pe necunoscut în lumină. De-abia când îi zărește chipul, nu mai devreme, dă lama deoparte. Nu știe cine este Stafford: îngrijitorul cailor cuiva?

– William, credeam că nu vii, spune Mary.

– Dacă nu veneam, văd că aveai o rezervă.

– Nu știi ce înseamnă viața de femeie! Ai impresia că ai aranjat ceva cu un bărbat și când colo, nu. Îți spune că se va întâlni cu tine și apoi nu mai apare.

Este o mărturisire pornită din inimă.

– Vă urez noapte bună, spune el.

Mary se întoarce de parcă ar vrea să zică: oh, nu pleca.

– Este timpul să-mi spun rugăciunile.

Dinspre Marea Îngustă bate vântul, fluturând parâmele din port, zgâlțâind geamurile de pe uscat. Mâine s-ar putea să plouă, se gândește. Aprinde o lumânare și se întoarce la scrisoare. Dar nu are chef de ea. Frunze sunt duse de vânt dinspre grădini,

dinspre livezi. În aerul de dincolo de sticlă plutesc imagini, pescărușii purtați ca duhuri: o străfulgerare a bonetei albe a soției sale, Elizabeth, când îl urmează la ușă în ultima ei dimineață. Numai că nu era ea: ea dormea, înfășurată în cearșafuri umede, sub pătura galbenă, turcească. Dacă se gândește la norocul care l-a adus aici, se gândește în egală măsură la soarta care, în acea dimineață din urmă cu cinci ani, l-a făcut să plece de la Austin Friars, un bărbat însurat, cu actele afacerilor lui Wolsey sub braț. Era fericit atunci? Nu știe.

În noaptea aceea din Cipru, cu multă vreme în urmă, fusese pe punctul să renunțe la slujba de la bancă sau măcar să le ceară o scrisoare de recomandare care să îl ducă în Orient. Era curios să vadă Țara Sfântă, plantele și oamenii de acolo, să sărute pietrele pe care călcaseră discipolii, să mijlocească afaceri în locuri ascunse din orașe străine și în corturile negre, unde femei cu văluri fug să se ascundă precum gândacii în colțuri. În acea noapte, soarta lui fusese în balanță. În odaia din spatele lui, în vreme ce privea spre luminile din port, auzise râsul gutural al unei femei, „*al-ha, du lillah*" rostit moale în timp ce scutura zarurile de fildeș în mână. O auzise aruncându-le, le auzise zornăind și oprindu-se.

– Ce a ieșit?

Orientul e sus. Occidentul e jos. Jocul nu este un viciu, dacă ți-l permiți.

– Este trei și trei.

Asta e jos? Trebuie să spui că este. Soarta nu îi dăduse un brânci, mai degrabă o bătaie ușoară pe umăr.

– Mă voi duce acasă.

– Dar nu în seara asta. Este prea târziu pentru flux.

A doua zi simțise zeii în spatele lui, precum o briză. Se întorsese spre Europa. Pe vremea aceea, acasă era o casă îngustă, oblonită, pe un canal liniștit, Anselma îngenunchind, goală și albă sub rochia de noapte de damasc verde, cu o nuanță întunecată în lumina lumânărilor; îngenunchind înaintea unei mici icoane de

argint pe care o ținea în cameră și care era prețioasă pentru ea, îi spusese, cel mai prețios lucru pe care îl avea. Scuză-mă o clipă, îi spusese ea; se rugase pe limba ei, când lingușitoare, când aproape amenințătoare, și trebuie că smulsese de la sfinții ei de argint vreo pâlpâire de îndurare sau percepuse vreo abatere de la rectitudinea lor licăritoare, fiindcă se ridicase și se întorsese spre el spunând: „Acum sunt gata", desfăcând legăturile de mătase ale rochiei de noapte, ca el să-i poată lua sânii în palme.

III

Liturghia de dimineață

Noiembrie, 1532

Rafe stă lângă el, spunându-i că deja este șapte dimineața. Regele s-a dus la liturghie.

El a dormit într-un pat de fantome.

– Nu am vrut să te trezim. Nu dormi niciodată până târziu.

Vântul este un oftat stins prin hornuri. Un pospai de ploaie răpăie pe geamuri ca pietrișul, se îndepărtează, apoi este aruncat din nou în ferestre.

– S-ar putea să stăm o vreme în Calais, spune el.

Când Wolsey plecase în Franța, cu cinci ani în urmă, îi ceruse să țină sub observație situația de la curte și să-i dea de veste când regele și Anne se culcă împreună. El întrebase: cum o să știu când se întâmplă? Cardinalul îi răspunsese: „Cred că o să-ți dai seama după chipul lui."

Până să ajungă la biserică, vântul s-a oprit și ploaia s-a domolit, dar străzile s-au transformat în noroi și oamenii care așteaptă să-i vadă pe lorzi ieșind au încă hainele trase peste cap, ca o nouă rasă de decapitați ambulanți. El se împinge prin mulțime, apoi se strecoară printre gentilomii adunați: *s'il vous plaît, c'est urgent,* faceți loc marelui păcătos. Ei râd și îl lasă să treacă.

Anne iese la brațul guvernatorului. El pare încordat – se pare că guta îi face necazuri –, dar este atent cu ea, murmurându-i nimicuri amabile la care nu primește nici un răspuns; ea a adoptat o expresie de indiferență atentă. Regele are la braț o doamnă Wingfield, își ține capul sus, vorbește. Nu îi acordă ei nici o atenție. Este mare, lat, liniștit. Privirea lui regală cercetează rapid mulțimea. Se oprește asupra lui. Regele zâmbește.

Părăsind biserica, Henric își pune pălăria. Este o pălărie mare, nouă. Și pe acea pălărie are o pană.

PARTEA A CINCEA

I
Anna Regina
1533

Cei doi copii stau pe o bancă în salonul de la Austin Friars. Sunt atât de mici, că își țin picioarele drept în față și poartă încă haine care nu le diferențiază sexul. Sub bonete, fețele lor pistruiate strălucesc. Faptul că sunt atât de grași și de mulțumiți se datorează tinerei femei, Helen Barre, care deapănă acum firul poveștii ei: fiica unui mic negustor falit din Essex, nevasta unui oarecare Matthew Barre, care o bătea și care a părăsit-o, „lăsându-mă", zice ea arătând, „cu ăsta în pântece".

Vecinii vin mereu la el cu diverse probleme din parohie. Uși nesigure la pivnițe. Un coteț de găște zgomotoase. Un bărbat și o nevastă care strigă și izbesc tingiri toată noaptea, încât vecinii nu pot să doarmă. El încearcă să nu-și facă sânge rău dacă astfel de lucruri îi ocupă timpul și Helen îl deranjează mai puțin decât un coteț de găște. În minte, o dezbracă de veșmintele de lână ieftine și intrate la apă și o îmbracă într-o rochie de catifea cu modele pe care a văzut-o ieri, la șase șilingi metrul. Vede că mâinile îi sunt jupuite și umflate de la munca grea; îi pune mănuși din piele de ied.

– Deși, când spun că m-a părăsit, poate că explicația e că e mort. Era un scandalagiu și un bețivan. Un bărbat care îl cunoștea mi-a zis că a ieșit rău de tot dintr-o bătaie și că ar trebui să-l caut pe fundul unui râu. Dar altcineva l-a văzut pe chei la Tlibury, cu un sac de călătorie în spinare. Așa că ce sunt – nevastă sau văduvă?

– O să cercetez problema. Deși cred că n-ai vrea să-l găsești. Cum ți-ai câștigat traiul?

– Când el a plecat prima dată la Londra, eu coseam pentru un fabricant de pânze de corabie. De când am venit la Londra să-mi caut de lucru, m-am angajat cu ziua. Am fost spălătorească la o mănăstire lângă Catedrala St Paul și am ajutat la spălarea anuală a așternuturilor. Au găsit că sunt o lucrătoare bună și mi-au zis că o să-mi dea o saltea de paie în pod, dar că nu vor să ia și copiii.

Un alt exemplu de caritate bisericească. El se lovește tot timpul de astfel de lucruri.

– Nu te putem lăsa să fii sclavă pentru o clică de femei ipocrite. Trebuie să vii aici. Sunt sigur că vei fi de folos. Casa e plină tot timpul, iar eu tot construiesc, după cum vezi.

Trebuie să fie fată bună, se gândește, dacă întoarce spatele câștigării traiului în cel mai evident mod; dacă s-ar plimba pe stradă, nu ar duce lipsă de propuneri.

– Am auzit că ai vrea să înveți să citești, ca să poți citi Evanghelia.

– Niște femei pe care le-am întâlnit m-au dus la ceea ce ele numesc o școală de seară, care se ținea într-o pivniță din Broadgate. Înainte de asta, știam de Noe, de cei trei regi, de patriarhul Avraam, dar nu auzisem niciodată de Sfântul Pavel. Acasă, la fermă aveam spiriduși care acreau laptele și porneau furtuni, dar mi se spune că nu sunt creștini. Aș fi vrut să rămânem la țară. Tata nu s-a priceput deloc la viața de oraș.

Ochii ei, neliniștiți, îi urmăresc pe copii. Aceștia s-au dat jos de pe bancă și au traversat șovăitori dalele de piatră, ca să vadă

tabloul care crește tot mai mare pe perete, și fiecare pas de-al lor o face să-și țină respirația. Lucrătorul e neamț, un tânăr recomandat de Hans pentru o muncă simplă, care se întoarce – nu vorbește deloc engleză – ca să le explice copiilor ce face. Un trandafir. Trei lei, uite cum sar. Două păsări negre.

– Roșu, strigă copilul mai mare.

– Știe culorile, zice Helen, îmbujorată de mândrie. A început și cu un, doi, trei.

În spațiul unde se afla odinioară blazonul lui Wolsey este zugrăvit acum blazonul lui proaspăt căpătat: azuriu, pe o bandă centrală orizontală, între trei lei ridicați pe labele din spate sau un trandafir roșu, cu verde între două stăncuțe.

– Vezi, Helen, spune el, acele păsări negre erau emblema lui Wolsey. Râde. Există oameni care speră că nu o să le mai vadă niciodată.

– Sunt alți oameni, de soiul nostru, care nu înțeleg.

– Te referi la oamenii de la școala de seară?

– Ei spun: cum se poate ca un om care iubește Evanghelia să fi iubit un astfel de om?

– Nu mi-au plăcut niciodată manierele lui trufașe și procesiunile zilnice, rangul pe care și-l ținea. Și totuși, nicicând un om nu a servit mai credincios Anglia de când există ea. Iar când îi câștigai încrederea, rostește el cu tristețe, era un om atât de amabil și de firesc… Helen, poți să vii de azi aici?

Se gândește la acele călugărițe și la spălatul anual al așternuturilor lor. Își imaginează chipul îngrozit al cardinalului. Spălătoresele care îl urmau în suita lui, precum urmează târfele o armată, roșii la față de eforturile depuse toată ziua. La York Place pusese să i se construiască o scăldătoare, destul de adâncă încât un bărbat să poată sta în picioare înăuntru, iar camera era încălzită de o sobă așa cum se găseau în Țările de Jos, și nu de puține ori discutase despre afaceri doar cu capul cardinalului care plutea la suprafața apei, arătând de parcă ar fi fost fiert. Henric

preluase acum acea scăldătoare și se bălăcea în ea cu gentilomii favoriți, care acceptau să fie băgați cu capul la fund și înecați pe jumătate de stăpânul lor, dacă acesta avea chef de așa ceva.

Pictorul îi întinde pensula copilului mai mare. Helen radiază de mândrie.

– Ai grijă, dragă, spune ea.

Copilul pune o pată de albastru. Ești un mic expert, spune pictorul. *Gefällt es Ihnen, Herr Cromwell, sind Sie stolz darauf?*

El îi traduce lui Helen: mă întreabă dacă sunt mulțumit și mândru. Ea spune: dacă nu ești, prietenii vor fi mândri pentru domnia ta.

Tot timpul tălmăcesc, se gândește el: dacă nu dintr-o limbă în alta, atunci de la o persoană la alta. Anne lui Henric. Henric lui Anne. În acele zile când el are nevoie de mângâieri și ea e țepoasă ca un tufiș de ilice. În acele momente – când se ivesc – când privirea lui urmărește o altă femeie, ea vede și se retrage furioasă în propriile apartamente. El, Cromwell, se agită de colo, colo, ca un poet de curte, ducând de la unul la altul asigurări că dorința pentru celălalt nu a dispărut.

Nu este nici ora trei și deja încăperea este aproape cufundată în întuneric. El îl ia în brațe pe copilul mai mic, care își pune capul pe umărul lui și adoarme cu rapiditatea cu care, împins, un om cade de pe un zid.

– Helen, spune el, casa asta e plină de tineri drăguți, care o să se ofere să te învețe să citești, o să-ți aducă daruri și o să încerce să-ți îndulcească zilele. Învață, primește darurile și fii fericită cu noi, dar dacă cineva se dovedește a fi prea îndrăzneț, trebuie să-mi spui sau să-i spui lui Rafe Sadler. Este băiatul acela cu bărbița roșie. Deși nu ar trebui să-l numesc băiat.

În curând se împlinesc douăzeci de ani de când l-a adus pe Rafe din casa tatălui său – o zi întunecată ca și aceasta, cu ploaia turnând din ceruri, cu copilul ghemuit lângă umărul lui, în vreme ce intră în casa de pe Fenchurch Street.

Furtuna îi ține în Calais vreme de zece zile. Corăbiile plecate din Boulogne au fost distruse, Anvers – inundat, și mare parte din șes zace sub ape. El ar vrea să le trimită mesaje prietenilor, să se intereseze despre viețile și bunurile lor, dar drumurile sunt impracticabile, iar Calais – o insulă plutitoare în care domnește un rege fericit. Se duce la locuința regelui să ceară o audiență – afacerile nu se opresc pe vreme rea –, dar i se spune: „Regele nu poate să te vadă în dimineața asta. El și Lady Anne compun muzică pentru harpă."

Rafe îi prinde privirea și se îndepărtează împreună.

– Să sperăm că la un moment dat o să aibă un cântecel cu care să se laude.

Thomas Wyatt și Henry Norris se îmbată împreună într-o tavernă rău famată. Își jură prietenie veșnică. Dar slugile lor se iau la bătaie în curtea hanului și se rostogolesc în noroi.

Nu o mai vede pe Mary Boleyn. Probabil că ea și Stafford au găsit o ascunzătoare unde să compună ceva împreună.

La lumina lumânării, la prânz, lordul Berners îi arată biblioteca, șchiopătând vioi de la masă la masă, mânuind cu grijă manuscrisele vechi după care a făcut traducerile lui erudite. Iată un roman cavaleresc al regelui Arthur:

– Când am început să îl citesc, aproape că am abandonat proiectul. Era limpede pentru mine că era prea fantastic ca să fie adevărat. Dar, încetul cu încetul, pe măsură ce citeam, mi-a trecut prin minte că exista o morală în povestea asta.

Nu spune care.

– Iar aici este Froissart tradus în engleză, pe care Maiestatea Sa m-a angajat să-l fac. Nu mai pot să fac altă traducere, pentru că tocmai mi-a împrumutat cinci sute de lire. Vrei să vezi traducerile mele din italiană? Sunt particulare, nu le-am trimis la tipar.

Își petrece după-amiaza cu manuscrisele, apoi le discută la cină. Lordul Berners deține funcția de cancelar al trezoreriei pe care Henric i-a încredințat-o pe viață, dar fiindcă nu se află la Londra ca s-o îndeplinească, nu-i aduce prea mulți bani sau influență, așa cum ar fi trebuit.

– Știu că ești un om de afaceri priceput. Ai putea să te uiți în particular peste contabilitatea mea? N-aș putea spune că este foarte în regulă.

Lordul Berners îl lasă singur să descâlcească treaba de mântuială pe care el o numește registrele lui. Trece o oră: vântul șuieră printre acoperișuri, flacăra lumânărilor tremură, grindina bate în geamuri. El aude târșâitul piciorului beteag al gazdei sale: un chip neliniștit se ițește pe ușă.

– Te distrezi?

Tot ce găsește sunt numai datorii. Asta primești dacă îți dedici viața erudiției și slujirii regelui dincolo de mare, când ai putea sta la curte, cu dinți sfredelitori, ochi ageri și coate ascuțite, gata să profiți de orice ocazie.

– Aș fi vrut să mă fi chemat mai devreme. Întotdeauna se poate face ceva.

– Ah, dar cine te cunoștea, Master Cromwell? întreabă bătrânul. Da, schimbam scrisori. Afacerile lui Wolsey, afacerile regelui. Dar nu te-am cunoscut niciodată. Nu părea deloc probabil să ajung să te cunosc – până acum.

În ziua când sunt în sfârșit gata să se îmbarce, apare băiatul de la hanul alchimiștilor.

– În sfârșit! Ce ai pentru mine?

Băiatul își arată mâinile goale și începe să vorbească într-un soi de engleză.

– *On dit* că magii ăia s-au returnat la Paris.

– Atunci sunt dezamăgit.

– Sunteți greu de găsit, monsieur. Merg la locul unde *le roi Henri* și *Grande Putain* locuiesc, *„je cherche milord Cremuel"*, și oamenii de acolo au râs și m-au bătut.

– Asta fiindcă nu sunt lord.

– În cazul ăsta, nu știu cum arată un lord în țara domniei tale.

El îi dă băiatului un ban pentru străduința lui și altul pentru bătaia încasată, dar el clatină din cap.

– M-am gândit să intru în serviciul domniei tale, monsieur. M-am hotărât să călătoresc.

– Cum te cheamă?

– Christophe.

– Ai un nume de familie?

– *Ça ne fait rien.*

– Ai părinți?

O ridicare din umeri.

– Vârsta?

– Câți ani credeți că am?

– Știu că știi să citești. Dar să te bați?

– Sunt multe bătăi *chez vous?*

Christophe are structura lui îndesată; are nevoie de mâncare bună, dar într-un an sau doi va ajunge greu de doborât. Îi dă vreo cincisprezece ani, nu mai mult.

– Ai probleme cu legea?

– În Franța, răspunde el, disprețuitor; ca și cum ar spune cineva: departe, în China.

– Ești hoț?

Băiatul face o mișcare ca și cum ar împunge cu un cuțit invizibil.

– Ai omorât pe cineva?

– Nu arăta prea bine.

El rânește.

– Ești sigur că vrei să te cheme Christophe? Poți să-ți schimbi numele acum, dar nu mai târziu.

– Mă înțelegeți, monsieur.

Iisuse, sigur că te înțeleg. Ai putea să-mi fii fiu. Apoi se uită la el îndeaproape, ca să se asigure că nu e; că nu este unul dintre acei copii bătăuși despre care vorbea cardinalul, pe care i-a lăsat în urma lui pe malul Tamisei și posibil și pe lângă alte râuri, pe alte meridiane. Dar ochii lui Christophe sunt de un albastru infinit, netulburat.

– Nu ți-e teamă de călătoria pe mare? întreabă el. În casa mea din Londra sunt mulți vorbitori de franceză. Vei fi curând unul dintre ai noștri.

Acum, la Austin Friars, Christophe îl urmărește cu întrebările. Magii aceia, ce au? Este o *carte* a unei comori îngropate? Sunt – își flutură brațele – indicații de fabricare a unei mașini zburătoare? Este o mașinărie pentru a *faire* explozii uriașe sau un dragon miliar, care suflă foc?

– Ai auzit de Cicero? întreabă el.

– Nu. Dar sunt gata să aud de el. Până astăzi nu auzisem niciodată de episcopul Gradineur. *On dit* că i-ați furat răzoarele de căpșuni și le-ați dat amantei regelui, iar acum el are de gând… Băiatul se întrerupe și din nou mimează dragonul militar. … să vă ruineze cu totul și să vă urmărească până la moarte.

– Și dincolo de ea, dacă îl cunosc bine.

Existaseră și relatări mai urâte ale situației. Ar vrea să spună: nu-i este amantă, nu mai este acum, dar secretul – deși în curând nu va mai fi secret – nu este al lui, ca să fie îndreptățit să-l împărtășească.

Pe 25 ianuarie 1533, în zori, într-o capelă de la Whitehall, cu prietenul lui Rowland Lee servind ca preot, Anne și Henric schimbă jurămintele și confirmă contractul încheiat la Calais: aproape în secret, fără vreun banchet, doar cu o mână de martori, cuplul căsătorit nu rostește nici o vorbă, cu excepția scurtelor afirmații de acceptare la care îi obligă ceremonia. Henry Norris

este palid și serios: n-a fost oare un lucru lipsit de milostivire să fie de două ori martor cum Anne este încredințată altui bărbat?

William Brereton este și el martor, întrucât este în serviciu la camerele particulare ale regelui.

– Chiar te afli aici? îl întreabă. Sau ești în altă parte? Domnilor, spuneți-mi că puteți să vă aflați în două locuri în același timp, precum marii sfinți.

Brereton îl privește furios.

– Ai scris scrisori la Chester.

– Afaceri de-ale regelui. De ce nu?

Schimbul de cuvinte are loc în șoaptă, în timp ce Rowland unește mâinile mirelui și ale miresei.

– Îți zic doar o dată. Stai departe de afacerile familiei mele. Sau o să ieși mai rău, Master Cromwell, decât ți-ai putea imagina.

Anne are numai o doamnă de companie, pe sora ei. Când pleacă – regele conducându-și soția, ținând-o de antebrat, către puțină muzică de harpă – Mary se întoarce și îi aruncă un zâmbet larg. Ridică mâna, cu degetul mare și arătătorul depărtate doi centimetri.

Întotdeauna zisese: eu voi fi prima care va afla. Eu sunt cea care îi lărgește corsetele.

El îl cheamă înapoi pe William Brereton, politicos, și spune: ai făcut o greșeală amenințându-mă.

Se întoarce la biroul lui din Westminster. Se întreabă: oare regele știe? Probabil că nu.

Se așază la birou. I se aduc lumânări. Vede umbra propriei mâini mișcându-se pe hârtie, cu pumnul strâns nemascat de mănușa de catifea. Nu vrea să existe nimic între el și foaia de hârtie, linia neagră de cerneală, așa că își scoate inelele, turcoazul lui Wolsey și rubinul lui Francisc – de Anul Nou, regele și l-a scos de pe deget și i l-a înapoiat, în montura făcută de giuvaiergiul din Calais și a zis: așa cum fac conducătorii, ca simbol al încrederii, de acum înainte acesta va fi pentru noi un semn, Cromwell; trimite

o hârtie însoțită de inelul ăsta și o să știu că este scrisă de mâna ta chiar dacă nu îți poartă sigiliul.

Un confident de-al lui Henric aflat în apropiere – Nicholas Carew – remarcase: inelul Maiestății Sale ți se potrivește fără să fie modificat. El răspunsese: într-adevăr, așa este.

Acum ezită, cu pana deasupra hârtiei. Scrie: „Acest regat al Angliei este un imperiu." *Acest regat al Angliei este un Imperiu, și astfel a fost acceptat în lume, cârmuit de un Rege și Conducător Suprem…*

La ora unsprezece, când ziua devenise cât de luminoasă se putea, el ia masa cu Cranmer în casa acestuia din Cannon Row, unde locuiește până când îi este conferit noul rang și se poate muta în Lambeth Palace. Și-a exersat noua semnătură: Thomas, Ales de Canterbury. Curând va lua masa cu toată pompa, dar astăzi, ca un cărturar sărman, împinge la o parte hârtiile în timp ce este așternută o față de masă și este adus pește sărat, peste care face semnul crucii.

– Asta nu îl va îmbunătăți, spune el. Cine îți gătește? O să trimit pe cineva.

– Așadar, căsătoria s-a încheiat?

Este tipic pentru Cranmer să aștepte să i se spună, să lucreze șase ore într-o răbdare tăcută, cu capul aplecat peste cărțile lui.

– Da, Rowland s-a ridicat la înălțimea misiunii lui. Nu a căsătorit-o pe ea cu Norris ori pe rege cu sora ei. Își scutură șervetul. Știu ceva. Dar trebuie să mă înduplec să-ți spun.

El speră că, pentru a-l înduplека, Cranmer o să-i împărtășească secretul promis în scrisoare, secretul scris pe marginea paginii. Dar trebuie să fi fost vreo indiscreție minoră, uitată acum. Și fiindcă Alesul de Canterbury este ocupat să împungă neconvins solzii și pielea peștelui, el continuă:

– Ea, Anne, este deja însărcinată.

Cranmer ridică privirea.

– Dacă o s-o spui pe tonul ăsta, oamenii o să creadă că îți asumi meritul.

– Nu ești surprins? Nu ești mulțumit?

– Mă întreb ce pește se presupune că e ăsta? rostește Cranmer cu o vagă curiozitate. Evident că sunt încântat. Dar știam lucrul ăsta – fiindcă această căsătorie este curată – și de ce nu ar binecuvânta-o Domnul cu un urmaș? Cu un moștenitor?

– Desigur, cu un moștenitor. Uite.

El scoate hârtiile la care lucrase. Cranmer își spală degetele unsuroase și se apleacă spre flacăra lumânării.

– Așadar, după Paști, zice el citind, apelul la papă, indiferent de chestiune, va fi numai prerogativa regelui și va fi împotriva legii pentru oricine altcineva. Iată cum procesul Caterinei este mort și îngropat. Iar eu, Canterbury, pot să hotărăsc în cauza regelui în cadrul tribunalului nostru intern. Ei bine, ne așteptam la asta de multă vreme.

El râde.

– Iar domniei tale ți-a luat multă vreme să ajungi în țară.

Cranmer era în Mantua când auzise de onoarea pe care i-o pregătea regele. Începuse drumul înapoi pe o rută lungă: Stephen Vaughan îl întâmpinase la Lyon și îl condusese în grabă pe drumuri de iarnă și prin furtunile de zăpadă din Picardia către corabie.

– De ce ai întârziat? Nu visează orice băiat să fie arhiepiscop? Deși nu și eu, dacă stau să mă gândesc. Tot ce voiam era un urs care să fie al meu.

Cranmer îl privește, cu o expresie meditativă.

– Sunt sigur că asta s-ar putea aranja.

Gregory îl întrebase: cum o să știm când dr. Cranmer face o glumă? El îi răspunsese: nu o să știi, căci glumele lui sunt rare precum florile de măr în ianuarie. Iar acum, vreme de câteva săptămâni, avea să se teamă într-o oarecare măsură că o să-i apară un urs la ușă. Când se despart în acea zi, Cranmer ridică privirea de la masă și spune:

– Desigur, eu nu știu asta în mod oficial.

– Despre copil?

– Despre căsătorie. Cum eu o să judec chestiunea vechiului mariaj al regelui, nu ar fi cuvenit să aud că deja a avut loc unul nou.

– Așa e, zice el. Cum se trezește Rowland în primele ore ale dimineții îl privește numai pe el.

Îl lasă pe Cranmer cu capul plecat peste rămășițele mesei, de parcă cercetează cum să reasambleze peștele.

Cum desprinderea noastră de Vatican nu este încă totală, nu putem avea un nou arhiepiscop decât dacă îl numește papa. Delegații trimiși la Roma sunt împuterniciți să spună orice, să promită orice, *pro tem,* ca să-l facă pe Clement să fie de acord.

– Știi cât costă bulele papale pentru Canterbury? întreabă regele îngrozit. Și că va trebui să plătesc pentru ele? Și știi cât costă instalarea lui? Apoi adaugă: Trebuie făcut cum se cuvine, desigur, nu trebuie să fie omis nimic, nimic să nu fie sărăcăcios.

– Vor fi ultimii bani pe care Maiestatea Voastră îi trimite la Roma, dacă mă voi ocupa eu de asta.

– Și știi, continuă regele, de parcă ar fi descoperit ceva uluitor, că Cranmer nu are nici un ban? Nu poate contribui cu nimic.

El împrumută banii, în numele coroanei, de la un genovez bogat pe nume Salvago. Pentru a-l convinge să accepte să dea împrumutul, îi trimite acasă o gravură la care știe că Sebastian râvnește. Înfățișează un tânăr stând într-o grădină, cu ochii ridicați spre o fereastră goală, la care speră că va apărea în curând o doamnă; parfumul ei plutește deja în aer, și păsările de pe crengi privesc întrebătoare locul gol, pregătite să cânte. Cu ambele mâini, tânărul ține o carte; este o carte sub formă de inimă.

Cranmer are întâlniri în fiecare zi, în camerele din spate de la Westminster. El scrie un document despre rege, ca să arate că, deși mariajul fratelui său cu Caterina nu se consumase, asta nu afectează cererea de anulare, întrucât cu siguranță intenționaseră să trăiască împreună ca soț și soție. Și intenția creează legătura; de asemenea, în nopțile petrecute împreună, trebuie să fi fost în

intenția lor să facă copii, chiar dacă nu au nimerit s-o facă așa cum trebuie. Ca să nu reiasă că ori Henric, ori Caterina ar fi mincinoși, membrii comitetului se gândesc la împrejurări în care este posibil ca uniunea să fi fost parțial consumată, sau cumva consumată, și în acest scop trebuie să-și imagineze toate dezastrele și umilințele care pot apărea între un bărbat și o femeie aflați singuri într-o cameră în întuneric. Vă place munca asta? se interesează el; uitându-se la oamenii aceștia cocârjați și prăfuiți, își zice că au experiența necesară. În scrierile lui, Cranmer o tot numește pe regină „Caterina cea senină", de parcă ar vrea să separe chipul ei netulburat, încadrat de pânza feței de pernă, de infamiile la care este supusă partea de jos a trupului ei: de orbecăielile și de strădaniile băiatului, de mâinile lui pe lenjeria ei.

Între timp, Anne, regina secretă a Angliei, se desprinde de gentilomii însoțitori în vreme ce străbate o galerie la Whitehall; râde și începe să meargă mai repede, aproape să țopăie, iar ei se întind să o rețină, de parcă ar fi periculoasă, dar ea le împinge mâinile deoparte, râzând.

– Știi că am o poftă nemaipomenită să mănânc mere? Regele spune că înseamnă că o să am un copil, dar eu îi spun: nu, nu, nu poate fi asta…

Se rotește, iarăși și iarăși. Este îmbujorată, lacrimi îi țâșnesc din ochi și par să zboare ca picăturile de apă dintr-o fântână nereglată.

Thomas Wyatt se împinge prin mulțime.

– Anne…

O apucă de mâini și o trage spre el.

– Anne, ștt, draga mea… ștt...

Ea începe să plângă cu suspine și se strânge lângă umărul lui. Wyatt o cuprinde repede; își rotește privirea în jur, de parcă s-ar găsi despuiat în mijlocul drumului și caută vreun călător care să vină să-i dea o haină să se acopere. Printre cei prezenți se află

Chapuys; ambasadorul pleacă iute, preocupat, dând din picioruşele lui scurte, cu un rânjet întipărit pe faţă.

Astfel veştile zboară grăbite spre împărat. Ar fi fost bine dacă vechiul mariaj ar fi fost încheiat şi cel nou confirmat în faţa Europei înainte să fie anunţată fericita stare a lui Anne. Însă viaţa nu este întotdeauna perfectă pentru servitorul unui prinţ; aşa cum spunea Thomas Morus, nu ar trebui să aşteptăm să ajungem în rai pentru paturile de puf.

Două zile mai târziu, el este singur cu Anne; ea stă ghemuită în ambrazura unei ferestre, cu ochii închişi, încălzindu-se ca o pisică în lumina slabă a soarelui de iarnă. Îşi întinde mâna spre el, fără să ştie cine este; orice bărbat ar fi potrivit? El îi apucă vârfurile degetelor. Ochii ei negri se deschid brusc. Parcă sunt ridicate obloanele unei prăvălii: bună dimineaţa, Master Cromwell, ce ne putem vinde unul altuia astăzi?

– M-am săturat de Mary, spune ea. Aş vrea să scap de ea.

Se referă oare la fata Caterinei, prinţesa?

– Ar trebui să se mărite şi să nu-mi mai stea în drum, continuă ea. Nu vreau să mai fiu nevoită s-o văd vreodată. Nu vreau să fiu nevoită să mă gândesc la ea. De multă vreme mi-o imaginez măritată cu vreo persoană neînsemnată.

El aşteaptă, încă nelămurit.

– Nu cred că ar fi o nevastă rea pentru cineva pregătit să o ţină legată cu lanţuri de zid.

– Ah. Mary, sora domniei voastre.

– Dar ce credeai? Oh, râde ea, te gândeai că mă refeream la Maria, bastarda regelui. Ei bine, nu uita că şi ea ar trebui să se mărite. Câţi ani are?

– Face şaptesprezece anul ăsta.

– Şi tot pitică e? Anne nu aşteaptă să primească răspuns. O să-i găsesc un gentilom bătrân, vreun gentilom onorabil, bătrân şi fragil, care n-o să-i facă nici un copil şi pe care o să-l plătesc să stea departe de curte. Dar ce poate fi făcut în privinţa lui Lady

Carey? Nu se poate mărita cu tine. O necăjim că și tu ești printre opțiuni. Unele doamne au o preferință secretă pentru oamenii de rând. Îi spunem: Mary, cum mai tânjești să stai în brațele unui fierar… numai la gândul ăsta te înfierbânți.

– Sunteți fericită? o întreabă el.

– Da. Își lasă privirea în jos, sprijinindu-și mâinile mici pe coaste. Da, din cauza asta. Vezi, rostește ea încet, întotdeauna am fost dorită. Dar acum sunt prețuită. Și descopăr că este un lucru diferit.

El tace ca să o lase să-și continue gândurile, căci, își dă seama, sunt prețioase pentru ea.

– Așadar, spune ea, ai un nepot, Richard, un fel de Tudor, deși nu pot să-mi dau seama cum s-a întâmplat asta.

– Pot să vă desenez arborele genealogic.

Ea clatină din cap, zâmbind.

– Nu vreau să îți dau bătăi de cap. De când cu asta – își lasă degetele să alunece mai jos – mă trezesc dimineața și de-abia îmi amintesc cum mă cheamă. Întotdeauna m-am întrebat de ce femeile se purtau prostește, iar acum am aflat.

– Ați pomenit de nepotul meu.

– L-am văzut cu tine. Pare un băiat hotărât. Ar putea fi bun pentru ea. Tot ce-și dorește sunt blănuri și bijuterii. Poți să-i oferi așa ceva, nu? Și un copil în pântece din doi în doi ani. Cât despre cine este tatăl, poți să faci propriile aranjamente în familie în privința asta.

– Am crezut, spune el, că sora domniei voastre are o legătură.

Nu dorește răzbunare: doar lămurire.

– Da? Ah, legăturile lui Mary… de obicei sunt trecătoare și uneori sunt foarte ciudate – după cum bine știi.

Nu este o întrebare.

– Adu-i pe copiii tăi la curte, să-i vedem.

El o lasă, cu ochii închiși din nou, cuibărindu-se în căldura rămasă, venită de la mica rază de soare pe care o poate oferi februarie.

Regele i-a pus la dispoziție o locuință în palatul vechi de la Westminster pentru ocaziile când lucrează până târziu și nu mai poate ajunge acasă. Așa stând lucrurile, el trebuie să străbată în minte odăile lui de la Austin Friars, culegând amintiri de unde le-a lăsat, pe pervazuri și sub scaune ori în petalele de lână ale florilor țesute în tapiserie la picioarele Anselmei. La sfârșitul unei zile lungi, ia cina cu Cranmer și Rowland Lee, care face cărare între diferitele grupuri de lucru, îndemnându-le să dea zor. Uneori Audley li se alătură, și lordul cancelar, dar nu își țin rangul, doar stau ca o gașcă de studenți murdari de cerneală și vorbesc până când Cranmer trebuie să se ducă la culcare. Cromwell vrea să-i pună la încercare, să vadă cât de mult se poate baza pe ei, să le descopere slăbiciunile. Audley este un avocat prudent, care poate cerceta o frază așa cum un bucătar cercetează neghina dintr-un sac de grâu. Vorbitor plin de elocință, stăruie asupra unui anumit subiect și este devotat propriei cariere; acum că e cancelar, are de gând să aibă și un venit din funcția pe care o deține. Cât despre convingerile sale, asta se poate negocia; crede în parlament, în puterea regelui exercitată în parlament, iar în chestiunile ce țin de credință… să spunem că aici convingerile sale sunt flexibile. Cât despre Lee, el se întreabă dacă acesta chiar crede în Dumnezeu – deși asta nu îl împiedică să aibă în vedere obținerea unei eparhii.

– Rowland, întreabă el, ai vrea să-l iei pe Gregory la tine? Cred că a căpătat cam tot ce se poate de la Cambridge. Și trebuie să recunosc că Gregory nu a dat în schimb nimic pentru Cambridge.

– Îl iau prin țară cu mine, spune Rowland, când o să mă duc să mă cert cu episcopii din nord. Este un băiat bun. Nu foarte înfipt, dar înțeleg asta. Totuși, o să ne fie de folos.

– Nu ai de gând să-l îndrepți spre biserică? întreabă Cranmer.

– Am zis că o să ne fie de folos, mârâie Rowland.

La Westminster, oamenii lui vin și pleacă, aducând vești și bârfe, și documente, iar el îl ține pe Christophe pe lângă el, teoretic

ca să aibă grijă de veșmintele lui, în fapt însă, ca să-l facă să râdă. Îi lipsește muzica pe care o aveau în fiecare seară la Austin Friars și glasurile femeilor, auzindu-se din celelalte încăperi.

În majoritatea zilelor săptămânii își petrece timpul la Turn, convingându-i pe supraveghetori să-și pună oamenii la muncă prin ploaie și frig; verifică toate înregistrările contabilului-șef și face un nou inventar al bijuteriilor și al tezaurului regelui. Le face vizite custozilor Monetăriei și propune o verificare rapidă a greutății monedelor regelui.

– Ce aș vrea, spune el, este să facem ca monedele noastre englezești să fie atât de solide, încât negustorii de dincolo de Canal nici măcar să nu se mai obosească să le cântărească.

– Ai autoritatea să faci asta?

– De ce, ce ai de ascuns?

El a întocmit pentru rege un memorandum, în care a prezentat sursele veniturilor regale anuale, menționând fiecare instituție prin care acestea trec. Este remarcabil de concis. Regele îl citește și îl recitește. Întoarce hârtia ca să vadă dacă nu cumva există ceva întortocheat și inexplicabil scris pe dosul ei. Dar nu există altceva decât ceea ce se vede.

– Nu este ceva nou, spune el, pe un ton oarecum de scuză. Fostul cardinal le ținea minte. O să mă tot duc la Monetărie. Cu voia Maiestății Voastre.

La Turn face o vizită unui prizonier, John Frith. La cererea lui, care are o oarecare greutate, prizonierul este ținut curat, cu un pat cald, mâncare îndestulătoare, asigurându-i-se vin, hârtie și cerneală; însă l-a sfătuit să pună deoparte ceea ce scrie atunci când aude cheia în zăvor. El așteaptă ca gardianul să-l lase înăuntru, ținându-și privirea în jos, nefăcându-i plăcere ce are să vadă; dar John Frith se ridică de la masă, un tânăr blând, subțire, erudit în greacă, și spune: Master Cromwell, știam că vei veni.

Mâna lui Frith, când o ia într-a sa, este toată numai oase, rece și uscată, cu urme de cerneală. Se gândește: nu este atât de delicat, dacă a trăit atât de mult. Fusese unul dintre cărturarii închiși în pivnița colegiului lui Wolsey, unde fuseseră ținuți cei cu Biblia, din cauză că nu exista un loc mai sigur. Când molima verii lovise sub pământ, Frith zăcuse în întuneric alături de cadavre, până când cineva își amintise să-i dea drumul.

– Master Frith, spune el, dacă aș fi fost la Londra când ai fost arestat…

– Dar erai în Calais, și Thomas Morus își făcea treaba cu zel.

– Ce te-a făcut să te întorci în Anglia? Nu, nu-mi spune. Dacă te ocupai de răspândirea lucrării lui Tyndale, e mai bine să nu știu. Se zice că ai o nevastă, așa e? În Anvers? Singurul lucru pe care regele nu-l poate suferi… nu, sunt multe lucruri pe care nu le poate suferi, dar urăște preoții însurați. Și îl urăște pe Luther, iar tu l-ai tradus pe Luther în engleză.

– Ai prezentat atât de bine cazul pentru acuzarea mea.

– Trebuie să mă ajuți să te ajut. Dacă ți-aș putea obține o audiență la rege… va trebui să fii pregătit, căci este un teolog foarte priceput… Crezi că ți-ai putea îmblânzi răspunsurile, ca să-i faci pe plac?

Focul arde, însă încăperea este încă rece. Nu poți scăpa de ceața și de aburii Tamisei. Frith zice, cu o voce care de-abia se aude:

– Thomas Morus are încă trecere pe lângă rege. Și i-a scris o scrisoare în care a zis – reușește să zâmbească – că sunt Wycliffe*, Luther și Zwingli** la un loc și legați cu sfoară – un reformator îndesat într-altul, așa cum pentru un banchet ai vârî un fazan

---

* John Wycliffe (cca 1320–1384), teolog englez, profesor universitar, reformist, cunoscut ca unul dintre primii disidenți din Biserica Romano-Catolică din secolul al XIV-lea. Una dintre cele mai controversate acțiuni ale sale a fost traducerea Bibliei în limba engleză (n.tr.)

** Huldrych Zwingli (1484-1531), conducătorul reformei protestante din Elveția și întemeietorul Bisericilor Reformate elvețiene (n.tr.)

într-un pui, apoi într-o gâscă. Morus are de gând să mă mănânce cu fulgi cu tot, așa că nu-ți strica bunul nume cerând îndurare pentru mine. Cât despre înmuierea răspunsurilor mele… Cred și voi spune înaintea oricărui tribunal…

– Nu, John.

– … voi spune înaintea oricărui tribunal ceea ce voi spune înaintea judecătorului suprem – că euharistia nu este decât pâine, nu avem nevoie de penitență, purgatoriul este o invenție care nu-și are nici o bază în Scripturi…

– Dacă vor veni la tine niște oameni și-ți vor spune: vino cu noi, Frith, să te duci cu ei. O să fie oamenii mei.

– Crezi că mă poți scoate din Turn?

Biblia lui Tyndale spune: cu Dumnezeu, nimic nu este imposibil.

– Dacă nu din Turn, atunci când ești dus să fii chestionat – aceea va fi șansa ta. Fii gata să profiți de ea.

– Dar care-i scopul? Frith vorbește cu blândețe, de parcă se adresează unui elev. Crezi că mă poți ține acasă la tine, așteptând ca regele să se răzgândească? Va trebui să fug de acolo, să mă duc la Catedrala St Paul, ca să le spun londonezilor ceea ce am spus deja.

– Mărturia ta nu poate să aștepte?

– Nu pe Henric. S-ar putea să îmbătrânesc așteptând.

– O să te ardă pe rug.

– Și crezi că nu pot îndura durerea. Ai dreptate, nu pot. Dar nu îmi dau de ales. După cum spune Morus, un om poate fi cu greu numit erou dacă este de acord să fie ars, odată ce e legat de un stâlp. Am scris cărți și nu pot să le șterg. Nu pot să nu cred ceea ce cred. Nu pot să-mi netrăiesc viața.

El pleacă. E ora patru: pe râu sunt puține ambarcațiuni, și un abur fin și pătrunzător se târăște între aer și apă.

A doua zi, o zi de un albastru rece și aspru, regele coboară din corabia regală ca să vadă cum înaintează lucrul, însoțit de noul trimis francez; sunt secretoși și regele merge cu o mână pe umărul

lui Dinteville sau, mai bine zis, pe vătuirea lui: francezul poartă atât de multe straturi de haine, că pare mai larg decât cadrul ușii, dar tot tremură.

– Prietenul nostru aici de față trebuie să facă ceva sport, ca să-și pună sângele în mișcare, zice regele, și nu se pricepe deloc să tragă cu arcul – când ne-am dus ultima oară pe câmpul cu ținte, tremura atât de tare, încât am crezut că o să-și tragă o săgeată în picior. Se plânge că nu ne pricepem la șoimi, așa că i-am spus că ar trebui să te însoțească, Cromwell.

Este o promisiune de timp liber? Regele se îndepărtează, lăsându-i împreună.

– Nu și dacă este atât de frig, spune trimisul. Nu am de gând să stau pe câmp să mă sufle vântul – ar fi moarte curată pentru mine. Când o să vedem iar soarele?

– A, prin iunie. Dar până atunci șoimii o să năpârlească. Am de gând să-l pun pe al meu să zboare din nou în august, așa că *nil desperandum*[*], monsieur, o să facem ceva sport.

– Nu o să amâni încoronarea asta, nu?

Întotdeauna e la fel; după câteva glume și schimburi de nimicuri, ambasadorul din el iese la iveală.

– Fiindcă atunci când stăpânul meu a încheiat un tratat, nu se aștepta ca Henric să se împăuneze cu presupusa lui nevastă și cu pântecele ei mare. Ar fi fost altceva dacă totul era ținut sub tăcere.

El clatină din cap. Nu va fi nici o întârziere. Henric pretinde că are susținerea episcopilor, a nobililor, a judecătorilor, a parlamentului și a poporului; încoronarea lui Anne este șansa lui de a o dovedi.

– Nu-ți face griji, spune el. Mâine ne vom întreține cu nunțiul papal. Vei vedea cum îl va manevra stăpânul meu.

De pe ziduri, Henric strigă jos la ei:

– Vino aici, sir, să vezi perspectiva asupra râului meu.

---

[*] Nu deznădăjdui (în lat., în orig., n.tr.)

– Și te mai miri că tremur? întreabă francezul cu aprindere. Te mai miri că tremur înaintea lui? Râul meu. Orașul meu. Salvarea sufletului meu, decupată și brodată numai pentru mine. Dumnezeul englez croit personal pentru mine.

Înjură încet și începe să urce.

Când nunțiul papal ajunge la Greenwich, Henric îl ia de mână și îi spune pe șleau cum îl chinuiesc consilierii lui păcătoși și cum așteaptă cu nerăbdare revenirea la o înțelegere perfectă cu papa Clement.

Ai putea să-l privești pe Henric în fiecare zi vreme de un deceniu și nu ai vedea același lucru. Alege-ți prințul: el îl admiră pe Henric tot mai mult. Uneori pare nenorocit, alteori slab, uneori copil, alteori stăpân pe sine. Uneori pare un artist, din felul cum ochiul lui îi cercetează lucrarea; uneori mâna i se mișcă și pare să n-o vadă că se mișcă. Dacă ar fi fost să aibă o situație mai umilă în viață, ar fi putut fi menestrel, conducătorul trupei lui.

La ordinul lui Anne, îi aduce la curte pe nepotul lui și pe Gregory; Rafe îl cunoaște deja pe rege, fiindcă el se află mereu în preajma monarhului. Regele rămâne vreme îndelungată cu privirea ațintită asupra lui Richard.

– Îmi dau seama. Chiar îmi dau.

Din câte vede el, nu există nimic pe chipul lui Richard care să arate că are sânge de Tudor, dar regele îl privește cu ochiul omului care își dorește rude.

– Bunicul tău, ap Evan arcașul, a fost un slujitor de nădejde al tatălui meu, regele. Ești bine făcut. Mi-ar plăcea să te văd într-un turnir. Aș vrea să te văd purtându-ți culorile în întrecere.

Richard se înclină. Apoi regele, care este esența curtoaziei, se întoarce spre Gregory și spune:

– Iar tu, Master Gregory, ești un tânăr foarte frumos.

Când regele se îndepărtează, chipul lui Gregory se luminează de plăcere. Își pune mâna pe brațul lui, în locul unde îl atinsese regele, de parcă ar transfera grația regală pe vârfurile degetelor.

– Este splendid. Este atât de splendid. Dincolo de orice mi-am imaginat. Și să-mi vorbească! Se întoarce spre tatăl lui. Cum reușești să vorbești cu el în fiecare zi?

Richard îi aruncă o privire piezișă. Gregory îi dă în joacă un pumn în braț.

– Fără să pomenim de bunicul tău, arcașul, ce ar fi spus oare regele dacă ar fi știut că tatăl tău era *atât* de mare?

Indică statura lui Morgan Williams între degetul mare și arătător.

– Atâția ani am participat la întreceri călare cu sulița, având ca țintă imaginea sarazinului și lovind – bum – cu lancea direct în inima lui neagră de sarazin.

– Da, spune Richard răbdător, dar cap-sec, o să descoperi că un cavaler în carne și oase este un adversar mai dificil decât un necredincios de lemn. Și nu te gândești nici la costuri – armură de bună calitate, un grajd de cai antrenați…

– Ne putem permite asta, intervine el. Se pare că zilele noastre de pedestrași au trecut.

În acea noapte, la Austin Friars, el îi cere lui Richard să vină după cină să stea de vorbă cu el între patru ochi. Poate că greșește prezentând-o ca pe o propunere de afacere, spunându-i pe șleau ceea ce Anne sugerase în legătură cu însurătoarea lui.

– Nu te baza pe asta. Mai trebuie să obținem aprobarea regelui.

– Dar nici nu mă cunoaște, replică Richard.

El așteaptă obiecțiile; faptul că nu cunoști pe cineva, asta e o obiecție?

– Nu o să te oblig.

– Ești sigur? întreabă Richard.

Când, când am obligat eu vreodată pe cineva să facă ceva? începe el să spună, dar Richard îl întrerupe:

– Nu, nu ai făcut asta, sunt de acord, doar că ești obișnuit să convingi și uneori este destul de dificil, sir, să faci deosebirea între

a fi convins de domnia ta și a fi trântit în stradă și călcat în picioare.

– Știu că Lady Carey este mai în vârstă decât tine, dar este foarte frumoasă – cred că este cea mai frumoasă femeie de la curte – și nu este atât de lipsită de minte cum crede toată lumea, și nu are nici o urmă din răutatea surorii ei.

Într-un fel ciudat, se gândește, mi-a fost o prietenă bună.

– Și în loc să fii vărul nerecunoscut al regelui, ai fi cumnatul lui. Toți vom avea de câștigat.

– Un titlu, poate. Pentru mine, pentru domnia ta. Partide nemaipomenite pentru Alice și Jo. Și Gregory? Pentru el, cel puțin o contesă.

Vocea lui Richard e lipsită de intonație. Se convinge oare singur? În privința multor oameni, a majorității lor probabil, cartea inimii lor îi stă deschisă în față, dar sunt momente când este mai simplu să-i citești pe străini decât pe ai tăi.

– Și Thomas Boleyn îmi va fi socru. Și unchiul Norfolk va fi într-adevăr unchiul nostru.

– Imaginează-ți ce față ar face.

– A, fața lui. Da, merită să mergi și pe cărbuni încinși ca să-i vezi expresia.

– Gândește-te la asta. Nu vorbi cu nimeni.

Richard iese înclinând din cap, dar fără să mai spună ceva. Se pare că interpretează „nu vorbi cu nimeni" ca „nu vorbi cu nimeni în afară de Rafe", fiindcă zece minute mai târziu Rafe intră și rămâne în picioare privindu-l, cu sprâncenele ridicate. Oamenii roșcați pot să arate destul de ciudat când ridică din sprâncene care nu se află de fapt acolo.

– Nu trebuie să-i spui lui Richard că odată Mary Boleyn mi s-a oferit mie, îi zice. Nu este nimic între noi. Nu va fi ca la Wolf Hall, dacă la asta te gândești.

– Și dacă mireasa are alte idei? Mă mir că nu o măriți cu Gregory.

– Gregory este prea tânăr. Richard are douăzeci și trei de ani – este o vârstă potrivită să te căsătorești – dacă ți-o permiți. Iar tu ai depășit-o. E vremea să te însori și tu.

– O să o fac, înainte să-mi găsești vreo Boleyn. Rafe se întoarce și rostește moale: Numai un lucru, sir, și cred că asta îl face să șovăie… toate viețile și viitorul nostru depind acum de această doamnă, care este și schimbătoare, și muritoare, și întreaga istorie a căsniciei regelui nostru ne arată că un copil în pântece nu înseamnă un moștenitor în leagăn.

În martie, vin vești de la Calais că lordul Berners a murit. După-amiaza, în biblioteca lui, cu furtuna suflând afară: când privește în urmă pare un liman al păcii, ultima oră pe care o are pentru sine. Vrea să facă o ofertă pentru cărți – una generoasă, ca să-i fie de ajutor lui Lady Berners – dar se pare că manuscrisele au făcut picioare și au plecat, unele în direcția lui Francis Bryan, nepotul bătrânului, iar altele către altă rudă de-a lui, Nicholas Carew.

– O să-i iertați datoriile, îl întreabă pe Henric, măcar cât trăiește soția lui? Știți că nu are…

– Nici un fiu. Mintea lui Henric a luat-o înainte: odată am fost și eu în starea aceea nefericită, fără nici un fiu, dar curând o să am un moștenitor.

El îi aduce lui Anne câteva vase de majolică. Au cuvântul *maschio* caligrafiat pe exterior, iar pe interior sunt pictați bebeluși rotofei și blonzi, fiecare având un mic penis rușinos. Ea râde. Italienii spun că, pentru a avea un băiat, trebuie să-l ții cald, îi zice el. Încălziți-vă vinul, ca să vă încălziți sângele. Nu puneți fructe reci ori pește.

– Crezi că deja e hotărât ce va fi sau Dumnezeu va decide mai târziu? întreabă Jane Seymour. Crezi că el știe ce este? Crezi că dacă am putea vedea înlăuntrul domniei tale, ne-am putea da seama?

– Jane, aș vrea să fii încă la Wiltshire, spune Mary Shelton.

– Nu e nevoie să mă tai, domnișoară Seymour, rostește Anne. Este băiat și nimeni nu are voie să spună sau să gândească altfel. Se încruntă și poți vedea forța uriașă, concentrată, copleșitoare a voinței ei.

– Aș vrea să am un copil, spune Jane.

– Ai grijă, o avertizează Lady Rochford. Dacă îți crește pântecele, domnișoară, o să trebuiască să te zidim de vie.

– În familia ei, spune Anne, i-ar da flori. La Wolf Hall nu se știe ce înseamnă abstinența.

Jane tremură, îmbujorată.

– Nu am gândit nimic rău.

– Las-o în pace, rostește Anne. E ca și cum ai momi un șoarece de câmp. Se întoarce spre el. Legea ta nu a trecut încă. Spune-mi de ce se întârzie.

Vrea să zică legea care interzice apelurile către Roma. El începe să-i explice cât de puternică este opoziția, dar ea ridică din sprâncene și spune:

– Tatăl meu vorbește pentru tine în Camera Lorzilor, la fel și Norfolk. Cine îndrăznește deci să ni se opună?

– O să o fac să treacă până la Paști, aveți încredere.

– Femeia pe care am văzut-o la Canterbury… Se vorbește că oamenii ei tipăresc o carte cu profețiile ei.

– Este posibil, dar o să mă asigur că nimeni nu o citește.

– Se spune că de ziua Sfintei Caterina, când noi eram la Calais, a avut o viziune a așa-zisei prințese Maria încoronată regină. Vocea ei continuă, fluidă, rapidă; ăștia sunt dușmanii mei, această proorociță și cei din jurul ei, Caterina, care complotează cu împăratul, fiica ei Maria, presupusa moștenitoare, fosta guvernantă a Mariei, Margaret Pole, Lady Salisbury, ea și toată familia ei îmi sunt dușmani, fiul ei lordul Montague, fiul ei Reginald Pole, care este în străinătate, oamenii vorbesc de pretenția lui la tron, așa că de ce nu poate fi adus înapoi, să i se cerceteze loialitatea?

Henry Courtenay, marchizul de Exeter, crede că are dreptul să fie pretendent, dar când se va naște fiul meu, asta îi va tăia îngâmfarea. Lady Exeter, Gertrude, se plânge tot timpul că nobilii sunt dați la o parte de oameni de condiție joasă, și știi la cine se referă.

– Milady, spune sora ei cu blândețe, nu te necăji.

Nu sunt necăjită, zice Anne. Cu mâna pe copilul care crește, continuă:

– Oamenii ăștia mă vor moartă.

Zilele sunt încă scurte, iar răbdarea regelui, și mai scurtă. Chapuys face temenele și se chircește înaintea lui, se zvârcolește și se strâmbă, de parcă are de gând să-l invite pe Henric la dans.

– Am citit cu oarecare mirare câteva concluzii la care a ajuns dr. Cranmer…

– Arhiepiscopul meu, rostește regele cu răceală; cu mare efort, numirea avusese loc.

– … concluzii privitoare la regina Caterina…

– Cine? Te referi la soția răposatului meu frate, la prințesa de Wales?

– … pentru că Maiestatea Voastră știe că au fost emise dispense formulate astfel încât să permită validitatea mariajului domniei voastre, indiferent dacă acea căsătorie de dinainte a fost sau nu consumată.

– Nu vreau să aud cuvântul „dispensă", spune Henric. Nu vreau să te aud pomenind de ceea ce numești mariajul meu. Papa nu are nici o autoritate să facă legal un incest. Nu sunt soțul Caterinei mai mult decât ești tu.

Chapuys se înclină.

– Dacă acel contract nu a fost nul, spune Henric, răbdător pentru ultima dată, Dumnezeu nu m-ar fi pedepsit prin pierderea copiilor mei.

– Nu știm ca binecuvântata Caterina să nu mai poată face copii.

Ridică ochii cu o privire delicată, șireată.

– Spune-mi, de ce crezi că fac asta? Regele pare curios. Din poftă trupească? Asta crezi?

Să omori un cardinal? Să-ți împarți țara? Să divizezi biserica?

– Pare extravagant, murmură Chapuys.

– Dar asta crezi. Asta îi spui împăratului. Greșești. Eu sunt conducătorul acestei țări, sir, și dacă acum iau o soție printr-un legământ binecuvântat de Dumnezeu o fac ca să am un fiu cu ea.

– Dar nu aveți nici o garanție că veți avea un fiu. Sau un copil viu.

– De ce nu? Henric se înroșește. Este în picioare, strigând, cu lacrimi de furie curgându-i pe obraji. Nu sunt un bărbat ca toți ceilalți? Nu sunt? Nu sunt?

Omul împăratului este ca un mic terier de vânătoare; dar chiar și el știe că atunci când ai făcut un rege să plângă este momentul să dai înapoi. Îndreptându-se spre ieșire spune – justificându-se cu agitația lui obișnuită, apologetică:

– Trebuie să se facă diferența între bunăstarea țării și bunăstarea dinastiei Tudor. Nu ești de aceeași părere?

– Și pe cine ai prefera drept candidat la tron? Îl susții pe Courtenay sau pe Pole?

– Nu ar trebui să te arăți disprețuitor față de persoane cu sânge regal. Chapuys își scutură mânecile. Cel puțin, acum sunt informat în mod oficial în legătură cu starea doamnei, în vreme ce înainte nu puteam decât să deduc din anumite dovezi de nesăbuință la care am fost martor… Îți dai seama cât de mult riști, Cremuel, pe trupul unei femei? Să sperăm că nu o să se apropie de ea nimic rău, nu?

El îl apucă pe ambasador de braț, răsucindu-l pe loc.

– Ce fel de rău? Spune la ce te referi.

– Dacă îmi dai drumul la haină. Mulțumesc. Prea curând recurgi la purtări grosolane, ceea ce demonstrează, cum se spune, originea pe care o ai. Cuvintele îi sunt pline de bravadă, dar cu toate acestea tremură. Uită-te în jur și ai să vezi cum

mândria și îngâmfarea ei îi jignesc pe nobili. Nici propriul ei unchi nu-i suportă șiretlicurile. Cei mai vechi prieteni ai regelui își găsesc scuze ca să stea departe de curte.

– Așteaptă să fie încoronată, spune el. O să vezi cum o să vină în fugă.

Pe 12 aprilie, în Duminica Paștelui, Anne apare alături de rege la liturghia mare și este tratată ca regina Angliei. Legea lui a trecut prin parlament de-abia ieri; el se așteaptă la o recompensă modestă și, înainte ca suita regală să meargă la masa de încheiere a postului, regele îi face semn să se apropie și îi dă vechiul post al lordului Berners, acela de cancelar al trezoreriei.

– Berners te-a propus.

Henric zâmbește. Îi face plăcere să dăruiască; asemenea unui copil, îi place să anticipeze cât de încântat o să fii.

În timpul liturghiei, mintea lui hoinărise prin oraș. Ce cotețe de gâște gălăgioase îl așteaptă acasă? Ce scandaluri pe stradă, ce bebeluși lăsați pe treptele bisericilor, ce ucenici obraznici pe care îi va face plăcere să îi pună la punct? Oare Alice și Jo au vopsit ouăle de Paști? Acum sunt prea mari, dar sunt bucuroase să fie copiii casei până apare următoarea generație. A venit vremea să se gândească la niște soți pentru ele. Dacă ar fi trăit, Anne ar fi fost măritată până acum, cu Rafe, pentru care încă nu a aranjat nimic. Se gândește la Helen Barre; cât de repede avansează cu cititul, cum nu s-ar descurca fără ea la Austin Friars. El crede acum că soțul ei este mort și se gândește: trebuie să vorbesc cu ea, să-i spun că e liberă. Este prea cuviincioasă ca să se arate încântată, dar cărei femei nu i-ar plăcea să afle că nu mai este supusă unui astfel de bărbat?

În timpul liturghiei, Henric discută fără încetare. Sortează hârtiile și le trece consilierilor; numai la consacrare se aruncă în genunchi, într-o fervoare religioasă, când miracolul are loc și azima devine Dumnezeu. Imediat ce preotul rostește: „*Ita, missa est*“, el șoptește: vino la mine în cameră, singur.

Întâi, curtenii adunați trebuie să facă reverențe în fața lui Anne. Doamnele ei de onoare se retrag și o lasă singură într-un locșor scăldat în soare. El îi privește, îi privește pe gentilomi și pe consilieri, printre care, în această zi de sărbătoare, se află mulți dintre prietenii din copilărie ai regelui. Îl privește în special pe Sir Nicholas Carew; nu se poate reproșa nimic reverenței pe care o face noii sale regine, dar nu-și poate stăpâni colțurile gurii, care se lasă în jos. Aranjează-ți fața, Nicholas Carew, fața ta de familie străveche. O aude pe Anne zicând: aceștia sunt dușmanii mei. Îl adaugă și pe Carew pe listă.

În spatele sălilor oficiale sunt camerele private ale regelui, pe care le văd numai intimii, unde este servit de gentilomii lui și unde poate să scape de ambasadori și de spioni. Acesta este teritoriul lui Henry Norris, și Norris îl felicită cu amabilitate pentru noua sa numire și se îndepărtează cu pași ușori.

– Știi că Cranmer urmează să convoace o curte pentru a realiza o disoluție formală a… Henric s-a decis că nu mai vrea să audă nimic despre mariajul său, așa că nici măcar nu dorește să mai rostească acest cuvânt. I-am cerut să-l convoace la stăreția din Dunstable, fiindcă de acolo sunt – cât? – zece, douăsprezece mile până la Ampthill, unde locuiește *ea* – așa că, dacă vrea, poate să-și trimită avocații. Sau să vină personal. Vreau să te duci să te întâlnești cu ea, în secret, doar ca să-i vorbești…

Să fim siguri că nu se ivește vreo surpriză.

– Lasă-l pe Rafe cu mine cât ești plecat. Fiind cu atâta ușurință înțeles, regele se relaxează binedispus. Pot să mă bazez pe el că va spune ceea ce ar spune Cromwell. Este un băiat tare bun. Și se pricepe mai bine ca tine să nu-și arate gândurile pe față. Când suntem la consiliu, te văd acoperindu-ți gura cu mâna. Uneori, știi, chiar și mie îmi vine să râd.

Se lasă să cadă pe un scaun și își acoperă fața de parcă ar vrea să-și ascundă ochii. El vede că, încă o dată, regelui îi vine să plângă.

– Brandon spune că sora mea e pe moarte. Doctorii nu mai pot să-i facă nimic. Știi cum avea părul blond odinioară, ca argintul – fiica mea a moștenit-o. La șapte ani, era sora mea toată, ca o sfântă pictată pe perete. Spune-mi, ce să fac cu fiica mea?

El așteaptă, până se convinge că fusese o întrebare reală.

– Fiți bun cu ea, sir. Împăcați-o. Nu ar trebui să sufere.

– Dar trebuie să fac un bastard din ea. Trebuie să încredințez Anglia copiilor mei legali.

– Parlamentul va face asta.

– Da. Se smiorcăie și își șterge lacrimile. După ce Anne va fi încoronată. Cromwell, doar un lucru, după care o să luăm micul dejun, fiindcă mi-e tare foame. Ideea asta cu partida pentru vărul meu, Richard…

El se gândește rapid, trecând în revistă nobilimea din Anglia. Dar nu, își dă seama că este Richard al lui, Richard Cromwell.

– Lady Carey… Vocea regelui se îmblânzește. Ei, m-am gândit bine și cred că nu. Sau cel puțin, nu acum.

El dă din cap. Îi înțelege motivația. Când o să o înțeleagă și Anne, o să fie foc și pară.

– Uneori este o consolare pentru mine, spune Henric, să nu trebuiască să vorbesc și să vorbesc. Probabil că te-ai născut să mă înțelegi.

Este și acesta un mod de a vedea situația lor. El avea cam șase ani când Henric se ivise pe lumea asta, ani care îi fuseseră de folos. Henric își scoate bereta brodată, o aruncă jos și își trece mâinile prin păr. Asemenea coamei aurii a lui Wyatt, și părul regelui se rărește, lăsând la iveală forma țestei masive. Pentru o clipă seamănă cu o statuie, ca o formă mai simplă a sa sau a unuia dintre strămoșii lui: unul din rasa de giganți care a bântuit prin Anglia fără să lase altă urmă decât în visele urmașilor lor mai mărunți.

Se întoarce la Austin Friars de îndată ce reușește să scape. E sigur oare că restul zilei va fi liber? Gloata de la porțile sale s-a împrăștiat, după ce Thurston le-a dat o masă de Paști. Se duce

mai întâi la bucătărie, ca să-i dea omului său una după ceafă și un ban de aur.

– Jur că au fost o sută de burdihane, zice Thurston. Și la cină o să fie înapoi.

– Este o rușine că trebuie să fie cerșetori.

– Cerșetori, pe naiba! Ce iese din bucătăria asta este atât de bun, că sunt acolo și consilieri ai orașului, cu glugile trase ca să nu-i recunoaștem. Iar eu am de hrănit o casă întreagă aici, chiar dacă domnia ta ești sau nu cu noi – am francezi, germani, florentini, toți susțin că te cunosc și toți așteaptă o masă pe plac; și servitorii lor vin pe capul meu – o bucățică din asta, un piculeț din ailaltă. Trebuie să hrănim mai puține guri ori să clădim o bucătărie nouă.

– O să mă ocup de asta.

– Master Rafe zice că pentru Turn ai cumpărat toate carierele din Normandia. Spune că francezii au rămas fără subsol și pică în gropile din pământ.

O piatră atât de frumoasă. De culoarea untului. Patru sute de oameni pe statul de plată și oricine nu are ce lucra este trimis de îndată la construcția de la Austin Friars.

– Thurston, nu lăsa pe nimeni să pună „bucățele" sau „piculețe" în mâncarea noastră. Se gândește: așa era cât pe ce să moară episcopul Fisher; asta dacă nu a fost vreo mâncare stricată totuși. Însă mâncarea lui Thurston nu are nici un cusur. Se duce să se uite la ea cum fierbe.

– Unde e Richard, ai idee?

– Toacă ceapă pe scările din spate. A, te referi la Master Richard? Sus. Mănâncă. Unde e toată lumea!

El se duce la etaj. Observă că ouăle de Paști poartă trăsăturile lui inconfundabile. Pe unul, Jo i-a pictat pălăria și părul și pare că poartă o șapcă cu urechi. I-a pus și cel puțin două bărbii.

– Ei bine, sir, spune Gregory, este adevărat că începi să te împlinești. Când Stephen Vaughan a fost aici, mai să nu te recunoască.

– Stăpânul meu, cardinalul, s-a rotunjit ca o lună, spune el. Și este un mister, fiindcă rareori stătea să mănânce, că trebuia să se ocupe de vreo urgență, și chiar când se așeza la masă, de-abia putea să mănânce, atât de mult vorbea. Îmi pare rău pentru mine. Nu am băgat nimic în gură de seara trecută. Începe să mănânce și spune: Hans vrea să mă picteze.

– Sper că e iute de picior, zice Richard.

– Richard…

– Mănâncă-ți prânzul.

– Micul dejun. Nu, lasă. Vino.

– Fericitul însurățel, spune Gregory, zeflemitor.

– Tu – îl amenință tatăl lui – o să te duci în nord, cu Rowland Lee. Dacă îți închipui că sunt un om dur, stai să-l cunoști pe Rowland.

În biroul său, spune:

– Cum te descurci la turniruri?

– Bine. Cromwellii îi spulberă pe toți.

Îi este teamă pentru fiul său; că va cădea, că va fi schilodit, că va fi ucis. Îi este teamă și pentru Richard; băieții ăștia sunt speranța casei lui.

– Așadar, sunt? întreabă Richard. Fericitul însurățel?

– Regele zice că nu. Nu din pricina familiei mele sau a ta – te numește vărul lui. În acest moment, părerea lui despre noi aș zice că este excelentă. Dar are nevoie de Mary pentru sine. Copilul urmează să vină pe lume la sfârșitul verii și îi este teamă să o atingă pe Anne. Și nu dorește să-și reia viața de celibatar.

Richard ridică privirea.

– A spus una ca asta?

– Mi-a dat de înțeles. Și eu îți transmit ție ce am înțeles, și amândoi suntem uluiți, dar o să ne treacă.

– Bănuiesc că, dacă surorile ar fi semănat mai mult, ar fi fost mai de înțeles.

– Bănuiesc că da.

– Și el este capul bisericii noastre. Nu-i de mirare că străinii râd de noi.

– Dacă în viața particulară ar fi fost un model de conduită, ar fi fost… de mirare…, însă în ceea ce mă privește, vezi tu, nu mă pot preocupa decât de modul lui de a domni. Dacă ar fi fost un dictator, dacă ar fi trecut peste hotărârile parlamentului, dacă nu ar fi acordat nici o atenție Camerei Comunelor și ar fi guvernat numai după cum îl tăia capul… Dar nu face asta…, așa că nu mă poate preocupa modul cum se poartă cu femeile.

– Dar dacă nu ar fi rege…

– Da, sunt de acord. Ar fi aruncat în temniță. Dar, Richard, lăsând-o pe Mary la o parte, s-a purtat destul de bine. Nu are o casă plină de bastarzi, așa cum au regii scoțieni. Au existat femei, dar poți să spui cine? Numai mama lui Richmond și femeile Boleyn. A fost discret.

– Cred că totuși Caterina le știa numele.

– Cine poate spune că va fi un soț credincios? Tu poți?

– S-ar putea să nu am ocazia.

– Dimpotrivă, ți-am găsit o nevastă. Fata lui Thomas Murfyn. Fiica unui lord primar nu este o variantă prea rea. Iar averea ta va fi pe potriva celei a ei – o să am eu grijă de asta. Iar Frances te place, fiindcă am întrebat-o.

– Ai întrebat-o pe nevastă-mea dacă se mărită cu mine?

– Cum ieri am luat masa acolo… nu avea sens să mai amân, nu?

– Nu chiar. Richard râde și își întinde trupul pe scaun. Trupul lui – capabil, admirabil, care îl impresionase atât de mult pe rege – este străbătut de ușurare. Frances. Bine. Îmi place de Frances.

Mercy este de acord. El nu știe cum ar fi reacționat față de Lady Carey; nu a abordat subiectul cu femeile.

– Nu amâna prea mult să-i găsești o nevastă lui Gregory, spune ea. Știu că este tânăr. Dar unii bărbați nu se maturizează până când nu au la rândul lor un copil.

El nu s-a gândit la asta, dar s-ar putea să fie adevărat. Timpul zboară repede între Paști și Rusalii, când Anne va fi încoronată. El inspectează noile ei apartamente și comandă să fie aduse vase cu jăratic, ca să se usuce mai repede tencuiala. Vrea să se apuce de fresce – intenționează să-l aducă pe Hans, însă acesta îl pictează acum pe de Dinteville și spune că trebuie să dea zor, căci ambasadorul îl presează pe Francisc să-l recheme și trimite câte o scrisoare tânguitoare cu fiecare corabie. Pentru noua regină nu vom pune scenele acelea de vânătoare pe care le vezi pictate pretutindeni sau sfinte virgine sumbre, cu instrumente de tortură, ci zeițe, porumbițe, șoimi albi, bolți de frunze verzi. În depărtare, orașe așternute pe dealuri; în fundal, temple, grote, coloane căzute și orizonturi albastre mărginite, ca de un cadru, de borduri în culori vitruviene, argintiu și cinabru, ocru ars, malahit, indigo și mov. Derulează desenele făcute de meșteri. Bufnița Minervei își întinde aripile pe un panou. O Diană cu picioarele goale potrivește o săgeată în arc. O porumbiță albă o privește din copaci. El mâzgălește o indicație pentru supervizor: „Săgeata să fie reliefată în aur. Toate zeițele au ochi negri." Ca vârful unei aripi întunecate, este străbătut de un fior de groază: dacă Anne moare? Henric va dori o altă femeie. O va aduce în aceste încăperi. Poate că ochii ei vor fi albaștri. Va trebui să ștergem fețele și să le pictăm din nou, pe fundalul acelorași orașe, pe aceleași dealuri violete.

Afară se oprește să privească o bătaie. Un pietrar și șeful zidarilor se pocnesc unul pe altul cu scânduri. El stă în cercul de oameni alături de lucrătorii cu mistria.

– Care e problema?

– Rivalitatea. Pietrarii trebuie să se bată cu zidarii.

– Ca Lancaster cu York?

– Așa.

– Ai auzit vreodată de un câmp numit Towton? Regele îmi spune că au murit acolo peste douăzeci de mii de englezi.

Bărbatul rămâne cu gura căscată.

– Cu cine se luptau?

– Unii cu alții.

Era Duminica Floriilor, în anul 1461. Armatele a doi regi s-au întâlnit în mijlocul unei furtuni de zăpadă. Regele Eduard, bunicul regelui, a fost învingător – dacă se poate spune că a existat un învingător. Cadavrele au format un pod plutitor peste râu. Nenumărați răniți s-au târât, s-au rostogolit și s-au zvârcolit în propriul sânge: unii orbiți, unii desfigurați, unii schilodiți pe viață.

Copilul din pântecele lui Anne este chezășia că nu va mai exista vreun război civil. El este începutul, originea a ceva, promisiunea unei alte țări.

Intră în mijlocul luptei și urlă la ei să înceteze. Îi dă fiecăruia un brânci și ei cad pe spate: doi englezi slabi, cu oase fragile și dinți sfărâmicioși. Învingătorii de la Agincourt. E bucuros că Chapuys nu este de față să asiste la scena asta.

Copacii sunt înfrunziți când el ajunge călare la Bedfordshire, cu o mică suită, cu treburi neoficiale. Christophe călărește alături de el și îl bate la cap: ai zis că o să-mi spui cine e Cicero și cine este Reginald Pole.

– Cicero a fost roman.

– General?

– Nu, a lăsat treaba asta pentru alții. Așa cum eu, de exemplu, s-ar putea s-o las pentru Norfolk.

– Oh, Norferk. Christophe îl supune pe duce pronunției lui specifice. El este cel care se pișă pe umbra domniei tale.

– Doamne Sfinte, Christophe! Am auzit doar de „a scuipa pe umbra cuiva".

– Da, dar vorbim de Norferk. Și Cicero?

– Noi, avocații, încercăm să-i memorăm toate discursurile. Dacă ar mai exista astăzi cineva care să aibă toată înțelepciunea lui Cicero, ar fi…

Ce ar fi?

– Cicero ar fi de partea regelui, spune el.

Christophe nu este foarte impresionat.

– Pole este general?

– Preot. Asta nu e tocmai adevărat… Are funcții în cadrul bisericii, dar nu va fi hirotonisit.

– De ce?

– Ca să se poată însura, desigur. Ceea ce are în sânge îl face periculos. Este un Plantagenet. Frații lui sunt aici, în regat, și îi ținem sub supraveghere. Dar Reginald este în străinătate și ne e teamă că acum complotează cu împăratul.

– Trimiteți pe cineva să-l omoare. Mă duc eu.

– Nu, Christophe. Am nevoie de tine ca să-mi păstrezi pălăriile în bună rânduială.

– Cum doriți. Christophe ridică din umeri. Dar o să omor un Pole când o să-mi cereți, și va fi plăcerea mea.

Conacul de la Ampthill, odinioară fortificat, are turnuri înalte și o casă a porții splendidă. Se află pe o colină, cu priveliște spre relieful împădurit; este o așezare plăcută, genul de casă unde te-ai duce după o boală ca să-ți recapeți forțele. A fost construit cu bani câștigați din războaiele franceze, în vremurile când Anglia obișnuia să le câștige.

În conformitate cu noul statut al Caterinei, ca prințesă văduvă de Wales, Henric i-a aranjat casa, dar ea este înconjurată tot de capelani și de duhovnici, de ofițeri ai casei, fiecare cu suita lui de slugi, de valeți și sculptori, doctori, bucătari, ajutoare de bucătar, berari, harpiști, cântăreți la lăută, îngrijitori de păsări de curte, grădinari, spălătorese, spițeri și un întreg anturaj de doamne care se îngrijesc de garderobă, de dormitor și de servitoarele lor. Dar când el este condus înăuntru, ea le face semn însoțitoarelor ei să

se retragă. Nimeni nu i-a spus să-l aștepte, dar trebuie că are spioni pe drum. De aici parada nonșalantă a preocupărilor ei: o carte de rugăciuni în poală, lucrul de mână. El îngenunchează în fața ei, făcând semn din cap către aceste ocupații.

– Desigur, doamnă, ori una, ori alta?

– Așadar, în engleză astăzi? Ridică-te, Cromwell. Nu o să ne pierdem vremea acum, la ultima noastră întâlnire, alegând limba pe care să o folosim. Fiindcă în ziua de azi ești un om atât de ocupat. Odată formalitățile încheiate, ea continuă: Primul lucru. Nu voi participa la curtea ta de la Dunstable. Asta ai venit să afli, nu? Nu recunosc această curte. Cazul meu este la Roma, așteptând ca Sfântul Părinte să-i acorde atenție.

– Se mișcă încet, nu?

El îi aruncă un zâmbet nedumerit.

– O să aștept.

– Dar regele dorește să-și limpezească situația.

– Are un om care o să o facă. Eu nu-l numesc arhiepiscop.

– Clement a emis bulele.

– Clement a fost indus în eroare. Doctor Cranmer este un eretic.

– Poate credeți că și regele este eretic?

– Nu. Doar schismatic.

– Dacă este solicitată întrunirea unui consiliul general al bisericii, Maiestatea Sa se va supune hotărârii lui.

– Va fi prea târziu, dacă va fi excomunicat și pus în afara bisericii.

– Cu toții sperăm – sunt sigur că și domnia voastră, doamnă – că acea zi nu va veni niciodată.

– *Nulla salus extra ecclesiam.* În afara bisericii, nu există salvare. Chiar și regii ajung la Judecată. Henric o știe și se teme.

– Doamnă, lăsați să fie ca el. Deocamdată. Mâine, cine știe? Nu tăiați orice șansă de apropiere.

– Aud că fata lui Thomas Boleyn o să aibă un copil.

– Într-adevăr, dar…

Mai mult ca oricine, Caterina ar trebui să știe că asta nu reprezintă nici o garanție. Ea înțelege la ce se referă el; se gândește la asta; dă aprobator din cap.

– Văd care sunt împrejurările în care el s-ar putea întoarce la mine. Am avut multe ocazii să studiez caracterul acelei doamne și nu este nici răbdătoare, nici blândă.

Nu contează; trebuie doar să aibă noroc.

– În cazul în care nu au nici un copil, trebuie să vă gândiți la fiica dumneavoastră, Lady Maria. Împăcați-vă cu el, doamnă. S-ar putea s-o confirme ca moștenitoarea lui. Și dacă cedați, o să vă ofere orice onoare, un domeniu mare.

– Un domeniu mare!

Caterina se ridică. Lucrul de mână îi alunecă din poală, cartea de rugăciuni cade pe podea cu un pocnet sec, de piele, degetarul de argint se rostogolește pe podele, oprindu-se într-un colț.

– Înainte să-mi mai faci vreo ofertă absurdă, Master Cromwell, dă-mi voie să-ți spun un capitol din istoria mea personală. După ce a murit stăpânul meu Arthur, am petrecut cinci ani în sărăcie. Nu-mi puteam plăti servitorii. Cumpăram cea mai ieftină mâncare pe care o găseam, mâncare de proastă calitate, veche, pește vechi – orice negustoraș avea o masă mai îmbelșugată decât fiica Spaniei. Răposatul rege Henric nu voia să-mi dea voie să mă întorc la tatăl meu fiindcă spunea că i se datorau bani – se tocmea pentru mine ca una dintre femeile alea care vindeau ouă stricate din ușă în ușă. Mi-am pus credința în Dumnezeu, nu am disperat, dar am sorbit din cupa umilinței.

– Și atunci de ce ați vrea să sorbiți din nou?

Față în față. Își aruncă priviri furioase.

– Să presupunem, spune el, că regele intenționează doar să vă umilească.

– Spune-o pe șleau.

– Dacă sunteți acuzată de trădare, legea își va urma cursul ca și cum ați fi un supus oarecare. Nepotul domniei voastre amenință să ne invadeze în numele dumneavoastră.

– Asta nu se va întâmpla. Nu în numele meu.

– Asta spun și eu, doamnă. Tonul lui se înmoaie. Eu spun că împăratul este ocupat cu turcii, că nu o iubește pe mătușa lui într-atât încât să adune o altă armată. Dar alții zic: oh, taci, Cromwell, ce știi tu? Spun că trebuie să ne fortificăm porturile, să adunăm trupe, să punem țara în stare de alertă. După cum știți, Chapuys îl îndeamnă neîncetat pe Carol să pună blocadă asupra porturilor noastre și să ne sechestreze bunurile și corăbiile din străinătate. Îndeamnă la război în fiecare depeșă.

– Nu am idee ce pune Chapuys în scrisorile sale.

Este o minciună atât de uluitoare, că el trebuie s-o admire. După ce a rostit-o, Caterina pare slăbită; se prăbușește din nou pe scaun și, înainte ca el să o facă, ea se apleacă greoi din mijloc să-și ridice lucrul; are degetele umflate, și gestul pare să o lase fără suflare. Se așază o clipă, ca să-și revină, și când vorbește din nou este calmă, prudentă.

– Master Cromwell, știu că v-am dezamăgit. Adică, v-am dezamăgit țara, care acum este și țara mea. Regele mi-a fost un soț bun, dar nu am putut să fac ceea ce este cel mai necesar pentru o soție să facă. Cu toate acestea, am fost, sunt soție – înțelegi, nu-i așa, că mi-este imposibil să cred că vreme de douăzeci de ani am fost o târfă? Adevărul este că am făcut Angliei puțin bine, dar aș fi demnă de ură dacă i-aș face rău.

– Dar o faceți, doamnă. Poate că nu vreți, dar răul este făcut.

– Anglia nu este bine servită prin minciună.

– Asta crede și doctor Cranmer. Așa că va anula căsătoria, fie că veniți la curte, fie că nu.

– Și doctor Cranmer va fi excomunicat. Asta nu-i provoacă nici o neliniște sufletească? Este atât de pierdut pentru toate?

– Acest arhiepiscop este cel mai bun apărător al bisericii, doamnă, pe care l-am avut în multe secole.

Se gândește la ce a spus Bainham înainte să fie ars pe rug; în Anglia au fost opt sute de ani de mistificare, doar șase ani de adevăr și lumină; șase ani, de când Evanghelia în engleză a început să intre în regat.

– Cranmer nu este eretic. Crede același lucru ca regele. Va reforma ceea ce are nevoie de reformare, asta e tot.

– Știu unde se vor opri toate astea. O să iei pământurile bisericii și o să le dai regelui. Râde. Oh, acum taci? O să faci asta. Ai de gând s-o faci. Glasul ei pare aproape ușurat, cum reacționează uneori oamenii atunci când li se spune că o să moară. Master Cromwell, poți să-l asiguri pe rege că nu o să aduc o armată împotriva lui. Spune-i că o să mă rog pentru el în fiecare zi. Unii oameni, cei care nu îl cunosc așa de bine ca mine, spun: „Oh, își va impune voința, va face după bunul plac cu orice preț." Dar eu știu că trebuie să se afle de partea luminii. Nu este la fel ca tine, un om care să-și pună păcatele în oblâncul șeii și să le ducă din țară în țară, și când ajung prea grele să mai aducă un catâr sau doi, și, curând, ajunge să conducă o caravană de catâri și o armată de catârgii. Henric poate greși, dar are nevoie să fie iertat. Prin urmare, eu cred și voi continua să cred că va părăsi această cale greșită, ca să facă pace cu sine însuși. Și sunt sigură că pace ne dorim cu toții.

– Ce final blând, doamnă. „Pace ne dorim cu toții." Ca o stareță. Apropo, sunteți sigură că nu ați vrea să deveniți stareță?

Un zâmbet. Un zâmbet larg.

– O să-mi pară rău să nu te mai văd. Ești mult mai iscusit la conversație decât ducii.

– Ducii se vor întoarce.

– Sunt pregătită. Sunt ceva vești de la Lady Suffolk?

– Regele spune că este pe moarte. Brandon nu mai are chef de nimic.

– Îmi închipui, murmură ea. Venitul ei ca regină văduvă a Franței moare odată cu ea, și asta e cea mai mare parte a veniturilor lui. Totuși, o să-i aranjezi fără îndoială un împrumut, cu o dobândă samavolnică. Ridică privirea. Fiica mea va fi curioasă să afle că te-am întâlnit. Crede că ai fost amabil cu ea.

El nu-și amintește decât că i-a dat un scaun pe care să stea. Viața ei trebuie să fie pustie, dacă își aduce aminte așa ceva.

– S-ar fi cuvenit să rămână în picioare, așteptând un semn de la mine.

Fiica ei micuță, îndurerată. Poate că zâmbește, dar nu cedează nici o fărâmă. Iulius Cezar ar fi avut mai multe remușcări. Hannibal.

– Spune-mi, zice ea, încercând terenul. Regele ar citi o scrisoare de la mine?

Henric are obiceiul să-i rupă scrisorile necitite sau să le ardă. Spune că îl dezgustă prin manifestările de iubire. El nu are inima să-i spună asta.

– Atunci odihnește-te o oră, îi cere ea, cât timp o scriu. Doar dacă nu vrei să rămâi peste noapte. Mi-ar plăcea să am companie la cină.

– Mulțumesc, dar trebuie să pornesc înapoi, căci mâine se întrunește consiliul. În plus, dacă aș sta, unde mi-aș pune catârii? Ca să nu mai pomenesc de armata de catârgii.

– A, grajdurile sunt pe jumătate goale. Regele se asigură că nu am multe animale de transport. Crede că mi-aș concedia servitorii și aș fugi călare spre coastă, ca să evadez cu o corabie în Flandra.

– Așa ați face?

Ridică degetarul și i-l dă înapoi. Ea îl rostogolește în palmă, ca pe un zar, și ar fi gata să-l arunce.

– Nu. Voi rămâne aici. Sau mă voi duce unde sunt trimisă. După cum vrea regele. Așa cum trebuie să facă o soție.

Până la excomunicare, își zice el. Asta te va elibera de toate legăturile – ca soție, ca supus.

– Și asta este a domniei voastre.

Deschide palma; este un ac, cu vârful îndreptat spre ea.

Prin oraș umblă zvonul că Thomas Morus a scăpătat. El râde pe tema asta cu secretarul principal Gardiner.

– Alice era o văduvă bogată când s-a însurat cu ea, spune Gardiner. Iar el avea pământuri; cum poate să fie sărac? Și și-a măritat bine fiicele.

– Și mai are și renta de la rege.

El răsfoiește hârtiile lui Stephen, care se pregătește să apară ca avocat principal pentru Henric în fața curții de la Dunstable. Arhivase toate depozițiile de la audierile de la Blackfriars, care păruseră să se fi petrecut în altă epocă.

– Îngerii să ne apere, spune Gardiner; este ceva ce nu arhivezi?

– Dacă o să cercetăm până la fundul acestui cufăr, o să găsesc scrisorile de dragoste ale tatălui tău către maică-ta. Suflă praful de pe ultimul teanc. Iată. Aruncă hârtiile pe masă. Stephen, ce putem face pentru John Frith? Ți-a fost elev la Cambridge. Nu-l abandona.

Dar Gardiner clatină din cap și se preface ocupat cu documentele, răsfoindu-le, fredonând încetișor sau exclamând: „Ia te uită, cine-ar fi crezut!“ și „Ăsta e un punct interesant!“

El ia o barcă spre Chelsea. Fostul cancelar se relaxează în salon, iar fiica lui îi traduce din greacă într-un murmur de-abia deslușit; când el se apropie, îl aude mustrând-o pentru o oarecare greșeală.

– Lasă-ne singuri, fiica mea, spune Morus când îl vede. Nu vreau să stai în această companie diavolească.

Dar Margaret ridică privirea și zâmbește, și Morus se ridică de pe scaun, cam țeapăn, căci are probleme cu spatele, și îi întinde mâna.

Reginald Pole, zăcând bolnav în Italia, a fost cel care a spus că el este un diavol. Și chiar crede asta; nu este vorba de o imagine

a lui, ca într-o fabulă, ci ceva ce el crede că este adevărat, așa cum crede și că Evanghelia este adevărată.

– Ei bine, începe el, am auzit cu toții că nu poți veni la încoronare din cauză că nu-ți permiți să-ți cumperi o haină nouă. Episcopul de Winchester îți va cumpăra una dacă te vei arăta la față în acea zi.

– Stephen? Serios?

– Îți jur. Este încântat la gândul de a se întoarce la Londra ca să-i ceară zece lire lui Gardiner. Sau, dacă vrei, cei din ghildă vor face o chetă ca să-ți ia o pălărie nouă și un veston.

– Și domnia ta cum vei apărea? rostește Margaret cu blândețe, de parcă i se ceruse să aibă grijă de doi copii pentru o după-amiază.

– Fac ceva și pentru mine. Las asta pe seama altora. Dacă voi reuși să nu provoc veselie, va fi suficient.

Anne îi spusese: să nu te îmbraci ca un avocat în ziua încoronării mele. O chemase pe Jane Rochford, care luase notițe precum un funcționar: Thomas trebuie să poarte purpuriu.

– Domnișoară Roper, spune el, nu ești deloc curioasă să vezi încoronarea reginei?

Tatăl ei intervine, vorbind peste ea:

– Este o zi a rușinii pentru femeile din Anglia. Le poți auzi pe stradă – când va veni împăratul, nevestele își vor recăpăta iarăși drepturile.

– Tată, sunt sigură că au grijă să nu spună asta în auzul lui Master Cromwell.

El oftează. Nu este prea mult să știi că toate târfele tinere sunt de partea ta. Toate femeile întreținute și fiicele fugite de acasă. Deși acum este măritată, Anne se dă pe sine ca exemplu. Deja a pălmuit-o pe Mary Shelton – îi spune Lady Carey – fiindcă a scris o ghicitoare în cartea ei de rugăciuni, și nici măcar nu era una indecentă. În această perioadă, regina stă foarte dreaptă, cu copilul mișcându-i-se în pântece, cu lucrul în mână, și când Norris, Weston și prietenii lor gentilomi năvălesc în apartamentele ei

ca să-și depună omagiile la picioarele ei, ea îi privește de parcă i-ar pune păianjeni la poalele rochiei. Dacă nu te apropii de ea rostind un text din Biblie, mai bine nu te apropii deloc.

– A mai venit Fecioara să te vadă? întreabă el. Prezicătoarea?

– Da, răspunde Meg, dar nu am vrut s-o primim.

– Cred că a fost s-o vadă pe Lady Exeter. La invitația ei.

– Lady Exeter este o femeie nebună și ambițioasă, afirmă Morus.

– Am înțeles că Fecioara i-a spus că va fi regina Angliei.

– Repet același comentariu.

– Crezi în viziunile ei? În spiritul lor sfânt adică?

– Nu. Cred că este o impostoare. Face asta ca să câștige atenție.

– Doar pentru asta?

– Nu știi de ce sunt în stare tinerele. Eu am o casă plină de fiice.

După o pauză, el rostește:

– Ești binecuvântat.

Meg ridică privirea; ea își amintește de pierderile suferite de el, deși ea nu o auzise niciodată pe Anne Cromwell întrebând: de ce domnișoara Morus are întâietate?

– Înaintea ei au existat fecioare sfinte, spune ea. Una la Ipswich. Era o fetiță de doar doisprezece ani, de familie bună. Se spunea că făcea miracole și că nu căpăta nimic din asta, nici un profit personal, și a murit de tânără.

– Dar a mai fost și Fecioara din Leominster, spune Morus, cu o plăcere sumbră. Se zice că acum este târfă la Calais și râde cu clienții ei după cină de toate șmecheriile pe care le-a făcut credulilor.

Așadar, nu-i plac fecioarele sfinte. Dar episcopului Fisher îi plac. A întâlnit-o de multe ori. A făcut afaceri cu ea. Parcă luându-i cuvintele din gură, Morus spune:

– Desigur, Fisher are propriile opinii.

– Fisher crede că a trezit morți. Morus ridică dintr-o sprânceană. Dar numai cât să se spovedească și să capete iertarea păcatelor. Apoi au căzut la loc și au murit din nou.

Morus zâmbește.

– Genul ăsta de miracole.

– Poate că este vrăjitoare, spune Meg. Crezi că se poate? În Scripturi se pomenește de vrăjitoare. Pot să-ți citez.

Te rog, nu.

– Meg, ți-am arătat unde am pus scrisoarea? întreabă Morus.

Ea se ridică, punând semn în locul unde rămăsese cu textul grecesc.

– I-am scris acestei fecioare, Barton… sora Elizabeth, cum trebuie să-i spunem, acum că este călugăriță declarată. Am sfătuit-o să părăsească regatul în liniște, să înceteze să-l tulbure pe rege cu profețiile ei, să evite compania bărbaților și a femeilor nobili, să-i asculte pe îndrumătorii ei spirituali și, pe scurt, să stea acasă și să-și spună rugăciunile.

– Așa cum ar trebui să facem cu toții, Sir Thomas. Să-ți urmăm exemplul. El dă din cap cu convingere. Amin. Și bănuiesc că ai păstrat o copie.

– Adu-o, Meg. Altfel, s-ar putea să nu mai scăpăm de el.

Morus îi dă fiicei lui câteva indicații rapide. Dar el este mulțumit că nu îi dă ordin să fabrice pe loc o asemenea scrisoare.

– O să plec la timp, spune el. Nu vreau să pierd încoronarea. Trebuie să port hainele mele cele noi. Nu vii să ne ții companie?

– O să vă țineți companie unul altuia în iad.

Asta este ceea ce uiți, vehemența asta; capacitatea lui de a face glume proaste, dar nu să le și accepte.

– Regina arată bine, spune el. Regina ta, adică, nu a mea. Pare să se simtă foarte confortabil la Ampthill. Dar, desigur, știi asta.

Morus spune fără să clipească: nu întrețin nici un fel de corespondență cu prințesa văduvă. Bine, zice el, fiindcă supraveghez doi călugări care îi duc scrisorile peste hotare – încep să cred că tot ordinul franciscan lucrează împotriva regelui. Dacă îi arestez și nu pot să-i conving – și știi că sunt foarte convingător – să-mi confirme bănuielile, s-ar putea să fiu nevoit să-i spânzur

de încheieturi și să încep un fel de concurs între ei: cui îi vor veni mai repede mințile la cap. Desigur, impulsul meu ar fi să-i iau acasă, să le dau de mâncare și să-i îmbib cu băutură tare, dar, pe de altă parte, Sir Thomas, întotdeauna te-am admirat și mi-ai fost maestru privind modul cum se procedează.

El trebuie să spună tot înainte să se întoarcă Margaret Roper. Bate darabana pe masă, ca să-l facă pe Morus atent. John Frith, spune el. Cere să-l vezi pe Henric. O să te primească bucuros, ca un copil răsfățat. Vorbește cu el și cere-i să se întâlnească față în față cu Frith. Nu-ți cer să fii de acord cu John – crezi că este eretic și poate, așa și este – îți cer să fii de acord doar cu asta și să-i spui regelui că Frith este un suflet pur, este un cărturar deosebit, așa că să-l lase în viață. Dacă doctrina lui este falsă, și a ta, adevărată, poți să-l convingi de asta, ești un om plin de elocvență, tu ești marele convingător al epocii noastre, nu eu. Convinge-l să revină la Roma, dacă poți. Dar dacă moare nu o să știi niciodată, nu-i așa, dacă ai fi putut să-i câștigi sufletul?

Pașii lui Margaret.

– Asta e, tată?

– Dă-i-o lui.

– Bănuiesc că există copii ale copiei?

– Te-ai aștepta de la noi să luăm toate măsurile rezonabile, spune fata.

– Eu și tatăl tău discutam despre călugări și monahi. Cum pot fi buni supuși ai regelui dacă datorează supunere capetelor ordinelor lor, care sunt în străinătate, în alte țări, și care sunt poate supuși ai regelui Franței sau ai împăratului?

– Bănuiesc că sunt tot englezi.

– Am întâlnit câțiva care se poartă astfel. Tatăl tău îți poate spune mai multe despre asta.

Se înclină în fața ei. Ia mâna cu tendoane mobile a lui Morus, ținând-o în palma sa; cicatricele au dispărut – este surprinzător cum se întâmplă asta, iar acum mâna lui este albă, mână de

gentilom, cu carnea acoperind ușor încheieturile, deși odinioară crezuse că urmele de arsură, dungile pe care orice fierar le capătă în urma muncii nu vor dispărea nicicând.

Se duce acasă. Helen Barre îi iese în întâmpinare.

– Am fost la pescuit, spune el. La Chelsea.

– Să-l prindeți pe Morus?

– Nu azi.

– V-au venit hainele.

– Da?

– Purpurii.

– Doamne sfinte. Râde. Helen…

Ea îl privește, părând să aștepte.

– Nu l-am găsit pe bărbatul tău.

Mâinile ei sunt ascunse în buzunarul șorțului. Și le mișcă, de parcă ar ține ceva în ele; el vede că se ține strâns cu o mână de cealaltă.

– Deci bănuiți că este mort?

– Este o presupunere rezonabilă. Am vorbit cu omul care l-a văzut cufundându-se în râu. Părea un martor de încredere.

– Deci aș putea să mă mărit din nou. Dacă o să mă mai vrea cineva.

Ochii lui Helen poposesc pe chipul lui. Nu spune nimic. Doar stă. Clipa pare să dureze mult timp. Apoi:

– Ce s-a întâmplat cu tabloul nostru? Cel cu bărbatul care-și ține inima în formă de carte? Sau ar trebui să spun cu cartea în formă de inimă?

– I l-am dat unui genovez.

– De ce?

– A trebuit să plătesc pentru un arhiepiscop.

Ea se mișcă, fără tragere de inimă, încet. Își desprinde privirea de pe fața lui.

– A venit Hans. Vă așteaptă. Este furios. Spune că timpul costă bani.

– O să-l despăgubesc.

Hans și-a întrerupt pregătirile pentru încoronare. Construiește un model al muntelui Parnassus pe Gracechurch Street și astăzi trebuie să pună cele nouă muze la locul potrivit, așa că nu îi place să fie făcut să aștepte de Thomas Cromwell. Se aude zgomot din camera alăturată. Se pare că mută mobila.

Îl duc pe Frith la palatul arhiepiscopului de la Croydon, ca să fie cercetat de Cranmer. Noul arhiepiscop ar fi putut să-l întâlnească la Lambeth; dar drumul până la Croydon este mai lung și duce prin pădure. În adâncurile acestei păduri, ei îi spun: pentru noi ar fi o zi foarte proastă dacă ai fugi. Căci vezi cât de groși sunt copacii în Wandsworth. Ai putea să ascunzi o întreagă armată acolo. Am putea petrece două zile căutând acolo, chiar mai mult… și dacă te-ai duce în est, spre Kent și spre râu, ai putea să scapi înainte să apucăm noi să ajungem pe partea cealaltă.

Dar Frith își cunoaște drumul; merge spre propria moarte. Ei zăbovesc pe cărare, fluierând, vorbind despre vreme. Unul urinează, liniștit, lângă un copac. Altul urmărește zborul unei gaițe printre crengile copacilor. Dar când se întorc, Frith așteaptă, calm, să-și reia călătoria.

Patru zile. Cincizeci de corăbii în convoi, oferite de breslele orașului; două ore din oraș la Blackwall, cu velatura împodobită cu clopoței și steaguri; o briză ușoară, dar iute – Domnul a ascultat rugăciunile. În ordine inversă, se ancorează la scările de la Greenwich Palace, de unde noua regină este luată de propria ambarcațiune – fosta barcă a Caterinei, cu însemne noi, cu douăzeci și patru de vâsle; apoi femeile ei, gărzile ei, toate podoabele de la curtea regelui, toate acele suflete mândre și nobile care au jurat că vor sabota evenimentul. Bărci pline de muzicanți; trei sute de luntre, cu flamurile și fanioanele în vânt; muzica răsună de pe un mal pe celălalt, și malurile sunt pline de londonezi.

În jos, pe râu, conduși de un dragon acvatic care scuipă foc și însoțiți de oameni sălbatici care aruncă artificii. Corăbiile care pleacă pe mare trag cu tunurile în semn de salut.

Până să ajungă la Turn, soarele a răsărit. Tamisa pare în flăcări. Henric așteaptă să o întâmpine pe Anne pe mal. O salută neceremonios, trăgându-i rochia spre spate ca să arate Angliei pântecele ei.

Apoi Henric numește cavaleri: o grămadă de membri ai familiilor Howard și Boleyn, prieteni de-ai lor și susținători. Anne se odihnește.

Unchiul Norfolk pierde spectacolul. Henric l-a trimis la regele Francisc, ca să întărească cea mai cordială alianță dintre regatele noastre. El este conte mareșal și ar trebui să se ocupe de încoronare, dar există un alt Howard care să-i fie înlocuitor și, în plus, el, Thomas Cromwell, are totul sub control, inclusiv vremea.

S-a sfătuit cu Arthur Lord Lisle, care va prezida banchetul de încoronare: Arthur Plantagenet, o relicvă blândă dintr-o altă epocă. Acesta urmează să se ducă la Calais, imediat ce se termină totul, ca să-l înlocuiască pe lordul Berners în funcția de guvernator, iar el, Cromwell, trebuie să-l instruiască înainte de plecare. Lisle are fața lungă și osoasă a Plantageneților și este înalt ca tatăl său, regele Eduard, care a avut fără îndoială mulți bastarzi, dar nici unul atât de distins ca acest bărbat în vârstă, care își îndoaie genunchii în reverență în fața fiicei lui Boleyn. Soția lui, Honor – cea de-a doua nevastă –, este cu douăzeci de ani mai tânără, mică și delicată, o nevastă de jucărie. Poartă mătase maroniu-roșcată, brățări de coral cu inimi de aur și o expresie de nemulțumire precaută, aproape arțăgoasă. Îl măsoară din cap până-n picioare.

– Bănuiesc că tu ești Cromwell?

Dacă un bărbat ți-ar vorbi pe un asemenea ton, l-ai invita afară și ai ruga pe cineva să-ți țină haina.

Ziua a doua: Anne este adusă la Westminster. El se trezește înainte să se crape de ziuă și privește de pe creneluri cum norii subțiri se risipesc peste malul din Bermondsey, și răcoarea dimineții, limpede ca apa, este înlocuită de o căldură aurie, persistentă.

Procesiunea ei este condusă de cortegiul ambasadorului francez. Urmează judecătorii în stacojiu, cavalerii de Bath în albastru-violet, cu o croială antică, lordul cancelar Audley și suita lui, marii lorzi în catifea purpurie. Șaisprezece cavaleri o poartă pe Anne într-o litieră albă, împodobită cu clopoței de argint care răsună la fiecare pas, la fiecare răsuflare; regina este în alb, trupul sclipindu-i în pielea ei stranie, chipul păstrează un zâmbet conștient și solemn, cu părul desfăcut sub o diademă de geme. După ea, doamne pe buiestrași cu catifea albă; și văduve bătrâne în caleștile lor, cu chipurile înăcrite.

La fiecare cot al drumului găsești spectacole publice și statui vivante, sunt înșirate virtuțile ei și se dăruiesc bani de aur din sipetele orașului, cu emblema ei cu șoim alb încoronat și împletit cu trandafiri, iar picioarele celor șaisprezece cavaleri calcă și strivesc covoare de flori, astfel încât aroma lor se ridică precum fumul. Drumul trece printre tapiserii și stindarde și, la ordinele lui, pe jos, sub copitele cailor, a fost aruncat pietriș, ca să nu alunece, iar mulțimile sunt ținute în frâu în spatele unor îngrădituri, ca să împiedice dezordinea și înghesuiala; toți polițaii care pot fi aduși din Londra se află în mulțime, fiindcă el este hotărât ca în viitor, când acest eveniment va fi amintit și rememorat pentru cei care nu sunt prezenți, nimeni să nu poată spune: oh, la încoronarea reginei Anne, atunci am fost jefuit. Fenchurch Street, Leadenhall, Cheap, Paul's Churchyard, Fleet, Temple Bar, Westminster Hall. Sunt atât de multe fântâni în care curge vin, că e greu de găsit una în care să curgă apă. Și privindu-i pe toți de sus, ceilalți londonezi, acei monștri care trăiesc în aer, populația fără număr de bărbați, femei și animale de piatră, și lucruri care nu sunt nici umane, nici animale, iepuri cu gheare

și aripi, păsări cu patru picioare și șerpi înaripați, spiriduși cu ochi bulbucați și ciocuri de rață, bărbați învăluiți în frunze sau cu capete de țapi ori berbeci; creaturi cu cozi înnodate și aripi de piele, cu urechi păroase și picioare cu copite, cu coarne, mugind, cu pene și solzi, unii râzând, unii cântând, unii rânjind ca să-și arate dinții; lei și călugări, măgari și gâște, diavoli cu copii în burtă, înghițiți de nu li se mai văd decât tălpile mici; calcar sau grafit, metal sau marmură, țipând sau chicotind deasupra poporului, huiduind și strâmbându-se, și vomitând piatră de pe contraforturi, ziduri și acoperișuri.

În acea noapte, cu permisiunea regelui, el se întoarce la Austin Friars. Îl vizitează pe vecinul Chapuys, care s-a ascuns de evenimentele acelei zile, zăvorând obloanele și astupându-și urechile să nu audă fanfarele și focurile de tun ceremoniale. Intră cu o mică procesiune satirică, în frunte cu Thurston, aducându-i ambasadorului dulciuri care să-i ușureze supărarea și niște vin italian de calitate primit de la ducele de Suffolk.

Chapuys îl întâmpină fără zâmbet.

– Ei bine, ai reușit acolo unde cardinalul a dat greș – Henric a căpătat în cele din urmă ceea ce și-a dorit. Îi spun stăpânului meu, care poate să privească nepărtinitor aceste lucruri: este păcat pentru Henric că nu a putut să-l ia la el pe Cromwell cu ani în urmă. Afacerile i-ar fi mers mult mai bine.

El se pregătește să spună: cardinalul m-a învățat tot ce știu, dar Chapuys continuă:

– Când cardinalul ajungea în fața unei uși închise, începea să o lingușească – oh, ce ușă frumoasă și binevoitoare! Apoi încerca să o deschidă prin păcăleli. Și domnia ta ești exact la fel, exact la fel. Îșî mai toarnă din cadoul ducelui. Dar, în ultimă instanță, spargi ușa.

Vinul este una dintre acele licori pline, nobile, care îi plac lui Brandon, și Chapuys îl bea apreciativ și spune: nu înțeleg, nu înțeleg nimic în această țară ignorantă. Cranmer este papă

acum? Sau Henry Pole? Poate că papă ești chiar domnia ta? Oamenii mei care s-au aflat în mulțime astăzi au zis că au auzit câteva voci în favoarea concubinei și multe care chemau binecuvântarea Domnului asupra Caterinei, regina lor de drept.

Serios? Nu știu în ce oraș s-au aflat.

Chapuys pufnește: ar fi de mirare. În ziua de azi, în jurul francezilor nu sunt decât francezi, iar ea, Boleyn, este pe jumătate franțuzoaică, ca și tot ce cumpără; întreaga ei familie se află în buzunarul lui Francisc. Dar domnia ta, Thomas, nu ești vrăjit de francezii ăștia, nu-i așa?

El îl asigură: prietene, nici pentru o clipă.

Chapuys plânge; este ceva neobișnuit – se datorează cu totul vinului nobil.

– L-am dezamăgit pe stăpânul meu, împăratul. Am dezamăgit-o pe Caterina.

– Nu contează.

Se gândește: mâine este o altă bătălie, mâine este o altă lume.

În zori, se află la abație. Procesiunea s-a format până la șase. Henric va urmări încoronarea dintr-o lojă închisă cu un grătar de lemn, prins în piatră. Când își bagă capul înăuntru pe la opt, regele deja așteaptă așezat pe o pernă de catifea, și un servitor îngenuncheat îi despachetează micul dejun.

– Va veni și ambasadorul francez, spune Henric.

El îl întâlnește pe gentilomul respectiv plecând în grabă.

– Am auzit că ți s-a făcut portretul, *Maître* Cremuel. Și eu am fost pictat. Ai văzut rezultatul?

– Încă nu. Hans este foarte ocupat.

Chiar și în această dimineață minunată, aici, sub bolțile în formă de evantai, ambasadorul pare să aibă un colorit albăstrui.

– Ei bine, spune el, se pare că prin încoronarea acestei regine, cele două națiuni ale noastre au ajuns la o înțelegere perfectă. Cum poți îmbunătăți perfecțiunea, te întreb, monsieur?

Ambasadorul se înclină.

– Nu mai putem, așadar, decât s-o luăm în jos?

– Hai să încercăm să menținem o stare de folos reciproc. Pentru momentul când suveranii noștri o să se răstească din nou unul la celălalt.

– O altă întâlnire la Calais?

– Poate peste un an.

– Nu mai devreme?

– Nu îl voi pune pe rege să traverseze mările fără motiv.

– Mai vorbim, Cremuel.

Cu palma întinsă, ambasadorul îl bate ușor pe piept, deasupra inimii.

Procesiunea lui Anne se formează la ora nouă. Ea poartă o mantie de catifea purpurie, bordată cu hermină. Trebuie să meargă șapte sute de metri pe pânza albastră care se întinde până la altar, iar chipul ei este ca vrăjit. Cu mult în urma ei, ducesa văduvă de Norfolk îi ține trena; mai aproape, ținând poala rochiei ei lungi, episcopul de Winchester de o parte, episcopul de Londra, de cealaltă. Ambii – Gardiner și Stokesley – l-au susținut pe rege în chestiunea divorțului; dar acum par să-și dorească să se afle foarte departe de aleasa lui pentru recăsătorire, pe fruntea căreia se zărește o peliculă fină de transpirație și ale cărei buze strânse – până să ajungă la altar – par să-i fi dispărut cu totul de pe chip. Cine spune că doi episcopi trebuie să-i țină tivul rochiei? Totul este scris într-o carte mare, atât de veche că aproape nimeni nu îndrăznește s-o atingă, să sufle asupra ei; Lisle pare să o știe pe dinafară. Poate că ar trebui copiată și tipărită, se gândește el.

Își notează asta în minte, apoi își concentrează voința asupra lui Anne: să nu se împiedice, când se apleacă la pământ ca să stea întinsă cu fața în jos în rugăciune, înaintea altarului; însoțitorii ei înaintează un pas să o susțină pe cei treizeci de centimetri cruciali înainte ca pântecele ei să atingă podeaua sacră. El se surprinde rugându-se: dă Doamne ca acest copil, această inimă pe jumătate

formată care bate lângă podeaua de piatră, să fie binecuvântat în acest moment, să fie ca tatăl tatălui său, ca unchii lui Tudor; să fie tare, ager, atent la ocazii, să găsească un folos din cea mai mică întorsătură a sorții. Dacă Henric va mai trăi douăzeci de ani – Henric, care este creația lui Wolsey – și apoi îl va lăsa pe acest copil să-i urmeze la tron, atunci eu pot să-mi creez propriul prinț: pentru glorificarea lui Dumnezeu și bunăstarea Angliei. Căci nu voi fi prea bătrân. Uită-te la Norfolk, are deja șaizeci de ani, iar tatăl lui avea șaptezeci când a luptat la Flodden. Și eu nu voi fi ca Henry Wyatt, să spun: acum mă retrag din afaceri. Fiindcă ce altceva există pe lume în afară de afaceri?

Tremurând, Anne se ridică în picioare. Într-un nor gros de tămâie, Cranmer îi îndeasă în mână sceptrul, vergeaua de fildeș, și îi așază pentru o clipă pe cap coroana Sfântului Eduard, înainte să o schimbe cu una mai fină și mai ușor de purtat: o mișcare de prestidigitație, ca și cum mâna lui îndemânatică ar fi schimbat coroane toată viața. Prelatul pare vag emoționat, de parcă cineva i-ar fi oferit o cupă cu lapte cald.

Unsă, Anna se retrage, cu tămâia unduind în jurul ei, înghițită de obscuritatea creată de fum: Anna Regina, spre dormitorul pregătit pentru ea, ca să se aranjeze pentru banchetul de la Westminster Hall. El se împinge neceremonios printre demnitari – da, voi, voi care ați spus că nu voi fi aici – și îl zărește pe Charles Brandon, conetabil de Anglia, călare pe calul său alb, gata să intre în sală printre ei. Este o prezență uriașă, strălucitoare, iar el își ferește privirea; nici Charles, se gândește, nu va trăi mai mult ca mine. Înapoi în penumbră, spre Henric. Numai un lucru îl reține: vederea poalei unei robe purpurii, care dispare după un colț – fără îndoială, unul dintre judecători, scăpat din procesiune.

Ambasadorul venețian blochează intrarea spre loja regelui, dar monarhul îl dă la o parte și spune:

– Cromwell, nu-i așa că soția mea a arătat bine, nu a fost frumoasă? Vrei să te duci la ea, să-i dai… Se uită în jur, după un

cadou, apoi își scoate un diamant de pe deget și: vrei să-i dai asta? Regele sărută inelul. Și asta?

– Sper că pot transmite sentimentul, spune el și oftează, de parcă ar fi fost Cranmer.

Regele râde. Chipul îi este luminos.

– Este cea mai frumoasă, zice el. Asta este cea mai frumoasă zi din viața mea.

– Până la naștere, maiestate, intervine venețianul, înclinându-se.

Mary Howard, fiica cea mică a lui Norfolk, este cea care îi deschide ușa.

– Nu, cu nici un chip nu puteți intra, spune ea. Cu nici un chip. Regina este dezbrăcată.

Richmond are dreptate, se gândește; nu are deloc sâni. Încă. Pentru paisprezece ani. O să o vrăjesc pe micuța Howard, își zice el, așa că începe să o farmece cu vorbe, complimentând-o pentru rochie și giuvaieruri, până când se aude o vorbă dinăuntru, o voce înăbușită, care vine parcă din mormânt; și Mary Howard sare și spune: oh, bine, dacă spune ea, puteți să intrați.

Draperiile baldachinului sunt închise. El le trage la o parte. Anne stă culcată, îmbrăcată în cămașa de noapte. Pare plată ca o fantomă, cu excepția ridicăturii șocante a pântecelui cu copilul de șase luni. În straiele de ceremonie, sarcina de-abia se văzuse și numai în acea clipă sacră, când stătea întinsă cu fața în jos pe piatră, el îi percepuse cu adevărat trupul, care acum zace întins ca pentru un sacrificiu: sânii înălțându-se sub pânză, picioarele goale umflate.

– Maică Precistă, spune ea. Nu poți lăsa în pace femeile Howard? Pentru un om urât, ești foarte sigur pe tine. Lasă-mă să te privesc. Își înalță capul. Ăla e purpuriu? E un purpuriu foarte negru. Mi-ai nesocotit ordinele?

– Vărul domniei voastre, Francis Bryan, spune că seamănă cu o vânătaie ambulantă.

– O contuzie pe trupul organismului politic, râde Jane Rochford.

– Puteți să faceți asta? întreabă el, aproape cu îndoială, aproape cu tandrețe. Păreți epuizată.

– A, cred că o să reziste. În vocea lui Mary nu se simte mândria de soră. S-a născut pentru asta, nu-i așa?

Jane Seymour:

– Regele a privit?

– Este mândru de ea. I se adresează lui Anne, care stă întinsă pe catafalcul ei. Spune că nicicând nu ați fost mai frumoasă. Și vă trimite asta.

Anne scoate un sunet scurt, un geamăt, între mulțumire și plictiseală: oh, ce, alt diamant?

– Și un sărut, pe care i-am zis că ar fi bine să-l aducă în persoană.

Ea nu dă semne că ar vrea să ia inelul. El simte o dorință aproape irezistibilă să i-l pună pe pântece și să plece. În schimb, i-l dă surorii ei și spune:

– Banchetul va aștepta până veniți, Înălțime. Până când vă simțiți în stare.

Ea se ridică în șezut, cu un icnet.

– Vin acum.

Mary Howard se apleacă și o freacă pe șale, cu o mână neexperimentată, o mișcare ezitantă, virginală, de parcă ar mângâia o pasăre.

– Oh, pleacă de aici! izbucnește regina proaspăt unsă. Pare că îi este rău. Unde ai fost aseară? Am avut nevoie de tine. Străzile mă aclamau. Am auzit. Se zice că poporul o iubește pe Caterina, dar, serios, nu e decât o femeie, le e milă de ea. O să le arătăm ceva mai bun. O să mă iubească, imediat ce creatura asta are să iasă din mine.

Jane Rochford:

– Oh, dar, doamnă, o iubesc pe Caterina fiindcă este fiica a doi suverani unși. Obișnuiește-te cu gândul, doamnă – nu o să te iubească mai mult decât îl iubesc pe… Cromwell, aici de față. Nu are nimic de-a face cu meritele domniei tale. Este un fapt. Nu are rost să încerci să-l eviți.

– Poate că e suficient, rostește Jane Seymour.

El se întoarce și vede ceva surprinzător – a crescut.

– Lady Carey, continuă Jane Rochford, trebuie s-o punem pe picioare pe sora ta și s-o îmbrăcăm, așa că, te rog, condu-l pe Master Cromwell afară pentru taifasul vostru obișnuit. Nu este cazul să întrerupeți tradiția.

La ușă:

– Mary? face el, observând cearcănele negre de sub ochii ei.

– Da? Vorbește pe tonul de: „Da, acum ce mai e?"

– Îmi pare rău că nu a ieșit mariajul cu nepotul meu.

– Nu că aș fi cerut așa ceva, desigur. Zâmbește rece. Nu o să-ți mai văd niciodată casa. Și se vorbește atât de mult despre ea.

– Ce ai auzit?

– Oh… cufere care dau pe-afară de aur.

– Nu am permite să se întâmple una ca asta. Am cumpăra cufere mai mari.

– Se spune că sunt banii regelui.

– Toți sunt banii regelui. Imaginea lui este pe monede. Mary, uite – îi ia mâna – nu am putut să-l fac să nu te mai placă. El…

– Cât de tare ai încercat?

– Aș vrea să fi fost în siguranță cu noi. Deși, desigur, nu era uniunea de rang la care te-ai fi putut aștepta, ca soră a reginei.

– Mă îndoiesc că sunt multe surori care se așteaptă la ce primesc eu în fiecare noapte.

O să îi facă lui Henric un alt copil, se gândește. Anne o să pună să fie omorât în leagăn.

– Prietenul domniei tale, William Stafford, este la curte. Cel puțin, cred că este încă prietenul domniei tale?

– Închipuie-ți cum îi place situația mea. Însă măcar capăt câte o vorbă bună de la tatăl meu. Monseniorul descoperă că are iar nevoie de mine. Doamne ferește ca regele să călărească o iapă din al grajd.

– Asta se va sfârși. O să te elibereze. O să-ți dea o dotă. O rentă. O să vorbesc eu.

– O cârpă de vase murdară capătă rentă?

Mary se clatină; pare ametită de nefericire și de oboseală; ochii îi înoată în lacrimi mari. El i le șterge, șoptindu-i vorbe mângâietoare, dorind să fie în altă parte. Când se desprinde să plece, aruncă o privire în urmă, uitându-se cum rămâne în ușă, nefericită. Trebuie să se facă totuși ceva pentru ea, se gândește. Începe să-și piardă frumusețea.

Dintr-o galerie de deasupra Westminster Hall, Henric privește cum regina își ocupă locul de onoare, înconjurată de doamnele ei, cu floarea curții și a nobilimii Angliei. Regele și-a fortificat trupul mai devreme, și acum se delectează cu o farfurie aromată, întingând felii subțiri de măr în scorțișoară. Împreună cu el, în galerie se află *encore les ambassadeurs* Jean de Dinteville, învelit cu blănuri care să-l apere de frigul de iunie, și prietenul său, episcopul de Lavaur, înfășurat într-o haină de brocart fin.

– Totul a fost foarte impresionant, Cremuel, zice de Selve.

Ochii lui căprui îl studiază ageri, măsurându-l. La rândul lui, și el îl cercetează: cusăturile modelului și umerii vătuiți, hainele împodobite cu pietre prețioase și vopseaua țesăturii; admiră și brocartul de culoarea murei al episcopului. Se spune că acești doi francezi sunt interesați de Evanghelie, dar la curtea lui Francisc interesul pentru acest lucru nu depășește un mic cerc de cărturari pe care regele, pentru propria vanitate, dorește să-l patroneze; nu a reușit niciodată să aibă propriul Thomas Morus, propriul Erasmus, ceea ce, firește, îi rănește mândria.

– Uitați-vă la nevasta mea, regina.

Henric se apleacă în afara balconului. Ar putea tot atât de bine să se ducă jos.

– Merită spectacolul, nu-i așa?

– Am pus să se schimbe sticla la toate ferestrele, spune el. Ca să poată fi văzută mai bine.

– *Fiat lux*, murmură de Selve.

– S-a descurcat de minune, afirmă de Dinteville. Trebuie să fi stat șase ore în picioare azi. Maiestatea Voastră merită felicitări că are o regină puternică precum o țărancă. Spun asta cu toată considerația, desigur.

La Paris, luteranii sunt arși pe rug. Ar vrea să abordeze acest subiect cu trimisul, dar nu o poate face câtă vreme mirosul de lebădă și de păuni rumeniți se ridică până sus, la galerie.

– Domnilor, întreabă el (muzica se înalță până la ei, ca o maree slabă, în vălurele argintii de sunete), cunoașteți un bărbat pe nume Guido Camillo? Am auzit că e la curtea stăpânului vostru.

De Selve și prietenul lui schimbă o privire. Întrebarea i-a deconcertat.

– Bărbatul care construiește cutia de lemn, murmură Jean. A, da.

– Este un teatru, spune el.

De Selve dă afirmativ din cap.

– În care domnia ta ești piesa.

– Erasmus ne-a scris despre asta, aruncă regele peste umăr. I-a pus pe tâmplari să-i facă mici rafturi și sertare din lemn, unul înlăuntrul celuilalt. Este un sistem de memorare pentru discursurile lui Cicero.

– Dacă-mi permiteți, are de gând să facă mai mult de-atât. Este un teatru după planul străvechi al lui Vitruviu. Dar nu o să se joace piese. Așa cum a spus lordul episcop, tu, ca proprietar al teatrului, vei sta în mijloc, privind în sus. În jur este aranjat un sistem de cunoștințe umane. Ca într-o bibliotecă, dar ca și

cum… vă puteți imagina o bibliotecă în care fiecare carte conține o altă carte, mai mică, înăuntru? Ceva de genul ăsta.

Regele strecoară în gură o prăjitură cu anason.

– Deja sunt prea multe cărți pe lume. Tot mai multe în fiecare zi. Nimeni nu poate spera să le citească pe toate.

– Nu pricep cum de înțelegi atât de multe despre asta, declară de Selve. Toate ți se datorează, *Maître* Cremuel. Guido nu vorbește decât în dialectul lui italian, și chiar și atunci se bâlbâie.

– Dacă stăpânul vostru nu are ce face cu banii, spune Henric. Guido ăsta nu-i vreun vrăjitor, nu? Nu aș vrea ca Francisc să cadă pe mâinile vreunui vrăjitor. Apropo, Cromwell, îl trimit pe Stephen înapoi în Franța.

Stephen Gardiner. Așadar, francezilor nu le place să facă afaceri cu Norferk. Nu e de mirare.

– Misiunea lui va fi una de durată?

De Selve îi surprinde privirea.

– Și cine va face oficiile de secretar principal?

– A, Cromwell le va face. Nu vrei? zâmbește Henric.

Nici nu ajunge la mijlocul sălii când Master Wriothesley îi taie calea. Este o zi mare pentru heraldiști și oamenii lor, pentru copiii și prietenii lor; îi așteaptă onorarii grase. El afirmă asta, iar Spune-mi replică: *te* așteaptă onorarii grase. Se apropie de paravane, cu vocea scăzută; era o mișcare ușor de prevăzut, continuă el, fiindcă Henric s-a săturat de opoziția obositoare de la Winchester, care îi pune bețe în roate la fiecare pas. S-a săturat de ceartă; acum este un bărbat însurat, care așteaptă ceva mai multă *douceur.* Cu Anne? întreabă el și Spune-mi râde: o cunoști mai bine ca mine, și dacă, așa cum se spune, este o doamnă cu limba ascuțită, atunci cu atât mai mult are nevoie de niște preoți care să-i arate înțelegere. Așa că dedică-te misiunii de a-l ține pe Stephen peste hotare și, cu timpul, te va confirma pe post.

Christophe, îmbrăcat frumos pentru după-amiază, zăbovește prin apropiere, făcându-i semn. Scuză-mă, spune el, dar Wriothesley îi atinge haina purpurie, parcă pentru noroc, și rostește: domnia ta ești stăpânul casei și stăpânul sărbătorii, ești izvorul fericirii regelui, ai făcut ceea ce cardinalul nu a reușit și mult mai multe în plus. Chiar și asta – face un gest în jurul lui, spre nobilimea care, după ce și-a epuizat vorbele, se străduiește să epuizeze și cele douăzeci și trei de feluri de mâncare – chiar și acest banchet este perfect organizat. Nimeni nu trebuie să ceară nimic, totul se află la îndemână chiar înainte să se gândească cineva la asta.

El își înclină capul, Wriothesley se îndepărtează și el face un semn băiatului. Christophe spune: am auzit că nu trebuie să împărtășesc nimic secret lui Spune-mi, căci Rafe zice că se duce fuga-fuguța la Gardiner cu tot ce aude. Acum, sir, am un mesaj că trebuie să mergeți repede la arhiepiscop. După ce se termină banchetul. Ridică privirea spre platforma unde arhiepiscopul stă alături de Anne, sub baldachinul regal. Nici unul nu mănâncă, deși Anne se preface, și amândoi cercetează sala.

– Mă duc fuga-fuguța, spune el. Pare să-i fi plăcut expresia. Unde?

– La vechea lui casă, de care zice că știți. Vrea să rămână secret. Zice să nu aduceți pe cineva.

– Ei, tu poți veni, Christophe. Tu nu ești cineva.

Băiatul rânjește.

El este neliniștit; nu prea e încântat la gândul să se ducă prin împrejurimile abației, printre gloatele de bețivani de la amurg, fără să aibă pe cineva să-i păzească spatele. Din nefericire, omul nu poate avea două fețe.

Ajuns în apropiere de reședința lui Cranmer, oboseala îi înfășoară umerii precum o mantie de fier.

– Oprește-te o clipă, îi cere lui Christophe.

Aproape că nu dormise în ultimele nopți. În întuneric, trage aer în piept; este rece și, intrând în claustru, este înmuiat în noapte. Chiliile goale au obloanele trase și nici un sunet nu se aude dinăuntru. În urma lui răsună un strigăt nedefinit de pe străzile din Westminster, precum țipetele celor pierduți după o bătălie.

Cranmer ridică privirea; e așezat deja la biroul lui.

– Acestea sunt zile pe care nu le vom uita niciodată, spune el. Nimeni dintre cei care au pierdut evenimentul nu-i va da crezare. Astăzi, regele a spus despre domnia ta cuvinte calde de laudă. Cred că intenția era să ți le transmit.

– Mă întreb de ce m-am gândit vreo clipă la costul cărămizilor pentru Turn. Acum pare un lucru atât de neînsemnat. Iar mâine este turnirul. Vei fi acolo? Băiatul meu este înscris pentru întrecerea pedestră, într-o înfruntare de unu la unu.

– Va învinge, declară Christophe. *Biff*, și unul cade lat la pământ și nu se mai ridică niciodată.

– Ștt, face Cranmer. Nu te afli aici, copile. Cromwell, te rog.

Deschide o ușă scundă din spatele camerei. Își bagă capul înăuntru și, încadrată de tocul ușii, în lumina pe jumătate obturată de trupul lui, zărește o masă, un taburet și, pe taburet, o femeie tânără, stând liniștită, cu capul aplecat peste o carte. Ea ridică privirea.

– *Ich bitte Sie, ich brauch' eine Kerze.*

– Christophe, adu-i o lumânare.

El recunoaște cartea de dinaintea ei; este o broșură de-a lui Luther.

– Îmi dai voie? întreabă și ia cartea.

Începe să citească. Mintea îi zboară de-a lungul rândurilor. Este o fugară adăpostită de Cranmer? Știe ce îl așteaptă dacă este prinsă? Are timp să citească jumătate de pagină, înainte ca arhiepiscopul să se strecoare înăuntru, ca o scuză întârziată.

– Această femeie este…?

– Margarete. Soția mea, spune Cranmer.

– Doamne sfinte! Trântește cartea pe masă. Ce ai făcut? Unde ai găsit-o? În Germania, evident. De aceea ți-a luat atâta vreme să te întorci. Acum înțeleg. De ce?

Cranmer răspunde sfios:

– Nu m-am putut abține.

– Îți dai seama ce o să-ți facă regele când o să afle? Călăul-șef de la Paris a inventat o mașinărie cu un braț care are la capăt o contragreutate – vrei să-ți desenez? – și când un eretic este ars pe rug îl bagă în foc și îl ridică iarăși, ca oamenii să vadă toate etapele agoniei. Acum Henric o să vrea una. Sau o să facă rost de un instrument ca să-ți smulgă capul de pe umeri, vreme de patruzeci de zile.

Tânăra își înalță ochii.

– *Mein Onkel…*

– Cine e?

Ea numește un teolog, Andreas Osiander: din Nürnberg, un luteran. Unchiul ei și prietenii lui, spune ea, și oamenii învățați din orașul ei cred că…

– Poate așa cred cei din țara dumitale, doamnă, că un pastor trebuie să aibă o nevastă, dar nu și aici. Dr. Cranmer nu te-a prevenit?

– Te rog, pledează Cranmer, spune-mi ce zice. Dă vina pe mine? Vrea să se întoarcă acasă?

– Nu. Nu, spune că ești bun. Ce te-a apucat, omule?

– Ți-am zis că am un secret.

Așa e. Pe marginea unei pagini.

– Dar s-o ții aici, sub nasul regelui?

– Am ținut-o la țară. Dar nu i-am putut refuza dorința să vadă ceremoniile.

– A fost afară, pe străzi?

– De ce nu? Nimeni nu o cunoaște.

Adevărat. Protecția străinului în oraș; o tânără femeie cu o rochie și o bonetă în culori vesele, o pereche de ochi printre mii

de ochi: poți ascunde un copac într-o pădure. Cranmer se apropie de el. Își întinde mâinile, unse atât de târziu cu ulei sacru; mâini fine, cu degete lungi, dreptunghiurile palide ale palmelor lui încrucișate și reîncrucișate de veștile călătoriilor pe mări și ale alianțelor.

– Te-am chemat aici ca prieten. Pentru că te consider cel mai de nădejde prieten al meu, Cromwell, pe lumea asta.

Așa că, din prietenie, nu are altceva de făcut decât să ia degetele acestea osoase într-ale sale.

– Foarte bine. O să găsim o metodă. O să o ținem în secret pe doamna ta. Mă mir doar că nu ai lăsat-o cu familia ei până când o să-l facem pe rege să urmeze calea noastră.

Margarete îi privește, ochii albaștri zburând de la un chip la celălalt. Se ridică în picioare. Împinge masa la o parte; el o privește făcând asta și inima i se strânge. Căci a mai văzut o femeie făcând același gest – propria lui soție – și a văzut cum își punea palmele pe masă ca să se ridice. Margarete este înaltă și umflătura pântecelui ei se proiectează deasupra tăbliei.

– Iisuse! exclamă el.

– Sperăm să fie fetiță, mărturisește arhiepiscopul.

– Cam când? o întreabă pe Margarete.

În loc să-i răspundă, ea îi ia mâna și i-o pune pe pântecele ei, apăsând-o cu palma. În ritm cu sărbătoarea, copilul dansează; *spanoletta, estampie royal*[*]. Aici e probabil un picior; aici, un pumn.

– Ai nevoie de un prieten, spune el. De o femeie care să stea aici.

Cranmer îl urmează, în vreme ce el iese cu pași mari din odaie.

– În legătură cu John Frith… spune el.

– Ce?

---

[*] *Spagnoletta* – dans italian de la sfârșitul secolului al XVI-lea; *estampie* – dans medieval din secolul al XII-lea (n.tr.)

– De când a fost adus la Croydon, am avut de trei ori discuții particulare. Este un tânăr de valoare, cea mai blândă creatură. Am petrecut ore întregi cu el și nu regret nici o clipă, însă nu-l pot abate de pe calea lui.

– Ar fi trebuit să fugă în pădure. Aceea era calea lui.

– Nu toți… Cranmer își pleacă privirea. Iartă-mă, nu toți vedem atâtea căi ca domnia ta.

– Acum trebuie să i-l predai lui Stokesley, fiindcă a fost arestat în dioceza lui Stokesley.

– Când regele mi-a acordat demnitatea asta, când a insistat să ocup această funcție, nu m-am gândit niciodată că printre primele mele acțiuni o să fie să mă ridic împotriva unui om ca Jon Frith, încercând să-l fac să-și schimbe credința.

Bine ai venit în această lume de jos.

– Nu mai pot trage de timp, spune Cranmer.

– Și nici nevasta domniei tale.

Străzile din jur de la Austin Friars sunt aproape pustii. Prin oraș încep să ardă focuri în aer liber și stelele sunt ascunse de lumina lor. Gărzile lui se află la poartă: treze, remarcă el cu plăcere. Se oprește să schimbe o vorbă; este o artă să te grăbești fără să arăți acest lucru. Apoi intră și spune:

– Vreau să vorbesc cu doamna Barre.

Majoritatea celor din casă au ieșit să vadă focurile și vor rămâne pe străzi până la miezul nopții, dansând. El le-a dat permisiunea; cine să o sărbătorească pe regină, dacă nu ei? Apare John Page: aveți nevoie de ceva, sir? William Brabazon, cu tocul în mână, unul dintre foștii oameni ai lui Wolsey: afacerile regelui nu iau niciodată pauză. Thomas Avery, de-abia desprins de registrele lui: tot timpul vin și pleacă bani. Când Wolsey a căzut, oamenii lui l-au părăsit, dar servitorii lui Thomas Cromwell i-au rămas alături.

Se aude o ușă trântindu-se la etaj. Rafe coboară, bocănind cu ghetele, cu părul țepi. Pare îmbujorat și confuz.

– Sir?

– Nu te vreau pe tine. Helen e aici, știi cumva?

– De ce?

În clipa aceea apare și Helen, prinzându-și părul sub o bonetă curată.

– Vreau să-ți faci un bagaj și să vii cu mine.

– Pentru cât timp, sir?

– N-aș putea să spun.

– Mergem în afara Londrei?

El se gândește: o să fac niște aranjamente, neveste și fiice ale oamenilor din oraș, femei discrete, și o moașă, o femeie capabilă, care să-i pună lui Cranmer copilul în mâini.

– Poate nu pentru multă vreme.

– Copiii…

– O să avem noi grijă de copiii tăi.

Ea dă din cap și pleacă în grabă. Ai vrea să ai în slujbă bărbați la fel de rapizi ca ea. Rafe strigă după ea:

– Helen! Pare enervat. Unde se duce, sir? Nu poți s-o târăști așa, în noapte.

– O, ba pot, rostește el blând.

– Trebuie să știu.

– Crede-mă, nu vrei. Se îmbunează. Sau, dacă da, nu este momentul potrivit – Rafe, sunt obosit. Nu vreau să ne certăm.

Ar fi putut, probabil, să lase în seama lui Christophe și a altor oameni de-ai săi mai puțin curioși să o scoată pe Helen din căldura căminului de la Austin Friars și să o ducă în frigul împrejurimilor abației; sau ar fi putut s-o lase până dimineață. Dar în minte îi stăruie singurătatea nevestei lui Cranmer, ciudățenia orașului *en fête*, pustietatea de pe Cannon Row, unde chiar și în umbra abației pândesc de cele mai multe ori tâlhari. Chiar și pe vremea regelui Richard zona era cuibul bandelor de hoți, care ieșeau noaptea

după bunul plac, iar în zori roiau înapoi ca să ceară adăpostul abației și, fără îndoială, să împartă prada cu clericii. O să curăț eu locul ăla, se gândește. Oamenii mei o să-i urmărească precum nevăstuicile într-o vizuină.

Miezul nopții: pietrele răspândesc iz de mușchi, caldarâmul e alunecos de la respirația orașului. Helen îl ia de mână. Un servitor le dă drumul înăuntru, cu ochii în pământ; el îi strecoară un ban, ca să nu și-i ridice mai sus. Nici urmă de arhiepiscop: bine. O lampă stă aprinsă. O ușă este întredeschisă. Nevasta lui Cranmer șade întinsă pe o laviță. El îi spune lui Helen:

– Iată o doamnă care are nevoie de compania ta. Vezi în ce stare e. Nu vorbește engleza. În nici un caz să nu o întrebi cum o cheamă. Iat-o pe Helen, continuă el. Are doi copii. O să te ajute.

Doamna Cranmer, cu ochii închiși, dă doar din cap și zâmbește. Dar când Helen pune cu blândețe o mână pe ea, se întinde și o mângâie.

– Unde e soțul tău?

– *Er betet.*

– Sper că se roagă pentru mine.

În ziua în care Frith a fost ars pe rug, el era la vânătoare cu regele, pe terenurile de lângă Guildford. Plouă înainte de ivirea zorilor și un vânt în rafale trage de vârfurile copacilor: plouă în toată Anglia, înmuind holdele. Însă starea de spirit a lui Henric nu se lasă afectată. Se așază să-i scrie lui Anne, rămasă la Windsor. După ce învârte între degete pana, întoarce pe o parte și pe alta foaia de hârtie, își pierde avântul: scrie tu în locul meu, Cromwell. Îți zic eu ce.

Împreună cu Frith va fi pus pe rug și un ucenic de croitor: Andrew Hewitt.

Caterina obișnuia să pună să i se aducă relicve, spune Henric, în momentele când venea sorocul să nască. O cingătoare a Fecioarei Binecuvântate. Am împrumutat-o.

Nu cred că regina o să vrea așa ceva.

Și rugăciuni speciale Sfintei Margareta. Astea sunt lucruri femeiești.

E cel mai bine să fie lăsate în seama lor, sire.

Mai târziu avea să afle că Frith și băiatul suferiseră, căci vântul suflase de multe ori flăcările dinspre ei. Moartea este un farsor; cheam-o și nu va veni. Este pusă pe glume și iscodește din întuneric, cu chipul acoperit cu o pânză neagră.

La Londra apar iarăși cazuri de febra transpirației. Regele, care este întruchiparea poporului său, are toate simptomele în fiecare zi.

Acum Henric privește ploaia care cade. Înveselindu-se, spune: poate o să se oprească, Jupiter este ascendent. Acum, spune-i ei, spune-i reginei…

El așteaptă, cu tocul ridicat.

Nu, asta e îndeajuns. Thomas, dă-mi să o semnez.

El așteaptă să vadă dacă regele va desena o inimioară. Dar frivolitățile curtării sunt apuse. Căsnicia este o treabă serioasă. *Henricus Rex.*

Cred că am o crampă la stomac, spune regele. Cred că am o durere de cap. Simt că mi-e greață, văd pete negre înaintea ochilor, ăsta e un semn, nu-i așa?

Dacă Maiestatea Voastră se va odihni o clipă… spune el. Și fiți curajos.

Știi ce se spune despre molimă. Vesel la micul dejun, mort la cină. Dar știi că te poate omorî în două ore?

Am auzit că unii oameni mor de frică, spune el.

Pe la prânz, soarele se străduiește să răzbată printre nori. Henric, râzând, își îndeamnă bidiviul pe sub pomii uzi. La Smithfield, resturile trupului lui Frith sunt împrăștiate – tinerețea, grația, învățătura și frumusețea lui: un amestec de noroi, unsoare și oase calcinate.

Regele are două trupuri. Primul există în limitele corpului său fizic; poți să-l măsori, și deseori Henric chiar o face: mijlocul, pulpa, alte părți. Cel de-al doilea este dublura sa princiară, liberă, nelegată, imponderabilă, care se poate afla în mai multe locuri în același timp. Henric poate vâna în pădure în vreme ce dublura sa princiară face legi. Unul se luptă, altul se roagă pentru pace. Unul este învăluit în misterele domniei, altul mănâncă pui de rață cu mazăre dulce.

Papa spune acum că mariajul regelui cu Anne este nul și că îl va excomunica pe Henric dacă nu se întoarce la Caterina. Creștinătatea se va lepăda de el, trup și suflet, iar supușii lui i se vor ridica împotrivă și îl vor azvârli în infamie, în exil; nici un cămin creștin nu-l va adăposti, iar după moarte, leșul său va fi îngropat alături de oase de animal în vreo groapă comună.

El l-a învățat pe Henric să-i spună papei „episcopul de Roma". Să râdă când i se pomenește numele. Chiar dacă râsul este nesigur, e mai bine decât să facă o reverență, ca înainte.

Cranmer a invitat-o pe prezicătoare, Elizabeth Barton, la o întâlnire la casa lui din Kent. A avut o viziune cu Maria, fosta prințesă, ca regină? Da. Cu Gertrude, Lady Exeter, ca regină? Da. Nu pot fi amândouă adevărate, rostește el cu blândețe. Fecioara a răspuns: nu povestesc decât ce văd. El scrie că fata debordează de vigoare și de încredere; este obișnuită să aibă de-a face cu arhiepiscopi și pe el îl ia drept un al doilea Warham, care se agăța de fiecare vorbă de-a ei.

Este un șoricel sub laba pisicii.

Regina Caterina se mută, cu mult mai puțini servitori, în palatul episcopului de Buckden, o casă veche de cărămidă roșie, cu un salon mare și grădini care se pierd în crânguri și câmpuri, și apoi în peisajul mlăștinos. Septembrie îi va aduce primele roade ale toamnei, iar octombrie, primele cețuri.

Regele îi cere Caterinei să-i dea pentru copilul ce va să vină veșmintele în care a fost creștinată Maria. Când aude răspunsul

Caterinei, el, Thomas Cromwell, râde. Natura a nedreptățit-o pe Caterina, afirmă el, că nu a făcut-o bărbat; i-ar fi întrecut pe toți eroii din Antichitate. I se pusese înainte o hârtie în care era numită „Prințesa Văduvă"; șocați, ei îi arată cum tocul ei a rupt hârtia când ea tăiase noul titlu.

Zvonuri răsar în nopțile scurte de vară și dimineața le găsește ca ciupercile în iarba udă. Oamenii lui Thomas Cromwell au căutat o moașă în orele mici ale dimineții. Ascunde o femeie într-una dintre casele lui de la țară, o femeie străină care i-a dăruit o fiică. Orice ai face, îi spune el lui Rafe, nu-mi apăra onoarea. Am astfel de femei pretutindeni.

Oamenii chiar cred, răspunde Rafe. Umblă vorba în oraș că Thomas Cromwell are o uriașă…

Memorie, completează el. Am un registru foarte mare. Un sistem de dosare uriaș, în care sunt înregistrate (cu nume și, de asemenea, cu ofensa adusă) amănunte despre oamenii care m-au supărat.

Toți astrologii prezic că regele va avea un fiu. Dar este mai bine să nu ai de-a face cu acești oameni. În urmă cu vreo câteva luni, venise la el un om care se oferise să-i facă regelui o piatră filosofală și, când el îi spusese s-o șteargă, devenise agresiv și îndărătnic, așa cum fac alchimiștii ăștia, și acum răspândește zvonul că regele va muri în acest an. În Saxonia, mai spune el, așteaptă fiul cel mare al răposatului rege Eduard. Ai crezut că este doar o mână de oase sub dalele Turnului și că numai ucigașii lui știu unde-i zac rămășițele; ai fost păcălit, iar acum este un bărbat în toată firea, gata să-și revendice regatul.

El face adunarea: regele Eduard al V-lea, dacă ar fi trăit, ar fi făcut șaizeci și patru de ani în noiembrie care vine. A cam întârziat cu lupta, afirmă el.

Îl aruncă pe alchimist în Turn, ca să-și regândească poziția.

Nici o veste de la Paris. Orice ar pune la cale *Maître* Guido, păstrează foarte bine tăcerea.

Hans Holbein îi spune: Thomas, ți-am făcut mâinile, dar nu am acordat prea multă atenție feței. Promit că toamna asta o să te termin.

Să ne imaginăm că în fiecare carte există o alta, și în fiecare literă de pe fiecare pagină, un alt volum se desfășoară mereu; dar aceste volume nu ocupă deloc spațiu pe birou. Să ne închipuim că toate cunoștințele ar putea fi reduse la o chintesență, păstrate într-o imagine, un semn, într-un loc care nu este de fapt un loc. Să ne închipuim că craniul uman ar deveni cuprinzător și că în el s-ar deschide spații, camere de rezonanță ca niște stupi de albine.

Lordul Mountjoy, șambelanul Caterinei, i-a trimis o listă cu cele necesare ținerii în captivitate a unei regine a Angliei. Pe el îl amuză predarea lentă și civilizată de putere; curtea și ceremoniile merg mai departe, indiferent de personal, dar este limpede că lordul Mountjoy îl consideră acum pe el omul răspunzător de toate.

Se duce la Greenwich și remobilează apartamentele, pregătindu-le pentru Anne. Sunt pregătite proclamațiile (nedatate), care vor fi aduse la cunoștința poporului englez și conducătorilor Europei, anunțând nașterea unui prinț. Lăsați un mic spațiu, sugerează el, la finalul cuvântului „prinț", să putem adăuga la nevoie… Dar ei îl privesc ca pe un trădător, așa că abandonează subiectul.

Când o femeie se retrage să nască, poate că afară soarele strălucește, dar obloanele de la camerele ei sunt închise, ca ea să-și poată imagina ce vreme vrea. Este ținută în întuneric, ca să poată visa. Visele ei o poartă departe, de pe *terra firma*[*] spre o fâșie de pământ mlăștinos, spre un ponton, spre un râu unde cețurile acoperă un țărm mai îndepărtat, unde cerul și pământul sunt nedespărțite; acolo trebuie să se îmbarce spre viață și moarte,

[*] Pământul sigur (în lat., în orig., n.tr.)

o siluetă tăcută la pupa, dirijând vâslele. Pe acest vas sunt rostite rugăciuni pe care bărbații nu le aud niciodată. Femeia și Dumnezeul ei încheie o înțelegere. Mareea domină râul și, între un val și celălalt, norocul i se poate schimba.

Pe 26 august 1533, o procesiune o escortează pe regină în camerele ei pecetluite de la Greenwich. Soțul ei o sărută, *adieu* și *bon voyage*, iar ea nici nu zâmbește, nici nu vorbește. Este foarte palidă, măreață, capul mic îi este împodobit cu giuvaieruri în echilibru pe cortul legănat al trupului, pașii, mici și precauți, o carte de rugăciuni în mână. Pe chei își întoarce capul: o privire lungă. Ea îl vede; îl vede pe arhiepiscop. O ultimă privire și apoi, sprijinită de coate de doamnele ei, pășește în barcă.

II

Scuipatul diavolului

Toamna și iarna, 1533

Este magnific. În momentul impactului, ochii regelui sunt larg deschiși, trupul încordat pentru *atteint;* primește perfect lovitura, forța ei fiind absorbită de un trup bine apărat de armură, care se mișcă în direcția potrivită, cu viteza potrivită. Coloritul chipului nu i se schimbă. Vocea nu îi tremură.

– Sănătoasă? spune el. Slavă Domnului pentru această favoare. Iar eu vă mulțumesc, domnilor, pentru această veste plăcută.

El se gândește: Henric a repetat vorbele. Bănuiesc că toți am făcut-o.

Regele se îndepărtează spre propriile camere. Aruncă peste umăr:

– Să i se spună Elisabeta. Anulați turnirul.

Un behăit dinspre Boleyn:

– Și celelalte ceremonii planificate?

Nici un răspuns. Cranmer zice: totul se va desfășura conform planului, până ni se poruncește altceva. O să fiu nașul… prințesei. Se poticnește. Nu-i vine să creadă. Pentru sine, a comandat

o fată, a căpătat o fată. Cu ochii urmărește spinarea lui Henric îndepărtându-se.

– Nu a întrebat de regină. Nu a întrebat ce face.

– Nu prea contează, nu-i așa? rostește Edward Seymour cu brutalitate ceea ce este în gândurile tuturor.

Apoi Henric, în plimbarea lui lungă, solitară, se oprește, se întoarce.

– Milord arhiepiscop. Cromwell. Dar numai voi.

În biroul lui Henric:

– V-ați imaginat una ca asta?

Unii ar zâmbi. El nu o face. Regele se lasă să cadă pe un scaun. El simte impulsul să-i pună o mână pe umăr, cum faci cu o ființă de neconsolat. Se stăpânește însă; își închide degetele, protector, în pumnul în care ține inima regelui.

– Într-o zi o să-i facem o ceremonie de căsătorie măreață.

– Biata de ea. Nici maică-sa nu o să o vrea.

– Maiestatea Voastră este destul de tânăr, spune Cranmer. Regina este puternică și familia ei, fertilă. Curând o să puteți avea alt copil. Și poate că Domnul are în vedere să vă dăruiască o binecuvântare deosebită cu această prințesă.

– Dragul meu prieten, sunt convins că ai dreptate. Henric nu pare foarte convins, dar caută în jur putere, de parcă Dumnezeu i-ar fi lăsat un mesaj de prietenie scris pe perete: deși a existat doar un precedent, pentru unul ostil. El inspiră adânc, se ridică și își scutură mânecile. Zâmbește; și poți surprinde, fugitiv, de parcă ar fi o pasăre cu inima puternică, actul de voință care transformă o epavă dezolată în farul națiunii sale.

Mai târziu, el îi șoptește lui Cranmer:

– Parcă l-am văzut pe Lazăr ridicându-se din morți.

Curând, Henric străbate palatul de la Greenwich, punând în mișcare festivitățile. Suntem destul de tineri, spune, și data viitoare va fi băiat. Într-o zi o să îi organizăm o ceremonie de

căsătorie măreață. Crede-mă, Dumnezeu are în vedere o binecuvântare deosebită prin această prințesă.

Chipul lui Boleyn se luminează. Este duminică, la patru după-amiaza. El se duce și râde un pic de funcționarii care au scris „prinț" pe proclamațiile lor și care acum trebuie să înghesuie literele suplimentare, apoi se întoarce la calculele privind înzestrarea noii prințese. A recomandat ca Gertrude, Lady Exeter, să se afle printre nașii copilei. De ce numai Fecioara să aibă o viziune cu ea? Îi va face bine să fie văzută de întreaga curte, cu un zâmbet forțat pe chip, ținând în brațe copilul lui Anne.

Fecioara însăși, adusă la Londra, este ținută într-o casă particulară, unde paturile sunt moi și vocile femeilor din jurul ei, vocile femeilor din casa lui Cromwell, nu îi deranjează rugăciunile; unde cheia este întoarsă în lacătul bine uns cu un clinchet la fel de ușor ca sunetul unui os de pasăre frânt.

– Mănâncă? o întreabă el pe Mercy, iar ea răspunde: mănâncă la fel de zdravăn ca tine; ei bine, nu, Thomas, poate că nu la fel de zdravăn ca tine.

– Mă întreb ce s-a întâmplat cu planul ei de a mânca numai azimă pentru comuniune?

– Păi, acum ei nu pot să o vadă cum mănâncă, nu? Preoții aceia și călugării care au trimis-o pe calea asta.

Departe de privirea lor scrutătoare, călugărița a început să se poarte ca o femeie obișnuită, admițând cererile simple ale trupului, ca orice om care vrea să trăiască; dar s-ar putea să fie prea târziu. Îi place că Mercy nu spune: ah, bietul suflet nevinovat. Că nu este nevinovată din fire este limpede atunci când o duc la Lambeth Palace, ca să fie chestionată. S-ar crede că lordul cancelar Audley, cu colanul oficial împodobindu-i trupul frumos, ar fi în stare să supună orice fată de țară. Adusă în fața arhiepiscopului de Canterbury, ți-ai fi închipuit că o tânără călugăriță se va simți copleșită. Dar deloc. Fecioara îl tratează pe Cranmer

cu condescendență, de parcă ar fi un novice în viața religioasă. Când el pune sub semnul îndoielii ceva și o întreabă: „Cum de știi asta?“, ea surâde plină de milă și răspunde: „Mi-a spus un înger.“

La a doua întrevedere, Audley îl aduce cu el pe Richard Riche, ca să ia notițe și să pună orice întrebare îi trece prin minte. Acum este Sir Richard, numit cavaler și promovat în funcția de consilier juridic al coroanei. Pe vremea studenției, era renumit pentru limba ascuțită și calomniatoare, pentru lipsa de respect față de cei vârstnici, pentru bețiile și jocurile de noroc pe mize mari. Dar cine ar mai putea să-și țină fruntea sus dacă oamenii ne-ar judeca după cum eram la douăzeci de ani? Riche se dovedește a avea talent pentru întocmirea de legi, întrecut numai de cel al lui Cromwell. Trăsăturile lui, sub părul blond și moale, sunt strânse de concentrare; băieții îi zic Sir Pungă. N-ai zice, văzându-l cum își așază cu precizie hârtiile în față, că a fost odată rușinea de la Inner Temple. El îi zice lucrul acesta cu glas scăzut, tachinându-l, în vreme ce așteaptă să fie adusă fata. Ei bine, Master Cromwell, zice Riche; dar domnia ta și starețа aceea din Halifax?

El știe prea bine că nu trebuie să nege: ca, de altfel, nici una dintre poveștile spuse despre el de cardinal.

– A, aia, face el. Nu a fost nimic – se așteptau să se întâmple în Yorkshire.

Îi este teamă că fata ar fi putut să surprindă sfârșitul schimbului de cuvinte, fiindcă astăzi, în timp ce se așază pe scaunul pregătit pentru ea, îi aruncă o privire deosebit de urâtă. Își aranjează fustele, își încrucișează brațele și așteaptă să fie distrată. Nepoata lui, Alice Wellyfed, stă pe un taburet lângă ușă: se află acolo doar pentru eventualitatea unui leșin sau a unui alt necaz. Deși, numai aruncându-i Fecioarei o privire, îți dai seama că probabilitatea ca ea să leșine este la fel de mare ca și în cazul lui Audley.

– Pot? întreabă Riche. Să încep?

– Oh, de ce nu? replică Audley. Ești tânăr și inimos.

– Aceste profeții ale tale – schimbi tot timpul momentul dezastrului pe care îl prevezi, dar am înțeles că ai spus că regele nu va mai domni nici o lună după căsătoria cu Lady Anne. Ei bine, au trecut luni bune, Lady Anne este încoronată regină și i-a dăruit regelui o fiică minunată. Acum ce mai spui?

– Spun că în ochii lumii el *pare* să fie rege. Dar în ochii Domnului – ridică din umeri – nu mai este. Este rege adevărat în aceeași măsură cum este el – dă din cap înspre Cranmer – arhiepiscop cu adevărat.

Riche nu se lasă deturnat.

– Așadar, ar fi justificată începerea unei revolte împotriva lui? Răsturnarea lui de pe tron? Asasinarea lui? Înlocuirea lui cu altcineva?

– Păi, tu ce crezi?

– Și printre cei care revendică tronul, alegerea ta a căzut asupra familiei Courtenay, nu Pole. Henry, marchiz de Exeter. Nu Henry, lord Montague.

– Sau, intervine el plin de înțelegere, i-ai confundat?

– Sigur că nu, roșește ea, i-am întâlnit pe ambii gentilomi.

Riche își notează ceva.

– Courtenay, spune Audley, care este lord Exeter, descinde dintr-o fiică a regelui Eduard. Lord Montague descinde din fratele regelui Eduard, duce de Clarence. Cum cântărești pretențiile lor? Căci, dacă vorbim de regi adevărați și falși, unii spun că Eduard a fost un bastard, pe care maică-sa l-a făcut cu un arcaș. Mă întreb dacă poți să ne luminezi.

– De ce ar face-o? zice Riche.

Audley își dă ochii peste cap.

– Fiindcă vorbește cu sfinții din ceruri. Și ei știu.

El se uită la Riche și pare că îi poate citi gândurile: cartea lui Niccolò spune că prințul înțelept îi extermină pe cei invidioși și, dacă eu, Riche, aș fi rege, acei pretendenți și familiile lor ar fi

morți. Fata este pregătită pentru următoarea întrebare: cum de a văzut două regine în viziunea ei.

– Bănuiesc că asta se va rezolva, spune el, prin luptă? E bine să avem câțiva regi și regine de rezervă, dacă ai de gând să pornești un război în țara asta.

– Nu este nevoie să fie un război, afirmă călugărița.

Oh? Sir Pungă se îndreaptă în scaun: asta e ceva nou.

– În schimb, Domnul trimite o molimă asupra Angliei. Henric va muri în șase luni. La fel și fata lui Thomas Boleyn.

– Și eu?

– Și tu.

– Toți din încăperea asta? Cu excepția ta, desigur. Toți, chiar și Alice Wellyfed, care nu ți-a făcut niciodată vreun rău?

– Toate femeile din casa ta sunt eretice și molima le va roade trupul și sufletul.

– Dar prințesa Elisabeta?

Ea se întoarce în scaun, ca să-și îndrepte vorbele spre Cranmer.

– Se spune că, atunci când ai botezat-o, ai încălzit apa ca să o ferești de șocul răcelii. Ar fi trebuit s-o torni fiartă.

– Oh, Iisuse din ceruri, exclamă Riche aruncându-și tocul. Este un tată tânăr și blând, cu o fiică în leagăn.

El așază o mână liniștitoare peste a lui, a consilierului juridic. Ai zice că Alice ar avea nevoie de consolare; dar când Fecioara o condamnase la moarte, el se uitase spre nepoata lui aflată în celălalt capăt al încăperii și observase că fața ei era o expresie perfectă a zeflemelii.

Cranmer se ghemuiește în sine; Fecioara l-a rănit, a marcat un punct. El, Cromwell, rostește:

– Am văzut-o pe prințesă. Înflorește, în ciuda celor care-i doresc răul. Vocea lui sugerează calmul: trebuie să-l punem pe arhiepiscop înapoi în șa. Se întoarce spre Fecioară: Spune-mi, l-ai găsit pe cardinal?

– Ce? face Audley.

– Sora Elizabeth a zis că o să-l caute pe fostul meu stăpân într-una dintre excursiile ei în rai, iad sau purgatoriu și eu m-am oferit să-i plătesc cheltuielile de călătorie cu acea ocazie. I-am dat oamenilor ei un acont – sper că există ceva progrese.

– Wolsey ar mai fi trăit cincisprezece ani, spune fata.

El dă aprobator din cap: asta și-a zis și el.

– Dar Domnul l-a luat ca să dea un exemplu. I-am văzut pe diavoli certându-se pentru sufletul lui.

– Și știi rezultatul? întreabă el.

– Nu există nici un rezultat. L-am căutat peste tot. Am crezut că Dumnezeu l-a distrus. Apoi, într-o noapte, l-am văzut. O pauză lungă, tactică. I-am văzut sufletul așezat printre nenăscuți.

Se lasă tăcere. Cranmer se face mic în scaunul lui. Riche roade ușor capătul tocului. Audley răsucește un nasture de la mânecă, până când ața devine strânsă.

– Dacă vrei, pot să mă rog pentru el, spune Fecioara. De obicei, Domnul îmi ascultă cererile.

– Înainte, când îi aveai pe sfetnicii tăi împrejur, pe părintele Bocking și pe părintele Gold, și pe părintele Risby și pe restul, în acest moment al discuției ai început târguiala. Eu am propus o anumită sumă pentru bunăvoința ta, iar îndrumătorii tăi spirituali au mărit-o.

– Stai. Cranmer își pune o mână pe piept. Putem să ne întoarcem? Lord cancelar?

– Putem merge în ce direcție vrei, milord arhiepiscop. De trei ori în jurul câmpurilor…

– Vezi diavoli?

Ea confirmă din cap.

– Și cum apar?

– Ca niște păsări.

– Ce ușurare, rostește Audley sec.

– Nu, sir. Lucifer pute. Are gheare deformate. Vine sub formă de cocoș, mânjit cu sânge și rahat.

El ridică privirea spre Alice. Este gata să o expedieze. Se gândește: Doamne, ce i s-a făcut acestei femei?

– Trebuie să fie foarte neplăcut pentru tine, spune Cranmer. Dar este ceva obișnuit pentru diavoli, după câte înțeleg, să se arate sub mai multe chipuri.

– Da. Fac asta ca să te înșele. El vine și ca un tânăr.

– Serios?

– Odată a adus o femeie. În chilia mea, noaptea. Face o pauză. O pipăia.

Riche:

– Se știe că nu are nici o rușine.

– La fel și tu.

– Și apoi, soră Elizabeth? După pipăială?

– I-a ridicat fustele.

– Și ea nu s-a opus? spune Riche. Mă surprinzi.

– Fără îndoială, prințul Lucifer are metodele lui, zice Audley.

– Și, în fața ochilor mei, a trebuit s-o facă cu ea în patul meu.

Riche notează.

– Femeia asta, o cunoșteai?

Nici un răspuns.

– Și diavolul nu a încercat să facă același lucru cu tine? Poți vorbi liber. Nu o să punem asta împotriva ta.

– A venit să mă ducă cu vorba. Clătinându-se în haina lui de mătase albastră – e cea mai bună pe care o are. Și colanți cu diamante de-a lungul piciorului.

– Cu diamante de-a lungul piciorului, rostește el. Asta trebuie să reprezinte o tentație?

Ea clatină din cap.

– Dar ești o femeie frumoasă – destul de bună pentru orice bărbat, aș spune.

Ea ridică privirea; un zâmbet fugitiv.

– Eu nu sunt pentru Stăpânul Lucifer.

– Și ce a spus când l-ai refuzat?

– Mi-a cerut să mă mărit cu el.

Audley își sprijină capul în mâini.

– I-am zis că am fost juruită castității.

– Nu a fost furios când nu ai fost de acord?

– O, ba da. M-a scuipat în față.

– Nici nu mă așteptam la altceva din partea lui, spune Riche.

– M-am șters de scuipat cu un șervet. E negru. Are duhoarea iadului.

– Cum arată?

– Ca ceva putred.

– Unde este acum șervetul? Bănuiesc că nu l-ai trimis la spălătorie.

– E la domnul Edward.

– Și îl arată oamenilor? Pentru bani?

– Pentru donații.

– Pentru bani.

Cranmer își ridică fața din mâini.

– Să facem o pauză?

– Un sfert de oră? propune Riche.

Audley:

– Ți-am zis eu că e tânăr și inimos.

– Poate ne vom vedea mâine, spune Cranmer. Trebuie să mă rog. Și un sfert de oră nu este de ajuns.

– Dar mâine e duminică, rostește călugărița. Un om care a mers duminica la vânătoare a căzut în groapa fără fund a iadului. Închipuiți-vă asta.

– Păi, cum era fără fund, întreabă Riche, dacă iadul era acolo să-l primească?

– Aș vrea să merg la vânătoare, spune Audley. Numai Dumnezeu știe că aș vrea să-mi asum riscul.

Alice se ridică de pe scaun și face semn gărzii. Fecioara se ridică și ea de pe scaun, cu un zâmbet larg. L-a făcut pe arhiepiscop să tresară și pe el să înghețe, și pe consilierul coroanei mai să

plângă cu poveștile ei despre bebeluși opăriți. Are impresia că deja câștigă; dar pierde, pierde, pierde tot timpul. Alice îi pune o mână blândă pe braț, dar Fecioara o scutură la o parte.

Afară, Richard Riche spune:

– Ar trebui s-o ardem.

– Oricât ne-ar displăcea vorbele ei despre cum l-a văzut pe răposatul cardinal și despre diavoli în dormitor, spune Cranmer, vorbește în felul acesta fiindcă a fost învățată să imite pretențiile anumitor călugărițe de dinaintea ei, pe care Roma le-a recunoscut cu încântare drept sfinte. Nu le pot condamna, retrospectiv, pentru erezie. Nici nu am dovezi ca s-o judec pentru erezie.

– S-o ardem pentru trădare, voiam să spun.

Este pedeapsa dată femeii; dacă era bărbat, ar fi fost atârnat și castrat, apoi călăul i-ar fi scos încet mațele.

– Nu există o acțiune vădită, spune el. Și-a exprimat doar o intenție.

– Intenția de a provoca rebeliune, de a-l răsturna pe rege – asta nu e trădare? Și vorbele au fost considerate trădare, există precedente, știți bine.

– Aș fi uimit, spune Audley, să-i fi scăpat atenției lui Cromwell.

Parcă ar putea mirosi scuipatul diavolului; aproape că se îmbrâncesc unul pe celălalt ca să ajungă afară, unde aerul e blând, umed: un miros vag de frunze, o lumină verde-aurie, foșnitoare. El poate vedea cum, în anii ce vor urma, trădarea va lua forme noi și variate. Când ultima lege privind trădarea fusese făcută, nimeni nu putea să-și răspândească vorbele printr-o carte sau act tipărit, fiindcă nu se inventaseră cărțile tipărite. Simte un junghi de gelozie pentru cei morți, pentru cei care îi slujeau pe regi în vremuri mai lente decât acestea; astăzi, produsele unui creier otrăvit sau cumpărat pot fi răspândite prin Europa în decurs de o lună.

– Cred că avem nevoie de legi noi, spune Riche.

– Mă ocup de asta.

– Și cred că femeia asta este ținută în prea mare îngăduință. Suntem prea moi. Doar ne jucăm cu ea.

Cranmer se îndepărtează, cu umerii lăsați, cu rasa măturând în urmă frunzele. Audley se întoarce spre el, vesel și hotărât, nerăbdător să schimbe subiectul:

– Așadar, prințesa, zici că e bine?

Prințesa, neînfășată, fusese așezată pe perne la picioarele lui Anne: un ghem urât, mov, plângător, de feminitate, cu un smoc de păr gălbejit și obiceiul de a-și da la o parte cămășuța, parcă pentru a-și expune cea mai nefericită trăsătură a ei. Se pare că au început să circule povești că pruncul lui Anne avea la naștere dinți, șase degete la fiecare mână și păr pe tot corpul, ca o maimuță, astfel că tatăl ei le-a arătat-o dezbrăcată ambasadorilor, iar mama o ține la vedere în speranța înăbușirii unor astfel de vorbe. Regele i-a ales Hatfield drept reședință, iar Anne zice:

– După părerea mea, am scuti niște cheltuieli și lucrurile ar fi puse în ordine dacă ar fi desființată acum casa spaniolă a Mariei și ea ar deveni membră a casei prințesei Elisabeta, fiica mea.

– În calitate de…?

Copilul tace; doar fiindcă – observă el – și-a băgat pumnișorul în gură și îl morfolește.

– În calitate de servitoare a fiicei mele. Ce altceva? Nu poate exista vreo pretenție de egalitate. Maria este o bastardă.

Scurta pauză se sfârșește; prințesa scoate un urlet ascuțit, care ar scula și morții. Privirea lui Anne alunecă pieziș într-o parte și un zâmbet pieziș de mândrie îi inundă chipul când se apleacă înspre fiica ei, dar imediat femeile năvălesc înăuntru, fâlfâind și forfotind; creatura urlătoare este ridicată, învelită și dusă, iar ochii reginei urmăresc plini de tristețe cum rodul pântecelui ei iese, în procesiune.

– Cred că îi era foame, rostește el cu blândețe.

Sâmbătă seara: cină la Austin Friars pentru Stephen Vaughan, atât de des în trecere: William Butts, Hans, Kratzer, Spune-mi-Risley. Conversația are loc în diferite limbi și Rafe Sadler traduce cu îndemânare, lin, întorcându-și capul dintr-o parte în alta: subiecte importante și neînsemnate, politică și bârfe, teologia lui Zwingli, nevasta lui Cranmer. În privința ei, nu a fost posibil să se înăbușe vorbele la Steelyard și în oraș.

– Poate Henric să știe și să nu știe? întreabă Vaughan.

– Este foarte posibil. Este un prinț cu capacități foarte vaste.

Din ce în ce mai mari cu fiece zi ce trece, completează Wriothesley, râzând. Doctorul Butts spune: este unul dintre acei oameni care trebuie să fie activi și de curând piciorul a început să-l necăjească, rana aceea veche; dar gândiți-vă, cât de probabil este ca un om care nu s-a precupețit pe terenul de vânătoare și în întrecerile cu lancea să nu capete vreo rană până să ajungă la vârsta de rege? Anul acesta împlinește patruzeci și trei de ani și aș fi bucuros, Kratzer, să aflu ce părere ai despre ceea ce sugerează astrele, pentru anii din urmă ai unui om a cărui hartă astrală este atât de dominată de aer și de foc; iar și iar, nu am atras eu mereu atenția asupra lunii lui aflate în Berbec (un astru grăbit și impulsiv) în casa căsătoriei?

El replică, nerăbdător: eu am auzit foarte puține despre luna în Berbec atunci când s-a însurat cu Caterina, cu douăzeci de ani în urmă. Nu stelele ne fac, doctore Butts, sunt împrejurările și *necessità*, alegerile pe care le facem sub presiune; virtuțile sunt cele care ne fac, dar nu sunt de ajuns, uneori trebuie să ne desfășurăm și viciile. Sau nu ești de acord?

Îi face semn lui Christophe să le umple paharele. Vorbesc despre Monetărie, unde Vaughan urmează să primească un post; despre Calais, unde Honor Lisle pare mai ocupată de afaceri decât soțul ei, guvernatorul. Se gândește la Guido Camillo la Paris, plimbându-se agitat și neliniștit între pereții de lemn ai mașinăriei memoriei, în vreme ce cunoștințele cresc nevăzute din sine în

cavitățile ei, ascunse în spațiile interioare. Se gândește la Fecioara Sfântă – până acum s-a stabilit că nu este nici fecioară, nici sfântă – așezată, fără îndoială, în acest moment la masă cu nepoatele lui. Se gândește la colegii lui de anchetă: Cranmer îngenuncheat în rugăciune, Sir Pungă parcurgând transcrierile zilei, Audley… oare ce face lordul cancelar? Își lustruiește colanul oficial, se decide. Se gândește să-l întrebe încet pe Vaughan: nu ai avut în slujbă o fată pe nume Jenneke? Ce s-a întâmplat cu ea? Dar Wriothesley intervine în șirul gândurilor lui.

– Când o să vedem portretul stăpânului nostru? Lucrezi de ceva vreme la el, Hans, este timpul să-l aduci acasă. Suntem cu toții nerăbdători să vedem cum l-ai făcut.

– Este încă ocupat cu trimisul francez, lămurește Kratzer. De Dinteville vrea să-și ducă portretul acasă cu el când va fi rechemat…

Se aud câteva râsete la adresa ambasadorului francez, care mereu își face bagajele și trebuie să și le desfacă din nou, atunci când stăpânul său îi poruncește să rămână pe loc.

– Oricum, sper că nu o să-l ia prea curând, spune Hans, fiindcă am de gând să-l arăt ca să mai primesc comenzi. Vreau ca regele să-l vadă, vreau să-l pictez pe rege. Crezi că pot?

– O să-l întreb, răspunde el calm. Dă-mi voie să aleg eu momentul.

Se uită de-a lungul mesei și-l vede pe Vaughan radiind de mândrie, ca Jupiter pe o boltă pictată.

După ce se ridică de la masă, oaspeții lui mănâncă prăjituri cu ghimber și fructe confiate, iar Kratzer face câteva schițe. Desenează soarele și planetele mișcându-se pe orbitele lor conform planului despre care a auzit de la părintele Copernic. Le arată cum lumea se învârte în jurul propriei axe și nimeni din încăpere nu neagă asta. Sub picioare se poate simți greutatea cu care ne trage pământul, stâncile mugind să se smulgă din lăcașurile lor, oceanele clătinându-se și plesnind țărmurile, legănarea

ametită din pasurile alpine, pădurile din Germania smucindu-se din rădăcini ca să se elibereze. Lumea nu mai este cum era pe vremea când el și Vaughan erau tineri, nu este nici măcar ca pe vremea cardinalului.

Companionii lui plecaseră deja când intră nepoata lui, Alice, trece de paznici, învelită într-o pelerină; este însoțită de Thomas Rotherham, unul dintre pupilii lui care locuiește în casă.

– Nu ai teamă, sir, Jo stă cu sora Elisabeta, și nimic nu trece de Jo.

Într-adevăr? Acea copilă mereu în lacrimi din cauza unei cusături greșite? Acea fetiță neîngrijită pe care o găseau uneori rostogolindu-se cu un câine ud sau alergând după un vânzător ambulant pe stradă?

– Aș vrea să-ți vorbesc, dacă ai timp, spune Alice.

Desigur, răspunde el, luând-o de braț, cuprinzându-i mâna în pumnul lui; Thomas Rotherham se face palid la față – ceea ce îl nedumerește – și se îndepărtează.

Alice se așază în biroul lui. Cască.

– Scuză-mă, dar munca e dificilă și orele sunt lungi. Își îndeasă o șuviță de păr sub bonetă. Este gata să cedeze, continuă ea. Se arată curajoasă în fața voastră, dar noaptea plânge, fiindcă știe că totul este înșelătorie. Chiar și când plânge, se uită pe furiș pe sub gene, ca să vadă ce efect are.

– Vreau să se termine acum, spune el. Cu toate necazurile pe care le-a provocat, nu ni se pare că spectacolul pe care îl dăm este edificator – trei sau patru oameni erudiți în drept și Scripturi, reunindu-ne zi de zi ca să încercăm să împingem o puștoaică obraznică să facă o greșeală.

– De ce nu ai adus-o mai devreme?

– Nu am vrut să-și închidă negoțul cu profeții. Voiam să văd cine o să-i cadă în plasă. Lady Exeter a făcut-o, la fel și episcopul Fisher. Și vreo douăzeci de călugări și preoți netoți ale căror nume le știu, și probabil vreo sută ale căror nume încă nu le-am aflat.

– Și regele o să-i omoare pe toți?

– Pe foarte puțini, sper eu.

– Îl convingi să fie milos?

– Îl conving să fie răbdător.

– Ce se va întâmpla cu ea? Cu sora Eliza?

– O să-i aducem acuzații.

– N-o să fie aruncată în temniță?

– Nu, o să-l conving pe rege să o trateze cu considerație; mereu – de obicei – arată respect față de orice persoană din viața religioasă. Dar Alice – vede că ochii ei încep să înoate în lacrimi – cred că toate astea au fost prea mult pentru tine.

– Nu, deloc. Toți suntem soldați în armata domniei tale.

– Sper că nu te-a înspăimântat vorbind despre propunerile nerușinate ale diavolului?

– Nu, este vorba de propunerea lui Thomas Rotherham… vrea să se însoare cu mine.

– Deci asta s-a întâmplat cu el! El este amuzat. Și nu putea să spună singur?

– S-a gândit că te vei uita la el în felul acela al domniei tale… de parcă l-ai cântări.

Ca pe un ban găurit?

– Alice, tânărul deține o felie zdravănă din Bedfordshire și moșiile lui prosperă foarte bine de când mă ocup de ele. Și dacă îți place, de ce să fiu împotrivă? Ești o fată deșteaptă, Alice. Mama ta, rostește el încet, și tatăl tău ar fi fost foarte mândri de tine, dacă ar fi putut să te vadă.

De aceea plânge Alice. Trebuie să-i ceară permisiunea unchiului ei, căci de anul trecut a fost lăsată orfană. În ziua în care sora lui Bet murise, el se afla prin țară cu regele. Henric nu primea nici un mesager de la Londra de teama contagiunii, așa că Bet murise și fusese îngropată înainte ca el să afle măcar că era bolnavă. Când, în cele din urmă, veștile se strecuraseră la ei, regele îi vorbise cu blândețe, cu mâna pe brațul lui; îi vorbise de

propria soră, doamna cu păr argintiu ca o prințesă dintr-o carte, plecată din viața lui în grădinile paradisului, susținuse el, rezervate morților de viță regală; pentru că este imposibil, spusese el, să te gândești că acea lady s-ar putea afla în orice loc mai prejos, un loc întunecos, în osuarul îngrădit al purgatoriului, cu cenușă plutind și duhoare de sulf, cu smoală bolborositoare și nori tulburi de zloată.

– Alice, spune el, șterge-ți lacrimile, găsește-l pe Thomas Rotherham și pune-i capăt suferinței. Nu trebuie să vii mâine la Lambeth. Poate să vină Jo, dacă este atât de nemaipomenită cum spui.

Alice se întoarce în prag.

– Totuși, o să o mai văd? Pe Eliza Barton? Aș vrea s-o văd înainte…

Înainte s-o omoare. Alice nu este neștiutoare în ceea ce privește mersul lumii. Cu atât mai bine. Uite cum sfârșesc cei nevinovați; folosiți de cei cinici și înrăiți în păcat, sfărâmați de scopurile lor și striviți sub călcâiele lor.

O aude pe Alice alergând la etaj. O aude strigând: Thomas, Thomas… Este un nume care va scoate jumătate din casă din odăi, desprinși din rugăciunile de dinaintea culcării, smulși chiar din paturi: da, mă căutai? Își strânge haina de casă îmblănită în jurul trupului și iese să privească stelele. Împrejurimile casei sale sunt bine luminate; în lumina torțelor, grădinile sunt locul excavațiilor. Șanțuri săpate pentru fundații, pământul strâns în roabe și movile. Vastul cadru de lemn al unei noi aripi se profilează pe cer; la mijlocul distanței, noua lui plantație, o livadă de oraș de unde într-o zi vor culege fructe Gregory și Alice, și fiii lui Alice. Deja are pomi fructiferi, dar vrea cireșe și prune ca acelea pe care le-a mâncat în străinătate, și pere târzii care să fie pregătite ca în Toscana, combinând pulpa lor crocantă, cu aromă metalică, și codul sărat pentru iarnă. Apoi, în anul următor are de gând să facă o altă grădină la casa de vânătoare pe care o are

la Canonbury, s-o facă un refugiu, o casă de vară la câmpie. A demarat lucrările și la Stepney, mărește casa; John Williamson îi supraveghează pe constructori pentru el. Este ciudat, dar ca prin minune prosperitatea familiei pare să-l fi lecuit de tusea persistentă. Îmi place de John Williamson, se gândește, de ce am făcut-o oare cu nevastă-sa… Dincolo de poartă, țipete și strigăte, Londra nu este niciodată liniștită sau tăcută; atât de mulți în cimitire, dar viii defilează pe străzi: bătăuși bețivani căutând ceartă pe Podul Londrei, oameni care și-au căutat adăpost în biserici strecurându-se afară ca să fure, târfele din Southwark strigându-și în gura mare prețul, ca măcelarii.

Intră în casă. Biroul îl atrage. Într-un mic sipet ține cartea soției lui, cartea orelor. Înăuntru sunt hârtii cu rugăciuni pe care ea le-a inserat în carte. Rostește numele lui Iisus de o mie de ori ca să îi fie febra departe. Dar nu s-a întâmplat așa, nu? Febra vine oricum și te omoară. Lângă numele primului ei bărbat, Thomas Williams, ea a scris propriul lui nume, dar, observă el, nu l-a șters niciodată pe Tom Williams. Înregistrase zilele de naștere ale copiilor, iar el scrisese lângă ele datele morții fiicelor lui. Găsește un spațiu unde va nota ziua căsătoriei copiilor surorii lui: Richard cu Frances Murfyn, Alice cu pupilul lui.

Se gândește: poate că m-am vindecat de Liz. Nu părea posibil ca acea greutate să i se ridice vreodată de pe suflet, dar se ușurase îndeajuns ca să-l lase să-și continue viața. M-aș putea însura din nou, se gândește, nu asta mă îndeamnă mereu oamenii? Își spune: acum nu mă mai gândesc deloc la Johane Williamson; nu așa cum o făceam odată. Odinioară trupul ei avea o însemnătate specială, dar acum acea însemnătate a dispărut; carnea creată sub degetele lui, venerată de dorință, a devenit doar substanța banală a unei neveste de oraș, o femeie care se estompează, fără vreo trăsătură deosebită. Își spune: acum nu mă mai gândesc niciodată la Anselma; este doar femeia de pe tapiserie, femeia din țesătură.

Se întinde după toc. M-am vindecat de Liz, își zice. Oare? Ezită, cu pana în mână, îngreunată de cerneală. Ține pagina să nu se îndoaie și taie numele primului ei soț. Se gândește: de ani întregi vreau să fac asta.

Este târziu. Sus, închide oblonul la geamul unde luna privește cu ochiul gol, ca un bețiv pierdut pe stradă. Christophe, împăturindu-i hainele, întreabă:

– Există *loups?* În regatul ăsta?

– Cred că toți lupii au murit când marile păduri au fost defrișate. Urletul pe care îl auzi sunt numai londonezii.

Duminică: în lumina trandafirie, oamenii lui, îmbrăcați în noile livrele de postav cenușiu marmorat, pornesc de la Austin Friars să aducă grupul de la casa din oraș unde fusese ținută călugărița. Ar fi fost convenabil, se gândește, dacă aș fi avut ambarcațiunea secretarului principal, în loc să fac aranjamente ad-hoc atunci când trebuie să traversăm râul. Deja participase la slujbă; Cranmer insistă ca toți să mai asculte una. O privește pe fată și vede că plânge. Alice are dreptate; se află la fundul sacului cu invenții.

Pe la ora nouă, fata desface ițele pe care, ani de zile, le-a încurcat. Mărturisește totul, atât de repede și de amănunțit, că Riche de-abia poate ține ritmul, și face apel la înțelegerea lor ca oameni de lume, ca oameni cu propria cale:

– Știți cum e. Pomenești ceva și toți sar pe tine: ce vrei să spui, ce vrei să spui? Zici că ai avut o viziune și nu te mai lasă în pace.

– Nu poți să-i dezamăgești pe oameni? întreabă el și ea confirmă: așa e, nu poți.

Odată ce ai început, trebuie să continui. Dacă încerci să dai înapoi, te măcelăresc.

Mărturisește că viziunile ei sunt numai invenții. Nu a vorbit niciodată cu făpturi cerești. Nici nu a sculat pe nimeni din morți; toate sunt minciuni. Nu s-a priceput niciodată la miracole. Scrisoarea de la Maria Magdalena a fost scrisă de părintele Bocking,

și un călugăr a aurit literele, într-o clipă o să-și amintească și numele lui. Îngerii au ieșit din imaginația ei, i se păruse că-i vede, dar acum știe că nu erau decât sclipiri de lumină pe perete. Vocile pe care le-a auzit nu erau vocile lor, nu erau deloc niște voci clare, doar sunetele scoase de surorile ei care cântau în capelă, sau vreo femeie care plângea în uliță fiindcă fusese bătută sau jefuită, sau poate nu era decât zdrăngănitul fără vreo noimă al vaselor din bucătărie; și acele gemete și strigăte, care păreau să iasă din gâtlejurile celor damnați, nu erau decât scrâșnetul scos de vreo capră de lemn pe podea, chelălăitul vreunui câine pierdut.

– Știu acum, domnilor, că acei sfinți nu erau reali. Nu în felul în care sunteți domniile voastre.

Ceva s-a rupt în ea, și el se întreabă ce anume.

– Există vreo șansă să mă întorc din nou acasă, în Kent? întreabă ea.

– O să văd ce se poate aranja.

Hugh Latimer se află cu ei și îi aruncă o privire grea, de parcă el ar face o promisiune deșartă. Nu, serios, spune el, lăsați în seama mea.

Cranmer intervine cu blândețe:

– Înainte să poți pleca, este necesar să-ți recunoști în mod public impostura. O mărturisire publică.

– Nu ți-e rușine să vorbești în fața mulțimii, nu-i așa?

Atât de mulți ani a stat pe drumuri, un spectacol ambulant, și va începe din nou, deși natura spectacolului s-a schimbat; are de gând s-o expună, pocăită, la Catedrala St Paul și poate și în afara Londrei. Simte că va adopta rolul de impostoare cu același avânt cu care și-a jucat rolul de sfântă.

Îi zice lui Riche: Niccolò ne spune că profeții neînarmați eșuează întotdeauna. El zâmbește și continuă: pomenesc de asta, Ricardo, fiindcă știu că îți place să faci totul ca la carte.

Cranmer se apleacă în față și o întreabă pe Fecioară: bărbații ăștia din jurul tău, Edward Bocking și restul, care dintre ei ți-a fost ibovnic?

Ea este șocată: poate fiindcă întrebarea a venit de la el, cel mai blând dintre anchetatori. Doar îl privește, de parcă unul dintre ei ar fi netot.

El intervine, murmurând: poate că ea consideră că „ibovnic" nu e cuvântul potrivit.

Destul. Pentru Audley, pentru Latimer, pentru Riche, spune:

– O să încep să-i aduc pe adepții ei și pe conducătorii ei. I-a ruinat pe mulți, dacă vrem să urmărim ruinarea lor. Fisher, cu siguranță, Margaret Pole, poate, Gertrude și soțul ei, fără îndoială. Thomas Morus, nu, Caterina, nu, dar o ceată grasă de franciscani.

Curtea își încheie ședința, dacă se poate numi curte aceasta. Jo se ridică în picioare. Până acum a cusut – sau, mai bine zis, a descusut bordura de culoarea rodiei de pe un gherghef – aceste rămășițe de obiceiuri ale Caterinei, ale regatului prăfuit al Granadei, care încă mai stăruiau în Anglia. Ea își împăturește lucrul, strecoară în buzunar foarfecele, iar acul îl înfige în materialul mânecii pentru a-i fi de folos mai târziu. Se duce la prizonieră și îi pune o mână pe braț.

– Trebuie să ne luăm rămas-bun.

– William Hawkhurst, rostește fata. Mi-aduc aminte acum numele călugărului care a aurit scrisoarea de la Maria Magdalena.

Richard Riche își notează.

– Nu mai zice nimic astăzi, o sfătuiește Jo.

– Veniți cu mine, domnișoară? Unde mă duc?

– Nimeni nu vine cu tine, răspunde Jo. Cred că încă nu realizezi ce se întâmplă, soră Eliza. Te duci în Turn, iar eu mă duc acasă la cină.

Această vară a anului 1533 a fost o vară cu zile senine, cu serbări ale căpșunilor în grădinile din Londra, cu zumzăit de albine harnice, cu seri calde pentru plimbări pe sub umbrare de trandafiri, dinspre alei răsunând cearta tinerilor gentilomi care joacă bile. Recoltele de grâne sunt bogate chiar și în nord. Copacii

se pleacă sub greutatea fructelor coapte. De parcă el ar fi decretat că timpul călduros trebuie să continue, curtea regelui strălucește toată toamna. Monseniorul, tatăl reginei, sclipește ca un soare, iar în jurul lui se învârte un satelit mai mic, dar tot strălucitor, de amiază – fiul său, George Rochford. Însă tot Brandon este cel care conduce dansul, galopând prin saloane înaintea noii sale neveste, în vârstă de paisprezece ani. Este o moștenitoare, promisă spre căsătorie fiului său, dar Charles se gândise că un bărbat mai experimentat, ca el, ar fi fost mai de folos.

Familia Seymour lăsase în urmă scandalul și norocul începea să îi surâdă din nou. Jane Seymour îi spune, privindu-și picioarele:

– Master Cromwell, fratele meu Edward a zâmbit săptămâna trecută.

– Asta e neobișnuit din partea lui; care a fost cauza?

– A auzit că soția lui este bolnavă. Soția pe care a avut-o. Cea cu tata, știi.

– Este posibil să moară?

– A, foarte posibil. Atunci o să-și ia una nouă. Dar o să o țină la casa din Elvetham și nu o să o lase să se apropie la mai puțin de o milă de Wolf Hall. Iar când tata o să meargă în vizită la Elvetham, ea o să fie încuiată în spălătorie până la plecarea lui.

Sora lui Jane, Lizzie, se află la curte împreună cu soțul ei, guvernatorul de Jersey, care este un fel de rudă cu noua regină. Lizzie sosește învești mântată în catifea și dantele și, pe cât de bine definite sunt trăsăturile ei, pe atât de neclare și de indefinite sunt ale surorii ei – ochii îi sunt îndrăzneți, căprui și elocvenți. Jane șoptește în urma ei; ochii ei au culoarea apei, iar gândurile din spatele lor trec rapid, ca niște pești poleiți, prea mici să fie prinși de cârlig sau de plasă.

Jane Rochford – a cărei minte, după părerea lui, suferă de lipsă de ocupație, îl vede privindu-le pe surori.

– Lizzie Seymour trebuie că are un iubit, spune ea. Nu se poate ca bărbatul ei să fie cel care îi face obrajii să strălucească astfel; este un om bătrân. Era bătrân și când a luat parte la războaiele scoțiene.

Cele două surori seamănă oarecum, subliniază ea; au același obicei de a-și lăsa capul în jos și de a-și mușca buza de jos.

– Altminteri, continuă ea, zâmbind superior, ai zice că și mama lor umbla cu aceleași șmecherii ca și bărbatu-său. A fost o frumusețe la vremea ei, Margery Wentworth. Și nimeni nu știe ce se întâmplă la Wiltshire.

– Mă mir că nu știi, Lady Rochford. Pari să știi ce face toată lumea.

– Eu și cu tine ne ținem ochii deschiși. Își lasă capul în jos și spune, de parcă vorbele ar fi adresate propriului trup. Aș putea să stau cu ochii deschiși, dacă vrei, în locuri unde tu nu poți să ajungi.

Doamne Sfinte, ce vrea oare? Doar nu bani? Întrebarea îi iese de pe buze mai rece decât voia:

– Și care ar fi stimulentul?

Ea își ridică ochii să-l privească.

– Aș vrea să fim prieteni.

– Fără nici o condiție.

– M-am gândit că te-aș putea ajuta. Fiindcă aliata ta Lady Carey a plecat la Hever, ca să-și vadă fiica. Nu mai este dorită de când Anne și-a reluat îndatoririle în dormitor. Biata Mary. Râde. Dumnezeu i-a dat o mână destul de bună, dar ea nu a știut să o joace. Spune-mi, ce o să faci dacă regina nu mai are alt copil?

– Nu-i nici un motiv de teamă în privința asta. Mama ei a avut câte un copil în fiecare an. Boleyn obișnuia să se plângă că asta îl sărăcește.

– Ai observat vreodată că atunci când un bărbat are un fiu își asumă toate meritele, iar atunci când are o fată dă vina pe

nevasta lui? Și dacă nu au deloc copii, se spune că ea este stearpă. Nu zicem că sămânța lui este proastă.

– Este același lucru în evanghelii. Pământul pietros este de vină.

Locurile pietroase, pustiul țepos și lipsit de folos. Jane Rochford nu are copii după șapte ani de mariaj.

– Cred că soțul meu ar vrea să fiu moartă.

O spune cu inima ușoară. El nu știe ce să răspundă. Nu el i-a cerut să-i facă această mărturisire.

– Dacă o să mor, continuă ea pe același ton vesel, să pui să mi se deschidă trupul. Îți cer asta din prietenie. Mi-e teamă de otravă. Soțul meu și sora lui stau închiși în cameră cu orele, și Anne știe tot felul de otrăvuri. S-a lăudat că o să-i dea Mariei un mic dejun de n-o să-și mai revină.

El așteaptă.

– Maria, fiica regelui, la ea mă refer. Deși sunt sigură că, dacă ar vrea, Anne nu ar avea nici un scrupul să scape de propria soră. Ridică din nou privirea. În adâncul inimii, dacă e să fii sincer, ai vrea să știi lucrurile pe care le știu eu.

Este singură, se gândește el, și are o inimă sălbatică, precum Leontina în cușca ei. Își închipuie că totul este legat de ea, fiecare privire sau conversație tainică. Îi este teamă că celelalte femei o compătimesc și urăște să fie compătimită.

– Ce știi despre inima mea?

– Știu unde ți-ai pus-o.

– E mai mult decât știu eu însumi.

– Nu e ceva neobișnuit la bărbați. Pot să-ți spun pe cine iubești. De ce nu o ceri, dacă o vrei? Familia Seymour nu este bogată. O să ți-o vândă pe Jane și vor fi bucuroși să se târguiască.

– Te înșeli în ceea ce privește interesul meu. Am în casă tineri gentilomi, am pupili, iar însurătoarea lor este treaba mea.

– Oh, la, la, face ea. Cântă alt cântec. Asta s-o spui unui țânc! S-o spui în Camera Comunelor, unde de obicei spui minciuni. Dar să nu-ți închipui că mă poți păcăli.

– Pentru o doamnă care-și oferă prietenia, ai niște maniere cam necizelate.

– Obișnuiește-te cu ele, dacă vrei informații de la mine. Când intri acum în încăperile lui Anne, ce vezi? Regina la scăunelul de rugăciune. Regina cosând o haină pentru vreo femeie sărmană, având la gât perle de mărimea bobului de mazăre.

Este greu să nu zâmbești. Portretul este precis. Anne îl are pe Cranmer sub vraja ei – o consideră un model de femeie pioasă.

– Îți închipui că așa stau lucrurile în realitate? Crezi că a renunțat la discuțiile intime cu gentilomi tineri și ageri? La poezii și ghicitori, și cântece care să-i aducă osanale, îți închipui că a renunțat la toate astea?

– Îl are pe rege să o laude.

– Din partea lui nu o să audă vreo vorbă bună până când nu-i este iarăși mare pântecele.

– Și ce o să împiedice lucrul ăsta?

– Nimic. Dacă el este în stare.

– Ai grijă, zâmbește el.

– N-am știut până acum că se comite o trădare să spui ce se petrece în patul unui prinț. Toată Europa a vorbit despre Caterina, ce parte a fost pusă unde, a fost penetrată, dacă a fost, a știut? Chicotește pe înfundate. Pe Henric îl doare piciorul noaptea. Îi este teamă că regina o să-l lovească în focul pasiunii. Își ascunde gura cu mâna, dar cuvintele se strecoară, subțiri, printre degete. Dar dacă ea stă nemișcată sub el, îi zice: ce, doamnă, ești atât de puțin interesată să-mi faci un moștenitor?

– Nu înțeleg ce trebuie să facă.

– Spune că nu capătă nici o plăcere de la el. Iar el, cum s-a chinuit șapte ani s-o aibă, nu poate să accepte că totul s-a răsuflat

atât de curând. S-a răsuflat înainte să se întoarcă de la Calais, după părerea mea.

Este posibil; poate că tot acest război al nervilor îi obosise, erau epuizați. Totuși, îi face niște cadouri magnifice. Și se ceartă atât de mult. S-ar certa atât de mult dacă și-ar fi indiferenți?

– Așadar, continuă ea, între lovituri și piciorul beteag, și lipsa lui de îndemânare, și lipsa ei de dorință, va fi o minune să avem vreodată un prinț de Wales. A, este destul de bărbat dacă e să aibă câte o altă femeie în fiecare săptămână. Dacă el simte dorința de noutate, cine poate spune că ea nu simte același lucru? Propriul ei frate îi face acest serviciu.

El se întoarce să o privească.

– Dumnezeu să te ajute, Lady Rochford, spune el.

– Ca să-i aducă prieteni de-ai lui, vreau să zic. La ce credeai că m-am referit?

Un râset scurt, aspru.

– Cred că nici tu nu știi la ce te-ai referit. Ai petrecut destul de multă vreme la curte ca să știi ce jocuri se joacă. Nu contează dacă o doamnă primește poezii și complimente, chiar dacă este măritată. Ea știe că și soțul ei scrie versuri altcuiva.

– A, știe asta. Sau, cel puțin, eu știu. Nu există vreo vulpiță pe o rază de treizeci de mile care să nu fi primit un set de versuri de-ale lui Rochford. Dar dacă crezi că galanteria se oprește la ușa dormitorului, ești mai inocent decât te-am considerat. Poate că ești îndrăgostit de fata lui Seymour, dar nu trebuie să o îndemni să aibă inteligența unei oi.

El zâmbește.

– Oilor li se face o nedreptate în felul ăsta. Ciobanii zic că se pot recunoaște unele pe altele. Răspund la propriul nume. Își fac prietenii de-o viață.

– Și o să-ți zic eu cine intră și iese din toate dormitoarele – pungașul ăla de Mark. El este intermediarul pentru toți. Soțul

meu îl plătește în butoni cu perlă și cutii cu bomboane, și pene pentru pălărie.

– De ce, Lord Rochford nu mai are bani peșin?

– Vezi o ocazie pentru ceva cămătărie?

– De ce nu?

Cel puțin, se gândește, există un punct comun: aversiunea fără sens față de Mark. În casa lui Wolsey, acesta avea îndatoriri – să-i învețe pe copiii de cor. Aici nu face nimic, doar pierde vremea, ori de câte ori curtea se află, mai mult sau mai puțin, în apropierea apartamentelor reginei.

– Ei bine, nu văd ce rău poate face băiatul, spune el.

– Se ține ca boala de omul sănătos. Nu-și știe lungul nasului. Este un nimeni care își încearcă șansa din cauză că vremurile sunt tulburi.

– Bănuiesc că ai putea spune asta și despre mine, Lady Rochford. Și sunt sigur că o faci.

Thomas Wyatt îi aduce coșuri cu alune, baniște cu mere de Kent, venind chiar el la Austin Friars cu carul căruțașului.

– O să sosească și carnea de vânat, spune el, sărind din car. Eu am venit cu fructele proaspete, nu cu cadavrele. Părul îi miroase a mere, hainele sunt prăfuite de colbul drumului. Acum o să mă certi, continuă el, că am riscat să stric o haină care face…

– … cât câștigul pe tot anul al căruțașului.

Wyatt pare rușinat.

– Uit că ești tatăl meu.

– Te-am certat, așa că acum putem să pălăvrăgim ca băieții.

Stând în strălucirea blândă a soarelui de toamnă, el ia în mână un măr. Îl curăță de coajă cu o lamă subțire, iar coaja se desprinde cu fâșâit de pulpă și cade pe hârtiile lui, ca umbra unui măr, verde pe hârtie albă și cerneală neagră.

– Ai văzut-o pe Lady Carey când ai fost în țară?

– Mary Boleyn la țară. Ce plăceri proaspete ca roua răsar în minte! Bănuiesc că se împerechează în vreun pod cu fân.

– Voiam doar să știu pe unde umblă, pentru data viitoare când sora ei este *hors de combat.*

Wyatt se așază printre dosare, cu un măr în mână.

– Cromwell, să presupunem că ai fi fost plecat din Anglia timp de șapte ani. Dacă ai fi fost ca un cavaler dintr-o poveste, aflat sub puterea unei vrăji. Te-ai uita în jur și te-ai întreba: cine sunt toți oamenii ăștia?

Wyatt a jurat că vara asta va sta în Kent. Va citi și va scrie în zilele ploioase, va vâna când vremea este frumoasă. Dar toamna vine, nopțile se lungesc, iar Anne îl atrage înapoi tot mai tare. Inima lui este sinceră, se gândește; iar dacă ea este falsă, este greu de spus unde se află falsitatea. Nu te poți juca cu Anne în ziua de azi. Nu poți să râzi. Trebuie să o consideri perfectă, altminteri va găsi o metodă să te pedepsească.

– Bătrânul meu tată vorbește despre vremea regelui Eduard. Spune: acum înțelegi de ce nu este bine pentru rege să se însoare cu un supus, cu o englezoaică.

Problema este că, deși Anne a alcătuit din nou curtea, mai sunt încă oameni care o cunoșteau înainte, din zilele când se întorsese din Franța, când își pusese în minte să-l seducă pe Harry Percy. Se iau la întrecere în povești despre cât de nevrednică este. Sau inumană. Cum este o șerpoaică. Sau o lebădă. *Una candida cerva.* O căprioară albă, ascunsă între frunze cenușii-argintii; tremurând, se ascunde printre copaci, așteptând un iubit care o va transforma din nou din animal în zeiță.

– Trimite-mă înapoi în Italia, spune Wyatt.

Ochii ei întunecați, sclipitori, oblici: mă bântuie. Noaptea vine în patul meu singuratic.

– Singuratic? Nu prea cred.

Wyatt râde.

– Ai dreptate. Iau ce-mi pică.

– Bei prea mult. Pune și apă în vin.

– Ar fi putut fi altfel.

– Toate ar fi putut fi altfel.

– Domnia ta nu te gândești niciodată la trecut.

– Nu vorbesc niciodată despre el.

– Trimite-mă undeva, pledează Wyatt.

– O să o fac. Când regele va avea nevoie de un ambasador.

– Este adevărat că Medici au cerut mâna prințesei Maria?

– Nu a prințesei Maria, vrei să zici a lui Lady Maria. I-am zis regelui să se gândească la asta. Dar nu sunt destul de mari pentru el. Știi, dacă Gregory ar fi arătat vreun interes pentru bănci, i-aș căuta o mireasă la Florența. Ar fi plăcut să am în casă o italiancă.

– Trimite-mă înapoi acolo. Undeva unde pot să fiu de folos, pentru domnia ta sau pentru rege, căci sunt inutil și mai rău decât inutil pentru mine, și nu sunt necesar pentru plăcerea nimănui.

– Oh, pe oasele albite ale lui Becket, zice el. Încetează să te mai compătimești.

Norfolk are propriile păreri legate de prietenii reginei. Zdrăngănește puțin în vreme ce și le exprimă, relicvele lui clincăne, sprâncenele lui cenușii și zburlite se mișcă deasupra ochilor larg deschiși. Bărbații ăștia, spune el, bărbații ăștia care se țin după femei! Norris, aveam o părere mai bună despre el! Și fiul lui Henry Wyatt! Scriu versuri. Cântă. Trăncănesc din gură.

– Ce sens are să vorbești cu femeile? întreabă el sincer mirat. Cromwell, tu nu vorbești cu femeile, nu-i așa? Adică, totuși, care ar fi subiectul? Ce ai găsi de zis?

O să vorbesc cu Norfolk, să hotărască el când se întoarce din Franța; cere-i să o sfătuiască pe Anne să fie prudentă. Francezii se întâlnesc cu papa la Marsilia și, în lipsa propriei prezențe, Henric trebuie să fie reprezentat de cel mai important nobil. Gardiner se află deja acolo. Pentru mine, fiecare zi este o sărbătoare, îi spune lui Tom Wyatt, când ăștia doi sunt plecați.

– Cred că Henric s-ar putea să-și găsească o nouă preocupare până atunci, spune Wyatt.

În zilele următoare, el urmărește privirea lui Henric, care zăbovește asupra diferitelor doamne de la curte. Nu se citește nimic în ea, poate cu excepția interesului speculativ al bărbatului; numai Cranmer consideră că dacă te uiți de două ori la o femeie trebuie să te însori cu ea. Îl privește pe rege dansând cu Lizzie Seymour, cu mâna zăbovindu-i pe talia ei. O vede pe Anne privindu-i, cu expresia rece, încordată.

A doua zi, îi împrumută lui Edward Seymour niște bani, în condiții foarte avantajoase.

În diminețile umede de toamnă, când încă nu s-a luminat de-a binelea, slujitorii lui ies afară devreme, în pădurea umedă, plină de apă. Nu poți să faci *torta di funghi*, dacă nu culegi ingredientele proaspete.

Richard Riche sosește la ora opt, cu chipul uimit și îngrijorat.

– M-au oprit la poartă, sir, și m-au întrebat: unde ți-e desaga cu ciuperci? Nimeni nu vine fără ciuperci. Riche se simte ofensat. Nu cred că l-ar fi întrebat pe lordul cancelar de ciuperci.

– A, ba ar fi făcut-o, Richard. Însă peste o oră tu o să le mănânci cu ouă și cu smântână, iar lordul cancelar, nu. Ne apucăm de treabă?

Pe parcursul lunii septembrie, îi adunase pe preoții și pe călugării care fuseseră apropiați de Fecioară. El și Sir Pungă studiază hârtiile și conduc interogatoriile. Nici nu ajung bine clericii în temniță, că încep să se dezică de ea, să se dezică unii de alții: nu am crezut niciodată în ea, părintele Cutare m-a convins, eu n-am vrut niciodată să am necazuri. Cât despre legăturile lor cu nevasta lui Exeter, cu Caterina, cu Maria – fiecare neagă propria implicare și se grăbește să arunce vina pe fratele lui întru Hristos. Oamenii Fecioarei au fost în contact permanent cu casa Exeter. Ea însăși a fost la multe dintre așezămintele monastice

importante din regat – la Abația Syon, la așezământul din Sheen, la așezământul franciscan de la Richmond. El știe asta fiindcă are multe contacte printre călugării nemulțumiți. În fiecare mănăstire sunt câțiva, iar el îi caută pe cei mai inteligenți. Caterina nu s-a întâlnit personal cu călugărița. De ce ar face-o? Îl are pe Fisher ca să acționeze ca intermediar, și pe Gertrude, nevasta lordului Exeter.

– Îmi vine greu să cred, spune regele, că Henry Courtenay mă va trăda. Un cavaler al Ordinului Jartierei, un om excepțional în turniruri, prietenul meu de când eram copii. Wolsey a încercat să ne despartă, dar nu a reușit. Râde. Brandon, îți amintești de Greenwich, de Crăciun, oare ce an era? Îți amintești de bătaia cu bulgări?

Asta e problema când ai de-a face cu ei, cu oameni care vorbesc mereu despre descendențe străvechi, despre prietenii din copilărie și despre lucruri care s-au întâmplat când tu încă făceai negoț cu lână la bursa din Anvers. Le bagi dovezile sub nas și ei încep să devină lăcrimoși, amintindu-și de bătăi cu bulgări.

– Uite ce-i, spune Henric, nevasta lui Courtenay este de vină. Când va afla totul despre faptele ei, o să vrea să scape de ea. Este nestatornică și slabă, cum sunt toate femeile, ușor de convins să facă tot felul de urzeli.

– Așadar, iertați-o, zice el. Dați-i o indulgență. Faceți-i pe oamenii ăștia să vă fie îndatorați, dacă vreți să-și uite sentimentele prostești pentru Caterina.

– Crezi că poți cumpăra inimile? întreabă Charles Brandon.

Din glasul lui se simte că ar fi trist dacă răspunsul ar fi da.

El se gândește: inima este ca orice alt organ, poți s-o cântărești într-o balanță.

– Nu oferim un preț în bani. Am destule dovezi ca să chem la proces toată familia Courtenay, pe toți oamenii lui Exeter. Dacă nu facem asta, le oferim libertatea și pământurile. Le dăm o șansă să-și recupereze onoarea numelui.

– Bunicul lui l-a părăsit pe Richard cel Cocoșat ca să intre în serviciul tatălui meu.

– Dacă îi iertăm, o să ne ia drept proști, spune Charles.

– Nu cred, milord. Tot ce o să facă de acum încolo o să fie sub supravegherea mea.

– Și familia Pole, lordul Montague: ce propui în cazul lor?

– Nu trebuie să creadă că va fi iertat.

– Să-l fierbem un pic în suc propriu? zice Charles. Nu sunt sigur că-mi place modul tău de a te purta cu nobilii.

– O să-și primească porția, intervine regele. Taci, milord, trebuie să mă gândesc.

O pauză. Poziția lui Brandon este prea complicată ca s-o susțină cu glas tare. Ar vrea să spună: tratează-i ca pe niște trădători, Cromwell, dar ai grijă să-i măcelărești cu respect. Brusc, chipul i se luminează.

– Ah, acum îmi amintesc de Greenwich. A fost o zăpadă până la genunchi în anul acela. Ah, ce tineri eram, Harry. Nu mai sunt acum zăpezi cum erau în tinerețea noastră.

El își adună hârtiile și se scuză să plece. După-amiaza se anunță a fi un moment al amintirilor, iar el are treburi de făcut.

– Rafe, du-te la West Horsley. Spune-i nevestei lui Exeter că regele crede că toate femeile sunt schimbătoare și slabe – deși aș fi crezut că are destule dovezi care arată contrariul. Spune-i să aștearnă în scris că nu are minte nici cât o găină. Spune-i să susțină că este extrem de ușor de indus în eroare, chiar și pentru o femeie. Spune-i să se umilească. Sfătuiește-o ce cuvinte să folosească. Știi tu cum s-o faci. Nimic nu poate fi prea umil pentru Henric.

Este un anotimp al umilinței. De la Marsilia vin zvonuri că regele Francisc a căzut la picioarele papei și i-a sărutat încălțările. Când aude una ca asta, Henric urlă obscenități și rupe în bucăți misiva.

El adună hârtiile, le așază pe masă și citește scrisoarea.

– Francisc și-a ținut cuvântul dat, totuși, spune el. Surprinzător. L-a convins pe papă să-și suspende bula de excomunicare. Anglia are parte de-un respiro.

– Aș vrea ca papa Clement să fie mort, rostește Henric. Dumnezeu știe că a avut o viață mizerabilă și tot timpul a fost bolnav, așa că ar trebui să moară. Uneori mă rog ca și Caterina să ajungă la ceruri. Este greșit?

– Dacă pocniți din degete, Maiestate, o sută de preoți vor veni de îndată să vă spună ce este bine și ce rău.

– Se pare că eu prefer să aud asta de la tine. Henric este gânditor, cufundat într-o tăcere morocănoasă, crispată. Dacă moare Clement, cine îi va urma?

– Eu aș paria pe Alessandro Farnese.

– Serios? Henric se îndreaptă de spate. Se fac pariuri?

– Dar șansele sunt mici. A împărțit atâtea mite găștii de la Roma în toți anii ăștia, că o să-i terorizeze pe cardinali când va veni vremea.

– Amintește-mi câți copii are.

– Eu știu de patru.

Regele privește tapiseria de pe peretele alăturat, unde femei cu umeri dalbi pășesc cu picioarele goale pe un covor de flori de primăvară.

– S-ar putea să am curând alt copil.

– V-a spus regina?

– Încă nu.

Dar el vede, toți vedem, culoarea din obrajii lui Anne, trupul alunecos ca mătasea, tonul poruncitor din vocea ei când împarte favoruri și recompense celor din jur. În această ultimă săptămână, au fost mai multe recompense decât priviri întunecate, și soția lui Stephen Vaughan, care este în suita ei, spune că nu i-a venit ciclul.

– Nu i-a venit… spune regele și roșește ca un școlar.

Traversează camera, își deschide brațele și îl cuprinde, strălucitor ca o stea, cu mâinile lui mari pline de inele sclipitoare prinzându-i catifeaua neagră a hainei.

– De data asta este sigur. Anglia este a noastră.

Arhaic, acest strigăt pornit din inimă: de parcă s-ar afla pe câmpul de luptă, între flamuri însângerate, cu coroana aruncată într-un tufiș țepos, cu dușmanii morți la picioare.

El se desprinde ușor, zâmbind. Desface memoriul pe care îl strânsese în pumn când regele îl cuprinsese; fiindcă nu așa se îmbrățișează bărbații, ci își frământă unii altora pumnii, de parcă vor să se pună la pământ. Henric îl strânge de braț și continuă:

– Thomas, parcă am prins în brațe un dig. Din ce ești făcut? Ia hârtia și rămâne cu gura căscată. Asta trebuie să facem în dimineața asta? Lista asta?

– Nu-s mai mult de cincizeci de puncte. O să o parcurgem repede.

Tot restul zilei, Henric nu-și poate stăpâni un zâmbet. Cui îi pasă de Clement și de bulele lui? Ar putea tot atât de bine să stea în mijlocul străzii și să lase lumea să arunce cu pietre în el. Ar putea tot atât de bine să stea sub ghirlandele de Crăciun – pe care le dăm cu făină în anii când nu e zăpadă – și să cânte: „Hei, vere, la, la, la/ Sub copacii verzi."

Într-o zi rece de la sfârșitul lui noiembrie, Fecioara și vreo șase dintre susținătorii ei principali fac penitență la Catedrala St Paul. Stau încătușați și cu picioarele goale în vântul mușcător. Mulțimea adunată e numeroasă și gălăgioasă, slujba, însuflețită, plină de amănunte legate de ce a făcut Fecioara în plimbările ei nocturne, când surorile ei întru religie dormeau, și ce povești sinistre despre diavoli a spus ca să-și țină adepții cuprinși de venerație. Confesiunea ei este citită cu glas tare, și la final ea le cere londonezilor să se roage pentru ea și imploră mila regelui.

Acum este greu de recunoscut fata ciolănoasă pe care au ținut-o la Lambeth. Arată stoarsă de vlagă și cu zece ani mai bătrână. Nu a fost rănită – el nu ar accepta să se întâmple asta unei femei – și, de fapt, toți i-au vorbit fără duritate; dificil a fost

să împiedice ca zvonurile și plăsmuirile să complice povestea, astfel încât jumătate din Anglia să fie atrasă în ea. Pe singurul preot care a persistat în minciună l-a închis împreună cu un informator; omul era întemnițat pentru crimă și imediat părintele Rich s-a apucat să-i salveze sufletul și să-i interpreteze profețiile Fecioarei, dorind să-l impresioneze cu numele oamenilor importanți pe care îi cunoștea de la curte. Demn de milă. Dar fusese necesar să se organizeze acest spectacol, și apoi să-l ducă la Canterbury, astfel încât sora Elizabeth să poată face mărturisirea în propriul fief. Este necesar să se risipească influența pe care o au acești oameni care vorbesc despre sfârșitul lumii și ne amenință cu molime și cu damnarea veșnică. Este necesar să se risipească teroarea pe care o creează.

Thomas Morus se află acolo, înghesuindu-se printre demnitarii orașului; acum își croiește drum către el, în vreme ce predicatorii coboară și prizonierii sunt coborâți de pe platformă. Morus își freacă mâinile înghețate și suflă în ele.

– Crima ei este că a fost folosită.

El se gândește: cum de te-a lăsat Alice să ieși fără mănuși?

– După toate mărturisirile pe care le-am obținut, spune el, tot nu pot să înțeleg cum a ajuns aici, pe un eșafod public de la St Paul, venind tocmai de la marginea mlaștinilor. În mod sigur nu a scos nici un ban din asta.

– Cum o să încadrezi acuzațiile?

Tonul lui Morus este neutru, interesat, ca de la avocat la avocat.

– Legea comună nu se ocupă de femei care spun că pot să zboare sau să trezească morții. O să fac în parlament o propunere de proscripție. Acuzații de trădare pentru făptași. Pentru complici, închisoare pe viață, confiscarea averii, amenzi. Regele va fi precaut, cred. Chiar milos. Sunt interesat mai degrabă de descoperirea planurilor acestor oameni decât de obținerea de pedepse.

Nu vreau un proces cu zeci de acuzați și sute de martori, care să blocheze ani de zile tribunalele.

Morus ezită.

– Haide, spune el, la fel procedai și tu când erai cancelar.

– S-ar putea să ai dreptate. Oricum, eu nu am nici un amestec.

O pauză. Morus continuă:

– Haide, Thomas. *Pentru numele lui Dumnezeu, știi asta.*

– Câtă vreme regele o știe… Trebuie să-l facem să păstreze în minte limpede ideea asta. Poate o scrisoare din partea ta, în care să te interesezi de prințesa Elisabeta.

– Pot să fac asta.

– Din care să reiasă clar că îi accepți drepturile și titlul.

– Nu e greu. Noua căsătorie a fost înfăptuită și trebuie acceptată.

– Nu crezi că ai putea să aduci și niște laude?

– De ce ar vrea regele ca alți bărbați să-i laude nevasta?

– Să presupunem că ai scrie o scrisoare deschisă. Să spui că ai văzut lumina în chestiunea jurisdicției naturale a regelui asupra bisericii. Se uită în direcția locului unde prizonierii sunt urcați în căruțele care îi așteaptă. Îi duc înapoi la Turn acum. Face o pauză. Nu trebuie să mai zăbovești pe aici. Hai la mine la masă.

– Nu. Morus clatină din cap. Prefer să fiu suflat de vânt pe râu și să mă întorc acasă flămând. Dacă aș putea să mă încred că-mi vei pune în gură numai mâncare – dar îmi vei pune și vorbe.

El îl privește cum se amestecă în mulțimea de oameni care se îndreaptă spre casă. Se gândește: Morus e prea mândru ca să-și renege poziția. Îi este teamă că o să-și piardă credibilitatea în fața cărturarilor din Europa. Trebuie să găsim o cale să o facă, una care să nu presupună umilirea. Cerul este limpede acum, de un albastru de lazulit fără pată. Grădinile londoneze abundă de fructe. Îi așteaptă o iarnă necruțătoare. Dar simte o forță gata să se dezlănțuie, ca primăvara într-un copac mort. Pe măsură ce cuvântul Domnului se răspândește, ochii oamenilor se deschid spre noi adevăruri. Până acum, la fel ca Helen Barre, auziseră de

Noe și de Potop, dar nu de Sfântul Pavel. Puteau să înșire patimile Fecioarei Maria și să spună cum sunt cei damnați duși în iad. Dar nu știau variatele miracole și ziceri ale lui Hristos, nici cuvintele și faptele apostolilor, oameni obișnuiți care, la fel ca săracii Londrei, aveau meșteșuguri simple, fără cuvinte. Povestea este mult mai mare decât își închipuiseră ei. El îi zice nepotului său Richard: nu poți să le spui oamenilor doar o parte a poveștii și apoi să te oprești, sau să le spui doar părțile pe care le vrei tu. Ei și-au văzut religia zugrăvită pe pereții bisericilor, sau cioplită în piatră, dar acum penița Domnului este pregătită și El este gata să-și scrie cuvintele în cărțile inimilor lor.

Dar pe aceleași străzi, Chapuys vede mișcări de răscoală, un oraș gata să-și deschidă porțile în fața împăratului. El nu a fost prezent în timpul jefuirii Romei, dar sunt nopți când visează asta, de parcă ar fi fost acolo: pântece negre spintecate pe caldarâmul antic, oameni pe jumătate morți aruncați în fântâni, dangătul clopotelor prin ceața bălților, flăcările torțelor incendiatorilor lingând zidurile. Roma căzuse și, cu ea, tot ce cuprindea; nu invadatorii, ci chiar papa Iulius fusese cel care dărâmase vechea basilică a Sfântului Petru, aflată acolo de o mie două sute de ani, pe locul unde împăratul Constantin săpase primul șanț, primele douăsprezece căușe de pământ, unul pentru fiecare apostol; unde martirii creștini, cusuți în piei de animale sălbatice, fuseseră sfâșiați de câini. Săpase șapte metri ca să pună noile fundații, printr-o necropolă, prin douăsprezece secole de cenușă și oase de pește, lopețile muncitorilor săi sfărâmând țestele sfinților. În locul unde martirii sângeraseră, se găseau blocuri albe ca stafiile: marmură, așteptându-l pe Michelangelo.

Pe stradă vede un preot ducându-și hostia, probabil în drum către un londonez muribund; trecătorii își descoperă capetele și îngenunchează, dar un băiat se apleacă pe o fereastră de deasupra și strigă în batjocură:

– Arată-ni-l pe Hristos-a-nviat. Arată-ni-l pe Hopa Mitică.

El ridică privirea; chipul băiatului, înainte să dispară, este însufleţit de furie.

Îi spune lui Cranmer: oamenii ăştia au nevoie de o autoritate adevărată, una căreia să i se supună cum se cuvine. Timp de secole, Roma le-a cerut să creadă ceea ce numai copiii ar putea crede. Desigur, li se va părea mai firesc să se supună unui rege englez, care îşi va exercita puterea conform parlamentului şi lui Dumnezeu.

La două zile după ce îl văzuse pe Morus tremurând la slujbă, transmite lui Lady Exeter iertarea regelui. Aceasta vine însoţită de câteva cuvinte usturătoare din partea monarhului, adresate soţului doamnei. Este ziua Sfintei Ecaterina: în onoarea sfintei ameninţate cu martiriul pe roată, toţi mergem în cerc către destinaţia noastră. Cel puţin în teorie. El nu a văzut niciodată pe cineva cu vârsta de peste doisprezece ani făcând aşa ceva.

Este o senzaţie de putere care stă să erupă, o putere care pătrunde până la os, ca tremurul pe care îl simţi în coada unui topor când îl iei în mână. Poţi lovi sau poţi să nu o faci, dar dacă alegi să nu dai lovitura, simţi totuşi înlăuntrul trupului rezonanţa lucrului nefăcut.

A doua zi, la Hampton Court, fiul regelui, ducele de Richmond, se însoară cu fiica lui Norfolk, Mary. Anne a aranjat acest mariaj, pentru gloria familiei Howard; de asemenea, pentru a-l împiedica pe Henric să-şi însoare bastardul, în chip avantajos pentru băiat, cu vreo prinţesă din străinătate. L-a convins pe rege să renunţe la dota magnifică pe care ar fi aşteptat-o şi, triumfătoare în toate scopurile urmărite, Anne participă la dans, cu chipul subţire îmbujorat, cu părul strălucitor împletit cu diamante. Henric nu-şi poate lua ochii de la ea, şi nici el.

Richmond atrage toate celelalte priviri, zburdând ca un mânz, arătându-şi găteala de nuntă, răsucindu-se, sărind, săltând şi mergând ţanţoş. Uită-te la el, spun doamnele mai în vârstă, şi poţi

vedea cum era odinioară taică-său: strălucirea aceea perfectă, pielea subțire ca a unei fete.

– Master Cromwell, cere el, spune-i regelui, tatăl meu, că vreau să trăiesc cu nevasta mea. El spune că eu o să mă întorc acasă, iar Mary o să stea cu regina.

– Regele se preocupă de sănătatea domniei tale, milord.

– O să împlinesc cincisprezece ani.

– Mai e o jumătate de an până la aniversare.

Expresia veselă de pe chipul băiatului dispare, înlocuită de una împietrită.

– O jumătate de an nu înseamnă nimic. Un bărbat de cincisprezece ani este priceput.

– Așa am auzit, intervine Lady Rochford, stând nepăsătoare lângă tânăr. Regele, tatăl tău, a adus martori la curte care să spună că fratele său putea să ducă fapta la bun sfârșit la cincisprezece ani, și încă de mai multe ori pe noapte.

– Trebuie să ne gândim și la sănătatea miresei.

– Nevasta lui Brandon este mai tânără decât mine, și el o are.

– De fiecare dată când o vede, intervine Lady Rochford, dacă e să judec după expresia uimită de pe chipul ei.

Richmond se pregătește pentru o discuție lungă în contradictoriu, apărându-și poziția printr-un precedent: este felul tatălui său de a argumenta.

– Stăbunica mea, Lady Margaret Beaufort, nu l-a născut la treisprezece ani pe prințul care avea să fie Henric Tudor?

Bosworth, drapelele zdrențuite, câmpul însângerat; cearșaful pătat al maternității. De unde venim cu toții, se gândește el, dacă nu din aceeași înțelegere secretă: iubito, cedează-mi.

– Nu am auzit ca asta să-i fi îmbunătățit sănătatea, spune el, sau temperamentul. După aceea nu a mai avut nici un copil. Brusc, se simte prea epuizat să se certe; așa că i-o retează scurt, cu vocea inexpresivă și obosită: Fii rezonabil, milord. Odată ce ai făcut-o, o să vrei s-o faci tot timpul. Vreme de vreo trei ani.

Atâta durează. Iar tatăl domniei tale are alte gânduri în ceea ce te privește. S-ar putea să te trimită să ții curtea la Dublin.

– Ia-o ușor, mielușelule, spune Jane Rochford. Există tot felul de metode. Un bărbat se întâlnește întotdeauna cu o femeie, dacă ea vrea.

– Pot să-ți vorbesc ca prieten, Lady Rochford? Riști să provoci supărarea regelui dacă te amesteci în treaba asta.

– A, face ea liniștită, Henric îi iartă orice unei femei drăguțe. Ei caută să facă doar ceva ce este firesc.

– De ce trebuie să trăiesc ca un călugăr? se plânge băiatul.

– Ca un călugăr? Ăștia o fac ca iepurii. Master Cromwell aici de față poate să-ți confirme.

– Poate că doamna asta, regina, zice Richmond, este cea care dorește să ne țină despărțiți. Nu vrea ca regele să aibă un nepot, înainte să aibă un fiu.

– Dar nu știi încă? Jane Rochford se întoarce spre el. Nu ți-a ajuns la urechi că La Ana este *enceinte?*

Ea îi spune pe numele pe care i l-a dat Chapuys. El vede cum chipul băiatului exprimă o disperare totală.

– Mi-e teamă că până la vară îți vei pierde locul, iubitule, continuă Jane. Odată ce se naște un fiu legal, poți să te împerechezi după placul inimii. Nu vei domni niciodată, și odraslele tale nu vor moșteni nimic.

Nu se întâmplă prea des să vezi cum sunt distruse speranțele unui prințișor într-o clipă, cât îți ia să stingi între degete flacăra unei lumânări: cu aceeași mișcare calculată, născută parcă din obișnuință. Și nici măcar nu și-a lins degetele.

Cu chipul boțit, Richmond rostește:

– Se poate să fie tot o fată.

– Este aproape un act de trădare să gândești astfel, spune Lady Rochford. Și dacă o să fie, va mai face un al treilea copil și pe al patrulea. Am crezut că nu o să mai rămână însărcinată, dar m-am înșelat, Master Cromwell. Acum a dovedit de ce este în stare.

Cranmer se află la Canterbury, păşind cu picioarele goale pe o fâşie de nisip către întronarea sa ca primat al Angliei. Odată ceremonia încheiată, desfiinţează stăreţia Bisericii lui Hristos, ai cărei membri o încurajaseră atât de tare pe prezicătoarea cea falsă. Ar putea dura mult să cerceteze fiecare călugăr şi povestea lui. Rowland Lee se duce în acel târg ca să urgenteze lucrurile, cu Gregory pe urme; aşa că el rămâne la Londra şi citeşte o scrisoare de la fiul său, care nu este nici mai lungă, nici mai plină de informaţii decât epistolele lui de şcolar: „Cam atât acum, din lipsă de timp."

Îi scrie lui Cranmer să se arate milostiv cu comunitatea de acolo, căci nu s-a întâmplat nimic mai rău decât că s-au lăsat induşi în eroare. Iartă-l pe călugărul care a aurit scrisoarea Magdalenei. Aş sugera să dea regelui un dar în bani: trei sute de lire îi vor fi pe plac. Desfiinţează Biserica lui Hristos şi întreaga dioceză; Warham a fost arhiepiscop vreme de treizeci de ani, familia lui este adânc înrădăcinată, fiul lui bastard este arhidiacon, mătură-i pe toţi. Pune în loc oameni de acasă: oameni trişti din partea de est din Midlands, formaţi sub ceruri mai serioase.

Sub birou, simte ceva sub talpă, ceva la care a evitat să se gândească. Îşi împinge scaunul înapoi; este jumătate de şoarece, un cadou de la Marlinspike. Îl ridică şi se gândeşte la Henry Wyatt, cum mânca animale în celula lui. Se gândeşte la cardinal, plin de strălucire la Cardinal College. Aruncă şoarecele în foc. Cadavrul sfârâie şi se zbârceşte, iar oasele ard cu un mic pocnet gol. El ia tocul şi îi scrie lui Cranmer: scapă de oamenii aceia de la Oxford din dioceza domniei tale şi pune în loc oamenii de la Cambridge pe care îi cunoaştem.

Îi scrie fiului său: vino acasă să petreci cu noi Anul Nou.

Decembrie: cu trăsăturile ei ascuţite îngheţate, pe fondul luminii albastre răspândite de zăpadă, Margaret Pole pare desprinsă din vitraliul unei biserici, cu aşchii de sticlă prinse pe rochie;

de fapt, acele frânturi sunt diamante. A făcut-o pe contesă să vină la el, iar acum ea îl privește pe sub pleoapele grele, îl privește de-a lungul nasului ei lung de Plantagenet, iar cuvântul ei de întâmpinare, limpede ca gheața, umple încăperea.

– Cromwell.

Doar atât. Intră direct în subiect:

– Prințesa Maria. De ce trebuie să plece din casa din Essex?

– Lordul Rochford o vrea pentru sine. Este un ținut bun pentru vânătoare. Maria se va alătura casei regale a surorii ei de la Hatfield. Acolo nu o să aibă nevoie de propriii servitori.

– Mă ofer să-mi păstrez locul în casa ei pe propria mea cheltuială. Nu mă poți împiedica să o slujesc.

Pune-mă la încercare.

– Eu doar execut dorințele regelui și bănuiesc că și domnia voastră, la fel ca mine, sunteți nerăbdătoare să le îndepliniți.

– Acestea sunt dorințele concubinei. Nu credem, eu și prințesa, că sunt propriile dorințe ale regelui.

– Trebuie să faceți un efort de credință.

Ea îl privește de sus, de pe piedestal: este fiica lui Clarence, nepoata bătrânului rege Eduard. Pe vremea ei, oamenii ca el îngenuncheau când se adresau femeilor ca ea.

– Am fost în suita reginei Caterina în ziua când s-a măritat. Pentru prințesă, sunt ca o a doua mamă.

– Pe sângele lui Hristos, doamnă, credeți că are nevoie de o a doua mamă? Cea pe care o are o să o omoare.

Se uită țintă unul la celălalt, de-a lungul abisului.

– Lady Margaret, dacă îmi permiteți să vă dau un sfat… loialitatea familiei voastre e pusă sub semnul îndoielii.

– Așa spui tu. De aceea mă desparți de Maria, drept pedeapsă. Dacă ai destule dovezi să mă acuzi, atunci trimite-mă în Turn alături de Elizabeth Barton.

– Asta ar fi cu totul împotriva dorințelor regelui. Vă respectă mult, doamnă. Originea, vârsta.

– Nu are nici o dovadă.

– În iunie anul trecut, imediat după încoronarea reginei, fiul domniei voastre, lordul Montague, și fiul Geoffrey Pole au luat masa cu Lady Maria. La nici două săptămâni după aceea, Montague a luat masa cu ea încă o dată. Mă întreb despre ce au discutat.

– Serios?

– De fapt, nu, răspunde el, zâmbind. Băiatul care le-a servit sparanghelul era omul meu. Băiatul care le-a tăiat caisele felii era tot omul meu. Au vorbit despre împărat, despre invazie, cum poate fi convins s-o facă. Așa că vedeți, Lady Margaret, toată familia domniei voastre datorează mult răbdării mele. Sper că pe viitor îl vor răsplăti pe rege cu loialitate.

Nu continuă: am de gând să-ți folosesc fiii împotriva fratelui lor din străinătate pus pe rele. Nu spune: fiul tău Geoffrey este pe statul meu de plată. Geoffrey Pole este un om violent, instabil. Nu știi cum o să reacționeze. În acel an îl plătise cu patruzeci de lire ca să meargă pe drumul lui Cromwell.

Contesa surâde cu dispreț.

– Prințesa nu o să-și abandoneze căminul fără proteste.

– Lordul de Norfolk are de gând să se ducă la Beaulieu ca să-i comunice schimbarea aranjamentelor. Desigur, poate să-l sfideze.

El îl sfătuise pe rege: lăsați-o pe Maria să-și păstreze toate drepturile de prințesă, nu-i luați nimic. Nu-i dați vărului ei împăratul un motiv să pornească război.

Henric urlase:

– O să te duci tu la regină să-i propui ca Maria să-și păstreze titlul? Fiindcă îți zic eu, Master Cromwell, eu nu am de gând s-o fac. Și dacă o să se enerveze foarte tare – așa cum o să se întâmple – și se îmbolnăvește și pierde copilul, tu vei fi răspunzător! Și nu o să dau dovadă de milă!

Afară, lângă ușa salonului de primire al regelui, el se sprijină de perete. Își dă ochii peste cap și îi spune lui Rafe.

– Doamne sfinte, nu-i de mirare că lordul cardinal a îmbătrânit înainte de vreme. Dacă își închipuie că din cauza enervării poate să piardă copilul, probabil că sarcina nu e foarte înaintată. Săptămâna trecută eram frați de cruce, săptămâna asta mă amenință că mă așteaptă un sfârșit sângeros.

– E un lucru bun că nu ești precum cardinalul, zice Rafe.

Într-adevăr. Cardinalul se aștepta la recunoștință din partea prințului său, și îi era dat să fie dezamăgit. În pofida tuturor aptitudinilor lui, era un om dominat de emoții, care îl epuizau. El, Cromwell, nu mai este supus capriciilor propriului temperament și nu obosește aproape niciodată. Obstacolele vor fi îndepărtate, furiile vor fi domolite, nodurile, desfăcute. Acum, spre sfârșitul anului 1533, spiritul îi este hotărât, voința – puternică, chipul – imperturbabil. Curtenii văd că el poate modela evenimente, le poate forma. Poate stăpâni temerile altor oameni, le poate oferi sentimentul stabilității într-o lume care se cutremură: acest popor, această dinastie, această insulă mizerabilă și ploioasă de la capătul lumii.

Ca să se relaxeze la sfârșitul zilei, cercetează posesiunile în pământuri ale Caterinei și se gândește ce poate reîmpărți. Sir Nicholas Carew, care nu îi place nici pe el și nici pe Anne, este uimit să primească un pachet de concesiuni, inclusiv două moșii grase din Surrey, alăturate proprietăților pe care deja le deține la țară. Carew caută să-l întâlnească pentru a-și exprima mulțumirile; trebuie să-l întrebe pe Richard, care îi ține acum agenda, și Richard îi găsește loc după două zile. Așa cum spunea cardinalul, deferența înseamnă să-i faci pe oameni să aștepte.

Când vine Carew, el își aranjează fața. Rece, preocupat, curteanul perfect, se străduiește să zâmbească. Rezultatul este un surâs feciorelnic, nelalocul lui, deasupra bărbii luxuriante.

– A, sunt convins că meritați, zice el, ridicând nepăsător din umeri. Sunteți prieten din copilărie cu Maiestatea Sa și nimic nu-i face o plăcere mai mare decât să-și răsplătească prietenii. Soția

domniei voastre ține legătura cu Lady Mary, nu-i așa? Sunt apropiate? Cereți-i, rostește el blând, să-i dea tinerei un sfat bun. S-o avertizeze să se supună tuturor dorințelor regelui. Zilele astea este lipsit de răbdare și nu pot răspunde pentru consecințele unei sfidări.

Deuteronomul ne spune: mita orbește ochii înțelepților. Carew nu este deosebit de înțelept, după părerea lui, dar principiul se aplică; și dacă nu e tocmai orbit, arată cel puțin amețit.

– Considerați că-i un cadou timpuriu de Crăciun, îi spune, zâmbind și împinge hârtiile peste birou.

La Austin Friars se dărâmă cămările și sunt construite odăi trainice. Sărbătorile se vor ține la Stepney. Aripile de înger sunt mutate acolo; el vrea să le păstreze până când se vor potrivi unui alt copil din casă. Le vede cum sunt mutate, tremurând în lințoliul lor subțire de pânză, și privește cum steaua de Crăciun este încărcată într-o căruță.

– Cum funcționează mașinăria asta barbară? întreabă Christophe.

El scoate una dintre mânecile de pânză și îi arată materialul poleit.

– Sfântă Fecioară! exclamă băiatul. Steaua care ne conduce la Betleem. Credeam că e un instrument de tortură.

Norfolk se duce la Beaulieu ca să-i spună lui Lady Maria că trebuie să se mute la moșia de la Hatfield și să-i fie însoțitoare micii prințese, să trăiască sub autoritatea lui Lady Anne Shelton, mătușa reginei. Relatează pe un ton îndurerat ceea ce a urmat.

– Mătușa reginei? replică Maria. Nu există decât o regină, și aceea e mama mea.

– Lady Maria… spune Norfolk, și cuvintele lui o fac să izbucnească în lacrimi și să fugă să se încuie în camera ei.

Suffolk se duce în țară la Buckden, ca să o convingă pe Caterina să se mute în altă casă. Ea a auzit că au de gând să o trimită undeva unde este și mai multă umezeală decât la Buckden,

și spune că umezeala o va ucide, așa că și ea se încuie în cameră, zăngănind zăvoarele și strigându-i lui Suffolk în trei limbi să plece. Nu se va duce nicăieri, continuă ea, doar dacă el nu este pregătit să spargă ușa și s-o lege cu frânghii ca să o ducă de acolo. Lucru care, consideră Charles, este puțin cam exagerat.

Brandon se autocompătimește când scrie la Londra ca să ceară instrucțiuni: un bărbat cu o nevastă de paisprezece ani care îl așteaptă, să-și petreacă astfel sărbătorile! Când scrisoarea lui este citită cu glas tare în consiliu, el, Cromwell, izbucnește în râs. Și intră în noul an cu această stare de veselie pură.

Pe drumurile din regat umblă o tânără femeie care spune că este prințesa Maria și că tatăl ei a aruncat-o afară, să cerșească. A fost văzută în nord, la York, și în est, la Lincoln, și oamenii simpli din aceste comitate îi oferă adăpost și mâncare și îi dau bani ca să-și vadă de drum. El nu știe ce ar face cu ea dacă ar prinde-o. Este destulă pedeapsă să iei pe umeri povara unei profeții și să fii lipsită de ocrotire pe drumurile de iarnă. Și-o imaginează, o siluetă cenușie, măruntă, îndepărtându-se greoi spre orizont, de-a lungul câmpurilor plate și noroioase.

III
Ochi de pictor
1534

Când Hans îi aduce la Austin Friars portretul terminat, el ezită să-l privească. Își amintește cum spunea Walter: uită-te la mine, băiete, când îmi spui o minciună.

Se uită la marginea de jos a tabloului și își lasă privirea să urce încet. O pană, foarfece, hârtii, sigiliul lui într-un mic săculeț, un tom greu, legat în piele verde-închis. Hans îi ceruse să-i vadă Biblia, o dăduse deoparte, căci era prea simplă, prea uzată. El scotocise prin toată casa și găsise pe biroul lui Thomas Avery cel mai frumos exemplar pe care-l deținea. Este lucrarea călugărului Pacioli, cartea despre cum să-ți păstrezi cărțile, care îi fusese trimisă de bunii lui prieteni din Veneția.

Își vede mâna pictată, așezată pe birou înaintea lui, ținând în pumnul întredeschis o foaie de hârtie. Este ciudat – de parcă ar fi fost dezmembrat – să se privească bucată cu bucată, deget cu deget. Hans i-a făcut piele fină precum pielea de curtezană, dar mișcarea pe care a surprins-o, acea strângere a degetelor, este neșovăielnică, precum cea a unui măcelar când apucă satârul. Poartă turcoazul dat de cardinal.

La un moment dat a avut și el un inel cu turcoaz, dăruit de Liz când se născuse Gregory. Era un inel în formă de inimă.

Își înalță ochii spre propriul chip. Nu reprezintă o îmbunătățire față de chipul pictat de Jo pe oul de Paște. Hans îl înghesuise într-un spațiu mic, în spatele unui birou masiv. În timp ce Hans îi schița portretul, el avusese timp să mediteze, și gândurile îl duseseră departe, în altă țară. Dar nu poți urmări acele gânduri în spatele ochilor.

El ceruse să fie pictat în grădină. Hans replicase: numai gândul ăsta mă face să transpir. Haide să nu complicăm lucrurile, bine?

Este îmbrăcat cu hainele de iarnă. Înăuntrul lor, el pare făcut dintr-o substanță mai impenetrabilă, mai compactă decât restul oamenilor. Ca și cum ar purta o armură. El întrezărește ziua când s-ar putea să fie nevoit să o facă. Există oameni – în regat și în afară (acum nu numai în Yorkshire) – care l-ar înjunghia de îndată ce ar da cu ochii de el.

Mă îndoiesc, se gândește el, că ar putea străpunge până la inimă. Regele întrebase: din ce ești făcut?

Zâmbește. Însă pe chipul lui pictat nu e nici umbră de zâmbet.

– Bine. Se duce în camera alăturată. Puteți veni să-l vedeți.

Se înghesuie cu toții, împingându-se. Urmează o tăcere scurtă, cântăritoare, care se prelungește.

– Te-a făcut să arăți cam corpolent, unchiule, zice Alice. Mai mult decât era cazul.

– Așa cum ne-a demonstrat Leonardo, remarcă Richard, o suprafață curbă respinge mai bine o lovitură de tun.

– Nu cred că arătați așa, spune Helen Barre. Eu văd că trăsăturile sunt destul de realiste. Dar nu asta este expresia pe care o aveți pe chip.

– Nu, Helen, asta o păstrează pentru bărbați, afirmă Rafe.

– Omul împăratului este aici, intervine Thomas Avery. Poate să intre să se uite și el?

– Este bine-venit, ca întotdeauna.

Chapuys intră mândru și se așază în fața tabloului; se apleacă în față; sare înapoi. Poartă blănuri de jder deasupra veșmintelor de mătase.

– Doamne sfinte, șoptește Johane în dosul mâinii, seamănă cu o maimuță dansatoare.

– Oh, nu, mi-e teamă că nu, rostește Eustache. O, nu, nu, nu, nu, nu. Pictorului tău protestant i-a scăpat de data asta semnul caracteristic. Căci nimeni nu se gândește la tine ca fiind singur, Cremuel, ci într-o companie, studiind fețele altor oameni, de parcă tu însuți ai de gând să le pictezi. Îi faci pe ceilalți să se gândească nu la „cum arată?", ci la „cum arăt?".

Se îndepărtează rapid, apoi se răsucește, de parcă ar vrea să surprindă asemănarea în mișcare.

– Totuși. Privindu-ți portretul, omul își dă seama că nu ar vrea să te scoată din fire. Măcar în privința asta, cred că Hans și-a atins scopul.

Când Gregory se întoarce de la Canterbury, el îl duce să vadă singur portretul, îmbrăcat încă în haina de călărie, plină de noroiul drumului; dorește să-i afle părerea, înainte ca restul celor din casă să vorbească cu el.

– Mama ta spunea mereu că nu m-a ales pentru înfățișare. Când am primit portretul, am fost surprins să-mi dau seama că sunt vanitos. Mă imaginam cum eram când am plecat din Italia, cu douăzeci de ani în urmă. Înainte să te naști tu.

Gregory stă lângă el, umăr la umăr. Ochii îi poposesc asupra portretului. Nu spune nimic.

El este conștient că fiul lui a crescut mai înalt ca el: nu că asta ar fi foarte greu. Face un pas lateral, deși numai cu mintea, ca să-și privească fiul cu ochi de pictor: un băiat cu piele albă fină și ochi căprui, un înger zvelt de rangul doi dintr-o frescă împestrițată de umezeală, într-un oraș pe o colină, departe de aici. Și-l închipuie paj într-o pădure, călare, desenat pe un pergament, cu bucle negre prinse de o bandă îngustă de aur; în vreme ce tinerii din jurul lui

din ziua de azi, tinerii de la Austin Friars, sunt musculoși ca niște câini de luptă, cu părul tuns scurt și ochi ageri ca vârful de sabie. Se gândește: Gregory este așa cum trebuie să fie. Este tot ce am dreptul să sper: francheța, blândețea, rezerva și considerația cu care își ține pentru sine gândurile până când le formulează. Simte o asemenea tandrețe pentru băiat că mai că-i vine să plângă.

Se întoarce spre tablou.

– Mi-e teamă că Mark a avut dreptate.

– Cine e Mark?

– Un băiețaș prost care se ține după George Boleyn. L-am auzit odată spunând că semăn cu un ucigaș.

– Și nu știai asta? întreabă Gregory.

PARTEA A ȘASEA

I
Supremație
1534

În zilele de sărbătoare dintre Crăciun și Anul Nou, în timp ce curtea benchetuiește și Charles Brandon se află în ținuturile mlăștinoase strigând pe la uși, el îl citește pe Marsiglio din Padova. În anul 1324, Marsiglio ne-a făcut patruzeci și două de propuneri. După sărbătoarea de Bobotează, el se duce la Henric să-i prezinte câteva dintre ele. Pe unele regele le cunoaște, altele îi sunt necunoscute. Unele sunt potrivite în situația actuală; altele au fost înfierate drept eretice. Este o dimineață luminoasă, cu un frig pătrunzător, iar vântul care bate dinspre râu se simte pe față tăios ca un cuțit. Noi intrăm ușor, ca să ne încercăm norocul.

Marsiglio ne spune că atunci când Hristos a venit pe lume, nu a venit ca judecător ori conducător, ci ca supus: supus statului pe care l-a găsit. Nu a căutat să conducă, nici nu le-a transmis discipolilor lui misiunea să conducă. Nu a încredințat nici unuia dintre adepții lui mai multă putere decât altuia; dacă îți închipui că a făcut-o, mai citește o dată acele versete despre Petru. Iisus nu a făcut papi. Nu le-a dat discipolilor lui puterea de a face legi ori de a impune taxe, așa cum pretind oamenii bisericii că ar fi dreptul lor.

– Nu mi-amintesc să-l fi auzit pe cardinal vorbindu-mi despre asta, spune Henric.

– Dacă ați fi fost cardinal, ați fi făcut-o?

Întrucât Hristos nu le-a încredințat adepților săi puteri pământene, cum poate cineva să susțină că prinții de azi își trag puterea de la papă? De fapt, toți prinții sunt supuși, așa cum i-a lăsat Hristos. Este datoria prințului să stăpânească asupra trupurilor cetățenilor lui, să spună cine este căsătorit și cine poate să o facă, cine este bastard și cine, legitim.

De unde are prințul această putere și puterea de a aplica legea? O capătă prin organul legislativ, care acționează în numele cetățenilor. Vine din voința poporului, exprimată în parlament, și de aici derivă guvernarea monarhică a regelui.

Când el spune asta, Henric pare să-și ciulească urechile, ca și când ar vrea să audă sunetul poporului care se apropie ca să-l alunge din palat. El îl liniștește în această privință: Marsiglio nu dă nici o legitimitate rebelilor. Cetățenii se pot într-adevăr aduna ca să răstoarne un despot, dar el, Henric, nu este un despot; este un monarh care conduce în cadrul legii. Lui Henric îi place ca poporul să-l aclame atunci când străbate călare străzile din Londra, dar un prinț înțelept nu este întotdeauna și cel mai popular prinț; el știe asta.

Mai are și alte propuneri să-i facă. Iisus nu a acordat adepților săi pământuri sau drepturi exclusive, funcții, avansări. De toate aceste lucruri se ocupă puterea seculară. Cum poate un om care a făcut jurământ de sărăcie să aibă drepturi de proprietate? Cum pot călugării să fie moșieri?

– Cromwell, cu mintea ta pentru cifre mari… zice regele, privind în zare și jucându-se cu dantela de la manșetă.

– Organul legislativ, spune el, trebuie să asigure traiul preoților și al episcopilor. În afară de asta, ar trebui să poată folosi bogățiile bisericii pentru binele public.

– Dar cum se poate face asta? întreabă Henric. Bănuiesc că pot fi sparte altarele. Plin el însuși de nestemate, se gândește la genul de bogăție care poate fi cântărită. Dacă îndrăznește cineva s-o facă.

Este tipic pentru Henric să alerge înaintea ta spre un loc unde nu aveai de gând să ajungi. El avusese de gând să-l îndrume cu binișorul spre un proces legal complicat de deposedare, de reîmproprietărire: afirmarea drepturilor străvechi de suveranitate, să iei înapoi ceea ce a fost al tău dintotdeauna. Își va aminti că Henric a fost cel care a propus întâi să se pună mâna pe daltă și să se scoată ochii de safir ai sfinților. Dar el este dispus să urmeze gândul regelui.

– Hristos ne-a învățat să ni-l reamintim. Ne-a lăsat pâinea și vinul, trupul și sângele. Ce vrem mai mult? Nu văd unde a cerut ridicarea de sanctuare sau a instituit negoțul cu părți ale corpului, cu șuvițe de păr și unghii, sau când ne-a cerut să pictăm imagini și să le venerăm.

– Ai putea să estimezi, întreabă Henric, chiar… nu, probabil că nu. Se ridică în picioare. Ei bine, soarele strălucește, așa că…

Așa că mai bine să nu pierdem vremea. El își adună hârtiile.

– O să termin asta.

Henric pleacă să se îmbrace cu costumul de călărie vătuit. El se gândește: nu vrem ca regele nostru să fie sărăntocul Europei. Spania și Portugalia au comori care curg în fiecare an dinspre Americi. Unde este tezaurul nostru?

Uită-te în jur.

Apreciază că clerul deține o treime din Anglia. Într-o zi, în curând, Henric îl va întreba cum poate coroana să capete aceste proprietăți. Este ca și cum ai discuta cu un copil; într-o zi aduci o cutie și copilul întreabă: ce e înăuntru? Apoi se duce la culcare și uită de ea, dar a doua zi întreabă din nou. Nu are liniște până când nu este deschisă și nu primește cadoul.

Parlamentul se pregătește să-și reînceapă activitatea. El îi spune regelui: nici un parlament din istorie nu a lucrat vreodată atât de susținut așa cum am eu de gând să-l pun pe acesta să facă.

– Fă ce trebuie să faci, îi răspunde Henric. Eu o să te susțin.

Este ca și cum ai auzi vorbele pe care le-ai așteptat o viață întreagă. Este ca și cum ai auzi un vers perfect dintr-o poezie, într-o limbă pe care o știai dinainte de a te naște.

Pleacă fericit acasă, dar cardinalul îl așteaptă într-un colț. Este rotofei ca o pernă în roba lui purpurie și pe chip i se citește o expresie marțială și revoltată. Wolsey spune: știi că o să-și asume meritele pentru ideile tale bune și o să arunce vina asupra ta pentru cele proaste? Când norocul ți se va întoarce, o să-i simți biciul: tu mereu, el niciodată.

El răspunde: dragul meu Wolsey. (Pentru că acum cardinalii sunt terminați în acest regat, i se adresează ca unui coleg, nu ca unui stăpân.) Dragul meu Wolsey, nu este chiar așa – nu a dat vina pe Charles Brandon că și-a făcut lancea fărâme în coiful lui, s-a învinovățit singur că nu și-a lăsat viziera în jos.

Cardinalul spune: crezi că aici e ca într-un turnir? Crezi că există reguli, protocoale, judecători care să aibă grijă ca întrecerea să fie corectă? Într-o zi, când tu de-abia o să-ți aranjezi armura, o să ridici privirea și o să-l vezi năpustindu-se asupra ta din vârful dealului.

Cardinalul dispare, chicotind.

Chiar înainte de întrunirea Camerei Comunelor, opozanții lui se adună ca să-și stabilească tactica. Întrunirile lor nu sunt secrete. Servitorii intră și ies, și metoda aplicată de el în cazul conclavurilor lui Pole se repetă: sunt în casa lui Cromwell tineri care nu se simt umiliți să-și pună un șorț și să aducă un platou cu pește sau o ciosvârtă de vită. Acum gentilomii din Anglia solicită un loc în rândul personalului său pentru fiii, nepoții și pupilii lor, gândindu-se că vor învăța de la el arta guvernării, cum să scrie cu mână de secretar și să se ocupe de traduceri din

străinătate, și ce cărți ar trebui să citească pentru a ajunge curtean. El ia în serios încrederea care i-a fost acordată; ia cu blândețe din mâinile acestor tineri gălăgioși pumnalele, condeiele, și stă de vorbă cu ei, descoperindu-le în spatele pasiunii și mândriei de tineri bărbați de cincisprezece sau douăzeci de ani cât anume valorează, ce valoare au și câtă valoare o să aibă în situații anevoioase. Nu afli nimic despre oameni dacă îi umilești și le zdrobești mândria. Trebuie să-i întrebi ce pot să facă pe lumea asta, ce pot să facă singuri.

Băieții sunt uimiți de întrebări și își descarcă sufletul. Probabil că nimeni nu a vorbit cu ei până acum. Cu siguranță, nu tatăl lor.

Le arăți acestor băieți, violenți sau neșcoliți cum sunt, ocupații umile. Învață psalmii. Învață să folosească un cuțit ca să taie fileuri sau să jupoaie pielea; de-abia după aceea, pentru autoapărare și nu într-o manieră formală, învață să mânuiască *estoc*-ul, lovitura ucigătoare plasată sub coaste, răsucirea simplă din încheietură care te asigură că nu ai dat greș. Christophe se oferă instructor. Acești *messieurs*, spune el, sunt prea rafinați. Pot să taie capul unui cerb sau coada unui șobolan, ori mai știu eu ce, ca să trimită acasă la dragul lor papa. Numai eu și cu domnia ta, stăpâne, și cu Richard Cremuel știm cum să tăiem calea vreunui „ticăleus" și să-i facem felul, fără să apuce să scoată măcar vreun guițat.

Înainte de venirea primăverii, unii dintre săracii care stau la poartă își croiesc drum înăuntru. Ochii și urechile celor neștiutori de carte sunt la fel de ascuțite ca acelea ale micii nobilimi și nu e nevoie să fii cărturar ca să fii ager la minte. Îngrijitorii de cai și de câini aud secretele conților. Băiatul cu amnarul și foalele aude confidențele adormite ale dimineții, când intră să facă focul.

Într-o zi cu soare puternic, cu căldură neașteptată și înșelătoare, Spune-mi-Risley intră cu pași mari la Austin Friars.

– Îți urez o dimineață bună, sir, latră el aruncându-și deoparte haina. Se așază la birou și își trage scaunul mai aproape. Ridică

o pană și se uită la vârful ei. Să vedem, ce ai pentru mine? Ochii îi strălucesc și vârfurile urechilor îi sunt rozalii.

– Trebuie că Gardiner s-a întors, spune el.

– Cum ți-ai dat seama? Spune-mi aruncă tocul pe masă. Sare în picioare și începe să măsoare cu pași mari încăperea. De ce e așa cum e? Toate aceste ciorovăieli și dispute, și întrebări aruncate, când nici nu-i pasă de răspunsuri.

– Îți plăcea asta când erai la Cambridge.

– Oh, atunci, zice Wriothesley cu dispreț față de varianta lui din tinerețe. Era de presupus că ne antrenează mintea. Nu știu.

– Fiul meu susține că practica dezbaterilor erudite l-a epuizat. El îi spune „practica disputelor inutile".

– Poate că Gregory nu este chiar prost.

– M-aș bucura să cred că nu.

Spune-mi roșește puternic.

– Nu voiam să te jignesc, sir. Știi că Gregory nu este ca noi. Este prea bun pentru lumea de azi. Dar nici domnia ta nu trebuie să fii ca Gardiner.

– Când se întruneau sfătuitorii cardinalului, noi propuneam planuri și existau poate unele dispute, dar le lămuream; apoi ne perfecționam planurile și le puneam în practică. Dar în consiliul regelui lucrurile nu funcționează așa.

– Păi, cum ar putea? Cu Norfolk? Cu Charles Brandon? Ți s-ar opune fiindcă ești cine ești. Chiar dacă ar fi de acord cu domnia ta, tot s-ar opune. Chiar dacă știu că ai dreptate.

– Bănuiesc că Gardiner te-a amenințat.

– Cu ruina. Își cuprinde un pumn în palma celeilalte mâini. Dar nu-mi pasă.

– Ba, ar trebui. Winchester este un om puternic și dacă spune că te va ruina înseamnă că are de gând să o facă.

– Zice că nu i-am fost loial. Zice că ar fi trebuit să văd de interesele lui, nu de ale domniei tale, câtă vreme a fost plecat în străinătate.

– Din câte înțeleg eu, tu trebuie să-l servești pe secretarul principal, oricine ar fi cel care deține această funcție. Dacă eu – ezită – dacă… Wriothesley, îți fac această ofertă – dacă voi fi confirmat pe post, o să te pun responsabil cu sigiliul regal.

– Voi fi funcționar principal?

Îl vede pe Spune-mi adunând onorariile.

– Așa că acum du-te la Gardiner, cere-ți scuze și pune-l să-ți facă o ofertă mai bună. Mărește-ți șansele.

Cu o expresie alarmată, Spune-mi ezită.

– Fugi, băiete. Îi ia haina și i-o pune în brațe. Încă este secretar principal. Poate să-și ia sigiliile înapoi. Sau spune-i că trebuie să vină până aici ca să și le ia singur.

Spune-mi râde. Își freacă fruntea, ametit, de parcă ar fi fost într-o luptă. Își pune haina pe el.

– N-avem leac, nu-i așa?

Bătăuși învederați. Lupi bătându-se pe un hoit. Lei luptându-se pentru creștini.

Regele îl cheamă, împreună cu Gardiner, ca să cerceteze legea pe care el propune să o treacă prin parlament ca să asigure succesiunea copiilor lui Anne. Regina este cu ei; mulți gentilomi își văd mai puțin nevestele, își zice el, decât o face regele. El călărește, Anne călărește. El vânează, Anne vânează. Ea îi ia prietenii și și-i face ai ei.

Are obiceiul de a citi peste umărul lui Henric; așa face și acum, mâna ei cercetătoare alunecând peste trupul lui masiv, printre straturile de haine, până când o unghie delicată se strecoară pe sub gulerul brodat al cămășii lui, și ea ridică materialul doar puțin, doar o idee, de pe pielea regală palidă. Mâna masivă a lui Henric se ridică să o mângâie pe a ei, o mișcare absentă, visătoare, de parcă nu ar fi decât ei doi. Proiectul de lege se referă, de mai multe ori – și cu îndreptățire se pare –, la „soția Maiestății Voastre cea mai dragă și iubită, regina Anne".

Episcopul de Winchester rămâne cu gura căscată. Ca bărbat, nu-și poate dezlipi ochii de la acest spectacol, dar ca episcop, îl face să simtă nevoia să-și dreagă glasul. Anne nu bagă de seamă; continuă să facă acest gest, și să citească legea cu glas tare, până când ridică privirea, șocată: se vorbește despre moartea mea! „Dacă se va întâmpla ca numita soție cea mai dragă și iubită, regina Anne să decedeze…"

– Nu pot exclude eventualitatea, spune el. Parlamentul poate să facă orice, doamnă, în afară de ceea ce este contra firii.

Ea se înroșește.

– Nu voi muri la facere. Sunt puternică.

El nu-și aduce aminte ca Liz să-și fi pierdut înțelepciunea când fusese însărcinată. Dacă se schimbase ceva era că începuse să fie mai cumpătată cu mâncarea și cu băutura și petrecuse mai mult timp inventariind conținutul dulapurilor. Anne regina ia proiectul din mâna lui Henric și îl scutură furioasă. Este furioasă pe hârtie, geloasă pe cerneală.

– Această lege prevede că, dacă voi muri – să spunem că mor acum, să spunem că mor de febră și fără ca acest copil să fie născut, atunci el poate pune o altă regină în locul meu.

– Iubito, zice regele, nu-mi pot imagina o alta în locul tău. Este ceva teoretic. Trebuie să se prevadă acest lucru.

– Doamnă, rostește Gardiner, dacă îmi permiteți să apăr punctul de vedere al lui Cromwell, el ia în considerare doar o situație uzuală. Doar nu l-ați condamna pe Maiestatea Sa la o viață de văduvie perpetuă? Iar noi nu știm când ne va suna ceasul, nu?

Anne nu îl bagă în seamă, de parcă Winchester nici nu ar fi vorbit.

– Și dacă va avea un fiu, se spune, acel fiu va fi moștenitor. Zice: *moștenitori pe linie masculină, legal născuți*. Atunci ce se întâmplă cu fiica mea și cu dreptul ei?

– Ei bine, spune Henric, va rămâne prințesă engleză. Dacă te uiți în continuare pe hârtie, spune că…

El își închide ochii. Domnul să-mi dea putere.

Gardiner sare să ofere explicații:

– Dacă regele nu va avea niciodată un fiu, născut în căsătorie legitimă, atunci fiica dumneavoastră va fi regină. Asta propune Cromwell.

– Dar de ce trebuie scris în felul acesta? Și unde se spune că spaniola Maria este bastardă?

– Lady Maria iese din linia de succesiune, intervine el, așa că deducția este clară. Nu este nevoie să spunem mai multe. Trebuie să fiți îngăduitoare cu răceala exprimării. Încercăm să scriem legile cât mai succint. Și fără să fie ceva personal.

– Pentru numele lui Dumnezeu, rostește Gardiner cu satisfacție, dacă nici asta nu e ceva personal, atunci ce mai e?

Se pare că regele l-a invitat pe Stephen la această întrunire ca să-l umilească. Desigur, mâine ar putea să schimbe foaia; să vină și să-l vadă pe Henric brațul la brațul cu Winchester, plimbându-se printre fulgii de zăpadă.

– Vrem să parafăm această lege printr-un jurământ, spune el. Supușii Maiestății Sale vor jura că o să susțină succesiunea la tron, așa cum se prevede în acest document ratificat de parlament.

– Un jurământ? exclamă Gardiner. Ce fel de lege trebuie confirmată printr-un jurământ?

– O să găsești întotdeauna oameni care vor spune că un parlament este indus în eroare sau cumpărat, sau în vreun fel incapabil să reprezinte binele comun. De asemenea, vei găsi destui care vor nega competența parlamentului de a elabora legi în anumite chestiuni, spunând că acestea trebuie lăsate pentru altă jurisdicție – Romei, de fapt. Dar cred că asta este o greșeală. Roma nu are o voce legitimă în Anglia. În legea mea vreau să afirm o poziție. Este una modestă. Eu o să o întocmesc, și parlamentul s-ar putea

să vrea să o aprobe, regele s-ar putea să vrea să o semneze. Apoi vom cere țării să o susțină.

– Și ce o să faci? rostește Stephen, batjocoritor. O să-ți trimiți băieții de la Austin Friars să bată țara-n lung și-n lat ca să-l pună să jure pe oricare om scos din bodegă? Fiecare bărbat și fiecare femeie?

– Și de ce să nu jure? Crezi că dacă nu sunt episcopi sunt niște brute? Jurământul unui creștin este la fel de bun ca al oricărui altuia. Uită-te oriunde în acest regat, milord episcop, și vei găsi lipsuri și sărăcie. Sunt femei și bărbați pe drumuri. Fermierii de oi s-au întins atât de mult, că omul de rând este deposedat de bucățica lui de pământ și plugarul este dat afară din casa și din căminul lui. Peste o generație acești oameni o să învețe să citească. Plugarul se poate apuca de carte. Crede-mă, Gardiner, Anglia poate fi și altfel.

– Te-am făcut să te înfurii, observă Gardiner. Te-am provocat și ai înțeles greșit întrebarea. Nu te-am întrebat de are vreo valoare cuvântul lor, ci pe câți ai de gând să-i pui să jure. Dar, desigur, în Camera Comunelor ai adus o lege împotriva oilor…

– Împotriva stăpânilor de oi, replică el, zâmbind.

– Gardiner, intervine regele, legea vrea să ajute oamenii de rând – nici un crescător nu poate să aibă mai mult de două mii de animale…

Episcopul îl întrerupe pe rege de parcă ar fi un copil:

– Două mii, da; așadar, în vreme ce trimișii tăi tropăie prin comitate numărând oile poate îi pun cu ocazia asta și pe păstori să jure, nu? Și pe plugarii ăștia ai tăi, lipsiți de carte? Și pe târfele găsite prin șanțuri?

El nu își poate stăpâni râsul. Episcopul este atât de vehement.

– Milord, o să pun să jure pe oricine este necesar ca să asigur succesul și să unesc țara. Regele are funcționari, judecători de pace – și lorzii din consiliu o să-și dea cuvântul de onoare că o să facă să meargă treaba asta, altminteri o să vreau să știu de ce nu.

– Episcopii o să depună jurământul, spune Henric. Sper că nu o să aibă nimic împotrivă.

– Vrem niște episcopi noi, afirmă Anne.

Pomenește numele prietenului ei Hugh Latimer. Al prietenului lui, Rowland Lee. Se pare că are o listă întreagă, pe care o ține minte. Liz făcea conserve. Anne face pastori.

– Latimer? Stephen clatină din cap, dar nu poate s-o acuze pe regină, în față, că-i iubește pe eretici. Rowland Lee, după cunoștințele mele, nu a stat în viața lui la amvon. Unii intră în viața religioasă numai din ambiție.

– Și nici nu au eleganța să se prefacă, replică el.

– Fac tot ce pot pe calea asta, zice Stephen. Mi s-a impus. Pentru Dumnezeu, Cromwell, eu merg în continuare.

El ridică privirea spre Anne. Ochii ei sclipesc de amuzament. Nu pierde nimic din schimbul de replici.

– Milord Winchester, intervine Henric, ai fost plecat multă vreme din țară, în misiunea ce ți s-a încredințat.

– Sper că Maiestatea Voastră consideră că am lucrat în folosul său.

– Așa e, dar nu ai putut să nu-ți neglijezi dioceza.

– Ca pastor, ar fi trebuit să ai grijă de turma ta, afirmă Anne. Să o numeri, poate.

El se înclină.

– Turma mea se află în siguranță în țarc.

Abia abținându-se să nu-l arunce pe episcop pe scări cu mâna lui sau să fie pus să fie dat afară de gărzi, regele nu mai continuă discuția.

– Totuși, murmură Henric, nu te oprim să te duci să ai grijă de ea.

Există o duhoare animalică răspândită din dosul unui câine ce se pregătește de luptă. Acum se simte și aici, iar el o vede pe Anne cum se întoarce, îngrețoșată, și pe Stephen cum își duce o mână

la piept, de parcă ar vrea să-și zbârlească blana, ca să-și arate puterea înainte să-și dezgolească dinții.

– O să revin la Maiestatea Voastră peste o săptămână, rostește el.

Vorbele lui amabile ies precum un mârâit din străfundurile măruntaielor.

Henric izbucnește în râs.

– Între timp, îl preferăm pe Cromwell. Cromwell ne tratează foarte bine.

După plecarea lui Winchester, Anne se agață iarăși de rege; privește într-o parte, ca și cum l-ar atrage într-o conspirație.

Corsetul lui Anne este încă strâns pe trup și numai sânii ușor mai plini îi dau de gol sarcina. Încă nu s-a făcut nici un anunț oficial; de fapt, nici nu se fac astfel de anunțuri, căci nimeni nu poate fi sigur de trupul femeii și se pot ivi greșeli. Însă întreaga curte este convinsă că Anne are în pântece moștenitorul, și ea afirmă același lucru; de data asta nu se mai vorbește de mere și toate mâncărurile la care poftise când fusese însărcinată cu prințesa acum îi fac greață, deci sunt semne bune că va fi băiat. Legea pe care el o va aduce în Camera Comunelor nu este – așa cum crede ea – anticiparea vreunui dezastru, ci o confirmare a locului ei în lume. Anul acesta va împlini treizeci și trei de ani. Oare câți ani a râs el de pieptul ei plat și de pielea gălbejită? Chiar și el îi poate vedea frumusețea, acum că e regină. Chipul ei pare sculptat prin puritatea liniilor, craniul este mic precum al unei pisici; gâtul ei are o strălucire minerală, parcă ar fi pudrat cu pirită.

– Stephen este, fără îndoială, un ambasador neșovăitor, spune Henric, dar nu-l pot ține în apropierea mea. A participat la cele mai tainice întruniri pe care le-am ținut, iar acum se întoarce împotriva mea. Clatină din cap. Urăsc nerecunoștința. Urăsc lipsa de loialitate. De aceea apreciez un om ca tine. Ai stat alături de fostul tău stăpân în vremuri de restriște. Nimic nu te-ar putea recomanda mai bine ca asta. Vorbește de parcă nu el ar fi fost cel

care provocase toate problemele; de parcă prăbușirea lui Wolsey fusese provocată de un fulger. Un altul care m-a dezamăgit este Thomas Morus.

– Când o să scrii legea împotriva lui Barton, falsa prezicătoare, pune-l și pe Morus alături de Fisher, îi cere Anne.

El clatină din cap.

– Nu va merge. Parlamentul nu o va accepta. Există o mulțime de dovezi împotriva lui Fisher, și Camera nu îl place, căci le vorbește de parcă ar fi turci. Dar Morus a venit la mine înainte ca Barton să fie arestată și mi-a arătat că nu a avut de-a face cu această chestiune.

– Dar îl va înspăimânta, replică Anne. Vreau să fie înspăimântat. Teama poate distruge un om. Am văzut asta întâmplându-se.

Ora trei după-amiaza: sunt aduse lumânări. El consultă agenda lui Richard: John Fisher îl așteaptă. Este timpul să fie furios. Încearcă să se gândească la Gardiner, dar îi vine să râdă.

– Aranjează-ți fața, îi spune Richard.

– Nu ți-ai fi închipuit că Stephen îmi datorează bani. Eu am plătit pentru instalarea lui la Winchester.

– Cere-i înapoi, sir.

– Dar deja i-am luat casa pentru regină. Încă suferă din cauza asta. Mai bine să nu-l duc la marginea răbdării. Trebuie să-i las o cale de scăpare.

Episcopul Fisher stă așezat și mâinile lui scheletice se odihnesc pe un baston de abanos.

– Bună seara, milord, spune el. De ce ești atât de credul?

Episcopul pare surprins că nu încep totul cu o rugăciune. Cu toate acestea, murmură o binecuvântare.

– Ai face bine să ceri iertarea regelui. Să implori să ți-o acorde. Roagă-l să se gândească la vârsta și la infirmitățile domniei tale.

– Nu cunosc care mi-e vina. Și, indiferent ce crezi, nu am dat în mintea copiilor.

– Ba eu cred că da. Altminteri, cum ai fi dat crezare unei femei ca Barton? Dacă ai vedea pe stradă un teatru de păpuși, nu ai sta acolo să privești, să te amuzi și să strigi: „Ia te uită cum merg micile picioare de lemn, ia te uită cum flutură din mâini! Ia auzi cum suflă din trompete!“ Nu ai face asta?

– Nu cred că am văzut vreodată un spectacol de marionete, rostește Fisher cu tristețe. Cel puțin, nu cel de care vorbești tu.

– Dar participi la unul, milord episcop! Uită-te în jur. Totul nu este decât un mare spectacol de marionete.

– Și totuși, atât de mulți au crezut în ea, rostește Fisher cu blândețe. Warham însuși, cât era el de arhiepiscop de Canterbury. Douăzeci, o sută de oameni credincioși și învățați. I-au confirmat miracolele. Și de ce nu ar fi dat glas cunoștințelor ei, faptului că era inspirată de divinitate? Știm cu toții că, înainte să-și înceapă lucrarea, Domnul dă avertismente prin servitorii lui, căci, așa cum zice profetul Amos…

– Nu mă lua cu profetul Amos, omule. L-a amenințat pe rege. I-a prezis moartea.

– A prevedea nu este același lucru cu a dori și cu atât mai puțin cu a conspira.

– Ah, dar nu a prevăzut nimic din ce nu a sperat să se întâmple. A stat cu dușmanii regelui și le-a spus cum o să fie.

– Dacă te referi la lordul Exeter, spune episcopul, el deja a primit iertarea, desigur, la fel și Lady Gertrude. Dacă ar fi fost vinovați, regele n-ar fi făcut asta.

– Nu este așa. Henric dorește reconciliere. A găsit puterea de a fi milostiv. Așa cum ar putea fi și cu domnia ta, dar trebuie să-ți recunoști greșelile. Exeter nu a scris nimic împotriva regelui, așa cum ai făcut domnia ta.

– Unde? Arată-mi.

– Mâna ți-a fost ascunsă, milord, dar nu și în fața mea. Acum nu vei mai publica nimic.

Fisher își înalță brusc privirea. Oasele i se mișcă delicat pe sub piele; pumnul i se strânge pe bastonul cu mâner în formă de delfin.

– Tiparnițele domniei tale din străinătate lucrează acum pentru mine. Prietenul meu, Stephen Vaughan, le-a oferit un preț mai bun.

– Din cauza divorțului mă hăituiești, afirmă Fisher. Nu este vorba de Elizabeth Barton. Este din cauză că regina Caterina mi-a cerut sfatul și eu i l-am dat.

– Spui că am ceva împotriva domniei tale dacă îți cer să respecți legea? Nu încerca să mă îndepărtezi de la prezicătoarea domniei tale, ori o să te duc unde se află și o să te închid alături de ea. Ai fi fost la fel de dornic să o crezi și dacă într-una dintre viziunile ei ar fi văzut-o pe Anne încoronată regină cu un an înainte ca asta să se întâmple, și cerurile ar fi privit favorabil evenimentul? În acel caz, te asigur, ai fi considerat-o vrăjitoare.

Fisher clatină din cap; se retrage pe terenul nedumeririlor.

– Știi, mereu m-am întrebat și mulți ani m-a nedumerit dacă în Evanghelii Maria Magdalena era aceeași Marie cu sora Martei. Elizabeth Barton mi-a zis că era cu siguranță. În chestiunea asta, nu a avut nici o ezitare.

El râde.

– A, îi cunoaște bine pe oamenii ăștia. Tot timpul e prin casele lor. De multe ori a împărțit un castron de tocană cu Fecioara Maria. Ascultă, milord, sfânta nerozie a avut zilele sale, dar acele zile au trecut. Suntem în război. Doar fiindcă soldații împăratului nu mărșăluiesc pe străzi, nu te lăsa înșelat – este un război, iar domnia ta ești în tabăra dușmană.

Episcopul tace. Se leagănă ușor în scaun și pufnește.

– Înțeleg de ce Wolsey te-a ținut în slujba lui. Ești o brută și la fel era și el. Sunt preot de patruzeci de ani și nu am văzut

niciodată oameni mai lipsiți de Dumnezeu ca aceia care propășesc în ziua de azi. Asemenea sfetnici malefici.

– Îmbolnăvește-te, spune el. Stai în pat. Asta e ceea ce-ți recomand.

Petiția pentru proscripția Fecioarei și a aliaților ei este prezentată Camerei Lorzilor într-o sâmbătă dimineață, pe 21 februarie. Este menționat numele lui Fisher și, la cererea lui Henric, și al lui Morus. El se duce la Turn să o vadă pe Barton, să vadă dacă mai vrea să-și ușureze conștiința de ceva înainte să fie stabilită data condamnării ei la moarte.

Ea a supraviețuit iernii, târâtă cum a fost prin țară pentru confesiunile în aer liber, expusă pe eșafodaje în vântul tăios. El aduce o lumânare și o găsește prăbușită pe un scăunel, ca o boccea de cârpe prost legată; aerul e rece și stătut. Ea ridică privirea și spune, de parcă ar fi reluat o conversație întreruptă:

– Maria Magdalena mi-a spus că o să mor.

Poate că a vorbit cu mine în mintea ei, își zice el.

– Și ți-a dat o dată?

– Asta te-ar ajuta? replică ea.

Se întreabă dacă ea știe că parlamentul, revoltat de includerea lui Morus, ar putea amâna proscripția împotriva ei până la primăvară.

– Mă bucur că ai venit, Master Cromwell. Aici nu se întâmplă nimic.

Nici măcar cele mai lungi, cele mai subtile interogatorii ale lui nu au înspăimântat-o. Ca s-o implice și pe Caterina, el încercase cu ea toate șmecheriile pe care le știa – însă în zadar.

– Primești suficientă mâncare, nu? o întreabă el.

– A, da. Și am lucruri curate. Dar îmi e dor de vremea când mergeam la Lambeth, ca să-l văd pe arhiepiscop – îmi plăcea asta. Să văd râul. Toți oamenii care se înghesuiau, bărcile care erau

descărcate. Știi dacă o să fiu arsă pe rug? Lordul Audley a zis că o să fiu.

Vorbește de parcă Audley i-ar fi un vechi prieten.

– Sper că o să fii scutită de asta. Regele este cel care va hotărî.

– Nopțile astea am fost în iad, spune ea. Stăpânul Lucifer îmi arată un scaun. Este sculptat din oase de om și are perne de foc.

– Este pentru mine?

– Fii binecuvântat, nu. Este pentru rege.

– L-ai văzut pe Wolsey?

– Cardinalul este tot acolo unde l-am lăsat.

Așezat printre cei nenăscuți. Ea tace; o tăcere prelungită.

– Se zice că este nevoie de o oră până când trupul omenesc arde. Fecioara Maria o să mă înalțe. O să respir flăcările, de parcă m-aș îmbăia într-o fântână. Pentru mine, vor fi reci. Îl privește în față, dar expresia lui o face să-și întoarcă ochii. Uneori pun în lemne praf de pușcă, nu? Atunci se termină mai repede. Câți o să mai fie cu mine?

Șase. El le rostește numele.

– Ar fi putut fi șaizeci, știi asta? Vanitatea ta i-a adus aici.

În timp ce spune cuvintele se gândește: este adevărat și că vanitatea lor a adus-o aici; și vede că ea ar fi preferat să moară șaizeci, să vadă familiile Exeter și Pole târâte în dizgrație – asta i-ar fi pecetluit faima. Așa stând lucrurile, de ce nu vrea să rostească numele Caterinei ca participantă la complot? Ce triumf ar fi pentru un profet să ruineze o regină! În privința asta, își zice, nu ar fi trebuit să fiu atât de subtil, la urma urmei; ar fi trebuit să fac apel la aviditatea ei pentru dezonoare.

– Nu o să ne mai vedem? întreabă ea. Sau o să fii prezent acolo când voi suferi?

– Tronul ăsta, zice el. Jilțul ăsta făcut din oase. Ar fi bine să nu spui nimănui de el. Să nu audă regele de așa ceva.

– Eu cred că ar trebui. Ar trebui să fie avertizat ce îl așteaptă după moarte. Și ce poate să-mi facă mai rău decât are deja de gând?

– Nu vrei să invoci starea pântecelui?

Ea roșește.

– Nu sunt însărcinată. Râzi de mine.

– Aș sfătui pe oricine să mai capete câteva săptămâni de viață în plus, prin orice mijloace. Spune că ai fost abuzată pe drum. Spune că te-au necinstit gărzile.

– Dar apoi ar trebui să zic cine a făcut-o și ar fi duși înaintea judecătorului.

El clatină din cap, compătimind-o.

– Când un paznic batjocorește un prizonier nu-și dă și numele.

Oricum, ei nu îi place ideea, asta e limpede. El pleacă. Turnul este ca un mic orășel și în jur aude zgomotele rutinei de dimineață, gărzile și oamenii de la Monetărie îl salută și îngrijitorul animalelor regelui vine la el să-l anunțe că e ora mesei – animalele mănâncă devreme – nu vrea să vadă cum sunt hrănite? Mulțumesc frumos, spune el, declinând plăcerea; nici el nu mâncase și simte o oarecare greață mirosind izul de sânge stătut și auzind dinspre cuști grohăielile înfundate și fornăielile înăbușite. Sus pe metereze, deasupra râului, nevăzut, un om fluieră o melodie veche, începând să cânte când ajunge la refren; este un vesel pădurar, cântă el. Ceea ce cu siguranță nu este adevărat.

Se uită în jur, căutându-și luntrașii. Se întreabă dacă fecioara e bolnavă și dacă o să mai rămână în viață ca să fie omorâtă. Nu i s-a făcut nici un rău cât timp a fost închisă, a fost numai hărțuită; n-a fost lăsată să doarmă o noapte sau două, dar nu mai mult decât îl țin pe el treaz treburile regelui, și nu mă vezi, gândește el, să mă apuc de mărturisiri din cauza asta. Este ora nouă; la masa de la ora zece trebuie să-i întâlnească pe Norfolk și pe Audley, care, speră el, nu vor urla și nu vor mirosi precum animalele de aici.

Afară este un soare înghețat, nesigur; colaci de aburi se învârtejesc pe râu, ca o umbră de ceață.

La Westminster, ducele îi dă afară pe servitori.

– Dacă o să vreau ceva de băut, îmi iau singur! Haide, afară cu voi. Și închideți ușa! Dacă vă văd trăgând cu ochiul pe gaura cheii, vă jupoi de vii și vă pun la sare! Se întoarce înjurând în barbă și se așază mormăind pe scaun. Și dacă l-am implora? spune el. Și dacă m-aș pune în genunchi și aș cere: Henric, pentru numele lui Dumnezeu, scoate-l pe Thomas Morus de pe listă?

– Dacă l-am implora cu toții, completează Audley, punându-ne în genunchi?

– Oh, și Cranmer, zice el. O să-l aducem și pe el. Nu poate să rateze acest moment minunat.

– Regele jură că, dacă petiția va fi respinsă, spune Audley, va veni personal în parlament, în fața ambelor camere dacă este nevoie, ca să insiste.

– S-ar putea să întâmpine un eșec, zice ducele. Și încă în public. Pentru numele Domnului, Cromwell, nu-l lăsa să facă asta. Știa că Morus era împotriva lui și l-a lăsat să se refugieze la Chelsea, ca să-și oblojească în liniște conștiința. Dar probabil că nepoata mea este cea care îl vrea trecut pe listă. A luat-o ca pe un afront personal. Așa fac femeile.

– Eu cred că regele consideră că este un afront personal.

– Ceea ce denotă slăbiciune, după părerea mea, zice Norfolk. De ce i-ar păsa cum îl judecă Morus?

Audley zâmbește nesigur.

– Îl faci slab pe rege?

– *Îl faci slab pe rege?* Ducele se repede înainte și îi urlă lui Audley în față, ca o coțofană vorbitoare. Ce-i asta, lord cancelar, vorbești în sfârșit singur? De obicei aștepți să zică Cromwell ceva, apoi, cirip-cirip, da-sir-nu-sir, cum spui tu, Tom Cromwell.

Ușa se deschide și apare Spune-mi-Risley – o parte din el.

– Pe toți sfinții, dacă aș avea un arc, ți-aș smulge capul, zice ducele. Am zis că nu are voie nimeni să intre aici.

– A venit Will Roper. Are scrisori de la socrul său. Morus vrea să știe ce vei face pentru el, sir, căci ai recunoscut că nu se face cu nimic vinovat în fața legii.

– Spune-i lui Will că tocmai repetăm cum să-l implorăm pe rege să scoată numele lui Morus de pe petiție.

Ducele dă peste cap băutura – cea pe care și-a turnat-o singur – și trântește pocalul pe masă.

– Cardinalul tău obișnuia să spună: Henric ar prefera să-și dea jumătate din regat decât să fie înfruntat; nu acceptă ca voința să-i fie sfidată nici cât negru sub unghie.

– Dar mă gândesc…, lord cancelar, domnia ta nu…

– A, el nu, intervine ducele. Orice ai crede, Tom, la fel crede și el. *Guiț, guiț.*

Wriothesley pare nedumerit.

– Să-l aduc pe Will?

– Deci, suntem de acord? Să ne punem în genunchi să implorăm?

– Eu nu o fac decât dacă o face și Cranmer, spune ducele. De ce să-și tocească un mirean încheieturile?

– Să trimitem și după lordul Suffolk? propune Audley.

– Nu. Băiatul lui e pe moarte. Moștenitorul lui. Ducele se șterge cu mâna la gură. Mai are doar o lună până la optsprezece ani. Caută cu degetele iconițele, relicvele. Brandon are numai un băiat. Și eu la fel. Și tu la fel, Cromwell. La fel și Thomas Morus. Doar un singur băiat. Dumnezeu să-l ajute pe Charles, va trebui să se apuce iar să facă copii cu noua lui nevastă; sunt sigur că va fi o corvoadă. Scoate un râs ca un lătrat. Dacă aș putea să scap de nevastă-mea, mi-aș lua și eu o prospătură de cincisprezece ani. Dar nu vrea să plece.

Asta e prea mult pentru Audley, care se îmbujorează.

– Milord, ești însurat – și încă bine – de douăzeci de ani.

– Crezi că nu știu? E ca și cum te-ai băga cu totul într-un sac de piele cenușie. Mâna osoasă a ducelui coboară; îl strânge de umăr.

– Fă-mi rost de un divorț, Cromwell, bine? Tu și lordul arhiepiscop, veniți cu niște motive. Promit că nu o să se petreacă nici o crimă din cauza asta.

– Unde s-a petrecut o crimă? întreabă Wriothesley.

– Ne pregătim să-l omorâm pe Thomas Morus, nu-i așa? Și pentru bătrânul Fisher ascuțim cuțitul, nu?

– Doamne ferește! Lordul cancelar se ridică, adunându-și roba. Astea nu sunt acuzații care să merite pedeapsa capitală. Morus și episcopul de Rochester sunt numai părtași.

– Ceea ce este suficient de grav pentru oricine, spune Wriothesley.

Norfolk ridică din umeri.

– Omoară-i acum sau mai târziu. Morus nu o să depună jurământul. Și nici Fisher.

– Sunt destul de sigur că o s-o facă, zice Audley. O să folosim mijloace de convingere eficiente. Nici un om rezonabil nu va refuza să jure că va respecta succesiunea, pentru binele acestui regat.

– Așadar, și Caterina va trebui să facă asta, spune ducele, să respecte succesiunea copilului nepoatei mele? Și Maria – și ea va trebui să depună acest jurământ? Și dacă nu vor să o facă, ce propui? Să le duci în căruța condamnaților la Tyburn și să le spânzuri, ca să le vadă rudele împăratului?

El și Audley schimbă priviri.

– Milord, nu ar trebui să bei atâta vin înainte de amiază, spune Audley.

– Oh, cirip-cirip, replică ducele.

Cu o săptămână în urmă fusese la Hatfield, ca să le vadă pe cele două doamne de viță regală: prințesa Elisabeta și Lady Maria, fiica regelui.

– Ai grijă să nu încurci titlurile, îi spusese lui Gregory în timp ce mergeau călare.

– Deja îți dorești să-l fi luat pe Richard, replicase Gregory.

Nu voise să plece din Londra în timpul unei sesiuni parlamentare atât de aglomerate, dar regele îl convinsese: doar două zile și te întorci; vreau să ții lucrurile sub observație. Drumul spre ieșirea din oraș era plin de apă după topirea gheții, iar în crângurile adăpostite de căldura soarelui băltoacele erau încă înghețate. Un soare firav clipea asupra lor în vreme ce intrau în Hertfordshire și ici, colo un porumbar zdrențuit înflorise, fluturând înspre ei o petiție împotriva iernii prea lungi.

– Obișnuiam să vin aici cu ani în urmă. Aparținea cardinalului Morton, care obișnuia să plece din oraș după terminarea sesiunii judecătorești, când vremea se mai încălzea, iar când aveam nouă ani, unchiul meu John mă urca în căruța cu provizii, împreună cu cele mai bune brânzeturi și plăcinte, ca să-i fiu de ajutor în caz că ar fi încercat cineva să ne jefuiască atunci când ne opream.

– Nu aveați gărzi?

– De gărzi se temea el.

– *Qui custodiet ipsos custodes?*[*]

– Eu, evident.

– Ce ai fi făcut?

– Nu știu. I-aș fi mușcat?

Fațada din cărămidă în culori delicate este mai mică decât își amintește, dar ăsta este rolul memoriei. Toți acești paji și gentilomi care ies grăbiți, rândașii care duc caii de căpăstru, vinul încălzit care îi așteaptă, zgomotul și agitația – sosirea lor e diferită de cea din vremurile de demult. Aducerea lemnului și a apei, aprinderea mașinilor de gătit – asemenea sarcini erau peste puterile și îndemânarea unui copil, dar el nu voia să recunoască asta și muncea cot la cot cu bărbații, murdar și înfometat, până când îl vedea

[*] Pe paznici cine-i va păzi? (Iuvenal, *Satire*, în lat., în orig., n.tr.)

cineva că e gata să se prăbușească de osteneală; sau până când asta chiar se întâmpla.

Sir John Shelton este stăpânul acestei case ciudate, dar el a ales un moment când Sir John este plecat de acasă; să stea de vorbă cu femeile, asta este ideea, în loc să-l asculte pe Shelton după cină vorbind despre cai, câini și isprăvile tinereții lui. Dar, ajuns în prag, aproape că se răzgândește; coborând iute scările scârțâitoare apare Lady Bryan, mama lui Francis cel cu un ochi, care se ocupă de micuța prințesă. Este o femeie de aproape șaptezeci de ani, bunică de multă vreme, și el îi zărește gura mișcându-se cu mult înainte să o poată auzi: Alteța Sa a dormit până la unsprezece, a urlat până la miezul nopții, s-a obosit, bietul puișor! a adormit iar o oră, s-a trezit scâncind, cu obrajii roșii, bănuială de febră, Lady Shelton s-a trezit, doctorul a fost sculat, deja îi dau dinții, cine ar fi crezut?, leac de calmare, s-a liniștit până în zori, s-a trezit la nouă, a fost hrănită…

– A, Master Cromwell, zice Lady Bryan, nu se poate să fie fiul tău! Domnul să-l binecuvânteze! Ce tânăr înalt și frumos! Ce chip drăguț are, trebuie s-o fi moștenit pe maică-sa. Ce vârstă să aibă acum?

– Vârsta când poate să vorbească, îmi închipui.

Lady Bryan se întoarce spre Gregory cu o față aprinsă, de parcă abia așteaptă să-i spună cântecele de copii. Intervine însă Lady Shelton.

– Bună ziua, domnilor.

O ușoară ezitare; mătușa reginei trebuie să facă reverențe în fața trezorierului? Ajunge la concluzia că nu.

– Bănuiesc că Lady Bryan v-a pus la curent cu tot ce face copila aflată în grija ei.

– Așa e, dar putem afla ce face și cea aflată în grija domniei tale?

– Nu vreți s-o vedeți pe Lady Maria?

– Ba da, dar un avertisment…

– Într-adevăr. Nu mă duc la ea înarmată, deși nepoata mea, regina, mă sfătuiește să nu ezit să folosesc pumnii.

Ochii ei îl măsoară, cântărindu-l; tensiunea plutește în aer. Cum fac femeile asta? Probabil că se poate învăța; simte mai mult decât vede cum fiul lui se retrage până ce se oprește în dulapul în care se află colecția deja remarcabilă de obiecte de aur și argint a prințesei Elisabeta.

– Responsabilitatea mea este ca, dacă Lady Maria nu mă ascultă, și aici citez cuvintele nepoatei mele, s-o bat și s-o lovesc ca pe o bastardă ce este.

– Oh, sfântă Fecioară! geme Lady Bryan. Eu am fost și doica Mariei, și era încăpățânată de când era mică, așa că nu o să se schimbe acum, oricât ai lovi-o. Ai vrea să vezi întâi bebelușul, nu? Hai cu mine… Îl preia pe Gregory, conducând-l de cot și continuând să turuie: vezi, la un copil de vârsta asta, febra poate însemna orice. Ar putea fi un semn de pojar, Doamne păzește! Sau un început de vărsat. La un copil de șase luni, nu știi ce poate fi începutul…

Pe gâtul lui Lady Bryan pulsează o venă. În timp ce vorbește, își linge buzele uscate și înghite.

Acum înțelege de ce Henric a vrut ca el să vină aici. Lucrurile care se întâmplă nu pot fi puse într-o scrisoare. O întreabă pe Lady Shelton:

– Vrei să spui că regina ți-a scris despre Lady Maria folosind termenii ăștia?

– Nu. Mi-a transmis instrucțiuni verbale. O ia înaintea lui. Crezi că trebuie să le aplic?

– Probabil că ar fi bine să vorbim între patru ochi, murmură el.

– Da, de ce nu? răspunde ea: o răsucire a capului, un murmur încet în spate.

Elisabeta este înfășată strâns, cu pumnii ascunși: cu atât mai bine, căci pare că nu s-ar da înapoi să lovească. Țepi roșcați îi ies de sub bonetă, și ochii îi sunt atenți; el nu a mai văzut niciodată un bebeluș care să pară atât de supărăcios.

– Crezi că seamănă cu regele? întreabă Lady Bryan.

El ezită, încercând să fie cinstit cu ambele părți.

– Cât ar trebui pentru o micuță domnișoară.

– Să sperăm că nu o să-i semene și la circumferință, spune Lady Shelton. Începe să se îngrașe bine, nu-i așa?

– Numai George Rochford spune că nu. Lady Bryan se apleacă peste leagăn. Spune că e bucățică ruptă din Boleyn.

– Știm că nepoata mea a trăit treizeci de ani fecioară, afirmă Lady Shelton, dar nici măcar lui Anne nu ar putea să-i reușească o naștere imaculată.

– Dar părul! spune el.

– Știu, oftează Lady Bryan. Cu tot respectul pentru Maiestatea Sa și fără să jignesc demnitatea Alteței Sale, am putea-o arăta la bâlci drept copilul-purcel. Ridică marginea bonetei copilașului și cu degete grăbite încearcă să ascundă țepii. Bebelușul își răsucește capul și sughite protestând.

Gregory se uită încruntat la fetiță.

– Ar putea fi a oricui.

Lady Shelton ridică o mână să-și ascundă zâmbetul.

– Vrei să spui, Gregory, că toți bebelușii arată la fel. Haide, Master Cromwell.

Îl ia de mânecă și îl conduce. Lady Bryan rămâne să se ocupe de reînfășatul prințesei, ale cărei scutece par să se fi deranjat. Peste umăr, el rostește:

– Pentru numele lui Dumnezeu, Gregory.

Oamenii au ajuns în Turn și pentru afirmații mai nevinovate.

– Nu văd cum Maria ar putea fi bastardă, îi spune el lui Lady Shelton. Părinții ei erau cununați când au avut-o.

Ea se oprește, ridicând o sprânceană.

– I-ai spune asta nepoatei mele, regina? În față, vreau să spun.

– Deja am făcut-o.

– Și cum a reacționat?

– Păi, să-ți spun drept, Lady Shelton, dacă ar fi avut un topor, ar fi încercat să-mi taie capul.

– O să-ți spun și eu ceva la rândul meu, și poți să-i transmiți nepoatei mele dacă vrei. Dacă Maria ar fi într-adevăr bastardă, și încă bastarda celui mai sărac gentilom din Anglia, nu ar trebui să primească din partea mea decât cel mai blând tratament, pentru că este o tânără bună, și ar trebui să ai o inimă de piatră ca să nu-i compătimești situația.

Merge repede, cu trena fluturând pe pardoseala de piatră, și intră în corpul principal al casei. Vechii servitori ai Mariei sunt acolo, chipuri pe care el le-a mai văzut; pe livrelele lor sunt petice curate, acolo unde însemnele Mariei au fost desprinse și înlocuite cu cele ale regelui. Se uită în jur și recunoaște totul.

Se oprește la piciorul scării centrale. Niciodată nu i se permisese să urce; exista și o scară dosnică, pentru băieți ca el, care cărau lemne ori cărbuni. O dată încălcase regula; și când ajunsese la capătul de sus al treptelor, se trezise că, din întuneric, un pumn îl izbește în tâmplă. Cardinalul Morton însuși, la pândă?

Atinge piatra, rece ca un mormânt: frunze de viță întrețesute cu niște flori necunoscute. Lady Shelton îl privește, zâmbind întrebătoare: de ce ezită?

– Poate că ar trebui să ne schimbăm de hainele de călărie înainte să ne întâlnim cu Lady Maria. S-ar putea să se simtă desconsiderată…

– La fel s-ar putea simți și dacă întârziați. În orice caz, o să interpreteze în vreun fel. Am zis că o compătimesc, dar nu e deloc simplu cu ea! Nu binevoiește să ni se alăture nici la masa de prânz, nici la cea de seară, fiindcă nu vrea să se coboare sub mica prințesă. Și nepoata mea, regina, a poruncit să nu-i fie dusă mâncare în cameră, în afară de pâinișoara care reprezintă pentru noi micul dejun.

Îl conduce spre o ușă închisă.

– Încă i se mai spune camera albastră?

– A, tatăl tău a mai fost aici, îi zice ea lui Gregory.

– El a fost pretutindeni, răspunde băiatul.

Ea se întoarce.

– Vă descurcați singuri, domnilor. Apropo, nu va răspunde la „Lady Maria".

Este o încăpere lungă, aproape lipsită de mobilier, și frigul, ca solul unei fantasme, îi întâmpină în prag. Tapiseriile albastre fuseseră date jos și pereții tencuiți sunt goi. Maria șade lângă un foc aproape stins: ghemuită, micuță și patetic de tânără.

– Seamănă cu Malekin, șoptește Gregory.

Biata Malekin este spiritul unei fete; mănâncă noaptea, trăiește cu firimituri și coji de mere. Uneori, când cobori în liniște pe scări dimineața devreme, o găsești stând în cenușa vetrei.

Maria ridică privirea; surprinzător, chipul ei micuț se luminează.

– Master Cromwell.

Se ridică în picioare, face un pas către el și aproape că se împiedică atunci când piciorul i se prinde în poala rochiei.

– Cât a trecut de când ne-am văzut la Windsor ultima dată?

– Nici nu mai știu, rostește el grav. Anii au fost buni cu domnia ta.

Ea chicotește; acum are optsprezece ani. Se uită în jur, uimită parcă, după taburetul pe care stătuse așezată.

– Gregory, zice el, și fiul lui se repede să o prindă pe fosta prințesă înainte să se așeze în gol.

Gestul lui Gregory seamănă cu un pas de dans; are talentele lui.

– Îmi pare rău că vă fac să stați în picioare. Ați putea să vă așezați pe scrinul acela, indică ea cu un gest neclar.

– Cred că suntem destul de viguroși să stăm în picioare. Deși văd că domnia ta nu ești.

Îl vede pe Gregory aruncându-i o privire, de parcă nu ar fi auzit niciodată la el un ton atât de blând.

– Sper că nu te pun să stai singură lângă focul ăsta nenorocit.

– Omul care aduce lemne nu vrea să mi se adreseze cu titlul de prințesă.

– Trebuie să vorbești cu el?

– Nu. Dar dacă nu aș face-o ar părea o eschivare.

Foarte bine, își zice el: fă-ți viața cât mai complicată.

– Lady Shelton mi-a vorbit despre problema de a… despre problemele cu mâncarea. Ce-ar fi să te trimit la un medic?

– Avem unul aici. Sau, mai bine zis, copilul are.

– Aș putea trimite unul mai util. Ar putea să-ți prescrie un tratament pentru sănătate și să recomande să mănânci un mic dejun consistent, adus aici.

– Carne? întreabă Maria.

– Multă.

– Dar pe cine trimiți?

– Pe doctorul Butts?

Chipul ei se îmblânzește.

– Îl cunosc de la curtea de la Ludlow. Când eram prințesă de Wales. Ceea ce încă sunt. Cum de am fost scoasă de la succesiune, Master Cromwell? Cum de este legal?

– Este legal dacă parlamentul spune că este.

– Există o lege deasupra parlamentului. Este legea lui Dumnezeu. Întreabă-l pe episcopul Fisher.

– Găsesc că scopurile Domnului sunt obscure, iar Dumnezeu știe că Fisher nu e potrivit să le lămurească. Dimpotrivă, găsesc voința parlamentului foarte limpede.

Ea își mușcă buza; acum nu îl mai privește.

– Am auzit că doctorul Butts e considerat eretic mai nou.

– Crede ceea ce crede și tatăl domniei tale, regele.

El așteaptă. Ea se întoarce, cu ochii ei cenușii ațintiți asupra lui.

– Nu aș spune că tatăl meu e eretic.

– În regulă. Este mai bine ca aceste capcane să fie încercate mai întâi de prietenii domniei tale.

– Nu văd cum mi-ai putea fi prieten dacă ești prieten și cu acea persoană – mă refer la marchiza de Pembroke.

Nu vrea să îi acorde lui Anne titlul regal.

– Acea doamnă se află într-un loc unde nu are nevoie de prieteni, numai de servitori.

– Pole spune că ești Satana. Vărul meu, Reginald Pole. Care e exilat în străinătate, la Genova. Spune că, atunci când te-ai născut, erai ca orice suflet creștin, dar la un moment dat diavolul a intrat în tine.

– Știi, Lady Maria, că am venit aici când eram copil, pe la nouă sau zece ani? Unchiul meu era bucătar la Morton, iar eu eram un puști sărac și smiorcăit; în zori făceam mănunchiuri din crengi de păducel, cu care se încingeau cuptoarele, și omoram pui ca să fie duși la bucătărie înainte de răsăritul soarelui. Continuă cu voce gravă: Crezi că diavolul intrase în mine atunci? Sau mai devreme, cam pe când alți oameni sunt botezați? Înțelegi că este un subiect care mă interesează.

Maria îl privește pieziș; poartă încă un capișon demodat și pare să se uite pe după el, ca un cal căruia i-a alunecat acoperitoarea de pe cap.

– Nu sunt Satana, rostește el cu blândețe. Iar tatăl domniei tale nu este un eretic.

– Iar eu bănuiesc că nu sunt bastardă.

– Nu, într-adevăr. Repetă ce i-a spus și lui Anne Shelton: Ai fost concepută în bună-credință. Părinții domniei tale credeau că sunt căsătoriți. Asta nu înseamnă că mariajul lor era valabil. Înțelegi diferența, nu?

Ea își trece un deget pe sub nas.

– Da, înțeleg diferența. Dar, de fapt, mariajul era valabil.

– Regina va veni în curând să-și viziteze fiica. Dacă ai întâmpina-o pur și simplu cu respectul cuvenit soției tatălui domniei tale…

– … numai că e concubina lui…

– … atunci tatăl domniei tale te-ar lua înapoi la curte și ai avea tot ce-ți lipsește acum, căldura și confortul societății. Ascultă-mă, vreau asta pentru binele domniei tale. Regina nu se așteaptă să-i oferi prietenie, ci numai un spectacol de fațadă. Mușcă-ți limba și fă-i o mică reverență. Se va termina într-o clipă și va schimba totul. Împacă-te cu ea înainte de nașterea copilului. Dacă va avea un fiu, nu va mai avea nici un motiv să se împace cu domnia ta.

– Îi este teamă de mine, spune Maria, și o să-i fie și dacă va avea un fiu. Se teme că o să mă mărit și că fiii mei o să reprezinte o amenințare pentru ea.

– Ți-a vorbit cineva de căsătorie?

Un râset scurt, sec, incredul.

– Eram bebeluș la sân când am fost măritată în Franța. Apoi cu împăratul, din nou în Franța, cu regele, cu întâiul lui născut, cu cel de-al doilea fiu, cu fiii lui de le-am pierdut șirul, și încă o dată cu împăratul sau cu unul dintre verii lui. Au fost încheiate pentru mine atâtea contracte de căsătorie, de am obosit. Într-o zi însă, chiar o s-o fac.

– Dar nu te vei căsători cu Pole.

Ea tresare, iar el știe că i s-a propus asta: poate de către fosta ei guvernantă, Margaret Pole, poate de către Chapuys, care stă treaz până în zori studiind genealogiile aristocrației engleze: cum să întărească pretenția ei dinastică, să o facă să fie fără pată, să-i facă pe Tudorii pe jumătate spanioli să reintre prin căsătorie în vechea filiație a Plantageneților.

– L-am întâlnit pe Pole. Îl știam dinainte de a pleca din regat. Nu este potrivit pentru domnia ta. Orice soț ai avea, îi trebuie un braț puternic și priceput să lupte. Pole e ca o babă așezată lângă foc, care tresare când i se pare că-l vede pe Omul Negru. În vene nu-i curge decât apă sfințită și se zice că plânge în hohote dacă servitorul lui zdrobește o muscă.

Ea zâmbește, dar își acoperă gura cu mâna, ca să ascundă surâsul.

– Așa și trebuie, spune el. Să nu spui nimănui nimic.

– Nu pot vedea să citesc, rostește ea printre degete.

– Cum, nu-ți aduc destule lumânări?

– Nu, vreau să zic că vederea îmi este slabă. Și tot timpul mă doare capul.

– Plângi mult?

Ea dă afirmativ din cap.

– Doctorul Butts o să-ți aducă un leac. Până atunci, pune pe cineva să-ți citească.

– O fac. Îmi citesc Evanghelia lui Tyndale. Știi că episcopul Tunstall și Thomas Morus au găsit două mii de erori în așa-numitul Testament? E mai eretică decât cartea sfântă a musulmanilor.

Vorbe agresive. Dar el vede că în ochi i se adună lacrimi.

– Toate astea pot fi îndreptate.

Ea pășește ezitant spre el și, pentru o clipă, el are impresia că o să uite de sine și o să plângă la pieptul lui.

– Doctorul o să ajungă aici într-o zi sau două. Acum o să pun să se facă un foc bun și să ți se aducă masa. Îți va fi servit orice dorești.

– Lasă-mă să o văd pe mama.

– Regele nu poate permite asta chiar acum. Dar lucrurile s-ar putea să se schimbe.

– Tata mă iubește. Numai ea, numai nenorocita aia de femeie îi otrăvește mintea.

– Lady Shelton ar fi blândă cu tine dacă ai lăsa-o.

– Ce e ea să fie blândă sau nu? O să-i supraviețuiesc lui Anne Shelton, crede-mă. Și nepoatei ei. Și oricui se pune împotriva titlului meu. Lasă-i să facă ce-i mai rău. Sunt tânără. O să aștept să moară.

El își ia rămas-bun. Gregory îl urmează, însoțind-o fascinat cu privirea pe tânăra care își reia locul lângă focul aproape stins, își împreunează mâinile și începe așteptarea, cu o expresie plină de hotărâre.

– Blana aia de iepure în care e înfofolită, spune Gregory. Parcă ar fi fost roasă.

– E, fără îndoială, fiica lui Henric.

– De ce, a zis cineva că nu ar fi?

El râde.

– Nu asta am vrut să spun. Imaginează-ți… Dacă fosta regină ar fi fost convinsă să comită un adulter, ar fi fost simplu să scape de ea, dar cum să-i găsești vreo vină unei femei care nu a cunoscut niciodată decât un bărbat?

Se oprește: este greu chiar și pentru cei mai înfocați susținători ai regelui să-și aducă aminte că regina Caterina a fost, de fapt, și nevasta prințului Arthur.

– A cunoscut doi bărbați, ar trebui să spun. Îl măsoară pe fiul lui din priviri. Maria nu s-a uitat deloc la tine, Gregory.

– Ai crezut că o să o facă?

– Lady Bryan te consideră foarte drăguț. N-ar fi ceva firesc pentru o tânără?

– Nu cred că ea are ceva firesc în ea.

– Pune pe cineva să facă focul. O să comand masa. Nu cred că regele are de gând s-o înfometeze.

– Te place, afirmă Gregory. E ciudat.

El vede că fiul lui vorbește serios.

– Este ceva imposibil? Fiicele mele mă plăceau, cred. Biata Grace, nu sunt sigur că știa cine sunt.

– Te-a plăcut când i-ai făcut aripile de înger. A zis că o să le păstreze întotdeauna. Fiul lui își întoarce privirea; vorbește de parcă s-ar teme de el. Rafe zice că în curând vei fi al doilea om din regat. Spune că, de fapt, chiar ești, doar titlul îți lipsește. El crede că regele te va pune peste lordul cancelar și peste toți. Chiar și peste Norfolk.

– Rafe se gândește prea departe. Ascultă, fiule, să nu vorbești nimănui despre Maria. Nici măcar cu Rafe.

– Am auzit mai multe decât ar fi trebuit?

– Ce crezi că s-ar întâmpla dacă regele moare mâine?

– Toți am fi foarte îndurerați.

– Dar cine ar conduce?

Gregory face un semn din cap către Lady Bryan, către bebelușul din leagăn.

– Parlamentul așa zice. Sau copilul reginei încă nenăscut.

– Dar s-ar întâmpla asta? În realitate? Un copil nenăscut? Sau o fiică de nici un an? Anne regentă? Le-ar conveni Boleynilor, asta-i sigur.

– Apoi Fitzroy.

– Mai există un Tudor care este mai bine plasat.

Ochii lui Gregory se întorc înapoi spre Lady Maria.

– Exact, spune el. Ascultă, Gregory, este foarte bine să-ți planifici ce vei face peste jumătate de an, ce vei face peste un an, dar nu are nici un sens dacă nu ai un plan pentru mâine.

După cină, stă de vorbă cu Lady Shelton. Lady Bryan s-a dus la culcare, apoi a coborât din nou, ca să îi sâcâie.

– O să fii obosită de dimineață!

– Da, este de acord Anne Shelton, îndepărtând-o. De dimineață, nu se va mai putea face nimic cu noi. O să ne vărsăm micul dejun pe jos.

Rămân treji până când servitorii încep să caște în camera de alături și lumânările se topesc, apoi se retrag în casă, în încăperi mai mici și mai calde, și continuă să discute. I-ai dat sfaturi bune Mariei, spune ea, sper să le și asculte; mi-e teamă că o așteaptă vremuri grele. Vorbește despre fratele ei, Thomas Boleyn, cel mai egoist om pe care l-am cunoscut, nu e de mirare că Anne este atât de rapace, căci nu l-a auzit vorbind decât despre bani și despre cum să obții un avantaj josnic asupra oamenilor; și-ar fi vândut fiicele goale la unul dintre târgurile acelea barbare de sclavi, dacă și-ar fi închipuit că obține un preț bun.

El se imaginează înconjurat de cumpărători cu iatagane, oferind un preț pentru Mary Boleyn; zâmbește și își îndreaptă atenția spre mătușa ei. Ea îi spune secrete ale Boleynilor; el nu îi spune nici un secret, deși ea are impresia că o face.

Când intră în cameră, Gregory adormise, dar se răsucește și întreabă:

– Tată dragă, unde ai fost, te-ai culcat cu Lady Shelton?

Astfel de lucruri se întâmplă: dar nu cu Boleynii.

– Ce vis ciudat ai avut, probabil. Lady Shelton este măritată de treizeci de ani.

– Am crezut că după cină aș putea să stau cu Maria, murmură Gregory. Dacă nu am spus ceva greșit. Dar e atât de sarcastică. Nu aș putea sta cu o fată atât de sarcastică.

El se aruncă în patul de puf și adoarme imediat.

Când lui Fisher îi vine mintea la cap și își cere iertare, bătrânul episcop îl roagă pe rege să aibă în vedere că este bolnav și infirm. Regele recomandă ca proscripția să-și urmeze cursul; dar are obiceiul, spune, să acorde iertare celor care își recunosc greșeala.

Fecioara urmează să fie spânzurată. El nu pomenește nimic despre jilțul de oase umane. Îi spune lui Henric că a încetat cu profețiile și speră că la Tyburn, stând cu lațul în jurul gâtului, tânăra nu o să-l dovedească drept mincinos.

Când consilierii îngenunchează înaintea regelui și imploră ca numele lui Thomas Morus să fie scos de pe listă, Henric se înduplecă. Poate că asta și așteptase: să fie convins. Anne nu este de față, altminteri răspunsul ar fi putut fi diferit.

Se ridică și ies cu toții, scuturându-se de praf. El are impresia că îl aude pe cardinal râzând de ei, dintr-un colț nevăzut al încăperii. Demnitatea lui Audley nu a avut de suferit, dar ducele pare agitat; când încercase să se ridice, genunchii lui bătrâni îl trădaseră, iar el și Audley fuseseră nevoiți să-l sprijine de coate ca să-l pună pe picioare.

– Am crezut că o să rămân acolo înțepenit încă o oră, rostește acesta. Ca să-l rog fierbinte iarăși și iarăși.

– Amuzant e că Morus primește în continuare renta de la trezorerie, îi zice el lui Audley. Cred că ar trebui să fie tăiată.

– Acum i s-a dat un răgaz. Mă rog la Domnul să-și dea seama de asta. Și-a aranjat afacerile?

– A transferat tot ce poate pe numele copiilor. Așa mi-a zis Roper.

– Oh, voi, avocații! În ziua când o să cad la pat, cine va avea grijă de mine?

Norfolk transpiră; el încetinește ritmul, la fel și Audley, așa că acum merg în pas de melc, cu Cranmer pe urmele lor, ca un gând întârziat. El se întoarce și îl ia de braț. Fusese prezent la fiecare ședință a parlamentului, pe banca episcopilor, altminteri izbitor de goală.

Papa alege această lună, când el supune dezbaterii parlamentului importantele lui legi, să dea în sfârșit decizia privind mariajul reginei Caterina – o hotărâre atât de mult întârziată, încât el crezuse că papa Clement avea să moară înainte de a o lua. Papa afirmă că dispensele inițiale sunt valide; prin urmare, și mariajul e valabil. Susținătorii împăratului aprind artificii pe străzile Romei. Henric se arată plin de dispreț, sardonic, și își exteriorizează sentimentele prin dans. Anne poate să danseze încă, deși acum i se vede umflătura pântecelui; trebuie să petreacă vara în liniște. El își amintește de mâna regelui pe talia lui Lizzie Seymour. Nu ieșise nimic din asta, căci tânăra nu e proastă. Acum regele se învârte în jurul micuței Mary Shelton, pe care o ridică în brațe, o gâdilă, o strânge și îi taie răsuflarea cu complimente. Toate acestea nu înseamnă nimic; el o vede pe Anne ridicându-și bărbia și ferindu-și privirea; se sprijină de spătarul jilțului și murmură un comentariu, cu o expresie poznașă; vălul ei se atinge, pentru o clipă, de haina lui Francis Weston, acea javră rânjitoare. Este limpede că Anne consideră că Mary Shelton trebuie tolerată, ba

chiar să fie mulțumită. E mai sigur ca regele să fie ținut printre verișoare, dacă nu e la îndemână nici o soră. Unde e Mary Boleyn? La țară, tânjind probabil, ca și el, după o vreme mai caldă.

Și vara sosește, sărind peste primăvară, brusc, într-o luni dimineață, ca un servitor nou, cu un chip luminos: 13 aprilie. Se află la Lambeth – el, Audley, arhiepiscopul – și soarele strălucește cu putere prin fereastră. El privește grădinile palatului. Așa începe *Utopia:* prieteni stând de vorbă într-o grădină. Pe cărările de jos, Hugh Latimer și câțiva dintre capelanii regelui se luptă în joacă, trăgând unii de alții ca niște școlari, Hugh stând atârnat de gâtul a doi clerici, cu picioarele în aer. Nu au nevoie decât de o minge de fotbal ca să se distreze pe cinste.

– Master Morus, spune el, de ce nu ieși să te bucuri de soare? Te chemăm noi peste o jumătate de oră și o să-ți cerem din nou să depui jurământul; și de data asta o să ne dai un alt răspuns, bine?

Aude încheieturile lui Morus trosnind când se ridică.

– Thomas Howard a îngenuncheat pentru tine! continuă el.

Pare că au trecut săptămâni de atunci. Întrunirile până târziu în noapte și disputele noi din fiecare zi l-au obosit, dar i-au și ascuțit simțurile, așa că este conștient că, în încăperea din spatele lui, Cranmer devine din ce în ce mai agitat și vrea ca Morus să plece de acolo înainte ca zăgazul să se rupă.

– Nu știu ce-ți închipui că o să se întâmple cu mine în jumătate de oră, replică Morus pe un ton nepăsător, zeflemitor. Desigur, ar putea să însemne ceva pentru tine.

Morus a cerut să vadă o copie a Actului de succesiune. Acum, Audley îl desface; ironic, Morus își apleacă ochii și începe să citească, deși l-a citit de o duzină de ori.

– Foarte bine, zice Morus. Dar cred că m-am făcut bine înțeles. Nu pot depune jurământ, însă nu o să mă pronunț împotriva jurământului vostru și nici nu o să încerc să conving pe nimeni să nu jure.

– Nu este destul. Și știi prea bine asta.

Morus dă aprobator din cap. Se îndreaptă spre ușă, lovind mai întâi colțul mesei și făcându-l pe Cranmer să tresară și să-și repeadă mâna să apuce călimara. Ușa se închide după el.

– Deci?

Audley rulează la loc actul. Și bate ușurel cu el în masă, privind spre locul unde a stat Morus.

– Uite, am o idee, spune Cranmer. Ce ar fi să-l punem să jure în secret? El jură, iar noi promitem să nu spunem nimănui? Și dacă nu poate să depună jurământul ăsta, să-l întrebăm ce jurământ poate să depună?

El râde.

– Asta nu prea corespunde cu scopul regelui, oftează Audley.

Poc, poc, poc.

– După tot ce am făcut pentru el și pentru Fisher. Numele i-a fost scos de pe lista de proscripție, Fisher a primit o amendă în loc să fie închis pe viață – ce mai vor? Eforturile noastre ne râd în nas acum.

– Foarte bine. Binecuvântați sunt solii de pace, spune el.

Dar ar vrea să strângă pe cineva de gât.

– O să mai încercăm o dată cu Morus, zice Cranmer. Cel puțin, dacă refuză, să ne dea și motivul.

El înjură încet și se întoarce de la fereastră.

– Știm motivele lui. Toată Europa le cunoaște. Este împotriva divorțului. Nu crede că regele poate fi capul bisericii. Dar va dori să spună asta? Nu. Îl cunosc. Știi ce urăsc? Urăsc să fiu parte din comedia asta, pusă la cale de el. Urăsc pierderea de vreme, când timpul ar putea fi petrecut mai cu folos, mințile ocupate cu lucruri mai utile, urăsc să văd cum ne trece viața, fiindcă depinde de asta și o să ne simțim vârsta înainte ca mascarada asta să se încheie. Și ce urăsc cel mai mult este că Master Morus stă în public și râde pe înfundate când mă încurc la replici, pentru că el a scris toate rolurile. Și le-a scris în toți anii ăștia.

Asemenea unui servitor, Cranmer îi toarnă o cupă de vin și se apropie de el.

– Poftim.

În mâna arhiepiscopului, cupa nu poate să nu capete o semnificație sacră: nu e vin cu apă, ci un amestec echivoc – este sângele meu, este ca sângele meu, este mai mult sau mai puțin ca sângele meu, fă asta în onoarea mea. El îi dă cupa înapoi. Germanii din nord fac o băutură tare, *aquavitae:* o dușcă ar fi fost mai potrivită acum.

– Adu-l înapoi pe Morus, cere el.

O clipă mai târziu, Morus stă în prag, strănutând ușor.

– Haide, face Audley, nu așa vine un erou.

– Te asigur că nu am nici un gând să fiu erou, răspunde Morus. Au tăiat iarba afară.

Se ciupește de nas, strănutând din nou, apoi își târșâie picioarele spre ei, ridicându-și roba pe umeri; se așază pe scaunul pus pentru el. Înainte, refuzase să stea jos.

– Așa e mai bine, spune Audley. Știam că aerul o să-ți facă bine.

Ridică privirea, ca o invitație: dar el, Cromwell, îi face semn că va rămâne unde se află, lângă fereastră.

– Nu știu, continuă Audley, binedispus. La început, unul nu voia să se așeze. Apoi, celălalt nu vrea să ia loc. Uite – împinge o foaie de hârtie spre Morus –, acestea sunt numele preoților pe care i-am văzut azi, care au depus jurământul și care ți-au dat un exemplu. Și știi că toți membrii parlamentului au fost de acord. Tu de ce nu ești?

Morus ridică ochii, privind pe sub sprâncene.

– Nu este o poziție confortabilă pentru nici unul dintre noi.

– E mai confortabil decât locul unde o să te duci, spune el.

– Nu în iad, replică Morus zâmbind. Nu cred.

– Așadar, dacă prin depunerea jurământului vei fi damnat, ce zici de toți aceștia? Se desprinde de lângă perete, se apropie și smulge lista cu nume de la Audley, o rulează și îl lovește pe Morus cu ea peste umăr. Toți sunt damnați?

– Nu pot să vorbesc în numele conștiinței lor, ci numai pentru a mea. Știu că, dacă depun jurământul, voi fi damnat.

– Sunt mulți care ar invidia știința pe care o ai în ceea ce privește lucrarea Domnului, spune el. Însă tu și Dumnezeu ați fost mereu apropiați, nu? Mă întreb cum de îndrăznești. Vorbești despre Creator ca și cum ar fi vreun prieten cu care mergi la pescuit într-o duminică după-amiază.

Audley se apleacă spre el.

– Ca să fie clar: nu vrei să depui jurământul fiindcă așa îți spune conștiința?

– Da.

– Ai putea să fii mai explicit în răspunsuri?

– Nu.

– Ești împotrivă, dar nu vrei să spui de ce?

– Da.

– Ești împotriva legii, a formulării jurământului sau a ideii de a depune jurământul?

– Prefer să nu spun.

Cranmer îndrăznește:

– Atunci când este o problemă de conștiință, întotdeauna trebuie să existe o îndoială…

– A, dar nu este vorba de o toană. M-am consultat îndelung și sârguincios cu mine însumi. Și în această chestiune aud clar vocea conștiinței mele. Își înclină capul într-o parte, zâmbind. Nu așa ți se întâmplă și ție, milord?

– Cu toate acestea, nu există nici o nedumerire? Căci trebuie că te întrebi, fiindcă ești un om erudit și obișnuit cu controversele, cu dezbaterile: cum se face că atâția oameni învățați cred ceva și numai eu altceva? Însă un lucru este sigur: că datorezi ascultare regelui, așa cum face orice supus. De asemenea, când ai intrat în consiliul regelui, cu multă vreme în urmă, ai depus un jurământ anume – să i te supui. Așadar, nu vrei să faci asta? Cranmer clipește. Confruntă-ți îndoielile cu acest lucru cert și jură.

Audley se sprijină de spetează cu ochii închiși, de parcă ar spune: nu o să obținem nimic mai mult de atât.

– Când ai fost uns arhiepiscop, spune Morus, numit de papă, ai depus un jurământ către Roma, dar se zice că întreaga zi, pe parcursul ceremoniilor, ai ținut în pumn o bucățică de hârtie în care spuneai că ai depus jurământul împotriva voinței tale. Nu e adevărat? Se zice că hârtia a fost scrisă de Master Cromwell, aici de față.

Audley deschide brusc ochii: are impresia că Morus și-a indicat calea de scăpare. Dar chipul lui Morus, zâmbitor, este o mască a răutății.

– Eu nu o să fiu un asemenea scamator, continuă el încet. Nu o să ofer în fața Domnului meu un asemenea spectacol de marionete, ca să nu mai vorbesc în fața credincioșilor englezi. Spui că majoritatea e de partea ta. Eu spun că e de partea mea. Spui că parlamentul te sprijină, eu spun că îngerii și sfinții sunt alături de mine, la fel și morții creștini, căci au existat multe generații de când a fost fondată biserica lui Hristos, un singur trup, nedivizat…

– Oh, pentru numele lui Hristos! exclamă el. O minciună nu este mai puțin o minciună doar pentru că are o mie de ani. Biserica ta nedivizată n-a avut plăcere mai mare decât să-și persecute propriii membri, să-i ardă și să-i hăcuiască atunci când își afirmau conștiința, despicându-le burțile și dându-le mațele la câini. Chemi istoria în ajutor, dar ce reprezintă istoria pentru tine? Este o oglindă care îl măgulește pe Thomas Morus. Dar eu am altă oglindă, o ridic și arată un om încrezut și periculos, și când o întorc arată un ucigaș, pentru că vei trage după tine numai Dumnezeu știe pe câți alții, care vor avea parte numai de suferința, nu și de mângâierea de a fi martiri de care vei avea parte tu. Nu ești un suflet simplu, așa că nu încerca să simplifici lucrurile. Știi că te-am respectat? Știi că te-am respectat de când eram copil? Mai degrabă l-aș vedea mort pe singurul meu fiu, aș prefera să văd

cum i se taie capul, decât să văd cum refuzi acest jurământ și oferi satisfacție fiecărui dușman al Angliei.

Morus ridică ochii. Pentru o fracțiune de secundă, el îi întâlnește privirea, apoi și-o ferește timid. Murmurul lui jos, amuzat: numai pentru asta și l-ar putea ucide.

– Gregory este un tânăr bun. Să nu-i dorești moartea. Dacă a făcut ceva rău, o să se poarte mai bine. Spun același lucru despre băiatul meu. Ce sens are să-l pomenești? Dar merită să fie mai mult decât un subiect de polemică.

Tulburat, Cranmer clatină din cap.

– Acesta nu e un subiect de polemică.

– Ai pomenit de fiul tău, spune el. Ce se va întâmpla cu el? Cu fiicele tale?

– O să-i sfătuiesc să depună jurământul. Nu mă aștept să-mi împărtășească scrupulele.

– Nu la asta mă refer și o știi prea bine. Tu trădezi generația următoare. Vrei talpa împăratului pe gâtul lor? Nu ești un adevărat englez.

– Nici despre tine nu se poate spune c-ai fi, replică Morus. Ai luptat pentru francezi, ai lucrat pentru italieni. Nici nu crescuseși bine aici, în regat, înainte ca drumurile pe care le-ai bătut în copilărie să te ducă departe – ai fugit ca să scapi de temniță sau de spânzurătoare. Nu, îți zic eu ce ești, Cromwell – ești italian până în măduva oaselor și ai toate viciile și pasiunile lor. Se lasă pe spătar; un râset scurt și lipsit de veselie. Bonomia asta neobosită a ta. Știam că o să ajungă la capăt într-o bună zi. Este o monedă care a trecut prin prea multe mâini. Iar acum, că spoiala de argint s-a dus, se vede metalul comun.

Audley zâmbește disprețuitor.

– Se pare că nu ai observat eforturile lui Master Cromwell de la Monetărie. Monedele bătute de el sunt de încredere sau nu sunt deloc.

Cancelarul nu se poate abține, căci este genul de om zeflemitor; cineva trebuie să-și păstreze calmul. Cranmer este palid și

transpirat, și el vede pulsul galopând pe o venă din tâmpla lui Morus.

– Nu te putem lăsa să te duci acasă, spune el. Totuși, mi se pare că astăzi nu ești în apele tale, așa că, decât să te trimitem la Turn, ar fi mai bine să te punem în custodia abatelui de Westminster… Ți se pare o idee potrivită, milord de Canterbury?

Cranmer dă aprobator din cap.

– Master Cromwell, nu ar trebui să te iau în râs, nu-i așa? întreabă Morus. Te-ai arătat a fi cel mai bun și mai special prieten al meu.

Audley face semn gărzii de la ușă. Morus se ridică ușor în picioare, de parcă gândul arestului i-a luat o greutate de pe suflet; efectul însă e stricat de felul obișnuit cum își apucă veșmântul, de gârbovirea umerilor; și chiar atunci pare să se poticnească, să calce pe propriile urme. El se gândește la Maria, la Hatfield, ridicându-se de pe scaun și uitând unde l-a lăsat. După un timp, Morus este scos din încăpere.

– Acum a căpătat exact ce și-a dorit, spune el.

Își pune palma pe sticla ferestrei. Vede urma lăsată pe geamul vechi. Deasupra râului s-au adunat câțiva nori; ziua aproape că a trecut. Audley traversează camera spre el. Ezitând, rămâne lângă umărul lui.

– Dacă Morus ar arăta care parte din jurământ nu-i este pe plac, ar fi posibil să se scrie ceva care să-l mulțumească.

– Poți să-ți iei gândul de la așa ceva. Dacă arată ceva, este terminat. Tăcerea este singura lui speranță și nici asta nu e cine știe ce.

– Regele ar putea să accepte un compromis, afirmă Cranmer. Dar mi-e teamă că regina n-o să o facă. Și, într-adevăr, continuă el cu glas pierit, de ce ar face-o?

Audley îi pune o mână pe braț.

– Dragul meu Cromwell. Cine îl poate înțelege pe Morus? Prietenul lui, Erasmus, i-a spus să se țină departe de guvernare, i-a spus că nu este potrivit pentru așa ceva și a avut dreptate. Nu

ar fi trebuit să accepte niciodată funcția pe care o dețin eu acum. A acceptat-o numai ca să-i facă în ciudă lui Wolsey, pe care îl ura.

– I-a spus și să stea departe de teologie, afirmă Cranmer. Sau mă înșel?

– Cum ai putea? Morus își publică toate scrisorile de la prieteni. Și când aceștia îl dojenesc, el face un adevărat spectacol al umilinței, așa că întoarce totul în propriul avantaj. A trăit public. Fiecare gând care i-a trecut prin cap a fost pus pe hârtie. Până acum nu a ținut nimic pentru sine.

Audley se întinde pe lângă el și deschide fereastra. Un torent de triluri de păsări se ridică până la marginea pervazului și se revarsă în cameră – notele lichide, fluide ale sturzilor.

– Presupun că pune chiar acum pe hârtie ce s-a întâmplat azi, spune el. Și trimite relatarea în afara regatului, ca să fie tipărită. În funcție de asta, în ochii Europei, noi vom fi nebuni și asupritori, iar el va fi biata victimă la fiecare întorsătură a frazei.

Audley îl bate ușor pe braț. Vrea să-l consoleze. Dar cine poate măcar să înceapă să o facă? El este inconsolabilul Master Cromwell: incognoscibilul, inexplicabilul și probabil imprescriptibilul Master Cromwell.

A doua zi, regele trimite după el. Presupune că vrea să-l certe pentru că nu a reușit să-l facă pe Morus să depună jurământul.

– Cine mă va însoți la această fiesta? întreabă el. Master Sadler?

De îndată ce intră în sala regelui, Henric face un gest hotărât cu brațul, semnalându-le însoțitorilor lui să-i facă loc și să-l lase singur acolo. Chipul îi e mânios.

– Cromwell, nu ți-am fost un stăpân bun?

El începe să vorbească… binevoitor, mai mult decât binevoitor… propria nimicnicie patetică… dacă nu am fost vrednic într-o anumită privință, vă rog să binevoiți să-mi acordați iertare…

Poate să facă asta toată ziua. A învățat de la Wolsey.

– Fiindcă lordul arhiepiscop are impresia că te-am nedreptățit, zice Henric. Dar, continuă el pe tonul omului neînțeles, eu sunt un prinț cunoscut pentru generozitatea mea.

Discuția pare să-l nedumerească pe Cromwell.

– Vei fi secretar principal. Vor urma și recompensele. Nu înțeleg de ce nu am făcut asta mai de mult. Dar spune-mi: când ți s-a vorbit despre lorzii Cromwell care au fost odată în Anglia, ai afirmat că nu aveai nici o legătură cu ei. Te-ai mai gândit la asta?

– Ca să fiu sincer, nu m-am mai gândit deloc. Nu aș putea purta haina altcuiva și nici armele lui, căci s-ar putea să se ridice din mormânt ca să se ia la harță cu mine.

– Lordul Norfolk spune că îți place faptul că ai o origine umilă. Zice că ai inventat-o ca să-l chinuiești. Henric îl ia de braț. Mie mi s-ar părea convenabil ca, oriunde mergem – deși vara asta nu o să ne ducem departe, având în vedere starea reginei –, să ai camerele lângă ale mele, ca să putem vorbi oricând am nevoie, și acolo unde e posibil, încăperile să aibă o ușă de legătură, ca să nu am nevoie de intermediar.

Regele le zâmbește curtenilor; aceștia se apropie iar, ca un val.

– Domnul să mă trăsnească dacă am vrut să te neglijez, spune Henric. Știu când am un prieten.

Afară, Rafe zice:

– Domnul să-l trăsnească… Ce înjurături teribile folosește. Își îmbrățișează stăpânul. Asta era de așteptat de multă vreme. Dar ascultă, trebuie să-ți spun ceva când ajungem acasă.

– Spune-mi acum. E ceva de bine?

Un gentilom înaintează și îl anunță:

– Master secretar, barca vă așteaptă să vă ducă înapoi în oraș.

– Ar trebui să am o casă lângă râu, zice el. Ca Morus.

– A, și să părăsești Austin Friars? Gândește-te la terenul de tenis, replică Rafe. La grădini.

Regele a făcut pregătirile în secret. Blazonul lui Gardiner a fost îndepărtat de pe vopseaua ambarcațiunii. Un stindard cu blazonul

lui este ridicat lângă flamura lui Tudor. El păşeşte în barca lui pentru prima dată şi pe râu Rafe îi spune ştirea. Legănatul bărcii sub picioarele lor este abia sesizabil. Steagurile atârnă moi; este încă dimineaţă, ceţoasă şi pestriţă, şi acolo unde lumina atinge carnea sau pânza, ori frunzele crude se vede o lucire precum cea de pe o coajă de ou: întreaga lume luminoasă, cu unghiurile rotunjite, cu miros apos şi verde.

– Sunt însurat de jumătate de an, spune Rafe, şi nimeni nu ştie, în afară de domnia ta, acum. Sunt însurat cu Helen Barre.

– Oh, pe sângele lui Hristos! exclamă el. Sub propriul meu acoperiş. De ce ai făcut asta?

Rafe rămâne mut, în timp ce el îi zice tot ce are de spus: este o încântătoare nimeni, o femeie sărmană, care nu poate să-ţi aducă nici un avantaj, ai fi putut să te însori cu o moştenitoare. Stai să-i spun lui taică-tu! O să fie furios, o să spună că nu am avut grijă de interesele tale.

– Şi ce faci dacă apare bărbatul ei?

– I-ai spus că e liberă, replică Rafe, tremurând.

– Care dintre noi e cu adevărat liber?

Îşi aminteşte ce îl întrebase Helen: „Deci pot să mă mărit din nou? Dacă mă vrea cineva?“ Îşi aminteşte cum îl privise, o privire lungă şi plină de înţelesuri, numai că el nu pricepuse. Ar fi putut la fel de bine să facă tumbe, că el nu ar fi observat – mintea lui era în altă parte; acea discuţie se încheiase din punctul lui de vedere şi gândurile lui se îndreptaseră spre altceva. Dacă aş fi vrut-o pentru mine şi aş fi luat-o, cine mi-ar fi putut reproşa că m-am însurat cu o spălătoreasă fără un ban, chiar şi cu o cerşetoare de pe străzi? Oamenii ar fi zis: deci, asta voia Cromwell, o frumuseţe cu carne tare; nu-i de mirare că nu s-a uitat la văduvele din oraş. Nu are nevoie de bani, nu are nevoie de legături, îşi poate permite să-şi facă poftele; acum este secretar principal, ce mai urmează?

Priveşte ţintă apa, când maronie, când limpede în porţiunile în care lumina o străbate, dar mereu în mişcare; peştii din

adâncuri, ierburile, oamenii înecați cu mâini osoase înotând. În mâl și în prundiș sunt prinse catarame, bucăți de sticlă, monede mici și deformate, cu chipurile regilor șterse de apă. Odată, când era copil, găsise o potcoavă. O potcoavă în râu? Lui i se păruse o descoperire norocoasă. Dar tatăl lui zisese: dacă potcoavele aduc noroc, atunci eu sunt regele Angliei.

Mai întâi se duce la bucătărie, ca să-i spună veștile lui Thurston.

– Păi, oricum făceați treaba asta, răspunde bucătarul neimpresionat și chicotește. Episcopul Gardiner o să fiarbă de ciudă. Măruntaiele o să-i sfârâie în propria grăsime. Smulge o cârpă pătată de sânge de pe o tavă. Vedeți prepelițele astea? Găsești mai multă carne pe o viespe.

– Vin de Madeira? propune el. Să le fierbi?

– Cum, trei duzini? Ar fi o risipă de vin bun. O să vă pregătesc câteva, dacă vreți. Au fost trimise de lordul Lisle de la Calais. Când îi scrieți, spuneți-i că, dacă mai trimite, le vrem mai grase sau deloc. O să țineți minte?

– O să-mi notez, rostește el cu seriozitate. M-am gândit ca, de acum înainte, să ținem câte o întrunire aici uneori, când regele nu participă. Le putem oferi o masă înainte.

– Bine. Thurston chicotește. Norfolk ar putea pune niște carne pe piciorușele lui ca niște bețe.

– Thurston, nu e nevoie să-ți murdărești mâinile – ai destul personal. Ai putea să-ți pui un lanț de aur și să umbli țanțoș printre ei.

– Așa o să faceți domnia voastră? Pocnește cu palma o orătanie udă; apoi ridică privirea și se uită la el, ștergându-și degetele. Cred că prefer să-mi murdăresc mâinile. În caz că lucrurile nu merg bine. Nu spun că așa se va întâmpla, dar să nu-l uităm pe cardinal.

El își amintește de Norfolk: spune-i să se ducă în nord sau o să vin eu după el și o să-l sfâșii cu dinții.

Pot să folosesc mai degrabă cuvântul „a mușca"?

Îi vine în minte proverbul: *homo homini lupus* – omul este lup pentru om.

– Așadar, ți-ai făcut un renume, Master Sadler, îi spune lui Rafe după cină. Vei fi dat ca bun exemplu despre cum să arunci la gunoi niște relații. Tații te vor arăta cu degetul fiilor lor.

– Nu m-am putut abține, sir.

– Cum adică nu te-ai putut abține?

– Sunt îngrozitor de îndrăgostit de ea, răspunde Rafe, cât mai sec posibil.

– Și cum e sentimentul ăsta? Ca și cum ești îngrozitor de furios?

– Cred. Poate. Te simți mult mai viu.

– Nu cred că mă pot simți mai viu ca acum.

Se întreabă dacă vreodată cardinalul a fost îndrăgostit. Desigur, de ce s-ar îndoi de asta? Pasiunea mistuitoare a lui Wolsey pentru Wolsey fusese suficient de arzătoare încât să pârjolească întreaga Anglie.

– Spune-mi, în seara aceea, după încoronarea reginei…

Clatină din cap, învârte niște hârtii pe birou: scrisori de la primarul din Hull.

– O să-ți răspund la toate întrebările, zice Rafe. Nu-mi pot da seama cum de nu am fost sincer cu domnia ta. Dar Helen, nevastă-mea, a crezut că e mai bine să păstrăm secretul.

– Însă acum o să aibă un copil, bănuiesc, așa că sunteți nevoiți să spuneți adevărul?

Rafe roșește.

– În seara aceea, când am venit la Austin Friars să o caut, să o duc la nevasta lui Cranmer…, iar ea a coborât – ochii lui se mișcă de parcă o vede aievea – a coborât fără bonetă, și tu ai urmat-o, cu părul ciufulit, și erai furios că o luam…

– Da, așa e, răspunde Rafe și își duce mâna la cap, să-și aranjeze părul, de parcă asta ar mai ajuta la ceva acum. Toată lumea era plecată la sărbătoare. Atunci a fost prima dată când

m-am culcat cu ea, dar nu a fost nimic păcătos. Atunci îmi era promisă deja.

El se gândește: mă bucur că nu am adus în casa mea un tânăr fără sentimente, care să nu aibă în gând decât propria propășire. Dacă nu ai nici un imbold, atunci, într-o oarecare măsură, ești lipsit de bucurie; sub aripa mea, Rafe își poate permite să aibă imbolduri.

– Uite, Rafe, asta este o… Dumnezeu știe că este o nebunie, dar nu este o nenorocire. Spune-i tatălui tău că avansarea mea în lume va asigura acest lucru și pentru tine. Desigur, taică-tu o să urle și o să bată cu pumnul în masă. Asta fac tații. O să țipe: îmi pare rău de ziua când m-am despărțit de băiatul meu ca să-l las să se ducă în casa depravată a lui Cromwell. Dar o să-l îmbunăm. Încetul cu încetul.

Până acum tânărul a stat în picioare; acum se așază pe un taburet, cu mâinile la cap, cu capul lăsat pe spate; trupul îi este cutremurat de ușurare. S-a temut atât de tare? De mine?

– Uite, când tatăl tău o să o vadă pe Helen, o să înțeleagă, doar dacă…

Doar dacă ce? Trebuie să fii mort și îngropat să nu o remarci: trupul ei frumos și mândru, ochii blânzi.

– Trebuie doar să o scăpăm de șorțul acela de pânză cu care umblă tot timpul și s-o îmbrăcăm potrivit cu o doamnă Sadler. Și, desigur, vei dori să ai casa ta. O să te ajut. O să-mi lipsească micuții, căci m-am atașat de ei, la fel și Mercy, toți îi iubim. Dacă vrei ca noul bebeluș să fie primul copil din casa voastră, îi putem ține pe copii aici.

– Ești foarte bun. Dar Helen nu vrea să se despartă de ei. Am stabilit o înțelegere în privința asta.

Așadar, nu voi mai avea niciodată copii la Austin Friars, se gândește. Doar dacă nu îmi iau liber de la rege și m-apuc să fac curte; doar dacă, atunci când o femeie îmi vorbește, eu chiar o să ascult.

– Ceea ce îl va îmbuna pe tatăl tău – și poți să i-o spui – este că de acum încolo, atunci când nu sunt eu cu regele, vei fi tu. Master Wriothesley îi va necăji pe diplomați și se va ocupa de cifruri, căci e o muncă plină de viclenie, care i se va potrivi ca o mănușă, iar Richard va conduce casa în lipsa mea și îmi va continua activitatea, în vreme ce noi doi îl vom acompania pe Henric, blânzi ca două infirmiere, ca să-i satisfacem orice capriciu. Râde. Tu ești gentilom prin naștere. S-ar putea să te promoveze mai aproape de propria persoană, la camerele sale particulare. Lucru care mi-ar fi de folos.

– Nu am vrut să se întâmple asta. Nu am plănuit nimic. Rafe își coboară privirea. Știu că nu o să pot să o iau niciodată pe Helen cu mine la curte.

– Nu în lumea de acum. Și nu cred că lucrurile se vor schimba în timpul vieții noastre. Însă ai făcut o alegere. Nu trebuie s-o regreți niciodată.

– Cum mi-am închipuit că o să pot ține un secret față de domnia ta? rostește Rafe cu înflăcărare. Vezi totul, sir.

– A, numai până la un punct.

După plecarea lui Rafe, el se apucă să-și facă munca de seară, metodic, așezând hârtiile la locul lor. Legile propuse de el sunt aprobate, dar întotdeauna este nevoie de o lege nouă. Când scrii legi, încerci cuvintele ca să le găsești cel mai puternic înțeles. Precum vrăjile, ele fac să se întâmple lucruri în lumea adevărată și, asemenea vrăjilor, funcționează numai dacă oamenii cred în ele. Dacă legea ta cere o pedeapsă, trebuie să fii în stare să o aplici – atât bogaților, cât și săracilor, oamenilor de la granița scoțiană și din mlaștinile din Țara Galilor, celor din Cornwall și celor din Sussex și Kent. El a scris acest jurământ ca test de loialitate pentru Henric și are de gând să-i pună să jure pe toți oamenii din fiecare burg sau sat și pe toate femeile de orice rang: văduve moștenitoare, proprietare de pământuri. Oamenii lui vor bate mlaștinile și bărăganurile, punându-i și pe cei care de-abia au auzit de Anne Boleyn să-și dea cuvântul că vor respecta

dreptul la succesiune al copilului din pântecele ei. Dacă un om știe că pe rege îl cheamă Henric, va fi pus să jure; nu contează dacă îl confundă pe actualul rege cu tatăl lui sau cu vreun Henric care a domnit înainte. Căci prinții, asemenea altor oameni, dispar din memoria oamenilor de rând; trăsăturile lor, de pe monedele pe care el obișnuia să le culeagă din nămolul râului, nu erau decât o ușoară asperitate sub vârful degetelor lui și nici chiar atunci când ducea acasă monedele și le freca bine nu reușea să spună ce rege ar putea să fie; este oare prințul Cezar, întreba el. Walter spunea: să vedem; apoi arunca dezgustat moneda, zicând: nu e decât un sfert de penny amărât de la unul dintre regii aceia care au luptat în războaiele franceze. Pleacă de aici și câștigă niște bani adevărați, lasă-l încolo pe prințul Cezar; Cezar era bătrân când Adam era numai un puști.

Obișnuia să cânte: „Când Adam săpa și Eva culegea din pom/ Cine mai era atunci gentilom?" Walter îl alerga și îl bătea dacă reușea să-l prindă: e un afurisit de cântec rebel, și aici noi știm ce să facem cu rebelii. Sunt îngropați de vii, ca pe oamenii din Cornwall care au venit în țară când erai copil; dar întotdeauna mai apar și alții. Și mai jos de Cornwall, mai jos de întreg ținutul Angliei, mai jos de mlaștinile din Țara Galilor și de pământurile aride de la granița cu Scoția, este un alt peisaj; există un imperiu îngropat, unde se teme că trimișii lui nu pot ajunge. Cine îi va pune să jure pe spiriduși și fantomele care trăiesc în tufișuri și în copaci scorburoși, și pe oamenii sălbatici care se ascund în păduri? Cine îi va pune să jure pe sfinții din firide și spiritele care se adună la izvoarele sfinte, foșnind ca frunzele căzute, și pe copiii avortați îngropați în pământ nesfințit: pe toți acei morți nevăzuți care zăbovesc iarna în jurul cuptoarelor și vetrelor din sat, încercând să-și încălzească oasele goale? Pentru că și ei sunt concetățenii lui: generații de morți nenumărați, respirând prin cei vii, furând lumina de la ei, fantomele fără vlagă ale lorzilor și tâlharilor, ale călugărițelor și târfelor, fantomele preoților și călugărilor, care se hrănesc din Anglia vie și sug materia din viitor.

Se uită la hârtiile de pe birou, dar gândurile îi sunt departe. Fiica mea, Anne, a spus: „Îl aleg pe Rafe." Își lasă capul în mâini și închide ochii; Anne Cromwell, de zece sau unsprezece ani, stă înaintea lui înaltă și hotărâtă ca un soldat, cu ochii ei mici privind drept, sigură de puterea ei de a-și croi soarta.

El își freacă ochii. Răsfoiește hârtiile. Ce este asta? O listă. Un scris meticulos, lizibil, dar lipsit de sens.

Două covoare. Unul tăiat în bucăți.
7 cearșafuri. 2 perne. 1 pernă de căpătâi.
2 platouri, 4 farfurii, 2 farfurioare.
Un lighean mic, cântărind 5 kg, de un sfert de liră; doamna stareță l-a luat și a plătit 4 șilingi.

El întoarce hârtia, încercând să-i găsească originea. Își dă seama că se uită la un inventar al bunurilor lui Elizabeth Barton, lăsate la mănăstirea de maici. Toate au fost confiscate pentru rege – proprietățile unui trădător: o bucată de scândură folosită ca masă, trei fețe de pernă, două sfeșnice, o haină evaluată la 5 șilingi. O manta veche a fost dată de pomană celei mai tinere maici de la mănăstire. O altă maică, sora Alice, a primit o cuvertură.

El îi spusese lui Morus: profețirea nu te face bogat. Își propune să nu uite: „Elizabeth Barton să aibă bani pentru călău." Mai are cinci zile de trăit. Ultima persoană pe care o va vedea când va urca scara o să fie călăul ei întinzând mâna. Dacă nu poate să-l plătească, va suferi mai mult decât este nevoie. Și-a imaginat cât durează să arzi, dar nu cât durează să te sufoci la capătul unei frânghii. În Anglia nu există milă pentru cei sărmani. Plătești pentru orice, chiar și pentru un gât rupt.

Familia lui Thomas Morus a depus jurământul. A asistat chiar el, și Alice i-a dat clar de înțeles că îl consideră personal vinovat pentru că a dat greș în a-l convinge pe soțul ei să se conformeze.

– Întreabă-l ce are de gând, pentru numele lui Dumnezeu. Întreabă-l: este înțelept, așa își închipuie, să-și lase singură soția,

să-și lase fiul fără îndrumare, fiicele fără protecție și pe noi toți la mila unui om ca Thomas Cromwell?

– Așa a vorbit, murmurase Meg, cu o umbră de zâmbet. Cu capul plecat, îi luase mâna într-ale ei. Tata a vorbit cu multă căldură despre domnia ta. Cum ai fost foarte curtenitor cu el și cât de vehement ai fost – ceea ce pentru el nu este decât tot o favoare. Zice că el crede că îl înțelegi. Așa cum și el te înțelege.

– Meg. Poți să mă privești, nu-i așa?

Un alt cap lăsat în jos sub greutatea acoperământului de cap: Meg își smucește vălurile pe lângă ea, de parcă s-ar afla în bătaia vântului și ele i-ar putea oferi adăpost.

– Pot să-l mai amân pe rege o zi sau două. Nu cred că vrea să-l vadă pe tatăl tău în Turn și în fiecare clipă se așteaptă să vadă un semn de…

– Cedare?

– Susținere. Iar apoi… nici o onoare nu va fi considerată prea mare.

– Mă îndoiesc că regele poate să-i ofere genul de onoare pe care și-o dorește el, spune Will Roper. Din păcate. Haide, Meg, să mergem acasă. Trebuie să o ducem pe mama ta pe râu înainte să înceapă un scandal. Roper întinde mâna. Știm că nu ești un om răzbunător, sir. Deși Dumnezeu știe că nu a fost niciodată prieten cu prietenii domniei tale.

– A fost o vreme când și tu erai un om al Bibliei.

– Oamenii își mai schimbă opiniile.

– Sunt cu totul de acord. Spune-i socrului tău asta.

Se despărțiseră în termeni reci. Nu-l voi lăsa pe Morus, se gândește, sau pe cei din familia lui să aibă impresia că mă *înțeleg*. Cum ar putea, când lucrările mele sunt ascunse până și de mine?

Își notează: Richard Cromwell se va prezenta la abatele de Westminster, ca să-l escorteze pe Sir Thomas Morus, prizonier, la Turn.

De ce ezit?

Să-i mai dăm încă o zi.

Este 15 aprilie 1534. Cheamă un funcționar, ca să-i ordoneze și să-i pună hârtiile în registre, pregătite pentru a doua zi, și zăbovește lângă foc, flecărind; este miezul nopții și lumânările au ars aproape de tot. Ia una și se duce sus; Christophe sforăie, tolănit la piciorul patului lui larg și gol. Doamne sfinte, se gândește, viața mea e ridicolă.

– Trezește-te, rostește el, dar în șoaptă; când Christophe nu reacționează, pune o mână pe el și îl rotește încoace și încolo, ca pe un aluat de plăcintă, până când băiatul se trezește, protestând într-o franceză vulgară.

– Oh, pe boașele păroase ale lui Iisus. Clipește violent. Stăpâne, nu am știut că ești domnia ta, visam că sunt o bucată de aluat. Iartă-mă, sunt foarte beat, am sărbătorit unirea frumoasei Helen cu norocosul Rafe. Ridică antebrațul, strânge mâna pumn și face un gest nerușinat; apoi brațul îi cade moale de-a lungul trupului, pleoapele îi alunecă ineluctabil peste ochi și cu un ultim sughiț cade iar în somn.

El îl duce pe băiat pe salteaua lui de paie. Christophe e greu acum, ca un pui rotund de buldog; mormăie, grohăie, dar nu se mai trezește.

El își pune deoparte hainele și își rostește rugăciunile. Își așază capul pe pernă: *7 cearșafuri 2 perne 1 pernă de căpătâi.* Adoarme imediat ce lumânarea se stinge. Dar fiica lui Anne vine la el în vis. Își ridică mâna dreaptă, îndurerată, ca să-i arate că nu poartă verighetă. Își răsucește părul lung și și-l înfășoară în jurul gâtului ca un laț.

Mijlocul verii: femeile se grăbesc spre apartamentele reginei cu pânzeturi curate pe braț. Chipurile le sunt goale și șocate și merg repede, ca să nu le oprești. În apartamentele reginei sunt aprinse focuri ca să se ardă ce a sângerat. Dacă există ceva care să fie îngropat, femeile țin secretul pentru ele.

În acea noapte, ghemuit în ambrazura unei ferestre, cu cerul luminat de stelele ca niște vârfuri de pumnal, Henric îi va spune:

o învinuiesc pe Caterina. Cred că m-a blestemat. Adevărul este că pântecele ei e beteag. În toți anii aceia m-a păcălit – nu putea să aibă un fiu, iar ea și doctorii ei știau asta. Pretinde că încă mă iubește, dar mă distruge. Vine noaptea cu mâinile ei reci și cu inima rece și stă între mine și femeia pe care o iubesc. Își pune mâna pe mădularul meu, și mâna ei miroase a mormânt.

Lorzii și doamnele le dau servitoarelor și moașelor bani ca să afle ce sex avea copilul, dar femeile dau răspunsuri diferite de fiecare dată. Într-adevăr, ce ar fi mai rău: ca Anne să fi conceput o altă fată sau să fi conceput și pierdut un băiat?

Miezul verii: sunt aprinse ruguri pretutindeni în Anglia, care ard toată noaptea. Pe străzi bântuie dragoni, scoțând fum și clămpănind din aripile lor mecanice.

II

Harta creștinătății

1534-1535

– Vrei postul lui Audley? îl întreabă Henric. E al tău dacă mi-l ceri.

Vara a trecut. Împăratul nu a venit. Papa Clement este mort, la fel și hotărârile lui; jocul se va juca din nou, iar el a lăsat ușa doar ușor întredeschisă, pentru ca noul episcop al Romei să stea de vorbă cu Anglia. Personal, ar închide-o de tot; dar acestea nu sunt chestiuni personale.

Acum se gândește bine: i-ar conveni să fie cancelar? Ar fi bine să aibă un post în ierarhia legală, așa că de ce nu cel din vârf?

– Nu vreau să-l supăr pe Audley. Dacă Maiestatea Voastră sunteți mulțumit de Audley, la fel sunt și eu.

Își amintește cum postul îl lega pe Wolsey de Londra când regele era în altă parte. Cardinalul era activ în curțile de judecată; dar avem destui avocați.

Henric zice: să mă anunți ce consideri că e mai bine. Umilit, ca un iubit, nu se poate gândi la cele mai potrivite cadouri. Spune: Cranmer îmi poruncește, ascultați-l pe Cromwell, și dacă vrea un post, o dare, o vamă, o măsură în parlament sau o proclamație regală, să-i dați.

Postul de Master of the Rolls este vacant. Este o străveche funcție juridică și conduce unul dintre marile secretariate ale regatului. Predecesorii lui vor fi acei oameni, episcopi în majoritate, eminențe ale științelor, pe ale căror morminte sunt gravate în latină virtuțile lor. El se simte mai viu ca niciodată când răsucește codița acestui fruct copt și îl culege din copac.

– Ai avut dreptate și în privința cardinalului Farnese, zice Henric. Acum avem un nou papă – episcop al Romei, ar trebui să spun – și mi-am colectat datoriile.

– Vedeți, spune el zâmbind. Cranmer are dreptate. Ascultați-mă pe mine.

Curtea este amuzată când aude cum au celebrat romanii moartea papei Clement – au intrat în mormântul lui și i-au târât leșul gol pe străzi.

Casa din Chancery Lane care i se cuvine lui Master of the Rolls este cea mai ciudată casă în care a intrat vreodată. Miroase a mucegai și a seu, și în spatele fațadei strâmbe se întortochează o miriadă de mici odăi cu praguri joase; oare înaintașii noștri au fost toți pitici ori nu erau foarte siguri cum trebuie să fie susținut un tavan?

Această casă a fost fondată cu trei sute de ani în urmă, de acel Henric care domnea atunci; o construise ca adăpost pentru evreii care doreau să se convertească. Când făceau acest pas – recomandabil dacă voiau să fie feriți de violențe – își donau coroanei toate posesiunile. Așa stând lucrurile, coroana trebuia să-i adăpostească și să-i hrănească pe tot parcursul vieții.

Christophe aleargă înaintea lui, în măruntaiele casei.

– Uite!

Își trece degetul printr-o uriașă pânză de păianjen.

– I-ai stricat casa, băiat fără suflet. Cercetează prada sfărâmată a Ariadnei: un picior, o aripă. Hai să mergem, înainte să se întoarcă.

La vreo cincizeci de ani după ce Henric înzestrase casa, toți evreii fuseseră alungați din regat. Totuși, refugiul nu fusese niciodată pustiu; chiar și azi, aici trăiesc două femei. O să le fac o vizită, spune el.

Christophe ciocănește pereții și grinzile, de parcă ar ști ce caută.

– N-ai fugi, întreabă el amuzat, dacă cineva ar bate înapoi?

– Oh, Iisuse! Christophe se închină. Bănuiesc că aici au murit o sută de oameni, evrei și creștini.

În spatele acestui lambriu, este adevărat, poate simți oase minuscule de șoarece: o sută de generații, cu lăbuțele lor articulate strânse în somnul de veci. Urmașii lor prosperă – poate să simtă mirosul în aer. Asta este o treabă pentru Marlinspike, zice el, dacă putem să-l prindem. Motanul episcopului este acum sălbatic, bătând în voie grădinile din Londra, atras de mirosul de pește din heleștiele mănăstirilor din oraș, ademenit – din câte știe el – dincolo de râu, ca să fie strâns la pieptul târfelor cu sâni lăsați, frecați cu petale de trandafir și ambră; și-l imaginează pe Marlinspike legănându-se, torcând, refuzând să se întoarcă acasă. Îi spune lui Christophe:

– Mă întreb cum pot fi Master of the Rolls, dacă nu pot să fiu stăpânul unei pisici.

– Arhivele nu au labe să plece la plimbare. Christophe dă un șut unei șipci. Îmi trece piciorul prin ea, zice el, făcând o demonstrație.

Va părăsi confortul de la Austin Friars pentru ferestrele minuscule cu geamuri strâmbe, coridoarele scârțâitoare, curentul care se simte pretutindeni?

– Va fi un drum mai scurt până la Westminster, spune el.

Acolo e ținta lui – Whitehall, Westminster și râul, cu barca secretarului principal până la Greenwich sau la Hampton Court. O să mă întorc deseori la Austin Friars, își spune, aproape în fiecare zi. Construiește o trezorerie, un depozit sigur pentru aurul pe care regele i-l încredințează; orice depozitează acolo poate fi

transformat rapid în bani. Tezaurul străbate străzile încărcat în căruțe obișnuite, ca să nu atragă atenția, deși există și paznici călare care stau cu ochii în patru. Potirele sunt așezate în casete de piele moale, special făcute pentru ele. Bolurile și tipsiile sunt transportate în saci de pânză, învelite în țesătură de lână albă de șapte pence metrul. Bijuteriile sunt înfășate în mătase și închise în lădițe cu încuietori noi și lucioase: iar el are cheile. Sunt perle mari care lucesc ude din ocean, safire fierbinți ca India. Sunt geme ca fructele pe care le culegi într-o după-amiază la țară: granate cât fructele de porumbar, diamante roz cât măcești.

– Pentru o mână din astea, zice Alice, și eu aș răsturna orice regină din creștinătate.

– Ce bine că regele nu te-a întâlnit pe tine, Alice.

– Eu m-aș băga rapid în licențe de export. Sau în contracte pentru armată. Se vor face averi din războaiele irlandeze. Fasole, făină, malț, carne de cal…

– O să văd ce pot face pentru tine, zice el.

La Austin Friars are concesiune pe nouăzeci și nouă de ani. O să ajungă la strănepoții lui: niște londonezi necunoscuți. Când se vor uita la documente, numele lui se va afla acolo. Blazonul lui va fi sculptat deasupra ușilor. Își pune mâna pe balustrada scării principale și ridică privirea spre lucirea prăfuită a unei ferestre înalte. Când am mai făcut asta? La Hatfield, la începutul anului: ridicând privirea, ascultând sunetele din casa lui Morton, cu mult timp în urmă. Dacă el s-a dus la Hatfield, oare Thomas Morus nu a urcat și el? Poate că pasul lui ușor l-a așteptat, l-a auzit?

Începe să se gândească din nou la pumnul venit de nicăieri.

Prima lui idee a fost: mută funcționarii și documentele la Arhivă, și Austin Friars o să devină din nou un cămin. Dar pentru cine? Scosese cartea orelor a lui Liz și pe pagina unde ea notase numele familiei făcuse modificări, adăugiri. Rafe se va muta curând, în noua lui casă din Hackney; și Richard construiește în vecinătate, cu soția lui, Frances. Alice se mărită cu pupilul lui, Thomas Rotherham. Fratele ei, Christopher, este hirotonisit și are

venit bisericesc. Veșmintele de nuntă ale lui Jo au fost comandate; va deveni nevasta prietenului său John ap Rice, avocat, cărturar, un om pe care îl admiră și pe a cărui loialitate se bazează. I-am aranjat bine pe ai mei, se gândește: nici unul nu este sărac, nefericit sau nesigur de locul lui în această lume nesigură. Ezită, ridicând privirea spre lumină: când aurie, când albastră, dacă trece un nor. Oricine va coborî scările ca să-l revendice va trebui să o facă acum. Fiica lui, Anne, cu tropăitul ei sonor: Anne, i-ar spune, n-am putea înfășura în fetru copitele alea ale tale? Grace coborând ușor ca praful, atrasă într-o spirală, un vârtej viu… ducându-se spre nicăieri, risipindu-se, dispărând.

Liz coboară.

Dar Liz păstrează tăcerea; nici nu stă, nici nu pleacă. Este mereu cu el și niciodată cu el. Se întoarce. Așadar, casa asta va deveni un loc pentru afaceri. Căminul meu va fi mereu acolo unde sunt funcționarii și hârtiile mele; altminteri, casa mea va fi alături de rege, oriunde se află acesta.

– Acum ne-am mutat în Casa Arhivelor, spune Christophe, și pot să-ți spun, *cher maître*, cât mă bucur că nu m-ați părăsit. Fiindcă, în absența domniei tale, ei îmi spun creier de melc și cap de gulie.

– *Alors*… Îl măsoară pe Christophe. Capul tău seamănă, ce-i drept, cu o gulie. Mulțumesc că mi-ai atras atenția asupra acestui lucru.

Instalat la Arhivă, își evaluează situația: mulțumitoare. Și-a vândut cele două moșii din Kent, dar regele i-a dăruit una în Monmouthshire și el își cumpără alta în Essex. A pus ochii pe terenuri în Hackney și Shoreditch și ia în arendă proprietățile din jurul lui Austin Friars, pe care are de gând să le includă în planurile lui de construcție; apoi o să clădească un zid înalt în jurul terenului. Are în plan să achiziționeze o moșie în Bedfordshire, una în Lincolnshire și două proprietăți în Essex pe care intenționează să le pună pe numele lui Gregory. Toate astea sunt

mărunțișuri. Nu e nimic pe lângă ce are de gând să dețină sau ce îi va datora Henric.

Între timp, cheltuielile pe care le face ar înspăimânta un om mai slab de înger. Dacă regele dorește să facă ceva, trebuie să poți să finanțezi și să asiguri oameni pentru acel proiect. Este greu să ții pasul cu cheltuielile nobililor săi consilieri, și totuși sunt câțiva care trăiesc din bani împrumutați și vin la el lună de lună să le peticească găurile din conturi. El știe când să lase aceste datorii să treacă; în Anglia există mai multe feluri de valori. Simte cum în jurul lui se întinde o plasă uriașă, un păienjeniș de favoruri oferite și primite. Cei care vor trecere pe lângă rege se așteaptă să plătească pentru asta și nimeni nu are trecere mai mare ca el. În același timp, se duce vorba: ajută-l pe Cromwell și el te va ajuta. Fii loial, fii sârguincios, află lucruri pentru el; și vei fi răsplătit. Cei care își încredințează lui serviciile vor fi promovați și protejați. Este un prieten și un stăpân bun; asta se spune despre el pretutindeni. În rest, sunt bârfele obișnuite. Tatăl lui a fost fierar, un berar bandit, era irlandez, criminal, jidov, iar el, Cromwell, nu a fost decât un negustor de lână, un mânuitor de foarfece, iar acum e vrăjitor: altminteri, cum ar fi putut prinde în mâini frâiele puterii, dacă nu ar fi fost vrăjitor? Chapuys îi scrie regelui despre el; tinerețea lui rămâne un mister, dar este un companion excelent și își ține casa și servitorii în stil mare. Este un maestru în limbi străine, scrie Chapuys, un vorbitor ales; deși franceza lui, adaugă, este numai *assez bien.*

Este destul de bună pentru tine, își zice el. O înclinare din cap și un semn din ochi este de ajuns.

În aceste ultime luni, consiliul nu a fost scăpat din frâu. O vară de negocieri aprige a adus un tratat cu scoțienii. Dar în Irlanda sunt revolte. Numai Dublin Castle și orașul Waterford sunt de partea regelui, în timp ce lorzii rebeli își oferă serviciile și porturile pentru trupele împăratului. Printre aceste insule se află cele mai nenorocite teritorii, care nu plătesc regelui costurile impuse de garnizoanele de acolo; dar el nu le poate întoarce

spatele, de teamă că altcineva ar putea veni în loc. Acolo legea abia dacă este respectată, pentru că irlandezii consideră că poți răscumpăra cu bani o crimă și, precum galezii, prețuiesc viața unui om în vite. Poporul e ținut în sărăcie prin dări și confiscări, prin sechestre sau jafuri la drumul mare; englezii pioși se abțin de la carne miercurea și vinerea, dar circulă gluma că irlandezii sunt atât de pioși, că se abțin și în celelalte zile. Marii lorzi sunt brutali și nestăpâniți, trădători și capricioși, adversari nemiloși, șantajiști și dispuși oricând să ia ostatici, și pentru ei supunerea față de Anglia nu are nici o valoare, căci nu sunt loiali nimănui și preferă forța armelor în fața legii. Cât despre stăpânitorii nativi, pretențiile lor nu cunosc limite. Ei susțin că pe pământul lor sunt stăpâni peste fiecare pantă plină de ferigi, peste fiecare lac, ale lor sunt buruienile și iarba de pe pajiști, și vântul care o vălurește; ale lor sunt fiecare animal și fiecare om, iar în vremuri de sărăcie își dau pâinea ca hrană pentru câinii lor de vânătoare.

Nu-i de mirare că nu vor să fie englezi. Ar fi deposedați de statutul lor de stăpâni de sclavi. Ducele de Norfolk are și azi șerbi pe propriile pământuri și, chiar dacă hotărârea curții de judecată este să-i elibereze, ducele se așteaptă să primească bani în schimbul lor. Regele propune să-l trimită pe Norfolk în Irlanda, dar el îi spune că a petrecut destule luni inutile acolo și singurul mod de a fi convins să se ducă din nou ar fi să i se construiască un pod, ca să se poată întoarce acasă la sfârșitul săptămânii fără să-și ude picioarele.

El și Norfolk au dispute în camera de consiliu. Ducele vorbește plin de fanfaronadă, iar el stă cu brațele încrucișate și îl privește bătând câmpii. Ar fi trebuit să-l trimiteți pe tânărul Fitzroy la Dublin, spune el consiliului. Un rege ucenic – faceți un spectacol, puneți-l în scenă, aruncați cu bani.

– Poate că ar trebui să mergem în Irlanda, sir, îi spune Richard.

– Cred că vremea mea pentru campanii a trecut.

– Mi-ar plăcea să fiu în armată. Orice bărbat ar trebui să fie soldat o dată în viață.

– Acesta e bunicul tău care vorbește prin tine. Ap Evans, arcașul. Deocamdată, concentrează-te să faci spectacol în turniruri.

Richard s-a dovedit un adversar formidabil în asemenea întreceri. Este aproape cum spune Christophe: *biff*, și cad lați la pământ. Ai zice că nepotul lui are acest sport în sânge, așa cum este în sângele lorzilor care se întrec. Poartă culorile familiei Cromwell și regele îl iubește pentru asta, așa cum iubește orice bărbat înzestrat cu talent, curaj și forță fizică. Din ce în ce mai des, piciorul lui beteag îl obligă să stea printre spectatori. Când are dureri este înfricoșat, se vede asta în privirea lui, iar când se simte mai bine, nu are astâmpăr. Nesiguranța în privința propriei sănătăți îl face mai puțin înclinat spre cheltuielile și bătaia de cap presupuse de organizarea unui turnir de mare amploare. Când participă, cu experiența, greutatea și înălțimea lui, cu caii lui superbi și temperamentul de oțel, este aproape sigur un câștigător. Dar, ca să evite accidentele, preferă să se înfrunte cu adversari pe care îi cunoaște.

– În urmă cu doi sau trei ani, când era în Germania, împăratul nu a avut o umoare rea în coapsă? Se zicea că nu îi prieste vremea. Însă dominioanele lui îi oferă posibilitatea schimbării climatului. În vreme ce, dintr-o parte în alta a regatului meu, nu pot găsi nici o schimbare.

– A, bănuiesc că e mai rău la Dublin.

Henric privește afară, deznădăjduit, la ploaia torențială.

– Iar apoi, când ies călare, oamenii strigă la mine. Ies din șanțuri și strigă despre Caterina și cum ar trebui s-o primesc înapoi. Ce ar zice dacă eu le-aș spune cum să-și organizeze casa, nevestele și copiii?

Nici când vremea se îmbunează temerile regelui nu slăbesc.

– O să fugă și o să ridice o armată împotriva mea, spune el. Caterina. Nu știi ce o să facă.

– Mi-a spus că nu o să fugă.

– Și crezi că nu minte niciodată? Știu că minte. Am dovezi în sensul ăsta. A mințit în legătură cu propria feciorie.

Ah, iar asta, se gândește el obosit.

Se pare că Henric nu crede în puterea gărzilor înarmate, în încuietori și chei. Crede că un înger recrutat de împăratul Carol le va face să dispară. Când călătorește, ia cu el un lacăt mare de fier, care este fixat pe ușa camerei de un servitor care îl însoțește în acest scop. Mâncarea este gustată ca să nu fie otrăvită, iar patul cercetat, noaptea înainte de culcare, în căutare de arme ascunse, ace, spre exemplu; dar chiar și așa, regelui îi este teamă că va fi ucis în somn.

Toamna: Thomas Morus slăbește, un omuleț subțiratic apărând din ceea ce nu fusese niciodată un exces de carne. El îi dă voie lui Antonio Bonvisi să-i trimită de mâncare în Turn.

– Nu că voi, cei din Lucca, vă pricepeți să mâncați. I-aș trimite chiar eu, dar, dacă se îmbolnăvește, știi ce vor zice oamenii. Îi plac mâncărurile cu ou. Nu știu dacă îi place prea mult altceva.

Un oftat.

– Budincă de lapte.

El zâmbește. Este o epocă de zile carnivore.

– Nu-i de mirare că nu-i merge bine.

– Îl cunosc de patruzeci de ani, spune Bonvisi. O viață de om, Tommaso. Nu i-ai face rău, nu-i așa? Te rog, dă-mi asigurări, dacă poți, că nimeni nu-i va face rău.

– De ce crezi că-s tot atât de rău ca el? Uite, nu trebuie să-l supun eu presiunilor. O să o facă familia și prietenii lui. Nu-i așa?

– Nu poți să-l lași acolo? Să uiți de el?

– Desigur. Cu voia regelui.

Aranjează ca Meg Roper să îl viziteze. Tată și fiică se plimbă prin grădini, braț la braț. Uneori el îi privește de la o fereastră din casa lordului locotenent.

Până în noiembrie, această politică dă greș. Mai bine zis, se întoarce împotriva lui și-i mușcă mâna, ca un câine pe care, din milă, îl culegi de pe drumuri.

– Mi-a spus, îi zice Meg, mi-a cerut să le comunic tuturor prietenilor lui că nu va avea nimic de-a face cu jurăminte de nici un fel, și dacă auzim că a jurat înseamnă că a fost obligat, prin forță sau supliciu, să o facă. Și dacă este prezentată vreo hârtie consiliului, cu semnătura lui pe ea, trebuie să înțelegem că nu mâna lui a scris-o.

Lui Morus i se cere acum să jure pe Actul de Supremație, o lege care adună toate puterile și demnitățile asumate de rege în ultimii doi ani. Asta nu îl face pe rege, așa cum spun unii, capul bisericii. Se afirmă că el este capul bisericii și a fost întotdeauna. Dacă oamenilor nu le plac ideile noi, atunci să le accepte pe cele vechi. Dacă vor precedente, el are precedente. O a doua lege, care va intra în vigoare în noul an, definește trădarea. Va reprezenta un act de trădare să negi titlurile sau jurisdicția lui Henric, să vorbești sau să scrii cu răutate împotriva lui, să-l numești eretic sau schismatic. Această lege îi va cuprinde pe călugării care răspândesc panică și spun că spaniolii vor sosi cu următoarea maree ca să pună mâna pe tron pentru Lady Maria. Îi va cuprinde pe preoții care, în liturghiile lor, vorbesc împotriva autorității regelui și afirmă că îi trage în iad după el pe supușii săi. Este oare prea mult pentru un monarh să-i pretindă unui supus de-al său să-și țină numai vorbe civilizate în gură?

Asta e ceva nou, îi spun oamenii, această trădare prin cuvinte, iar el răspunde: nu, fiți siguri că este veche. Statuează legea pe care judecătorii, în înțelepciunea lor, au definit-o deja drept lege comună. Este un mijloc de clarificare. Eu sunt cu totul în favoarea clarității.

După refuzul lui Morus de a depune acest al doilea jurământ, împotriva lui este emis un act prin care toate bunurile lui sunt Confiscate de coroană. Acum nu mai are nici o speranță de a fi eliberat; sau, mai bine zis, speranța stă în el. Este de datoria lui să-l viziteze, să-i spună că nu mai pot fi permise vizite sau plimbări prin grădină.

– Nu e nimic de văzut în perioada asta din an. Morus aruncă o privire spre cer, spre fâșia îngustă de cenușiu care se vede prin fereastra înaltă. Pot să-mi păstrez cărțile? Să scriu scrisori?

– Deocamdată.

– Și John Wood rămâne cu mine?

Servitorul lui.

– Da, desigur.

– Îmi aduce din când în când câte o veste. Se zice că boala transpirației a izbucnit în rândul trupelor regelui din Irlanda. Atât de târziu în an.

A izbucnit și ciuma; nu are de gând să-i spună asta lui Morus, sau că întreaga campanie din Irlanda este un dezastru și o groapă fără fund pentru bani și că și-ar fi dorit să fi făcut cum propusese Richard, să se ducă el însuși acolo.

– Boala omoară atât de mulți oameni, continuă Morus, și atât de rapid, chiar și tineri. Și dacă supraviețuiești, nu ești în stare să te mai lupți cu sălbaticii de irlandezi, asta-i sigur. Îmi amintesc când s-a îmbolnăvit Meg – aproape că a murit. Tu ai avut-o? Nu, tu nu ești bolnav niciodată, nu-i așa? Pălăvrăgește inutil, apoi ridică privirea. Spune-mi, ce se mai aude de la Anvers? Se spune că Tyndale se află acolo. Că trăiește în izolare. Că nu îndrăznește să meargă dincolo de casele negustorilor englezi. Se zice că e în închisoare, aproape la fel ca mine.

Este adevărat sau parțial adevărat. Tyndale a lucrat în sărăcie și obscuritate, iar acum întreaga lui lume s-a redus la o mică încăpere; în vreme ce afară, în oraș, sub legile împăratului, tipografii sunt însemnați cu fierul roșu și li se scot ochii, frații și surorile sunt omorâți pentru credința lor, bărbaților li se taie capul, iar femeile sunt arse de vii. Morus are încă în Europa o pânză lipicioasă, o pânză făcută din bani; el este încredințat că oamenii lui l-au urmărit pe Tyndale în toate aceste luni, dar, cu toată inventivitatea lui și având-l pe Stephen Vaughan la fața locului, tot nu a putut să descopere care dintre englezii care trec prin acel oraș aglomerat sunt agenții lui Morus.

– Tyndale s-ar afla mai în siguranță la Londra, spune Morus. Apărat de tine, protectorul greșelilor. Uită-te la Germania de azi. Vezi, Thomas, unde ne duce erezia. Ne duce la Münster, nu-i așa?*

Sectanții, anabaptiștii preluaseră orașul Münster. Cele mai cumplite coșmaruri – când te trezești paralizat și te gândești că ai murit – sunt o fericire pe lângă asta. Conducătorii orașului fuseseră dați afară din consiliu, și hoții și nebunii le luaseră locul, proclamând că a sosit sfârșitul vremurilor și că toți trebuie botezați din nou. Cetățenii care refuzaseră fuseseră aruncați în afara zidurilor orașului, goi, ca să moară în zăpadă. Acum orașul este sub asediul propriului prinț-episcop, care are de gând să-l supună foametei. Se spune că cei rămași să îl apere sunt în mare parte femei și copii lăsați în urmă; sunt ținuți sub teroare de un croitor pe nume Bockelson, care s-a încoronat rege al Ierusalimului. Se zvonește că prietenii lui Bockelson au instituit poligamia, conform recomandării din Vechiul Testament, și că unele femei au preferat să fie spânzurate sau înecate decât să se supună siluirii sub adăpostul legii lui Avraam. Acești profeți fac jafuri la drumul mare, în numele deținerii în comun a bunurilor. Se spune că au pus mâna pe casele bogaților, le-au ars scrisorile, le-au spintecat tablourile, au șters pe jos cu broderiile fine, au făcut bucăți actele de proprietate, astfel încât vremurile trecute să nu se mai întoarcă niciodată.

– Utopia, spune el. Nu-i așa?

– Am auzit că ard cărțile din bibliotecile publice. Erasmus a pierit în flăcări. Ce soi de diavoli l-ar arde pe blândul Erasmus? Dar, fără îndoială, dă Morus din cap, în Münster se va reinstaura ordinea. Filip, prințul din Hesse, prietenul lui Luther, îi va împrumuta bunului episcop tunurile și tunarii săi, și ereticii se vor omorî între ei. Frații încep să se lupte, vezi? Precum câinii turbați,

---

* Revolta de la Münster a reprezentat o încercare a anabaptiștilor radicali de a instala o teocrație în acest oraș german (n.tr.)

plini de bale, de pe străzi, care își sfâșie unii altora mațele când se întâlnesc.

– Îți spun eu cum o să se termine la Münster. Cineva dinăuntrul orașului îl va preda.

– Crezi? Se pare că îmi oferi un pariu. Dar eu nu am fost niciodată un mare jucător. Iar acum toți banii mei sunt ai regelui.

– Un om ca acela, un croitor, avansează o lună sau două…

– Un negustor de lână, fiul unui fierar, avansează un an sau doi…

El se ridică și își ia pelerina: lână neagră, cu căptușeală din piele de miel. Ochii lui Morus sclipesc: ah, uite, te-am pus pe fugă. Apoi murmură, de parcă ar fi la o petrecere: Trebuie să pleci? Nu poți să mai stai puțin? Își ridică bărbia. Deci, nu o să o mai văd pe Meg?

Tonul lui, pustietatea, pierderea: îi merge drept la inimă. Se întoarce, ca vorbele lui să fie calme și plate:

– Trebuie să spui numai câteva cuvinte. Asta-i tot.

– Ah. Numai cuvinte.

– Și dacă nu vrei să le rostești, ți le pot pune în scris. Îți semnezi numele și regele va fi fericit. Voi trimite barca să te ducă înapoi la Chelsea și poți să acostezi la capătul propriei tale grădini – nu-i mult de văzut, cum spui, în perioada asta din an, dar gândește-te la primirea călduroasă care te așteaptă. Doamna Alice te așteaptă – Alice îți gătește; ei bine, numai asta este de ajuns ca să te pună pe picioare. Stă alături de tine și te privește cum mănânci, și în clipa când te ștergi la gură te ia în brațe și îți sărută buzele pe care mai stăruie seul de oaie; vai, bărbate, ce dor mi-a fost de tine! Te conduce spre dormitorul ei, încuie ușa și lasă cheia să-i cadă în buzunar; te dezbracă până rămâi doar în cămașă, iar picioarele tale albe și subțiri se zăresc goale – da, recunoaște, femeia are dreptul s-o facă. Apoi, a doua zi – gândește-te la asta – te trezești înainte de ivirea zorilor, îți târșâi picioarele spre celula ta familiară, unde te flagelezi, ceri apă și pâine, și la ora opt ești îmbrăcat din nou cu cămașa din păr, peste care pui vechea haină de

lână, cea de culoarea sângelui, ruptă… stai cu picioarele ridicate pe un scaun și fiul tău își aduce scrisorile… desfaci sigiliul de pe epistolele dragului tău Erasmus… Apoi, după ce ți-ai citit scrisorile, poți să ieși afară – să zicem că e o zi însorită –, ca să te uiți la păsările tale din cuști și la micuța vulpe în țarcul ei, și poți să zici: și eu am fost prizonier, dar nu mai sunt, căci Cromwell mi-a arătat că pot să fiu liber… Nu vrei asta? Nu vrei să scapi de aici?

– Ar trebui să scrii o piesă, rostește Morus mirat.

El râde.

– Poate că o să o fac.

– Ești mai bun ca Chaucer. Cuvinte. Cuvinte. Doar cuvinte.

El se întoarce. Se uită țintă la Morus, de parcă lumina s-ar fi schimbat. O fereastră este deschisă spre o țară străină, unde bate un vânt rece dinspre copilăria lui.

– Cartea aceea… Era un dicționar?

Morus se încruntă.

– Poftim?

– Am urcat scările la Lambeth – lasă-mă o clipă… Am urcat în fugă scările, aducându-ți măsura mică de bere și pâinea de grâu, ca să nu-ți fie foame dacă te trezeai în timpul nopții. Era șapte seara. Citeai și, când ai ridicat privirea, ți-ai pus mâinile peste carte – sugerează forma unor aripi – de parcă voiai s-o protejezi. Te-am întrebat: Master Morus, ce este cartea asta mare? Ai spus: cuvinte, cuvinte, doar cuvinte.

Morus își înclină capul într-o parte.

– Și asta când a fost?

– Cred că aveam vreo șapte ani.

– Ah, prostii, răspunde Morus cordial. Nu te știam când aveai șapte ani. Păi cum, aveai… se încruntă… trebuie să fi avut… eu eram…

– Te pregăteai să te duci la Oxford. Nu-ți amintești. Dar de ce ai face-o? Ridică din umeri. Credeam că râzi de mine.

– Da, foarte probabil că ai dreptate, spune Morus. Dacă o asemenea întâlnire chiar a avut loc. Acum, uită-te la ziua de azi,

când tu vii aici să râzi de mine. Să-mi vorbești de Alice. Și de picioarele mele subțiri și albe.

– Cred că trebuie să fi fost un dicționar. Sigur nu-ți amintești? Ei bine… mă așteaptă barca și nu vreau să-i țin pe luntrași în frig.

– Zilele sunt foarte lungi aici, zice Morus. Iar nopțile sunt și mai lungi. Mă doare pieptul. Simt că nu pot să respir.

– Înapoi la Chelsea, atunci; doctorul Butts o să vină în vizită: țz, țz, Thomas Morus, ce ți-ai făcut? Ține-te de nas și bea amestecul ăsta puturos…

– Uneori am impresia că nu mai apuc dimineața.

El deschide ușa.

– Martin?

Martin are treizeci de ani, este slab, iar părul blond de sub bonetă este deja rar: un chip plăcut, cu un zâmbet încrețit. S-a născut în Colchester, tatăl lui era croitor și el a învățat să citească după Evanghelia lui Wycliffe pe care tatăl lui o ascundea în pod sub stuf. Aceasta este o nouă Anglie; o Anglie unde Martin poate șterge de praf vechiul tom și să-l arate vecinilor. Are frați și toți sunt oameni ai Bibliei. Nevastă-sa tocmai este însărcinată cu cel de-al treilea copil, „făcut în paie", cum spune el.

– Ceva vești?

– Încă nu. Dar vreți să îi fiți naș? Thomas dacă e băiat, ori dacă e fată, puneți-i ce nume doriți, sir.

Își atinge palmele și zâmbește.

– Grace, spune.

Un dar în bani este firesc – pentru începutul vieții copilașului. Se întoarce din nou spre bărbatul bolnav, aplecat acum deasupra mesei.

– Sir Thomas spune că noaptea nu poate să respire. Aduceți-i niște perne, pilote, orice găsești, ca să se sprijine și să se simtă mai ușurat. Vreau să aibă toate condițiile să trăiască și să-și reconsidere poziția, să arate loialitate regelui nostru și să se ducă acasă. Iar acum, vă urez la amândoi noapte bună.

Morus ridică ochii.

– Vreau să scriu o scrisoare.

– Desigur. O să ți se aducă hârtie și cerneală.

– Vreau să-i scriu lui Meg.

– Atunci trimite-i vorbă prin cineva.

Dar scrisorile lui Morus nu pot fi încredințate oricui. Poate că ele sunt adresate fiicei lui, dar sunt scrise ca să fie citite de prietenii lui din Europa.

– Cromwell…? Vocea lui Morus îl cheamă înapoi. Ce face regina?

Morus este întotdeauna corect, nu ca aceia care greșesc și zic „regina Caterina". Ce face Anne? vrea să spună. Dar ce-ar putea să-i răspundă? Se pregătește de plecare. Iese pe ușă. Pe fereastra îngustă, amurgul albastru a înlocuit cenușiul.

Îi auzise vocea din camera alăturată: joasă, nemiloasă. Henric lătrând indignat:

– Nu eu! Nu *eu!*

În anticameră, Thomas Boleyn, monseniorul, cu chipul lui îngust rigid. Câțiva Boleyni paraziți schimbă priviri: Francis Weston, Francis Bryan. Într-un colț, încercând să se facă nevăzut, muzicantul Mark Smeaton; ce caută aici? Nu e tocmai o întrunire de familie: George Boleyn e la Paris pentru discuții. S-a emis ideea ca infanta Elisabeta să fie măritată în Franța; Boleynii chiar au impresia că acest lucru o să se întâmple.

– Ce s-a întâmplat de a supărat-o pe regină? întreabă el pe un ton uimit, de parcă ea ar fi cea mai calmă dintre femei.

– E Lady Carey, este… adică se găsește…

Bryan pufnește.

– Borțoasă cu un bastard.

– Ah. Nu știați?

Șocul din jurul lui îl umple de încântare. Ridică din umeri.

– Credeam că e o treabă de familie.

Peticul de pe ochiul lui Bryan clipește spre el – azi e galben-canar.

– Trebuie s-o supraveghezi îndeaproape, Cromwell.

– Lucru la care eu am dat greș, spune Boleyn. Evident. Ea pretinde că tatăl este William Stafford și că s-a măritat cu el. Îl cunoști pe Stafford ăsta, nu?

– Vag. Ei bine, continuă el vesel, nu intrăm? Mark, nu avem de gând să rezolvăm această chestiune prin muzică, așa că dispari unde ai putea fi de folos.

Numai Henry Norris îl servește pe rege; Jane Rochford, pe regină. Fața mare a lui Henric e albă.

– Mă acuzi, doamnă, pentru ceea ce am făcut înainte să te cunosc.

Toți s-au adunat în jurul lui.

– Milord Wiltshire, spune Henric, nu-ți poți controla nici una dintre fiice?

– Cromwell știa, zice Bryan, pufnind în râs.

Monseniorul începe să vorbească, poticnindu-se – el, Thomas Boleyn, un diplomat faimos pentru finețea discursului. Anne îi taie vorba:

– De ce să facă un copil cu Stafford? Nu cred că e al lui. De ce ar fi acceptat el să se însoare cu ea, dacă nu din ambiție? Ei bine, aici a făcut o mișcare greșită, fiindcă nu o să mai apară niciodată la curte – și nici ea. Poate să se târască și în genunchi în fața mea. Nu-mi pasă. Poate să moară de foame.

Dacă Anne ar fi fost nevastă-mea, se gândește el, eu aș pleca în după-amiaza asta. Anne este trasă la față, nu are astâmpăr; nu ai lăsa-o în preajma unui cuțit ascuțit.

– Ce să fac? șoptește Norris.

Jane Rochford stă cu spatele lipit de tapiserii, unde nimfele se înlănțuie în copaci; poala fustei e cufundată într-un râu fabulos, vălul îi mângâie un nor, de după care se uită pe furiș o zeiță. Își ridică fața; pe chip i se citește un triumf reținut.

L-aș putea aduce pe arhiepiscop, își zice el. Anne nu ar face crize și nu ar bătea din picior în prezența lui. Acum regina l-a apucat pe Norris de mânecă; ce face?

– Sora mea a făcut asta ca să-mi facă în ciudă. Își închipuie că o să se plimbe pe la curte cu pântecele ei mare, să mă compătimească și să râdă de mine, că mi-am pierdut copilul.

– Sunt convins că, dacă chestiunea ar fi privită… începe tatăl ei.

– Ieși afară! strigă ea. Lasă-mă, spune-i… doamnei Stafford că nu mai poate avea nici o pretenție asupra familiei mele. Nu o cunosc. Nu mai este o Boleyn.

– Wiltshire, du-te, zice Henric, apoi adaugă, pe tonul cu care i se promite unui școlar că va fi biciuit: Vorbim noi mai târziu.

El se adresează, inocent, regelui:

– Maiestate, asta înseamnă că azi nu mai vorbim despre afaceri?

Henric râde.

Lady Rochford aleargă alături de el. El nu încetinește pasul, așa că ea trebuie să-și ridice poalele fustei.

– Chiar știai, domnule secretar? Sau ai spus asta doar ca să vezi ce față fac?

– Ești prea bună pentru mine. Vezi limpede toate șiretlicurile mele.

– Noroc că le văd și pe ale lui Lady Carey.

– Tu ai fost cea care a dat-o de gol?

Cine alta, se gândește. Cum soțul ei, George, este plecat, nu mai are pe cine să spioneze.

Patul lui Mary este presărat cu mătăsuri – roșu, portocaliu, purpuriu – de parcă din saltea ar fi izbucnit un foc. Pe scaune și pe canapeaua de lângă fereastră stau aruncate combinezoane din batist, panglici încâlcite și mănuși desperecheate. Sunt oare aceiași ciorapi verzi pe care și i-a arătat odinioară până la genunchi, când venise în fugă spre el, în ziua când îi propusese să se căsătorească?

El rămâne în pragul ușii.

– William Stafford, deci?

Ea se îndreaptă, cu obrajii îmbujorați, cu un papuc de catifea în mână. Acum că secretul s-a aflat, corsetul nu-i mai e atât de strâns. Ochii ei trec dincolo de el.

– Bravo, Jane, adu alea aici.

– Scuză-mă, master.

Este Jane Seymour, trecând tiptil pe lângă el, cu brațele pline de haine împăturite. O urmează un băiat, chinuindu-se cu un cufăr de piele galbenă.

– Aici, Mark.

– Priviți-mă, domnule secretar, zice Smeaton. Mă fac util.

Jane îngenunchează în fața cufărului și îl deschide.

– Chembrică, să-l căptușim?

– Lasă chembrica. Unde mi-e celălalt pantof?

– Mai bine te-ai grăbi să pleci, o avertizează Lady Rochford. Dacă unchiul Norfolk te vede, o să te ia la bătaie. Altețа sora ta crede că regele e tatăl copilului. Se întreabă: de ce ar fi William Stafford?

Mary pufnește.

– Atâta știe. Ce știe Anne despre a lua un bărbat pentru el însuși? Poți să-i spui că mă iubește. Poți să-i spui că ține la mine ca nimeni altcineva. Nimeni altcineva de pe lumea asta.

El se apleacă și șoptește:

– Domnișoară Seymour, nu credeam că ești prietenă cu Lady Carey.

– Nimeni nu vrea s-o ajute.

Își ține capul în jos; ceafa i se face rozalie.

– Baldachinele acelea sunt ale mele, spune Mary. Dați-le jos.

El vede că sunt brodate cu blazonul soțului ei, Will Carey, mort de-acum – cât să fie, șapte ani?

– Pot să scot blazonul.

Desigur: ce rost mai au un mort și însemnele lui?

– Unde îmi e ligheanul aurit, Rochford, l-ai luat tu?

Dă un șut cufărului galben; peste tot are ștanțat blazonul cu șoim al lui Anne.

– Dacă mă văd cu ăsta, o să mi-l ia și o să-mi răstoarne lucrurile în mijlocul drumului.

– Dacă mai aștepți o oră, o să trimit pe cineva să-ți aducă un cufăr, spune el.

– Și o să poarte blazonul lui Thomas Cromwell? Dumnezeu să mă aibă în pază, nu mai am o oră. Știu ce! Începe să tragă cearșafurile de pe pat. Faceți boccele!

– E rușinos, spune Jane Rochford. Să fugi ca o servitoare cu argintăria furată? În plus, nu ai nevoie de toate astea în Kent. Stafford are o fermă sau așa ceva, nu? O mică moșie? Totuși, poți să le vinzi. Bănuiesc că vei fi nevoită.

– Iubitul meu frate o să mă ajute când se va întoarce din Franța. Nu o să accepte să fiu dezmoștenită.

– Dă-mi voie să te contrazic. Lordul Rochford va gândi, așa cum gândesc și eu, că ți-ai făcut de râs toate rudele.

Mary se răsucește spre ea, cu brațul întins ca o mâță care dă cu laba.

– Mie mi-e mai bine acum decât ție în ziua nunții, Rochford. E ca și cum ai avea o casă plină de cadouri. Tu nu poți să iubești, nu știi ce este dragostea, și tot ce poți să faci este să-i invidiezi pe cei care știu și să te bucuri de necazurile lor. Ești o biată femeie nefericită, cu un soț care o urăște, și îmi e milă de tine, și mi-e milă și de sora mea Anne. Nu aș schimba pentru nimic în lume locul cu ea; prefer să împart patul cu un gentilom sărac, dar care mă iubește numai pe mine, decât să fiu regină și să nu-mi pot ține bărbatul decât cu vechi trucuri de târfă – da, știu că este așa, regele i-a spus lui Norris ce-i oferă ea, și prin asta nu poți să rămâi însărcinată, îți zic eu. Iar acum se teme de orice femeie de la curte – te-ai uitat la ea, te-ai mai uitat la ea în ultima vreme? Vreme de șapte ani a uneltit să ajungă regină, și Dumnezeu să ne apere de rugăciunile care primesc răspuns. Și-a închipuit că fiecare zi o să fie precum ziua în care a fost încoronată.

Cu răsuflarea tăiată, Mary se întinde și ia din grămada de haine o pereche de mâneci pe care i le aruncă lui Jane Seymour.

– Ia astea, draga mea, și fii binecuvântată. Ai fost singurul suflet bun de la curte.

Jane Rochford pleacă trântind ușa după ea.

– Las-o să plece, murmură Jane Seymour. Uită de ea.

– Călătorie sprâncenată! izbucnește Mary. Trebuie să mă bucur că nu mi-a luat lucrurile și să se ofere apoi să mi le cumpere.

În tăcerea care urmează, cuvintele ei se sparg, fâlfâie, zornăind în încăpere ca niște păsări prinse în capcană, care, speriate, murdăresc pereții de excremente: el i-a spus lui Norris ce îi oferă ea. Noaptea, mijloacele ei ingenioase. El îi reformulează spusele, cum ar trebui să facă oricine, de altfel, nu? Pun pariu că Norris e numai ochi și urechi. Sfinte Hristoase, oamenii ăștia! Mark stă cu gura căscată în spatele ușii.

– Mark, dacă stai acolo ca un pește pe uscat, o să cer să te taie și să te pună la frigare.

Băiatul dispare.

Domnișoara Seymour termină de făcut boccelele, care seamănă cu niște păsări cu aripile frânte. El le ia și le leagă din nou, nu cu panglici de mătase, ci cu sfoară mai practică.

– Întotdeauna ai cu domnia ta niște sfoară, domnule secretar?

– Oh, cartea mea cu poezii de dragoste! exclamă Mary. E la Shelton.

Pleacă în fugă din cameră.

– O să aibă nevoie de așa ceva, spune el. În Kent nu sunt poezii.

– Lady Rochford o să-i spună că sonetele nu țin de cald. Nu că, adaugă Jane, am primit vreodată vreun sonet. Așa că nu am cum să știu.

Liz, își zice el, ia-ți mâna moartă de pe mine. Îmi porți pică pentru fetița asta, atât de mică, atât de slabă, atât de simplă? Se întoarce.

– Jane…

– Domnule secretar?

Se lasă în genunchi și se rostogolește pe saltea; se ridică, își trage fustele de sub ea, își găsește echilibrul: se prinde de un stâlp al patului, se ridică în picioare, se întinde deasupra ei și începe să desprindă perdelele baldachinului.

– Dă-te jos! Fac eu asta. O să trimit o căruță în urma doamnei Stafford. Nu poate să ducă acum cu ea tot ce are.

– Pot să mă ocup eu de asta. Domnul secretar nu se ocupă de baldachine.

– Domnul secretar se ocupă de orice. Mă mir că nu faci cămășile regelui.

Jane se leagănă ușor deasupra lui. Tălpile i se afundă în pene.

– Regina Caterina face asta. Încă.

– Văduva Caterina. Dă-te jos.

Ea sare pe prețul de papură, scuturându-și fustele.

– Chiar și acum, după toate câte s-au petrecut între ei. Săptămâna trecută a trimis un pachet.

– Am crezut că regele i-a interzis asta.

– Anne zice că ar trebui să fie rupte și folosite la… ei bine, știi la ce, la căcăstoare. El a fost furios. Probabil din cauză că nu-i place cuvântul „căcăstoare".

– Nu-i place.

Regele dezaprobă limbajul vulgar și nu au fost puțini curtenii alungați de la curte fiindcă au spus vreo poveste porcoasă.

– E adevărat ce spune Mary? Că regina se teme?

– Fiindcă acum el oftează după domnișoara Shelton. Dar știi asta. Ai observat.

– Dar asta-i ceva nevinovat. Un rege este obligat să fie galant până la vârsta când îmbracă haina lungă și stă lângă foc însoțit de capelani.

– Explică-i asta lui Anne; ea nu vede așa lucrurile. Dorea s-o îndepărteze pe Shelton. Dar tatăl și fratele ei nu au fost de acord. Fiindcă Sheltonii sunt verii lor, și dacă e să-i fugă lui Henric ochii în altă parte, măcar să fie aproape de casă. Incestul e atât

de popular în ziua de azi! Unchiul Norfolk a zis – adică Înălțimea Sa…

– Nu-i nimic, zice el absent, și eu îi spun așa.

Jane își pune o mână la gură – o mână de copil, cu unghii micuțe, lucioase.

– O să mă gândesc la asta când voi fi la țară și n-o să fie nimic care să mă distreze. Și el cum îți spune, dragă nepoate Cromwell?

– Pleci de la curte?

Fără îndoială, are în vedere un soț: vreun soț de țară.

– Sper că după ce o să mai servesc încă un sezon, o să fiu lăsată să plec.

Mary intră valvârtej în încăpere, mârâind. Ține în echilibru două perne brodate deasupra umflăturii pântecelui, acum vizibilă; are o mână liberă să țină ligheanul aurit și cartea de poezii. Aruncă pernele, deschide pumnul și împrăștie o mână de nasturi de argint, care zornăie în lighean ca niște zaruri.

– Ăștia erau la Shelton. S-o ia naiba de coțofană!

– Regina nu mă place prea tare, spune Jane. Și a trecut mult timp de când nu am mai fost la Wolf Hall.

Drept cadou de Anul Nou pentru rege, el i-a comandat lui Hans să facă o miniatură pe pergament, care să-l înfățișeze pe Solomon primind-o pe regina din Saba. Este o alegorie, explică el, a regelui care primește roadele bisericii și omagiul poporului său.

Hans îi aruncă o privire nimicitoare.

– Am priceput înțelesul.

Hans pregătește schițele. Solomon este așezat pe tron. Regina din Saba stă înaintea lui, cu chipul nevăzut înălțat, cu spatele la privitor.

– În mintea ta, întreabă el, poți să-i vezi chipul, chiar dacă e ascuns?

– Dacă plătești pentru ceafa ei, asta primești! Hans își freacă fruntea. Apoi se îmbunează. Nu e adevărat. Pot s-o văd.

– O vezi ca pe o femeie pe care o întâlnești pe stradă?

– Nu chiar. Mai mult ca pe cineva de care îți amintești. Ca pe o femeie pe care o cunoșteam când eram copil.

Sunt așezați în fața tapiseriei pe care i-a dăruit-o regele. Ochiul pictorului zăbovește asupra ei.

– Femeia asta de pe perete. A fost a lui Wolsey, a lui Henric, iar acum e a ta.

– Te asigur, nu are un echivalent în viața reală.

Ei bine, doar dacă la Westminster nu există vreo târfă foarte discretă și pricepută.

– Știu cine este. Hans dă din cap cu empatie, cu buzele strânse și ochii strălucitori și ironici, ca un câine care fură o batistă ca să alergi după el.

– Se vorbea despre asta în Anvers. De ce nu te duci să o iei?

– E măritată.

Este șocat să se gândească la faptul că niște chestiuni intime ale lui sunt subiect de clevetealã.

– Nu crezi că ar veni cu tine?

– Au trecut ani. M-am schimbat.

– *Ja*. Acum ești bogat.

– Dar ce s-ar spune despre mine dacă aș momi o femeie să plece de lângă bărbatul ei?

Hans ridică din umeri. Germanii sunt atât de nepăsători. Morus spune că luteranii se împerechează în biserică.

– În plus, continuă Hans, mai este vorba și de…

– Ce?

Hans ridică din umeri: nimic.

– Nimic! Ai de gând să mă spânzuri de mâini până mărturisesc?

– Nu fac așa ceva. Doar amenințã că o fac.

– Am vrut să zic, rostește Hans pe un ton liniștitor, că mai este vorba și de toate celelalte femei care doresc să se mărite cu tine. Nevestele din Anglia țin jurnale secrete despre bărbații pe care îi vor avea după ce-și otrăvesc actualii soți. Iar tu ești în fruntea tuturor listelor.

În momentele de răgaz – sunt vreo două, trei pe săptămână – el a răsfoit catastifele de la Arhivă. Deși evreii nu au voie în regat, nu poți ști ce epave umane vor fi aduse la țărm de valurile sorții, și numai o singură dată, pentru o singură lună în acești trei sute de ani, casa fusese goală. Își trece ochii peste însemnările supraveghetorilor succesivi și mânuiește, curios, recipisele date de chiriași morți de mult, scrise cu litere ebraice. Unii dintre ei au petrecut cincizeci de ani între aceste ziduri, ferindu-se de londonezii de afară. Când pășește pe coridoarele întortocheate, le simte pașii sub ai săi.

Se duce să le vadă pe cele două femei rămase. Sunt tăcute și atente, au o vârstă greu de precizat, și numele pe care le folosesc sunt Katherine Wheteley și Mary Cook.

– Ce faceți?

Cum vă petreceți vremea, vrea să zică.

– Ne spunem rugăciunile.

Îl privesc ca să-i ghicească intențiile, bune sau rele. Chipurile lor spun: suntem două femei care nu mai au nimic în afară de povestea vieții noastre. De ce să ți-o împărtășim?

El le trimite în dar niște carne de pasăre, dar se îndoiește că ele consumă carne dată de mâini neevreiești. În apropiere de Crăciun, starețul de la Biserica lui Hristos din Canterbury îi trimite o duzină de mere de Kent, fiecare învelit în pânză cenușie, din soiul acela special care merge bine cu vin. El le duce merele femeilor, cu un vin ales chiar de el.

– În 1353, spune, în casa asta mai exista doar o persoană. Îmi pare rău să mă gândesc că a trăit aici singură. Ultima oară locuise în orașul Exeter, dar mă întreb unde stătuse mai înainte. O chema Claricia.

– Nu știm nimic despre ea, zice Katherine sau poate Mary. Ar fi de mirare dacă am ști.

Atinge merele cu vârful degetelor. Poate că nu-și dă seama de raritatea lor sau că reprezintă cel mai bun cadou pe care starețul

l-a putut găsi. Dacă nu vă plac sau dacă vreți, am compot de pere. Am primit cinci sute de bucăți de la cineva.

– Cineva care vrea să se facă remarcat, afirmă Katherine sau Mary, și cealaltă spune:

– Cinci sute de lire ar fi fost mai potrivite.

Femeile râd, dar râsul lor e rece. El își dă seama că nu se va înțelege niciodată cu ele. Îi place numele de Claricia și își dorește să-l fi sugerat pentru fiica temnicerului. Este un nume pentru o femeie la care ai putea să visezi: o femeie fără ascunzișuri.

Când cadoul de Anul Nou pentru Henric este gata, Hans spune:

– Este pentru prima dată când i-am făcut portretul.

– Sper că o să faci altul în curând.

Hans știe că el are o Biblie în engleză, o traducere aproape încheiată. Își duce degetul la buze; e prea curând să se vorbească despre ea; poate anul viitor.

– Dacă i-ai dedica-o lui Henric, cum ar putea să te refuze? O să-l pun pe pagina de titlu, etalat cu fală, drept cap al bisericii.

Hans merge de colo-colo, mormăie câteva cifre. El se gândește la costurile pentru hârtie și tiparniță, își estimează profiturile. Lucas Cranach desenează pagina de titlu pentru Luther.

– A vândut coșuri întregi cu imaginile acelea ale lui Martin cu nevastă-sa. Și Cranach face pe oricine să semene cu un porc.

Adevărat. Chiar și acele nuduri argintii pe care le pictează au chipuri drăgălașe de porcușor și picioare de lucrător, și urechi ca niște zgârciuri.

– Dar dacă o să-l pictez pe Henric, bănuiesc că trebuie să-l flatez. Să-l înfățișez cum arăta acum cinci ani. Sau zece.

– Rămâi la cinci. Altminteri va crede că-ți bați joc de el.

Hans își trage degetul de-a lungul gâtului, își îndoaie genunchii și scoate limba ca un om spânzurat; se pare că-și închipuie toate metodele de execuție.

– Ar fi indicat un suveran binevoitor.

Hans radiază.

– Pot să fac asta la metru.

Sfârșitul de an aduce frig și o lumină apoasă, verde acoperă Tamisa și orașul. Pe biroul lui scrisorile cad cu un foșnet ușor, ca fulgi uriași de zăpadă: doctori în teologie din Germania, ambasadori din Franța, Mary Boleyn din exilul ei în Kent.

El rupe sigiliul.

– Ascultă aici, îi spune el lui Richard. Mary are nevoie de bani. Zice că știe că nu ar fi trebuit să fie atât de pripită. Zice că dragostea învinge rațiunea.

– A fost dragoste?

El citește. Ea nu regretă nici o clipă că l-a luat pe William Stafford. Ar fi putut avea alți soți, cu titluri și averi. Dar „dacă aș mai avea libertatea de a alege, te asigur, domnule secretar, că am găsit atâta cinste în el, că mai degrabă mi-aș cerși pâinea împreună cu el decât să fiu cea mai mare regină înscăunată".

Nu îndrăznește să-i scrie surorii ei, regina. Sau tatălui ei, ori fratelui sau unchiului ei. Ei sunt atât de cruzi. Așa că îi scrie lui… Se întreabă: oare Stafford a stat aplecat deasupra umărului ei în timp ce scria? Ea a chicotit zicând: Thomas Cromwell, odată i-am dat *lui* speranțe…

– Nici nu-mi mai amintesc cum de eu și Mary urma să ne căsătorim, zice Richard.

– Erau alte vremuri atunci.

Și Richard este fericit; vezi cum s-au aranjat toate? Ne poate merge bine și fără Boleyni. Mariajul cu Boleyn a dat peste cap creștinătatea și porcușorul roșcat a fost pus în leagăn; dar dacă este adevărat, dacă Henric este sătul, dacă legătura este blestemată?

– Adu-l pe Wiltshire.

– Aici, la Arhivă?

– Va răspunde când e fluierat.

O să-l umilească – în maniera lui blândă – și o să-l facă să-i dea lui Mary o rentă. Fata a lucrat pentru el, stând pe spate, iar acum trebuie s-o pensioneze. Richard va rămâne în umbră și va lua notițe. O să-i amintească lui Boleyn de zilele de altădată: zilele

de altădată fiind cu șase, șapte ani în urmă. Săptămâna trecută Chapuys i-a zis: în regatul ăsta, ești ceea ce a fost cardinalul, și chiar mai mult de-atât.

Este Ajunul Crăciunului când Alice Morus vine să-l vadă. Lumina este subțire și crudă, ca tăișul unui cuțit vechi, și în lumina asta Alice pare bătrână.

El o întâmpină ca pe o prințesă și o conduce într-una dintre încăperile unde a schimbat lambriurile și a zugrăvit, și unde un foc zdravăn arde în șemineul refăcut. În aer se simte miros de crengi de pin.

– Ții aici petrecerea?

Alice a făcut un efort pentru el; și-a prins strâns părul la spate, sub o bonetă brodată cu perle mici.

– Când am fost data trecută aici, era un loc vechi, plin de mucegai. Soțul meu obișnuia să spună – el observă timpul trecut folosit – soțul meu obișnuia să spună: încuie-l pe Cromwell într-o temniță adâncă dimineața și când te întorci seara o să-l găsești așezat pe perne de pluș, mâncând limbi de ciocârlie, și toți temnicerii o să-i datoreze bani.

– Vorbea mult despre întemnițarea mea?

– Erau numai vorbe. E neliniștită. Mă gândeam că m-ai putea duce să-l văd pe rege. Știu că este întotdeauna curtenitor și amabil cu femeile.

El clatină din cap. Dacă ar duce-o pe Alice la rege, ar vorbi despre cum el obișnuia să vină la Chelsea și să se plimbe prin grădini. Îl va supăra; îl va face agitat, îl va determina să se gândească la Morus, ceea ce acum nu face.

– Este foarte ocupat cu trimișii Franței. Are de gând să țină o curte mare de sărbători. Va trebui să ai încredere în judecata mea.

– Ai fost mereu bun cu noi, rostește ea fără tragere de inimă. Mă întreb de ce. Întotdeauna ai un as în mânecă.

– Așa m-am născut, replică el. Nu mă pot abține. Alice, de ce este soțul tău atât de încăpățânat?

– Nu-l înțeleg mai mult decât înțeleg Sfânta Treime.

– Atunci ce e de făcut?

– Cred că i-ar spune regelui motivele pe care le are. În particular. Dacă regele va promite dinainte că o să retragă toate pedepsele pe care i le-a dat.

– Adică, să-i dea permisiunea să trădeze. Regele nu poate să facă asta.

– Sfântă Agnes! Thomas Cromwell, cum să spui ce nu poate să facă regele! Am văzut eu cocoși mergând țanțoș prin curte, până când venea într-o zi o servitoare și le sucea gâtul.

– Este legea pământului. Obiceiul țării.

– Credeam că Henric este deasupra legii.

– Nu trăim la Constantinopol, doamnă Alice. Deși nu am nimic împotriva turcilor. În ziua de azi, îi aclamăm pe necredincioși. Atâta vreme cât țin legate mâinile împăratului.

– Nu mi-au mai rămas mulți bani, spune ea. Trebuie să găsesc în fiecare săptămână cincisprezece șilingi pentru întreținerea lui. Mi-e teamă că o să răcească.

Se smiorcăie.

– Totuși, putea să-mi spună singur asta. Nu-mi scrie. E numai ea, ea, draga lui Meg. Nu e copilul meu. Aș vrea ca prima lui nevastă să fie aici, ca să-mi spună dacă așa s-a născut, cum e acum. E închisă, știi. Își păstrează secretele. Și pe ale lui. Îmi spune că el i-a dat cămășile să i le spele de sânge, că poartă pe sub haine o târsână. Așa făcea și când eram căsătoriți; l-am implorat să renunțe la obiceiul ăsta și am crezut că a făcut-o. Dar cum să știu? Dormea singur și își zăvora ușa. Dacă avea vreo mâncărime nu știam niciodată, vrând-nevrând trebuia să și-o scarpine singur. Ei bine, orice o fi fost între ei, nu am de unde să știu.

– Alice…

– Să nu crezi că nu țin la el. Nu s-a însurat cu mine ca să trăiască precum un eunuc. Am avut raporturi, din când în când. Se roșește, mai mult de furie decât de rușine. Și când se întâmplă asta, nu poți să nu simți – dacă unui bărbat îi e frig, dacă îi e foame

– atunci când carnea lui este una cu a ta. Ai pentru el sentimente, cum ai avea pentru un copil.

– Scoate-l de acolo, Alice, dacă îți stă în puteri.

– Mai mult ție decât mie. Zâmbește trist. Fiul tău, Gregory, este acasă de sărbători? Uneori îi ziceam soțului meu: aș vrea ca Gregory Cromwell să fi fost băiatul meu. L-aș putea coace într-o plăcintă ca să-l mănânc până la ultima firimitură.

Gregory vine acasă de Crăciun, cu o scrisoare de la Rowland Lee, în care acesta îi spune că fiul lui e o adevărată comoară și că se poate întoarce la el oricând poftește.

– Deci, trebuie să mă întorc sau am terminat cu educația? întreabă Gregory.

– Am un plan pentru anul ce vine ca să-ți îmbunătățești franceza.

– Rafe zice că sunt crescut ca un prinț.

– Deocamdată, nu te am decât pe tine ca să exersez.

– Dragul meu tată…

Gregory își ridică de jos cățelușa. O strânge în brațe, îi scarpină blana de pe ceafă. El așteaptă.

– Rafe și Richard spun că, după ce îmi închei educația, ai de gând să mă însori cu vreo văduvă bătrână, cu averi și dinți negri, care o să mă vlăguiască în desfrâuri și o să mă supună toanelor ei, și o să-i lipsească pe copiii ei de moștenire, iar ei o să mă urască și o să uneltească să mă omoare, și într-o zi o să fiu găsit mort în propriul pat.

Spanielul se răsucește în brațele fiului său, întoarce spre el ochii blânzi, rotunzi, întrebători.

– Fac haz de tine, Gregory. Dacă aș cunoaște o astfel de femeie, m-aș însura chiar eu cu ea.

Gregory dă din cap.

– Pe tine nu te-ar supune niciodată, sir. Și pot să spun că ar avea un parc cu căprioare, numai bun pentru vânătoare. Și copiilor ei le-ar fi teamă de tine, chiar dacă ar fi oameni în toată firea.

Pare să se mai fi liniștit.

– Ce hartă e aceea? Sunt Indiile?

– Este granița cu Scoția, rostește el blând. Domeniul lui Harry Percy. Uite, lasă-mă să-ți arăt. Acestea sunt parcele din domeniul lui pe care le-a dat creditorilor. Nu-l putem lăsa să continue astfel, căci nu ne putem lăsa granița în voia sorții.

– Se zice că e bolnav.

– Bolnav ori nebun. Tonul lui e indiferent. Nu are nici un moștenitor și nu este niciodată împreună cu nevastă-sa, așa că e puțin probabil că o să aibă în viitor. S-a certat cu frații lui și datorează o mulțime de bani regelui. Așa că este logic să-l numească pe rege moștenitorul lui, nu-i așa? Îl vom face să înțeleagă asta.

Gregory pare șocat.

– Să-i ia domeniul?

– Poate să-și păstreze stilul de viață. O să-i dăm ceva din care să trăiască.

– Asta e din cauza cardinalului?

Harry Percy îl oprise pe Wolsey la Cawood, în drumul lui spre sud. Intrase, cu cheile în mână, murdar de noroiul drumului: milord, te arestez pentru înaltă trădare. Uită-te la fața mea, zisese cardinalul: nu mi-e frică de nimeni.

El ridică din umeri.

– Gregory, du-te să te joci. Ia-o pe Bella și exersează-ți franceza cu ea. Mi-a fost dată de Lady Lisle din Calais. Nu o să dureze mult. Trebuie să rezolv datoriile regatului.

Pentru Irlanda, la următorul transport: tunuri de alamă și ghiulele de fier, berbeci și bârne de atac, praf de pușcă și două chintale de pucioasă, cinci sute de arcuri de tisă și două banițe de corzi, din fiecare două sute de sape, lopeți, drugi, târnăcoape, piei de cal, o sută de topoare, o mie de potcoave, opt sute de cuie. Giuvaiergiul Cornelys nu a fost plătit pentru leagănul destinat ultimului copil al regelui, cel care nu apucase niciodată să vadă lumina soarelui; el pretinde douăzeci de șilingi pentru Hans, care îi pictase pe leagăn pe Adam și Eva, iar lui i se datorează bani

pentru satinul alb, ciucurii și franjurii de aur și pentru argintul folosit la modelarea merelor din grădina edenului.

Vorbește cu oamenii din Florența să tocmească o sută de archebuzieri pentru campania irlandeză. Ei nu refuză, așa cum fac englezii, dacă trebuie să lupte în păduri sau pe teren stâncos.

Regele zice: să ai un an nou plin de noroc, Cromwell. Și să urmeze mulți alții. El se gândește: norocul nu are nimic de-a face cu asta. Dintre toate cadourile, regele este cel mai încântat de regina din Saba, de un corn de unicorn și de un instrument de stors portocale, pe care e inscripționat un mare H.

La începutul noului an, regele îi acordă un titlu care nu a mai fost deținut niciodată de altcineva: vicar general al bisericii, adjunctul lui în treburi bisericești. De mai bine de trei ani umblă prin regat zvonuri că așezămintele religioase vor fi desființate. Acum el are puterea să viziteze, să inspecteze și să reformeze mănăstirile; să le închidă, dacă trebuie. Nu sunt prea multe abații ale căror afaceri să nu le cunoască, prin pregătirea pe care a primit-o în vremea cardinalului și prin scrisorile care sosesc zi de zi – unii călugări se plâng de abuzuri și de scandaluri, și de lipsa de loialitate a superiorilor lor, alții caută funcții în cadrul comunităților lor, asigurându-l că un cuvânt spus unde trebuie îi va face să-i fie de-a pururi îndatorați.

El îi spune lui Chapuys:

– Ai fost vreodată la catedrala din Chartres? Străbați labirintul de pe podea și pare să nu aibă nici un sens. Dar dacă îl urmezi cu credință te conduce exact în mijloc. Exact unde trebuie să te afli.

Oficial, el și ambasadorul de-abia îșI vorbesc. Neoficial, Chapuys îi trimite un ciubăr cu ulei de măsline de bună calitate. El răspunde cu claponi. Ambasadorul vine personal, urmat de un servitor care aduce brânză parmezan.

Chapuys pare îndurerat și deprimat.

– Biata voastră regină are niște sărbători sărace la Kimbolton. Îi este atât de teamă de consilierii eretici din jurul soțului ei, că

pune să i se gătească toată mâncarea la foc în propria cameră. Și Kimbolton seamănă mai mult cu un grajd decât cu o casă.

– Prostii, răspunde el vioi, întinzându-i ambasadorului un pahar cu vin fiert cu mirodenii, ca să se încălzească. Am mutat-o de la Buckden doar fiindcă s-a plâns de umezeală. Kimbolton este o casă foarte bună.

– Ah, spui asta doar fiindcă are ziduri groase și un șanț de fortificații lat. Aroma de miere și de scorțișoară se strecoară în încăpere, bușteni trosnesc în vatră, crengile verzi care îi decorează casa răspândesc miros de rășină. Și prințesa Maria e bolnavă.

– A, Lady Maria este mereu bolnavă.

– Un motiv în plus să fie îngrijorată! Dar Chapuys își îndulcește tonul. Dacă mama ei ar putea s-o vadă, ar fi o mare ușurare pentru amândouă.

– Și o mare ușurare pentru planul lor de fugă.

– Ești un om lipsit de inimă. Chapuys soarbe din vin. Știi, împăratul este gata să-ți fie prieten. O pauză, grea de semnificații; ambasadorul oftează. Se zvonește că La Ana e supărată. Că Henric se uită la o altă doamnă.

El trage aer în piept și începe să vorbească. Henric nu are timp pentru alte femei. E prea ocupat să-și numere banii. Devine foarte zgârcit, nu vrea ca parlamentul să-i știe veniturile. Am mari dificultăți să-l fac să dea ceva pentru universități, să-și plătească constructorii, chiar să dea ceva pentru săraci. Nu se gândește decât la artilerie. Muniție. Construirea de corăbii. Faruri. Forturi.

Chapuys își lasă în jos colțurile gurii. Știe când este dus cu vorba; dacă nu ar fi, unde ar mai fi plăcerea?

– Așadar, să-i spun stăpânului meu că regele Angliei este atât de preocupat de război că nu mai are timp de dragoste?

– Nu o să fie nici un război dacă nu îl pornește stăpânul tău. Lucru pe care, cu turcii hărțuindu-l tot timpul, nu prea are timp să-l facă. A, știu prea bine că, în visteria lui, cuferele sunt fără fund. Împăratul ne-ar putea ruina pe toți dacă ar vrea. Zâmbește. Dar la ce i-ar fi asta de folos?

Soarta popoarelor este astfel hotărâtă – doi oameni într-o mică încăpere. Lăsați deoparte încoronări, conclave ale cardinalilor, pompă și procesiuni. Astfel se schimbă lumea: bani dați dintr-o mână în alta, o întorsătură din condei care modifică forța unei fraze, oftatul unei femei care trece lăsând în urmă o dâră de flori de portocal sau de apă de trandafiri; mâna ei trăgând perdeaua unui baldachin, suspinul moale al cărnii pe carne. Regele – lordul generalităților – trebuie să învețe acum să zăbovească asupra detaliilor, condus de o avariție inteligentă. Ca fiu al prudentului său tată, cunoaște toate familiile din Anglia și ce dețin ele. El și-a înregistrat în minte posesiunile lor, până la ultimul crâng sau curs de apă. Acum că bunurile bisericii vor intra sub controlul său, trebuie să știe cât valorează. Legea privind cine ce posedă – legea în general – a strâns în jurul ei o adunătură parazită; e precum coca unei corăbii, plină de scoici, ca un acoperiș acoperit cu mușchi. Dar există destui avocați, și de câtă pricepere e nevoie ca să răzuiești după cum ți se cere? Or fi englezii superstițioși, or fi temători pentru viitor, n-or ști ce este Anglia; dar mulți se pricep să adune și să scadă. La Westminster sunt o mie de scribi, dar el crede că Henric va avea nevoie de oameni noi, de structuri noi, de o gândire nouă. Între timp, el, Cromwell, își trimite oamenii la drum. *Valor ecclesiasticus*[*]. O să o fac în șase luni, spune el. Este adevărat că niciodată până atunci nu se încercase așa ceva, dar el deja a făcut multe lucruri la care nimeni nici măcar nu a visat.

Într-o zi de la începutul primăverii, se întoarce de la Westminster înfrigurat. Fața îl doare, de parcă oasele i-ar sta dezgolite în fața vremii, aducându-i aminte de ziua în care tatăl lui îl strivise de pietrele caldarâmului: imaginea laterală a ghetei lui Walter. Vrea să se întoarcă la Austin Friars, fiindcă acolo a instalat sobe și e cald în toată casa; locuința din Chancery Lace este încălzită doar pe porțiuni. În plus, dorește să fie în spatele propriilor ziduri.

---

[*] Examinare a finanțelor bisericii, făcută în 1535, la ordinul lui Henric al VIII-lea (n.tr.)

– Muncești optsprezece ore pe zi, sir, nu poți continua astfel.

– Cardinalul a făcut-o.

În noaptea aceea, în vis, se duce în Kent. Cercetează registrele de la abația Bayham, care urmează să fie închisă la ordinul lui Wolsey. Chipurile ostile ale călugărilor, plutind în preajma lui, îl fac să suduie și să-i spună lui Rafe: împachetează registrele astea și du-le la catâr, o să le studiem la cină, alături de un pahar de vin alb. Este miezul verii. Călare, cu catârul mergând greoi în urma lor, aleg o rută prin viile lăsate în paragină ale mănăstirii, coborând odată cu poteca într-o întunecime împădurită, în măruntaiele cu frunze verzi și late din fundul văii. Îi spune lui Rafe: parcă suntem două omizi care se strecoară printr-o salată. Ies din nou în revărsarea luminii soarelui și înaintea lor se înalță turnul Castelului Scotney: zidurile lui de gresie, aurii punctate cu cenușiu, licăresc deasupra șanțului de apărare.

Se trezește. Visase despre Kent sau chiar fusese acolo? Simte încă pe piele căldura soarelui. Îl cheamă pe Christophe.

Nu se întâmplă nimic. Rămâne nemișcat. Nimeni nu vine. Este devreme: nu se aude nici un sunet de jos, din casă. Obloanele sunt închise și stelele se străduiesc să se strecoare înăuntru, sfredelind cu vârfuri de oțel crăpăturile din lemn. Îi trece prin minte că nici nu l-a strigat de fapt pe Christophe, ci numai a visat c-o face.

Profesorii – mulți – ai lui Gregory i-au trimis un teanc de note de plată. Cardinalul stă la piciorul patului, îmbrăcat în veșmintele sacerdotale. Cardinalul se transformă în Christophe, care deschide obloanele, profilându-se în lumină.

– Aveți febră, stăpâne?

Sigur, ar trebui să știe și singur asta, într-un fel sau altul. Trebuie să fac eu totul, să știu eu totul?

– A, e din cea italienească, zice el, de parcă astfel nu trebuie băgată de seamă.

– Deci, trebuie să aducem un doctor italian? sună îndoielnic glasul lui Christophe.

Rafe este aici. Toți servitorii sunt aici. Charles Brandon se află aici, iar el crede că este cu adevărat prezent până când intră

Morgan Williams, care e mort, și William Tyndale, care se află în Casa Englezească din Anvers și nu îndrăznește să o părăsească. Pe scări aude clinchetul eficient și mortal al ghetelor cu vârf de fier ale tatălui său.

Richard Cromwell urlă: poate să se facă liniște aici? Când urlă, pare galez; el se gândește: într-o zi obișnuită nu aș fi observat asta. Închide ochii. În spatele pleoapelor se mișcă doamne: transparente ca niște mici șopârle, zvâcnind din coadă. Reginele-șarpe ale Angliei, trufașe și cu gheare negre, trag după ele pânze îmbibate în sânge și fuste foșnitoare. Își ucid și-și mănâncă propriii copii: este un fapt bine cunoscut. Le sug măduva înainte chiar de a se fi născut.

Cineva îl întreabă dacă vrea să se spovedească.

– Chiar trebuie?

– Da, sir, altminteri vei fi considerat sectant.

Dar păcatele mele sunt puterea mea, se gândește; păcatele pe care le-am comis, pe care alții nici măcar nu au găsit ocazia de a le comite. Le strâng la piept; sunt ale mele. În plus, când voi veni la judecată, am de gând să vin cu un memorandum în mână: o să-i spun Creatorului meu: am aici cincizeci de chestiuni, poate chiar mai multe.

– Dacă trebuie să mă spovedesc, vreau să vină Rowland.

Episcopul Lee este în Țara Galilor, i se spune. Poate dura zile întregi.

Vine doctorul Butts, însoțit de alți doctori, un roi trimis de rege.

– Dacă sunt friguri, le-am luat în Italia, explică el.

– Să spunem că sunt.

Butts se încruntă la el.

– Dacă mor, aduceți-l pe Gregory. Am ceva să-i spun. Dar dacă nu mor, nu-i întrerupeți studiile.

– Cromwell, zice Butts, n-aș putea să te omor nici dacă aș trage cu tunul în tine. Marea ar refuza să te primească. O epavă te-ar scoate la suprafață.

Vorbesc despre inima lui; el îi aude. Simte că n-ar trebui s-o facă: cartea inimii mele este o carte intimă, nu este un registru de comenzi lăsat pe o tejghea în care să mâzgălească orice slujbaș aflat în trecere. Îi dau să înghită o poțiune. Curând după aceea se întoarce la registrele lui. Rândurile alunecă și cifrele se amestecă, și de îndată ce termină de adunat o coloană totalul se desface și tot înțelesul e destrămat. Dar el se străduiește în continuare și tot adună, până când otrava sau poțiunea vindecătoare îi dă drumul din strânsoare și se trezește. Paginile registrelor sunt tot înaintea ochilor lui. Butts crede că se odihnește, așa cum i s-a cerut, dar în mintea lui cifre micuțe ca niște bețe, cu brațe și picioare, ies din registre și pleacă să se plimbe. Cară lemne de foc pentru soba din bucătărie, dar carnea adusă măcelarului se transformă înapoi în căprioară, frecându-se nevinovată de scoarța unui copac. Păsările cântătoare pentru tocană capătă din nou pene, sărind iarăși pe crengile încă netăiate pentru foc, iar mierea pentru însiropat s-a dus înapoi la albină, iar albina s-a întors în stup. Aude zgomotele de jos, din casă, dar este o altă casă, din altă țară: clinchetul monedelor care trec dintr-o mână într-alta, scrâșnetul cuferelor de lemn târâte pe podeaua de piatră. Își aude propria voce, spunând o poveste în toscană, în dialectul din Putney, în franceza din tabăra militară și în latina vulgară. Poate aici e Utopia? În mijlocul acelui spațiu, care este o insulă, există un loc numit Amaurotum, Orașul Viselor.

Străduința de a descifra lumea l-a epuizat. L-a obosit efortul de a zâmbi dușmanului.

Thomas Avery urcă dinspre contabilitate. Stă lângă el și îl ține de mână. Hugh Latimer pășește înăuntru și rostește psalmi. Cranmer intră și se uită la el cu îndoială. Poate că îi este teamă că el va întreba, cuprins de febră: ce mai face nevastă-ta, Grete?

Christophe îi spune:

– Aș vrea ca fostul stăpân al domniei tale, cardinalul, să fie aici să îți ofere alinare. Era un om care putea să facă asta.

– Ce știi despre el?

– L-am jefuit, sir. Nu știați? I-am furat aurăria.

El se străduiește să se ridice în capul oaselor.

– Christophe? Tu ai fost băiatul de la Compiègne?

– Cu siguranță. În sus și-n jos pe scări, cu găleți cu apă fierbinte pentru baie – și de fiecare dată cu o cupă de aur în găleata goală. Mi-a părut rău pentru el, fiindcă era un om atât de *gentil*. „Cum, iar ai venit cu ciubărul, Fabrice?" Trebuie să înțelegeți, Fabrice era numele meu la Compiègne. „Dă-i bietului copil să mănânce", zicea el. Am gustat caise, ceea ce nu făcusem niciodată până atunci.

– Dar nu te-au prins?

– A fost prins stăpânul meu – un hoț foarte mare. L-au însemnat cu fierul roșu. A fost urmărit cu mare zarvă. Dar vezi, stăpâne, eu eram menit să am o soartă mai măreață.

Îmi amintesc, spune el, îmi amintesc de Calais, de alchimiști, de mașina memoriei. „Guido Camillo o face pentru Francisc, astfel încât va fi cel mai înțelept rege din lume, dar prostănacul nu o să învețe niciodată cum s-o folosească."

Este o închipuire, spune Butts, îi crește febra, dar Christophe zice: nu, vă asigur, există un om la Paris care a construit un suflet. Este o clădire, dar este vie. Pereții sunt plini de mici rafturi. Pe aceste rafturi poți găsi anumite pergamente, fragmente de scrieri care sunt ca niște chei și duc către o cutie unde se află o cheie care conține altă cheie, dar aceste chei nu sunt făcute din metal, sau aceste cutii, din lemn.

Și apoi, broscarule? întreabă cineva.

Ele sunt făcute din spirit. Ele sunt ceea ce vom fi lăsat, dacă toate cărțile ar fi arse. Ele ne dau posibilitatea să ne amintim nu numai trecutul, ci și viitorul, și să vedem toate formele și obiceiurile care vor exista vreodată pe pământ.

Butts zice: are febră mare. El se gândește la Micuțul Bilney, cum își pusese mâna în flacăra lumânării în noaptea de dinaintea morții, ca să încerce durerea. Îi pârjolise pielea veștejită; noaptea, scâncise ca un copil lingându-și rana vie, iar dimineața consilierii

orașului din Norwich îl târâseră spre groapa unde înaintașii lor îi arseseră pe rug pe reformatorii partizani ai lui Wycliffe. Chiar și după ce chipul lui fusese mistuit de flăcări, ei continuaseră să împingă în rămășițe simbolurile și stindardele papistășiei: țesături arse și franjuri în flăcări, fecioare cu ochi goi, afumate ca un hering, ondulându-se în fum.

El cere, politicos și în câteva limbi, să i se dea apă. Nu prea multă, zice Butts, puțin câte puțin. A auzit de o insulă numită Ormuz, cel mai uscat regat din lume, unde nu sunt copaci sau holde, ci numai sare. Dacă stai în mijlocul ei poți privi treizeci de mile în jur în toate direcțiile peste câmpia cenușie: dincolo de care se găsește țărmul mării, încrustat cu perle.

Noaptea vine fiica lui, Grace. Nu-i trebuie lumină, căci este învelită în propriul păr strălucitor. Îl privește, neclintită, fără să clipească, până dimineață, iar când se deschid obloanele, stelele pălesc și soarele și luna atârnă împreună pe un cer palid.

Trece o săptămână. Se simte mai bine și vrea să se apuce de lucru, dar doctorul îi interzice. Cum o să meargă lucrurile? întreabă el, dar Richard îi răspunde: sir, domnia ta ne-ai învățat pe toți și noi îți suntem discipoli; ai construit o mașină de gândit care funcționează de parcă ar fi vie; nu trebuie să stai lângă ea în fiecare minut din zi.

Totuși, Christophe zice: se spune că *le roi Henri* se tânguiește de parcă el însuși ar avea dureri: oh, unde este Cremuel?

I se aduce un mesaj. Henric a zis: vin să te vizitez. Sunt friguri italienești, așa că sunt sigur că nu mă molipsesc.

Lui nu-i vine să creadă. Henric fugise de Anne când aceasta avusese febra transpirației, cu toată dragostea aprinsă pe care o simțea pentru ea.

El cere: trimite-l la mine pe Thurston. Pe el îl țin pe o dietă strictă, cu mâncare de bolnavi, cu carne de curcan. Acum, zice el, o să pregătim – ce? – un purceluș de lapte umplut și fript cum am văzut odată la un banchet papal. O să ai nevoie de pui cubulețe, slăninuță și ficat de porc, mărunțit fin. Mai ai nevoie

de semințe de anason, maghiran, mentă, ghimber, unt, zahăr, nuci, ouă de găină și niște șofran. Unii pun și brânză, dar aici, la Londra, nu se găsește tipul care trebuie; în plus, eu nu cred că e nevoie. Dacă nu găsești pe aici ce ți-am zis, trimite după bucătarul lui Bonvisi, se descurcă el.

– Trimite alături la starețul George, continuă el, și cere-i să-și țină călugării la fereală când vine regele, dacă nu vrea să-i reformeze prea curând.

Simte că acest proces trebuie să se desfășoare foarte lent, astfel ca poporul să înțeleagă justețea lui; nu e nevoie ca oamenii religioși să fie lăsați pe străzi. Călugării care trăiesc la porțile lui sunt o rușine pentru ordinul lor, dar pentru el sunt vecini buni. Au renunțat la refectoriul lor, și dinspre ferestrele odăilor lor se aude noaptea sunetul unor petreceri vesele. Oricând te poți alătura unui grup din acești călugări care beau la Puțul cu Două Ciubere, chiar lângă porțile lui. Biserica abației seamănă mai mult cu o piață, chiar cu o piață de carne vie. Cartierul e plin de tineri holtei de la casele de negustorie italienești, care își îndeplinesc stagiul de un an la Londra; deseori el îi primește ca oaspeți, și după ce pleacă de la masa lui (storși de informații despre piață), el știe că se duc glonț în curtea călugărilor, unde tinere londoneze întreprinzătoare se adăpostesc de ploaie și îi așteaptă să facă înțelegeri prietenoase.

Este 17 aprilie când regele vine în vizită. În zori plouă. La ora zece aerul este lăptos ca zerul. El s-a sculat și stă pe un scaun, din care se ridică. Dragul meu Cromwell: Henric îl sărută cu putere pe amândoi obrajii, îl ia de brațe și (în caz că se crede singurul om puternic din regat) îl pune să se așeze înapoi, cu hotărâre, pe scaun.

– Stai jos și nu protesta, zice Henric. Măcar o dată nu protesta, domnule secretar.

Doamnele casei, Mercy și cumnata lui, Johane, sunt împodobite ca madonele din Walsingham în zi de sărbătoare. Fac o

plecăciune adâncă, și Henric se înalță deasupra lor, îmbrăcat fără formalisme, într-o haină de brocart argintiu, cu colanul lat pe piept, cu pumnii sclipind de smaralde indiene. Încă nu cunoaște foarte bine relațiile de rudenie în această familie, lucru pentru care nimeni nu-l poate învinui.

– Sora domnului secretar? i se adresează el lui Johane. Nu, iartă-mă. Acum îmi amintesc că ți-ai pierdut sora, pe Bet, în același timp când a murit și iubita mea soră.

Este o afirmație atât de simplă, de umană, venind din partea unui rege; pomenirea celei mai recente pierderi a lor aduce lacrimi în ochii celor două femei, și Henric, întorcându-se când la una, când la cealaltă, le șterge de pe obraji cu un deget grijuliu, făcându-le să zâmbească. Pe micuțele mirese Alice și Jo le învârte în aer de parcă ar fi fluturi și le sărută pe gură, zicând că și-ar dori să le fi cunoscut când era băiat. Tristul adevăr este că, ai observat, domnule secretar, cu cât îmbătrânește omul, cu atât mai încântătoare devin fetele!

Atunci vârsta de optzeci de ani va avea avantajele ei: orice târfă va părea o perlă. Mercy îi spune regelui, de parcă ar vorbi cu un vecin: lăsați, sir, că sunteți departe de vârsta aia. Henric își întinde brațele și se prezintă auditoriului:

– Patruzeci și cinci în iulie.

El observă tăcerea neîncrezătoare. Își atinge scopul. Henric este încântat.

Regele se plimbă prin încăpere și privește toate tablourile, întrebându-l pe cine reprezintă. Se uită la Anselma, regina din Saba, de pe perete. Îi face să râdă luând-o în brațe pe Bella și adresându-i-se în franceza cumplită a lui Honor Lisle.

– Lady Lisle i-a trimis reginei o creatură chiar și mai mică, ce-și înclină capul într-o parte și ciulește urechea, de parcă ar spune: de ce-mi vorbești? Așa că ea l-a botezat Pourquoi.

Când vorbește despre Anne, din vocea lui răzbate sentimentul de supunere față de nevastă: ca mierea limpede. Femeile zâmbesc, încântate că regele dă un asemenea exemplu.

– L-ai văzut, Cromwell, l-ai văzut în brațele ei. Îl ia pretutindeni. Uneori – acum dă din cap cu înțelepciune – am impresia că îl iubește mai mult ca pe mine. Da, eu sunt mai prejos decât câinele.

El stă și zâmbește, fără poftă de mâncare, privindu-l pe Henric cum mănâncă din farfuriile de argint create de Hans.

Henric i se adresează cu amabilitate lui Richard, spunându-i „vere". Îi face semn să rămână, în vreme ce discută cu consilierul lui, iar celorlalți să se îndepărteze un pic. Dacă regele Francisc face asta sau ailaltă, să traversez marea eu însumi ca să închei vreun soi de tratat, ai merge tu când te vei fi pus pe picioare? Dacă irlandezi fac asta, dacă scoțienii fac ailaltă, dacă totul scapă de sub control și avem războaie ca în Germania și țăranii se încoronează singuri, dacă acești falși profeți fac nu știu ce, dacă sunt înfrânt de Carol și Caterina începe o campanie împotriva mea – are o fire impetuoasă și oamenii o iubesc, deși Dumnezeu știe de ce, că eu nu.

Dacă se întâmplă asta, zice el, eu nu o să mai fiu în scaunul ăsta și o să pornesc la luptă, cu sabia în mână.

După ce regele termină de savurat masa, stă cu el și îi povestește încet despre sine. Ziua de aprilie, proaspătă și umedă, îi aduce aminte de ziua în care murise tatăl său. Vorbește despre copilăria lui: am locuit la palatul din Eltham, aveam un măscărici pe nume Goose. Când aveam șapte ani, au năvălit rebelii din Cornwall, conduși de un gigant, îți amintești asta? Tata m-a trimis la Turn, ca să fiu în siguranță. Eu am zis: lasă-mă, vreau să lupt! Nu mi-era teamă de un gigant din apus, dar eram înspăimântat de bunica mea, Margaret Beaufort, căci fața ei semăna cu un cap de mort, iar strânsoarea ei pe mâna mea, ca strânsoarea unui schelet.

Când eram mici, zice el, ni se spunea mereu: bunica ta l-a născut pe lord tatăl tău când era o fetiță de treisprezece ani. Trecutul ei era ca o sabie pe care ne-o ținea deasupra capului. Ce, Harry, râzi în Postul Paștelui? Când eu, doar cu câțiva ani mai

mare ca tine, l-am născut pe Tudor? Cum, Harry, dansezi, cum, Harry, te joci cu mingea? Viața ei era numai îndatorire. Ținea în casa ei de la Woking doisprezece săraci și odată m-a pus să îngenunchez în fața lor cu un lighean și să le spăl picioarele galbene – a avut noroc că nu am aruncat apa pe ei. Obișnuia să-și înceapă rugăciunile în fiecare dimineață la ora cinci. Când îngenunchea pe scăunelul de rugăciune, țipa de durerea ce o săgeta în genunchi. Și când era o sărbătoare, o nuntă sau un botez, un prilej de distracție sau de veselie, știi ce făcea? De fiecare dată? Fără excepție? Plângea.

Și pentru ea nu exista decât prințul Arthur. Lumina ochilor ei și un nenorocit de sfânt. Și când eu am devenit rege în schimb, a murit de inimă rea. Și pe patul de moarte, știi ce mi-a spus? Henric pufnește. „Supune-i-te episcopului Fisher în toate!" Păcat că nu i-a spus și lui Fisher să mi se supună mie!

După plecarea regelui, însoțit de gentilomii săi, Johane vine să stea cu el. Vorbesc încet, deși tot ce spun e potrivit să fie auzit de oricine.

– Ei, totul a ieșit bine.

– Trebuie să le dăm un cadou celor de la bucătărie.

– Toți cei din casă s-au purtat bine. Îmi pare bine că l-am văzut.

– E așa cum ai sperat?

– Nu l-am crezut atât de blând. Înțeleg de ce Caterina s-a luptat atât de aprig pentru el. Adică, nu doar ca să fie regină – ceea ce consideră că este dreptul ei –, ci ca să-l păstreze ca soț. Aș zice că este un bărbat care merită să fie iubit.

Alice năvălește în încăpere.

– Patruzeci și cinci! Am crezut că are mai mult.

– Te-ai fi culcat cu el pentru o mână de granate, rânjește sarcastică Jo. Chiar tu ai spus-o!

– Iar tu pentru licența de export!

– Încetați! le cere el. Fetelor! Dacă v-ar auzi soții voștri…

– Soții noștri știu ce ne poate pielea, replică Jo. Suntem pline de noi, nu-i așa? Nu vii la Austin Friars să cauți fecioare rușinoase. Mă mir că unchiul nu ne dă și arme.

– Datina mă împiedică. Altminteri, v-aș trimite în Irlanda.

Johane le privește ieșind gălăgioase. Când glasurile nu li se mai aud, ea se uită peste umăr și murmură: n-o să-ți vină să crezi ce o să-ți spun.

– Pune-mă la încercare.

– Lui Henric îi e teamă de tine.

El clatină din cap. Cine îl înspăimântă pe Leul Angliei?

– Da, ți-o jur. Trebuia să-i fi văzut chipul când ai zis că ai lua arma în mână.

Ducele de Norfolk vine să-l viziteze, iar glasul i se aude din curtea unde servitorii lui îi țin calul frumos împodobit.

– Ficatul, nu-i așa? Și ficatul meu e bucăți. Și, în ultimii cinci ani, mușchii mi s-au împuținat. Uite-aici! Ridică o gheară. Am încercat fiecare doctor din regat, dar nu știu ce boală am. Cu toate astea, niciodată nu uită să-mi trimită notele de plată.

El știe sigur că Norfolk nu o să plătească niciodată ceva atât de neînsemnat ca nota de plată a unui doctor.

– Și colicii și crampele, continuă ducele, fac din viața mea de muritor un adevărat purgatoriu. Uneori stau la closet toată noaptea.

– Înălțimea Voastră, ar trebui să luați viața mai ușor, zice Rafe.

Să nu înghiți mâncarea pe nemestecate, vrea să spună. Să nu umpli bidiviul de spume, ca pe un cal de poștă.

– Asta am de gând, crede-mă. Nepoată-mea mi-a dat clar de înțeles că nu are nevoie nici de compania mea, nici de sfaturile mele. Mă duc la casa mea din Kenninghall, și Henric poate să mă găsească acolo dacă vrea. Domnul să te pună pe picioare, domnule secretar. Am auzit că Sfântul Walter e de folos dacă slujba te epuizează, iar Sfântul Ubald e bun pentru dureri de cap – la mine merge. Scotocește în buzunar. Ți-am adus o iconiță.

Binecuvântată de papă. De episcopul de la Roma, pardon. Îi dă drumul pe masă. M-am gândit că s-ar putea să nu ai nici una.

Iese pe ușă. Rafe ridică iconița.

– Probabil că e blestemată.

Pe scări îl aud pe duce, cu glasul ridicat, nemulțumit:

– Am crezut că e pe moarte! Mi-au zis că e pe moarte…

– Condu-l, îi cere el lui Rafe.

Rafe rânjește.

– Și Suffolk la fel.

Henric nu-l iertase niciodată de amenda de treizeci de mii de lire pe care i-o dăduse lui Suffolk când acesta se însurase cu sora lui. Din când în când, el își amintește de datorie, și acum este una dintre acele dăți; Brandon a trebuit să renunțe la pământurile lui din Oxfordshire și Berkshire ca să-și plătească datoriile, iar acum trăiește destul de modest la țară.

Închide ochii. E o încântare să se gândească: a pus pe fugă doi duci.

Vecinul său Chapuys îi face o vizită.

– I-am spus stăpânului meu în epistolele trimise că regele te-a vizitat. Stăpânul este uimit că regele a venit într-o casă particulară, care nici măcar nu este a unui lord. Dar i-am spus: ar trebui să vedeți cum muncește Cromwell pentru el.

– Și el ar trebui să aibă un asemenea servitor, spune el. Dar, Eustache, știi bine că ești un bătrân ipocrit. O să dansezi pe mormântul meu.

– Dragul meu Thomas, mereu ai fost singurul meu oponent.

Thomas Avery îi trimite în secret cartea lui Luca Pacioli cu puzzle-uri din șah. Curând le rezolvă pe toate și face câteva chiar el, pe paginile goale de la spatele cărții. Îi sunt aduse scrisorile și el trece în revistă ultima serie de dezastre. Se spune că croitorul de la Münster, regele Ierusalimului cu șaisprezece neveste, s-a certat cu una dintre ele și i-a tăiat gâtul în piață.

El iese din nou în lume. Doboară-l și se va ridica din nou. Moartea a venit să-l cerceteze, l-a măsurat, i-a suflat în față;

a plecat din nou. E puțin mai slab, își dă seama după haine; pentru o vreme se simte ușor, parcă desprins de lume, fiecare zi energizată de posibilități. Boleynii îl felicită călduros pentru recăpătarea sănătății, și așa și trebuie, căci, fără el, cum ar fi fost ceea ce sunt acum? Când se întâlnesc, Cranmer se tot apleacă să-l bată pe umăr și să-i strângă mâna.

În timpul recuperării lui, regele și-a tuns părul. A făcut-o ca să-și ascundă chelia tot mai pronunțată, deși nu prea a reușit, chiar deloc. Consilierii lui credincioși au făcut același lucru și curând devine un semn al tovărășiei dintre ei.

– Doamne Sfinte, sir, spune Master Wriothesley, dacă până acum nu mi-a fost teamă de domnia ta, acum îmi este.

– Dar, Spune-mi, zice el, și înainte ți-era teamă.

Înfățișarea lui Richard nu s-a schimbat; pasionat de întrecerile cavalerești, își ține părul tuns cât să i se potrivească sub coif. Master Wriothesley tuns pare mai inteligent, dacă se poate așa ceva, iar Rafe, mai hotărât și mai ager. Richard Riche și-a pierdut vestigiile băiețelului care era. Chipul uriaș al lui Suffolk a căpătat o inocență ciudată. Monseniorul arată înșelător de ascetic. Cât despre Norfolk, nimeni nu observă nici o schimbare.

– Cum îi era părul înainte? întreabă Rafe.

Fâșii de cenușiu metalic îi brăzdează scalpul, de parcă ar fi fost desenate de un inginer militar.

Moda se răspândește în țară. Când Rowland Lee vine la Arhivă, lui i se pare că o ghiulea de tun se îndreaptă spre el. Ochii fiului său sunt mari și calmi, tot aurii la culoare. Mama ta ar fi plâns după buclele tale de copil, zice el, frecându-i cu afecțiune capul.

– Serios? De-abia mi-o mai amintesc, răspunde Gregory.

Spre finalul lunii aprilie, patru călugări trădători sunt judecați. Li s-a oferit în mai multe rânduri ocazia să depună jurământul, dar au refuzat. A trecut un an de când Fecioara a fost executată. Regele a arătat milă adepților ei; acum însă, nu mai e dispus s-o

facă. Nenorocirea s-a petrecut la așezământul monastic din Londra, acea mănăstire austeră de bărbați care dorm pe paie; aici și-a încercat vocația Thomas Morus, înainte să i se reveleze că lumea are nevoie de talentele lui. El, Cromwell, a vizitat-o, așa cum a vizitat și comunitatea recalcitrantă de la Syon. Vorbise cu blândețe, vorbise fără ocolișuri, amenințase și lingușise; trimisese clerici luminați ca să susțină cazul regelui, discutase cu membrii nemulțumiți ai comunității și îi pusese să lucreze împotriva fraților lor. Totul fusese în zadar. Răspunsul lor: pleacă, pleacă și lasă-ne să ne primim moartea sfântă.

Dacă își închipuie că își vor păstra stăpânirea de sine până la sfârșit, se înșală, fiindcă legea cere pedeapsa întreagă pentru trădător, spânzurarea de mâini și eviscerarea în public pe viu, lângă un vas cu jăratic pregătit pentru măruntaiele umane. Este cea mai oribilă dintre toate morțile: durerea și furia, și umilirea înghițite până la ultima picătură, teama uriașă că până și cel mai încăpățânat rebel este înfrânt înainte să-și poată face treaba călăul cu cuțitul; înainte să moară, își privește confrații și, după ce sfoara de care a fost atârnat este tăiată, se târăște ca un animal pe scândurile însângerate.

Wiltshire și George Boleyn urmează să-l reprezinte pe rege la acest spectacol, precum și Norfolk, care, mormăind, a fost adus de la țară ca să se pregătească pentru ambasada în Franța. Henric se gândește să meargă să vadă cu ochii lui cum mor călugării, pentru că cei de la curte vor purta măști, stând călare pe caii lor înalți printre oficialitățile orașului și populația zdrențăroasă, care se strânge cu sutele ca să vadă un asemenea spectacol. Dar conformația regelui face dificilă deghizarea lui și se teme că s-ar putea isca demonstrații în favoarea Caterinei, o favorită încă a celor mai respingătoare elemente din fiecare adunătură. Tânărul Richmond îmi va ține locul, decide tatăl lui; într-o zi, s-ar putea să fie nevoit să apere în luptă titlul surorii lui vitrege, astfel încât îi prinde bine să se deprindă cu priveliștile și sunetele măcelului.

Băiatul vine noaptea la el, căci execuțiile sunt programate pentru a doua zi:

– Domnule secretar, du-te în locul meu.

– Și tu o să mergi în locul meu la întâlnirea de dimineață cu regele? Gândește-te în felul următor, îi zice lui, cu glas plăcut, dar hotărât. Dacă pretinzi că ești bolnav sau cazi de pe cal mâine, sau vomiți în fața socrului tău, nu o să te lase niciodată să uiți asta. Dacă vrei să te lase în patul miresei tale, dovedește-te bărbat. Stai cu ochii pe duce și copiază-i comportamentul.

Dar Norfolk însuși vine la el, după ce totul se termină și spune: Cromwell, jur pe viața mea că unul dintre călugări a vorbit și după ce i-a fost scoasă inima. Iisuse, a strigat, Iisuse salvează-ne, bieții englezi.

– Nu, milord, așa ceva nu se poate.

– Știi sigur asta?

– Știu din experiență.

Ducele se cutremură. Lasă-l să creadă că printre faptele lui din trecut se numără și smulgerea de inimi.

– Probabil că ai dreptate. Norfolk se închină. Trebuie să fi fost cineva din mulțime.

În noaptea de dinainte ca monahii să-și întâlnească sfârșitul, el a semnat un permis pentru Margaret Roper, primul după multe luni. E normal ca Meg să fie cu tatăl ei când trădătorii sunt conduși către moarte; în mod sigur se va răzgândi, îi va spune tatălui ei: haide, regele este pus pe omorât, trebuie să depui jurământul, așa cum am făcut și eu. Spune-ți în gând că nu juri de fapt, încrucișează-ți degetele la spate, cere să fie prezent doar Cromwell sau orice alt funcționar al regelui, rostește cuvintele, vino acasă.

Dar tactica lui dă greș. Ea și tatăl ei stau fără lacrimi la o fereastră, privind cum trădătorii sunt scoși, îmbrăcați încă în rasa monahală, și pornesc în călătoria spre Tyburn. Mereu uit, își spune, că Morus nu se compătimește nici pe sine, nici pe alții. Fiindcă eu mi-aș fi ferit fetele de o asemenea priveliște, am crezut

că și el o va face. Dar el se folosește de Meg ca să-și oțelească voința. Dacă ea nu cedează, nici el nu poate să o facă; iar ea nu va ceda.

A doua zi se duce să-l vadă pe Morus. Ploaia sare și sfârâie pe pietrele de sub picioarele lui; ziduri și apă nu pot fi deosebite, și la colțuri vântul geme precum viforul de iarnă. După ce își dă jos pelerina udă, stă de vorbă cu temnicerul Martin, aflând vești despre nevasta lui și despre nou-născut. Cum e acum, întreabă el în final și Martin zice: ați observat că are un umăr mai sus și unul mai jos?

I se trage de la prea mult scris, explică el. Un cot pe masă, celălalt umăr lăsat în jos. Ei, oricum o fi, zice Martin, seamănă cu un mic cocoșat cioplit la capătul unei strane.

Morus și-a lăsat barba să crească; arată ca imaginea pe care o au probabil oamenii despre profeții din Münster, deși lui Morus i-ar face silă comparația.

– Domnule secretar, ce zice regele de veștile din străinătate? Se aude că trupele împăratului au pornit la drum.

– Da, dar spre Tunisia, cred. Aruncă o privire ploii de afară. Dacă ai fi împăratul, nu ai alege mai degrabă Tunisia decât Londra? Ascultă, nu am venit să ne certăm. Doar să văd dacă te simți bine.

– Am auzit că l-ai pus să jure pe măscăriciul meu, Henry Pattison, zice Morus.

– În vreme ce oamenii care au murit ieri ți-au urmat exemplul și au refuzat jurământul.

– Dă-mi voie să lămuresc ceva. Nu sunt un exemplu. Sunt doar eu, singur. Nu spun nimic împotriva legii. Nu spun nimic împotriva oamenilor care au făcut-o. Nu spun nimic împotriva jurământului sau împotriva oricui îl depune.

– A, sigur – se așază pe cufărul unde Morus își ține posesiunile –, dar tot acest nespus nimic nu este îndeajuns pentru un juriu, știi prea bine. Dacă s-ar ajunge în fața unui juriu.

– Ai venit să mă amenințI.

– Faptele de arme ale împăratului îi pun regelui răbdarea la încercare. Are de gând să-și trimită oamenii la tine și aceștia vor dori un răspuns direct în privința titlului.

– A, sunt sigur că prietenii tăi vor fi prea buni pentru mine. Lord Audley? Și Richard Riche? Ascultă. De când am venit aici m-am pregătit să-mi primesc moartea din mâinile tale – da, ale tale – sau de la natură. Tot ce cer este pace și liniște pentru rugăciunile mele.

– Vrei să fii martir.

– Nu, ceea ce vreau este să mă duc acasă. Sunt slab, Thomas. Sunt slab, așa cum suntem toți. Vreau ca regele să mă considere servitorul lui, supusul lui iubitor, cum nu am încetat nici o clipă să fiu.

– Nu am înțeles niciodată unde se trage linia între sacrificiu și automăcelărire.

– Hristos a tras-o.

– Nu vezi nimic deplasat în comparația asta?

Tăcere. Tăcerea lui Morus, sonoră, arțăgoasă. Ricoșează de pereți. Morus spune că iubește Anglia și se teme că Anglia va fi damnată. Oferă un fel de târg cu Dumnezeul lui, Dumnezeul lui care iubește măcelul: „Este potrivit ca un om să moară pentru popor." Ei bine, să-ți zic eu ceva, își spune în sinea lui. Fă ce târguri poftești. Dă-te pe mâna călăului să te spânzure, dacă trebuie. Poporul nu va da nici o ceapă degerată. Azi este 5 mai. Peste două zile, comisia regelui te va vizita. Te vor pune să te așezi, iar tu vei refuza. Vei sta înaintea noastră arătând ca un tată merituos, iar noi, confortabil îmbrăcați, ca să ne ferim de arșița verii. Eu o să spun ce am de spus. Tu o să spui ce ai de spus. Și poate că o să mă recunosc învins. O să plec și o să te las în plata Domnului, ca un bun supus al regelui precum spui, până când barba o să-ți ajungă la genunchi și păianjenii o să-și țească pânza pe ochii tăi.

Ei bine, acesta e planul lui. Evenimentele o iau însă înainte. El îi zice lui Richard: oare vreun blestemat de episcop al Romei din întreaga istorie a jurisdicției lui pline de sifilis a făcut vreodată

ceva atât de nepotrivit ca asta? Farnese a anunțat că Anglia urmează să aibă un nou cardinal: episcopul Fisher. Henric este furios la culme. Jură că o să trimită capul lui Fisher peste mare, ca să-și găsească pălăria de cardinal.

3 iunie: el e la Turn, cu Wiltshire din partea Boleynilor și Charles Brandon, care parcă se pregătește să se ducă la pescuit. Riche vine să ia notițe; Audley, să facă glume. Iar e umezeală, zice Brandon; probabil că asta e cea mai rea vară de până acum, eh? El zice: bine că Maiestatea Sa nu e superstițios. Toți râd: Suffolk, cam nesigur.

Unii zic că lumea se va sfârși în 1533. Și anul trecut a avut adepții lui. De ce nu și anul acesta? Întotdeauna se găsește cineva gata să susțină că acesta este sfârșitul timpurilor și să-și numească vecinul Antihrist. Veștile de la Münster spun că dezastrul e aproape. Asediatorii cer predare necondiționată; asediații amenință cu sinuciderea în masă.

El merge înainte.

– Iisuse, ce loc, zice Brandon. Ploaia îi strică pălăria. Nu te apasă?

– A, venim mereu aici. Riche ridică din umeri. Dintr-un motiv sau altul. Domnul secretar este chemat la Monetărie sau la Bijuteriile Coroanei.

Martin le dă drumul înăuntru. Morus ridică brusc capul când ei intră.

– Azi e da sau nu, spune el.

– Nici măcar un bună ziua și ce mai faci.

Cineva i-a dat lui Morus un pieptene să-și aranjeze barba.

– Ei, ce aud de la Anvers? Că Tyndale a fost prins?

– Nu ăsta e subiectul, zice lordul cancelar. Depune jurământul. Răspunde în fața legii. Este legal întocmită?

– Se zice că s-a îndepărtat și că soldații împăratului au pus mâna pe el.

– Știai dinainte? rostește el cu răceală.

Tyndale nu a fost doar prins, a fost trădat. Cineva l-a momit să iasă de la adăpost, și Morus știe cine. Se vede pe sine, un al

doilea eu, retrăind o altă dimineață ploioasă ca aceasta: în care traversează camera, îl face pe prizonier să se ridice, îl bate până când mărturisește numele agentului.

– Înălțimea Voastră, aveți o expresie violentă, vă rog să fiți calm, îi zice el lui Suffolk.

Eu? face Brandon. Audley râde.

– Diavolul o să-l părăsească acum pe Tyndale, zice Morus. Împăratul o să-l ardă pe rug. Și regele nu o să ridice un deget ca să-l salveze, fiindcă Tyndale nu o să susțină noul lui mariaj.

– Poate îți închipui că în privința asta a dovedit logică? spune Riche.

– Trebuie să vorbești, rostește Audley, cu destulă blândețe.

Morus e agitat și vorbele i se rostogolesc unele peste altele. Îl ignoră pe Audley și i se adresează lui, lui Cromwell:

– Nu mă poți forța să mă pun în pericol. Fiindcă, dacă aș avea vreo opinie împotriva actului vostru de supremație – ceea ce nu recunosc –, atunci jurământul vostru ar fi o sabie cu două tăișuri. Trebuie să-mi pun trupul în pericol dacă spun nu și sufletul, dacă spun da. Prin urmare, nu zic nimic.

– Când îi interogai pe cei pe care îi numeai eretici, nu acceptai eschivările. Îi obligai să vorbească și îi supuneai la cazne dacă nu voiau. Dacă ei erau forțați să răspundă, tu de ce să nu fii?

– Nu este același lucru. Când oblig un eretic să dea un răspuns, sunt susținut de toată forța legii, de toată puterea creștinătății. Aici sunt amenințat cu o lege anume, o singură hotărâre recent luată, recunoscută numai aici și în nici o altă țară…

El îl vede pe Riche notând ceva. Se întoarce.

– Sfârșitul e același. Rugul pentru ei. Satârul pentru tine.

– Dacă regele îți arată o asemenea îndurare, zice Brandon.

Morus se cutremură; își strânge degetele pe postavul mesei. El observă asta detașat. Deci, asta e o cale. Fă-l să-i fie frică de o moarte mai lentă. Chiar când gândește asta, știe că nu o s-o facă; ideea e molipsitoare.

– Bănuiesc că cifrele îți dau dreptate. Dar ai privit în ultima vreme o hartă? Creștinătatea nu mai e ce-a fost.

– Domnule secretar, zice Riche, Fisher este mai bărbat decât prizonierul ăsta, pentru că Fisher se opune pe față și își asumă consecințele. Sir Thomas, cred că ai fi un trădător pe față, dacă ai îndrăzni.

Morus rostește încet:

– Nu astfel. Nu e pentru mine să mă vâr în fața lui Dumnezeu. Dumnezeu este cel care mă atrage spre sine.

– Am luat notă de încăpățânarea ta, zice Audley. Te cruțăm de metodele pe care le-ai folosit pe alții. Se ridică. Este plăcerea regelui să trecem la acuzare și la judecare.

– Pentru numele lui Dumnezeu! Ce rău pot face de aici? Nu fac rău nimănui. Nu spun nimic rău. Nu gândesc nimic rău. Dacă asta nu e de-ajuns ca un om să-și păstreze viața…

El îl întrerupe, nevenindu-i să-și creadă urechilor:

– Nu faci rău nimănui? Ce zici de Bainham, ți-l amintești pe Bainham? I-ai confiscat bunurile, ai trimis-o pe sărmana nevastă-sa la închisoare, l-ai pus la cazne și ai fost de față, l-ai închis în pivnițele episcopului Stokesley, l-ai adus în propria casă și l-ai ținut două zile legat în picioare cu un lanț de un stâlp, l-ai trimis iar la Stokesley, ai văzut cum e bătut și abuzat vreme de o săptămână și totuși dușmănia ta contra lui nu a fost ostoită: l-ai trimis din nou la Turn, unde a fost din nou supus la cazne, așa încât în cele din urmă trupul lui era atât de zdrobit, că a trebuit să fie cărat într-un scaun la Smithfield, ca să fie ars de viu. Și mai spui, Thomas Morus, că nu faci nici un rău?

Riche începe să adune hârtiile lui Morus de pe masă. Se bănuiește că transmite scrisori lui Fisher, aflat sus: ceea ce nu e un lucru rău, dacă astfel se poate dovedi cârdășia lui Morus cu trădarea lui Fisher. Morus își lasă mâinile peste hârtii, cu degetele răsfirate; apoi ridică din umeri și le dă drumul.

– Ia-le dacă trebuie. Oricum citiți tot ce scriu.

– Dacă nu auzim în curând că te-ai răzgândit, spune el, trebuie să-ți luăm hârtia și tocul. Și cărțile. O să trimit pe cineva.

Morus pare să se împuțineze. Își mușcă buza.

– Dacă trebuie să le luați, luați-le acum.

– Ce rușine, zice Suffolk. Ne iei drept portărei, Master Morus?

– E vorba doar despre mine, spune Anne.

El se înclină.

– Când o să scoți în cele din urmă de la Morus ceea ce-i frământă conștiința lui ciudată, o să descoperi că la baza încăpățânării lui stă faptul că nu vrea să mă recunoască drept regină.

Este mică și albă, și plină de furie. Degetele lungi unite la vârfuri, împingându-le înapoi pe celelalte; ochi strălucitori.

Înainte să continue, el trebuie să-i aducă aminte lui Henric de dezastrul din anul precedent; să-i amintească faptul că nu se poate întotdeauna să i se facă pe plac doar fiindcă o cere. Vara trecută, lordul Dacre, unul dintre lorzii din nord, a fost acuzat de trădare, de uneltire cu scoțienii. În spatele acuzațiilor s-a aflat familia Clifford, dușmanii și rivalii străvechi ai lui Dacre; în spatele lor se afla familia Boleyn, din cauza susținerii deschise a lui Dacre pentru fosta regină. Ca loc de desfășurare a procesului a fost ales Westminster Hall, cu Norfolk prezidând curtea de judecată, ca *high steward*[*] al regatului; iar Dacre urma să fie judecat, așa cum îi era dreptul, de douăzeci de lorzi. Și apoi… se făcuseră greșeli. Poate că întreaga afacere fusese greșit gândită, o acțiune pe care Boleynii o grăbiseră mult prea tare. Poate că el greșise că nu se ocupase în persoană de acuzare; se gândise însă să stea în umbră, căci mulți nobili îi purtau dușmănie fiindcă era cine era și ar fi acționat astfel încât să-i facă lui necazuri. Sau poate că Norfolk fusese problema, căci își pierduse stăpânirea de sine la curte…

[*] Una dintre funcțiile importante ale statului englez; printre atribuții, deținătorul prezida Camera Lorzilor în cazul judecării nobililor (n.tr.)

Oricare ar fi fost motivul, acuzațiile fuseseră respinse, spre revărsarea de furie și de uluire a regelui. Dacre fusese dus direct la Turn de gărzile regelui, și el fusese trimis să încheie vreun soi de înțelegere, care trebuia – știa – să ducă la înfrângerea lui Dacre. La proces, Dacre vorbise vreme de șapte ore în apărarea sa; dar el, Cromwell, poate vorbi o săptămână. Dacre se recunoscuse vinovat de neglijență în prevenirea sau raportarea actului de trădare, o infracțiune mai puțin gravă. Cumpărase o indulgență regală cu zece mii de lire și fusese eliberat să plece iarăși în nord, sărac de data asta.

Dar regina fusese bolnavă de frustrare; dorise să dea un exemplu. Nici în Franța lucrurile nu merg după cum vrea ea; unii zic că Francisc chicotește când îi aude numele. Ea bănuiește – și are dreptate – că omul ei, Cromwell, e mai interesat de prietenia cu prinții germani decât de o alianță cu Franța; dar trebuie să găsească un moment potrivit pentru o ceartă și spune că nu va avea liniște până când nu-l vede pe Fisher mort și la fel pe Morus. Așa că acum dă roată camerei, agitată, cu o atitudine nu foarte regală, și tot se apropie de Henric, ca să-i atingă mâneca, să-i atingă mâna, și de fiecare dată el o îndepărtează, ca pe o muscă supărătoare. El, Cromwell, privește. De la o zi la alta nu sunt același cuplu: uneori drăgăstos, uneori rece și distant. Giugiulitul și gânguritul, în general, sunt mult mai greu de privit.

– Fisher nu mă îngrijorează deloc, spune el, vina lui e clară. În cazul lui Morus… din punct de vedere moral, cazul nostru este dincolo de orice reproș. Nimeni nu se îndoiește de loialitatea lui față de Roma și de ura pentru titlul Maiestății Voastre de cap al bisericii. Totuși, legal, cazul nostru este slab, și Morus se va folosi de orice instrument legal sau procedural care îi stă la dispoziție. Nu o să fie ușor.

Henric se trezește la viață.

– Te plătesc pentru lucruri ușoare? Domnul să-mi ierte naivitatea, dar ți-am oferit măriri în funcții pe care nimeni, nimeni dintr-un neam ca al tău nu le-a avut în întreaga istorie a acestei

țări. Își coboară glasul. Crezi că am făcut-o pentru chipul tău frumos? Pentru farmecul prezenței tale? Te țin, Master Cromwell, fiindcă ești viclean ca un sac plin de șerpi. Dar nu fi vipera de la sânul meu. Știi care e hotărârea mea. Execut-o.

În timp ce pleacă, este conștient de tăcerea care cade în urma lui. Anne ducându-se la fereastră. Henric privindu-și propriile picioare.

Așa că atunci când Riche intră, tremurând cu secretele lui nespuse, el are chef să-l strivească rapid, ca pe o muscă; dar se stăpânește și își freacă în schimb mâinile una de alta: cel mai vesel om din Londra.

– Ei bine, Sir Pungă, ai împachetat cărțile? Și el ce face?

– A tras în jos obloanele. L-am întrebat de ce și a zis: bunurile îmi sunt luate, așa că acum închid prăvălia.

Lui îi vine greu să suporte gândul că Morus stă în întuneric.

– Uite, sir. Riche are o hârtie îndoită. Am avut o discuție. Am notat-o.

– Spune-mi. Se așază. Eu sunt Morus. Tu ești Riche.

Riche îl privește fix.

– Să închid obloanele? Am juca mai bine piesa pe întuneric?

– Nu am putut, rostește Riche, ezitant, să plec fără să încerc încă o dată…

– Așa e. Ai propriul drum de urmat. Dar de ce ar fi vorbit cu tine dacă nu a vrut să stea de vorbă cu mine?

– Fiindcă nu are timp de mine. Consideră că eu nu contez.

– Tu fiind consilier juridic al coroanei, zice el batjocoritor.

– Așa că am analizat cazurile.

– Cum, de parcă v-ați fi aflat după cină la Lincoln's Inn?

– Ca să-ți spun adevărul, sir, mi-a fost milă de el. Era dornic de conversație și știi cum turuie. I-am zis: să presupunem că parlamentul ar aproba o lege care spune că eu, Richard Riche, voi fi rege. Nu m-ai accepta ca rege? Iar el a râs.

– Păi, recunoaște că e puțin probabil.

– Așa că l-am presat; el a zis: da, maiestate Richard, te accept, căci parlamentul poate să o facă și, având în vedere ce a făcut deja, nu m-aș mira dacă m-aș trezi în regatul regelui Cromwell, căci, dacă un croitor poate să fie regele Ierusalimului, presupun că un flăcău de la fierărie poate fi regele Angliei.

Riche se oprește: l-a jignit? El îi zâmbește radios.

– Când o să fiu regele Cromwell, tu vei fi duce. Așa că, treci la subiect, Pungă… sau nu e nici unul?

– Morus a zis: bine, ți-ai susținut cazul, eu o să-ți prezint un caz mai important. Să presupunem că parlamentul ar da o lege care spune că Dumnezeu nu ar trebui să fie Dumnezeu. Eu am replicat că nu ar avea nici un efect, pentru că parlamentul nu are puterea s-o facă. Atunci el a zis: ei bine, tinere, măcar recunoști o absurditate. Apoi s-a oprit și mi-a aruncat o privire de parcă ar fi spus: haide să ne ocupăm de lumea reală acum. Eu am afirmat: eu o să-ți prezint un caz de mijloc. Știi că regele nostru a fost numit de parlament capul bisericii. De ce nu accepți votul, așa cum ai accepta dacă m-ar face pe mine monarh? Iar el a răspuns, de parcă ar fi lămurit un copil: cazurile nu sunt asemănătoare. Pentru că una este o jurisdicție temporară, și parlamentul poate să o facă. Cealaltă este o jurisdicție spirituală, și acest lucru nu poate fi exercitat de parlament, pentru că jurisdicția este în afara acestui tărâm.

El se uită țintă la Riche.

– Spânzură-l că-i papistaș, zice el.

– Da, domnule.

– Știm că o gândește. Dar nu a afirmat-o niciodată.

– A spus că o lege superioară a guvernat acest tărâm și toate tărâmurile, și dacă parlamentul a încălcat legea lui Dumnezeu..

– Legea papei, vrea să spună – pentru că ele sunt aceleași în ochii lui și nu poate să nege asta, nu? De ce își cercetează mereu conștiința, dacă nu să verifice zi și noapte dacă este în acord cu biserica Romei? Ea este alinarea lui, este îndrumătoarea lui. Mie mi se pare că, dacă neagă pe față parlamentului capacitatea sa,

neagă regelui titlul său. Ceea ce înseamnă trădare. Totuși – ridică din umeri – cât de departe ajungem cu asta? Putem arăta că negarea a fost făcută cu rea-credință? Presupun că va spune că nu au fost decât vorbe, ca să treacă timpul. Că doar analizați diverse cazuri și că orice s-a spus în acel mod nu poate reprezenta o vină pentru cineva.

– Un juriu nu va înțelege asta. O să considere că gândește ceea ce a spus. La urma urmelor, sir, știa că nu era o dezbatere între studenți.

– Adevărat. Așa ceva nu se ține în Turn.

Riche îi întinde hârtia.

– Am notat tot, cât de bine mi-am putut aminti.

– Nu ai un martor?

– Tot intrau și ieșeau, împachetând cărțile într-o ladă – avea o mulțime de cărți. Nu mă poți acuza de neglijență, sir; de unde să știu că urma măcar să stea de vorbă cu mine?

– Nu te acuz. Oftează. De fapt, Pungă, ești lumina ochilor mei. O să susții asta în fața tribunalului?

Plin de îndoială, Riche dă aprobator din cap.

– Spune-mi că o să o faci, Richard. Sau spune-mi că nu. Să lămurim lucrurile. Ai eleganța să o spui acum, dacă crezi că te-ar putea părăsi curajul. Dacă mai pierdem un proces, ne putem lua adio de la traiul pe care-l ducem acum. Și toată munca noastră va fi în zadar.

– Vezi, nu a putut să reziste tentației de a mă pune la punct, zice Riche. Nu mă va lăsa să uit ce făceam când eram tânăr. Mă folosește să-și susțină predica. Ei bine, să-și spună următoarea predică pe eșafod.

În seara de dinainte de execuția lui Fisher, el îl vizitează pe Morus. Își ia cu el o escortă puternică, dar o lasă în încăperea alăturată și intră singur.

– M-am obișnuit cu obloanele trase, începe Morus, aproape vesel. Nu te deranjează să stai în obscuritate?

– Nu trebuie să te temi de soare. Nu se vede deloc.

– Wolsey obișnuia să se laude că putea să schimbe vremea. Chicotește. Amabil din partea ta să mă vizitezi, Thomas, acum că nu mai avem nimic să ne spunem. Sau mai avem?

– Gărzile vor veni mâine dis-de-dimineață după episcopul Fisher. Mi-e teamă că te vor trezi.

– N-aș fi un creștin adevărat dacă nu aș sta treaz împreună cu el. Zâmbetul i s-a șters de pe chip. Aud că regele s-a dovedit milostiv în privința felului cum va muri.

– Este un om foarte bătrân și fragil.

Morus răspunde cu o amabilitate acră:

– Să știi că fac tot ce pot. Fiecare se împuținează în ritmul propriu.

– Ascultă!

Se întinde peste masă și îl apucă de mână, răsucindu-i-o mai tare decât avea de gând. Apucătura mea de fierar, se gândește; îl vede pe Morus tresărind, îi simte degetele, pielea uscată ca hârtia pe oase.

– Ascultă. Când ajungi în fața curții, imploră de îndată mila regelui.

– Și la ce mi-ar folosi asta? întreabă Morus, mirat.

– Nu este un om crud. Știi asta.

– Oare? Odinioară nu era. Avea o fire blândă. Dar și-a schimbat anturajul.

– Întotdeauna se arată sensibil în fața unui apel la milă. Nu spun că te va lăsa în viață fără să depui jurământul. Dar s-ar putea să-ți acorde aceeași îndurare ca lui Fisher.

– Nu este atât de important ce se întâmplă cu trupul. În unele privințe am dus o viață binecuvântată. Domnul a fost bun cu mine și nu m-a pus la încercare. Acum o face și nu o să-l dezamăgesc. Am fost atent la inima mea și nu mi-a plăcut întotdeauna ce am găsit acolo. Dacă în cele din urmă este să ajungă în mâinile călăului, atunci așa să fie. Va ajunge destul de repede apoi în mâinile Domnului.

– O să mă crezi sentimental dacă spun că nu vreau să te văd măcelărit?

Nici un răspuns.

– Nu ți-e teamă de durere?

– A, ba da, îmi este foarte teamă; nu sunt atât de curajos și de robust ca tine și nu mă pot abține să nu repet totul în minte. Dar o s-o simt pentru o clipă și Dumnezeu nu mă va lăsa pe urmă să-mi amintesc.

– Mă bucur că nu sunt ca tine.

– Neîndoielnic. Altminteri, ai sta aici în locul meu.

– Adică, mintea mea este ațintită asupra lumii ce va veni. Îmi dau seama că tu nu vezi nici o perspectivă de a o îmbunătăți pe asta.

– Și tu vezi?

O întrebare aproape frivolă. O mână de grindină se izbește de fereastră, făcându-i pe amândoi să tresară; el se ridică, agitat. Preferă să știe cum e afară, să vadă vara în avântul ei distructiv și trist, decât să se ascundă în spatele obloanelor și să se întrebe care sunt pagubele.

– Odată aveam nenumărate speranțe, zice el. Probabil că lumea mă corupe. Sau poate că e de vină doar vremea. Mă trage în jos și mă face să gândesc ca tine, că omul ar trebui să se retragă înăuntru, tot mai mult până ajunge un punct de lumină, păstrându-și sufletul singuratic ca o flacără apărată de un pahar. Spectacolele de durere și dezonoare pe care le văd în jurul meu, ignoranța, depravarea greu de gândit, sărăcia și lipsa de speranță și da, ploaia – ploaia care cade asupra Angliei și putrezește grânele, stinge atât lumina din ochiul omului, cât și lumina învățăturii, căci cine mai poate gândi dacă Oxford este o băltoacă uriașă și Cambridge este luat de ape, și cine va aplica legile dacă judecătorii trebuie să înoate ca să scape cu viață? Săptămâna trecută poporul s-a revoltat în York. Și de ce nu ar face-o, când grâul este atât de puțin și de două ori mai scump ca anul trecut? Cred că trebuie să-i îmboldesc pe judecători ca să dea exemple,

altminteri tot nordul va ieși cu furci și cosoare și pe cine vor măcelări oamenii dacă nu unul pe altul? Chiar cred că aș fi un om mai bun dacă aș trăi într-un loc unde soarele strălucește și cetățenii sunt bogați și liberi. Ce bine dacă asta ar fi adevărat, Master Morus, și nu ar trebui să te rogi pentru mine atât de mult cum o faci.

– Cum te mai pricepi să vorbești, zice Morus.

Vorbe, vorbe, vorbe.

– Desigur, mă rog pentru tine. Mă rog din toată inima să vezi că greșești. Când ne vom întâlni în rai – așa cum sper că se va întâmpla – toate diferendele dintre noi vor fi uitate. Dar, deocamdată, nu pot să le fac să dispară. Sarcina ta este să mă ucizi. A mea, să rămân în viață. Este rolul și datoria mea. Tot ce am este fundația de care mă sprijin, și acea fundație este Thomas Morus. Dacă o vrei, va trebui să mi-o iei cu forța. Nu poți avea pretenția să o cedez de bunăvoie.

– Vei avea nevoie de toc și de hârtie ca să-ți scrii apărarea. Îți voi acorda asta.

– Nu renunți niciodată, nu-i așa? Nu, domnule secretar, apărarea mea e aici – își bate fruntea cu degetul – unde se va afla în siguranță față de tine.

Cât de ciudată este încăperea, cât de goală, fără cărțile lui Morus: se umple cu umbre.

– Martin, adu o lumânare, cere el.

– Vei fi aici mâine? Pentru episcop?

El dă din cap. Deși nu va asista la momentul execuției lui Fisher. Protocolul prevede ca spectatorii să-și îndoaie un genunchi și să-și scoată pălăria în semn de salut pentru sufletul care trece.

Martin aduce o lumânare într-un suport.

– Altceva?

Tac în vreme ce Martin o așază pe masă. După ce pleacă, ei tot tac: prizonierul stă ghemuit, uitându-se la flacără. Cum de știe el dacă Morus a început o perioadă de tăcere sau își pregătește cuvântarea? Este o tăcere care precedă cuvântarea, este o tăcere

în loc de cuvântare. Nu trebuie întreruptă cu o afirmație, ci cu o ezitare: dacă… cum ar putea fi… dacă ar fi posibil…

– Te-aș fi lăsat, să știi, zice el. Să-ți duci mai departe viața. Să te căiești pentru omorurile tale. Dacă aș fi fost rege.

Lumina pălește. E ca și cum prizonierul s-ar fi retras din cameră, lăsând doar o umbră în locul lui. Curentul mișcă flacăra lumânării. Masa goală dintre ei, lipsită acum de scrisul ilizibil al lui Morus, pare un altar; și la ce folosește un altar, dacă nu la sacrificiu? Morus rupe tăcerea în cele din urmă:

– Dacă, la sfârșit și după ce voi fi judecat, dacă regele nu-mi acordă… dacă toată rigoarea pedepsei… Thomas, cum se va face? Ai zice că atunci când pântecele unui om e spintecat el o să moară, cu pierderea aceea de sânge, dar se pare că nu este așa… Au un instrument special pe care îl folosesc să i-l bage în șira spinării cât încă e viu?

– Îmi pare rău dacă îți închipui că sunt expert în așa ceva.

Dar nu-i spusese el lui Norfolk sau aproape că-i spusese că scosese inima din pieptul unui om?

– Este secretul călăului, zice el. Este ținut secret, ca să fim îngroziți.

– Lasă-mă să am o moarte curată. Nu cer nimic, doar asta.

Clătinându-se pe scaun, este cuprins, între două bătăi de inimă, de o stare de agitație trupească; țipă, tremură din cap până-n picioare. Mâna lui lovește, neputincioasă tăblia goală a mesei; iar când el pleacă:

– Martin, intră și dă-i niște vin.

Încă plânge, tremură, bate masa.

Data viitoare când îl va vedea va fi la Westminster Hall.

În ziua judecății, râurile ies din matcă; Tamisa crește, învolburându-se ca un râu din iad, și își aruncă pe chei resturile.

Este Anglia împotriva Romei, spune el. Viii împotriva morților.

Norfolk va prezida. El îi spune cum va fi. Vor fi aruncate mai întâi primele capete de acuzare: diverse cuvinte, rostite în diverse

momente, despre lege și jurământ, și conspirația trădătoare a lui Morus cu Fisher – scrisori schimbate de cei doi, dar se pare că acele scrisori sunt acum distruse.

– Apoi, la al patrulea cap de acuzare, vom auzi dovezile consilierului juridic al coroanei. Acest lucru îi va distrage atenția lui Morus, fiindcă nu-l poate vedea pe tânărul Riche fără să se enerveze amintindu-și de faptele lui nesăbuite pe când acesta era tânăr…

Ducele ridică o sprânceană.

– Beții. Bătăi. Femei. Zaruri.

Norfolk își freacă obrazul țepos.

– Am observat că un băiat cu înfățișare blândă ca el întotdeauna intră în vreo bătaie. Ca să demonstreze ceva, mă-nțelegi. Pe când noi, bătăuși bătrâni cu fețe dure, suntem născuți cu armura pe noi și nu avem nimic de arătat.

– Așa e, zice el. Suntem cei mai pașnici dintre oameni. Milord, fiți atent acum. Nu vrem o altă greșeală, precum cea cu Dacre. Nu am mai supraviețui. Acuzațiile de început vor fi respinse. La următoarele, juriul va fi atent. Și o să vă ofer un juriu frumos.

Morus se va afla în fața semenilor lui: londonezi, negustori din bresle. Sunt oameni cu experiență, plini de toate ideile preconcepute ale orașului. Au văzut destul – așa cum au văzut toți londonezii – din rapacitatea și aroganța bisericii și nu le place să li se spună că nu sunt potriviți să citească Scripturile în propria limbă. Sunt oameni care îl cunosc pe Morus și l-au cunoscut în acești ultimi douăzeci de ani. Știu cum a făcut-o văduvă pe Lucy Petyt. Știu cum a distrus negoțul lui Humphrey Monmouth, din cauză că Tyndale i-a fost oaspete în casă. Știu cum le-a pus spioni în casă, printre ucenicii pe care ei îi tratau ca pe propriii fii, printre servitori atât de apropiați și de familiari, că auzeau în fiecare seară rugăciunile de dinainte de culcare ale stăpânilor lor.

Un nume îl face pe Audley să ezite:

– John Parnell? Ar putea fi interpretat greșit. Știi că a vrut să-l doboare pe Morus de când a dat verdictul împotriva lui la curtea de justiție a lordului cancelar…

– Cunosc cazul. Morus a făcut o treabă de mântuială, nu a citit hârtiile, fiind prea ocupat să-i scrie un *billet-doux* lui Erasmus sau să pună în butuci vreun biet suflet creștin la Chelsea. Ce vrei, Audley, vrei să mă duc în Țara Galilor după un juriu sau poate în Cumberland, ori pe undeva unde există o părere mai bună despre Morus? Trebuie să mă descurc cu londonezi sau să găsesc un juriu de nou-născuți. Nu pot să șterg memoria oamenilor.

Audley clatină din cap.

– Nu știu, Cromwell.

– Oh, e băiat deștept, zice ducele. Când Wolsey s-a prăbușit, mi-am zis: ține-l minte, e un tip isteț. Trebuie să te trezești dis-de-dimineață ca să i-o iei înainte.

În noaptea de dinaintea procesului, în vreme ce-și cercetează hârtiile la Austin Friars, un cap se ițește pe ușă: un cap de londonez mic, îngust, cu țeasta rasă și un chip tânăr și dur.

– Dick Purser. Intră.

Dick Purser se uită prin încăpere. Este cel care are grijă de câinii fioroși care păzesc casa pe timpul nopții și nu a mai fost niciodată în această cameră.

– Vino aici și stai jos. Nu-ți fie teamă. Îi toarnă niște vin într-un pahar subțire de sticlă venețiană care i-a aparținut cardinalului. Încearcă asta. Mi l-a trimis Wiltshire și mie nu-mi prea place.

Dick ia paharul și îl clatină periculos. Lichidul este palid precum paiele în soarele de vară. Ia o înghițitură zdravănă.

– Sir, pot să vă însoțesc la proces?

– Încă ustură, nu-i așa?

Dick Purser a fost băiatul pe care Morus îl biciuise în fața tuturor celor din casă la Chelsea fiindcă spusese că azima este o bucată de pâine. Era copil atunci și nici acum nu este foarte diferit.

Când venise prima dată la Austin Friars, i se spusese că plânsese în somn.

– Să-ți iei o livrea, cere el. Și nu uita să te speli pe mâini și pe față dimineața. Nu vreau să mă faci de rușine.

Cuvântul „rușine" îl roade pe copil.

– Nu mi-a păsat de durere, mărturisește el. Cu toții am avut parte de așa ceva – deși nu și din partea domniei voastre –, dacă nu mai rău, din partea taților noștri.

– Adevărat, spune el. Tata mă bătea de parcă eram o foaie de tablă.

– A fost că m-au lăsat în pielea goală. Și femeile se uitau. Doamna Alice. Tinerele fete. Am crezut că vreuna avea să vorbească în apărarea mea, dar când m-au văzut dezbrăcat, le-am provocat doar dezgust. Le-am făcut să râdă. Și în timp ce omul mă biciuia, ele râdeau.

În povești există mereu tinere, fete inocente, care opresc mâna celui care mânuiește biciul sau securea. Dar se pare că noi ne-am rătăcit într-o altă poveste: bucile subțiri de copil, cu pielea ca de găină de la frig, micile lui testicule, penisul rușinat strângându-se până ajunge cât un nasture, în vreme ce doamnele casei chicotesc și servitorii strigă batjocuri, iar pe piele îi apar crestături subțiri care sângerează.

– Acum e trecut și uitat. Nu plânge.

Iese de după birou. Dick Purser își sprijină capul tuns de umărul lui și scoate un urlet prelung, de rușine, de ușurare, de triumf că în curând torționarul lui va fi mort. Morus l-a condamnat pe John Purser la moarte, hărțuindu-l că avea cărți nemțești; el îl ține în brațe pe băiat, simțindu-i zvâcnetul pulsului, tendoanele tari, funiile mușchilor, și scoate mici sunete consolatoare, așa cum făcea cu copiii lui când erau mici sau cum face acum cu vreun spaniel călcat pe coadă. Descoperă că, deseori, consolarea are drept cost un purice sau doi.

– Vă voi urma până la moarte, declară băiatul.

Brațele lui, cu pumnii strânși, îl prind pe stăpân; își simte șira spinării frământată de încheieturile degetelor tânărului care își trage nasul.

– Cred că o să arăt bine în livrea. La ce oră pornim?

Devreme. Însoțit de oamenii lui, ajunge la Westminster Hall înaintea tuturor, atent la obstacolele de ultim moment. Curtea se adună în jurul lui, și când Morus este adus, cei prezenți sunt vizibil șocați de apariție. Se știe că Turnul nu cruță pe nimeni, dar Morus îi surprinde cu trupul slab și barba albă și zburlită, arătând mai degrabă ca un bătrân de șaptezeci de ani decât ca un bărbat de vârsta lui.

– Arată de parcă ar fi fost tratat rău, șoptește Audley.

– Și mai zice că nu-mi scapă nici o șmecherie.

– Ei bine, eu am conștiința curată, rostește lordul cancelar vesel. A avut parte de toată considerația.

John Parnell îl salută din cap. Richard Riche, oficial al curții și martor totodată, îi adresează un zâmbet. Audley cere un scaun pentru prizonier, dar Morus se strâmbă: fii atent, combativ.

Se uită în jur să vadă dacă cineva ia notițe.

Cuvinte, cuvinte, doar cuvinte.

El se gândește: mi-am amintit de tine, Thomas Morus, dar tu nu ți-ai amintit de mine. Nici măcar nu ți-ai dat seama că veneam după tine.

III
La Wolf Hall
Iulie, 1535

În seara morții lui Morus, vremea se îmbunează, iar el se plimbă în grădină cu Rafe și cu Richard. Se arată și soarele – o ceață argintie printre zdrențe de nori. Răsadurile cu ierburi aromatice nu mai răspândesc nici un miros și pale jucăușe de vânt le răvășesc veșmintele, lovindu-i în ceafă și apoi întorcându-se spre ei ca să-i pălmuiască.

Rafe zice: parcă suntem pe mare. Merg de-o parte și de alta a lui, apropiați, ca și cum ar fi amenințați de balene, pirați și sirene.

Trecuseră cinci zile de la proces. De atunci, interveniseră multe alte treburi, dar nu se pot stăpâni să nu-și amintească evenimentele, să nu își împărtășească imaginile care le stăruie în minte: consilierul juridic al coroanei trecând o ultimă însemnare pe actul de acuzare; Morus chicotind, când un funcționar face o greșeală în latină; chipurile reci și calme ale Boleynilor, tată și fiu, pe banca judecătorilor. Morus nu își ridicase nici măcar o dată glasul; stătuse pe scaunul pe care i-l adusese Audley, atent, cu capul înclinat ușor spre stânga, ciupindu-și mâneca.

Așa că surpriza lui Riche când Morus se întorsese spre el fusese vizibilă; făcuse un pas înapoi și se sprijinise de o masă.

– Te cunosc din vremurile de demult, Riche, de ce mi-aș deschide mintea în fața ta? Morus în picioare, cu glasul plin de dispreț. Te știu din tinerețe, preocupat numai de jocuri de noroc, când nu aveai o faimă bună nici măcar în propria familie…

– Pe Sfântul Iulian! exclamase judecătorul Fitzjames, asta fiind singura lui înjurătură. Apoi îi șoptise încet lui Cromwell: Ce câștigă cu asta?

Juriului nu i-a plăcut asta: niciodată nu știi ce-i place unui juriu. Considerase această însuflețire bruscă a lui Morus drept o expresie a surprizei și a vinovăției în fața confruntării cu propriile cuvinte. Desigur, cu toții cunoșteau reputația lui Riche. Dar oare băutura, zarurile și bătăile nu sunt firești la un tânăr mai degrabă decât postul, mătăniile și autoflagelarea? Norfolk fusese cel care întrerupsese tirada lui Morus, cu un glas sec:

– Lasă în pace caracterul omului. Ce ai de zis despre problema de care ne ocupăm? Ai zis vorbele alea ori ba?

Oare atunci Master Morus mersese prea departe? Se adunase, își ridicase pe umăr haina care alunecase; cu veșmântul pus la loc, făcuse o pauză ca să se calmeze, apoi își cuprinsese un pumn în palma celuilalt.

– Nu am spus ceea ce pretinde Riche. Sau, dacă am spus, nu am făcut-o cu răutate, prin urmare, nu mă fac vinovat conform legii.

El văzuse expresia de dispreț de pe chipul lui Parnell. Nu există om mai neîndurător decât un cetățean al Londrei care are impresia că este luat drept prost. Audley sau oricare dintre avocați ar fi putut să lămurească juriul în această chestiune: este obiceiul nostru, al avocaților, de a face dezbateri. Dar ei nu vor să audă de dezbaterile avocaților, vor adevărul: ai spus-o sau nu? George Boleyn se apleacă înainte: prizonierul ne poate da propria versiune asupra conversației?

Morus se întoarce zâmbind, de parcă ar spune: bună întrebare, tinere George.

– Nu mi-am luat notițe. Nu aveam cele necesare scrisului. Deja îmi fuseseră luate. Căci îți amintești, milord Rochford, acesta a fost motivul pentru care Riche a venit la mine – să mă lipsească de mijloacele de consemnare.

Făcuse din nou o pauză și se uitase la juriu, de parcă se aștepta să primească aplauze; ei îl priviseră la rândul lor, cu chipuri de piatră.

Acela fusese punctul de cotitură? Ar fi putut să îl creadă pe Morus, el fiind, de drept, lord cancelar la un moment dat, iar Pungă, așa cum știe toată lumea, un pierde-vară. Nu poți să știi niciodată ce va gândi un juriu, deși atunci când se întâlnise cu ei, desigur că se dovedise convingător. Vorbise cu ei de dimineață: nu știu care îi va fi apărarea, dar nu cred că vom termina înainte de amiază; sper că ați mâncat cu toții bine de dimineață. Când vă retrageți pentru dezbatere, nu trebuie să vă grăbiți, desigur, dar dacă vă ia mai mult de douăzeci de minute după aprecierea mea, o să vin să văd cum vă descurcați. Ca să vă lămuresc dubiile în chestiunile legale.

Avuseseră nevoie de numai cincisprezece minute.

Acum, în această seară în grădină, pe 6 iulie, de sărbătoarea zilei Sfintei Godelva (o tânără nevastă fără prihană din Bruges, al cărei soț ticălos o înecase într-un helești), el ridică privirea spre cer, simțind o schimbare în aer, un vânt umed de toamnă. Soarele palid nu se mai zărește. Norii se adună în turnuri și creneluri, venind dinspre Essex, strângându-se deasupra orașului, aduși de vântul care bate peste câmpurile goale și pline de apă, peste pășunile înmuiate și râurile umflate, peste pădurile ude din vest și dincolo de mare, către Irlanda. Richard își ridică bereta de pe un răzor de lavandă și o scutură de apă, înjurând încet. O rafală de ploaie le izbește fețele.

– E timpul să mergem înăuntru. Am scrisori de scris.

– Doar nu o să muncești până târziu în noapte.

– Nu, tataie Rafe. O să-mi iau pâinea și lăpticul și o să-mi spun rugăciunile, după care mă culc. Pot să-mi iau și câinele cu mine?

– Ba nu! Și să te aud cum te fâțâi de colo-colo toată noaptea?

E adevărat că noaptea trecută nu a dormit prea mult. Îi trecuse prin minte, mult după miezul nopții, că Morus dormea, fără îndoială, fără să știe că era ultima lui noapte pe pământ. Nu se obișnuiește ca un condamnat să fie pregătit înainte de venirea dimineții; așa că, se gândise, dacă stau de veghe pentru el, o fac de unul singur.

Intră grăbiți în casă; vântul izbește o ușă în urma lor. Rafe îl ia de braț. El spune: tăcerea asta a lui Morus nu a fost de fapt o tăcere, nu-i așa? Era plină de zarva trădării; era un tertip – cât îi mai puteau fi de folos astfel de tertipuri –, era șovăială și șicană, ambiguități subtile. Era teama de cuvinte clare sau afirmația că vorbele clar rostite se pervertesc; dicționarul lui Morus împotriva dicționarului nostru. Poți folosi o tăcere plină de cuvinte. O lăută ascunde, în pântecele ei, notele pe care le-a cântat. Viola, în corzile sale, păstrează un cântec. O petală veștedă poate păstra mirosul florii, o rugăciune poate răsuna de blesteme; o casă goală, după ce toți proprietarii au plecat, poate răsuna de fantome.

Cineva – probabil nu Christophe – i-a pus pe birou un vas de argint lucios plin de albăstrele. Albastrul întunecat de la baza petalelor încrețite îi amintește de lumina acestei dimineți; niște zori târzii pentru o zi de iulie, cu un cer mohorât. Pe la cinci, locotenentul Turnului va fi intrat la Morus.

Jos aude șirul de mesageri care intră în curte. Sunt multe de făcut, de curățat după mort; la urma urmelor, se gândește, și eu am făcut-o când eram copil, să fac curat după tinerii gentilomi ai lui Morton, și acum e ultima dată când va trebui să o fac; se imaginează în zori, turnând într-un vas de piele resturile de bere, stingând mucurile de lumânare ca să fie duse la prăvălia de lumânări pentru a fi topite.

Aude voci în sala mare; nu le bagă în seamă: se întoarce la scrisorile lui. Abatele de Rewley cere un post pentru prietenul lui. Primarul de York îi scrie despre stăvilare și capcane pentru pești; Humber curge curat și dulce, citește, la fel și Ouse. O scrisoare de la lordul Lisle din Calais, cu o poveste încurcată de autojustificare: el a zis, apoi eu am zis, așa că el a zis.

Thomas Morus stă înaintea lui, mai solid în moarte decât a fost în viață. Poate că acum va fi mereu aici: cu o minte la fel de ageră și la fel de neclintit, cum a fost în ultimele ore dinaintea judecății. Audley fusese atât de fericit de verdictul de vinovăție, că începuse să rostească sentința fără să-l întrebe pe prizonier dacă are ceva de zis; Fitzjames trebuise să se întindă și să-l bată pe braț, iar Morus se ridicase de pe scaun ca să-l întrerupă. Avusese multe de zis, cu o voce vie, cu un ton mușcător, cu privirea și gesturile care nu erau deloc ale unui condamnat; dar în ochii legii era deja mort.

Dar nu spusese nimic nou: cel puțin, nimic nou pentru el. Îmi urmez conștiința, afirmase Morus, iar voi trebuie să v-o urmați pe a voastră. Conștiința mea îmi spune – și acum voi vorbi limpede – că legea voastră e greșită (iar Norfolk urlă la el) și că autoritatea voastră e lipsită de fundament (Norfolk urlă din nou: „Acum îți vedem limpede răutatea.") Parnell izbucnise în râs, iar membrii juriului schimbaseră priviri, dând din cap unul către altul; și în vreme ce toți cei din Westminster Hall începuseră să murmure, Morus expusese din nou, ridicând glasul deasupra zgomotului, metoda lui trădătoare de a face numărătoarea. Conștiința mea ține cu majoritatea, ceea ce mă face să știu că nu spun minciuni.

– Împotriva regatului lui Henric am toate regatele creștinătății. Împotriva fiecăruia dintre episcopii voștri am o sută de sfinți. Împotriva parlamentului vostru am toate conciliile bisericii, de o mie de ani.

Norfolk spusese: luați-l de aici. S-a terminat.

Acum este marți și este ora opt. Ploaia bate în ferestre. El rupe sigiliul unei scrisori de la ducele de Richmond. Tânărul se plânge că în Yorksire, unde locuiește, nu are nici un parc de căprioare, deci nu poate să le arate prietenilor lui nici un soi de sport. Oh, bietul duce mic, se gândește el, cum pot să-ți ușurez durerea? Văduva lui Gregory cu dinți negri, cea cu care urma să se însoare; ea are un parc de căprioare, așa că poate prințișorul ar vrea să divorțeze de fiica lui Norfolk, ca să se însoare în schimb cu ea? Dă la o parte scrisoarea lui Richmond, tentat să o arunce pe jos; trece mai departe. Împăratul a plecat din Sardinia cu flota, înspre Sicilia. Un preot de la St Mary Woolchurch zice despre Cromwell că este sectant și că nu-i e teamă de el: nebunul. Harry, lord Morley, îi trimite un ogar. Vin vești că refugiații fug din regiunea Münster, unii dintre ei îndreptându-se spre Anglia.

Audley spusese:

– Prizonier, curtea îi va cere regelui să arate milă în ceea ce privește modul cum vei muri.

Audley se aplecase spre el: domnule secretar, i-ai promis ceva?

Pe viața mea, nu; dar regele îi va arăta îndurare, nu?

Norfolk zice: Cromwell, o să-l convingi în privința asta? Pe tine o să te asculte; dar dacă nu, o să mă duc și eu să-l rog. Ce minune: Norfolk să ceară îndurare? Ridicase privirea ca să vadă cum Morus este scos din sală, dar acesta dispăruse deja, gărzile înalte cu halebarde strângându-se în urma lui; barca așteaptă să-l ducă la Turn. Probabil că se simte ca și cum s-ar duce acasă: încăperea familiară cu fereastra îngustă, masa golită de hârtii, lumânarea în suport, oblonul închis.

Geamul zdrăngăne; tresare și se gândește: o să zăvorăsc oblonul. Se ridică să facă asta, când Rafe intră cu o carte în mână.

– E o carte de rugăciuni pe care Morus a avut-o până la sfârșit.

El o cercetează. Din fericire, nu sunt pete de sânge pe ea. O ridică de cotor și lasă foile să se răsfire.

– Deja am făcut eu asta, zice Rafe.

Morus își scrisese numele pe ea. În text sunt sublinieri: „Nu-ți aminti de păcatele tinereții mele."

– Păcat că și le-a amintit pe ale lui Richard Riche.

– Să i-o trimitem doamnei Alice?

– Nu. Ar putea să creadă că ea este unul dintre păcate.

Femeia a avut destule de îndurat. În ultima lui scrisoare, Morus nici măcar nu și-a luat rămas-bun de la ea. El închide cartea.

– Trimite-o lui Meg. Oricum, probabil că el avea de gând să i-o dea ei.

În jurul lui, întreaga casă se zguduie; vânt în streșini, vânt în hornuri, un curent pătrunzător pe sub uși. Este destul de frig ca să se aprindă focul, zice Rafe; să mă îngrijesc de asta? El clatină din cap.

– Spune-i lui Richard să se ducă mâine-dimineață la îngrijitorul de la Podul Londrei. Doamna Roper va veni la el și va cere capul tatălui ei ca să-l îngroape. Omul trebuie să ia ceea ce îi dă Meg și să aibă grijă să i se respecte dorința. Și să-și țină gura.

Odată, în Italia, în tinerețea lui, participase la o îngropăciune. Nu era ceva pentru care te ofereai voluntar; doar ți se cerea s-o faci. Își legaseră o cârpă peste gură și își îngropaseră tovarășii în pământul nesfințit; plecaseră cu mirosul de putreziciune pe ghete.

Ce e mai rău, se întreabă el, să-ți moară copilele înaintea ta sau să le lași să aibă grijă de rămășițele tale?

– Mai e ceva… Se încruntă la hârtiile lui. Ce am uitat, Rafe?

– Să cinezi?

– Mai târziu.

– Lordul Lisle?

– M-am ocupat de lordul Lisle.

M-am ocupat de râul Humber. De preotul calomniator de la Mary Woolchurch; ei bine, nu m-am ocupat de el, l-am pus în teancul de treburi de rezolvat. Râde.

– Știi ce-mi trebuie? Niște leacuri pentru memorie.

Umblă vorba că Guido a plecat de la Paris. A fugit din nou în Italia, lăsându-și mașinăria construită numai pe jumătate. Se spune că, înainte să fugă, vreme de câteva săptămâni nici nu vorbise, nici nu mâncase. Prietenii ziceau că înnebunise, uluit de puterile propriei creaturi: căzuse în abisul divinului. Dușmanii susțineau că printre fisurile și crăpăturile mașinăriei se strecuraseră demoni care îl speriaseră atât de tare, că fugise în toiul nopții numai cu cămașa pe el, fără vreun codru de pâine sau o bucățică de brânză pentru drum, lăsându-și în urmă toate cărțile și robele de mag.

Nu este imposibil ca Guido să-și fi lăsat în urmă, în Franța, scrierile. Pot fi obținute, pentru un preț. Nu este imposibil să fie urmărit în Italia; dar ce rost are? Probabil, se gândește el, nu o să știm niciodată care a fost cu adevărat invenția lui. O tiparniță care poate să scrie singură cărți? O minte care este conștientă de sine? Dacă nu o am eu, măcar nu o are nici regele Franței.

Se întinde după toc. Cască, îl pune jos, apoi îl ia din nou. O să fiu găsit mort la birou, își zice, ca poetul Petrarca. Poetul a scris multe scrisori netrimise: le-a scris lui Cicero, care murise cu o mie două sute de ani înainte ca el să se fi născut. I-a scris lui Homer, care se poate să nici nu fi existat; dar eu am destul de-a face cu lordul Lisle, cu capcanele pentru pești și cu galerele împăratului care străbat Marea de Mijloc. Între două înmuieri ale tocului, Petrarca scrie: „între două înmuieri ale tocului, timpul trece: când mă grăbesc, mă grăbesc singur către moarte. Murim mereu – eu în vreme ce scriu, tu în vreme ce citești și alții în vreme ce ascultă sau refuză să audă; cu toții mor."

Ridică următorul teanc de scrisori. Un om pe nume Batcock vrea o licență să importe o sută de butoaie de cardamă. Harry Percy e iarăși bolnav. Autoritățile din Yorkshire i-au adunat pe răsculați, i-au împărțit în două grupuri – cei care vor fi acuzați de scandal și omor fără intenție și cei care vor fi acuzați de crimă

și siluire. Siluire? De când răscoalele pentru mâncare au de-a face cu siluirile? Dar am uitat, acesta este Yorkshire.

– Rafe, adu-mi traseul regelui. O să-l verific după ce termin aici. Cred că am putea asculta niște muzică înainte să mergem la culcare.

Curtea se duce spre vest în această vară, până la Bristol. Regele este gata de plecare, în ciuda ploii. Vor pleca de la Windsor, spre Reading, Missenden, Abingdon, traversând Oxfordshire, iar starea lor de spirit se va însenina, sperăm, pe măsură ce distanța față de Londra se mărește; îi zice lui Rafe: dacă aerul de țară o să-și facă efectul, regina se va întoarce cu pântecele mare. Rafe răspunde: mă întreb cum poate suporta regele să spere de fiecare dată. Ar aduce la disperare pe un bărbat mai slab de înger.

– Dacă noi plecăm din Londra pe 18, putem să-i prindem la Sudley. Este posibil?

– Mai bine să plecăm cu o zi mai repede. Gândește-te la starea drumurilor.

– N-o s-o mai luăm pe scurtături, nu-i așa?

Nu va trece prin vaduri, ci pe poduri și, în pofida obiceiului, va merge pe drumurile principale; niște hărți mai bune le vor fi de folos. Încă de pe vremea cardinalului se întrebase: oare acesta n-ar fi un proiect de care să ne apucăm? Există hărți, de-un oarecare fel; castelele punctează câmpurile, crenelurile lor sunt desenate clar cu cerneală, terenurile de vânătoare și parcurile sunt marcate prin linii de copaci stufoși, cu siluete de căprioari și mistreți. Nu e de mirare că Gregory a confundat Northumbria cu Indiile, pentru că acestor hărți le lipsesc toate elementele practice; de exemplu, nu-ți indică nordul. Ar fi util de știut unde se află podurile și să existe o indicație a distanțelor dintre ele. Ar fi de folos să știi cât de departe te afli de mare. Dar problema e că hărțile sunt întotdeauna vechi de un an. Anglia se remodelează continuu, stâncile se erodează, bancurile de nisip se mută, din solul mort se nasc izvoare. În vreme ce dormim, peisajele pe care

le străbatem se mișcă; la fel și istoriile care ne urmăresc; chipurile morților se contopesc în alte fețe, precum coamele dealurilor în negură.

Când era copil, avea vreo șase ani, ucenicul tatălui său făcea cuie dintr-un morman de resturi: cuie simple, cu cap plat, zicea el, pentru capacele de coșciug. Sârma de fier strălucea în foc, de un portocaliu viu.

– De ce trebuie să-i batem în cuie pe morți?

Băiatul nici nu se oprise din muncă, bătând fiecare cap de cui cu două lovituri sigure de ciocan.

– Ca ticăloșii ăștia îngrozitori să nu sară afară să ne alerge.

Acum știe mai bine. Cei vii sunt cei care se întorc și-i urmăresc pe morți. Oasele lungi și craniile sunt răsturnate din giulgiul lor și în gurile lor zăngănitoare sunt vârâte cuvinte ca niște pietre: le modificăm scrierile, le rescriem viețile. Thomas Morus răspândise zvonul că Micuțul Bilney, înlănțuit de stâlp, se lepădase de credință când era pregătit focul pentru rug. Nu fusese îndeajuns pentru el să-i ia viața lui Bilney; trebuise să-i ia și moartea.

Astăzi Morus a fost escortat la eșafod de Humphrey Monmouth, ca *sheriff* al Londrei. Monmouth este un om prea bun ca să se bucure de felul cum se întorsese roata norocului. Dar poate că ne putem bucura noi pentru el?

Morus se află acum în fața butucului, el îl vede clar. Este înfășurat într-o capă cenușie, aspră, care, își amintește el, îi aparține servitorului său, John Wood. Vorbește cu călăul, aparent glumind cu el, ștergându-și de pe față și de pe barbă umezeala burniței. Își dă jos capa al cărei tiv este înmuiat de apa ploii. Îngenunchează în fața butucului, cu buzele mișcându-i-se într-o ultimă rugăciune.

La fel ca toți cei care asistă, el își ridică pelerina și se lasă în genunchi. La sunetul îngrețoșător al securii care izbește carnea, el aruncă o privire în sus. Trupul pare să fi sărit înapoi în urma loviturii, îndoindu-se ca un morman de haine vechi – înăuntrul

căruia, el știe, pulsul încă bate. Își face semnul crucii. Trecutul se scurge greu în trupul lui, ca un teren mișcător.

– Așadar, regele, spune el. De la Gloucester, se duce direct la Thornbury. Apoi la casa lui Nicholas Poynz de la Iron Acton: oare Poynz știe în ce se bagă? De acolo, la Bromham…

Nu mai departe de anul trecut, un cărturar, un străin, a scris o cronică a Britaniei din care l-a omis pe regele Arthur pe motiv că nu a existat niciodată. Un motiv bun, dacă îl poate dovedi; dar Gregory zice: nu, se înșală. Fiindcă, dacă are dreptate, ce se întâmplă cu Avalon? Ce se va întâmpla cu sabia înfiptă în piatră?

El ridică privirea.

– Rafe, ești fericit?

– Cu Helen? Rafe se îmbujorează. Da, sir. Nici un bărbat nu a fost mai fericit ca mine.

– Știam că tatălui tău îi va trece supărarea după ce o vede.

– Numai datorită domniei tale, sir.

De la Bromham – acum suntem la începutul lui septembrie – către Winchester. Apoi, la episcopul Waltham, Alton, de la Alton la Farnham. Trasează drumul prin țară. Obiectivul este să-l aducă pe rege înapoi la Windsor la începutul lui octombrie. A schițat o hartă pe hârtie, Anglia într-o burniță de cerneală; calendarul lui, notat rapid, în josul ei.

– Se pare că am patru, cinci zile la dispoziție. Foarte bine. Cine zice că nu am parte de vacanță?

Înainte de „Bromham" face un punct pe margine și trage o săgeată lungă peste pagină.

– Aici, înainte să mergem la Winchester, avem timp și, Rafe, cred că o să facem o vizită familiei Seymour.

Notează asta.

Începutul lui septembrie. Cinci zile. Wolf Hall.

Nota autoarei

În unele zone din Europa medievală, noul an începea oficial pe 25 martie, de Buna-Vestire, care, se credea, era data când un înger a anunțat-o pe Fecioara Maria că a fost aleasă să devină mama lui Iisus. În 1522, Veneția a adoptat 1 ianuarie ca dată de început a noului an și alte țări din Europa i-au urmat exemplul la diferite intervale de timp, deși Anglia nu le-a prins din urmă decât în 1752. În această carte, ca în majoritatea lucrărilor istorice, anii sunt datați de la 1 ianuarie, care era sărbătorit ca una dintre cele douăsprezece zile de Crăciun și era ziua când se făcea schimb de daruri.

După moartea lui Wolsey, valetul său, George Cavendish, s-a retras la țară și, în 1554, când Maria a preluat tronul, a început să scrie o carte – *Thomas Wolsey, late Cardinal, his Life and Death (Viața și moartea lui Thomas Wolsey, fostul cardinal).* A fost publicată în multe ediții și poate fi găsită într-o ediție online cu grafia originală. Nu este întotdeauna exactă, dar este o relatare foarte emoționantă, nemijlocită și interesantă a carierei lui Wolsey și a rolului jucat de Thomas Cromwell în ea. Este foarte evidentă influența asupra lui Shakespeare. Lui Cavendish i-au trebuit patru ani s-o încheie și a murit chiar când Elisabeta a ajuns pe tron.

Mulțumiri

Aș dori să le mulțumesc următorilor:

Delyth Neil, pentru ajutorul dat în privința limbii galeze, Leslie Wilson, pentru germană, și o doamnă Norfolk, pentru flamandă. Guada Abale, pentru că mi-a împrumutat un cântec. Judith Flanders, pentru că m-a ajutat când nu puteam ajunge la British Library. Dr. Christopher Haig, pentru că m-a invitat la un dineu splendid în sala Wolsey de la Christ Church. Jan Rogers, pentru că a fost alături de mine într-un pelerinaj la Canterbury și la un pahar la Cranmer Arms din Aslockton. Gerald McEwen, pentru că m-a îndrumat și mi-a suportat îngrijorările. Agentul meu, Bill Hamilton, și editorii mei, pentru sprijinul și încurajările lor. Dr. Mary Robertson, mai mult decât oricine; ca savant, cunoaște în amănunt faptele vieții lui Cromwell, însă m-a încurajat și mi-a împărtășit experiența ei pe tot parcursul scrierii acestei cărți de ficțiune, mi-a acceptat speculațiile neîndemânatice și a fost atât de amabilă să recunoască portretul pe care l-am conturat. Această carte îi este dedicată, împreună cu mulțumirile și dragostea mea.

CUPRINS

Personaje 7
Arbore genealogic 12

PARTEA ÎNTÂI
I. Dincolo de Marea Îngustă. Putney, 1500 19
II. Paternitate. 1527 34
III. La Austin Friars. 1527 52

PARTEA A DOUA
I. Prigoana. 1529 67
II. O istorie ocultă a Britaniei. 1521–1529 88
III. Faci sau strici. Ziua Tuturor Sfinților, 1529 185

PARTEA A TREIA
I. „Găsește dama". Iarna, 1529 – primăvara, 1530 193
II. Preaiubitul și credinciosul Cromwell.
Primăvară – decembrie, 1530 234
III. Morții se plâng de înmormântare.
Perioada Crăciunului, 1530 314

PARTEA A PATRA
I. Aranjează-ți fața. 1531 329
II. Vai, ce nu fac pentru dragoste? Primăvara, 1532 387
III. Liturghia de dimineață. Noiembrie, 1532 473

PARTEA A CINCEA
I. Anna Regina. 1533 477
II. Scuipatul Diavolului. Toamna și iarna, 1533 549
III. Ochi de pictor. 1534 594

PARTEA A ȘASEA
I. Supremație. 1534 601
II. Harta creștinătății. 1534–1535 655
III. La Wolf Hall. Iulie, 1535 721

Nota autoarei 732
Mulțumiri 733

Seria de ficțiune a Editurii Litera

Colecția PREMIUM

Hilary Mantel, *Wolf Hall*
Elizabeth Strout, *Olive Kitteridge*
Steven Galloway, *Violoncelistul din Sarajevo*

va apărea:

Ali Shaw, *Fata cu picioare de sticlă*

Colecția THRILLER

Guillermo del Toro, Chuck Hogan, *Molima*
Danielle Trussoni, *Angelologia*
Clive Cussler, *Aurul spartanilor*

vor apărea:

T.S. Learner, *Sfinxul*
Christopher Reich, *Legea conspirației*
William Peter Blatty, *Dimiter*
Georges Dawes Green, *Corbii*
James Bradley, *Hoțul de trupuri*